De Huisvriend. Jaargang 1894

bron

De Huisvriend. Jaargang 1894. H.A.M. Roelants, Schiedam 1894

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_hui002189401_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

INHOUD.

De met een * geteekende stukken zijn geïllustreerd.

NOVELLEN, SCHETSEN EN VERHALEN.

	Bladz.
*F.A. Steel, Kleine Dot	9
Lina, Herinnering	15
E. von Putz, Genoveva	21, 43
Th. Hoven, Uit de oude doos	30
Een huwelijk door tooverij	38
Tyra, In de vesting	60
Oom Andreas	68
L.B. Walford, Het Geheim van Seaton-Hall	82, 121 140, 164
*Het tweehoofdige meisje	105
Berlika, Vóór de zwarte poort	105
*Die dikke Duitscher!	137
*Eden Phil, Weerwolf	176
Carit Etlar, Het kasteel uit het sprookje	184
*Verlaten	198
*Melati van Java, Een Veldbloempje	210, 244
Mary Summer, Prinses Soundari	230, 276, 292, 325, 356
Isoline, De wonderbare droom	261, 307
Genezen	316
Een toovenaar uit de 18de eeuw	335
*Huiselijke twist	343
*De leeuwentemster	351
De reis om de wezeld voor drie francs	367

BIOGRAPHIEËN.

	Bladz.
Prinses Elisabeth van Beieren en baron Seefried	32
*Rookende krijgsman	42
*François HaverSchmidt	63

*Grootvorst Alexander Michaëlowitsch en grootvorstin Xenia 92
*Hans von Bulow 96
Andreas Vesalius, de vader der anatomie 115
*Kroonprins Nicolaas en zijn bruid 129
*Generaal Van Ham 256
*Charles Rochussen 287
*Alexander III, czaar van Rusland 351
*Anna Maria van Schurmann 362
*David Teniers de jongere 367
*Een bezoek bij Edison 370
Miss Kate Marsden in Siberië 375

LAND- EN VOLKENKUNDE, REIS- EN PLAATSBESCHRIJVING.
Bladz.

*Een dag in Keulen 1
*Naar de Noordpool 50
Het hof van Serawak 57
Stadsgezicht 42
*In den dierentuin 65
*Een jodin uit Marokko 74
*Een kerkfeest in Bretagne 78

Huwelijksgebruiken bij eenige volken	92
*Kopenhagen	97
Het Pratt-Instituut te New-York	148
*De geschiedenis van het Elysée	158
*Wiesbaden	161
*De nieuwe Towerbrug in Londen	191
*Vroolijk Weenen	193
Russische familiefeesten	199
*Een Engelschman over Dordrecht	253
*Zweedsche Indrukken	258, 321
*Oud-Antwerpen	272
*Driehonderd meter onder de aarde	289
Perry-City	347

LETTER- GESCHIED- NATUUR- EN ANDERE WETENSCHAPPEN.

	Bladz.
De planeet Mars	6
*Het ontstaan der sigaar	17
Bengaalsche huwelijken	20
*In het poppenland	33
Reukwerken	74
*Kunst op het tooneel	79
Voorloopers van de phonograaf	102
*De ring en zijn symboliek	108
*Het vertrek van Briseis	114
*Een zeegezicht	127
*Zoete geheimen	129
De geschiedenis van de vork	134
Een anekdote over Rosa Bonheur	158
Porselein	174
*Speelkaarten	216
*Een belangrijk transport	219
*Portia	223

*In het rijk der wolken	225
De wijnstok	268
*Het vertrek onzer troepen naar Indië	306
*Sprekende horloges	315
*Een bijdrage tot de geschiedenis der tabakspijpen	336
Indische Bourbons	342
*Het rijtuig der toekomst	346
*Wedrennen	353

VAN ALLES WAT.

	Bladz.
*Het lied der zee	20
*Bij het vuur	28
*Het laatste kleinood	28
*Het afscheid van den stierenvechter	60
*Goede maatjes	82
*Waar zijn de meisjes?	92
*Aan tafel	120
*Brandnetels tusschen de bloemen	140
*Op de Spaansche grens	147
*De kleine grootouders	147
*Liefdesgefluister	158
*Kleine snoepers	164
*Oudevrijers-avonduurtje	184
*Frissche bloemen	191
*Poppenkeuken	210
*Zomermiddag	243
*De muis	243
*De boeman	252
*Op deuren en glazen	268
*Verongelukt	286
*Russische boerenmeisjes	304
*Verdiept	315
*Nieuwsgierigheid	315

*Aardappelen-rooien	334
*Een lief klaverblad	362
*IJs	366
*Kinderleed	374

GEDICHTEN.

	Bladz.
Liefde, door W. Faber	139
Lenteavond aan zee, door G. Heuvelman	224
Het ordelijk kransje van Kien, door B. van Meurs	346

Kunstplaten.

	Bladz.
Het lied der zee, C. Gusso	16
Bij het vuur, P. Hoecker	25
Het laatste kleinood, R. Kohler	29
Stadsgezicht, C. Springer	41
Rookende krijgsman, Fr. van Mieris	45
In de loge, C. Kässmayer	57
Het afscheid van den stierenvechter, A. Viniegra	61
Een jodin uit Marokko, F.A. Bridgmann	73
Een kerkfeest in Bretagne, Dagnan-Bouveret	76-77
Goede maatjes, Luigi Bazani	85
Waar zijn de meisjes? Th. van der Beek	93
Het vertrek van Briseis, Hugo Händler	116-117
Aan tafel, H. Rettig	121
Een zeegezicht, H.W. Mesdag	125
Brandnetels tusschen bloemen, Fr. Beinke	141
Hoe laat is het? C. Monginot	145
Op de Spaansche grens, F. Bressok	148
De kleine grootouders, A. Ludwig	149
Liefdesgefluister, G. Muzzioli	156-157
In het groen, Th. von der Beck	160
Kleine snoepers, H. Kaulbach	173
Oudevrijers-avonduurtje, H.G. Jentsch	185
Frissche bloemen, F. Willems	189
Verlaten, A. Hering	204-205
Poppenkeuken, Th. Kleehaas	209
Portia, F. Barth	213
Zomermiddag, L.C. Nightingale	236-237
De Muis, Ch. Corbineau	241
Wielrijdsters, E. Reichert	244

De boeman, G. Chierici	245
Tusschen de bloemen, Kobilca	265
Op deuren en glazen, R. Beyschlag	269
Verongelukt, J. Kleinschmidt	281
Russische boerenmeisjes, A. Weinert	297
Waterlelies, W. Roelofs	301
Vertrek der manschappen van Amsterdam, J. Hoynck van Papendrecht	305
In de dorpsstraat, Fred. Brown	309
Verdiept, H. König	313
Nieuwsgierigheid, A.J. Weczerzick	317
Aardappelen-rooien, J. Breton	332-333
De leeuwentemster, A. Waitz	349
Een lief klaverblad. H. Rettig	361
IJs. Ten Kate	365
De Vlaamsche collectant. David Teniers de jongere	369
Kinderleed. Louis Deschamps	373

[De Huisvriend 1894]

Een dag in Keulen.
Met illustratiën van Werner Zehme.

Dertig jaren zijn vervlogen - ik sta weder aan den oever van den snel voorbijstroomenden Rhijn, de groote heerbaan der Duitsche beschaving, waaraan zich een belangrijk gedeelte der wereldgeschiedenis afspeelde, en zie op naar de geboorteplek van Julia Agrippina, de gemalin van keizer Claudius, naar de oude Frankenstad, den duizendjarigen zetel, van het aartsbisdom, naar de sterke grondzuil van den Hansabond, de torenrijke hoofdstad der Rhijnprovincie die zich aan genen oever uitstrekt van den ouden, somberen Bayentoren, een ontzagwekkend overschot van Keulen's vestingwerken tot aan de kerk van Sint Cunibert - terwijl boven zoovele belangrijke gedenkteekenen van het verleden de geweldige kolos van den Dom zich verheft, welks torens trotsch en slank in de hoogte stijgen, en daarnaast de grootsche bouw van Sint Martin met zijn reusachtigen, vierkanten middeltoren, aan vier kanten versierd door uiterst sierlijke hoektorentjes.

Juist als voorheen vertoont zich het schouwspel van den Rhijnkant en bijna gelijk aan dat, hetwelk Mattheüs Merian vóór den dertigjarigen oorlog afgebeeld en den

nakomelingen achtergelaten heeft. In een lange lijn strekken zich aan den oever de fronten uit der woonhuizen, hotels, logeerhuizen, vestingmuren en de uitgebreide havenwerken met het mastenbosch der ankerende zeilschepen en stoombooten. En op den stroom is het levendig - vaartuigen glijden er overheen, personen en sleepbooten woelen met hun raderen en schroeven, groote schuimende golven opwerpend in het vochtige element; een kolossaal, door dertig paar vuisten gestuurd vlot, trekt door de opengezette schipbruggen, zoodat de menschenstroom voor een oogenblik stuit, en tusschen de lichtgrijze ijzeren bogen van de spoorbruggen, die zoo sierlijk en kloek van pijler tot pijler loopen, donderen de spoortreinen het Centraalstation tegemoet.

Ver in het Westen, aan gene zijde der stad, zinkt de zon langzaam weg. Altijd langere schaduwen werpen de gebouwen in den stroom, dichter wordt de schemering, de avond breidt zich uit en langzaam vlammen gloeiende punten op, daarginds aan den oever en hieronder op het water tot lange, schitterende rijen zich verbindend - de verlichting is begonnen, en dan bieden bruggen en rivieroevers een overweldigenden aanblik.

Terwijl ik dat heerlijke tooneel geniet, glijden over de breede watervlakte bijna geheimzinnig de kleurrijke signaallantaarns der voorbijvarende schepen. Dan spreidt zich plotseling een trillende, zilveren glans uit over den haastig voorbijstroomenden vloed, duidelijker verschijnen de voorwerpen voor het oog en aan gene zijde komen boven de gevels en daken der stad wederom de massa's der kerken en van den Dom te voorschijn - aan het firmament is uit de duistere wolken de volle maan opgedoken, om met haar zacht licht stad en stroom te bestralen.

Het oog voelt zich als betooverd en niet minder het oor, want van verre komen wonderbare klanken aangedragen, die het murmelen der golven overklinken - zij komen nader en nader en een met bonte lampions versierde stoomboot trekt voorbij en van het dek ruischen de volle tonen der koperen instrumenten en uit honderd vaderlandslievende kelen klinkt statig de ‘Wacht am Rhein’. Verder en verder verwijdert zich het schip, langzaam sterven de tonen weg, de maan hult zich in wolkensluiers, het roodachtig gele licht der gaslantaarns heeft weer den voorrang, en uit het hotel ‘Prins Karl’, het vanouds gerenommeerde logement aan de Deutzer zijde van den Rhijn gelegen, wandel ik over de schipbrug naar de stad, om daar nog meer herinneringen uit mijn jeugd te zoeken.

Hier en daar in het binnenste van de huizenzee bevindt zich nog een smal steegje, dat haar oud karakter bewaart en hier en daar een gevelgebouw, dat men uit piëteit onaangeroerd liet; over het geheel heeft echter de Hoofdstad van den Rhijn een geheel nieuw kleed aangetrokken. En het is zeer goed, dat deze verandering heeft plaats gehad, want oprecht gesproken, het oude Keulen van dertig, veertig jaar geleden, had gebrek aan lucht en licht en stond met de hygiène op zeer gespannen voet. Onze voorouders hielden van het gezellige dicht bij elkander wonen, terwijl onze tijdgenooten juist het tegenovergestelde systeem huldigen.

De Hohestrasse, de Schildergasse en Bovenmarspoort, de drukste verkeerwegen der stad, toonen genoeg aan hoe het nauwe in bijzondere gunst stond bij de oude Keulenaars. Met de woningen was het niet beter, wanneer men een uitzondering maakt op die der rijke Patriciërs en welgestelde inwoners van de stad.

Over het algemeen boden de oude huizen met hun hooge gevels, hun trappen en trapjes, hun hoeken en hokken, hun nauwe, donkere kamers, hun in het voorhuis

gelegen, naar den kelder voerende valdeuren, waardoor jong en oud onvoorziens neertuimelde, weinig aangenaams, en men moet al een heel bijzondere neiging tot het schilderachtige hebben om die zwakheden te overzien.

Een grondige verandering trad in toen eindelijk in 1881, ten gevolge der geweldige vlucht die de handel nam, vooral na den Fransch-Duitschen oorlog, de stad het recht verkreeg zich te ontdoen van haar vestinggordels en daardoor ruimte verkreeg om zich vrij naar alle kanten uit te breiden.

In plaats van de wallen kreeg zij nu een prachtige binnenste Ringstraat, die op een lengte van bijna zes kilometer en in een breedte, die van dertig tot honderd meter varieert, de oude stad in een halven cirkel omsluit en met haar beide uiteinden aan den Rhijn uitkomt; in aansluiting met deze Ringstraat verhieven zich nieuwe stadsgedeelten met breede boulevards, straten, pleinen en tuinen, waaronder de veertien hectaren omvattende Volkstuin met zijn grooten vijver, zijn speelplaatsen en bekoorlijke wandelingen, een bijzondere vermelding verdient.

Men moet erkennen dat dit veranderingsproces, nadat de gordel eenmaal gesprongen was, met bewonderenswaardige snelheid plaats vond en andere steden ten voorbeeld kan worden gesteld. Ik doorwandel den Karolinger-, den Sakser-, den Salier-, den Hohenstaufen-, den Hohenzollern-, den Kaiser Wilhelm- en den Hansaring tot aan de veiligheidshaven, die eens onder de heerschappij van Napoleon I aangelegd werd en die de toenmalige Keulenaars aanstaarden als een achtste Wereldwonder; - waar men ook ziet, verheffen zich nieuwe gebouwen van grooten omvang, vele in solied materiaal en in sierlijke bouwstijlen, meestal in die der moderne Renaissance opgericht, vele echter ook die onloochenbaar den stempel dragen van op hooge winst bedachten ondernemingsgeest. Over het geheel echter maken deze nieuwe stadsgedeelten een uitstekenden indruk en vormen - wat uitgebreidheid, lucht, licht en aanleg betreft - een gunstige tegenstelling met de oude kern der stad.

Zoo komt het mij bijna voor dat een nieuw Keulen ontstaan is, dat de internationale trekken van alle groote steden volgend, iets van zijn vroegeren karakteristieken stempel verloren heeft, want ook in die oude kern is de metamorphose aan alle hoeken der straten zichtbaar. En toch is de stad - zooals mij uit een langer verblijf duidelijk blijkt - in haar innerlijk wezen zich zelf trouw gebleven, want evenals vroeger vindt men

in haar nog de oude karaktertrekken terug, den luchthartigen zin van het Rhijnland, den beminnelijken humor, de oude vroomheid en eerbied voor den godsdienst en zijn dienaren, de oude weldadigheid. In het beweeglijke leven en drijven der stad, in haar talrijke feesten, waaronder de kermissen of jaarmarkten der verschillende parochiën een groote rol spelen, in de goedgevulde zalen der tempels van Gambrinus en Bacchus, in de voorliefde tot muziek, welke vooral in de Gurzenich-concerten wordt aangekweekt en alle drie jaren in het Neder-Rhijnsche Muziekfeest de hoogste triomfen viert, komt die lichte, levenslustige zin het best tot zijn recht.

De onverwoestbare humor kenteekent voldoende de wereldberoemde carnevals-feestelijkheden, en de godsdienstige zin spiegelt zich het best af in het drukke bezoek der kerken, in de godsdienstige houding der geloovigen en vooral in de levendige deelneming aan processiën en bedevaarten.

Hoe zou dan ook de aloude Bisschopstad niet vroom en goed katholiek zijn! In haar wapen prijken sedert eeuwen de kronen der heilige Driekoningen Michaël, Gaspar en Balthasar, wier gebeenten men in een kostbare gouden reliquiekast in den Dom bewaarde, en de elf vlammen ter herinnering aan de elf duizend Maagden, die onder aanvoering der H. Ursula ten tijde van keizer Alexander Severus den marteldood stierven en wier verpletterde schedels, door een vrome hand met liefde en zorg rijk bedekt, in de schatkamer der kerk van de H. Ursula rusten.

En uit het midden der stad stijgt in majestueuze schoonheid en kracht het architectonische wonder der christenheid, het edelste meesterwerk van gothieke bouwkunst omhoog - de Dom, waarvan sedert de dertiende eeuw vrome geestdrift steen op steen stapelde, totdat hij eindelijk in onze dagen voltooid werd en de kruisbloemen het verheven werk kroonden.

Bij dit alles staan reeds in het vroege morgenuur negentien parochiekerken en zeven hulpkerken open voor de godsdienstige behoeften van het volk. Maar nooit vertoont zich de godsdienstzin van de Keulenaars zoo duidelijk, als ten tijde der groote processiën. Dit is een onvergetelijk schouwspel, de reis naar de oude Bisschopstad alleen reeds waard. Hoe zijn dan de straten en pleinen met guirlandes, bloemen en vanen versierd, welke prachtige altaren zijn er niet hier en daar opgericht vol kruisbeelden, Maria-beelden, kostbare vazen en tapijten, en hoe bedekt zijn de straten niet met bloemen en kleurige snippers, gestrooid door in het wit gekleede meisjes met geurige kransjes in de krullende lokken!

En wat een leven en drijven, wat een spanning op alle gezichten, totdat de ontzagwekkende stoet onder zingen en bidden, klokkengelui en bazuingeschal naderbij komt. Een schilderachtig, wonderbaar tooneel, rijk aan glans en kleur, trekt voorbij. Alleen de twaalf arme grijsaards, die als zinnebeelden der Apostelen met lange staven voortstrompelen en later door den Aartsbisschop de voeten gewasschen en daarna met spijs en drank verkwikt worden, brengen een wanklank teweeg en herinneren aan de diepe ellende en de duistere schaduwzijden dezer wereld, die zoo gaarne zichzelf bedriegt.

Zonder einde trekt de processie ons langs - uren lang, totdat zij eindelijk voorbijgaat, en nu snelt de lieve jeugd toe, om vroolijk lachend van den geurigen bloemenrijkdom, die, tot guirlandes en kransen gewonden, overvloedig straten en pleinen versiert, naar hartelust haar deel te krijgen.

Nergens echter vervult de ziel een dieper en ingetogener gevoel dan onder de hooge gewelven van den majesteitvollen Dom! Daar staan wij in het middenschip

van het gothieke wondergebouw en zien op naar de slanke zuilenbundels, die zich daarboven op ontzagwekkende hoogte met de sierlijke gewelven verbinden, en staren dan verder langs deze zuilenrijen naar het heerlijke koor, aan welks uiteinde het hoogaltaar in feestelijke pracht schittert. Door het venster vol figuurrijk schilderwerk breekt de zon door, en wonderbaar lichten zij als smaragd, robijnen en vloeibaar goud en werpen hun kleuren trillend en spelend op de steenen van den bodem en op de zuilen. De Hoogmis wordt gevierd en krachtig dringen de stemmen der priesters en koorzangers, de bruisende klanken van het orgel in onze ooren.

Het stout ten hemel strevende bouwwerk, de macht der tonen - zij grijpen ons aan en voeren den geest op naar het Eeuwige, het Hoogste, het onuitsprekelijke, dat onveranderlijk boven allen godsdienststrijd en twist troont in onbereikbare hoogten.

Het ‘Hochamt’ is ten einde, de tonen verstommen en dan komt het den droomer zeer profaan en prozaïsch voor, dat de in zijn plooienrijken scharlaken rok gekleede en met langen staf voorziene Zwitser hem nadert met een zilveren schaal vol geld, om met waardigen ernst een penningske voor den Dom te vragen. Men betaalt en krijgt nu een kaartje ter bezichtiging van het koor, de verschillende kapellen, de schilderijen en de schatkamer en sluit zich aan bij een internationalen troep heeren en dames, waaronder de stijfhalzige Engelschen vooral een groote plaats bekleeden, om onder geleide van een sacristaan of koster de kostbaarheden der kunst en de reliquieën te bezichtigen.

Heeft men al het bezienswaardige in oogenschouw genomen, dan wordt, nadat men weer geld - dat zelfs in den weergaloos schoonen Keulsche-Dom een groote rol speelt - betaald heeft, de beklimming ondernomen van het buitenste gedeelte van het hooge koor, van de binnen- en buitengalerij en van de beide honderd en zestig meter hooge torens.

De Engelschen beschouwen dit bestijgen gewoonlijk als een voorbereiding tot het beklimmen der Jungfrau of den Montblanc, en gaan langzaam, statig, trede voor trede de kronkelende, nauwe torentrap op.

Ons hoofd duizelt van het eindelooze wenden en draaien - maar als eindelijk de hoogte bereikt is, vergast zich het verbaasde oog aan het woud van kruisbloemen en pijlers van goten en hekken, van balken en stutten, aan het sierlijk gehouwen steenwerk en aan de diep onder ons liggende stad met haar tot stippels samengeschrompelde menschen, en verder heer schouwend, aan het heerlijke Rhijnland met zijn steden,

OP HET PLATFORM VAN DEN DOM.

vlekken en dorpen, waartusschen als een breed zilveren lint de stroom zich slingert.

Daar boven waait de wind geweldig, de dames hullen zich in haar doeken, een Engelsche Lord opent deftig zijn Baedeker en leest zijn aandachtig toeluisterende Lady het hoofdstuk 'Uitzicht van de torens van den Keulschen Dom', met neusstem, hoogst ernstig voor. Zijn onderneming doet mij de vlucht nemen en drijft mij weg, de trap af naar beneden.

Voor de vreemden, evenals voor de inwoners zelf is het hoofdstuk over spijs en drank even belangrijk. Evenals het hotelwezen aan den Rhijn voortreffelijk ontwikkeld is en in gunstige tegenstelling verkeert tot het primitieve, hoewel minder dure hotelwezen van Thuringen, zoo moet het vooral van de Keulsche hotels gezegd worden, dat zij op de hoogte van den tijd staan en wat comfort en inrichting betreft, navolgenswaardige voorbeelden geven. Het aan de vaste Rhijnbrug in de nabijheid van den Dom gelegen Hotel du Nord, het in de Brugstraat aanwezige Hotel Disch, welks overleden eigenaar, een der ijverigste en bekwaamste kunstvrienden van Keulen, zich in het bezit bevond van een uitstekende verzameling middeleeuwsche oudheden, en het hotel Holland, waarvan de vriendelijke gevel zich naar den stroom keert, zijn evenals vele andere hotels plaatsen, waar het goed verblijven is.

Het drukke internationale verkeer, dat Keulen sedert jaren als Domstad en verbindingspunt van belangrijke spoorwegen en tevens als begin- en uitgangspunt van

den Rhijntoer kenmerkt, is de reden geweest, dat juist aan de inrichtingen tot opname en herberging van vreemden de grootste zorg is besteed en zij een volmaaktheid bereikt hebben, welke zelfs door de eerste hotels der grootste Europeesche steden niet overtroffen wordt.

Deze lof strekt zich niet alleen uit tot de hotels van den eersten, maar ook tot die van minderen rang, waarin het degelijke en solide, dat het Keulsche karakter kenmerkt, tot volle ontwikkeling komt.

Maar wij mogen ons niet blootstellen aan de verdenking, dat wij het epicuristische genot boven alles stellen, en verlaten dus het thema van hotel- en herbergwezen. Er is nog zooveel dat ons oog en onzen geest boeit, wat sedert lang voorhanden of nieuw aanwezig is en tot de verfraaiing der stad bijdraagt. Maar op alle gebouwen en kunstwerken opmerkzaam maken is wegens hun groot aantal niet mogelijk.

Van het Museum Wallraf-Richartz, met zijn schatten aan werken der oud-Keulsche schilderschool, spreekt elk kunsthandboek op uitvoerige wijze. Beter is het nog een blik te werpen op het gewoel in stegen en straten, op de pleinen en aan de oevers van den Rhijn. De levendige aard van den Rhijnlander verloochent zich in dit verkeer niet - zelfs in den stroom van ‘Ho’ en ‘Hott's’, waarmede de voerman, in tegenstelling met de zwijgende manier van zijn collega's in andere groote steden, zijn knol overlaadt, herkent men zijn levendig temperament. En zelfs de visch- en groentevrouwen op de Oude Markt, die getooid met witte hoofddoeken aan den voet van het oude Raadhuis haar keukenschatten verkoopen - wat kunnen haar tongen losraken; met bliksemsnelheid vliegen de dames elkander in de haren, dat haar klompen er bij uitvliegen, zoodat de bewaarders der orde slechts door aanwending van Herculische kracht de strijdenden kunnen scheiden. Zij genieten sedert onheuglijke tijden den twijfelachtigen roem, tot de slagvaardigste ‘Dames de la Halle’ te behooren. Maar als de koopster haar waren prijst, haar savoye- en bloemkool, haar schorseneelen en erwten, haar schelvisch of stokvisch, kabeljauw of baars, dan vliegt er een vriendelijke grijns over die bruine, volle gezichten, en aan het nijgen komt geen einde.

Goedhartigheid is een grondtrek van haar karakter, evenals bij haar collega's, de sjouwers en pakjesdragers van den Rhijn. Wie daar aan het bolwerk een paar bruine, sterke kerels hoort lachen

en weer een toegangsbewijs genomen heeft.’

en praten in het echt Keulsche dialect, merkt dadelijk dat het daar met de proletariërs lang zoo slecht niet staat als in de andere groote Europeesche steden.

Door smalle straten en stegen der oude stad heb ik den Rhijnstroom bereikt. In het 'Hauptzollamt' (douanenkantoor) ruikt het naar krenten, rozijnen en verfstoffen, die uit de ruimen der schepen worden gelost. Aan de schipbrug verdringt men zich om het kleine tolhuisje, ten einde het bruggengeld, twee penningen bedragende, te betalen. Iets verder legt juist een personenboot aan en van het dek stijgen een menigte reizigers af; onder hen strooharige zonen en dochters van Albion met reusachtige bergstokken, boerinnen met platte, ronde manden, die op een kussen boven het hoofd worden gedragen, Bonner corpsstudenten en stramme

OP DE WENTELTRAP VAN DEN KEULSCHEN DOM.

soldaten. Wat een onderkomen noodig heeft, vindt als welkom een eigen lof verkondigend leger hotel portiers en huisknechten. Tusschen al dat drijven en woelen dampt en proest de stoomboot ontzettend en deelt de kapitein met stentorstem zijn bevelen uit.

Men ziet het, sedert dertig jaar is het reeds toenmaals zoo belangrijke verkeer tot een beduidenden stroom gezwollen. Slechts met veel moeite kan men een der kleine pleizierbootjes, die in korte tusschenpoozen stroomafwaarts varen, bereiken. Snel vliegt het dichtbezette vaartuig den stroom op; voorbij torentjes en zomertheaters, langs een rij van bekoorlijke, tusschen de boomen verscholen villa's en volkskoffiehuizen, gaat het snel naar den Zoölogischen tuin en naar het lievelingsplekje der Keulenaars, het nabijgelegen Flora.

Op de paden van den dierentuin wemelt het van opgetooide dames en galante heeren; het terras is vol menschen, en de zware tonen der militaire muziek klinken boven alles. Natuur en kunst hebben zich in deze met de zeldzaamste dieren rijk voorziene tuinen tot een betooverende harmonie vereenigd en met zwaar hart verlaat men ze, hetzij om naar huis terug te keeren of den Rhijn verder op te varen naar den Altenburg, de plek waar eens een oud Romeinsch kasteel stond, of wel naar het idyllische park van den Marienburg. Maar de vrienden lokten mij naar het midden der stad, waar men zoo gezellig den avond kan doorbrengen, in de vele gastvrije drinkzalen, waar het vonkelende onversneden druivensap van Rhijn en Moezel in de oudduitsche bokalen borrelt.

Daar was het dat wij onzen dag besloten met den wensch, dat de Rhijn-hoofdstad, na voltooiing van haar reusachtig in aanbouw zijnde station, nog een zeestad wordt en wij de trotsche driemasters der zeeschepen eens in haar haven mogen zien.

Daarop hieven wij de glazen op en riepen uit volle borst: Vivat, floreat, crescat sancta Colonia Agrippina!

De planeet Mars.

In de maanden Juli en Augustus ziet men tegen middernacht diep aan den zuidelijken heuvel een zeer glanzende roode ster van kalm licht, die alle andere sterren overstraalt. Deze ster is de planeet Mars en zij schittert dan zoo helder, omdat zij zich op dien tijd het dichtst bij de aarde bevindt. Haar afstand van ons is nog altijd een zeer aanzienlijke, want zij bedraagt den 6 Augustus, als Mars de aarde het meest nabij komt, volle 7½ millioen mijlen of meer dan 1400 maal zooveel als de geheele omvang der aarde.

Daarom verschijnt ons Mars ook bij het beschouwen met het bloote oog als een stippelvormige ster, terwijl zij in werkelijkheid een bol is van 6745 KM. doorsnede. Haar oppervlakte bedraagt 143 millioen KM^2, dus ongeveer een kwart van de oppervlakte der aarde. Volgens haar (of laat ons liever zeggen z i j n , omdat Mars toch een mannelijk god bij uitnemendheid is) z i j n gewicht is Mars een zevende zoo groot als de aarde, zoodat hieruit zeven wereldbollen kunnen gevormd worden van de grootte van Mars. Deze wentelt zich ook evenals onze aarde om een as, en wel in 24 uren 37 minuten, 23 seconden.

Oningewijden klinkt het ongetwijfeld vreemd in de ooren, als zij vernemen dat de sterrenkundigen den duur der omwenteling van dit roode lichtpuntje, zooals Mars zich aan ons oog voordoet, tot op een seconde nauwkeurig kunnen berekenen. En toch is deze opgave juist en kan zij tot op het tiende gedeelte eener seconde nauwkeurig aangegeven worden.

Wanneer men namelijk Mars, in den tijd dat hij de aarde het naaste is, met een goeden verrekijker beschouwt, zoo ziet men dadelijk, dat hij zich als een kleine schijf voordoet en dat op deze schijf donkere vlekken verschijnen, die van het Westen naar het Oosten over deze schijf wegtrekken. Na verloop van elke 24 uren 37 minuten verschijnen deze vlekken opnieuw op het midden der schijf, en daar men zulke opmerkingen reeds sedert de vorige eeuw gemaakt heeft, zoo is men er langzamerhand toe gekomen den duur der omwenteling tot op een breuk van een seconde nauwkeurig vast te stellen.

Langzamerhand heeft men nog meer op de Marsschijf ontdekt. Vooreerst heeft men vastgesteld, dat de donkere vlekken in het algemeen sedert de vorige eeuw niet van vorm zijn veranderd; zij moeten dus onveranderlijke gedeelten van Mars zijn.

Wanneer onze aarde van Mars uit met groote verrekijkers werd bekeken, dan zouden wij ze als een schijf zien, waarop de zeeën zich in den vorm van donkere vlekken vertoonden, die ten gevolge der wenteling van de aarde zich onafgebroken op de schijf voortbewegen, zoodat na omstreeks 24 uur dezelfde vlekken zich opnieuw vertoonen.

Bijgevolg zijn dus de donker schijnende vlekken op de oppervlakte van Mars niets dan de zeeën van deze planeet, en uit deze opmerkingen heeft men zelfs een volledige wereldkaart van Mars kunnen ontwerpen, die ons een overzicht geeft over de verdeeling van water en land op dezen wereldbol. Reeds Herschel heeft op het einde der vorige eeuw zulk een kaart ontworpen; de nauwkeurigste kaart van Mars danken wij echter aan den Milaneeschen sterrenkundige Schiaparelli. Deze heeft met onvermoeide vlijt Mars bij elke gunstige gelegenheid bestudeerd en inderdaad bewonderenswaardige ontdekkingen op zijn oppervlakte gemaakt.

Voordat wij verder hierover uitweiden, moeten wij eerst een opmerkenswaardige verschijning vermelden, die men reeds in de vorige eeuw heeft gemaakt en verklaard. Men ziet namelijk met goede verrekijkers aan den boven- en onderrand, somtijds ook gelijktijdig op beide randen een helderwitte vlek, en het nauwkeurig onderzoek leert, dat deze vlekken ons aantoonen, waar de polen van Mars liggen. Wie zou nu niet dadelijk gaan denken, dat deze witte vlekken werkelijk sneeuw- en ijscirkels op Mars zijn? Inderdaad ligt deze verklaring voor de hand, maar de sterrenkundigen zijn in hun gevolgtrek-

kingen voorzichtig, en daarom hebben zij eerst de verhouding dezer lichte vlekken tot de jaargetijden in Mars nauwkeurig bestudeerd, vóór zij daarvan een verklaring gaven. Zoo vonden zij door berekening, dat de zuidelijke helft van Mars 76 Marsdagen langer herfst en winter heeft dan de noordelijke; ook valt van het zuidelijke halfrond de winter in, als Mars zich het verst van de zon bevindt. Wij moeten daaruit besluiten dat de zuidelijke Mars hemispheer een langer en strenger winter heeft dan de noordelijke.

Deze beschouwingen leeren ons verder, dat de lichte, witte vlek om de Zuidpool van Mars in den wintertijd buitengewoon groot is en zich zelfs tot op 55 graden zuiderbreedte uitstrekt. In den zomer zijn zij daarentegen kleiner en reiken tot 77° zuiderbreedte. De witte vlek om de Noordpool is in den wintertijd nooit zoo groot als die om de Noordpool des zomers; daarentegen smelt zij meer ineen. Wanneer men deze feiten in aanmerking neemt en vergelijkt ze met dusdanige verschijnselen op onze aarde, zoo kan men inderdaad er niet aan twijfelen dat op Mars aan de polen geweldige sneeuwmassa's liggen, die zich aan ons voordoen als witte poolvlekken. Wij moeten aan ontzaglijke sneeuwvallen op Mars denken en kunnen ons hun aanwezigheid ook zeer goed begrijpen, als wij ons herinneren, dat Mars verder van de zon verwijderd is dan de aarde en dat hem hoogstens de helft en op zijn versten afstand van de aarde nog geen derde gedeelte van die zonnewarmte ten deel valt, welke de aarde bezit. Den 9 April 1890 en den volgenden dag werden in Californië door de sterrenkundigen der Haward-sterrenwacht photographische afbeeldingen van Mars gemaakt. Op de photographie van den 9 April ziet men de sneeuwzone aan de Zuidpool slechts weinig uitgestrekt, daarentegen is zij op de afbeelding van den 10 April zeer schitterend en groot, ja strekt zich zelfs uit tot den 30en graad Zuiderbreedte. Toen bevond zich de zuidelijke helft van Mars in de tweede helft van haar winter, en men kan de verandering van den 9 op den 10 April slechts daardoor verklaren, als men aanneemt dat in dien tusschentijd op Mars een ontzettende sneeuwval heeft plaats gehad, die zich uitstrekte over een oppervlakte van 9 millioen □ mijlen. Zulke verbazende sneeuwvallen hebben er bij ons op aarde nooit plaats, maar wij zullen dadelijk zien, dat er op Mars nog heel andere natuurverschijningen plaats hebben dan bij ons, en zelfs zulke, welke wij ons niet kunnen verklaren en waarvoor het verstand des menschen in de ware beteekenis des woords stilstaat.

Zooals wij reeds zeiden, heeft professor Schiaparelli een zeer nauwkeurige kaart van Mars ontworpen. Daaruit blijkt dat de zeeën op die planeet meestal niet den vorm hebben van breede, reusachtige bekkens, maar meer van betrekkelijk smalle zeearmen, die in de meest verschillende richtingen het vasteland doorsnijden, zoodat deze min of meer door een netwerk bedekt zijn. Deze zeearmen of kanalen, zooals wij ze gemakshalve zullen noemen, loopen in hun breede eindpunten bijna altijd uit in een groot meer, dikwijls ook in een ander kanaal, of verscheidene ontmoeten en kruisen elkander. Zij zijn geheel recht en over hun geheele lengte gelijkvormig; de breedste zijn 300 kilometer lang van den eenen oever naar den anderen; de smalste, die men nog zien kan, kunnen 60 kilometer breedte hebben. De eerste zijn dus zoo breed als de Roode Zee, de laatste daarentegen als de golf van Suez. Schiaparelli heeft nu bevonden, dat bij eenige van deze kanalen hun breedte zich mettertijd verandert; fijne, nauwelijks zichtbare lijnen gaan over tot breede, zwarte banden, juist alsof het vroeger droog liggende bed zich vulde of dat het water ver buiten zijn oever trad. In

de jaren 1884 en '86 ontdekte dezelfde astronoom ook dat in den noordelijken poolkring van Mars rondom de witte sneeuwvelden de kanalen zeer zwart en breed werden, terwijl de daartusschen liggende gedeelten der oppervlakte donkerder schenen. Hierna valt er niet meer te twijfelen, dat de Marskanalen periodiek op reusachtige wijze aan water toenemen en geweldige overstroomingen veroorzaken.

Opvallend is bij deze kanalen hun volmaakte rechte loop; niet de kleinste onregelmatigheid vertoont zich daaraan. Alles schijnt met passer en liniaal getrokken. Onwillekeurig komt bij den beschouwer de gedachte op, dat zulk een wiskunstige regelmatigheid moeilijk het werk der natuur of een spel van het toeval kan zijn, ten minste wij kennen op aarde geen natuurkracht, die zulke kanalen zou hebben kunnen wrochten. Van den anderen kant kan men moeilijk aannemen, dat de Marskanalen het werk zouden zijn van bewoners dezer planeet, ten minste niet, als men zich zulke denkt, die met den mensch in kracht en verstand te vergelijken zijn. Want het aanleggen van zulke zeearmen overtreft ver het menschelijke vermogen. De geheele menschheid zou niet in staat zijn zelfs in den loop van vele duizenden jaren een zeearm te vormen van de grootte der Roode Zee of van de Golf van Californië. Van zulke zeearmen bestaan er op Mars echter vele en talrijke kleinere, en zoo men deze als kunstwerken wil aanzien, zoo staat de Marsbewoner op een veel hoogeren trap van werkkracht dan wijzelf.

Maar men zal ons tegenwerpen, dat dit zeer goed het geval kan zijn. Waarom kunnen er op Mars geen levende en denkende wezens zijn, die in ieder opzicht ons overtreffen? Volgens de theorie van Laplace is immers de planeet Mars veel ouder dan onze aarde en dus ook langer een geschikt tooneel voor de ontwikkeling van levende en denkende wezens geweest dan zij. Wie zal verzekeren, dat in het heelal het menschelijke geslacht de hoogste trap van ontwikkeling bereikt heeft?

Zooals men ziet, is de beslissing moeilijk genoeg, of liever onmogelijk, want niemand is in staat de opgeworpen vraag met een goed gemotiveerd 'ja' of 'neen' rechtstreeks te beantwoorden. Houdt men zich alleen aan de ondervinding, zoo moet men den kunstmatigen oorsprong dezer kanalen geheel ontkennen, daar wij door de ervaring van geen hooger georganiseerde wezens dan de menschen iets af weten. Dit was de toestand van het geval, toen Schiaparelli in December '79 voor de eerste maal bij twee Marskanalen een verrassende ont-

dekking deed. Hij bevond namelijk, dat de beide kanalen zich verdubbeld hadden, en maakte herhaaldelijk dezelfde opmerking bij andere kanalen; de verdubbeling ontstond meestal nadat de kanalen met een nevel bedekt waren geweest, waaruit zij zich allengs schenen op te lossen. Prof. Schiaparelli meent dat de verdubbeling der kanalen een verschijnsel is, dat zich volgens de jaargetijden op Mars voordoet en haar grootste ontwikkeling heeft tusschen het begin der lente en den herfst, dat echter de verdubbelingen, nadat zij eenige maanden geduurd hebben, in den winter van het noordelijk halfrond verdwijnen. Zoo de meening van Schiaparelli door nadere beschouwingen bevestigd wordt, dan kan men niet er aan twijfelen, dat deze verdubbeling der kanalen een verschijnsel is, dat van algemeene klimaatstoestanden op Mars afhankelijk is; maar de vraag of de dubbele kanalen door de natuur in de beschreven regelmatigheid zijn aangelegd, wordt daardoor niet aangeroerd.

In ieder geval moeten wij aannemen dat op Mars andere toestanden voorkomen dan bij ons, en men zij daarom op zijn hoede, aardsche voorvallen en herinneringen zonder meer op andere planeten te willen overdragen. Daar op Mars water en ijs aanwezig zijn, zoo moet deze planeet ook een atmosfeer bezitten, waarin zich wolken bevinden. Werkelijk heeft men met groote verrekijkers zulke wolken herhaaldelijk waargenomen, en erkend dat zij somtijds groote zee- en landstreken bedekken en hun vorm onzichtbaar maken. Met behulp van den

OP DE MARKT TE KEULEN.

spectroscoop heeft men verder bevonden, dat de samenstelling der Mars-atmosfeer niet veel verschilt met die van onze aarde en dat zij vooral bijzonder rijk moet zijn aan waterdamp.

In plaats van één maan, evenals de aarde, bezit Mars er twee, die in snelle vaart om hun hoofdplaneet wentelen. Deze manen zijn zoo klein en schijnen, van de aarde uit gezien, zoo zwak van licht, dat zij tot het jaar 1877 onbekend bleven en toen voor het eerst met den reuzentelescoop van Washington werden ontdekt. De dichtste maan bij Mars heeft den naam gekregen van 'Phöbos', de andere van 'Daïmos'. Gene loopt om Mars in 7 uren, 40 minuten, en een waarnemer op Mars ziet haar in het Westen opgaan en in het Oosten ondergaan. Daïmos heeft tot haar omloop 1¼ dag noodig. Beide manen zijn verbazend klein; de een is omstreeks 9, de andere 8 kilometer in doorsnede, zoodat dus de geheele oppervlakte van ieder dezer

manen kleiner is dan de vlakte, die de stad Londen bedekt. Dit zijn hoogst merkwaardige verhoudingen, en wij kunnen ons nauwelijks een voorstelling maken van de kleinheid van een wereldlichaam, dat men in een aardedag gemakkelijk kan omwandelen.

Vóór alles leert ons de planeet Mars, dat buiten onze aarde een rijke verscheidenheid op andere wereldbollen te vinden is en dat de natuur zich nergens herhaalt, maar overal nieuwe en eigenaardige vormen aanneemt, die het onderzoeken overwaard zijn. Of er ook op Mars levende en denkende wezens zijn, hierover kan de wetenschap niets bepaalds zeggen, maar dit alleen willen wij vermelden, dat voor ons menschen, zooals wij nu eenmaal zijn, Mars geen aangename en zelfs deugdelijke woonplaats zou zijn. Maar de mensch is nu eenmaal een aardekind, en wij mogen aannemen dat de Almacht, die de aarde bevolkte, ook op andere planeten aan zulke wezens het aanschijn gaf, die het best bij hun woonplaatsen passen.

Kleine dot.
Door F.A. Steel.
Met illustratiën van R. Caton Woodville.

Nadat de discussie over zekere geschiedenis, verteld door een ouden heer, verloopen was, eenvoudig uit gebrek aan goed begrip, merkte ik op dat de majoor, hoewel

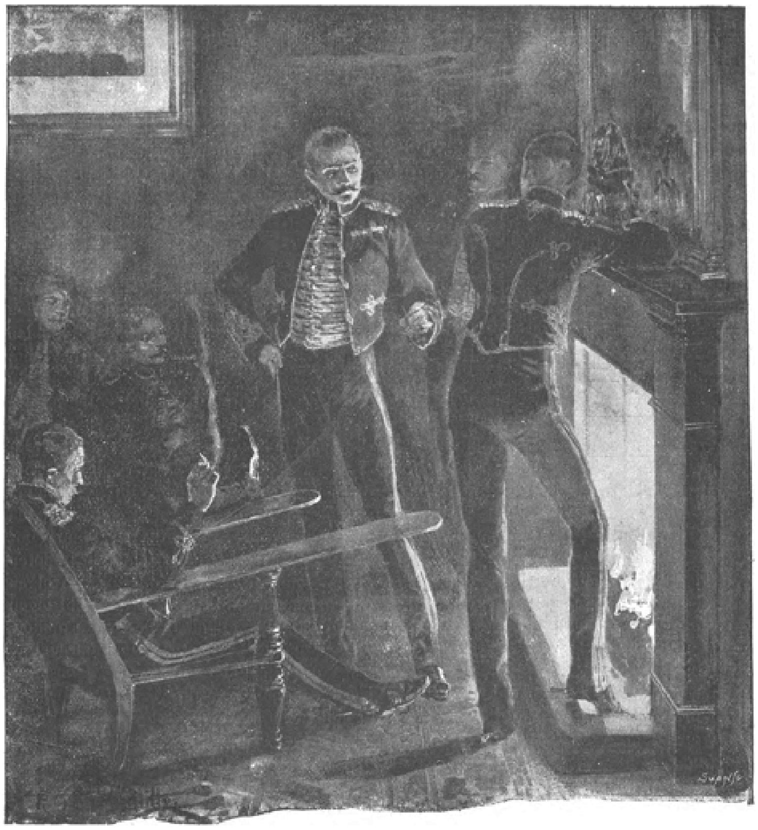

'Ik vroeg mij af of ik het u niet moet vertellen.'

hij op zijn gewone plaats bij het vuur stond, in de gloeiende kolen keek, in plaats van er zijn jaspanden aan te warmen. Deze omstandigheid en de uitdrukking van zijn

gelaat overtuigden mij, dat hij het tegenwoordige vergeten had in de eene of andere oude herinnering.

'De majoor weet nog een geschiedenis,' zeide ik luid. Hij keek met een glimlach op.

'Ik moet al een heel transparant gezicht hebben,' zeide hij, 'maar 't is zeer waar. Ik vraag mij af of ik u niet iets moet vertellen, dat iemand overkwam - eigenlijk mijzelf. Velen van u zijn geneigd te spotten over de geschiedenis, die wij daar juist gehoord hebben, en niet van zins om iets anders dan een verstandige uitlegging te geven aan geheimzinnige waarschuwingen. Ik kon het niet. eenvoudig omdat ik eenige ondervindingen gehad heb, die de meesten van u niet hadden. De vraag is dus of ik niet verplicht ben getuigenis af te leggen en aldus u te beletten een haastig oordeel uit te spreken.'

Hij keek onderzoekend door de kamer, maar niemand sprak. Wij waren zoo gewoon

de uitspraken van den majoor aan te nemen als iets, wat boven alles billijk was, dat wij blijde waren zijn oordeel over een punt te hooren, waarover wij het zoo oneens waren.

Gedurende de pauze, die volgde, betrapte ik mij op de gedachte, dat ik niemand kende, die een beter gebruik van het leven had gemaakt dan onze majoor. Hij was een eigenaardige persoonlijkheid, die invloed uitoefende over elk gezelschap, waarin hij binnentrad. Men voelde als bij instinct dat het gehalte van dat gezelschap steeg door zijn tegenwoordigheid en dat hij een element van degelijke, gezonde kracht van hart en geest bracht in den strijd om het bestaan, dien wij te voeren hadden. Het kwam ons voor, dat wanneer hij er niet geweest was, de wereld slechter zou schijnen door zijn afwezigheid; hooge lof inderdaad, voor ieder man!

'Ja,' ging de majoor voort, 'ik zal mijn geschiedenis oprecht vertellen, en indien ik door dat te doen u vervelen moet met een paar onbelangrijke bijzonderheden over mijzelf, dan kan ik het niet helpen - ge zult er zoo weinig van hebben als mogelijk is.'

Hij zette zich op zijn gemak neer in een stoel, pookte het vuur op, dat door onze drukke gesprekken was beginnen te kwijnen, en begon toen op een wijze, die onze belangstelling dadelijk prikkelde.

'Ik geloof niet,' zeide hij, 'dat een van u weet, dat ik een weduwnaar ben; maar 't is toch zoo. Mijn vrouw stierf in Britsch-Indië, een jaar na ons huwelijk, en het kind ook - een meisje. Al zocht gij ook de heele wereld door, dan zoudt gij geen wanhopiger schepsel gevonden hebben dan een jongen van twee en twintig jaar, die, in een vreemd land, alléén terugkeerde van het graf van vrouw en kind. Misschien zult gij zeggen: wat hoefde hij dan ook vrouw en kind er op na te houden? Hoe 't ook zij, hij voelt dat er een vergissing ergens in de wereld plaats had, hij wil zijn best doen zich als een man te gedragen, in de kleine huiskamer, die zij zoo mooi maakte. De waaiers van twee en half stuiver, opgehangen om de kale muren te bedekken - de gehaakte kleedjes, waarmede zij de eenvoudige meubels bedekte om ze op te knappen en die u zoo kunstig voorkwamen en waarover gij dikwijls samen hebt gelachen, de ongebruikte wieg, met kant en borduursels versierd, waarover zij den laatsten avond nog zoo gelukkig was, terwijl gij naast haar zat en u afvroeg of het waar was en of uw kind daar neer zou liggen onder die mooie spreitjes. Wel! Ik geloof dat het dikwijls gebeurt - maar het maakte mij gek. Ik kon over niets anders denken dan over den dood; ik had zoo'n behoefte ergens weg te kruipen en daar stil te sterven. Ik wilde nu juist niet dood zijn, maar geheel alleen blijven - moederziel alleen. Ik had ook alles verloren - voor altijd - en die domme wereld maakte mij dol van ongeduld. Dus ging ik met verlof naar den ouden Zoutweg, die dwars door het eenzaamste gedeelte van het district ging. Misschien weten sommigen van u niet, wat een "zoutweg" is. Eenvoudig de lijn, welke de douanen in vroegeren tijd dag en nacht bewaakten om het smokkelen te beletten. De cactushaag werd omgehakt, toen het protectie-systeem opgeheven was, maar de weg was nog begaanbaar en de huizen der douanen, meer of minder bouwvallig, stonden op afstanden van tien of twaalf mijlen van elkander. Ik had eenige van hen gezien als ik op jachttochten uit was en de herinnering aan hun verlatenheid drong zich nu in een soort van betoovering aan mij op.

Nadat ik besloten was heen te gaan, lag ik dikwijls wakker, mij verwonderende welk hunner bestemd was om de plek te worden. Niet de eerste. Dat was binnen het

bereik en de hulp van andere menschen; ook kon ik daar den bediende niet kwijtraken, dien ik mee wilde nemen om alle achterdocht te vermijden. Mijn plan was, heel vroeg den man weg te zenden, om twee halten af te leggen, ten einde alles voor mij des avonds klaar te maken in Bungalow[1] Twee. Dus dan zou ik den heelen dag voor mij hebben. Zou het dan in Bungalow nummer Twee gebeuren des middags? vroeg ik mij af. Daar er in het geheel vijf kommiezenhuizen waren, moest het dus licht nummer Twee of Vier zijn; maar als ik een van de anderen liever had, kon ik gemakkelijk het een of andere excuus vinden om van den knecht af te komen.

Het kan heel onnatuurlijk zijn, maar ik was bepaald half dol van een soort razernij en woede tegen alles en iedereen; zóó met mijzelf vervuld, dat ik meende mij op het leven te wreken door het te verlaten. Daar mijn verdriet de as van het heelal uitmaakte, zou de wereld er zeker door verliezen als ik haar vaarwelzeide. Het beste kon men mijn toestand in dien tijd vergelijken met dien van een man, die een aangenaam gezelschap verlaat, omdat iemand ruw tegen hem geweest was. Ik had volstrekt geen hoop mijn toestand te verbeteren. Ik wilde eenvoudig mijn boosheid toonen.

Ik geloof niet, dat ik ooit vaster sliep dan in den nacht nadat ik mijn garnizoen verlaten had. Misschien kwam het door de verandering; maar ik herinner mij dat ik teleurgesteld en verontwaardigd was over mijzelf, toen ik wakker werd en merkte dat het heldere daglicht in volle stroomen door het gebroken venster van nummer Een drong. Mijn bediende was, op mijn bevel, bij het aanbreken van den dag vertrokken, want het weer was warm genoeg om vroeg loopen noodzakelijk te maken. Hij had mij echter een flesch koude thee achtergelaten en eenige provisiën, die ik met smaak at. En nu komt een wonderlijk geval. Ofschoon ik geheel en al besloten was den dood in het aangezicht te zien met alle gevolgen welke daaraan verbonden zijn, zag ik er bepaald tegen op een wandeling van tien mijlen in de zon te maken, uit vrees voor een zonnesteek. Het was heel onredelijk, maar het bewijst de macht der gewoonte. Na besloten te hebben, daar te blijven waar ik was tot den avond, wandelde ik rondom het half ingestorte huisje en vroeg mij af of het geschikt zou wezen voor het slottableau. Het beviel mij niet; daarop legde ik mij neer en viel in slaap, altijddoor denkende, dat ik eigenlijk had moeten wakker blijven om over mijn verdriet te tobben.

1) Indische woning.

Maar een onoverkomelijke loomheid kwam over mij en deed mij slapen als een kind.

Hoe goed herinner ik mij de wandeling van tien mijlen naar de naaste bungalow! De schaduwen van den namiddag verlengden zich over den half begroeiden weg, terwijl ik door de eenzame stilte voortstapte. Ik had niets bij mij dan een revolver en een kleine schrijfcassette, waarop ik mijn laatste woorden wilde nederschrijven.

Mijn gedachten waren vol van hetgeen deze zouden zijn, want ik was nu al vast besloten dat nummer Twee d e plaats zoude wezen en dat over zeer korten tijd ik bevrijd zou zijn van al mijn vijanden. Ik voelde mij nu veel meer op mijn gemak dan te voren, en juist toen ik mij als het ware opgewonden had tot het hoogste dramatische punt, stelde het gezellige voorkomen van nummer Twee mij bepaald teleur, toen ik het met zonsondergang bereikte.

Toen men de cactus- en doornhagen weggesnoeid had, liet men als naar gewoonte de k i k a r boschjes staan en deze waren tot boomen gegroeid, die een soort van laan vormden, terwijl een paar andere het huis zelf overschaduwden. Dit zag er ook veel minder bouwvallig uit dan nummer Een; niet alleen waren deuren en vensters onbeschadigd, maar voor eenige hunner hingen nog de gewone rieten blinden of c h i c k s . Toen ik rondom het huis wandelde, vóórdat ik er in ging, merkte ik op wat men het kerkhof kon noemen van een tuin. Hoopen aarde herinnerden aan paden en bloembedden met hier en daar een amaranthe als rouwdraagster. Blijkbaar was Bungalow nummer Twee de blijvende woonplaats geweest van een kommies.

Het ergerde mij toen ik merkte dat ik mijzelf afvroeg of hij vrouw en kind had gehad, en ik ging dus haastig de middenkamers in, vast besloten een einde te maken aan alle onnoodige sympathieën.

Tot mijn verbazing bevatte het een paar half gebroken meubels; maar mijzelf wijsmakende, dat het mijn laatste taak zou vergemakkelijken, legde ik mijn revolvers op tafel neer, en mijn cassette voor den dag halend, zette ik mij neer om te schrijven.

Alweer voelde ik mij wonderlijk slaperig; meer dan eens liet ik het hoofd op mijn handen rusten en wreef mijn oogen uit om te trachten mijn gedachten te verzamelen. Een plotselinge vermeerdering van licht in de kamer, zelfs zichtbaar door mijn vingers, deed mij opzien. De c h i c k was opgelicht, en het ophoudend met een mollig handje zag ik een klein kind staan van omstreeks drie jaar oud. Ik geloof bepaald, het liefste kleine meisje dat ik ooit zag. Groote, ondeugende bruine oogen en vlossige krullen, van dat bleeke goud, dat in latere jaren zwart wordt. Zij lichtte haar hand op en plaatste haar vingertje op de lippen, die trilden van ingehouden lachen.

“Hush! Ma-ma-taapt-Dots-eg-loop.”

Zoo'n heerlijke stem, muzikaal van geluk. Ik had altijd van kinderen gehouden en dit was er juist een die iedere man moest opmerken - misschien begeeren. Ik legde mijn pen neer, en vergat mijn heele plan.

“Dot is weggeloopen, niet waar? Dat is heel stout van Dot, hoor! Maar daar zij toch weggeloopen is, deed zij beter hier te komen. Je bent niet bang voor mij, wel?”

Zij was reeds in de kamer; toen merkte ik voor het eerst op, dat zij in haar nachtjaponnetje was. Een neervallend, wit kleed, zooals dat, waarmede men de engelen afbeeldt, en haar kleine, bloote voetjes maakten geen geluid op den vloer.

“Dot niet bang! Dot nooit bang! Dot dapper meisje. Dada zegt dat.”

Zij sprak meer tot zichzelf dan tot mij en de woorden waren blijkbaar een formule, die zij uit het hoofd kende en dikwijls herhaalde.

“Wie is Dada?” vroeg ik en ondervond de eerste nieuwsgierigheid, die macht had gehad mij gedurende verscheidene dagen te boeien.

Dot had zich met haar kleine handjes opgericht tot de hoogte der tafel en nu stond zij op haar teentjes tegenover mij. Haar mooie krullen omlijstten haar gezichtje, terwijl haar lachende bruine oogen zich op mijn revolver vestigden.

“Dada's,” vroeg zij vleiend. “Dot wil een poef-poef-boem maken.”

De kinderlijke woorden riepen een plotselingen angst in mij op, waarom kan ik niet zeggen; maar een afstootend beeld van mijzelf, zooals ik daar liggen zou in die eenzame kamer, nadat het noodlottige schot gevallen was, rees voor mij op en verblindde mij. Op de een of andere manier bracht de eenvoudige kinderlijke vraag in mij een zonderlingen ommekeer van gevoelens teweeg. Mijn hoofd zonk op mijn handen; toen ik het ophief was het kind heengegaan.

Ik ging naar de veranda, onzeker wat te doen. De kamer naast de mijne had ook een c h i c k , zoodat ik van buiten er niet in kon zien, maar van binnen klonk een lang slepend gezang als dat van een wiegelied. Nu en dan kleine uitbarstingen van een kinderstem. Dot was ongetwijfeld weer gevat en in slaap gesust. Het was blijkbaar dat de bungalow nog door anderen dan door mij bewoond werd, want in het vallende schemerlicht meende ik eenige witte gedaanten te zien dwalen rondom de bediendenkamers. Ik verwonderde mij een weinig hierover, want ik herinnerde mij half dat de hutten geheel vervallen waren

Mijn geest was intusschen weer met nieuwe kracht teruggekeerd tot zijn eerste voornemen, en ik ging naar de kamer terug en bedacht wat het beste zou wezen voor mij om te doen. De woorden van het kind: “D o t i s n i e t b a n g . D o t w i l e e n p o e f p o e f b o e m maken,” wilden mij maar niet uit het hoofd gaan. Was het eigenlijk niet een andere manier om mijn eigen verlangen uit te spreken. Ik was niet bang. Niet bang, waarvoor?

Onder al deze vragen was één ding zeker! Hetk on bungalow nummer Twee niet zijn. - Ik wilde het kind niet verschrikken! O neen! Ik kon kleine Dot niet voorgoed afschrikken van de akelige poef-poef-boem, die ik van plan was, voor mij zelf te maken. Het moest dus nummer Vier zijn; ik pakte mijn schrijfgereedschap

bijeen en ging op weg om mijn bediende in nummer Drie te ontmoeten. Hoe kinderachtig zijn wij! Terwijl ik voortwandelde, betrapte ik mij dikwijls op een glimlach bij de herinnering aan Dot's ondeugend gezicht, dat door de deur keek.

Mijn bediende wachtte geduldig mijn aankomst af, naast het diner dat hij voor mij gekookt had. Verbeeld u eens dat ik niet gekomen was - volgens mijn oorspronkelijk plan -, zou hij al dien tijd kalm den geheelen nacht gewacht hebben, zijn “soep, gebraden kip en pudding” warm houdende voor een dooden man?

Ik moet op dat oogenblik half krankzinnig geweest zijn, want de dwaasheid van dat idee trof mij en deed mij lachen. Hij vroeg mij ernstig waarom ik mijn kussen en lakens niet had meegebracht, en ik lachte weer toen ik hem zeide, dat ik voortaan van plan was het zonder hen te stellen. Alles was mij nu duidelijk.

Het Noodlot had bepaald dat het in nummer Vier zou gebeuren, zoodat er dus niets was, waarvoor ik mij behoefde te haasten of te reppen. Ik beval hem mij vroeg te wekken, dezen keer vast besloten den geheelen dag voor mij te hebben. Toen viel ik in slaap en droomde den geheelen nacht van Dot en den revolver. Werkelijk waren mijn gedachten vol van haar, en zelfs toen ik wakker werd verbeeldde ik mij, dat ik haar stem in de veranda hoorde, ofschoon ik wist, dat dit een spel mijner verbeelding moest zijn, want de bungalow was een ware ruïne en zelfs de kamer, waarin ik lag, had maar een half dak.

Het zal zoowat elf uur zijn geweest toen ik nummer Vier bereikte, dat een weinig van den weg afstond en veel kleiner was dan de andere bungalows. Het bestond alleen uit twee kamers, die in elkander uitliepen. Het zag er uit als het beeld van verlatenheid, geheel in het open veld gelegen, met een enkelen k i k a r -boom, die in een der hoeken van het erf worstelde om het bestaan. Toch was het nog het best bewaarde van alle kommiezenhuizen, misschien ten gevolge van zijn kleinen omvang en grooter dichtheid. Het had heel weinig noodig om het geschikt te maken voor een woning, en later vernam ik dat het veel gebruikt werd door ambtenaren die op hun inspectiereis waren. Toen verwonderde ik er mij over, er sporen te vinden van menschelijke tegenwoordigheid in den vorm van aarden potten en half verbrande stukken hout in een vervallen vuurhaard. In de buitenkamer vond ik, evenals in nummer Twee, een paar stukken meubels en ik zette mij bij de tafel neer, zonder in de andere kamer te zien, waarvan slechts een klein gedeelte zichtbaar was door de half gesloten deur.

Nog eens legde ik mijn revolver naast mij en haalde mijn schrijfgereedschap uit. Ik was juist met mijn werk begonnen, toen een doodelijke walg over de heele geschiedenis over mij kwam en ik besloot er zonder langer dralen een eind aan te maken.

Mijn hand zocht den revolver en tastte er werktuiglijk naar om te zien of hij geladen was. Een vreemde gewaarwording liet er mij naar zien, en ik merkte toen tot mijn groote verbazing dat het mijn eigen wapen niet was. Het was een zware revolver van oud fatsoen en een der loopen scheen blijkbaar kortelings afgevuurd. Toen ik het wapen neerlegde, bovenmate verbaasd, zag ik dat mijn eigen er naast lag op tafel!

Van wien was het andere dan? Behoorde het aan iemand anders in de bungalow? Zou ik weer gestoord worden? Ik stond instinctmatig op en duwde de deur open, die naar de binnenkamer leidde. Tot mijn nog grooter verrassing vond ik ze gevuld met half geopende doozen en een menigte voorwerpen, die in de grootste verwarring daar lagen. Een paar goedkoope stukken speelgoed lagen op den vloer; op het kale ijzeren

bed een rol beddegoed, op tafel een hoop handdoeken en een kan met water, verraderlijk rood gekleurd. De vuurhaard was aan den anderen kant der kamer en daar lag op den grond een vrouw in elkander gedoken, gewikkeld in een groven, grijzen omslagdoek. Zij hield iets onder de plooien op haar knie verborgen, iets wat ademhaalde in lange, hijgende zuchten, met een beklemmende pauze daartusschen.

"Ik vraag u vergiffenis!" stamelde ik, van plan heen te gaan.

Juist keek de vrouw op en toonde mij een jong gezicht, zoo wild van angst en smart, dat ik besluiteloos bleef staan.

"Zal niemand komen?" kermde zij en scheen over mij heen te zien met oogen, blind door verdriet. "O God, lieve God! zal niemand dan ooit komen?"

Toen gleed haar blik weer over den last op haar schoot en zij huilde als een in doodstrijd verkeerend dier. Maar boven dit gehuil kon ik nog altijd dien vreemden, hijgenden snik hooren.

"Kan ik niet helpen?" vroeg ik.

Zij antwoordde niet, dus ging ik naar haar toe en stond naast haar. Nog scheen zij mijn tegenwoordigheid niet op te merken, want nog eens kwam de klacht:

"Komt er niemand? O God! Zal niemand mij ooit komen helpen?"

"Ik ben gekomen," antwoordde ik en raakte haar arm aan. Zij zag mij toen aan en een eigenaardige trilling deed mij plotseling duizelen. Dat was misschien de reden, waarom gezicht en stem mij zoo veranderd en verstoord toeschenen. Haar oogen ontmoetten twijfelend de mijne.

"U kwam vroeger niet," zeide zij, "niemand kwam, niemand, niemand!"

Toen ik mijn hand wegnam, boog zij zich weer over haar last met hetzelfde erbarmelijke geschrei. Blijkbaar was zij versuft door schrik en spanning, en daarom lichtte ik voorzichtig haar sjaal op om te zien wat er aan scheelde.

Groote Hemel! Wat een gezicht! Na zoovele jaren is het mij of ik het nog zie! Blonde, zijdeachtige krullen waren geverfd door het bloed, dat opborrelde uit den zakdoek, dien de vrouw krampachtig hield tegen het blanke borstje. Een mollig handje was uitgestoken, reeds stijf en kil; groote bruine oogen schenen verglaasd, en gebroken grijze lippen, waarop elke hijgende snik een trekje rood bracht.

"Dot!" riep ik uit en wierp mij op de knieën om mijzelf van de vreeselijke waarheid te verzekeren. De gemeenzame naam scheen haar wegvliedend leven terug te roepen.

"Dot niet bang. Dot wil alleen maken - een poef, poef, boem!"

De woorden schenen

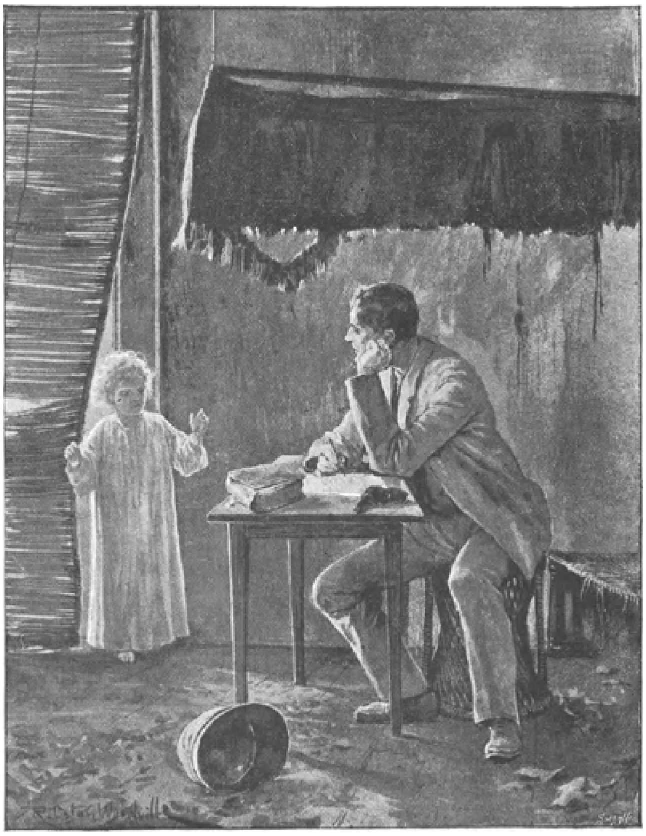

".... Zag ik een klein meisje staan van omstreeks drie jaar oud."

in de lucht te zweven; ik hoorde ze als in een droom, en als in een droom kwam ik ook tot het begrip van hetgeen gebeurd was... Dada's revolver binnen het bereik van deze kleine handjes!

O Dot! Arme, kleine, dappere Dot! Ik voelde mij hulpeloos tegenover het vreeselijke drama. Eens trachtte ik het kind op te nemen, maar de vrouw weerstond mij stilzwijgend; ook kon ik er haar niet toe krijgen te luisteren naar mijn redeneeringen, dat zij een gemakkelijker houding zou aannemen. Eindelijk, ziende dat ik niets te helpen vermocht en spijtig erkennend dat ik niets doen kon wat hulp zou brengen, stelde ik mij tevreden met stilzwijgend naast hen te staan en het einde af te wachten.

En terwijl ik wachtte, dook de samenhang der geschiedenis in mij op, uit hetgeen ik wist en wat ik raadde. Zij waren hier vroeg in den morgen gekomen, de vader op zijn weg verder het land in, de moeder en het kind om hier te blijven in de kleine bungalow tot zijn terugkomst. Toen viel het ongeluk plotseling voor, en de eenige bediende was wanhopend uitgezonden om hulp, terwijl de rampzalige vrouw alleen bleef wachten.

Ja! Dat moest het geweest zijn, zoo duidelijk, zoo eenvoudig, zoo vreeselijk in zijn eenvoudigheid zelf. Daar was geen geluid in huis dan alleen bij tusschenpoozen de klacht der vrouw.

“Zal niemand dan ooit komen! O God! Zal er dan niemand komen!” en duidelijk daarbovenuit het hijgen en zuchten van het kind met een zacht gereutel er tusschen.

Hoelang dit duurde kan ik niet zeggen; het was als een afschuwelijke nachtmerrie, totdat plotseling het zuchten ophield en ik een onbegrijpelijke verlichting voelde. Toch wist ik dat deze stilte den dood beteekende.

De vrouw bewoog zich niet, noch nam eenige notitie van mij, en daarom raakte ik nog eens haar arm aan.

“'t Is niet noodig langer te wachten,” zeide ik. “Dot slaapt eindelijk. 't Is uw beurt te rusten, geef mij het kind en geloof mij dat er niets meer te doen is!”

Als zooeven hief zij haar gelaat naar mij op en dezelfde trilling doorvoer mij, toen ik een onmiskenbare verandering opmerkte in haar trekken en stem; een wegsterven van alle uitdrukking, een verharden van haar stem tot zekere bedrijvigheid.

"Maar daar moet heel veel gedaan worden," antwoordde zij haastig. "O zooveel! Hoe kan u dat weten? Wij moeten het graf delven onder den kikarboom en haar begraven in het zand - want er is zand beneden en het kruipt en kruipt in het graf en zal plaats laten voor Dot. En de nacht valt - o zoo donker! - vóórdat haar vader thuiskomt. Daar zal nauwelijks tijd zijn het grafje te maken vóórdat de zon opgaat, maar het moet gegraven worden - weet u, het moet -"

Haar woorden schenen mij wild en verward toe. Om haar te bedaren, herhaalde ik dat er tijd genoeg was. Zij schudde het hoofd, sloot haar oogen met een hand en antwoordde toen met een zonderling vlugge, toonlooze stem:

"Neen, neen! daar is nooit tijd geweest, 't gaat altijd in de haast. In het donker het graf maken en het zand vallend, vallend, altijd vallend, totdat er geen plaats meer is. Ik heb het gedaan - o, zoo dikwijls!"

Ik wist niet wat te doen of te zeggen. De verstandigste manier scheen te zijn haar aan zichzelf over te laten tot er hulp daagde. Dus ging ik, na een paar vruchtelooze pogingen om haar te troosten, naar buiten, om te zien of de zoo noodige hulp niet in het gezicht kwam. Zeker kon zij niet lang uitblijven!

Ik was verbaasd toen ik merkte hoe laat het reeds was; de middag was lang voorbij en koele schaduwen strekten zich lang uit over den verdroogden grond. En donkerder en koeler dan de rest lag ten Oosten die van den eenzamen kikarboom. Hier moest het kleine graf worden gedolven, indien de wensch der moeder vervuld werd. Werktuiglijk liep ik door droevige nieuwsgierigheid voortgedreven naar de plek.

Toen ik naderbij kwam, zag ik de overblijfselen van een laag hekje, half liggend, half staande in een langwerpig vierkant, dat mij verwonderd mijzelf deed afvragen of het reeds voor een rustplaats had dienst gedaan. Ja! daar was een graf, een klein graf, niet grooter dan dat van kleine Dot zou wezen, met een ruw gevormd kruis aan het hoofdeneind.

Ik boog mij om het opschrift te lezen:

HIER LIGT
ONZE KLEINE, LIEVE DOT
1840.

Dot! Ik stond op, hart en hoofd ronddwarrelend. Dot! 1840. Vijf en twintig jaar geleden en Dot was pas een half uur geleden gestorven. Wat beteekende het? Wat beteekende het?

Een plotselinge angst voor de eenzaamheid en de stilte der plaats kwam over mij. Als ik mij niet geschaamd had, zou ik hals over hoofd daar vandaan geloopen zijn.

Zooals het nu was deed verachting voor mijn eigen vermoedens mij terugkeeren naar het huis.

Hoe stil was het! Hoe verlaten! Ik herinner mij nog dat ik aan de buitendeur luisterde naar eenig geluid van binnen. Ik herinner mij dat ik mijn revolver en schrijfcassette op tafel zag in de buitenkamer; ik herinner mij dat ik mij vermande om de binnendeur open te stooten, maar verder herinner ik mij niets meer...

Zij vertelden mij in het hospitaal, dat ik gestruikeld moest zijn over den gebroken vloer tusschen de twee kamers en dat ik al vallende mijn hoofd tegen den muur had verwond.

Misschien was het zoo! Misschien ook niet! Ik weet alleen dat iets - God weet wat - stond tusschen mij en mijn krankzinnigheid, zoodat, toen ik weer tot mijzelf kwam, zij heengegaan was voorgoed. In plaats daarvan was de zucht in mij opgekomen om te leven, te hooren, te zien, te weten, te verstaan.

Toen ik beter werd placht ik mij neer te leggen en te schreien als een vrouw. Dan kwamen de kameraden, zeiden dat het zwakheid was en dat ik een man moest zijn en mijn lot dragen als een man. En nu begon ik somtijds te glimlachen. Dan zeiden zij dat ik een geluksvogel was, die beter kans had dan zij. En even dikwijls dacht ik in het geheel niet aan mijn eigen leed, maar de dappere, kleine Dot en aan haar verlangen naar een *poef-poef-boem.*

Zij zonden mij met een stoomboot den Indus af naar Bombay om het geratel van den trein te vermijden, want mijn hoofd was nog altijd zwak.

Wij stieten op een zandbank bij Sukkhar, daar de boot niet goed bestuurbaar was, door twee vlotten, die wij voortsleepten. Zij waren meest met vrachtgoed beladen, maar hadden toch een groote menigte derdeklas passagiers; ik weet niet waarom ik van mijn ziekbed opstond vol nieuwsgierigheid, maar ik deed het. Het scheen mij toe of ik nooit te voren menschendrukte had gezien, want alles boezemde mij nu belang in. Zoo ging ik naar de vlotten en sprak met de menschen. Daar was een kajuit op een hunner, die eenige tweedeklas passagiers bevatte, en terwijl ik tusschen de balen goed voortliep, zag ik een Engelsche vrouw, die een kind op den schoot hield.

Haar ingedoken houding trof mij als iets bekends; ik stond stil en sprak over het weer of zoo iets. Zij keek op, en toen wist ik waar ik die houding had gezien, want het was Dot's moeder. Ik geloof niet dat ik haar zou herkend hebben - want zij was een oude vrouw met grijs haar - zonder de herinnering aan den veranderden blik, waarmede zij mij aanzag - herinnert gij het u? - toen ik haar in de bungalow bij den arm vatte.

“Is dat uw kind?” vroeg ik beleefd, want hoe armelijk gekleed zij mocht wezen, haar gelaat was zonder twijfel hoogst fatsoenlijk.

“Neen,” antwoordde zij, en ik herkende de eenigszins twistzieke stem; “'t is mijn kleindochter, maar ik houd van haar zooveel of zij mijn eigen was - bijna!”

Terwijl zij sprak, lichtte zij het hoofd van het kind hooger op tegen haar arm en ik zag een massa vlossige, licht gouden krullen.

"Misschien herinnert zij u aan uw eigen," ging ik op goed geluk voort, verlangend dat zij meer zou spreken.

Een vage nieuwsgierigheid kwam over haar afgemat gelaat.

"'t Is grappig dat u het zegt - precies of u onze Dot gezien had, zoo sprekend - zoo wonderbaar gelijkend. Dikwijls schijnt het mij toe of zij teruggekeerd is, en toch is het vijf en twintig jaar geleden, sedert ik haar verloor!"

"Dat is lang geleden!"

"Heel lang, om zich te herinneren, niet waar? En ik heb er zooveel gehad en zooveel verloren, maar ik vergeet Dot nooit - zij was zoo lief! Och ja! Wie weet of het haar ongeluk niet zou geweest zijn! Arm schaap! Genot is bedrieglijk en schoonheid is ijdel."

Zij wiegde het kind op haar schoot in diepe sluimering, en mij scheen het toe of zij ook haar verdriet in slaap wilde sussen.

"Had zij krullen als deze?" vroeg ik weer, met een wreed verlangen haar op dit onderwerp te houden.

Weer zag zij mij aan met dien ouden, vreemden blik vol verbazing.

"Ik kan niet denken, waar ik u vroeger gezien heb," zeide zij na een pauze; "ik heb u in vroeger dagen nooit ontmoet, is het wel? Och ja! ik heb zoo lang geleefd en zoo ver gereisd, dat ik mij niet alles kan herinneren. Somtijds schijn ik alles te vergeten behalve wat ik zie - en Dot. Ik vergeet haar nooit. De vorige maand ging ik de rivier af, niet ver van de plaats waar het lieve, kleine ding zichzelf doodschoot - zij speelde met haar vaders revolver moet u weten - en het scheen mij nog door alles te gaan. Haar vader - hij verliet den Zoutweg spoedig daarna - was bepaald boos op mij omdat ik er zoo over tobde. Hij zeide dat er geen goed uit kon voortkomen, dat ik mij zoo lang mijn verdriet herinnerde. Maar ik weet het niet. Ik heb hooren zeggen, dat er evenveel verdriet als geluk is in de wereld; zoodat als de eene er heel veel van krijgt, een ander minder leed daardoor heeft. Ik heb mijn deel er van gehad, dat is zeker, en ik hield er mij daarom aan, al zei vader ook dat het niet goed was."

Haar vermoeide oogen zochten treurig de verwijderde zandheuvels en haar mond beefde een weinig.

Juist klonk toen de fluit, die alle zwervelingen opriep om weer aan boord der stoomboot te gaan.

"Goedendag," zeide ik en stak haar de hand toe. "Morgen, als ik kan, kom ik terug en zal u vertellen wat uw onvergeten smart voor mij gedaan heeft."

Maar den volgenden morgen merkte ik dat de barge op haar bestemming was gelaten gedurende den nacht. Dat is alles!'

Er ontstond een lange pauze.

'En uw uitlegging?' vroeg een eenigszins trillende stem uit een donkeren hoek.

'Heeren,' zeide de majoor, 'ik kan er u geen geven. Wat ik weet is dit: op de een of andere manier - God weet hoe - zag ik het onvergeten leed van die moeder, en het belette mij mijn deel van mij af te werpen.'

Bij het grafje van Dot.

Herinnering.

Het is één dier zeldzame, schoone Meiavonden, waarin ‘geen windeke ruischt, geen blaadje beweegt,’ waarin de ziel tot kalmte wordt gestemd en men zich onwillekeurig zacht en onbewust laat medevoeren op den stroom der herinneringen en zoete visioenen.

Rustig, bijna doodstil is het in de halfdonkere kamer. Door de groote, naar buiten openslaande ramen stroomt de zoele Meilucht ongehinderd naar binnen en vervult het geheele vertrek van bloemengeur. Zacht tikt de pendule, en nog steeds blijft die kalmte aanhouden. Stil als een muisje, op haar laag stoeltje met haar hoofd tegen tante's knie leunend, geniet Niky dat avonduurtje en wacht zich wel, de oude dame te storen, die met open oogen droomt.

Eindelijk toch strijkt tante Roza liefkoozend over het rossig kopje naast haar, en vraagt, met hare lieve stem de stilte verbrekend:

‘Zijn we weer aan 't droomen, kindje? Kijk eens, is 't niet al bij achten? -’

Ze voelt zich zoo gelukkig in die rust, maar voor 't kind is 't verkeerd!

‘Al bij achten,’ herhaalt Niky tot antwoord. Haar handen zoeken die van de oude dame, en dichter bijschuivend, gezellig fluisterend, gaat ze voort: ‘Tante, wat is 't toch bij u altijd prettig, en wat zou 't nu bij die menschen vervelend zijn! Maar vanavond is u toch niet zooals altijd; u lijkt me zoo aan 't peinzen. Kom, uw

kopje thee zal u goeddoen, en dan zing ik wat voor u!...'

Zingen, vanavond! tante Roza's handen trillen even, - och, waarom ook niet; muziek was immers alles voor hem, hij hoorde 't altijd graag; zou hij dat daar in de verte niet erg gemist hebben?

Het kopje thee staat vóór haar, maar inplaats van te drinken, is zij in gedachten nu ver weg!....

Niky, nu wakker geschud, trippelt heen en weer, haalt muziek overhoop,

HET LIED DER ZEE. Naar C. Gusso. (Zie blz. 20.)

zoekt daarna, kalmpjes op den grond zittend, haar geliefkoosde stukken uit, kijkt van tijd tot tijd eens naar tante, en begint dan eindelijk achtereenvolgens de oude liedjes en romancen te zingen, die tante haar leerde. Liefelijk ruischen de tonen, en haar welluidend stemmetje trilt als vogelengekweel de oude dame in de ooren. Zoo zong *zij* ook, nu bijna dertig jaar geleden, gelukkig en zonder zorg.

Alles ziet ze weer vóór zich. Op dien Meidag stond hij naast haar, en ze begrepen elkaar inééns! Hoe verlegen was ze! Dadelijk moest hij haar vader spreken, natuurlijk ging ze mee, en hand in hand liepen ze de lange gang naar het kantoor door. - Huiverend trekt ze haar kanten doekje dichter om zich heen, want 't is, als hoort ze die ijskoude stem van haar vader. *Zijn* dochter, een freule en hij! Nooit, en waar wilden ze van leven? Ja, als hij een rijk man was, maar nu, - onzinnig. Zich binden aan iemand zonder fortuin, eenvoudig belachelijk! - Bij 't schijnsel van de hanglamp zag ze toen zijn bleek gelaat, terwijl hij verdrietig wilde wegloopen; maar angstig hem te verliezen, sloeg ze de armen om zijn hals, en toen schreiden ze als twee

kinderen, Oh, die tijd, die toen volgde, en dan zijn vertrek! Al dat verdriet doorleeft ze weer, en drukt de handen tegen haar borst.

Niky, die nu opgaat in haar zang, zingt steeds verder, zacht en innig:

> ‘Et moi, le front glacé par les tristes,
> Antans, je me mis à pleurer, comme on pleure,
> A vingt ans’.... Comme on pleure à vingt ans!

Ja, schreien, dat deed ze, maar ook alleen 's nachts in hare kamer; haar geheele ziel schreide dan mee. Waarom liet ze hem ook gaan! Och, hij was zoo vol hoop voor de toekomst! Háár schreef hij niet, maar die brieven aan Sophie waren altijd voor háár alleen verstaanbaar.

Onwillekeurig snikt ze opeens en opent 't laadje van haar werktafeltje; dáárin is de éénige brief aan háár gericht, dien ze met zoo nameloos verlangen gewacht heeft; na een jaar tijd kon hij haar misschien komen halen; dàn had hij zeker genoeg voor hen beiden. Groote tranen vallen op de geel geworden blaadjes, en met wijdgeopende oogen staart ze, zonder eigenlijk iets te zien, voor zich uit.

Hij kwam nóóit weer, en 't eenige, wat haar van hem werd gebracht, was 't medaillon, dat ze om den hals draagt met zijn portret en zijn ring! Geen groet, geen laatste verzoek, niets; onverwacht was hij gestorven, alleen, in het binnenland van Java. - Hoe heeft ze de kracht gehad, het te dragen, waarom heeft die vreeselijke droefheid haar niet gedood? En toch, die doffe onverschilligheid voor alles wat om haar heen gebeurde, die jaren duurde; die alles overheerschende wrok tegen de menschen, die zoo koel redeneeren, ze werden haar tot eene gewoonte! Ze wist het wel, het werkte nadeelig op haar geest en karakter, maar zelfs haar vaders

smart, toen hij haar zoo veranderd zag, kon haar niet zachter stemmen. Oh ja, ze heeft leeren meeleven met de menschen, ze is ook nuttig geweest, waar ze kon, ze heeft niet gemord, maar nu is ze oud en verlangt o! zoo naar rust; alleen, - hoeveel zoeter zou haar het sterven zijn, met zijn afscheidsgroet.

Niky eindigt nu met een slaapliedje, en vriendelijk klinkt het: ‘Slaap zacht, slaap zacht!’ Zoo stil mogelijk gaat ze daarna naar de oude dame toe, en knielt voor haar neer; ze ziet den brief en het medaillon liggen, één blik op 't portretje en op tante's betraand gelaat doet haar raden, wat ze al dikwijls heeft willen, maar nooit durven vragen.

Papa's broer! dus dáárom! Haar diepgevoelend hartje begrijpt nu, wat die vrouw geleden en gestreden heeft. Eerbiedig kust ze de saamgevouwen handen, en verlaat langzaam, om die stille droefheid niet te storen, de kamer.

De oude dame schrikt op. Ze grijpt naar het medaillon, maar terwijl ze het opneemt, houdt ze in de éene hand het portret, dat uit den rand geschoten is, en staart en staart op een klein stukje papier, daarachter verborgen. Daar staat iets op geschreven, en met moeite leest ze nu, hare arme, moede oogen inspannende:

‘Een laatsten kus voor mijn lieveling; wees gelukkig! Nico.’ - Hare lippen trillen; haar keel is als toegeschroefd, en ze fluistert heesch voor zich heen, haar schat tegen haar borst drukkende: ‘Dus toch, dus toch; de Almachtige zij geprezen!’ en blijmoedig berustend, als in een zucht eindigend:

‘Nu kan ik rustig sterven.’

LINA.

Het ontstaan der sigaar.
Met drie gravuren.

Hoevele sigarenrookers zijn er wel op dit wereldrond? Dit ware een goede prijsvraag voor de statistiek, welke de leerlingen dier wetenschap veel hoofdbreken zou kosten. De antwoorden zouden ver, heel ver van elkander afwijken, want zelfs de pogingen tot een oplossing bij benadering konden de grootste moeilijkheid opleveren.

Dat is zeker, de sigaren zijn een algemeen verbreid artikel, en daarom zal het zeker niet onbelangwekkend zijn, iets te hooren over het ontstaan en de vervaardiging der sigaar en haar wordingsgeschiedenis van meer nabij te beschouwen in een groote sigarenfabriek,

HET ONTSTAAN DER SIGAAR: Het ontvezelen der bladeren.

een voorrecht dat des te zeldzamer is, daar de meeste fabrikanten niet gaarne nieuwsgierige bezoekers in hun werkplaatsen toelaten uit vrees, dat deze achter hun beroepsgeheimen zouden komen.

Wij zullen trachten, zonder aan de bescheidenheid iets tekort te doen, een beschrijving te geven van

zulk een fabriek. Om te beginnen gaan wij de trappen op naar een opeenvolging van zalen, waarin het uit de pakken losgemaakte, gedroogde blad door bevochtiging weer buigzaam gemaakt wordt; hier heeft het ontvezelen en uitleggen der bladeren plaats. Alleen de gezondste, stevigste en in kleur mooiste bladeren dienen tot dekbladen. Uit het dekblad moeten vóór alles de hoofdribben verwijderd worden, die bij de snuiffabricage hun gebruik vinden. Reeds het snijden der dekbladen vereischt een hoogen graad van oefening, vooral een goede oogmaat. Het komt daarop aan, uit een tabaksblad zooveel mogelijk goede, bruikbare dekbladen te winnen. Van het afval dienen de kleinere stukjes tot het bereiden der 'inlegsels', waarvan dadelijk nader sprake zal zijn; de grootere stukken zijn voor het tweede blad geschikt, dat de eerste omhulling uitmaakt. Voor het knippen der dekbladen, dat op een houten onderblad geschiedt, gebruikt men een zeer scherp mes, waarvan de punt afgerond is, om het inscheuren van het blad te voorkomen. Gesneden wordt alleen in de lengte van het blad, zoodat de zijribben in schuine richting dwars over het dekblad loopen. Elk eenigszins beschadigd, onaanzienlijk of bedorven blad dwaalt dadelijk terug naar de tweede klasse der omhulsels. Beide categorieën moeten nog een poos in vochtigen, buigzamen toestand blijven; zij worden glad over elkander gelegd en licht geperst, opdat zij niet inkrimpen of in plooien raken. Daarentegen wordt het voor de inlegsels terzijde gelegde afval dadelijk gedroogd.

Het werk der wikkelaars is het volgende: Men neemt van het inwendige materiaal zooveel in de linkerhand als ter vorming van de gewenschte grootere of kleinere sigaar noodig is, vormt daaruit een langwerpig bundeltje en legt dit op het gereedliggende omhulsel, ook onderblad genoemd, dat ongeveer de lengte hebben moet, die de sigaar zal krijgen, wikkelt het om het inlegsel en rolt dan het aldus gevormde rolletje eenige malen over de tafel heen en weer om het eenige vastheid te verleenen. Dan dwaalt het gereedliggende rolletje in het houten vormkastje, waarvan de beide helften, elk met een rij parallel loopende insnijdingen (gewoonlijk twintig) voorzien zijn. Bij het op elkander passen vullen zich dan de beide helften aan tot twintig sigarenvormen.

Is een bepaald aantal vormkasten gevuld, zoo gaat de vormenpers in werking, waardoor ieder rolletje het bepaalde façon verkrijgt. In de schroevenpers blijven de op 35 tot 40 graden Réaumur verwarmde rolletjes omstreeks 24 uren gedrukt. Zij zijn in de meeste gevallen reeds rookbaar, hoewel om hun onaanzienlijk voorkomen, nog niet geschikt om te verkoopen. Verscheidene zijn natuurlijk te luchtig, omdat het dekblad nog ontbreekt. Andere, die al te vast gewikkeld zijn, aldus te weinig lucht hebben, moeten eerst een zeer eenvoudige machinebewerking ondergaan.

Het omleggen van het dekblad is het volgende werk: de eigenlijke sigarenmaker verricht haar. Hij legt het afgeknipte nog vochtige dekblad op de werktafel, maakt het glad, legt de rol in schuine richting daarop en rolt ze nu verder in de richting van het ondereind naar de punt heen op het dekblad en om de rol, deze met den bal der hand vooruitbewegend. Hierbij is in zooverre de richting der in het dekblad nog aanwezige ribben maatgevend, dat men het van links naar rechts of omgekeerd rollen moet, opdat de ribben aan den buitenkant te voorschijn komen, zoodat een ruimte tusschen de rol en het buitenblad vermeden wordt. Daarom is het noodig, dat de sigarenmaker de linkerhand even zoo geschikt gebruiken kan als de rechter.

Ten slotte wordt aan de eene punt door draaien met de vingers de spits gevormd, die dan met een mengsel van stijfselmeel en chicorei vastgeplakt wordt.

Dit vormen der punten moet zeer zorgvuldig en voorzichtig geschieden, want hiervan hangt het goede voorkomen der sigaren en het vastblijven van het dekblad af; zelfs op het juiste afsnijden der punten aan het boveneinde van het dekblad komt veel aan. Het tegenovergestelde eind der sigaar wordt afgesneden, waarbij men zich van een maatvorm bedient om gelijke, lengte te verkrijgen. Somtijds onderwerpt men de sigaren nog zelfs in de kistjes aan een drukking; in den laatsten tijd worden de aldus geperste sigaren zeer gezocht.

Op de zooeven beschreven wijze is de fabriekssigaar ontstaan, die zich - dat weten slechts weinige leeken - tot de als handwerk voortgebrachte sigaren zoowat verhouden als kunsthandwerk tot kunst. De handige handarbeider deelt met den kunstenaar het lot, dat de groote menigte zijn werk niet weet te waardeeren. Wanneer de meeste menschen een kistje goede sigaren openen, zoo valt hun de gelijkheid der verschillende exemplaren nauwelijks op; in ons tijdperk van machines is men immers daaraan gewend geraakt, voortbrengselen van nijverheid in uniform geleverd te krijgen. Bij de fijnste soorten behoort het tevens tot de veelomvattende taak der vervaardigers, ook die van een geheel gelijkmatig model te vervaardigen, zonder de vormpers te gebruiken en toch elke afzonderlijke sigaar, om zoo te spreken, haar eigen individualiteit te doen behouden, dekblad en inlegsel al naar de eigenaardigheid van het materiaal tot een zooveel mogelijk volmaakt geheel te vereenigen.

Interessant is het daarom het handwerk te zien voltooien, dat, hoe flink en regelmatig het ook geschiedt, toch steeds volle opmerkzaamheid vereischt, want het onderzoekende oog van den opzichter laat geen verspilling van het kostbare materiaal ongestraft voorbijgaan. - Dat de in deze zalen werkzame arbeiders voor hun tot eigen gebruik altijd gereedstaande sigaren niet altijd de goedkoopste tabak gebruiken, behoeven wij nauwelijks te vermelden,

Een trap hooger onder het dak, waar de invallende zon voor rijk daglicht zorgt, zijn de sorteerders aan het werk. Daartoe behooren geoefende oogen, die voor de fijnste schakeeringen der kleuren tusschen licht- en donkerbruin een snel begrip hebben. De sorteerder moet de hem toevertrouwde waren volgens deze hoofdafdeelingen klassificeeren: geel, lichtbruin, bruin, donkerbruin, diep bruin; dientengevolge heeten de benamingen op

de kistjes in het Spaansch: amarillo, colorado claro, colorado, maduro, oscuro, of in het Engelsch: yellow, lightbrown, superfine brown, fine brown, brown, al naar den smaak van het publiek.

Hier is het ook de plaats, de op vele sigaren zichtbare lichtere vlekken te vermelden. Jarenlang werden deze gele vlekken door het publiek als een teeken van bijzondere deugdelijkheid aangezien. Men verbeeldde zich dat zij ontstaan waren door het snelle drogen van dauwdroppels in den zonnegloed. In vroegere dagen zorgden vele fabrikanten er voor, dat al hun sigaren zulke vlekken vertoonden; wanneer zij niet op natuurlijken weg ontstaan waren, hielp het besprenkelen met salpeterzuur daarvoor. Tegenwoordig hecht men geen waarde meer aan deze inderdaad geheel onverschillige bijomstandigheden, zoodat in geen enkele belangrijke fabriek deze kunstmatige vlekkenfabricage voor noodig gehouden wordt.

Lichter arbeid is het ‘rollen’, dat in de sorteerzalen geschiedt, en het beplakken der kistjes met papieren strooken.

In een nabijzijnde kamer krijgen de bijzondere dure sigaren nog een hoogere wijding, een buikband - zooals de sigarenverbruiker dien schertsend noemt - het bekende papieren strookje in goud- of kleurendruk, dat door een vrouwenhand om het midden van iedere sigaar in den vorm van een ring geplakt wordt.

Ongelukkig wordt met dit teeken, dat toch voor heilig gehouden diende te worden, in deze booze wereld nog het snoodste misbruik gedreven.

Zijn er nog fabrieken van den eersten rang, die zulk een zonde tegen de etiquette niet vereenigbaar vinden met hun welverdienden roem, zoo vindt men nog menschen genoeg met zulk een ruim geweten, die voor de sigaren, welke zij op St. Nicolaas of op verjaardagen ten geschenke geven, kistjes laten beplakken met de vanouds beroemde namen. Op die wijze worden de eenvoudigste soorten in de wereld gezonden als Silva, Upman, Cabanos, Amigos of hoe die beroemde firma's van Havana heeten mogen. Volgens de woordelijke overzetting van het Spaansche woord Amigos - vrienden - heeft men dat soort sigaren-cadeautjes bestempeld met den naam van vriendschaps-sigaren. Ja, zelfs het bonte lint, het adelsdiploma der west-indische Regalia, wordt om het lijf gebonden van stinkstokken van zeer twijfelachtige afkomst - doch genoeg over deze gruwelen!

Evenmin behoeven wij de tegenwoordig algemeen bekende omstandigheid te vermelden, dat jaarlijks groote hoeveelheden inlandsche sigaren voor Havana worden ingescheept, om later als ‘geïmporteerd’ en in vele gevallen ook door de gisting gedurende de zeereis werkelijk verbeterd naar Europa terug te keeren.

De laatste zaal, waarin onze teekenaar ons voert, dient tot het ‘afmaken’, dus het verpakken van de pakjes of de afzonderlijke sigaren in kistjes, waarvan de deksels door den zwartgemaakten stempel eener pers zulk een diepen en blijvenden indruk ontvangen, dat hierdoor de sprekende gelijkenis verkregen wordt van een ingebrand merk. Het door nagels van ijzerdraad gesloten en met bonte plaatjes beplakte kistje reist dan in groote stapels naar de bovenste vertrekken, om al naar zijn soort, hetzij in verwarmde kamers, die zorgvuldig op zekeren warmtegraad moeten worden gehouden, of op gewone droogzolders bewaard te blijven, tot het tijdstip dat zij tot het gebruik zoo geschikt mogelijk zullen zijn.

Daar rusten, in stille afzondering vereenigd, tot hun verlossing door den vuurdood, de verschillende soorten en formaten: Regalia Imperiales, de grootste van hun geslacht, Cazadores Imperiales, wat slanker en dunner, Caballeros en Panabeles, de

beide naaste in grootte, dan Trabucos, klein, in het midden dik, aan de beide punten spits; Londres, ook klein, Vegueros, de zoogenaamde plantersigaar van eigenaardigen vorm. Ook de Manilla mogen wij niet vergeten, bij welker vorming het dekblad niet spiraalvormig, maar in haar lengte om het inlegsel gerold en dan door een gomoplossing vastgeplakt wordt.

Het drogen kan door kunstmatige middelen bevorderd worden, als men bijv. in luchtdicht gesloten kisten naast de sigaren, maar zorgvuldig van hen gescheiden, gebrande kalk of chloorkalk doet. Al te snel drogen schaadt aan de deugdelijkheid der waren.

Uit deze vertrekken scheiden wij met den wensch, dat de hier bewaarde exemplaren der sigarenfabricage toch in de handen mogen komen van kenners, die hen weten te waardeeren! Want slechts met diepe smart kan de echte en waardige rooker getuige zijn van de euveldaden, welke soms met een edele sigaar worden verricht. Hoe dikwijls komt het voor, dat door onvoorzichtig verwijderen der punt het dekblad spleten en scheuren krijgt, zoodat later de onrechtvaardige beschuldiging wordt uitgesproken dat de sigaar niet trekt. En zelfs het aansteken, de zoo gewichtige handeling, die het rookoffer ontsteekt, wordt niet altijd met de noodige teere oplettendheid verricht. De geheele oppervlakte van den cirkel moet branden. Wanneer alleen maar een deel daarvan gloeit, en men gooit dan reeds de lucifer weg, zoo blijft de sigaar scheef branden, en alweer wordt dit gevolg van eigen zonde op rekening gesteld van een schuldelooze.

Hoe heel anders behandelt een kenner zijn hooggeschatte lieveling! De ondervinding heeft hem geleerd, door vriendelijk tegemoetkomen het groote genot te bereiken, waaraan volgens een uitspraak van de vorige eeuw alle vijf zinnen deelnemen; het oog verheugt zich door de opstijgende wolkjes en ringetjes, het oor verneemt het gezellige knetteren, de tong voelt den aangenamen prikkel, dien de tabak op haar uitoefent, de neus zuigt de geuren in, en het gevoel komt wel wat tekort - maar krijgt ook iets mede, want de vingers van den rooker voeren in de verschillende handgrepen met de brandende sigaar een onderhoudend spel, en dit schenkt hem tegen de door een nietsdoen dreigende verveling een veilige bescherming.

Maar genoeg hiervan!

Zoo menige verstandige dokter vergeet nooit bij de diagnose van een hem als rooker bekenden patiënt de

vraag te stellen, of de sigaar hem nog smaakt. Zoolang dit nog het geval is, vindt hij de zaak niet ernstig; zoolang een rooker nog

HET ONTSTAAN DER SIGAAR: Omwikkelen.

rooken kan, loopt zijn leven geen gevaar!

Het lied der zee.

Heerlijk, altijd nieuw en altijd oud, altijd hetzelfde en toch altijd verschillend klinkt het lied der golven. Wie kent het niet, dat eindelooze gemurmel dat ons verhalen schijnt te doen van vreemde landen, verre van hier, van geheimzinnige volken, van streken vol zonneschijn en tropische hitte, maar ook star van koude en wit van sneeuw?

Verhalen doet zij ons van wreede schipbreuken; zij bewaart de echo's van ongelukkigen, die jammerend in haar peillooze diepten stortten, zij zingt het lied van hen, die vol hoop hun toekomst aan haar toevertrouwden, zij herhaalt de snikken van de velen die door haar zijn weggevoerd, verre van hun land en hun dierbaren.

Dat alles kent de zee en zij vertrouwt haar weten aan de schelpen, welke zij op het gouden zand harer oevers neerwerpt. Elke schelp weet wat haar moeder de groote zee te verhalen heeft; leg haar slechts aan uw oor, en al zijt gij dagreizen ver van den Oceaan verwijderd, dan nog kunt gij zijn stem, zijn zoet wegslepend of toornig opbruisend lied hooren, door zulk een schelp aan uw gelaat te drukken.

Ook het meisje van onze gravure wenscht naar dat eeuwige, schoone, onverdoofbare gezang te luisteren; zij vangt het op van de schelp, en haar heldere, verstandige oogen verraden het genoeg hoe zij dit lied niet alleen hoort, maar ook verstaat en in zich opneemt en daarin een bron vindt van rijke, onverwelkbare, reine poëzie.

Bengaalsche huwelijken.

Een Brahmaansche stam, welke Bengalen bewoont, volgt met het aangaan van huwelijken eene allerzonderlingste wijze van handelen. De stam is verdeeld in drie kasten, namelijk die der Kulina's, der Srotyra's en die der Vansaya's.

De zoon van een' Kulina kan een wettig huwelijk met eene vrouw uit de Srotyra's of Vansaya's aangaan, doch komt daardoor in minachting bij de andere leden van zijn stam. Dikwijls doet eigenbelang hem echter tot zulk een huwelijk besluiten, en aangezien de Srotyra's en Vansaya's hunne dochters gaarne aan een man der Kulina's uithuwelijken, besteden zij daarvoor somtijds ontzaglijk groote sommen. Meestal wordt een kind van het mannelijk geslacht uit den stam der Kulina's terstond na de geboorte aan een der meisjes uit de lagere klassen verloofd. De dochters der Kulina's mogen niet buiten haren stam huwen en blijven, wanneer zij onbemiddeld zijn, door deze gewoonte meestal ongehuwd. De arme Kulina-Brahmaan huwt gewoonlijk een aantal vrouwen uit de lagere klassen, om zich zoowel met geld als met landerijen te verrijken.

Gewoonlijk neemt hij eene dier vrouwen aan huis, terwijl de anderen het huis blijven bewonen, hetwelk zij als huwelijksgift medebrengen. Aldaar wachten zij het onzekere bezoek van hun echtgenoot af; en deze doet van tijd tot tijd zijne rondreis, versierd met het teeken der Kulina-Brahmanen, d.i. een zijden koord, hetwelk hij om den hals draagt en dat zulk eene tooverkracht op de vrouwen der lagere klassen uitoefent, dat menig Kulina een ganschen harem, door Bengalen verspreid, bezit.

PETRUS.

Bladvulling.

Wie op den wagen der hoop rijdt, heeft de armoede tot koetsier.

Genoveva.
Tyroolsche novelle door E. von Pütz.

In gloeienden zonneschijn ligt het breede Obensbergdal, en als een koning, grootsch in vorm en schoonheid, troont aan het einde van het dal de heerlijke bergreus Tribulaun. Hij ziet neder op de sappig groene weiden, besproeid door de glinsterende beek, op het op een kleinen berg staande kerkje, op de verstrooid liggende huizen, die zoo rijk zijn aan eigenaardige opschriften. Menige malen ziet hij ook neer op den statigen met een vrome spreuk versierden boerenhof, die zoo hoog daarboven ligt aan de zuidzijde van een lang uitgestrekten bergzoom. Voor een stedeling was het een echte Alpentocht dien te beklimmen, maar de bergbewoners zijn daar zoo aan gewoon als anderen aan het gaan op vlakken bodem. Zonder er over na te denken of het moeilijk is of niet, wordt er opgestegen en nedergedaald naar de school of de herberg, in winter- en zomertijd.

Maar een is er, die den weg zeer zwaar heeft gevonden en dikwijls verlangde naar betere straten en minder stijgenden weg - dat is Genoveva, de vrouw van den rijken boer Thomas. Den geheelen dag heeft zij vandaag op het veld gewerkt, waar het koren in garven gebonden en in schoven opgesteld is; nu moet

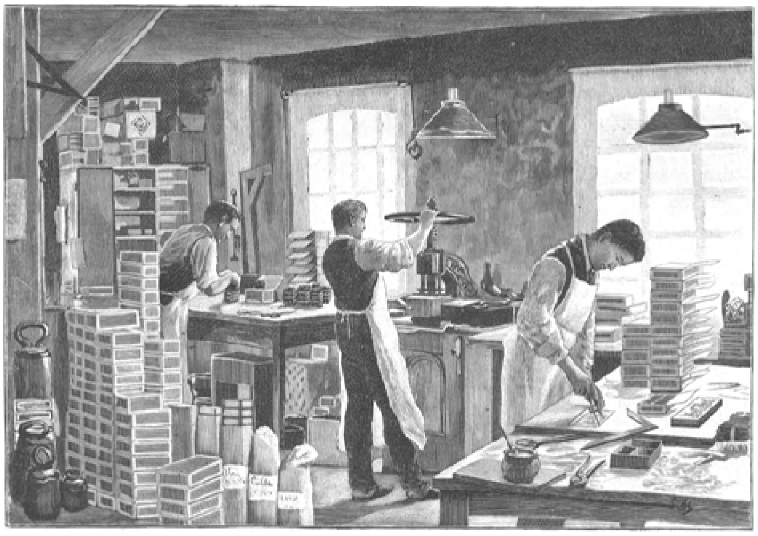

HET ONTSTAAN DER SIGAAR: Het gereedmaken.

zij naar huis om voor het avondmaal te zorgen, en terwijl het op het vuur sist en braadt, staat zij onder de huisdeur en ziet naar buiten.

De zon verlicht met haar rossige stralen een prachtige gestalte, groot en slank, met breede, volle schouders en langen ronden hals, waarop zich een fijn hoofd beweegt. Bijna te zwaar zijn de dikke, koolzwarte vlechten; over het schoone voorhoofd krullen donkere lokjes - en oogen heeft Genoveva als twee zwarte vlammen, een kersrood mondje vol schitterende tanden, een neus, fijn, teer en smal.

Overal zou deze vrouw getriomfeerd hebben door haar schoonheid; hier gold deze voor niets, men noemde haar de Welsche. Zij was trotsch op haar Italiaansch bloed en dat zij anders was dan de boeren van den omtrek, niet zoo stil en zwaartillend, zoo langzaam van begrip en arm aan uitdrukking.

Haar vader was als eenvoudige metselaar van Padua naar Meran gekomen en werd daar spoedig door zijn vlijt en bekwaamheid zelf baas; toen begon hij voor zichzelf

te bouwen, haalde vrouw en dochtertje uit Italië en alle drie leefden eenige jaren gelukkig te zamen.

Toen - een ongelukkige val en de liefde scheidden

de lotsbestemmingen der familie: de vader viel van een steiger, en stierf; de dochter leerde den welgestelden boer uit het Obensbergendal kennen, die zich in Meran ophield om wijn te koopen, en trouwde; de moeder keerde naar Padua terug, haar oude vaderstad.

Genoveva hing met haar geheele, hartstochtelijke ziel aan haar man. Zoo schoon, zoo flink en sterk als haar Thomas was geen andere, noch in het dal, noch op de geheele wereld. Trotsch zag zij naar hem op; met lachende bewondering streek zij hem dikwijls over zijn dikke, blonde lokken. O, zij toonde het hem gaarne hoeveel zij van hem hield, maar hoe vurig zij hem ook liefkoosde, hij liet haar rustig begaan, want vele woorden waren zijn zaak niet. En toch beminde hij haar ook boven alles; hij had het haar eens gezegd, en dat - meende hij - was genoeg voor het heele leven. Wat Thomas is, dat blijft hij! Dat is niet denkbaar, dat hij zou veranderen, en veel spreken over zijn gevoelens, dat is hem onmogelijk.

Eén verdriet hebben beiden. Kinderen waren hun ontzegd gebleven. Geen erfgenaam hebben voor zoo'n prachtigen hof, geen vroolijk stemmetje hooren, geen eigen kind aan het hart drukken, dat was hard.

Vijf volle jaren hadden zij gehoopt en gebeden, nu stierf de hoop langzamerhand en de gebeden verstomden. Genoveva schreide soms bitter en Thomas trommelde op de tafel en zag haar aan.

'Maak je zoo verdrietig niet,' zeide hij dikwijls, 'dat helpt niet. Het heeft niet mogen zijn - en het was toch zoo mooi geweest,' voegde hij er met nog een zucht bij.

Nu staat de schoone Genoveva voor de deur en onafgewend rust haar blik op de arbeiders op het veld. Het ligt recht voor haar, alleen een weinig lager, zoo kan zij alles goed opmerken wat er gebeurt. Hé, hoe schittert de sikkel door de aren, die wankelen, buigen en dan, snel opgenomen, met strikken van stroo worden samengebonden; men hoort het ruischen van het snijden, hier en daar het scherpen van een sikkel, een paar woorden bijna ademloos uitgesproken.

Men haast zich, want het veld moet afgesneden worden eer de zon daalt. De boer gaat met een goed voorbeeld voor, hij ziet niet om en niet op; onvermoeid zwaait hij de sikkel, en zet er het ernstigste gezicht bij; alleen als de meid met haar frissche stem iets zegt, glijdt een lachje over zijn trekken. Agathe kon niet lang rustig blijven; maar ze is een van degenen, die spreken en werken kunnen tegelijkertijd, dan schaadt het niet.

'Wat zeg je, boer, ik kom je nog voor! Geef je nog wat, als ik mijn stuk het eerst klaar heb?'

'Ja, een trompet koopt hij je op de volgende kermis,' zegt de oude knecht, Martin, lachend, 'opdat men je beter hoort, je bent anders zoo stil.'

'Wees blij, als ik praat,' antwoordt Agathe en onder haar rooden hoofddoek schitteren de bruine, schalksche oogen, 'je zoudt anders licht inslapen. Praten moet de mensch; daarvoor heeft Onze Lieve Heer hem een tong gegeven. Maar jou heb ik niets gevraagd, dus kan je het antwoorden wel laten.'

Martin rekt zich in de hoogte uit en houdt de hand aan zijn ouden, stijven rug.

'Rust wat uit,' vermaant Thomas goedig, 'je hoeft je niet zoo af te beulen.'

De boer weet wat hij den oude verschuldigd is, die vijf en vijftig jaar lang altijd daar de familie gediend heeft. Als twaalfjarige koewachters-jongen is hij begonnen

en steeg tot opzichter, vriend, raadgever, bijna familielid; maar voor oud doorgaan, dat wil hij tot geen prijs.

'Rusten,' zegt hij bijna beleedigd, 'dat is Goddank nog niet noodig. Ik kan werken zoo goed als een ander. Rusten kunnen oudere menschen,' bromt hij nog in zich zelf.

Maar Agathe en Thomas hooren hem niet meer, zij snijden en werken voort.

Nu richt ook Thomas zich op en overziet wat er nog te doen is vóórdat het geheele veld afgemaaid is, en dan rusten zijn blikken vol welgevallen op het flinke meisje, wier handen alles zoo handig kunnen aanpakken.

'Werken kan zij voor twee,' merkt hij tevens op, 'en vroolijk er bij. Die haar krijgt, is goed af!'

Nu houdt Agathe even met werken op.

''t Doet mij plezier als u het zegt, boer,' antwoordt zij; ''t is echter mijn plicht, en als men jong en sterk is, dan is het gemakkelijk werken. Ja, wanneer men niet gezond is, dan kan het zwaar vallen, maar God zij duizendmaal gedankt, in mijn heele leven ben ik nog geen uurtje ziek geweest en daarom werk ik met plezier. Maar het vroolijk zijn - dat gaat dikwijls niet verder dan de huid. Met den mond lach ik gaarne en babbel, dan hoor ik minder de treurige gedachten die in mijn hart zijn.'

En zij wischte zich met de punt van haar hoofddoek de oogen uit.

'Wat?' vroeg de boer heel verwonderd, 'je bent treurig en je huilt zelfs. Dat had ik van mijn leven niet geloofd. Ben je niet tevreden bij mij? Zeg het maar vrij!'

'Dat mag u niet denken,' verzekerde Agathe vol vuur, en zag Thomas, die haar genaderd was, aan; 'de schoen wringt mij ergens anders, en wie weet - misschien kan u mij wel helpen als u zoo goed wil zijn.'

'Nu, praat dan,' drong de boer bijna nieuwsgierig aan; maar Agathe werpt hem een snellen blik toe. 'Daar komt Martin, en die mag het niet hooren,' fluisterde zij, en zij bukt zich opnieuw en snijdt door.

Twee zwarte vonkelende oogen volgen van boven dit geheele kleine tooneel. Hoe Thomas Agathe aanziet en met haar spreekt; hoe zij antwoordt, hij haar nadert, zij schreit en beiden snel van elkander afgaan als Martin nader komt.

'Wat hebben die twee altijd te smoezelen?' denkt Genoveva.

't Is de eerste maal niet dat haar zoo iets door het hoofd gaat. Zij is boos als haar man over Agathe's grappen lacht, ongeduldig als hij met haar praat. Prijst hij haar vlijt, dan is zij buiten zich zelf van boos-

heid - in één woord, de ijverzucht verteert haar.

'Ik verveel hem, hij heeft genoeg aan mij - had ik kinderen, dan zou het anders zijn,' zucht de hartstochtelijke vrouw, en hoe meer zij denkt en peinst, zoekt en vermoedt, hoe meer haar op- en invalt. Wie zoo zoekt, vindt stellig wat!

Daar binnen op den haard sist het, en de soep loopt over; als Genoveva zich losgerukt heeft en er naar kijkt, dan is het avondeten aangebrand.

Met somberen blik en samengetrokken wenkbrauwen dekt zij de tafel en dient op als de anderen van het veld terugkomen. Na gebeden te hebben grijpt alles naar de lepels en begint te eten.'

'Wel almachtig!' roept Thomas, 'is me dat verbranden? Wat heb je toch begonnen, Genoveva? Waar heb je toch je hoofd gehad? Als je den heelen dag sjouwt, dan mag je toch wel iets behoorlijks te eten hebben.'

Hij legt ontevreden den lepel neer. Genoveva buigt beschaamd het mooie hoofd.

'Ik zal je wat anders maken, als je wilt,' zegt zij zacht.

'Laat het maar,' bromt hij knorrig, 'wie weet hoe het weer uitvalt.'

Want koken was nu juist niet de sterke zijde der huisvrouw.

'Wees nu niet zoo hard, boer!' lacht Agathe, 'dat verbranden kan iedereen overkomen. Wacht maar een oogenblik, dan zal er een pannekoek klaar zijn.'

'Nu, vertoon jij maar je kunst,' zegt Thomas, 'het kan licht beter uitvallen.'

Donkerder werd Genoveva's blik. Zoo, van haar wil dus Thomas niets aannemen en van Agathe is het hem goed!

'Den pannekoek maak ik,' en zij staat op. Maar de flinke meid is reeds de deur uitgegaan en Thomas beveelt met sterke stem:

'Blijf nu en laat de andere het doen!'

'Toen na korten tijd het voortreffelijk gebakken gerecht binnenkwam, at Thomas het vergenoegd op en zeide bovendien:

'Kijk, Genoveva, van Agathe kan je het koken leeren. Die spijzen in olie gebakken en zoo allerhande poespas, wat jelui in het Welschenland eet, dat past niet voor onze Tiroler-magen.'

De boerin antwoordde niets; zij had geen bete over de lippen gebracht, de toorn had haar verzadigd. - In de keuken spoelde zij alles om en wierp het door elkander; daar hoorde zij de kamerdeur opengaan en hield met het werk op. Misschien kwam Thomas nu binnen en zeide een goed woord; hoe zou zij hem om den hals vliegen, hem haar liefde toonen! Hij moest haar dan toch weder beminnen, zij was immers duizendmaal mooier dan die kleine meid met den spitsen neus.

Met kloppende polsen luisterde zij, maar de keukendeur ging niet open; daarentegen hoorde zij de huisdeur knarsen. Hij ging zeker nog een blik werpen op de velden - maar plotseling stond zij als verstijfd.

Duidelijk hoorde zij Thomas met onderdrukte stem Agathe roepen, hoorde, hoe deze den stal verliet; toen werd alles stil. Zacht sloop Genoveva in de melkkamer en keek door het kleine venster naar buiten. Als had haar een bliksemstraal getroffen, zoo wankelde zij en hield zich krampachtig vast aan den muur.

Daar buiten stond haar man in gesprek met Agathe. 't Is waar dat hij onverschillig over de heg leunde met de pijp in den mond en rustig vriendschappelijk op het meisje neerzag, dat met gebogen hoofd, aarzelend zich zelf telkens onderbrekend, zacht sprak; eindelijk schreide zij, en hij legde zijn hand op den schouder van de meid. Ja, de m e i d , dacht Genoveva met onbeschrijfelijke vernietigende geringschatting.

‘Zoo diep is hij gezonken!’ mompelde zij, en balde de handen, sidderend van verontwaardiging en opwinding, ‘de vrouw is niets meer, de meid alles! G r a n D i o , verpletter den ellendeling, vernietig hem, verdelg den verrader!’ Als vuur ging haar adem, haar hart klopte met luide slagen en zij zonk neer op den kouden, steenen grond.

‘Neen, o mijn God,’ snikte zij, ‘tref hem niet, maar haar, de slang, de huichelaarster. Laat hem mij, ik kan hem niet missen, niet zonder hem zijn - zonder hem leven! M a d o n n a m i a , a j u t a m i !’

Met moeite stond zij weer op. Bijna versuft zag zij hen beiden zich langzaam verwijderen, zag nog hoe Agathe eensklaps de hand van den boer greep, als wilde zij die aan haar lippen brengen - toen ging het paar om den hoek van het huis en verdween voor haar blikken.

Het duurde niet lang of Agathe kwam in de keuken.

‘Laat mij u helpen boerin!’ zeide zij; haar oogen schitterden en haar mond glimlachte zoo eigenaardig, als was zij vol hoop en vreugde.

In den nacht werd Thomas bij uitzondering wakker; het was hem of hij ingehouden snikken hoorde. Met moeite opende hij even de oogen; bij den schijn van het kleine nachtlichtje, dat voor het Moeder-Godsbeeldje brandde, zag hij Genoveva rechtop in het bed zitten, schreiend en de handen wringend.

‘Maar wat scheelt je?’ vroeg hij zoo verwonderd als zijn slaperigheid het hem toeliet.

‘Ik heb hoofdpijn,’ antwoordde de vrouw, verschrikt over zijn wakkerworden, en wierp zich weer in de kussens.

Thomas wilde daarover nog nadenken, maar in bed was hem dit onmogelijk, en zoo sliep hij dus liever weer in.

Onrustige dagen volgden voor Genoveva. De kwellendste ijverzucht dreef haar rond. Onophoudelijk volgde zij Thomas waar hij ging of stond, zoodat hij haar spottend plaagde, dat zij bang was hem te verliezen; dan verborg zij zich, nu eens hier, dan daar, om hem en Agathe te beluisteren. De twee troffen mekaar een paar maal, maar hun gesprek duurde slechts heel kort. Eens echter stak Agathe den boer een brief toe; Genoveva zag hoe hij dien las en toen glimlachend en met het hoofd knikkend wegborg. Dat was te veel! Het kookte en bruischte in de jonge vrouw, en niet lang duurde het of de storm brak los.

‘Morgen moet ik naar Sterzing,’ zeide Thomas op zekeren avond; ‘maak mij de koffie om vier uur klaar, want dan marcheer ik af. - Hoor je het niet, Genoveva?’

‘Jawel,’ en zij ontwaakte uit haar droevig peinzen. ‘Wat heb je dan in Sterzing te doen?’

‘Allerlei zaken,’ antwoordde de boer, en de vrouw zag, hoe hij tersluiks Agathe toeknikte en lachte, en hoe deze blozend met de oogen knikte.

‘Heilige Antonius sta mij bij!’ steunde Genoveva in zich zelf, ‘ik kan ze dooden - laat mij geen moordenares worden;’ hardop zeide zij alleen: ‘ik wil mij niet in uw geheimen dringen!’

Haar blik gleed voor een oogenblik over hen beiden; toen verliet zij de kamer.

‘Wel, hoe bits!’ lachte Thomas.

‘Wat mankeert toch de boerin?’ vroeg Agathe zeer getroffen. ‘Sedert eenigen tijd is zij erg barsch tegen mij. Van morgen heeft zij mij toch zoo geweldig afgeroffeld. Ik doe toch, wat ik kan.’

‘Als jelui ook altijd zulke geheimen met mekaar hebt,’ zeide Martin knorrig, want hij hield van de boerin, die altijd goed tegen hem was, ‘dan kan zij gemakkelijk wild worden.’ Toen ging hij ook.

Agathe en Thomas zagen elkander verbaasd aan. Zij waren een weinig als struisvogels geweest en hadden zoolang verstoppertje gespeeld totdat anderen het eindelijk merkten.

‘Nu, het zal toch niet lang duren vóórdat de verrassing uitkomt,’ zeide het meisje, verlegen glimlachend, ‘over een paar dagen zal alles in orde komen. En nu goedennacht, boer, je weet alles, wat je zeggen moet, hè?’

‘Zeker, zeker, je kunt je op mij verlaten!’

‘God vergelde het u, dat u zich mijner zoo aantrekt. Maar, praat er toch met niemand over; ik zou mij doodschamen, als er niets van kwam.’

En zij sloop weg naar haar kleine kamer.’

De maan scheen nog, toen Thomas den volgenden morgen het huis verliet. Genoveva zag hem met vochtige oogen door het kleine venstertje na, toen zij Agathe bemerkte, die hem met haar hoofddoek wenkte. In een oogwenk stond de vrouw naast haar.

‘Ga aan het werk!’ beval zij, ‘wat valt je toch in, mijn man na te wuiven? Wat gaat hij je aan?’

‘Anders niets,’ antwoordde Agathe nu ook heftig, dan dat ik hem dankbaar ben voor zijn goedheid en het mij verheugt, als ik werken en zwoegen kan voor hem.’

‘Ga,’ herhaalde Genoveva en stampte met den voet, en Agathe ging.

Niet ver daar vandaan stond de oude Martin en nam een bijzonder groot snuifje.

‘Boerin,’ zeide hij met nadruk, ‘niets voor niets, maar met een el geduld komt men verder dan met vijftig ellen ongeduld.’

Genoveva wendde zich snel om en ging den veldweg langs, die dalafwaarts voerde. Een paar honderd passen ver stond een kruis met een knielbank er voor; moede zette de jonge vrouw er zich voor neder, legde het hoofd in beide handen en zonk in zorgvol peinzen.

Martin had gelijk. Ongeduld hielp niets, vooral tegenover de strakke, kalme natuur van haar man. Hij stond vast als een rots, al wierpen ook de wilde, ontembare golven zich bruisend op hem, hij wankelde of week niet.

‘Wie weet,’ dacht Genoveva, ‘als hij mij geduldig en zacht ziet, dan komt hij misschien nog tot mij terug. O, Thomas!’ zegt zij opeens luid en strekt haar beide armen ver uit, ‘kon ik je minder liefhebben, hoeveel gelukkiger zou ik zijn.’

De sterren zijn alle uitgedoofd en de zon schijnt over de bergen, als Genoveva, geheel in droomen verzonken, weer naar huis terugkomt. Heel opnieuw wil zij beginnen, haar geluk zal weer opbloeien, niets kwaads wil zij denken - één ding zal alleen gebeuren - Agathe moet weg.

De dag is voorbijgekropen. Zoo lang is er nog geen geweest, denkt de mooie boerin; als zij vóór de deur staat en onder haar overschaduwende hand naar beneden ziet, naar den steilen weg.

‘Nu komt hij,’ zegt zij langzaam en een zonnig lachje speelt om haar roode lippen, maar plotseling verbleekt zij, de knieën ontzinken haar en de linkerhand drukt zij vast op haar hart.

‘S a n t a M a r i a ,’ stamelt zij, ‘'t is niet mogelijk!’ Haar oogen staren naar beneden, waar een meisje uit het bosch opduikt en den naderenden man tegemoet snelt. Hij blijft staan, zij reikt hem de hand - neen, beide handen, die hij krachtig schudt, en dan praten zij levendig te zamen. Nu ziet Genoveva niets meer. Zij ijlt weg naar den hooizolder. Daar werpt zij zich neer, zij schreeuwt, zij weent, zij overlaadt den trouwelooze met verwenschingen, zij zweert wraak en verderf!

Daar wordt een deur geopend en zij hoort hoe Thomas haar roept. O, hoe gaarne zou zij hem antwoorden; de klank der geliefde stem dringt haar tot in het diepst van haar hart, maar zij houdt den mond met beide handen toe, want nog moet zij nadenken, wat er te doen is. En zij denkt - denkt, zonder te weten, wat zij denkt.

Het schemert sterk. Genoveva is zoo moede, als had zij duizend uur geloopen; langzaam staat zij op en sleept zich langs de smalle trap naar onder en in het huis.

Voor de kamer blijft zij een oogenblik staan, totdat zij daarbinnen klaar zijn met het bidden. Dan komt zij binnen. Hoe vreemd schijnt haar alles toe. Het is haar, als had zij kamer en menschen in jaren niet gezien; zij voelt zichzelf als gestorven, als een wandelende doode.

Zal zij nu spreken? Zij is zoo moede en haar lippen zijn zoo droog.

‘Kom, waar blijf je toch vandaag?’ roept Thomas haar tegemoet en is druk bezig een groote bete knoedels naar binnen te werken, zoodat hij geen tijd heeft op te zien; ‘ik heb je overal gezocht en je niet kunnen vinden. Zet je gauw neer en na het eten wordt er verteld.’

Werktuiglijk gaat Genoveva zitten; daar valt haar

BIJ HET VUUR. Naar Paul Hoecker. (Zie blz. 28.)

oog op een nieuw glinsterend zilveren ringetje, dat Agathe aan den vinger draagt, en verachtelijk zegt zij hardop:

'Judas!'

Allen zien verbaasd op; wanneer zij het lijkbleeke gezicht en de vonkelende oogen der vrouw zien, overmeestert hen een plotselinge schrik.

'Om Godswil, Genoveva!' roept Thomas, 'wat scheelt jou?'

Zij strekt haar sidderende hand naar Agathe uit.

'Die moet weg,' zegt zij, 'ik wil niet met een verraderes aan tafel zetten.'

'De boerin is gek geworden,' fluistert de koewachtersjongen en bukt zich angstig, en Martin vraagt bedaard:

'Ben je niet goed, boerin?'

'Kom, Genoveva! ga met mij mee, en leg je neer,' spreekt Thomas haar toe, 'je hebt bepaald de koorts, want je oogen glinsteren zoo.'

Maar als hij nadert, wijkt de boerin achteruit.

'Raak mij niet aan!' schreeuwt zij en haar blikken spuwen vlammen, 'o jelui beide huichelaars! Jij en zij. Meen jelui dat ik blind en doof ben, en dat ik niets zie of hoor, hoe je mekaar naloopt en geheimpjes fluistert en smoezelt? Jij slang!' gaat Genoveva voort en bedreigt met de vuist het doodelijk verschrikte meisje, 'ik ken je streken, en nu schaam jij je niet den ring te dragen, dien hij - mijn man - je heden bracht. Weg met jou, weg! als je niet wilt dat ik een ongeluk aan je bega!'

'Boer!' roept Agathe uit, 'zeg haar nu alles. Zoo iemand beschuldigen!' en zij breekt in tranen los.

'Genoveva,' zegt de boer streng, 'je bent niet bij zinnen en weet niet wat je zegt.'

'O, maar al te goed weet ik het,' snikt de vrouw, smartelijk voor zich uitstarend. 'Zij, de slang, heeft mij jou liefde ontstolen! Wij waren anders één hart en één ziel - maar nu - nu! zend ze weg! Thomas,' barst zij plotseling uit en strekt de handen naar hem uit, 'of ik jaag ze weg met schimp en schande.'

Agathe geeft een luiden gil als had haar een slag getroffen, en Thomas vat met ruwe hand den arm zijner vrouw.

'Schaam je,' roept hij toornig, 'een onschuldig braaf meisje zoo te beschimpen. Wat, meen je dat ik zoo iets verdraag? Weet je nog, wat daarbuiten geschreven staat op den muur: 'Scheld en vloek niet in mijn huis, anders gaat gij spoedig de deur uit.' Dat is een spreuk die je niet vergeten mag, als je met mij wilt omgaan. Bij ons wordt niet gekibbeld, als bij jelui in het Welschenland! En opdat je nu weet, wat er aan is van de heele geschiedenis, die jij in je dolheid hebt verzonnen, zoo zeg ik het je: Agathe heeft Caspar Ranhauser willen trouwen; zijn moeder wilde het eerst niet toestaan, nu ben ik naar haar toe gegaan in Sterzing en ben haar voorspraak geweest. Het ringetje heeft hij haar door mij gezonden en dezer dagen komt hij zelf. Wat zeg je nu?'

Maar Genoveva was werkelijk half dol, en wat Thomas daarover en over de Welschen gezegd heeft, maakte het nog erger.

'Dat maak je mij niet wijs,' schreeuwt zij, buiten zichzelf, 'dat is niet waar.'

Thomas schudt haar aan den arm, dien hij nog vasthoudt.

'Wat zeg je?' herhaalt hij.

Nu ziet zij hem aan, wild en trotsch.

'Je liegt,' zegt zij hem ijskoud in het gezicht.

Diepe stilte heerscht in het vertrek, zoodat men niets hoort dan het krampachtige ademen van Genoveva en Thomas. Zijn blikken dwalen door de kamer. Daar staan de oude Martin, Agathe en de koewachtersjongen - vóór zijn knechten heeft zijn eigen vrouw hem beschimpt op dubbele wijze - hem, den rechtschapen eerlijken man, die nooit liegt en nooit een onrecht doet.

Allen wachten bevend wat geschieden zal; daar ontwaakt Thomas plotseling als uit een bangen droom. Zonder een woord leidt hij Genoveva uit de kamer, stom wijst hij haar met gebiedend gebaar de trap op, en als zij gebroken, vertwijfelend zich aan hem wil vasthouden, dan schudt hij somber afwijzend het hoofd en keert zich met afschuw van haar af. Hij gaat in de kamer terug. zet zich weer aan tafel, als was er niets gebeurd, tracht te eten en begint dan met koude, rustige stem, de dienstboden hun werk voor den volgenden dag aan te wijzen.

Genoveva echter opent zacht de huisdeur en vlucht naar buiten in den donkeren nacht....

* * *

Thomas had gezegd wat hij te zeggen had, de koewachtersjongen verdwijnt, Agathe volgt hem nog altijd snikkend en de boer roept haar na:

‘Je hoeft niet zoo aan te gaan, jou zal recht geschieden.’

De oude Martin houdt reeds de deur in de hand; dan zegt hij half zacht:

‘Zeg, boer, wees goed tegen haar, zij heeft je zoo graag en haar hart is er met haar hoofd vandoor gegaan.’

De boer wil echter geen vermaningen aanhooren.

‘Vergeet niet dat morgen de slager het kalfje van de gevlekte koe afhaalt,’ zegt hij kalm, als had Martin geen woord gesproken, en Martin trekt de deur toe.

In de duistere gang staat hij en schudt het witte hoofd.

‘Nu zullen er tijden komen.’ dacht hij; ‘hij met zijn eigenzinnigheid en zij met haar hartstocht! En het zijn toch beiden goede menschen.’

Met veel zorg legt zich de trouwe knecht neer op zijn veeren bed.

Tot na middernacht zat Thomas op en zag onafgewend in de lamp. In zijn heele leven was hij niet zoo beleedigd geworden en de schuldige dacht hij streng te straffen.

Zijn vergeving en die van Agathe moest zij afsmeeken, zich verootmoedigen om het hun aangedane onrecht weer goed te maken.

‘Dus ik lieg’, zeide hij eens hardop voor zich heen, en sloeg grimmig met de vuist op tafel, dat alles kletterde, ‘en loop Agathe na! - Maar wacht!...’

Hij strekte zich uit op de bank en sliep als een roos,

want zijn slaap storen behoorde tot nu toe tot het gebied der onmogelijkheden.

Eerst na vijf uur werd hij wakker, stijf en onbehaaglijk.

'Nu zal het er op los gaan!' bromde hij, opstaande en zich uitrekkende. Daar vielen hem Martin's woorden in: 'zij heeft je zoo graag' Hij dacht even na.

'Het is waar, graag heeft zij mij tot dol wordens toe, en lief is zij anders ook wel geweest, maar alleen in den laatsten tijd is het zoo'n verdraaide Triene geweest. Nu, wij willen zien wat zij morgen vroeg zegt,' en wat zachter gestemd ging hij naar de slaapkamer.

Alles leeg! Geen bed aangeraakt, het venster nog open van den vorigen dag; koud en stil is het in de kamer. Onbeweeglijk staat Thomas daar en kijkt verward rond.

'Waar is Genoveva; trotseert zij mij, of heeft zij zich voor mij verstopt?'

Hij wil haar roepen, maar geen klank komt hem uit de keel, zoo eigenaardig is het hem te moede; hij zoekt haar door het heele huis, van den zolder naar den kelder, hij zoekt haar in den stal, op den hooizolder, in de schuur; dan komt hij in de kamer terug, zet zich neder en wacht. Er moet wel iets gebeuren, meent hij; zijn vrouw zal terugkeeren, natuurlijk - hij zal haar de les lezen, zooals het hoort - aan straffen denkt hij niet meer - dan zal alles goed worden!

Hij kon het zich zelf niet bekennen, dat hem eigenlijk een vreeselijke angst overvalt, die hem bijna den adem beneemt. Het zweet parelt hem op het voorhoofd; langzamerhand neemt de gedachte een vorm aan:

'Zij heeft zich een ongeluk aangedaan!'

En als Martin bleek en verward binnenkomt is hij aan alle ledematen verlamd en kan slechts met moeite uitbrengen:

'Waar ligt zij?'

Martin, met tranen in de oude oogen, zegt:

'Wastl heeft haar daarboven ontmoet op de Ganzenweide, waar hij vandaag het vee moest hoeden; het is drie uur ver loopen. Zij zag hem aan, doodsbleek, met groote oogen, en toen zei ze hem: 'Wastl, vaarwel, zeg allen vaarwel, ik ga ver weg naar het vaderland. Zij moeten zich niet over mij bekommeren, mij gebeurt niets. En Thomas....' Toen had zij niets meer kunnen zeggen van het weenen en had den jongen nog zóó gewenkt met de hand en ging verder het bosch in. Och, die arme vrouw, ik heb zoo'n medelijden met haar. Wat zal zij moeten uitstaan tot u komt en haar haalt. Kom, haast u haar gauw thuis te brengen.'

'Wat ik doen wil, is mijn zaak en dat gaat niemand aan,' antwoordt Thomas met kouden, starren blik; 'zij is vrijwillig weggegaan en weg kan zij blijven - ik haal haar niet! Ga werken en bemoei er je verder niet mee!'

Met looden schoenen stond de boer op en verliet de kamer. Boven in de slaapkamer stond hij met gevouwen handen voor Genoveva's bed.... zijn vrouw was voor hem gestorven! - Zorgvuldig als ware het een zieke of een doode geweest was hij al haar kussens en dekens op; boven onder het dak was de kleine meidenkamer, daar droeg hij alles heen en zette het ledikant daar neder en maakte het bed op; toen sloot hij zacht de deur en ging aan het werk.

Dat was de eerste nacht dien Thomas geheel slapeloos doorbracht, zoo stoomde en kookte het in hem. Van hem wegloopen, als had zij gestolen, hem en zijn huis verlaten, hem prijsgeven aan den spot van het geheele dal, de schande over zijn eerlijken naam brengen! Iets ergers had zij hem niet kunnen aandoen.

Als ware het gisteren geweest, herinnerde hij zich nog de vermaning van zijn oude moeder, toen hij van Meran terugkomende haar zijn verloving mededeelde.

‘Doe het niet,’ had zij gezegd, ‘zij is een Welsche en die zijn onrustig en driftig, dat brengt geen geluk in het huishouden.’

Een koude toorn zette zich vast in zijn hart; hij knarste met zijn tanden en stiet vloekwoorden uit, zooals niemand ze ooit van hem gehoord had. Eigenlijk had hij zichzelf naar buiten moeten brengen om met vrucht het opschrift te lezen.

De volgende week ging voorbij, als ware er nooit een Genoveva in huis geweest; alleen dat alles zoo stil was als uitgestorven, want Thomas sprak geen woord behalve het allernoodzakelijkste en de anderen waagden het nauwelijks adem te halen.

Agathe zei haar dienst op en wilde weg, zoodra de boer een plaatsvervangster had gevonden. Zij moest naar huis om voor haar uitzet te zorgen, gaf zij voor, maar Thomas wist wel dat zij niet langer in een woning wilde blijven, waar men haar goeden naam had aangetast.

En dat verbitterde hem nog meer.

* * *

Hoe Genoveva den steilen weg afdaalde, wist zij zelf niet. Een fijne grauwe nevel dempte het sterrenlicht en doezelde alle omtrekken weg; de diepe nachtelijke stilte werd slechts hier en daar verbroken door het blaffen van een hond uit het dorp, het ritselen van een vallend blad of het kletteren der steenen, die onder Genoveva's wankelenden voet voortrolden. De eenzaamheid had geen schrik meer voor haar, die anders zoo gauw in angst geraakte; zooals een sterke toon de zachte overklinkt, zoo verdrong een machtig gevoel alle andere. - Zij was gescheiden van Thomas. Al het licht in haar leven was uitgebluscht, alle vreugde voor altijd gedood, nooit zou hij haar vergeven dat zij hem een leugenaar had genoemd, en zij - kon zij hem ooit weer geheel en al gelooven?

Daar zegt een stem in haar binnenste: ‘De man is onschuldig,’ maar zij wil het niet hooren, want als hij werkelijk onschuldig is, dan vergeeft hij haar nog minder dat booze woord, en - zoo tegenstrijdig is toch het menschelijke hart - ofschoon zij zich zoo zwaar beleedigd voelde door Thomas - liever is 't haar dat zij hem heeft te vergeven, dan hij haar.

Genoveva is in het dal gekomen en dwars over de weiden en stoppelvelden snelt zij in zuidelijke richting. Daar ginds in het zonnige land ligt haar vaderland, daar woont haar moeder; naar haar wil zij, het schijnt

haar toe of zij reeds de melodieuze klanken hoort van haar taal, en zacht fluistert zij:
'M a m m a m i a , v e n g o , v e n g o !'

Toen zij Thomas trouwde, was het haar streven geweest geheel en al een Tiroolsche te worden en bijna nooit kwam een Italiaansch woord over haar lippen; nu is dat alles voorbij, zij wil zich weer hechten aan den vervlogen tijd en alles vergeten wat er gebeurd is.

Ja, vergeten, alsof dat zoo gemakkelijk is. Reeds velen hebben het beproefd, maar is het er één wel ooit geheel gelukt?

Nu gaat het berg-op; met moeite hijgt zij naar adem, zwaarder en zwaarder worden haar voeten; eindelijk struikelt zij over een wortel, valt op de knieën, zinkt dan neder en blijft onbeweeglijk liggen in het zachte koele mos. Een eigenaardig gevoel overvalt haar, half wakend, half droomend, en onbeschrijfelijk moede verroert en beweegt zij zich niet.

Zacht waait de koele morgenwind en verjaagt de nachtelijke nevels. Hier en daar fladdert nog een witte vlok, als stukken van een gescheurden sluier, in de boomen; aan rotspunten blijven zij hangen, tot de gouden zon, de moeder van het licht en de warmte, ze opzuigt en vernietigt.

Onder den denneboom in het mos zit een arm, verloren schepsel. De haren hangen verward op haar schouders, de trekken zijn verwrongen en bleek, met zware oogen ziet zij rondom haar, om te onderzoeken waar zij is.

Daar boven haar verrijst de Tribulaun, het steenen hoofd heft hij op in den blauwen hemel; daaronder ligt het dorp nog in de schaduw, maar reeds kruipt een zonnestraal naar beneden naar den kerktoren; aan den anderen kant van het dal, juist tegenover de plaats waar Genoveva rust, staat een wit huis, zij kent het - zij knielt neder, woordeloos, sprakeloos, tranenloos strekt zij haar armen uit daarheen en neemt afscheid, stom en met bloedend hart. Dan staat zij op; haar kleêren zijn zwaar van den dauw, haar ledematen pijnlijk en haar ziel bedroefd tot in den dood. Een paar uur later ontmoet zij Wastl en geeft hem haar boodschap mede...

* * *

(*Slot volgt.*)

Bij het vuur.

't Is zoo'n lief miniatuurvrouwtje, dat daar bij het vuur gedoken zit, een van die kleine boerinnen wier moeders nog de dwaasheid niet hadden het nationale kostuum te verwisselen tegen de banale, weinig zeggende japonnen, gecopieerd naar modieuze modellen uit de derde of vierde hand; goedkoope hoeden, schel gekleurde rokken, tailles zonder snit; 't mankeert er nog aan van die kleine meisjes Kate Greenaway-figuurtjes te maken.

Dit visscherskind van een onzer zeedorpen heeft ook al den ernst van een kleine vrouw; wie weet welke zorgen haar ook bezighouden! Misschien is moeder wel naar het strand om uit te zien of vader niet komt met zijn schuit en moet zij op het middageten passen; misschien loeit buiten de storm en beeft haar jong hartje van angst voor vader en broers, wier leven niets anders is dan een voortdurende strijd tegen den Oceaan.

Zij vouwt de handen, misschien bidt zij wel, het lieve kind! God geve dat haar gebed verhoord worde. Ach! wie weet hoe vaak in haar leven zij nog zoo angstig zal moeten luisteren naar het geweld der golven, die haar bruidegom, haar echtgenoot of haar zoon misschien op het eigen oogenblik reeds in hun schoot begraven.

Het laatste kleinood.

Langen tijd hebben zij geweifeld, moeder en dochter - de nood steeg zoo hoog; werk was er niet meer, de ziekte der moeder vroeg zooveel aan versterkende middelen, medicijnen en doktersrekeningen.

Hoe haar dat bezorgd?

Ach! 't is zoo hard, als men rijk, zeer rijk zelfs is geweest, alles te moeten missen: eerst het overtollige, dan het noodige, eindelijk het allernoodzakelijkste!

Werken, ja dat doet men zoo goed en zoo slecht het gaat, maar als de ziekte komt, zijn een paar vrouwenhanden zoo zwak om alles en alles te kunnen verdienen. Stuk voor stuk, herinneringen uit betere dagen werden verkocht of beleend; alles reeds weg, één voorwerp bleef er alleen over: een armband, een kostbare oude armband, dien moeder eens, in de dagen harer gelukkige jeugd, van haar bruidegom had ontvangen; haar bruidegom, later haar echtgenoot, de vader van haar kind; de oorzaak wel is waar van al hun ellende, door zijn al te goed vertrouwen in de menschheid, maar ach! als hij gezondigd had, met zijn leven had hij zijn fout geboet, en zonder wrok, zonder verwijt staarden vrouw en dochter hem na. Zij slepen hun zware, moeitevolle dagen voort; hun eenige troost is aan de herinnering van het verledene te hangen; elke kleinigheid, die hen daaraan herinnert, is hun nog zoo dierbaar! Maar ach! kleiner en kleiner wordt hun aantal, stuk voor stuk is weggedragen; de armband alleen blijft over! Neen, daarvan kan de oude vrouw niet scheiden, en zoolang mogelijk eerbiedigt haar dochter dien wensch.

Maar dan komt er een oogenblik, dat het water tot de lippen stijgt: de huishuur moet betaald worden, slager en apotheker weigeren hun waren te leveren als hun oude rekeningen niet betaald worden, en de dokter heeft het verklaard: alleen een spoedig vertrek naar buiten kan moeder nog redden.

Dan neemt het meisje een kort en moedig besluit, zij slaat zich een zwarten sluier om het hoofd, neemt den armband uit de kast en verlaat daarmede het huis.

Bij den antiquaar brengt zij het kostbare stuk; de oude kenner beschouwt aandachtig den armband, hij perst de lippen samen, drukt de kleine oogen toe.

Het meisje, dat in hare hand nog den zakdoek houdt, nat van tranen, tracht haar vonnis uit zijn blik, uit elk zijner bewegingen te lezen. Wat zal het wezen?

HET LAATSTE KLEINOOD. Naar R. Köhler. (Zie blz. 28.)

Zal hij haar een kleinigheid bieden, genoeg om in de eerste dagen niet van honger te sterven, of een som zoo groot, dat voorloopig armoede en gebrek uit hun woning verbannen zijn, dat moeder en dochter buiten hun krachten kunnen versterken? Wie zou het niet met haar wenschen, dat het offer van het laatste kleinood ten minste op deze wijze beloond zal worden?

Uit de oude doos.
Door Thérèse Hoven.

Wie in onze dagen van Nederland's hoofdstad naar die van Engeland wenscht te gaan, heeft, wat de vervoermiddelen aangaat, *l'embarras du choix*, hij kan bovendien op zijn gemak in Amsterdam dineeren en den volgenden ochtend vóór 't ontbijt in Londen wezen.

Geheel anders was het een zestig jaar geleden, toen spoorwegen en stoombooten hier nog geen burgerrecht hadden verkregen.

Het volgende verhaal, voor welks echtheid ik kan instaan, daar mijn eigen grootvader een der voornaamste personen er van was, zal mijn lezers laten zien, hoe men zich in dien tijd moest behelpen.

Op een bijzonder guren Januari-middag van het jaar 183.. stond een jongmensch, in een wijden mantel gewikkeld, op het hooge bordes van een groot, dubbel huis op de Keizersgracht te Amsterdam. De wind blies vinnig in zijn gezicht en hij beijverde zich, om de fijne sneeuwvlokken, welke er nu dan op zijn kleeding vielen, er van te verwijderen.

‘Mijnheer thuis?’ vroeg hij aan de dienstmaagd, die hem opendeed, of juister, die de bovenhelft der massieve deur voorzichtig opende, als vreesde zij den luchtstroom, welke er zich onvermijdelijk een weg door zou banen.

‘Thuis? Ja, meneer - maar ik geloof niet, dat u meneer spreken kunt, want meneer heeft zooveel als gezegd, als dat hij belet had.’

‘Mijnheer weet, dat ik kom,’ viel hij haastig in.

‘O! in dat geval zal ik u maar binnenlaten,’ en de daad bij 't woord voegende, opende zij de deur geheel en wenkte zij den bezoeker om haar te volgen.

‘Zou je niet eerst even zeggen, dat ik er ben?’ waagde hij voor te stellen.

‘Neen, dat hoeft niet,’ was het antwoord, terwijl zij hem in de lange gang voorging.

De waarheid was, dat haar meester dien middag erg uit zijn humeur was en dat zij hem liever niet alleen stoorde. De tegenwoordigheid van een vreemde zou haar voor zijn booze uitvallen vrijwaren, meende zij.

Een oogenblik later stond de heer Adolf Verschuur, meester in de Rechten, tegenover den heer Abraham Schooneveld, makelaar in effecten.

De ontvangst was niet vriendelijk.

‘Wat d...., wat kom jij hier doen?’ begon de gastheer op alles behalve gastvrijen toon, waardoor de bezoeker zich echter niet uit 't veld liet slaan, doch kalm antwoordde: ‘Ik kom de hand van uw dochter Koosje vragen, zooals ik u gisteravond de eer had te schrijven. U zult u wellicht herinneren, dat ik mij vandaag voor een jaar met hetzelfde doel bij UEd. vervoegde, en toen tot bescheid kreeg, dat uw dochter in elk geval nog te jong was. Ik moest over een jaar nog maar eens terugkomen....

Die wachttijd is thans verstreken; Koosje en ik zijn elkander trouw gebleven en wachten slechts op uw toestemming om gelukkig te worden....'

De jonge man hield een oogenblik op, ten einde de uitwerking zijner woorden gade te slaan.

Het scheen echter, dat de oude heer niet zeer oplettend naar hem geluisterd had, ten minste hij zeide op denzelfden toon als zooeven: 'Hoor eens, mijnheer, stel je bezoek uit tot een anderen keer, je komt mij vandaag in 't geheel niet gelegen. Ik heb andere en ernstiger zaken aan mijn hoofd.'

'Vergeef mij, doch ik verbeeld mij, dat het geluk en de toekomst uwer dochter...'

'Och! wat! houd op met je praatjes - het is mij waarlijk geheel onverschillig, wat u zich verbeeldt; ik heb op 't oogenblik zware, drukkende zorgen en ik weet niet, hoe ik er mij uit kan redden. Zoudt u Koosje soms nemen zonder een cent bruidschat?'

'Ik heb u verzocht om de hand uwer dochter, niet om een deel van uw vermogen, mijnheer,' merkte de jonge advocaat trotsch op.

'Te drommel, jongen, je valt mij mee,' riep de oude heer opeens uit, 'je schijnt niet zoo'n salet jonker te zijn als ik dacht.'

'Uw oordeel is wel vleiend,' zeide Verschuur sarcastisch met een lichte buiging.

Zonder hierop te letten, ging Koosje's vader verder: 'Zeg, heb je verstand van zaken?'

'Dat hangt er van af; geheel onkundig ben ik niet op dat punt, en als mijn geringe kennis u van nut zou kunnen zijn, zou ik mij zeker gelukkig achten. Ik zou gaarne alles doen, om uw goedkeuring te verwerven en daarmede de inwilliging mijner hoogste wenschen.'

'Hm... je weet je zaak goed te bepleiten, doch beschouw je pleidooi nog niet als gewonnen. Ik gevoel niet den minsten lust om mijn dochter aan den eersten den besten vrijer, die om haar komt, te geven. Die haar wil hebben, moet haar verdienen. Indien je mij uit mijn moeilijkheid kunt helpen en er valt overigens niets op je te zeggen, dan zullen wij zien.'

'Heb dank voor dat woord,' sprak de jonge man.

'Nog eens, wees niet te zeker van je succes. - Ziehier de zaak: Ik bemerkte ongeveer een uur geleden dat ik een groote fout heb begaan. Hoe 't mogelijk was, begrijp ik nog niet, maar gisteren bestelde een mijner klanten mij per brief voor f 10,000 effecten, welke ik door mijn agent te Londen op de beurs zou laten koopen, en nu zie ik, dat ik mij vergist heb in een “nul” en voor f 100.000 heb besteld.

De brief, dien ik gisteren schreef, komt morgenochtend te Londen, en als de heer James geen contra-order heeft vóór beurstijd, ben ik verloren.

Ik kocht ze *à contant*, en moet het geld de volgende week storten; op 't oogenblik heb ik op verre na zulk een som niet en....'

Ik spaar mijn lezers het *business* gedeelte der geschiedenis en bepaal mij alleen tot dit eene feit: indien de heer Verschuur Mr. James den volgenden dag vóór 12 uur kon te spreken krijgen, dan werd hij de gelukkige minnaar van het lieve Koosje; zoo niet, dan had hij 't voorgoed bij den ouden heer verbruid.

Telegrammen bestonden destijds niet.

Hij vernam verder, dat er den vorigen dag juist een boot uit Amsterdam was vertrokken, dezelfde, waarmee de heer Schooneveld zijn brief had verzonden. In de eerste veertien dagen zou er dus geen meer afvaren; uit Rotterdam zou er vooreerst ook geen vertrekken, daar de Maas op verscheiden plaatsen dichtlag.

Waarlijk, de kansen stonden slecht voor den verliefden jongeling.

Gelukkig echter had hij Shakespeare gelezen en wist hij dat: '*Faint heart never won fair lady.*'

Een uur daarna reed hij op den smallen weg tusschen Amsterdam en Haarlem in een open tilbury, het eenige voertuig, dat hij machtig had kunnen worden. Het vroor sterk en het paard had moeite om vooruit te komen. De koetsier bromde en klaagde steen en been: 'Het was geen weer voor een fatsoenlijk Christenmensch om door te gaan. Je handen vroren je af. En dat was 't ergste nog niet, maar hij was den gepasseerden zomer in Zeeland geweest en daar had hij de anderdaagsche koorts opgedaan. Het was juist zijn dag, en vóórdat de klok van zeven koud zou wezen, zou hij 't al beethebben, dat leed geen twijfel.'

De jonge advocaat luisterde echter maar half naar de klaagliederen van den armen koetsier, vervuld als hij was van het gewicht zijner zending en meer nog van het beeld zijner geliefde.

Koosje en hij hadden elkander reeds zoo lang geleden trouw gezworen, doch haar vader had zich steeds tegen hun plannen verzet. En nu was er eindelijk hoop! Geen wonder, dat Adolf zich in zijn schoone droomen verdiepte en geen acht sloeg op hetgeen er rondom hem voorviel.

Te Haarlem verruilde men van paarden en deed de voerman zich overvloediglijk tegoed aan warm bier, hetgeen hem voor het oogenblik opknapte en hem zijn ellende deed vergeten.

Dan helaas! het was slechts tijdelijk, want nauwelijks hadden zij de stad uit het gezicht verloren, of de zoo gevreesde koorts kwam opzetten en deed zijn slachtoffer klappertanden en beven.

Nu kreeg zijn metgezel medelijden met hem en wilde de teugels van hem overnemen.

'Toch niet, heerschap,' bracht de man er met moeite uit, 'ik mocht eens inslapen en dat zou noodlottig zijn op een avond als deze. Ik moet nu maar doorsukkelen.'

Intusschen werd het al kouder en kouder, de maan was opgekomen en verspreidde een phantastisch licht op de met sneeuw en ijzel bedekte boomen. Het was een prachtig gezicht en het tooverachtig schoone landschap was wel het bewonderen waard, doch geen der beide reizigers had er oogen voor.

Eindelijk kwam men te Leiden; 't was reeds laat, en in de kleine herberg, waar de postpaarden stalden, was iedereen naar bed behalve de waard en zijn vrouw.

Adolf's verzoek of er niet iemand zou zijn om de plaats van den koetsier in te nemen, bleek dus vergeefsch. De man verkwikte zich nogmaals met een krachtigen dronk en sukkelde maar weer den bok op. Hij rilde nu echter zóó, dat hij de teugels

niet meer kon vasthouden. Adolf nam ze, zonder een woord te spreken, van hem over en reed zoo snel hij kon, verder.

Zoo naderde men de Residentie, toen een gesloten tol hem den toegang verbood.

‘Roep even den tolgaarder,’ beval hij den koetsier, doch toen hij bemerkte dat deze ingeslapen was deed hij 't zelf. 't Duurde vrij lang, eer de man wakker en in de kleeren was; toen kwam hij buiten met een lantaarn.

Toevallig hield hij die zóó, dat het schijnsel op het gelaat van den voerman viel, en verschrikt deinsde hij achteruit. Het zag vaalgrijs en er was geen leven meer in te bekennen. De arme man was doodgevroren. Hevig ontzet hielp de jonge advocaat den tolgaarder om den gestorvene in zijn huisje te brengen, waartoe hij niet dan na een goede belooning overging.

Toen gaf Adolf hem zijn naam en adres op, schreef inderhaast de noodige verklaringen en toog alleen verder.

Hij spaarde het paard niet, holde letterlijk naar Den Haag, waar hij nogmaals een versch paard nam, en reed toen in vollen draf naar Scheveningen.

Het was niet ver meer van twaalf uur en het geheele dorp lag in diepe rust.

Toch aarzelde Adolf geen oogenblik, doch begaf zich naar het huis van den heer Varkevisser, destijds, evenals nu nog, een der voornaamste reeders firma's.

Na veel heen en weer praten gelukte het hem eindelijk aan zijn verlangen voldaan te zien. Hij stelde den reeder een bankbiljet van f500 ter hand, hetgeen de heer Schooneveld hem voor dat doel gegeven had, en deze zorgde, dat er terstond een pink zeilklaar werd gemaakt. Het was een afschuwelijke overtocht en een nacht, dien de jonge advocaat nimmer vergat, doch hij bereikte zijn doel en den volgenden ochtend te half twaalf bevond hij zich ten kantore van Mr. James.

Bij zijn aankomst te Londen had hij zich geen minuut tijd gegund, doch was terstond per rijtuig naar de City gegaan, waar de Engelschman zijn kantoor had. Hij vond hem juist gereed om naar de Beurs te vertrekken en gaf hem in allerijl de belangrijke boodschap. Mr. James, die zeer in zijn schik was met de voordeelige order, keek niet bijzonder opgewekt, toen hij de vergissing vernam door zijn Hollandschen collega gemaakt, en verklaarde later dat de Hollanders in 't geheel zoo flegmatiek niet schenen als men in Engeland dacht. Ten minste hij had bij een zekere gelegenheid het tegendeel ondervonden.

Nadat hij zijn zaken had afgehandeld, begaf Adolf zich naar een hotel en nam daar eindelijk de rust, welke hij zoozeer noodig had, want, zooals te begrijpen valt, had hij aan boord van de pink niet veel geslapen.

Den volgenden ochtend ging hij naar de werf, om te vernemen, wanneer er een schip naar Holland zou gaan, want hij gevoelde geen lust om nogmaals den tocht op het kleine en ongeriefelijke visschersvaartuig te maken.

Hij hoorde, dat er dien zelfden middag een naar Amsterdam zou vertrekken, en onmiddellijk nam hij zijn passage. Hij ging alleen nog maar even naar het hotel terug om zijn rekening te betalen en zijn valiesje mee te nemen.

Ook ging hij in 't voorbijgaan naar '*Regent-street*' en kocht er een fraaien ring voor Koosje.

En toen hij dien twee dagen later aan haar blanken vinger stak, keek de oude heer met welgevallen naar het jonge paar. Hij verzette zich niet langer tegen hun wenschen, want hij stemde toe, dat Adolf als een flink ridder zijn sporen had verdiend en dus recht had op de hand der dame zijner keuze.

Prinses Elisabeth van Beieren en baron Seefried.

Zij kon een dubbele kroon op haar hoofd drukken. Zij kon keizerin worden van Oostenrijk en koningin van Hongarije, Boheme en nog veel meer. De voor haar bestemde bruidegom, aartshertog Frans Ferdinand, kwam terug van zijne reis rondom de wereld en onmiddellijk daarna zou hunne verloving worden bekendgemaakt, maar - in dien tusschentijd had het jonge prinsesje haar hart verloren aan een knappen luitenant, baron Otto von Seefried.

Het was alles heel romantisch gegaan. Prinses Elisabeth was met haar moeder, aartshertogin Gisela, uit rijden geweest, toen vlak voor de hoofdwacht de paarden op hol gingen. Baron Otto, die juist dienst had, wierp zich voor de razende dieren, bracht hen tot staan en

werd door moeder en dochter met vriendelijke lachjes en lieve woordjes bedankt. Niemand vermoedde, dat plotseling in twee jonge harten één onuitdoofbare vlam ontstoken was; het prinsesje dweepte met haar ridderlijken redder, zij wist niet hoe hem haar erkentelijkheid te betuigen; op alle hofbals, groote en kleine, zag men steeds die twee te zamen. Eindelijk viel hun groote vertrouwelijkheid op en men besloot het jonge paartje te scheiden.

Het was dan ook ongehoord: een kleindochter van den keizer van Oostenrijk en den prins-regent van Beieren zou de oogen vestigen op een eenvoudigen luitenant en voor hem de hand van den aartshertogtroonopvolger versmaden!

Baron Seefried werd overgeplaatst naar Metz, maar de afstand wakkerde het vuurtje nog meer aan; wat men wilde voorkomen gebeurde er juist door, en op zekeren dag verklaarde prinses Elisabeth: 'Hem of geen ander!' Zelfs fluistert men dat het jonge paar de toestemming der ouders niet heeft afgewacht, maar naar Genua vluchtte, waar zij zich door een geheim huwelijk verbonden. Hoe 't zij, gedwongen of niet, de ouders en grootouders hebben zich in het onvermijdelijke geschikt, den opgedrongen schoonzoon in genade aangenomen. De keizer gaf hun zelfs een kasteel ten geschenke, waar zij hun wittebroodsweken mogen doorbrengen; misschien dacht hij aan zijn eigen armen zoon Rudolf, wiens huwelijk van staat zoo ongelukkig eindigde.

Zal prinses Elisabeth gelukkiger worden met haar baron dan zij het met den aanstaanden keizer van Oostenrijk geworden zou zijn? Natuurlijk zijn er zwartgalligen genoeg, die beweren dat ook de liefde van den baron eens blijken zal meer de prinses te hebben gegolden dan het lieve meisje en dat zij toch niet ontkomen zal aan het lot der prinsessen, voor wie een gelukkig huwelijk een haast onbereikbaar ideaal is; maar wij voor ons zullen hopen dat zij het beste deel verkozen heeft in haar mooien luitenant.

HET STOPPEN DER POPPENROMP.

In het poppenland.
Met illustratiën van L. Dettmann.

Wanneer wij nog in den goeden, ouden tijd leefden, toen groote en kleine kinderen met zulk groot plezier naar sprookjes konden luisteren, zou ik op deze wijze beginnen, zeker dat ieder dan met aandacht de woorden uit mijn mond aanhooren en het geheele publiek aan mijn lippen hangen zou.

‘Midden in het hart van het groote Duitsche rijk ligt het Poppenland. Het is een heel verre weg daarheen en men moet vele dagen lang zwerven en bergen beklimmen en groote rivieren oversteken voordat men daar is. En men wordt heel moede en ik zou veel liever zijn teruggekeerd, had ik mijn kleine Anneke niet beloofd, de zuster van haar groote, sprekende pop Liesje te halen, die nog in het Poppenland woont en waar zij zoo naar verlangt, en wie ik het vertellen wil hoe mooi het in Holland is en wat een lief Koninginnetje wij hebben, die ook zooveel van poppen houdt, en waar alle kinderen zoo lief en zoet en gehoorzaam zijn. En eindelijk als men meent reeds in het Poppenland te zijn, dan komt er nog een heel hoog gebergte, dat in een cirkel ligt en dat 's zomers zeer groen is, waar de nachtegalen in de boomen slaan, maar 's winters is het vol ijs en sneeuw, zoodat men soms vreest er geheel in weg te zinken.

Maar is men nu eenmaal de bergen over, dan staat men midden in het Poppenland. De poppen wonen in

bonte, mooie huizen en slapen bij vele dozijnen in groote, breede bedden van gevlochten stroo. En zij worden, als zij wakker zijn, door menschen bediend, die altijd in hun nabijheid blijven en wachten tot zij geroepen worden; de mannen en vrouwen kleeden hen aan en uit, friseeren hun haren en brengen ze naar bed en voeren ze met hooi en zaagsel en rozijnen, tot zij verzadigd zijn.

En vele, vele jongejuffrouwen zijn alleen daarmede bezig, mooie nieuwe kleeren voor de poppen te maken, opdat zij zich daarmede kunnen opsieren en pronken....'

Maar helaas! sprookjes zijn volstrekt niet meer in de mode, de wereld is zoo nuchter geworden, de kinderen komen met grijze haren op de wereld, zooals de oude Hesiodus heeft geprofeteerd, en wanneer men hun van feeën en geesten vertellen wil, lachen zij iemand in zijn gezicht uit.

't Is een wonder dat de kleine meisjes nog met poppen willen spelen en de kleine jongens met harlekijns; maar ik zie deze overblijfselen van eene vroegere periode vol sentimentaliteit reeds naar de rommelkamer verhuizen, ik zie in de kinderkamer nog maar alleen spoorwegongelukken met tinnen dooden, en kleine guillotines en dynamietbommen, zooals men op de laatste Nieuwjaarsmarkt reeds in Parijs zag.

Onze kinderen zijn zoo ontwikkeld, dat zij het heel goed weten hoe de liedjes, die hun poppen zingen, uit een kleine phonograaf, in de poppenborst verborgen, voortkomen. Zij gelooven aan Edison, maar niet aan de poppenfee. Zij lachen over den ooievaar die de kinderen brengt, en over Sint Nicolaas, die hun de poppen geeft, en dus zal ik mijn lotgevallen in het Poppenland niet in tooverkleuren schetsen, maar zoo nuchter en prozaïsch verhalen als zij werkelijk geweest zijn.

Het Thuringerwoud is het grootste Poppenland der wereld, een reuzenspeeldoos waaruit Sint Nicolaas en de Kerstfee alle jaren de kostbaarste, schitterendste gaven haalt. Want als deze vrienden der jeugd waarlijk een vaste woonplaats bezitten, waarvan de toegang zelfs aan hen, die alle dalen en bergpassen kennen, een geheim blijft, zoo kan dat alleen in het Thuringerwoud zijn.

Geen industrie is zoo omringd door poëzie als die van de poppen en ander speelgoed. Een kind, dat nog dezen naam waard is - ongelukkig wordt hun getal bij den dag kleiner -, wandelend door de rijk voorziene modelkamers der talrijke fabrieken, zou meenen dat de droom van het sprookjesland werkelijkheid geworden was; stijf en stom zou het al die heerlijkheid aanstaren, totdat eindelijk de betoovering week en zich in stormachtig gejubel oploste. Altijd weer zou het verrukte oog over deze bonte wereld van poppen en alleraardigste poppenmeubels dwalen, die wagens en schepen, rollende muizen en springende kikvorschen, zingende vogels en klauterende apen, de met vellen overtrokken dieren, notenkrakers, koetsen, draai- en werpspellen, soldaten en arken Noach's, vestingen en bouwdoozen, menagerieën, poppenkasten, schijven, wapens, helmen, stoombooten, spoorwegen, over alles wat het handwerk, verbonden met kunst en wetenschap, tot een vroolijk spel schiep.

De voornaamste plaatsen van het Thuringerwoud, waarin het speelgoed wordt gemaakt en verkocht, zijn Sonnenberg in Saksen-Meiningen, met het naburige Coburgsche stadje Neustadt aan de Heide, en het Gothasche stadje Waltershausen, dat als een vriendelijke ingangspoort van het Thuringerwoud tegen den door het slot Tenneberg bekroonden berg leunt. Wat in de verschillende dorpen van den omtrek aan huisnijverheid wordt afgewerkt, verzamelt men in de drie genoemde steden; het wordt daar samengezet, beschilderd, verpakt, en eerst dan bij dozijnen en grossen, goed bewaard in groote met zink gevoerde kisten, over alle zeeën naar de verste

werelddeelen verzenden, naar de Indianen en Chineezen, en naar de jaarmarkten op de pleinen vóór de Spaansche kathedralen, en ja, zelfs naar de Hottentotten, naar Australië en naar Groenland. Pop en speelgoed kennen geen nationale fijngevoeligheden, geen volkenhaat en geen grenspalen. Zij bekommeren zich niet om dreigend wapengekletter en fijn diplomatische zetten. Zij wenden zich alleen tot onschuldige, vroolijke kinderen, en zoo hebben zij nog altijd de overwinning behaald.

Alle jaren in den herfst komen de koopers uit alle landen der wereld in de Thuringsche fabrieksteden bij elkander. Dan worden de nieuwe modellen in oogenschouw genomen, uitgekozen en het noodige voor het volgende jaar besteld, dikwijls bij vele duizenden van dozijnen. Van de bezoeken dezer vreemdelingen hangt dikwijls het wel en wee van tallooze arme familiën af. Vallen de bestellingen rijk en schitterend uit, dan is er werk voor het komende jaar; blijven de koopers uit, zoo komt de nood aan de deur kloppen, een gast die voor het Thuringer volk sedert lang geen onbekende is. Zelfs in goede jaren moeten oud en jong aan het werk tot diep in den nacht, handen en oogen roeren, opdat het allernoodigste aan brood en kleeding niet ontbreke.

Hoe vroolijk het Thuringer volk zich ook op zijn feesten en kermissen vertoont, het is een arm volkje, welks eenige rijkdom zijn liederenschat, zijn innige liefde voor het woud uitmaakt. De groote concurrentie in handel en nijverheid drukt de prijzen steeds naar omlaag, en zoo blijft slechts een kleine winst over, waaruit de kosten van het hout, het materiaal van hun werk, moeten bestreden worden.

Maar het volk heeft niet veel behoeften en is tevreden, zoolang het nog naar zijn genoegen eten en zich tegen de ruwheid van het weer beschutten kan. Onder de verschillende soorten van speelgoed neemt de pop een eerste plaats in. Zij zet alleen vierduizend handen aan het werk in de fabrieken en in de huizen. Hoe eenvoudig zij schijnt, zoo worden toch vele verschillende werkkrachten door haar in beweging gezet, en dit is juist der huisindustrie tot een zegen geworden, daar het vele kinderen in staat stelt met het werk mede te doen en aldus een kleinigheid te helpen verdienen. Vele handen moeten samenwerken om een pop te doen ont-

staan. De vervaardiging begint met den romp. De meest verschillende stoffen worden daartoe gebruikt: papier-maché, linnen, dat men met hooi stopt, hout, dat op de draaibank het model krijgt, leder. Dubbel leder is het fijnste, het is de grondstof der poppen-aristocratie; wat bij ons menschen het blauwe bloed beteekent, dat vertoont bij onze evenbeelden het leder.

Voor de gewone alledaagsche poppen, de groote massa, is papier-maché de stof, een grijsachtige zelfstandigheid, zacht als klei. Ieder lidmaat bestaat uit twee stukken, die in een ijzeren vorm geperst en dan bol aan elkander gezet worden. Zoo komen rompen, beenen en armen uit de huizen in de fabrieken. De poppen van hout of papier-maché hebben allen kogelgeledingen die in elkander passen. De gestopte poppen zijn aan den rand der ledematen door naden gesloten. Die ledematen der laatste soorten worden aan elkander genaaid, die der lederpoppen op verschillende manieren aan elkander gepast. De goedkoopere en eenvoudige maakt men van stukken elastiek, die gauw scheuren; de patentpoppen - dat is zoowat de goede middelstand - worden echter op twee spiralen geschroefd, zoodat men een ziek lichaamsdeel dadelijk wegnemen en door een nieuw vervangen kan, een genot voor de kinderen, die zoo gaarne hun speelgoed van binnen zien.

De fabrikant levert aan de huisarbeiders vorm- en grondstof; er zijn heele dorpen, die alleen hoofden, armen, beenen en lichaamsdeelen snijden en vormen. De herder in het woud, te midden van zijn kudde, de tolgaarder in zijn armoedige houten woning, de grijsaard, die zich in de zonnestralen vóór zijn woning koestert, zij en ook nog vele anderen helpen mede. De vrouwen vormen lederen buiken, de kleinste kinderen keeren ze - een moeilijk peuterig werk - tot in de buitenste vingertoppen om, het dozijn voor twee penningen. Grootere kinderen vullen de buiken met zaagsel. De zoon doopt werktuiglijk kop voor kop, been voor been, arm voor arm in een vleeschkleurige dunne brij, dag aan dag, week aan week, het heele jaar door. Werktuiglijk zet hij ze dan in houten doozen naast elkander, die rondom de zelfs in den zomer verwarmde kachels worden opgestapeld of wel op de vensterbanken, langs de gevels in den zonneschijn als eigenaardig sieraad geschaard staan.

Zijn de met vleeschkleur overtrokken koppen droog, dan treedt de kunstenaar in zijn recht. Gewoonlijk is ook hier het werk verdeeld om de voltooiing te bespoedigen. De eene is er op gedrild de wenkbrauw sierlijk te welven, een andere beschildert de oogen, een derde de kersenlippen en roode wangkuiltjes, een vierde toovert twee rijen witte blinkende tandjes tusschen de zwellende lippen, daar zitten vrouwen en naaien hemdjes, weer anderen maken manden vol van de aardigste goudleeren schoentjes.

Op iederen Zaterdagavond komen daar 's winters en 's zomers mannen en vrouwen met hoog beladen kruiwagens uit het gebergte naar de stad om het product hunner handen af te leveren, af te rekenen, en nieuwe bestellingen aan te nemen. Van den vroegen morgen tot den laten avond heeft de geheele familie vlijtig aan het handwerk medegeholpen, en hoe verbazend klein zou ons hun weekloon nog toeschijnen!

In de ruime fabriekszalen der stad begint nu een nieuw werk om de pop geheel en al gereed te maken. Aan lange tafels zitten de werklieden, die elkander de poppen overreiken; hier wordt een hand, daar een borst afgemaakt, de lichaamsdeelen aan elkander verbonden, de romp krijgt armen, beenen, kop; dan komen de oogen, de schitterende lichte oogen, die voor onze kinderen steeds het grootste genot uitmaken. In groote zakken komen zij van Laucha aan, een uur verder in het gebergte, waar zij

in glasblazerijen worden gevormd en beschilderd. Natuurlijk vallen zij niet allen gelijk uit; eenigen lichter, andere donkerder, eenigen grooter, andere kleiner, en de werkman, die voor een pop er twee passende opzocht, moet zelf zeer sterke en heldere oogen hebben. Zij worden dan ingezet en met gips bevestigd, nadat men ze in was gedoopt heeft; dan wordt de heele kop eerst geverfd en de huid, die zich over de oogen gevormd heeft, weggesneden, zoodat het popje nu klaar en stralend in de wereld kijkt. Vele kunnen de oogen openen, al liggend slapen, bij het opstaan ze weer openen. Andere kunnen niet alleen knipoogen, maar ook ‘Papa en Mama’ zeggen; de eenen zeggen het duidelijk, de anderen haast onverstaanbaar. Hiervoor zet men in het borstkastje een kleinen blaasbalg, waaruit door het drukken een geluid ontstaat.

Nu groeien den kleinen schepseltjes haren op het hoofd. In groote strengen gesponnen komt het mohairgaren uit Engeland aan, waar men de haren der angorageiten daarvoor gebruikt en sedert kort ook de stof van een Oost-Indische netelplant. Vele meisjes zitten aan vierkante tafels; de eene wikkelt een handvol om de andere in lange lokken, de naaste brandt de lokken tot meerdere zekerheid, of trekt ze over een kam, terwijl zij afzonderlijke bundels, die aan dwarsdraden hangen, met kleine strikken van gaas met de naald bevestigt, waarna zij ze over een ijzerdraad-raampje gelijk legt. De dunne vingers, de spinvormige handen vliegen snel heen en weer en het meisje durft van haar werk nauwelijks omzien.

En nu wordt de coiffure klaargemaakt. Het volgende meisje neemt nu pop na pop bij den kraag, smeert het kale hoofd met warme lijm in - op een open vlam, waaraan zij dikwijls genoeg de vingers brandt, kookt naast haar de lijmpot - en plakt een paar haarlokken er op. Dan wordt er gekruld, haar afgeknipt, op een andere plaats weer geplakt, met ongeloofelijke vlugheid, en vóórdat een paar minuten voorbij zijn, heeft het popje de mooiste ponnyharen, de ideaalste Grieksche lokken eener modeschoonheid uit de hoogste kringen. Er zijn slechts weinige bepaalde kapsels, die zich naar tijd en prijs richten. De wimpers worden niet opgezet, maar - tegelijk met de lippen er op geschilderd door jonge meisjes, die handig met fijne penseelen omgaan. Nu is het lichaam gereed en het toilet begint. Hier worden kleine hemden geknipt, daar rokken, dan schortjes op naaimachines aan elkander genaaid, een derde hand

trekt ze haastig over de gevoellooze ledematen. Den tijd wordt geen seconde geschonken, elk oogenblik benuttigt men om de voorwerpen te bewerken, weg te dragen, in te pakken.

Millioenen van poppen worden jaarlijks in het Thuringerwoud geboren, van het eenvoudige 'bakerkindje' af met grof gesneden houten kop tot aan de fijnste, lieftalligste, nieuwmodische dame, die loopen, zitten en alle ledematen met bevalligheid bewegen kan, die zingt, met chic melk drinkt, en door middel van kunstvaardig aangebrachte grammophones 'Goedennacht, papa! Goedennacht, mama!' stamelt, snurkt en geeuwend de oogen tot slapen sluit. Maar zelfs de eenvoudigste pop is heden ten dage nog een klein kunststuk, een wonderwerk van bevalligheid en smaak, tegen dat, wat men vóór eenige tientallen jaren den kinderen in de hand stopte. Vóór alles echter is de Thuringer pop verbazend goedkoop. Hoe aangenaam deze eigenschap ook voor den kooper mag zijn, zij wordt slechts gekocht door lage arbeidsloonen en door de omstandigheid, dat van iedere familie tot het kleinste lid aan het werk deelneemt. Ook werkt de zuiver werktuiglijke arbeidsindeeling mede tot de goedkoopte; iedere hand heeft slechts een enkele bepaalde bezigheid. Deze doffe eentonigheid kweekt echter een bewonderenswaardige dressuur van de hand, den blik, de handigheid, en de dikwijls overstelpende vastheid van hand en oog aan, waarmede zij de vervaardiging van duizenden poppen ondernemen.

Tot nu toe hebben wij slechts het gebied der poppen-nijverheid doorkruist. Welke verscheidenheid komt ons nu eerst tegemoet, als wij de werkkamers en zalen der andere fabrieken doorwandelen, die zich de vervaardiging van duizenden bonte speeltuigen tot taak hebben gesteld. In breede letters prijkt op een gebouw met drie verdiepingen en vele vensters het opschrift: 'Poppenmeubelfabriek.' Het klinkt zoo eenvoudig, zoo nuchter! Wie echter binnentreedt, zal verbaasd zijn over den overvloed van sierlijke kunstwerkjes, die in deze zalen zijne oogen streelt en zijn hart van vreugde vervult. Daar vindt men inrichtingen voor de poppenkamer, van de eenvoudigste burgerwoning tot het vorstelijk paleis; alle houtsoorten, tot zelfs het ebbenhout, zijn hier vertegenwoordigd - al zij het dan ook het laatste slechts in goeden namaak. Hooge, vergulde spiegels met marmeren platen, de kostbaarste meubels, fijn bewerkt, in alle kleuren ingelegd, bekleed met wol en zijde in Rococo- of oud-Duitschen stijl, waschtafeltjes met beschilderde waschstellen, koperen kranen voor het water; bedden met troonhemels, schrijftafeltjes met de keurigste schuifladen, schrijfmappen en inktkokers, alles in de kleinste maten, de werkelijkheid trouw nagebootst Natuurlijk dat ook hier de indeeling van den arbeid, het in elkander grijpen van talrijke, uitstekend geoefende krachten het mogelijk maken voor betrekkelijk lagen prijs echte, kleine kunstwerken te doen ontstaan om de lieve jeugd een trouwe, smaakvolle afbeelding der werkelijkheid te geven.

Zooals van zelf spreekt, gaat ook bij de speelgoedindustrie huis- en fabriekswerk hand aan hand; schrijnwerkers, houtsnijders, draaiers en nog vele andere handwerkers zijn thuis bezig, vooral als het voorwerp het mogelijk maakt dat ook de andere familieleden zich bezig kunnen houden met dat werk. Daar worden bouwdoozen, zandmolens, poppenkasten en tallooze andere speelgoederen getimmerd, kisten en doozen voor de meest verschillende doeleinden samengelijmd; aan de draaibank ontstaan de kegels en kogels, de ronde stukken hout, waaruit de hand van den snijder dierenlichamen van alle soort vormt.

Daar in het naburige huis woont de schilder. Hoe bonter hij de kleuren mengt en er opbrengt, des te grooter zijn roem, des te meer ontvangt hij den bijval onzer kleine lievelingen. En is hij een flinke kerel met een stukje kunstgevoel, zoo gelukt het hem bij een goede opmerkingsgave aan de betere speelgoederen, dierengestalten, menschenfiguren, enz., levensware trekken en kleuren te geven, die hun de achting en den lof der grooten bezorgen.

Een andere maakt schepen van allerlei soort met fladderende zeilen, roer en kiel. Daar kan de heele familie bij meehelpen en ieder krijgt een stukje werk. Gezocht zijn ook de houtsnijwerkers, die met bewonderenswaardige vlugheid uit een klein stuk populierenhout binnen den kortst mogelijken tijd een dier koppen weten te vormen, welke bij een poppenkast altijd voorkomen. Het duurt geen uur of de heele galerij van komedianten is klaar. Daar grijnzen zij ons met een breeden lach aan. Jan Klaassen, Trijntje, de Hansworst, de politieagent, de schoonmoeder, de Dood, en wie zij al zijn mogen.

Wien gaat het hart niet open, als hij de zalen binnentreedt, waar alle dieren, die de aarde bevolken, ontstaan? Daar ziet het er precies zoo uit als in de werkplaats van den goeden God op den vijfden scheppingsdag. Leeuwen en lammeren houden vreedzame gesprekken, olifanten en koeien begroeten elkander deftig, hond en kat huizen eendrachtig naast elkander, daar worden de houten vormen met vellen overtrokken, hoornen er op geplant, beenen aangelijmd, oogen van waarlijk bedrieglijke levendigheid er in gezet. Is het dier gereed, dan komt het op een onderstel van lage wielen, de geiten krijgen metalen klokjes aan het halslint; aan de kortgeschoren poedels laat men het over zich door hun sierlijkheid bij de kleinen bemind te maken.

Een andere fabriek wijdt zich aan de vervaardiging van geheele legers, al is het dan ook maar van tinnen soldaten; alle wapenen zijn hier vertegenwoordigd, voetvolk en ruiters, de artillerie met haar kanonnen, de matroos en marinier ontbreken niet, evenmin als de zwarte, schaarsch bekleede neger der koloniale troepen, die echter in vergelijking met de anderen een armzalige rol speelt. Wij vinden daar ‘Buffalo Bill’ met zijn Indianententen en ongezadelde prairie-paarden; Sarracenen, middeleeuwsche ridders, bivouakken, helden en krijgslieden van alle natiën en werelddeelen zijn hier vereenigd.

Bijzondere belangstelling eischen de speelgoederen, welke in verband met mechaniek en natuurkunde alle

HUISARBEID.

jaren in nieuwen vorm ontstaan. Juist hier zijn voor het scheppende verstand de deuren der phantasie geopend om steeds met nieuwe verrassingen en uitvindingen de markt te verlevendigen. Aardig is ook de afdeeling der talrijke draai- en andere beweeglijke spelen, eveneens ook deze spelen, die in zoogenaamde tooverdoozen den kleinen goochelaar allerlei zeldzame voorwerpen aanbieden, waarmede hij bij de toeschouwers het verrassendste succes kan verwerven.

Ook het vak der surprises kan menigen kleine een griezeling op het lijf jagen. Snuifdoozen, waaruit een behaarde duivel, witte broodjes, waaruit bij het uit elkander nemen een muis te voorschijn springt, sissende, beweegbare slangen, die op onzichtbare wieltjes voortschuifelen, trippelende muizen, zijn reeds oude, alom bekende artikelen, maar blijven toch steeds door hun opvroolijkende, verrassende uitwerking altijd nieuw.

Dan heeft men nog de artikelen, welke de kinderen niet alleen tot uitspanning en genoegen, maar ook tot oefening en leering moeten strekken. Deze hebben in de laatste jaren veel aan beteekenis gewonnen. Terwijl zij het kind dwingen tot nadenken, oefenen zij tegelijk zijn zin voor kleur en leveren aldus een opvoedkundig middel op, een voorbereiding tot het eigenlijke leeren. Voor bontgekleurde modellen worden hier mozaiëkpatronen en genrebeelden samengesteld. De vervaardiging dezer voorwerpen valt aan de afdeeling der boekbinderij in de fabrieken te beurt. Hier worden de zes kanten der houten dobbelsteenen beplakt, scherp afgesneden, gladgemaakt en dan netjes met de voorbeelden in passende doozen gepakt. Hier ontstaan ook de theaters, vestingen, en alles wat met papier en lijmpot samenhangt.

Nog veel zouden wij hier kunnen aanvoeren wat tot het gebied der speelgoederen behoort, of wat tot vermaak der kinderen in het Thuringerwoud wordt vervaardigd: de verrukkelijke kleifiguren van herten, reeën, vossen, hazen, huisdieren van allerlei soort, voorwerpen die het bijna jammer is aan moedwillige handjes toe te vertrouwen en die tevens een smaakvolle versiering voor onze woonkamers vormen. Verder herinneren wij hier op het gebied der porseleinindustrie aan de aardige serviesjes en keukeninrichtingen, aan de allerliefste kopjes en schoteltjes van het Thuringer aardewerk. Onuitputtelijk haast schijnt de phantasie, die in deze werkplaatsen rusteloos werkzaam blijft om altijd iets nieuws, voor de kinderwereld bestemd, uit te vinden.

Hoe dikwijls waren deze bonte voorwerpen, die aardige snuisterijen getuigen van bitteren nood, pijnlijk leed. Hoe menige traan, hoe menige zucht begeleidde het ontstaan eener pop! Maar deze kan daarvan niets vertellen, wanneer zij in de armen harer kleine moeder rust; met roode volle wangen kijkt zij de moeder aan, en deze drukt vol teederheid haar lieveling aan het hart, niet vermoedend dat deze genegenheid slechts de voorsmaak is van de grootste vurige liefde, welke hier beneden het hart van een vrouw vervullen kan, de heilige, onvergankelijke moederliefde, waarvan de kiem in het hart van ieder meisje rust en zich het eerst uitstort op de kleine reizigster uit het Poppenland, de Thuringer Pop.

Een huwelijk door tooverij.

'Maar voorspellen waarzegsters dan wel eens werkelijk de toekomst, dokter Lassalis?' vroeg iemand, en de knappe dokter antwoordde glimlachend:

‘Natuurlijk, mevrouw, doen zij dat. Ik heb daarover een zeer merkwaardige ondervinding opgedaan, maar er was niets bovennatuurlijks in de historie, ofschoon ik het toen heel zonderling vond. De zaak verbaasde mij toen zeer, maar nu begrijp ik alles. De waarzegster was heel slim in alles op één ding na! Die twee voorwaarden toegegeven, geluk en handigheid, dan krijgt u zeer opvallende vervullingen van profetieën. Ik zal u de geschiedenis vertellen zooals zij uitkwam en u zal zien hoe buitengewoon geheimzinnig zij eerst scheen.’

Wij groepeerden ons allen rondom dokter Lassalis en hij begon:

‘De gebeurtenissen, die ik ga vertellen, gebeurden toen ik nog zeer jong was, kort nadat ik voor mijzelf begon te praktizeeren. Ik was eens in een achterbuurt mijn patiënten aan het bezoeken, toen ik, door een leelijke straat gaande, een oude Jodin uit een huis zag komen, die erg opgewonden mij verzocht naar een zieke te komen zien. Ik maakte uit haar manier van doen op, dat het een zeer dringend geval was. De oude vrouw wilde echter niet antwoorden op al mijn vragen daarover, en verzocht mij alleen mij te haasten, terwijl zij mij voorging langs de kale trappen van een derde bovenhuis. Daar bracht zij mij in een alkoof, waar een jongmensch te bed lag, geheel gekleed, maar het gezicht vol sneden en kneuzingen. Hij had blijkbaar gevochten, maar geen zijner wonden was in het minste gevaarlijk. Het was een geval, waarbij het eigenlijk niet eens noodig was een dokter te roepen. Ik zeide dat zij volstrekt niet ongerust behoefde te zijn, maar tot mijn verwondering sloeg de Jodin, die eerst zoo verlangend scheen naar mijn hulp, niet het minste acht op mijn woorden en gaf niet het minste teeken van geruststelling.

“Het zal wel veertien dagen duren vóórdat hij er weer goed uitziet,” pruttelde zij, “hij is bepaald een mooie jongen, maar zie hem nu eens aan!”

De jonkman zag er nu werkelijk alles behalve mooi uit, met zijn blauwgeslagen oogen en gezwollen neus. Maar toch kon ik me begrijpen, dat hij anders een knappe kerel moest zijn, maar van een grof joodsch type. Ik deed wat ik kon voor hem, en stelde mij tevreden met een kleine tegemoetkoming voor de moeite en was op het punt heen te gaan, toen de vrouw mij vroeg of ik mij door haar wilde laten waarzeggen.

“Ik ben niet in staat u te betalen wat ik u schuldig ben, dokter,” zeide zij, “ik bid u laat mij u de geheimen vertellen van uw toekomst om het goed te maken. Ik kan in de lijnen van uw gezicht den naam lezen van de dame, die u zal trouwen. Het duurt geen minuut.”

Ik wilde er mij eerst met een lach van afmaken, maar de oude ziel scheen zoo overstelpend dankbaar en verlangend mij te verplichten, dat ik, om haar tevreden te stellen, er in toestemde den naam mijner vrouw uit de lijnen van mijn gezicht te laten lezen. Zij scheen het voor zeker te houden, denk ik, dat ik niet getrouwd of verloofd was en ik was toevallig ook geen van beide in dien tijd.

Zij wilde mij echter mijn toekomst niet maar zoo op stel en sprong vertellen, zij moest mij in haar heiligdom brengen, zooals zij het noemde, op de eerste verdieping. Dit heiligdom verbaasde mij in zoo'n armzalig huis, want het was mooi gemeubeld. Het was wel een kleine kamer, maar de stoelen waren verguld en bekleed met rood fluweel en de muren bijna geheel bedekt door spiegels. Het maakte een bepaald verblindenden indruk. Ik zette mij neer op een der vergulde stoelen in het midden der kamer en de oude Jodin stak een groote lamp aan, die van zilver scheen, en wierp door een reflector het volle, licht op mijn gelaat. Toen boog de oude tooverheks zich voorover en haar beenigen vinger op mijn voorhoofd leggend, beweerde zij de letters in de lijnen van mijn gezicht te lezen. Zij spelde ze één voor één: M-a-r-i-e-W-a-l-t-e n-a-a-r. “Daar, dat is de dame, die het noodlot wil, dat u trouwen zal.”

“Is dat alles?”

“Ja, vele jongelui zouden heel veel geven om zooveel te weten.”

“Nu, 't zal mij veel moeite besparen, misschien.” Ik lachte, toen ik opstond en het huis verliet, mij verwonderend dat ik zoo dwaas geweest was hier te zitten en mijn dom gezicht in een rij van spiegels te zien weerkaatst, terwijl de oude heks mij voor den gek hield. Ik schreef den naam van Marie Waltenaar in mijn notitieboekje, alleen om de profetie van mijn oude vriendin te logenstraffen, en ik vergat spoedig de heele zaak.’

De dokter zweeg, als had hij een hoofdstuk van zijn verhaal geëindigd, en iemand, die den naam zijner vrouw niet wist, vroeg ongeduldig:

‘En u trouwde zeker een Marie Waltenaar, hé, dokter? Hoe wonderbaar!’

‘O neen, dat deed ik niet,’ antwoordde Lassalis lachend. ‘Het wonderbare gedeelte van mijn geschiedenis is nog niet begonnen.’

‘Zooals ik dan zei,’ zoo begon hij zijn tweede hoofdstuk, ‘vergat ik de heele historie, totdat ik een maand of zes later vacantie willende nemen, door mijn vriend Alberts uitgenoodigd werd op zijn buiten bij Brummen een dag of veertien door te brengen. Alberts kwam mij aan het station afhalen in een open rijtuig, om mij naar zijn huis te rijden; wij reden over den heeten weg - het was een erg warme Zondagmiddag - toen wij twee jonge dames passeerden die ons tegemoet kwamen. Ik merkte hen niet op, totdat Alberts eensklaps zeide:

“Kijk eens, Lassalis! hoe dat meisje je aankijkt. Ken je haar?”

Wij waren juist vlak bij haar, toen ik omkeek om naar haar te zien.

“Neen, ik heb haar nooit te voren gezien,” antwoordde ik, en juist toen ik dat zeide viel het meisje flauw, geheel en al in onmacht, en zou op den grond gevallen zijn als de andere haar niet had opgevangen.

“Hola!” riep Alberts. “Zij schijnt jou te kennen, jongen? Pas op, je oude zonden komen hier uit.”

Ik maakte echter aan zijn scherts een einde door uit het wagentje te springen en mijn hulp aan de dames of liever aan een harer te bieden, want het aardige meisje was nog altijd bewusteloos.'

'Het aardige meisje,' viel een hem in de rede.

'Ja, het mooie moest ik zeggen. Dat was zij, die mij zoo opvallend had aangekeken en toen flauw was gevallen. De andere was een eenvoudig meisje met gezond uitzicht; later hoorde ik de gouvernante van de mooie.

Welnu! ik stelde mij voor als een dokter, haalde mijn vlugzout voor den dag, en toen de dame haar oogen opende, droeg ik haar in de break en bood aan, haar en haar gezellin naar huis te rijden. Alberts trok zich in een hoek terug en ik nam de rol van dokter op mij.

"Ik onderstel dat het de hitte is," zeide ik, "die u ongesteld maakte. Is u vroeger ooit flauwgevallen?"

"Neen, van mijn leven niet," antwoordde mijn patiënt, "en ik ben zeker dat de hitte mij niet overvallen heeft."

"Wat was het dan?"

Zij wilde niet antwoorden. Zij bloosde een weinig en zag er nog liever uit dan straks. Het kwam in mij op dat zij de mooiste vrouw was, die ik ooit gezien had.

"Hier zijn wij t'huis," zeide zij, toen wij langs een deftige buitenplaats kwamen, die wat verder van den weg aflag, en ik werd verdrietig. Ik had gehoopt dat de tocht langer zou duren. Ik was dus opgetogen toen de jonge dame mij door haar volgende woorden een kans open liet.

"Ik zou graag willen dat u naar binnen ging om mama te verzekeren dat ik niet ga sterven," zeide zij glimlachend. "Zij zal vreeselijk angstig zijn als u het niet doet, en dadelijk onzen ouden dokter laten komen om mij het leven te redden. Ik hoop dat u tijd genoeg heeft naar binnen te gaan en haar gerust te stellen."

Ik liet Alberts in de breack, die buiten het hek bleef staan, en ik wandelde naar binnen met de twee jonge dames. Ik werd binnengelaten in een mooi gemeubeld salon, terwijl freule Beauté, zoo noemde ik haar bij mezelf, naar haar moeder ging om haar te vertellen, wat er gebeurd was. Om mijn tijd te verdrijven nam ik een portefeuille met penneschetsen, die op tafel lag, ter hand en keek ze door. Zij boezemde mij belang in, omdat ik dacht dat het misschien het werk van freule Beauté zou wezen.

Die portefeuille deed me opspringen van verbazing.'

'Hoezoo?' vroeg iemand toen de dokter zweeg.

'Wel, in de eerste plaats omdat de naam M. Waltenaar er op geschreven stond, en ten tweede omdat de eerste

schets, die ik opnam, een portret van mij zelf was, zeer geflatteerd misschien, maar toch onmiskenbaar van mij. Het was knap geteekend en de letters M.W. stonden in den hoek.

Ik ging naar den spiegel en vergeleek het daar met mijn beeld, toen een dame van middelbaren leeftijd binnenkwam, mij bedankte voor mijn vriendelijkheid jegens haar dochter en zoo al meer, terwijl zij door de kamer mij naderde. Uit de gelijkenis maakte ik op dat zij de moeder was van freule Beauté.

Zij zag mij een beetje nieuwsgierig aan, zoo kwam het mij voor, zelfs alsof zij mij herkende, en zij merkte zeker ook op, dat ik de schets van mijzelf in de portefeuille gezien had, maar zij maakte er geen toespelingen op en na een paar gewone opmerkingen over de gezondheid van haar dochter nam ik afscheid, zonder nog een blik op de jonge dame te hebben kunnen werpen.

Dat was mijn eerste bezoek aan het huis, maar ge kunt er verzekerd van zijn dat het mijn laatste niet was. Behalve het feit, dat de jonge dame mij ten hoogste belang inboezemde om haarzelf, zonder haar

IN HET POPPENLAND: HET WASSCHEN DER POPPENKOPPEN.

naam er nog bij te rekenen, was er nog het geheim van de penneschets, dat ik wilde oplossen.

In zoo'n klein plaatsje was het gemakkelijk genoeg mij bij mevrouw Waltenaar te laten introduceeren, en nog geen week later was ik weer in het huis en zat prettig met freule Beauté te keuvelen.

Zoodra ik het salon binnentrad, keek ik rond naar de portefeuille, maar zij was weg. Ik had mij echter voorgenomen het geheim van het portret te ontdekken.

‘Ik lijk erg veel op iemand dien u kent, niet waar, freule Waltenaar?’ zeide ik eens onverwacht terwijl we met elkander praatten, en het meisje bloosde een weinig.

‘O neen!’ antwoordde zij ernstig, ‘ik heb nooit iemand gezien die op u lijkt.’

‘Werkelijk? Ik dacht dat u dadelijk mijn gezicht had herkend toen ik u voor 't eerst zag? We hebben mekaar toch zeker niet vroeger gezien?’

‘O neen!’ zeide freule Beauté haastig.

‘Maar hoe kwam u er dan toe mijn gezicht te teekenen?’ vroeg ik rechtstreeks, ‘dat portret in uw por-

tefeuille, dat ik bij mijn eerste bezoek zag, was toch uw werk, niet waar?'

'Ja.'

'Maar hoe heeft u dat dan kunnen teekenen?'

'O! dat kan ik u niet zeggen,' zeide zij, en zij keek toen zoo onpleizierig, dat ik het onderwerp moest laten varen.

Ik moest nu een ander punt tot klaarheid brengen.

'Ik ben bang dat u mij vreeselijk onbeleefd zal vinden, omdat ik zoovele vragen doe, maar u moet het mij niet kwalijk nemen. U zal me bepaald excuseeren als u de geschiedenis weet. Wil u mij ook zeggen of uw doopnaam Marie is?'

Ik twijfelde er geen oogenblik aan dat het zoo was, ofschoon haar moeder haar altijd Maddy noemde in mijn tegenwoordigheid. Oordeel dus over mijn verrassing, toen zij zeide dat Marie volstrekt niet haar naam was. Zij heette Madelaine.

'Maar dan is Marie toch zeker ook een van uw namen,' protesteerde ik.

'Neen, werkelijk niet! Waarom denkt u dat?'

'Dat kan ik ook niet zeggen, in elk geval nu niet,' antwoordde ik; 'maar kan u mij vertellen of er iemand bestaat die Marie Waltenaar heet?'

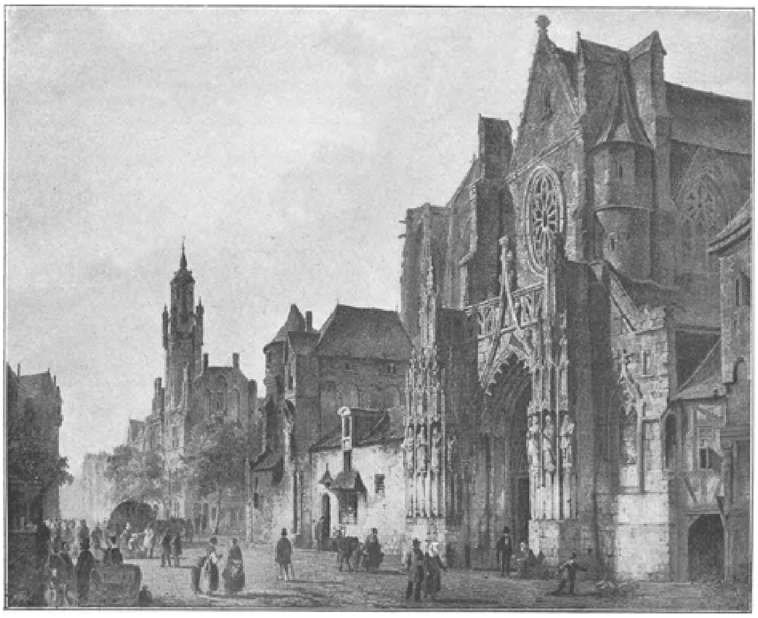

STADSGEZICHT. Naar C. Springer. (Zie blz. 42.)

'O ja, ik heb een nichtje van dien naam,' zeide freule Maddy. 'Zij woont in Den Haag.'

Ik beken dat ik vrij teleurgesteld was; het scheen dat freule Beauté de dame was, bestemd om met mij te trouwen, en ik hoopte dat zij het zou zijn, zoo was ik volmaakt tevreden met haar en met alles wat ik over haar had gehoord.

'Nu moet ik zeker wachten,' dacht ik, 'totdat ik haar nichtje heb gezien; vóór dien tijd mag ik mijn liefde niet wegschenken. Als ik dit meisje het hof maak (waartoe ik veel lust gevoel) en dan ondervind dat het Noodlot - hetwelk heel bijzonder met mij te doen schijnt te hebben - mij haar nicht laat trouwen, zal de toestand niet heel prettig zijn.'

Zoo trachtte ik mijn hart in bedwang te houden, ofschoon het zwaar en ontmoedigend werk was, nadat ik Marie Waltenaar's portret had gezien. Maddy liet

het mij in het familie-album zien - zoo'n dikke, lompe meid, vol sproeten, die zelfs de galanterie van den photograaf niet geheel had kunnen wegwisschen.

Ik vond het idee om freule Beauté voor zoo'n monster op te geven niet aanlokkelijk, en dus, Noodlot of geen Noodlot, ik besloot mijn gevoelens niet langer te onderdrukken en vroeg freule Maddy of zij mijn vrouw

wilde worden. Daar mevrouw Lassalis toevallig niet in de buurt is, mag ik wel zeggen, dat ik onmiddellijk werd aangenomen.

Dit kwam echter niet door de persoonlijke hoedanigheden, die ik misschien bezat, ofschoon zij mij later bekende, dat zij vrijwel met mij ingenomen was. Haar bereidvaardigheid kwam voort uit de overtuiging, dat ons huwelijk een vastgestelde zaak was. Zoodra ik de veelbeteekenende vraag gedaan had, was zij dadelijk bereid mij alles te vertellen over de geheimzinnige teekening, ofschoon de sterkste paarden vroeger haar het geheim niet hadden kunnen ontlokken. Zes maanden vóór onze ontmoeting logeerde zij bij familie van haar in Den Haag, en een der meisjes, een echte wildzang, had haar overgehaald met haar naar een oude joodsche waarzegster te gaan, om haar toekomst te hooren voorspellen.

'Daar waren twee oude vrouwen,' ging Maddy voort, 'en zij vertelden ons heel veel dwaasheden, maar Leni, die er vroeger geweest was, stond er op, dat zij mij mijn aanstaanden man zou toonen in den tooverspiegel. Zij zeiden eerst dat het onmogelijk was en een der oude vrouwen ging weg; toen - nadat Leni hun een rijksdaalder had geboden - zij had een massa zakgeld om weg te gooien en sedert meer dan een week had zij over den tooverspiegel gepraat - kwam de andere oude vrouw terug en zeide dat zij het zou beproeven. De andere bracht mij in een donkere kamer, waarin ik in een spiegel moest kijken, ik weet niet hoelang. Toen werd eensklaps de spiegel verlicht en daarop zag ik uw gelaat. Ik zag het even duidelijk als ik het nu zie, en dadelijk nadat ik in huis kwam, maakte ik er een schets van - de schets, die u in de portefeuille gezien heeft. U ziet dus wel dat u indruk op mij gemaakt heeft, want het leek mij toe, dat het juist het gezicht was van den man, dien ik gaarne voor den mijne had gehad.'

'Dat is het einde der geschiedenis,' zeide dokter Lassalis en leunde achterover in zijn stoel.

'Maar wij dachten dat u het ons wilde uitleggen,' zeiden wij.

'Wel, daar is niet veel uitlegging toe noodig,' zeide de dokter glimlachend; 'natuurlijk riep de oude Jodin mij naar binnen en gaf voor, mij mijn toekomst te voorspellen, alleen om mijn gezicht door een systeem van opgezette spiegels te laten weerkaatsen tot de kamer, waarin Maddy was. Daarom liet zij zoo sterk het licht op mijn gezicht vallen. Ik denk dat de jonkman boven gewoonlijk dienst deed als aanstaande bruidegom, maar hij was nu buiten gevecht door zijn wonden.

Nu was het een groot bewijs van haar sluwheid mij den naam op te geven van haar cliënt, als dien van mijn aanstaande vrouw. Heel veel mannen zouden geïnformeerd hebben naar een Marie Waltenaar, nadat zij gehoord hadden dat zij een dame van dien naam moesten trouwen, en zouden dan reeds meer dan half op weg zijn geweest om op haar te verlieven als zij haar vonden.

Alleen met den naam had de oude heks een ongeluk. De meisjes hadden er voor gezorgd haar niet hun naam te zeggen. Maar toen ik Maddy daarover nader ondervroeg, herinnerde zij zich heel goed bij die gelegenheid haar zakdoek te hebben verloren. Wat het verlies zulk een indruk bij haar deed maken was de omstandigheid, dat de zakdoek niet van haar was. In de haast had zij een zakdoek van haar nichtje Marie geleend, waarop haar naam voluit stond. Dat was een geval, waarop zelfs een waarzegster niet verdacht is. Het eenige toevallige in de zaak was, dat ik naar Gelderland ging om er mijn vrouw te ontmoeten. Haar verrassing van mij te zien,

nadat zij gedurende zes maanden zooveel aan mij had gedacht, was zeer natuurlijk, en even natuurlijk was het dat haar ontroering mij opviel. De profetie heeft zichzelf vervuld.'

'Dus was er eigenlijk in het geheel geen tooverij in het spel?' vroeg iemand.

'Natuurlijk niet,' antwoordde de dokter lachend. 'Het was een huwelijk door tooverij, zonder tooverij!'

Stadsgezicht.

Wat Mesdag is voor de zee, dat w a s (helaas!) onze Springer voor Hollandsche stadsgezichten. Wanneer men één van die met zorg en liefde geschilderde Hollandsche straten ziet met geestige, ouderwetsche geveltjes, met onregelmatige daken, wonderlijke torentjes en statige kerkportalen, dan zegt ieder onwillekeurig: 'Dat is een Springer,' evenals men van een majestueuze zee uitroept: 'Hé, een Mesdag!'

Welke straat heeft Springer thans willen afbeelden?

Onze lezers, die natuurlijk door geheel Nederland verspreid zijn, zullen dit stadsgezicht hoogst waarschijnlijk wel kunnen betitelen. Wij noemen het dus ook niet, maar laten aan ieder het genot over van de herkenning! Het is zoo uitvoerig en duidelijk geteekend, dat er geen twijfel bij mogelijk is, en ieder, die eenmaal het origineel zag, het zich onmiddellijk weer voor den geest zal kunnen brengen, al gelijken de Hollandsche straten nogal veel op elkander.

Rookende krijgsman.

Frans van Mieris, de oudere, schilder van den dapperen rookenden krijgsman op onze plaat, behoort nog tot den bloeitijd van onze Hollandsche school, dat wil zeggen uit de dagen toen Frans Hals, Rembrandt, Adriaan van Ostade en Jakob van Ruysdaal werkten.

Frans van Mieris werd den 16 April 1635 te Leiden geboren en verkreeg spoedig grooten naam als genre- en portretschilder. Vooral zijn schitterend coloriet, fijne teekening en kunstvolle behandeling der stoffeering worden zeer geroemd. Juist die laatste eigenschap komt op het door ons gereproduceerde schilderij tot zijn volle recht. Dit stuk bevindt zich met een groot aantal werken van denzelfden kunstenaar in de Dresdener kunstgalerij.

Frans van Mieris, de oudere, die den 12 Maart 1681 stierf, was de stamvader van een geheele familie kunstenaars; twee zonen, Jan en Willem, en een kleinzoon, Frans van Mieris de jongere, onderscheidden zich ook als schilders, hoewel geen hunner de evenknie werd van hun vader en grootvader.

Genoveva.
Tyroolsche novelle door E. von Pütz.
(*Vervolg en slot van bladz.* 28.)

Niet ver van Sterzing, heel dicht bij den Brennerpas, staat een klein, nietig huisje; het dak lag bijna aan weerskanten op den grond en slechts een paar kleine venstertjes keken naar buiten, en als iemand in het voorbijgaan zeide: ‘Wat een ellendig klein huis!’ dan scheen het huis hen stil te laten praten, zonder zich over dat oordeel te bekommeren, zoo tevreden en zelfgenoegzaam zag het er uit.

Geen wonder ook, het wist maar al te goed hoeveel zijn bewoonster waard was. Binnen de vier armzalige muren leefde een wereld van goedheid en tevredenheid. De kromme Moni, zooals men haar noemde, was een oud, eenvoudig vrouwtje, dicht bij de zeventig. Noch Muzen, noch Gratiën hadden aan haar wieg gestaan; een schouder was hooger, een voet langer dan de andere, het haar was altijd dun, het gezicht altijd leelijk geweest, en toch - hoeveel troost had de liefdevolle blik dezer vriendelijke oogen en hoeveel goeden raad deze tandelooze mond uitgedeeld! God en zijn engelen wisten het en vonden zeker meer welgevallen in de zieleschoonheid dezer arme, oude vrouw dan in de lichaamsschoonheid van menige deftige dame uit de groote wereld.

Moni zat voor haar huisje en keek vergenoegd naar buiten over berg en dal; daar bemerkte zij van verre een vrouw, die de straat op kwam. Slechts moeilijk scheen zij zich voort te bewegen; dikwijls bleef zij staan om weer nieuwe kracht te scheppen, zoodat Moni, toen zij voorbijkwam, vol medelijden sprak:

‘Rust wat uit, vrouw, je bent vandaag te ver gegaan.’

De vreemde wierp een blik op haar bestoven schoenen en streek werktuiglijk met de handen over het verwarde haar.

‘Ja, ik kom van heel ver, men ziet het mij aan,’ antwoordde zij met verstikte stem; ‘ik kom uit het Paradijs en nu is het mij als ging ik naar de hel. Dat is een verre weg en een moeilijke...’

‘Spreek niet zoo,’ vermaande Moni vriendelijk, ‘zet je neer en...’ maar toen hinkte zij naar de vrouw toe, die er krijtbleek uitzag of zij zou neervallen.

‘Zet je neer, zet je neer,’ en zij drukte haar op een bank. ‘Wacht, ik breng je iets!’

Het volgende oogenblik hield zij haar een glas melk aan de lippen. Genoveva dronk in lange teugen.

‘Sedert gisteren heb ik niets gebruikt en nu is mij de kracht ontzonken. Hoe ver is 't nog van hier tot Sterzing?’

‘Vandaag doe je geen stap meer,’ zeide Moni beslist; ‘kom, leg je op het bed, dan wordt je beter.’

‘Maar ik wil u niet tot last zijn en ik moet verder.’ Koortsachtig gloeiden haar oogen en ging haar heete adem.

‘Als je vandaag heel goed rust,’ meende de oude, ‘dan kan je morgen des te verder gaan,’ en meteen trok zij de vreemdeling in haar huisje. Het was de eerste niet, die zij herbergde.

Maar Genoveva kwam niet zoo spoedig weg als zij had gemeend. De nacht in de open lucht had haar een zware verkoudheid bezorgd. Een volle week duurde het, voordat zij haar zwaar hoofd van het kussen kon opheffen en de pijnlijke ledematen vrij bewegen kon. Moni kookte haar allerlei soorten van thee, wreef haar in met warm vet en verpleegde haar trouw. Toen Genoveva weer het bed uitkwam, zat zij voor de hut en keek somber voor zich. Reeds vroeger had zij alles aan Moni gezegd en de oude schudde bedenkelijk het hoofd.

‘Ge hebt beiden ongelijk, maar gij duizendmaal meer - je moet mij toestaan het je te zeggen. Een man zegt men niet dat hij liegt, en wegloopen doet men ook zoo gauw niet. O wee! wat hebben andere vrouwtjes dikwijls uit te staan, en toch blijven ze dapper op haar post. - Kijk! Zoo is het nu eenmaal op de wereld, de vrouw moet altijd meer dragen dan de man, daarom moet zij altijd geduldig zijn en zacht; maar mij schijnt het toe, dat bij u het vuur dadelijk aan 't dak is.’

‘En wat moet ik nu doen?’ vroeg Genoveva.

‘Daar is maar één ding te doen,’ zeide Moni bijna streng, ‘en wat dat is zal je wel zelf weten.’

Toen knipte zij schalks met de kleine oogen.

‘Ga maar gauw terug en wees vriendelijk tegen je Thomas, die is de slechtste niet, geloof ik stellig, en wanneer het zoo is als het mij toeschijnt, dan zal je spoedig geen klagen hebben, dat er geen kinderen in huis zijn.’

Genoveva vloog op.

‘Je meent...’ riep zij, het gezicht gloeiend als vuur.

‘Ik meen het,’ knikte Thoni glimlachend en hinkte de keuken in. Genoveva echter viel in de kussens terug, en het gelaat in beide handen verbergende, stamelde zij onsamenhangende woorden van dank, van geluk en gebed. Nog eenige dagen en de jonge vrouw was weer beter.

Diep in gedachten staat zij op een avond voor het huisje

en ziet naar buiten. De sterren schijnen en in de verte kwaakt een kikvorsch; het is geen opgewekt, vroolijk kwaken, want de arme kikvorsch is alleen in het wijde veld; hij hoort zichzelf, en zooals het meer gebeurt, als men alleen zichzelf hoort, wordt men eenzijdig en verliest elken maatstaf en elke vergelijking. Zijn eigendommelijk eentonig kwaken is hem genoeg.

Genoveva hoorde het eenzame kikvorschenlied en zeide in zichzelf:

'Daar schreeuwt het arme dier en niemand antwoordt hem. Zoo gaat het precies Thomas en mij: als wij spreken, wie verstaat en antwoordt dan zoo goed als ik hem en hij mij?'

Brandend verlangen steeg op in haar hart, en zij ging terug het huis in.

'Moni,' zeide zij, 'morgen ga ik naar huis!'

De oude knikte tevreden:

'Dat is de eenige rechte weg voor jou, en vergeet het niet: Liefde zonder geduld en voorzichtigheid is een koning zonder koninkrijk.'

Op den vroegen morgen zat Genoveva in een wagentje naast een welgestelden boer en reed vroolijk weg. Hij bracht zijn biggen naar Gries en de jonge vrouw mocht op verzoek van Moni mederijden.

Koud en frisch was de lucht: 's nachts had het gevroren, en als met glinsterend zilver waren bladeren en halmen overtogen.

'Midden September en reeds vorst,' zei de boer, 'dat geeft een langen winter.'

Na een kleine pauze vroeg hij verder:

'Waar hoor je thuis?'

'Thuis', wat een heerlijk woord! Genoveva had het uit kunnen jubelen.

'Ik hoor in Obernberg op den Lindenhof thuis,' zeide zij met trotsche vreugde. 'Kent u mijn man niet?'

'Zeker, zeker,' antwoordde de boer, 'van hooren zeggen ken ik hem goed. Uw meid, Agathe, trouwt mijn neef Kasper Rainhaus. Een brave jongen! Niet heel groot, maar handig en erg vlijtig. Zijn moeder had hoogerop gewild met hem en eene schoondochter willen hebben met een kous vol geld, maar Kasper had nu eenmaal zijn zinnen op Agathe gesteld, en je man, de Lindenboer, die was onlangs in Sterzing en die heeft mijn nicht - de moeder van Kasper is mijn nicht - gesproken en haar gezegd wat een fatsoenlijk meisje Agathe is, altijd vroolijk en werken als een lier. Nu heeft mijn nicht toegegeven. Agathe heeft geschreven dat zij naar Sterzing kwam, Woensdag of Donderdag, bij haar moeder om haar zaken in orde te brengen. Heeft u al een andere meid?'

'Ik was bij Moni de laatste dagen op bezoek,' zeide Genoveva beklemd, 'dus weet ik niet of mijn man er reeds een gevonden heeft.'

Zij duizelde en hield zich aan haar zitbank vast. Dus het was waar. Haar man en Agathe waren onschuldig. Met haar waanzinnige, ongegronde ijverzucht had zij hem doodelijk beleedigd; niet als vergevende keerde zij in huis terug, neen als rouwmoedig smeekende moest zij hem naderen. Aan Agathe dacht zij niet meer, die was weggewischt uit haar leven. Thomas nam alleen haar geheele denken en gevoelen in beslag.

* * *

De avond begon te vallen; in de kamer stak Martin de lamp aan en met sombere gezichten zaten hij, Thomas en Wastl aan tafel.

'Je moet het maar met mijn kookkunst voor lief nemen,' bromde Martin, 'ik heb het gedaan zoo goed als ik 't kon.'

'Er komt ook van alles,' bromde Thomas knorrig; 'toen Agathe in Obernberg hoorde, dat de nieuwe meid ziek geworden is, had zij wel terug kunnen komen, maar zoo gaat het, ieder denkt 't eerst aan zichzelf.'

'Of aan zijn schat,' pruttelde de oude. 'Wat wil je, boer, jong is men maar eenmaal. - Maar lastig is het nu zeker, tot men een nieuwe vindt. Ik heb gehoord dat de broers-dochter van den koster in Gries vrij is.'

'Ik zal morgen kijken hoe zij is,' zeide Thomas verdrietig en begon de brij te eten.

Hoe dikwijls was Genoveva blijven staan en had naar adem gezocht, tot zij eindelijk haar doel bereikte.

'Goddank! nu ben ik er en nu zal ik niet vrijwillig de geliefde plaats verlaten', sprak zij lachend en schreiend toen zij voor de huisdeur stond.

En toen zij die opende, zonk zij eensklaps neer, kuste den drempel van het huis en gloeiend vielen haar tranen daarop neer; opstaande, tastte zij door de donkere gang en met kloppend hart trad zij zacht in de kamer.

Als versteend zaten de drie aan tafel, toen zij de vrouw zagen. Bleekheid en blos wisselden zich af op het schoone gezicht; de bevende handen vouwend en het hoofd ootmoedig buigend, bleef Genoveva aan de deur staan.

'God zij met u,' sprak zij met zachte, bevende stem, 'ik ben teruggekeerd, Thomas!'

Hij antwoordde niet, maar staarde haar strak aan, als zag hij een geest. Hoe waagde het deze vrouw terug te keeren zonder zijn uitnoodiging?

'Thomas,' begon zij weer aarzelend, 'ik was ziek, anders zou ik vroeger zijn teruggekomen.'

'Ja, ziek van toorn en hartstocht,' dacht de man, 'en wie weet of het waar is; die Welschen vreezen de leugen niet.' Toen herdacht hij opnieuw, hoe zij hem had beschuldigd; hij kruiste de armen over de borst en duister fronsten zich zijn wenkbrauwen.

'Thomas,' - en als een angstkreet klonk het, - 'is er hier geen plaats meer voor mij?'

Daar bliksemt het verachtelijk uit zijn oogen op haar neer.

'Ja, als stalmeid kan je blijven. De mijne is ziek.'

'Boer,' vaart de oude Martin uit; maar Thomas legt een zware hand op den arm van den knecht, ziet hem toornig bevelend aan, en hij verstomt.

Doodsbleek leunt Genoveva tegen den muur, groote tranen rollen over haar wangen, alles is stil; dan zegt zij dof:

'Ik neem de plaats aan.'

ROOKENDE KRIJGSMAN. Naar Fr. van Mieris d. O. (Zie blz. 42.)

Zij gaat naar buiten in de keuken, haalt de lantaarn, steekt die aan - zij weet immers nauwkeurig, waar alles ligt en staat -, zij begeeft zich in den stal, voedert en drenkt het vee, zet zich met den emmer naast de oude koe en begint te melken. Het dier ziet haar aan en bromt zacht.

'Ken je mij nog?' zegt Genoveva, 'dan ben je wel de eenige. Niemand heeft mij de hand gegeven, niemand welkomgezegd. Meesteres was ik, meid ben ik nu! O Thomas, hoe kan je zoo tegen mij wezen!'

Zij leunde met het hoofd tegen de koe en weende bitter.

Daar klonk plotseling zijn stem door den stal en de vrouw schrikte zoo hevig, dat zij een gedeelte der melk uit den emmer stortte.

'De kamer onder het dak behoort de meid.'

De dakkamer, het slechtste vertrek uit het huis! Genoveva stond met een ruk op. Zou zij dat verdragen? Wat had zij dan voor verschrikkelijks gedaan om zoo gestraft en vernederd te worden?

De prachtige gestalte hief zich op in stijgende verontwaardiging, en het hoofd richtte zich trotsch omhoog.

'Boerin,' zeide een zachte stem naast haar en bij het flauwe licht herkende zij Martin, 'houd nu vol, in Godsnaam, opdat het eenmaal weer goed zal worden. Kijk, Thomas ken ik van jongs af. Een goede kerel, maar zoo eigenzinnig dat hij een muur met zijn schedel kan omverloopen. Tegenspreken helpt niets, redeneeren geeft niets, dan wordt hij maar erger; zwijgen is het beste, dan komt hij tot inkeer. Maar dat het schrikkelijk is zooals hij je nu behandelt....'

Thomas hooren berispen - dat kon Genoveva niet verdragen.

'Hij is de meester,' antwoordde zij scherp, 'en hij kan doen wat hij wil.'

Martin schudde even met de schouders.

'Als ik je in iets helpen kan,' zeide hij, altijd even goedig, 'zeg het vrij, je weet ik doe het graag.'

'Dank je,' antwoordde de vrouw zachter, 'ik weet je meent het goed met mij,' en zij reikte hem de hand.

Het vee was verzorgd, de stal schoongemaakt, in de keuken alles gewasschen en opgeruimd; ieder had zich ter rust begeven, maar Genoveva zat in haar donker hok op haar eenzame legerstede en streed een zwaren strijd. Het was geen kleinigheid voor haar heftige, opbruisende natuur zich onder het harde juk te buigen, dat de heerschzuchtige wil van haar man haar had opgelegd.

Bijna in ieder karakter van een sterken man schuilt een grooter of kleiner kern brutaliteit. Bij hen, die zich niet door strenge zelfopvoeding veredeld en dezen aanleg overwonnen hebben, komt den een of anderen keer deze brutaliteit, dikwijls onder het masker van een energieken wil of beslissende daad, te voorschijn.

Thomas ondervond zekere voldoening, een trotschen triomf bij den terugkeer en de onderwerping van Genoveva. Hij was niet getroffen, alleen bevredigd.

'Ik zal haar leeren,' dacht hij en wist op dit oogenblik niet of hij haar liefhad dan wel haatte.

Genoveva echter, die in de eenzame duisternis zoo vast de handen op haar kloppend hart drukte, wist het wel en voelde het duidelijk dat zij alles kon verdragen en alles dulden uit liefde tot haar man en - haar kind! Alles nam zij aan van hem, tot hij haar weder om haar zelfs wille en uit liefde tot haar in zijn hart gesloten en volle vergiffenis geschonken had.

‘Het kan niet lang duren, of hij wordt weder goed,’ zegt zij vol blijde hoop, ‘mij dunkt als hij mij aanziet moet hij mij aan de oogen kunnen zien, wat ik voor hem gevoel. Zeker, ik zal hem dienen als een trouwe dienstmaagd, met al mijn krachten; zijn wil zal de mijne zijn en beminnen wil ik hem met mijn heele hart en mijn heele ziel.’

Thomas is sluw! Hij vertrouwt zich zelf veel toe, maar zijn instinct zegt hem dat de aanblik van haar mooi gezicht, van de groote, donkere oogen, zoo smeekend op hem gericht, zijn krachten op een proef zullen stellen, waartegen hij niet opgewassen is, en daarom ziet hij zijn vrouw eenvoudig niet aan.

Hij spreekt ook niet met haar, geeft haar kortaf zijn bevelen of laat ze haar door Martin overbrengen.

Genoveva is als gebroken. Bijna geen woord komt over haar lippen, die niet meer glimlachen; moede is haar blik en haar gestalte gebogen. Onbeschrijfelijke smart verteert haar en maakt haar elk uur tot een marteling. Spoedig eet zij niet meer aan tafel, want zij kan het niet verdragen het gezicht van haar man altijd zoo strak en koud voor zich te zien; daarom zat zij alleen in de keuken en kruidde met tranen haar sober maal.

Eens echter sloeg het ingehouden vuur, dat in de borst der jonge vrouw smeulde, tot een heldere vlam uit. Thomas betaalde met Kerstmis zijn dienstboden hun loon uit. Toen Genoveva in de kamer de tafel voor het middagmaal dekte, kwam de boer snel naar haar toe en legde het geld op tafel.

‘Dat is je loon,’ zeide hij een weinig onzeker en wilde weer heengaan, maar Genoveva versperde hem den weg; haar wil dwong hem op te zien, zij zag hem recht en vast in het gezicht, raapte toen het geld bijeen, en het venster openend, wierp zij het met een krachtigen zwaai verre weg.

‘Mijn schande laat ik mij niet betalen,’ zeide zij met verachtelijk opgetrokken lip en ging trotsch heen.

En eigenlijk beviel dat Thomas veel beter. Dikwijls had hij zich er over verwonderd hoe kalm Genoveva haar vernederende plaats innam, hij achtte haar daarom lager; nu wist hij dat zij het verdroeg uit heldhaftige liefde, omdat zij hem niet verlaten wilde.

En toch vermoedde hij niet, hoe menigmaal zij kampend om geduld en berusting vóór het huis stond, tegen de bekoring strijdend het weer te verlaten.

‘Als ik nog eens wegga is het voorgoed,’ zuchtte zij bij zichzelf. ‘Dat mag niet zijn! Mijn kind moet in het vaderhuis geboren worden, ik mag het niet vaderloos maken, en Thomas kan ik niet verlaten.’

Genoveva werkte hard; van 's morgens vroeg tot diep in den nacht was zij zonder ophouden bezig; zij was nu door oefening en zorgvuldigheid zoover gekomen

dat zij goed kookte, en welke vreugde was het dan, als Martin haar in de keuken de tijding bracht, dat Thomas met smaak van een gerecht had gegeten!

De oude was haar trouwe bondgenoot; waar hij haar iets kon afnemen, deed hij het; waar hij haar kon helpen, troosten, aanmoedigen, liet hij het niet. Eindelijk, toen hij haar toestand raadde, smeekte hij haar Thomas alles te mogen vertellen, maar zij verbood het hem ten strengste; en toch kon Martin het niet laten, op een avond toen hij alleen was met Thomas, te zeggen:

'De boerin sjouwt veel te veel; je moet haar iemand tot hulp geven.'

'De boerin?' herhaalde Thomas. 'Ik wist niet dat er een op het erf was. Als je van de stalmeid wil spreken, zoo raad ik je, bemoei je niet met datgene, wat je niet aangaat. Het zou meer kunnen schaden dan nuttig zijn.'

Toen brak Martin eensklaps in gloeienden toorn uit.

'Met je eigenzinnigheid zal je haar nog doodmaken,' riep hij, 'en haar niet alléén!'

Toen sloeg hij de deur achter zich toe, zoodat de laatste woorden onduidelijk hoorbaar waren.

Thomas zat eenigen tijd als verstijfd.

'Doodmaken,' mompelde hij eindelijk, 'ik haar - dat is toch niet waar! Ik weet niet, waar de oude kerel dat vandaan haalt.'

Hij rookte woedend voort.

'Doodmaken,' zeide hij eindelijk weer. 'Hoe zag zij er dan uit? Was zij dan zoo bleek en vermagerd?' Hij had haar in weken niet gezien. Martin bracht de schotels binnen en droeg ze weer naar buiten; al het huiswerk geschiedde terwijl de boer met het dorschen of iets anders bezig was. Nu en dan, als hij 's avonds op de bank voor de kachel insluimerde, scheen het hem toe als naderde er een zachte tred, als voelde hij de vroeger zoo geliefde tegenwoordigheid, en nog vaster sloot hij de oogen. Hij wilde niet dat zij hem zijn vergiffenis zou afvleien of hem verrassen. Zoo had hij lang geleefd, zonder ooit met haar te spreken, zelfs haar te zien, maar na Martin's woorden overkwam hem een plotselinge wensch Genoveva terug te zien.

Hij weerstond dien met al zijn krachten. Toen echter het gevoel, dat bijna een verlangen zonder liefde geleek, zich vermeerderde, begon hij rusteloos door de kamer te gaan en de bank weg te schuiven; hij rookte aan de uitgedoofde pijp en trachtte aan al het andere te denken behalve aan dat eene, wat zijn eenige gedachte uitmaakte. Eindelijk, toen niets hielp en de wensch ondraaglijk werd, toen loog hij zichzelf voor, evenals vele menschen doen, die het eene zeggen en het andere meenen.

'Ik moet toch eens kijken of de achterdeur goed dicht is,' zeide hij hardop, alsof iemand hem hooren kon, en ging van voren het huis uit. De weg naar de achterdeur leidde echter langs de keukenvensters.

Binnen in de keuken was alles stil. Het werk was gedaan en alles stond op zijn plaats; op den haard lagen nog glinsterende kolen, waarin gouden vonken flikkerden. Aan de kleine tafel zat Genoveva; een grof breiwerk was haar ontvallen. Beide armen op tafel geleund, zag zij op naar een klein kruisbeeld, dat in den hoek hing. Het olielampje stond voor haar en verlichtte haar met een roodachtigen glans.

Hemel! Wat was die vrouw schoon! De dikke, zwarte vlechten waren door hun zwaarte van haar hoofd gegleden en hingen haar over de schouders; door de half open lippen zag men de witte tanden glinsteren en in de groote opgeslagen oogen lag een wereld van vertwijfeling en smartelijk verlangen. Het edele gelaat was

vermagerd, een lijdensplooi langs de lippen gegroefd. Nu sprak zij in zichzelf, maar Thomas verstond haar niet, haar stem was te zacht. Zij bad:

'Hebt gij mij geheel vergeten en verlaten, Heer? Hoelang moet ik nog boeten en lijden? Liever is mij de dood, dan dat strenge, koude leven naast hem, dien ik liefheb. Waarom laat Gij mij niet sterven, dan is de smart van mijn leven voorbij, beter was het voor hem en voor mij.'

'Foei, Genoveva!' zeide een stem uit den donkeren hoek van den haard, en de oude Martin verliet zijn warm plaatsje en zette zich op de bank naast de vrouw.

'Wie mag er nu zoo praten? Je bezondigt je! Ben je opeens zoo laf geworden? Kom, wat valt je in? Je hoofd in de hoogte, het wordt wel beter.'

Groote tranen sidderden aan de lange wimpers, schitterden als diamanten en vielen neer als lenteregen.

Genoveva legde het hoofd op den arm en schreide zachtjes.

Daar buiten stond Thomas in de neervallende sneeuw; hij merkte er niets van, hij zag alleen de schoone, schreiende vrouw; een heet verlangen greep hem aan om naar binnen te snellen, haar in zijn armen te sluiten en dan de tranen af te kussen.

Martin streelde met zijn ruwe, harde hand zacht over het glanzende haar.

'Kom, kom, boerin,' herhaalde hij troostend, 'het zal wel weer goed worden. Maak je niet zoo overstuur. Het kon je kwaaddoen. Een eigenzinnig, hoovaardig mensch is hij, die Thomas,' riep hij plotseling en sloeg met de vuist op tafel, dat Genoveva verschrikt in de hoogte voer, 'ik zou hem door mekaar kunnen schudden! Hij is 't niet waard, zeg ik, dat hij zoo'n vrouw heeft als u, heelemaal niet waard, zeg ik. Als hij nu hier binnen kwam en op zijn bloote knieën voor je nederviel en met opgeheven handen je om vergiffenis vroeg, dan deed hij niets te veel, zeg ik! Maar die Thomas is er juist de rechte voor,' voegde de oude er bitter bij, 'dien valt zoo iets niet in, daar kan je op wachten tot den jongsten dag.'

'Zeg niets tegen Thomas,' vermaande de boerin, 'je weet, Martin, dat verdraag ik niet!'

'Ik zeg het je toch, je bent te goed voor hem,' verzekerde de oude. 'Hij moet je om vergiffenis vragen. Daar blijf ik bij!'

Thomas was als uit een droom ontwaakt, toen Martin zoo luid sprak; dat had hij goed verstaan, elk woord, en op de aandoening volgde de verontwaardiging.

'Nu niet,' zeide de boer knorrig, zijn betere ge-

voelens onderdrukkend, 'neen, nu stellig niet. Wat! op mijn bloote knieën zou ik neervallen, en zij is te goed voor mij; nadat zij mij, haar eigen man, zoo beleedigd heeft en weggeloopen is, zoo stil alsof ik de pest had! Neen, oude gek, zoo mal is de Lindenboer nog niet!'

Hij stapte door de zachte, versche sneeuw terug in huis en sloop stil naar binnen, opende en sloot hard de kamerdeur, als kwam hij juist van buiten, en ging met zwaren tred naar zijn kamer. Daar stond hij stil en keek een tijdlang naar het licht, dat hij zoo juist had aangestoken. Twee zwarte, smeekende oogen keken hem uit de vlam aan; hij wendde den blik af, maar overal vervolgden zij hem, tot in den droom gunden zij hem geen rust...

* * *

Het was April; nog lag de sneeuw diep en hoog in de kloven en op de bergtoppen. In het dal achter aan de zuidzijde smolt het witte kleed, zwart keken de aardschollen uit de akkers en op goed beschutte en zonnige plaatsen schemerde reeds het groen.

Het is een wilde dag geweest, de storm raast en huilt door het dal, hij schudt en buigt de hoogste boomen als waren het riethalmen; menigmaal weergalmt een luid gekraak door het woud, en dan klinkt iets als een doodsgeschrei, als een der trotsche dennen in splinters doorbreekt, vergeefs zich met de groene armen vastklampt aan zijn buren, en eindelijk ruischend ter aarde zinkt. Onder het ijs murmelt en borrelt het beekje, ongeduldig wachtend, dat het harde, zware kleed van hem wordt weggenomen. Het wil zich weer koesteren in de geliefde zonnestralen, het wil ze weer laten dansen op zijn schuimende golfjes.

De wind jaagt door de wolkbanken, verscheurt ze en drijft ze voort; als witte en grijze reuzenvogels fladderen ze, door hem opgehitst.

Hij lekt met gloeiende tong aan de sneeuw, die opgehoopt is aan den bergrand, en houdt niet op totdat een korreltje loslaat, in het rollen andere medeneemt, altijd zich vergrootend - donderend stort de lawine zich in het dal, en slingert het witte sneeuwschuim in de lucht.

Met moeite werkt zich een oud knechtje door de vuile sneeuw, die op straat ligt. Hij waadt en glijdt verder, zijn oude lippen murmelen vurige gebeden.

Zoo komt hij in Gries, uitgeput, nat van het zweet. Aan de deur van het postkantoor klopt hij verlegen en durft eerst aarzelend op een luid geroep van 'binnen' er intreden.

'Wat wil je?' roept de beambte het mannetje toe.

'Vergeef mij, mijnheer, maar ziet u, Thomas, die is op reis, reeds voor een week, en nu is de boerin erg ziek. En nu wil ik hem een boodschap sturen dat hij thuis moet komen; het zou hem misschien toch wel verdriet doen, als zij stierf en hij haar niet meer had gezien!'

Een paar tranen rolden in de diepe groeven van zijn gezicht en hij ging na een poos voort:

'De waard heeft het mij gezegd; u kon zoo vlug schrijven, met een ijzerdraad heeft hij, geloof ik, gezegd, dat het sneller gaat dan de bliksem. Ik weet niet of Toni mij voor den gek heeft gehouden, of dat het waar is.'

‘Zeker is het waar,’ lachte de beambte en zag Martin door zijn vonkelende brilleglazen aan, dat deze er heel door van streek raakte. ‘Kijk, dan druk ik een paar maal hierop en dan loopen de woorden aan het ijzerdraad, waarheen ik wil.’

‘Heeremijntijd!’ riep Martin verschrikt, ‘het zal toch wel behoorlijk toegaan, mijnheer? Het zal Genoveva toch niet schaden! Dat lijkt wel zuiver duivelswerk.’

‘Maak je niet ongerust, oude,’ troostte de andere goedig, ‘de heilige Vader zendt zijn zegen precies op dezelfde manier.

‘Dan is 't goed,’ en Martin herademde. ‘Wees u nu zoo goed en schrijf Thomas.’

Dat was nu niet zoo heel gauw gedaan, want totdat de beambte er duidelijk achter was gekomen, wie Thomas eigenlijk was, waar hij zich bevond, wat hij te melden had, duurde het een heelen tijd.

Martin had in alle onschuld willen laten telegrapheeren: ‘Aan Thomas in Sterzing, waar hij vee inkoopt.’

Met open mond en te berge rijzende haren zag hij toe, hoe de beambte telegrapheerde en daarna zeide:

‘Zoo, nu is de boodschap reeds in Sterzing.’

‘'t Is toch echt heksenwerk,’ mompelde hij, toen hij het postkantoor verlaten had, ‘misschien weet de heilige Vader dat zoo niet. Maar vriendelijk was die mijnheer tegen mij; zijn heilige naamspatroon moge hem in bescherming nemen! Nu nog een kwartiertje rusten en dan moet ik weer naar huis, zoo gauw mogelijk. Hoe mag het 't arme schaap toch gaan, of het wel recht is?’ Toen Martin echter de gelagkamer betrad en Thomas zag zitten, ontviel hem hoed en stok.

‘Alle goede geesten,’ stotterde hij, ‘dus niet alleen de woorden, maar ook de menschen kan men telegrapheeren. Als dat geen duivelswerk is - dan - ja, weet ik het niet meer.’

‘Nu, Martin, wat mankeert je!’ roept Thomas. ‘Ik ben daar nu zoo op eenmaal. Er was juist een goede gelegenheid, en toen ben ik meegereden. Het ging als de bliksem.’

‘Dus is het toch waar,’ mompelt Martin dof, en hij maakt in het geheim een kruis op den rug van den boer, als deze voor hem uitloopt; ‘iets heiligs kan geen kwaad na zoo'n duivelsrit.’

‘Zet je daar neer!’ beveelt Thomas; ‘wat doe je eigenlijk in Gries?’

Nu valt den oude eerst zijn boodschap in; van schrik had hij ze haast vergeten.

‘Boer,’ zegt hij sidderend en aarzelend, want hij moet hem toch langzaam voorbereiden, ‘ik heb niets goeds voor je.’

‘Voor mij?’ vraagt de boer verwonderd. ‘Is het iets met het vee?’

‘Het vee is gezond,’ antwoordt Martin, ‘maar, maar - houd je goed, 't is iets veel ergers.’

Thomas ademt eensklaps diep.

'Is het iets met haar - met Genoveva?' wringt hij er eindelijk uit.
'O, Heer, Heer!' jammert Martin, 'houd je maar goed.'
Daar pakt hem de baas aan den schouder en schudt het arme, oude mannetje, dat hij er haast van stikt.
'Spreek,' buldert hij, 'of ik vermoord je.'
'Thomas,' stoot Martin eindelijk uit, 'als je je vrouw nog levend zien wil en dat arme, kleine wurmpje, loop dan!'
Thomas laat hem met een ruk los, zoodat de oude op de bank terugtuimelt; zonder hoed en stok loopt hij voort.
'Neem mij mede!' roept

Naar de Noordpool: DR. FRIDTJOF NANSEN.

Martin; maar Thomas maakt een ongeduldig afwerende beweging, hij kan zich niet laten hinderen door den langzaam loopenden oude.
En nu, als hij reeds een heel goed eind weg heeft afgelegd, krijgt hij eerst een weinig zijn bezinning terug. Wat scheelt Genoveva? Is zij plotseling ziek geworden, verongelukt? Had hij het maar gevraagd! En wat zeide Martin - 'het arme, kleine wurmpje?' Wie en wat was het? - Op eenmaal komt het hem in den zin, zoo plotseling, dat hij wankelt en zich aan een boom vasthoudt.
'Mijn kind! Ik heb een kind!' roept hij luid uit.
Alles draait om hem heen; is 't dan mogelijk - hij heeft een kind. Zijn hoogste wensch is vervuld! Eindelijk was zijn gebed verhoord, nu zouden vrede en vreugde onder zijn dak binnentrekken.
'Goede God!' roept hij en werpt zich in sneeuw en slijk op de knieën, 'duizendmaal dank!' Dan springt hij weer op, want als een steen vallen hem de vreeselijke woorden op het hart: 'Als je vrouw en kind nog levend wilt zien, loop dan!' en hij loopt.

Vóór hem ruischt en bruischt de beek, wild springt zij van steen op steen, knaagt aan de wortels en murmelt: zij sterft, zij is dood!

Boven hem waaien akelig de hooge dennen, steunend en knersend dansen zij op en neer, en klagend roepen zij: zij sterft - zij is dood...

Huilend komt hem de wind tegemoet, als Thomas uit het woud treedt, hij raast en fluit en zingt: zij sterft, zij is dood...

Den boer staan de haren ten berge, hij bidt vol vuur, bijna vertwijfelend:

'O God! Barmhartigheid, behoed mijn dierbare vrouw, mijn Genoveva!'

Hij was heengegaan om zichzelf, om zijn eigen zwakheid te ontvluchten, want de oude liefde brak opnieuw machtig door, sedert hij zijn vrouw weer gezien had. En toch altijd, altijd nog, wilde hij als vergevende voor haar staan. Zij moest verzoeken, hij wilde toestaan! Na een week afwezigheid hield hij het niet langer uit, het trok hem met alle krachten naar huis; slechts een woord van berouw behoefde zij te spreken, dan zou hij haar in zijn armen sluiten.

En nu?

Op zijn bloote knieën wilde hij haar smeeken; zij moest hem vergeven, wat hij in starre hardnekkigheid had gezondigd! Had hem dan niet haar zachte ootmoedigheid, haar berouwvolle onderwerping getroffen? Had hij dan een steen gehad in plaats van een hart?

Nu is hij aan den voet van den heuvel gekomen en boven staat zijn huis; lichten branden, - verlichten zij een doode of een levende? - Zelfs zijn kind heeft hij vergeten - eenig en alleen denkt hij aan Genoveva!

De maan schijnt door de dunne, witte wolken, een eigenaardig schemerlicht verspreidend; hier en daar, als een gouden eiland in diepblauwe zee, drijft een flikkerend sterretje tusschen de wolken; zwart en somber staan de wouden, in duister wit hult zich de bergkolos.

Als ware een stralende vonk van den hemel afgeschoten, zoo maakt zich van het huis een licht los; het siddert hier en daar, danst van rechts naar links, het is Wastl, die Martin tegemoet wil gaan om den slechten weg voor hem te verlichten.

Hij schrikt, als hij Thomas als een geest op hem af ziet komen, en Thomas wenkt hem snel, naar Martin te zoeken en hem te helpen. Maar vragen kan de boer niet naar zijn vrouw - want hij is bang. Nu is hij boven, hij drukt de deur zacht open en dicht, zijn tanden klapperen, bijna onhoorbaar sluipt hij de trap op en opent zijn kamer, alles ledig en donker!

Daar roept een onderdrukte stem van boven:

‘Wie is er gekomen, ben jij dat, Martin?’

Dus boven lag zijn arme, miskende vrouw, nog in de koude, enge kamer! Hij waggelt naar boven en blijft staan, stijf en stom.

Daar binnen ligt zij stil en bewegingloos; de vlechten hangen over het kussen bijna tot den grond, het hoofd is licht ter zijde geneigd, de fijne trekken schijnen scherp en bleek, diepe schaduwen liggen onder de oogen. Daar sidderen eensklaps de lange wimpers. Genoveva verheft den blik, en als die op Thomas valt, vliegt een schuchter, gelukzalig lachje over haar lippen.

Met een inspanning van al haar krachten heft zij een kindje in de hoogte en reikt het Thomas over.

‘Innocent,’ stottert zij bevend en smeekend, met zachte, wonderbaar zoete stem, en Thomas verstaat haar.

Niet voor haar zelf waagt de jonge moeder zijn vergiffenis te vragen, alleen voor het geliefde, onschuldige kind - voor Innocent.

Als een boom, waarop de laatste slag gevallen is, stort Thomas neer. Ja, zooals de oude knecht het heeft geëischt, kruipt hij op de knieën naar het smartenleger der arme vrouw en verbergt het gezicht in haar lakens.

‘Genoveva,’ snikt hij luid, ‘vergeef mij, vergeef! Ik ben je niet waard.’

Een sterke blos stijgt haar plotseling naar het gelaat.

‘Thomas, heb je mij weer lief?’ fluistert zij. ‘Ben ik dan al gestorven, ben ik in den hemel? Is zulk geluk mogelijk op aarde?’

‘Wil je wel eens stil zijn,’ zegt opeens streng een oude vrouw, die aangestrompeld kwam, ‘geen enkel woord mag er meer gesproken worden.’ En dan sist zij Thomas in het oor:

‘Als jij je niet rustig houdt, moet zij sterven!’

Genoveva hoort het toch en glimlacht:

‘Laat mij maar sterven, Moni, mijn Thomas heeft mij nu vergeven.’

Hij echter schuift een arm onder het hoofdkussen, den anderen legt hij zacht over haar en zegt:

‘Genoveva, ik laat je niet sterven, ik verbied het je. Je moet leven voor het kind en voor mij.’

Dan is alles stil, de vrouw ligt bijna onbeweeglijk, nu en dan steunt zij alleen, haar adem gaat snel en haar gezicht wordt grauw en vaal.

Een vreeselijke angst overvalt Thomas, terwijl hij haar in de armen houdt. Zijn ziel strijdt met den doodsengel, die aan het bed staat, de koude hand uitstrekkend naar het bloeiende leven, en hij roept tot God:

‘Ik laat haar niet gaan! Red haar toch!’

Zijn machtige, frisch gezonde kracht laat hij met vasten wil overstroomen in het doodzieke lichaaam dat hij omvat, hij w i l haar in het leven houden; hij laat haar niet los... of het moet zijn voor een oogenblik, om haar medicijn te laten ruiken of de droge lippen te bevochtigen; dan omvat hij haar weder met nieuw ontwaakte hartstochtelijkheid.

De lange, lange nacht is voorbij; bijna eindeloos kwam hij Thomas voor. Hij zit nu naast de zieke, houdt haar hand vast en wendt geen oog van haar af. Zij sluimert rustig, de grijze kleur is geweken; bleek als een beeld van ivoor, glimlacht zij zalig tegen Thomas.

‘Het kind,’ fluistert zij zacht.

De boer laat het zich door Moni geven en brengt het haar zorgvuldig, als een kostbaar porseleinen kopje op een fijnen schotel. Hij legt het naast de moeder; zij ziet het ontzettend kleine, roodgekookte kreeftje met trotsch welgevallen aan.

'Ik kan het niet verlaten,' fluistert zij weer, 'het kind niet en jou niet, T o m a s o m i o !'

De boer kan niet antwoorden; daar drukt hem iets in den hals; en zien kan hij ook niet veel, want de oogen staan hem vol water.

'Zwijgt!' beveelt Moni streng.

Er is wel geen heerlijker gevoel dan dat der genezing. De wereld terug te zien, die men reeds vaarwel heeft gezegd; de zijnen rondom zich te weten, van wie men meende te moeten scheiden.

Genoveva voelt wat dat zeggen wil, als zij op een heerlijken Meidag vóór het huis zit. Haar Innocent houdt zij in den arm, Thomas staat naast haar met schitterend gelaat, legt haar een kussen in den rug en schuift een bankje onder haar voeten.

Martin gaat met een vergenoegden grijnslach voorbij.

'Kom, dat gaat goed, boerin,' roept hij; 'nu maar flink eten en drinken, dan kom je weer tot kracht.'

Moni, de onvermoeide trouwe verpleegster die de boerin liet roepen, frischt zich op in de kamer boven met bedden uitkloppen en andere zindelijkheidsmaatregelen. Wastl en de nieuwe meid zijn bij het snijden van het voeder; zoo bevinden zich de beide echtgenooten alleen met het wurmpje.

De zon schijnt licht en warm, het geheele landschap prijkt frisch in eenigszins overdreven, maar toch zoo harmonische kleuren.

Jong groen, sappig bruin, schitterend wit, daarboven een helblauwe hemel. En alles is wonderbaar schoon; de geheele natuur, de heerlijke Tribulaun boven alles, ziet er zoo volmaakt, zoo tevreden uit.

'Zeg, ben ik geen volgzame vrouw?' vraagt Genoveva glimlachend aan Thomas; 'je hebt mij het sterven verboden en de goede God heeft mij het gehoorzamen veroorloofd - daarom leef ik nog, God zij gedankt!' en zij drukt teeder de kleine aan het hart.

'Ja, God zij gedankt duizendmaal!' herhaalt Thomas. 'Zeg, Genoveva!' zegt hij dan bijna verlegen, 'zoo'n domme streek voeren wij met mekaar nooit meer uit! Dunkt je niet? - -'

Naar de Noordpool.
Door Dr. Fridtjof Nansen.
Met vijf illustratiën.

De voornaamste eigenaardigheid van mijn plan om te trachten in de Noordpoolstreek te dringen, of zoo mogelijk haar door te trekken, is in het kort ge-

zegd gebruik te maken van de stroomingen der zee, in plaats van er tegen in te gaan.

Mijn meening is, zooals ik reeds bij verschillende gelegenheden verklaard heb, dat er ergens stroomen in de Poolstreek bestaan, die het losse ijs door de Poolzee, eerst ten Noorden naar de Pool en dan weer Zuidwaarts naar den Atlantischen Oceaan voeren; dat deze stroomen werkelijk bestaan, bewijzen alle Pool-expeditiën, daar velen te strijden hebben gehad tegen de stroomingen van het ijs dat zich Zuidwaarts spoedde, omdat zij getracht hebben, van den verkeerden kant naar het Noorden te komen.

Ik denk, dat een zeer eenvoudig besluit getrokken kan worden uit dit feit, dat stroomen en drijvend ijs onophoudelijk van het onbekende Noorden komen, namelijk: stroomen en misschien ook ijs moeten in deze zelfde streek voorkomen, evenals wegstroomend water vervangen moet worden door binnenstroomend water. Deze gevolgtrekking berust op de eenvoudigste der natuurwetten, maar het schijnt, dat er menschen zijn, die niet eens de noodzakelijkheid hiervan willen erkennen.

Dat zulke stroomen dwars door de Noordpoolstreek gaan, is door vele feiten bewezen. Ik kan hier vooreerst de groote hoeveelheden Siberisch drijfhout vermelden, die jaarlijks op de kusten van Spitsbergen en Groenland aanlanden; het komt in zulk een overvloed en zoo regelmatig aan, dat het geheel onmogelijk is, het naar deze kusten gebracht kan worden, zoo ver van huis, door toevallige winden of stroomingen.

Daar moet dus een geregeld verkeer bestaan tusschen de kusten van Siberië en die van Spitsbergen en Groenland.

Door dezen zelfden verkeersweg werden verschillende voorwerpen van de ongelukkige *Jeanette* naar de Groenlandsche kust gedreven. De *Jeanette* zonk in Juni 1883 in het Noorden van de Nieuw-Siberische eilanden en drie jaren later, in Juni 1886, werden een groot aantal voorwerpen, die haar of haar bemanning toebehoord hadden, gevonden, op een ijsschol op de Zuidwestkust van Groenland. Deze schol kon daar alleen gebracht zijn door denzelfden stroom, die het drijfhout medevoert. Door dezen zelfden stroom maakte een Eskimoosch werktuig, een harpoen of werpstok, den langen weg van Alaska naar de Westkust van Groenland. Daar kan, volgens mijn meening, geen twijfel zijn aangaande het bestaan van zulk een verkeersweg of stroom, dwars door de Noordpoolstreek van de Siberische naar de Groenlandsche kust.

Mijn plan is nu gebruik te maken van dezen verkeersweg, dien de natuur zelf heeft gebaand. Ik wil trachten, de plaats te vinden, waar het hart van dezen stroom zijn oorsprong vindt en zal naar het Noorden trekken, totdat ik omsingeld zal wezen door het Poolijs, en ons dan laten medevoeren door de onbekende streek en verder door de open zee weder naar gene zijde van de Pool.

Dit is de basis, waarop ik mij gesteld heb, om in staat te zijn een betrekkelijk comfortable leven te leiden. Voor den tocht door het ijs, is het eerste ding van belang een goed en sterk schip te krijgen, dat vooral geschikt is, om den druk van de ijsbergen te weerstaan, als zij samengeperst worden door de stroomingen en de hevige stormen van de Noordzee.

Zulk een schip kan men niet gereed koopen en ik moest dus de *Fram* laten bouwen, waarmede wij naar het onbekende Noorden zullen stevenen. Het heeft mij twee jaar gekost om het klaar te krijgen, maar ik geloof dat het resultaat goed is. Het is een buitengewoon sterk schip; het is van Italiaansch eikenhout gemaakt, de planken zijn van 10 tot 12 Eng. duimen dik en dicht naast elkander geplaatst. Van binnen wisselt

de bekleeding, bestaande uit planken van dennenhout, af tusschen 4 en 8 duimen dikte.

Buiten het timmerwerk bestaat de bekleeding uit drie lagen; de eerste is 3 duim dik en van eikenhout, daarover een andere van 4 duim en eindelijk een buitenbekleeding of ‘ijskorst’ van groenhout, dat in dikte toeneemt, van de kiel naar de waterlijn, van 3 tot 6 duim. Groenhout is zeer hard, sterk en glibberig hout, maar ook zeer zwaar, daar het in het water zinkt. De geheele dikte van de buitenwanden der *Fram* is dus 28 tot 32 duim; een soliede massa van dennenhout, eikenhout en groenhout met een kleine ruimte er tusschenin, om het waterdicht te maken.

Een scheepswand van deze afmetingen en dit materiaal zal alleen reeds een groot weerstandsvermogen hebben tegen de drukking van het ijs. Maar dit vermogen wordt nog aanzienlijk vermeerderd door vele stutten, boomen en versterkingen van allerlei aard, binnen het schip geplaatst. Deze zijn zoo zorgvuldig geregeld en onder elkander verbonden, dat het geheel als het ware een samenhangende massa is en het schip beschouwd kan worden, alsof het gebouwd is van stevig hout.

Maar zelfs, al ware dit het geval geweest, zoo zou het nog niet sterk genoeg geweest zijn, om aan het ijs weerstand te bieden, indien het geen geschikten vorm had gehad, daar het ijs in staat is, alles te verpletteren, wat het met zijn harden, onweerstaanbaren greep kan bemachtigen.

Het belangrijkste kenmerk van de constructie der *Fram* is dus, dat het gebouwd is in zulk een vorm, dat het gemakkelijk opgenomen kan worden en aan de aanvallen van het ijs kan ontsnappen, als dit het begint te persen. De zijwanden zijn niet loodrecht, zooals die van de schepen meestal zijn, maar dalen langzaam af van het dek naar de kiel, zoodat als de ijsschollen het schip omringen, zij er niet met alle macht tegen kunnen drukken, maar zachtjes tegen de hellende wanden naar beneden glijden om eindelijk onder de kiel te geraken, van waar zij het uit het water opheffen.

De kiel is niet vooruitstekend, zoodat het ijs haar niet kan aanpakken. Over het geheel is alles zoo glad en rond gemaakt als maar mogelijk is. Daar zijn geen vooruitstekende kanten en randen, om het ijs vat te geven; het geheel gelijkt veel op een bowl en de voorzijde van de *Fram* zeer veel op die van een kokosnoot.

De lengte van de *Fram* is 128 voet, de breedte 36

voet; zij is dus zeer breed, in vergelijking met de lengte; haar diepgang is slechts 3 voet, maar nu is zij

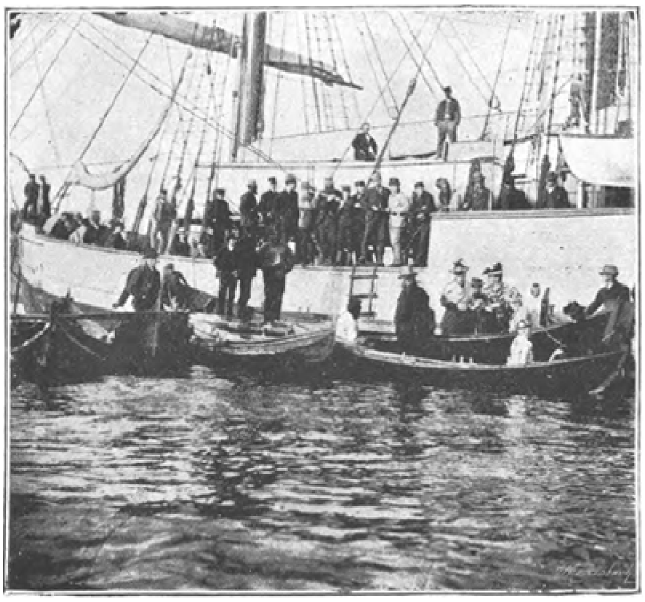

Bezoekers aan de *Fram* vóór het vertrek.

zwaar geladen, daar zij zooveel kolen laadt, als zij dragen kan. Deze zullen echter weldra door onze machines worden opgebrand en het schip spoedig opnieuw in de hoogte gaan. De omvang van het schip is omstreeks 310 ton en het verplaatst met zijn zware lading tegenwoordig omstreeks 800 ton, of iets meer.

Het is opgetuigd als een driemaster schoener. De hoofdmast is het hoogst en op den top is het

De *Fram* op zijn weg naar het Noorden, bij Bröno Sund (Noorwegen).

kraaiennest, op een hoogte van omstreeks 105 voet boven het water. Van daar heeft men een prachtig gezicht over de ijsvelden en kan gemakkelijk uitzien, waarheen het schip door het open water moet gestuurd worden.

De *Fram* heeft een hulp-machine van omstreeks 200 paardekracht. Zwaar geladen, als het nu is, kan het echter niet meer afleggen dan vijf knoopen, door de machine alleen; maar met een lichter lading kan het er zes of zelfs zeven maken. Het is

bijgevolg geen vlug schip; maar dat is van niet veel beteekenis op een tocht als de onze, waar wij voornamelijk afhangen moeten van de snelheid van den stroom en de beweging van het ijs en ongelukkig niet van die van het schip.

De leden der expeditie zijn de volgende:

Otto Sverdrup, kapitein van het schip. Hij was mijn metgezel op de expeditie door Groenland. Sigurd Scott Hansen, luitenant van de Noorweegsche marine en leider van onze metereologische, magnetische en geologische observatiën. Hendrik Blessing, geneesheer van de expeditie en botanist. Claudius Theodoor Jacobson, vroeger scheepskapitein in de Poolzee, rondom Spitsbergen en Nova-Zembla. Peter Hendriksen, harpoenier, vroeger scheepskapitein in de Poolzee rondom Spitsbergen en Nova-Zembla. Hjalmar Johannesen, luitenant van de Noorweegsche marine; aan boord der *Fram* is hij machinist en groote utiliteitsman. Ivan Mogstad, timmerman enz., heeft als stuurman gediend. Bernhard Nordhal, electrisch assistent en machinist. Anton Amundsen, ingenieur. Lars Pettersen, ingenieur. Adolph Juell, stuurman en matroos; vroeger kapitein. Bernt Berntsen, matroos. Wij zijn met ons dertienen, goed geteld.

Wij hebben ons salon gemeenschappelijk, waar wij onze maaltijden nemen en onzen vrijen tijd doorbrengen. Rondom het salon zijn zes hutten geplaatst. Vier enkele voor kapitein Sverdrup, Luitenant Hansen, Dokter Blessing en mijzelf, en hiernaast twee hutten elk voor vier of vijf man. Deze hutten zijn zoo geplaatst, dat zij het salon omringen en het beschermen tegen de buitenwanden van het schip en het aldus prettig warm maken. De wanden en het dek zijn ook zeer dik en bestaan uit warmte-isoleerende lagen met rendierhaar, vilt en kurkstof er tusschen.

Bijzonder zorg is er gedragen in dit opzicht, niet alleen om de hitte binnen te houden, maar ook om den tocht te vermijden, die zoo gemakkelijk ontstaat door de koude wanden van elk schip in den Poolnacht, hetgeen zooveel last heeft veroorzaakt bij andere Pooltochten.

Dit hoop ik zooveel mogelijk vermeden te hebben.

Voor dit doel en ook om frissche lucht te hebben in het salon en de hutten is veel

Dr. Nansen in winterkleeding van wolfsvellen.

aandacht gewijd aan de ventilatie. De koude, frissche lucht, die van buiten komt, wordt geleid door een verhittingstoestel, dat ik opzettelijk voor dat doel heb laten maken en dat door mineraalolie is verhit.

Na door de kamers te hebben gecirculeerd, wordt de lucht weer door een ventilator opgezogen.

Van de Engelsche firma Robert Boyle en Zoon heb ik twee extra-ventilators - een beneden- en een opwaartsche - gekregen, met behulp waarvan ik de ventilatie zoo noodig kan verbeteren en volmaakter maken. Een goede ventilatie is zeker een der belangrijkste zaken gedurende een Pooltocht, maar hitte is ook begeerenswaardig. Als wij dus geen brandstof genoeg zouden hebben en het te koud zou wezen om in onze hutten te slapen, is alles zoo geschikt, dat wij allen in het salon kunnen leven en slapen. Wij zullen de deuren van onze hutten goed sluiten; om in de open lucht te komen, hebben wij door vier deuren te gaan, en zoo behoeven wij dus niet meer koude lucht naar binnen te laten dan wij zelf verkiezen. Het zal zeker niet moeilijk zijn, om de warmte op deze wijze te behouden, zelfs als wij geen brandstof hebben, want vele menschen die te zamen leven in een kleine kamer met dikke muren geven veel hitte.

Om een aangename plaats te hebben voor wandelingen, zal het dek van de *Fram* des winters beschut worden door een groote tent. Dit zal ook tot de gezelligheid bijdragen. Over het geheel denk ik dat wij warme, prettige winterkwartieren zullen hebben. Ons salon hebben wij zoo huiselijk mogelijk gemaakt. De eerste

Dr. Nansen op sneeuwschoenen, met hond en slede.

Noorweegsche artisten hebben onze wanden met mooie afbeeldingen van onze woonplaatsen versierd. Ieder heeft in zijn hut de portretten van zijn dierbaren.

Het salon, zoowel als de hutten, zijn verlicht met electrisch licht, de muren en de zolder zijn wit beschilderd, en des avonds, als alle lampen branden, ziet het er werkelijk feestelijk uit en herinnert het u aan huis en aan huiselijk geluk en zeker niet aan de eenzaamheid der Poolstreken.

Wij hebben ook een rijkdom van boeken, van alle soorten, - dank verscheidene vrienden der expeditie - en spellen in alle soorten, ook een orgel en andere muziekinstrumenten. Wij kunnen dus muziek maken, lezen en als dat ons niet langer bezig houdt, schaak, domino, halma, kaarten of wat wij verkiezen spelen. Ik geloof niet, dat de winter ons lang zal vallen, al duurt de nacht ook zes maanden.

Van provisie hebben wij in overvloed een groote verscheidenheid, veel meer denk ik dan op vorige tochten in de Poolzee het geval was. Verscheidenheid in voedsel is het voornaamste middel om de scheurbuik te voorkomen, die zoovele goed-geregelde expeditiën heeft vernietigd. Wij hebben natuurlijk vleesch in bussen in alle mogelijke vormen, gekookt, gebraden en corned beef, dito schaapsvleesch, konijnen, worst, coteletten, varkensvleesch, kaas, spek, enz.; visch en sardines in bussen, dito vruchten, gedroogde vruchten, jams, blanc mangés, puddingpoeders, eierpoeders en bakpoeders; geconcentreerde limoensap van Rice en Co.; rizine, erwten, erwtensoep, linzensoep, boonsoepen, bovril, gedroogde groenten, beschuit, chocolade, gestoomd en gedroogd meel en bloem van allerlei soorten, geconserveerde melk, met en zonder suiker, ge-

perste thee, kaas, suiker en voor alles boter, die in de koude hoogst belangrijk is, daar men dan vooral vet noodig heeft. Wij nemen zes tonnen boter mede.

Voor sledetochten hebben wij natuurlijk zeer gecondenseerd licht voedsel, voornamelijk bestaande uit gedroogd vleesch met vet, medegenomen. De Bovril Compagnie heeft volgens mijne opgave een bijzonder extract gemaakt van deze materialen, die in hooge mate samengeperst zijn. Voor sledetochten zullen wij beschuit met boter gebruiken, in stoom gekookt meel voor pap, melk, chocolade, gedroogde visch, gedroogde vruchten, suiker, wat samengeperste thee en ook een zekere hoeveelheid van een duitsch product, Alauronaatpoeder genaamd, dat hoofdzakelijke albumine bevat. Ik heb omstreeks 30 pCt. hiervan gevoegd bij de beschuit, zoodat een zeker aantal daarvan, met een behoorlijke hoeveelheid boter, voldoende zal zijn voor een man per dag. Ik denk dat anderhalf pond van deze beschuiten, of iets meer, en een half pond boter een geschikt rantsoen zal wezen. Wat het drinken betreft zullen wij niets hebben dan water, hetwelk wij kunnen krijgen door sneeuw te smelten. Dit water kunnen wij vermengen met citroensap, of suiker, of melk, of er thee, chocolade of soep van maken, en zoo zullen wij aangename dranken hebben. Een goede drank is ook water, vermengd met havermeel. Geestrijke dranken worden niet toegestaan; tabak zal in kleine rantsoenen aan boord worden uitgedeeld. Op sledetochten zal geen tabak of slechts zeer weinig worden toegestaan.

Onze kleeding, binnenshuis, bestaat geheel uit wol. Dank de Jägercompagnie, in Londen, hebben wij een prachtigen uitzet van wollen kleederen.

Buiten de deur, in den winter, als de wind waait, zullen wij kleederen dragen van licht gaas, gobardine, of dergelijke stof, die tegen de sneeuwstormen beschut. Als het zeer koud is, trekken wij bonten kleeren aan, voornamelijk gemaakt van wolf- en rendiervellen. Om te slapen in de sneeuw, of in onze tenten, gedurende de slede-expeditie, hebben wij ook ruige slaapzakken, van hetzelfde materiaal, waarin wij gemakkelijk en warm kunnen slapen, en een temperatuur van honderd graden onder nul best kunnen verdragen.

Onze tenten zijn gemaakt van ruwe zijde en buitengewoon licht. Lichtheid is natuurlijk van het hoogste belang, wanneer alles op sleden moet vervoerd worden. De tentvloer is echter van iets zwaarder stof, daar zij de vochtigheid buiten moet houden, die zich gemakkelijk vormt, als gij op de sneeuw slaapt met niets onder u dan een dun doek van gaas of calico. 't Is ook goed den tentvloer wat stevig te nemen, daar hij dan kan gebruikt worden als een zeil op de slede, wanneer gij een gunstigen wind hebt.

Voor onze wetenschappelijke studiën nemen wij natuurlijk een groot aantal instrumenten mede. Ik behoef er nauwelijks bij te voegen, dat photographische toestellen van verschillende grootten en soorten niet vergeten zijn.

Terwijl ik dit schrijf, sturen wij oostwaarts door de zee van Noorwegen naar Novaya-Zemlya, door mist en tegenwind. Gisteren hadden wij een kortstondig kijkje op Ganzenland op Novaya-Zemlya dat ons van de buitenwereld weer afsloot. Wij waren verplicht weer in zee te sturen en Yugorstraat op te zoeken, de zuidelijkste straat, die Novaya-Zemlya of liever Waigat, het Zuidelijkste eiland, scheidt van het vasteland.

Hier verwachten wij een klein Noorweegsch vaartuig, dat van Noorwegen komt met vijftien tonnen steenkolen. Te Khabarova, in Yugorstaat, wacht ons ook een Rus met meer dan dertig sledehonden. Hij moest van Tiumen, in Siberië, den vorigen

winter reizen naar de Ostjaks, om deze dieren te koopen en toen den langen weg naar Siberië, door het Noorden van Rusland naar Pechora afmaken en verder met de honden naar Yugorstraat met de Samojeden, die in de lente naar het Noorden trekken. Ik hoop, dat zij de honden in goeden staat zullen vinden, evenals Trontheim zelf, die ons misschien op de expeditie zal vergezellen.

Als wij onze honden en onze kolen ingescheept hebben en als de Straat en de Kara-Zee open zijn, dan zullen wij zoo spoedig mogelijk onzen weg naar het Oosten nemen langs de Aziatische kust. Het eerste gedeelte van den weg door de Kara-Zee zal misschien het ergste zijn, daar het ijs daar dikwijls slecht is.

Meer oostwaarts dwingt het water, dat uit de rivieren komt, het ijs wat verder van de kust te gaan, en laat dan een weg langs het strand open.

Wij zullen kaap Chelkustyn moeten voorbijvaren, de Noordelijkste punt van het vasteland, dat slechts eens is voorbijgevaren door eenig schip, namelijk door de *Vega*, op Nordenskiölds beroemde expeditie.

Als wij open water vinden, zullen wij oostwaarts langs de kust gaan, totdat wij den mond bereiken van de Olenek-rivier, ten oosten van de Lena Delta.

Als wij tijd over hebben, zal ik daar nog aan land gaan om 26 sledehonden op te nemen, die ons opwachten.

De reden waarom ik van daar honden wil hebben is, dat de Oost-Siberische honden sterker zijn dan de West-Siberische; daarom heeft Baron Toll, die nu in Siberië reist, mij dit voorgesteld en is zoo vriendelijk geweest dit depot voor mij gereed te houden; hij is het ook die met Trontheim alles over de andere honden geschikt heeft. Als wij te veel honden krijgen, dan is het natuurlijk gemakkelijk de beste van den heelen hoop uit te kiezen.

Van Olenek zal ik naar het Noord-Oosten sturen langs de Westkust van de Nieuw-Siberische eilanden. Als het seizoen gunstig is, hoop ik hier open water te vinden, een goed eind voorwaarts, in de onbekende streken.

Wij zullen zoover als wij kunnen, noordwaarts gaan in open water, en wanneer wij dit niet anders kunnen doen, kiezen wij onze standplaats en brengen de *Fram* midden in het ijs. Dan zullen wij voor een langen tijd denkelijk rust hebben, daar het ijs ons verder moet brengen. Dat dit het geval zal zijn, als wij maar ver genoeg naar het Noorden komen in open water, betwijfel ik niet.

Wij zullen dan ons schip zoo goed als wij kunnen plaatsen, om een gemakkelijk winterkwartier te krijgen. Indien wij verscheidene jaren op deze manier moeten rondzwerven, dan kan het leven wel wat eentonig worden, maar wij zullen heel wat te doen hebben om den tijd om te krijgen.

Daar is veel wetenschappelijk werk te verrichten in deze onbekende streken. Het klimaat moet elk uur van den dag worden bestudeerd, de stroomingen in het water, onder het ijs, het ijs zelf en zijn vorming, de Noorderlichten, het magnetisme van de aarde, en als wij nieuw land tegenkomen moet dit met zorg worden onderzocht.

In de lange, lichte zomers, is het leven daar bijna vroolijk. Dan zendt de zon haar verkwikkend, glansrijk licht - dag en nacht - over de bevroren witte wereld en verdwijnt niet gedurende verscheidene maanden; en dan zullen er tochten zijn in alle richtingen, op onze s k i (Noorweegsche sneeuwschoenen) of op de sleden, getrokken door de honden, of nog beter op onze ski, terwijl de honden ons met duizelingwekkende vaart over de ijsvlakten trekken.

Indien wij eenig land ontdekken, kunnen wij ook nog goede jachten hebben.

Maar, na den helderen dag komt de lange, duistere Poolnacht, als de temperatuur daalt, lager wellicht dan iemand weet. Dan zullen wij niet veel meer in de open lucht werken dan om de noodige weerkundige en sterrekundige opmerkingen te maken en misschien met de honden te rijden als de maan schijnt.

In onze winterkwartieren zal er echter veel te doen zijn; wij zullen natuurlijk ons best doen om een gezellig leven te leiden.

Ik heb reeds gezegd dat wij een prettig salon hebben om in te wonen en wij hebben electrisch licht om ons de afwezige zon te doen vergeten. Maar velen zullen misschien vragen hoe wij de noodige beweegkracht zullen vinden om electriciteit voort te brengen, daar wij geen kolen kunnen missen voor dat doel.

Aan den eenen kant hebben wij den wind, en met behulp van een grooten windmolen zullen wij in staat zijn het werk te doen door dynamo, en door behulp van onze accumulators kunnen wij electriciteit gedurende eenigen tijd opsparen tot wij storm krijgen; maar wanneer er geen wind is, hebben wij onszelf. Wij zijn met ons dertienen, en als er een tredmolen op het dek is opgericht, zullen wij hetzelfde werk kunnen doen wat een paard doet in een paardenmolen op het land. In dien tredmolen kunnen vier mannen op hun beurt staan; op die manier nemen wij goede regelmatige beweging en zijn terzelfder tijd nuttig. Als de zon verdwijnt en de lange nacht komt, zullen wij in een cirkel over het dek loopen om onze eigen zon voort te brengen. Op deze wijze moet de mensch de natuur weten te overwinnen.

Maar ik wil hiermede niet zeggen, dat wij niet verlangen zullen naar de natuurlijke zon en gretig naar haar wederverschijnen uitzien in het begin der lente. Dan zal zij langzaam en majestueus oprijzen aan den horizont en haar gezegend licht in onze zielen uitstorten.

Over het geheel zullen wij een zeer aangenaam leven leiden, zoolang wij het schip hebben; maar het kan wezen dat wij het ondanks alle voorzorgen toch verliezen. Dit zal ongetwijfeld een droevig oogenblik zijn, als wij onze lieve *Fram* vaarwel moeten zeggen; maar wij zullen toch in staat zijn voort te gaan.

Wij hebben verscheidene booten bij ons, van verschillende grootte; twee hiervan zijn zeer groot en opzettelijk gebouwd met het oog op zulk een ongeval. Zij zijn 20 voet lang en 9 voet breed; zij hebben een dek en kunnen werkelijk als twee kleine reserveschepen beschouwd worden. De heele bemanning kan zeer gemakkelijk leven,

zelfs in een hunner, en er is plaats genoeg voor een goede hoeveelheid provisie bovendien.

Een ramp kan moeilijk zoo snel komen dat wij ze niet vooruit zien en dan tijd genoeg hebben om deze booten met provisies en brandstof op het ijs te brengen. Dan zal er geen gevaar meer zijn; wij kunnen met het ijs voortdrijven, even veilig als vroeger, zelfs nog veiliger, daar de booten op het ijs kunnen staan en dus niet gemakkelijk door de schollen worden verpletterd.

Wij zouden zeker niet zooveel comfort hebben als aan boord van de *Fram*, maar het is niet moeilijk van deze booten goede warme winterkwartieren te maken met behulp van sneeuw en warme tenten van bont. En ingeval de groote booten verloren gaan, kunnen wij sneeuwhutten op het ijs bouwen.

Hoelang de expeditie zal duren is natuurlijk zeer moeielijk vooruit te berekenen, daar wij niet veel weten van de snelheid van den stroom, waarmede wij nu gaan reizen. Ik geloof echter, dat er niet veel waarschijnlijkheid is, dat het langer dan drie jaren zal duren, voor wij weder in de open zee zullen komen of ergens anders van waar wij huiswaarts kunnen keeren; en daar wij provisies medegenomen hebben voor vijf of zes jaar, geloof ik niet dat wij veel kans zullen hebben van honger om te komen.

Het is gezegd geworden, dat de expeditie zeer gewaagd is; ik geloof zelfs dat dit de algemeene opinie is. Ik kan er niet mede overeenstemmen. De redenen waarom men haar echter als gewaagd beschouwt, zijn van verschillenden aard. Eenigen zeggen dat er niet zulk een stroom is als ik heb verondersteld, het ijs beweegt zich in het geheel niet; anderen zeggen dat het ijs alleen door toevallige winden wordt voortgestuwd, anderen weer dat er zeker stroomingen zijn, maar dat niemand weet, waar zij u zullen brengen.

Enkelen stemmen toe, dat er zoo'n strooming moet zijn als ik beweer dat er een is, maar het ijs is gevaarlijk en kan ons vernietigen of wij kunnen worden tegengehouden door onbekende landen in het Noorden. Niets van dit alles overtuigt mij. Als er geen stroom is, dan zie ik niet in waarom het gewaagd zou zijn te gaan; wij zullen niet verder kunnen voortreizen en terug moeten keeren als wij zien, dat wij het mis hebben. Als er stroomen zijn echter, of als het ijs alleen in beweging wordt gebracht door winden, die dezelfde

uitwerking hebben, dan moeten wij zeker in minder dan vijf of zes jaar ergens gebracht worden aan de kust der Poolzee, en waar wij ook aankomen zal het ons gelukken menschelijke woningen te bereiken, hetzij op de Amerikaansche of Aziatische kust.

Het Poolbekken is in waarheid zoo klein, dat in den loop van vijf jaar wij er dwars door moeten gestuurd worden, hoe gering de drijfkracht ook zijn mag.

Als het schip vernield is, kunnen wij gebruik maken van onze booten, zooals ik reeds vermeld heb; en als onze vaart door land gestuit wordt, dan zullen wij òf weer moeten beproeven vlot te raken òf over het ijs reizen en het naastbijgelegen land bereiken. Het Poolbekken is niet zoo groot om dit onmogelijk te maken als gij een bemanning hebt, hiervoor bijzonder geschikt, en zorg draagt met de stroomen te varen en niet daartegenin.

Maar al deze soortgelijke vragen zullen wij misschien beter in staat zijn te beantwoorden als wij terugkeeren, hetzij wij slagen of niet. Wij zijn er zeker op voorbereid moeilijkheden van allerlei aard te ondervinden, misschien meer dan wij wenschen; maar wij gaan uit om te onderzoeken, en daar is geen onderzoekingstocht die niet met lijden gepaard gaat, zooals er geen overwinning is zonder gevaar.

Den 24en Juni begonnen wij van Christiania uit onze expeditie en zeilden wij noordwaarts langs de schoone Noorweegsche kust. Overal kwamen de menschen van ver verwijderde plaatsen om het zonderlinge schip en zijn bemanning te zien. Waar wij ook stopten in de een of andere kleine plaats, daar werd het dek overvuld met menschen, die alles wilden zien. Den 2en Juli verlieten wij Vardö, onze laatste haven in Noorwegen, en nu zeilen wij oostwaarts door de Barentszee.

Binnen een paar dagen zullen wij het ijs binnengaan en de eerste koude omhelzing voelen van de ijswereld, die voor de eerstvolgende jaren onze woonplaats zal zijn en waar geen tijding onzer dierbaren tehuis ons zal kunnen bereiken, als wij er eenmaal zijn. Hun, die deze wereld van ijs niet gezien hebben, er een denkbeeld van te geven hoe het er uitziet, is niet gemakkelijk, daar het heel iets anders is dan alles wat men tot nu heeft gezien. Het is een vreemd ding met deze streek, dat wanneer gij daar eenmaal zijt, gij ze misschien eentonig vindt; maar als gij er ver van weg zijt dan verlangt gij weer terug naar die ruime, waterrijke eenzaamheid.

Als gij de ijsvelden van de Poolzee nadert, hoort ge ze reeds van verre door het gedruisch van de tegen elkander stootente ijsbergen, het klinkt als het zonderlinge bruischen van een verwijderde aardbeving of donderstorm. Boven den horizont aan het Noorden zult gij ook een zonderling licht zien; dat is de weerkaatsing, die het ijs op den hemel daarboven werpt. Als gij voortzeilt zult gij na eenigen tijd de witte bergen ontmoeten over het donkere water drijvend. Het is langs de randen van dit ijs dat de visscher jaagt op den zeehond. Tusschen deze ontzaglijke bergen wringt hij zijn weg met zijn sterk schip naar zijn prooi. Maar menigen harden strijd heeft hij hier te voeren, als de elementen in opstand zijn. Niets wilder en woester kan men bedenken dan een storm in den winternacht van het Noorden. Als de storm over zee en ijs fluit, sneeuw en schuim in uw gelaat werpt en u zoodanig aangrijpt dat gij niet op het dek kunt blijven staan; als de golven opstaan tot hooge waterbergen, tusschen welke het schip verdwijnt, en alles met schuim bedekken; als zee en ijs elkander ontmoeten en het water als torens oprijst en tegen de ijsbergen breekt gelijk groenachtig-gele watervallen, en de reusachtige ijsbergen tegen elkander aan worden geworpen en tot stof vergruizen, terwijl het water kookt en ijsblokken hoog tegen

den donkeren hemel worden geworpen, dan kan het zijn dat gij de volle verschrikkingen ondervindt van de Poolzee.

Geen sterren, geen Noorderlicht, geen licht van welken aard ook over dit woedende oproer Zwaar met storm beladen wolken vliegen door de lucht; alles rondom u is zwarte duisternis, beweging, gedruisch en tumult. De wilde demonen der Natuur zijn in strijd. Het dondert en brult, het fluit en sist in alle richtingen; het is Ragnorik, die komt, de wereld davert op haar grondvesten.

Maar te midden van dezen wilden strijd van zee en demonen tusschen deze torenhooge golven vaart een klein broos menschenwerk, een schip met levende menschen aan boord. Wee hen! zoo zij een kleine fout begaan; wee hen! zoo zij te dicht komen bij deze bergen of de boeg van het schip tusschen hen brengt op het oogenblik dat zij tegen elkander aanstuiten; in het volgende oogenblik zullen zij verpletterd worden en verdwijnen! Maar boven het gedruisch hoort men de commandowoorden, die nauwkeurig worden gehoorzaamd; de boot gaat rustig haar weg door de zee. Zij is gewoon aan zulk een tumult en weet dat de wereld nog een poos zal duren.

Maar het is niet altijd storm in de Poolzee, het kan er even zacht en vredig zijn als op een lentedag tehuis met helderen zonneschijn en glinsterende sneeuw. Als gij wat verder in het ijs komt, dan is het zoo de regel, en wat mij het meest in de herinnering komt als ik denk aan de Poolstreken, zijn niet de stormen, niet de vermoeienissen, maar deze vreemdsoortige vrede zoo ver van het gewoel der wereld, wanneer van den helderen, blauwen hemel de zon haar stroomen licht werpt over het witte, met sneeuw bedekte ijs, dat zich altijddoor uitstrekt tot den horizont. Het flikkert in de sneeuw en glinstert in het diepe blauwe water, het glanst en schittert overal rondom u, terwijl koude, blauwe tinten weerkaatst worden door de randen der ijsbergen en hen versieren met alle tinten van blauw en groen, helderder dan het zuiverste kristal, diep in het koude, doorschijnende water.

En in den zonneschijn liggen de zeehonden bij duizenden en duizenden op de ijsschollen en genieten hun leven; eenigen slapen, anderen zijn bezig met hun toilet en krabben en likken zichzelf; anderen zijn weer aan het spelen, terwijl weer anderen zich dompelen in het water en op- en neerduiken, terwijl de zon op hun vochtige

hoofden schijnt. Het geheel is een tafereel van de volmaaktste, bekoorlijkste rust en de herinnering wordt nooit moede het weer voor den geest terug te roepen.

Maar als gij verder in de zee dringt en meer noordwaarts gaat, dan verdwijnt het open water langzamerhand en de zee is geheel bedekt met eindelooze drijvende ijsbergen; de geheele wereld wordt een veld van wit, met sneeuw bedekt ijs. Alleen hier en daar tusschen de ijsvlakten ziet men een smalle streep donker water. Spoedig verdwijnt alle leven; geen zeehonden meer, deze blijven altijd dicht bij het open water; vogels evenmin. Het eenige dier, dat gij misschien nog ontmoeten kunt, is een eenzame, verlaten Poolbeer, maar spoedig verdwijnt hij ook en dan is er niets dan gijzelf en het eindelooze ijs,

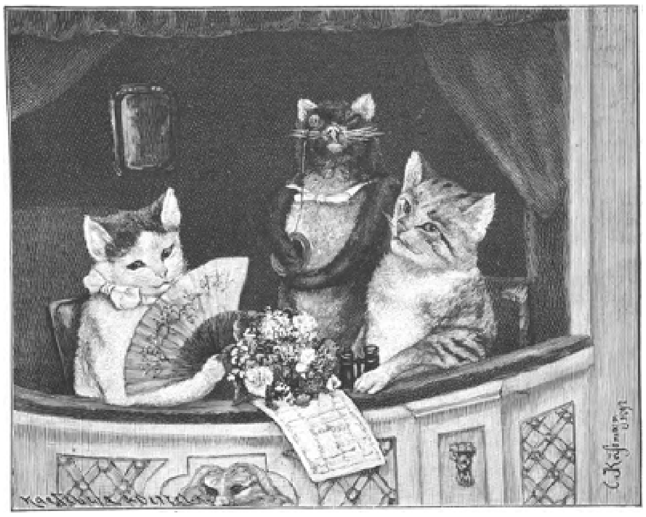

IN DE LOGE. Naar C. Kässmayer.

dat door de zee naar het Zuiden trekt, waar het door warmte en zon spoedig vernietigd wordt; zoo strekt zich de Poolzee uit zuidwaarts en noordwaarts van de Pool.

In den zomer schijnt de zon den geheelen dag en nacht, en reist rond den hemel en verdwijnt niet voordat de herfst komt, en dan begint de lange, donkere winternacht, welke aan de Pool zelf zes maanden duurt. Dan schijnen de sterren gedurig over de desolate sneeuwvelden. Als de maan opkomt draait zij ook rond in den hemel en schijnt dag en nacht, totdat zij eindelijk verdwijnt. Maar somtijds beginnen de Noorderlichten hun spel, dit groote mysterie van het Noorden, en dan komt er leven; het flikkert en brandt, schitterende stralen schieten heen en weer door de lucht; na een poos verdwijnt het weer en laat het tooneel weer even verlaten en stil als te voren.

In deze doode, bevroren wereld moet de Poolreiziger leven. Daar zwerft hij des zomers rond met slede en honden; en van daar zendt hij gedachten vol smachtend verlangen naar het Zuiden, naar zijn dierbaren tehuis, over wie dezelfde sterren schitteren in hun reinen glans.

Het hof van Serawak.

Een der merkwaardigste en meest belangwekkende landen der aarde is de provincie Serawak aan de noordwestelijke kust van Borneo. Toen het in het jaar 1841 door Radja Sir James Brooke veroverd werd, besloeg het eene oppervlakte van slechts drieduizend vierkante mijlen en had eene kustlijn van zestig mijlen lengte; na dien

tijd zijn er aanzienlijke districten en groote rivieren, welke noordelijker gelegen waren, door het gouvernement van Broenei afgestaan en bij het oorspronkelijke gebied ingelijfd, zoodat Serawak op den huidigen dag eene oppervlakte van bijna vijftigduizend vierkante mijlen beslaat - een reusachtig ontwikkelingsproces had dit rijk dus doorloopen toen het na drie-en-vijftig jaar zijn gebied bijna vijftienmaal vergroot zag. De wes- telijke kust wordt bespoeld door de Chineesche zee en de kustlijn heeft nu eene lengte van vierhonderd mijlen. De bevolking, die samengesteld is uit verschillende merkwaardige rassen en stammen, telt driehonderdduizend zielen.

Het is overbodig om den zonderlingen samenloop der omstandigheden, die Serawak onder Engelsch bestuur, maar daarom nog niet onder de Britsche kroon bracht, meer dan in hoofdzaak na te gaan. Sir James Brooke werd in het jaar 1803 geboren, en na zijne opvoeding op de Latijnsche school te Norwich ontvangen te hebben, kreeg hij op zestienjarigen leeftijd zijne benoeming tot cadet bij het Indische leger. In den oorlog tegen de Birmanen onderscheidde hij zich zeer, doch werd zwaar gewond, zoodat hij met verlof naar Engeland terugkeerde. Toen dit verstreken was, begaf hij zich weder naar Indië, verliet kort daarop den dienst der O.-I.

Compagnie, bracht een bezoek aan China en aanschouwde voor de eerste maal de zonnige eilanden van den O.-I. Archipel. Hunne schoonheid overweldigde hem. Welk een veld voor onderzoekingen en avonturen lag daar braak! Een verwaarloosd, bijna geheel onbekend terrein, waar zijn kloeke ondernemingsgeest en stoute scheppingskracht werkzaam zouden kunnen zijn, had zich voor zijn zoekend oog geopend. Van nu af aan te streven naar een meer verheven doel, de baanbreker der beschaving onder de Maleische volkeren te worden, zeeroof en slavenhandel te bestrijden en, zoo mogelijk, uit te roeien - dit waren de gedachten die hem plotseling bezielden, en niet zoodra waren zij in hem opgekomen of zij rijpten tot daden. Toen hij innerlijk de gelofte aflegde zijne beste krachten te geven aan de uitvoering van dit plan, legde hij zich eene taak op waarvoor niemand beter berekend was dan hij. Met ijzeren wils- en werkkracht toegerust gelukte het hem, niettegenstaande de talrijke moeilijkheden, waarmee hij te kampen had, de bemanning voor een jacht bijeen te krijgen. In 1838 was hij hiermee gereed en toog in hetzelfde jaar naar Borneo, waar hij juist te goeder ure aankwam. Terstond werd zijne hulp ingeroepen door den toenmaligen Radja Moeda Hassan, in wiens gebied een opstand was uitgebroken. Door Brooke's toedoen was deze weldra gedempt en het gezag van den Radja hersteld, waarop deze, zich niet langer in staat ziende de teugels van het bewind in handen te houden, afstand deed van de regeering over Serawak en de daarbij behoorende districten ten behoeve van zijn bondgenoot. Het aanbod werd aangenomen en den 24sten September 1841 zag Brooke zich tot Radja van Serawak uitgeroepen. Zijn post was geen sinecure. Hij was beheerscher geworden van een land, welks bewoners door geene wetten in bedwang werden gehouden, waar men zich slechts hield aan het recht van den sterkste. De schatkist was leeg, de aanzienlijken waren op rijkdom belust, de armen verdrukt en vele barbaarsche gewoonten aan de orde van den dag. Maar hij was er te veel van doordrongen geweest dat hij tallooze moeilijkheden en gevaren te trotseeren zou hebben, om zich hierop niet te hebben voorbereid; in een brief aan een zijner bloedverwanten geeft hij de volgende beschrijving van zijn kleinen staat:

'De natuur is hier schoon, en waar het schoone zich aan het woeste paart, daar prikkelt het de verbeelding oneindig meer dan in een land, waarop rust en beschaving haar stempel hebben gedrukt. Hier hebben wij wilde stammen, onmetelijke wouden, zeeroovers op de wateren, woeste plunderaars op het land; en de gedachte dat wij hier den voet zetten op een bodem, die nog nimmer te voren door een Europeaan is betreden, verhoogt er het belangwekkende van.'

De moeilijkheden, die de regeering meebracht, waren niet de eenige zorgen waaronder hij gebukt ging. Als zoovele anderen, die door zeldzame gaven van hoofd en hart boven het gros hunner medemenschen verheven zijn, zoo stond ook Radja Brooke voor velen te hoog om hem geheel te kunnen peilen, waardoor zijne daden aan onedele drijfveeren werden toegeschreven. Ook nijd en afgunst bleven niet weg; beschuldigingen van heerschzucht, wreedheid en zelfzucht werden tegen hem ingébracht en drongen tot hem door; maar hoe pijnlijk zij hem troffen, toch vermochten zij niet zijn werkkracht te breken. Zijn staat ging langzaam maar zeker vooruit; zijn volk vergoodde hem. Het was een vreemd rijk, welks beheerscher van eene andere kleur, een ander ras en een anderen godsdienst was dan zijne onderdanen en geen anderen steun had dan de liefde en den eerbied, welke deze hem desondanks toedroegen, geen anderen troon dan dien, welken zij in hunne harten voor hem hadden

opgericht. Alles wat hij had, deelde hij met hen, zonder voor zich zelf op eenige winst bedacht te zijn.

Radja Brooke bezocht Engeland in 1847 en werd met de grootste geestdrift ontvangen. De koningin noodigde hem op Windsor, schonk hem het commandeurskruis van de Bath-orde en benoemde hem tot gouverneur van Laboean en consul-generaal van Borneo. Hoezeer hij deze onderscheidingen en de hartelijke ontvangst, welke hem te beurt viel, waardeerde, toch verheugde het hem toen het uur geslagen was waarop hij weer naar zijn tweede vaderland kon terugkeeren. Daar aangekomen, bemerkte hij dat nog lang niet alle hinderpalen uit den weg waren geruimd, en zijne vijanden in Engeland hadden slechts op zijn vertrek gewacht om hem met nieuwe beschuldigingen te overladen. Niet-tegenstaande dit alles kwam hij meer en meer zijn doel naderbij, en de overtuiging hiervan helderde zijne laatste levensjaren op; in 1866 mocht hij de voldoening smaken dat Serawak door Amerika, Engeland en Italië als een onafhankelijken staat erkend werd en dat de bevolking, de handel en de algemeene welvaart aanmerkelijk begonnen toe te nemen. Slechts twee jaren later stierf Radja Sir James Brooke, en in de wereldgeschiedenis kunnen er weinigen aangewezen worden, die zulke grootsche werken, zulke ingrijpende hervormingen tot stand hebben gebracht als hij. Niettegenstaande de tallooze bezwaren, waarmee hij te kampen had en den tegenstand, dien hij moest ondervinden, had hij een welvarenden staat gesticht en zeeroof, slavenhandel en koppensnellen tot den wortel uitgeroeid. Een grootsch gedenkteeken richtte hij zich hiermee op - een monument, den edelen, onzelfzuchtigen, krachtigen heroën-natuur van den grooten Radja waardig.

De tegenwoordige bestuurder van Serawak, Sir Charles Johnson Brooke, is in 1829 geboren. In 1841 trad hij in dienst der Koninklijke Marine en nam in 1851 zijn ontslag, om bij zijn oom Sir James Brooke te Serawak werkzaam te zijn. Twintig jaren diende hij daar onder hem en volgde hem na zijn dood als Radja van Serawak op. In 1869 huwde hij Margaretha de Windt, en van de drie zonen, welke hij in leven heeft, verliet de oudste, Vyner, die achttien jaren telt, kort geleden Engeland, om naar zijne familie te Serawak terug te keeren. De inboorlingen bereidden hem eene hartelijke ontvangst en begroetten hem met den titel van 'Radja Moeda' (jonge Radja), een Maleische titel, die ongeveer de beteekenis heeft van 'vermoedelijke troonopvolger van een land'.

Koetsjing, de hoofdstad van Serawak, is gelegen aan de rivier waaraan het land zijn naam ontleent. De stad wordt door den stroom in tweeën verdeeld. Op den eenen oever zijn de soldatenwoningen, het commandantshuis, de 'Istana' of het paleis van den Radja en enkele der Maleische wijken; op den anderen oever bevindt zich het voornaamste gedeelte der stad - de bazaar, de gouvernements-gebouwen, de gevangenis, de meeste Europeesche bungalows; en van de landingsplaats voert een breede weg voorbij de Chineesche wijken en langs de vruchtboomgaarden en de peper- en gambirplantages der Maleiers en dringt veertig mijlen dieper het land in tot het hart van het Matanggebergte, dat zich tegen den horizon ten westen van Koetsjing afteekent.

Het paleis van den Radja is uit briksteen opgetrokken en staat dicht bij den waterkant. Boven den ingang staat een vierkante, gekanteelde toren en de voornaamste vertrekken zijn omgeven door ruime, luchtige veranda's, waar het licht door wit en groen gestreepte valgordijnen getemperd wordt. De overvloed van rozen, jasmijnen, kamperfoelie, vruchtboomen en sierlijke struiken en heesters, maken den tuin tot een waren lusthof. Nergens schijnt de natuur zoo kwistig als in dit Oostersche Arcadië. Men weet niet wat het meest te bewonderen: de verscheidenheid der tinten in de reusachtige boomen, het bevallige, vedervormige loof der palmen, of de uitgezochte kleuren en geuren der bloemen en vruchten, die, waarheen men het oog ook richt, in zoo rijke overdaad worden aangetroffen.

In de vroege morgenuren heerscht er eene ongewone drukte op het pad, dat van de landingsplaats naar de deuren van het paleis voert. Terwijl de Radja zijn dagelijkschen rit doet, staan daar verscheidene inboorlingen zijne terugkomst met het eene of andere beklag of verzoek af te wachten. Zij worden eenige minuten aangehoord en vervolgens gewoonlijk naar het rechtsgebouw aan de andere zijde der rivier verwezen, waar de Radja, bijgestaan door de voornaamste Maleische hoofden en twee zijner Engelsche officieren, driemaal in de week de vierschaar spant. Er is geen bepaald wetboek, maar als het noodig is vaardigt de Radja bepalingen en verordeningen uit; en waar het strafzaken geldt, wordt het Indische wetboek van strafrecht zoo getrouw mogelijk gevolgd, waarbij echter inlandsche gebruiken en godsdienstige vooroordeelen genoegzaam in acht worden genomen en de veroordeelden het recht behouden, zich in hooger beroep tot den Radja te wenden.

Een der insigniën der Maleische souvereiniteit is eene groote gele parasol; zij wordt gedragen door den scherprechter, die in Mohammedaansche landen een persoon van veel aanzien en gewicht is. Omringd door de Maleische hoofden, die zijne Hoogheid altijd excorteeren, gaat de Radja den tuin door, de brug over en naar het rechtsgebouw. Het is een vreemd gezicht, dien eenen Europeaan in zijn stijf wit linnen pak omringd te zien door al die schilderachtig gekleede, statige opperhoofden met de zijden draperieën om de leden, de tulbanden op het hoofd en de in goude knoppen eindigende stokken in de hand.

De aanstelling van een nieuwen Radja geschiedt uiterst eenvoudig. De plechtigheid heeft plaats in het rechtsgebouw, waar een groote menigte inboorlingen bij die gelegenheid bijeenkomen, en nadat de voornaamste Maleische hoofden hem tot Radja hebben uitgeroepen, verlaat de nieuwgekozen souverein het gebouw om zich naar zijn paleis te begeven, terwijl de koninklijke gele parasol voor het eerst boven zijn hoofd wordt gehouden en het volk gele rijstkorrelen voor hem uitstrooit.

Er zijn Katholieke en Protestantsche missiën op Serawak, en beide missiën hebben hunne afzonderlijke scholen. Er is ook eene Maleische school, waar een inlandsche meester aan het hoofd staat en waar de Koran geleerd wordt. In het gebied van den Radja zijn er in het geheel zeven kerken en vijf-en-twintig kapellen der verschillende missiën. In Koetsjing is eene jongensschool met een Engelsch hoofd; ongeveer honderd jongens ontvangen hier onderricht en ook de meisjesschool is zeer druk bezocht.

De eerste Europeesche Radja van Serawak benoemde zijn neef, den tegenwoordigen Radja, Sir Charles Brooke, tot zijn opvolger en na hem diens zonen; komen deze zonder erfgenamen te sterven, dan vervalt het recht van opvolging aan den jongeren broeder van den tegenwoordigen Radja, vervolgens aan zijn zoon en eindelijk aan de koningin van Engeland. Bij deze bepaling zijn vrouwen van de opvolging uitgesloten.

De tegenwoordige Radja is een geboren heerscher; hem zijn alle hoedanigheden en gaven eigen, die noodig zijn, niet alleen om een land met wijsheid en beleid te regeeren, maar ook om zich de liefde en de toewijding der bevolking te verzekeren. Zijn beheer belooft veel voor de toekomst van het rijk. Hij leidt een leven van bijna aartsvaderlijken eenvoud en is altijd bereid hen, die toegang tot hem wenschen te verkrijgen, ten gehoore te ontvangen. Het volk, dat bevrijd is van de tirannie der inlandsche Radja's, gevoelt zich gelukkig en tevreden; de geldbronnen van het land worden meer en meer geëxploiteerd en de financiën zijn in goeden staat.

De Radja heeft in zijne gemalin eene bekwame medewerkster. De Ranée munt uit door schoonheid en talenten en heeft de houding en de gestalte eener koningin. Door hare minzaamheid en hare onweerstaanbare lieftalligheid weet zij, zonder dat het haar eenige moeite kost, de liefde en bewondering van haar volk op te wekken. Iederen morgen verdringen zich een groot aantal bezoeksters in het salon van het paleis en voor ieder heeft zij een vriendelijken groet, een verstandigen raad, een aanmoedigend of deelnemend woord over, dat vergezeld gaat van dien innemenden lach, die haar door deze eenvoudige kinderen der natuur zoo vergood doet zijn. De invloed, dien de tegenwoordigheid en het voorbeeld eener fijn beschaafde vrouw op de vrouwelijke bevolking van Serawak heeft, is even duidelijk merkbaar als die, welken het verstand en de ijver van den Radja uitoefenen. De naam van hare Hoogheid de Ranée is in Londen evenzeer bekend als in haar klein rijk in het Oosten; talrijk waren de liefdadigheidsbezoeken, die

zij in het East End aflegde, waar zij zich in het bijzonder het lot van het vrouwelijk gedeelte der bevolking aantrok.

Sedert 1890 staat Serawak onder Britsch protectoraat. De vorderingen, die het rijk onder den tegenwoordigen Radja gemaakt heeft, zijn verbazingwekkend, wat voor een groot deel is toe te schrijven aan het feit, dat het niet verarmd wordt door de uitgaven die eene in Europa gezetelde regeering over een daarbuiten gelegen land gewoonlijk meebrengt. De kosten om het gouvernement van Serawak te bestrijden, bedragen, hoewel er niets aan wordt gespaard, toch minder dan die van eenig ander door Europeanen bestuurd Aziatisch land. Een blik op het regeeringssysteem zal dit verduidelijken. De regeeringsvorm is die eener absolute monarchie. De Radja wordt bijgestaan door een hoogen raad, die samengesteld is uit twee Europeesche beambten en vier inlanders, door hemzelven aangesteld. Verder komt er eens of tweemaal 's jaars eene algemeene raadsvergadering bijeen. Wat de administratieve indeeling betreft, bestaat het land uit vier divisiën, ieder staande onder een Europeesch resident - met Europeesche en inlandsche assistenten - die de inkomsten int, de orde handhaaft en den Radjah in persoon verslag geeft van den stand van zaken.

De staat onderhoudt een staand leger, bekend als de Serawaksche Jagers (*the Serawak Rangers*), dat ongeveer driehonderd inlanders telt, die zich van achterlaadgeweren bedienen en aangevoerd worden door Europeesche officieren. Heeft de Radja verdere hulp noodig, dan heeft hij slechts eene speer te zenden aan de hoofden der verschillende stammen, waarop deze zich binnenkort met duizenden strijders om hem heen vereenigen, om, als het moet, tot den dood toe voor hun Radja te strijden.

De politie is geheel samengesteld uit inboorlingen, evenals de bemanning van de gouvernemensboot, de *Lorna Doone*, en de kanonneerboot de *Aline*, zoodat, met uitzondering van enkele officieren, zonder vreemde hulp de orde en vrede gehandhaafd wordt - een oeconomische en populaire maatregel.

Het leven der Europeanen in Koetsjing gelijkt een kalm daarheen glijdenden stroom. Vrouwen zoowel als mannen zijn gewoon, vroeg op te staan en nog voordat de zon boven de kim is gerezen een rijtoer te maken. Dan vangen voor de mannen de werkzaamheden bij de rechtbank, het postkantoor, de thesaurie enz. aan. De openbare werken, als het aanleggen en onderhouden van wegen, wordt verricht door de gedeporteerden, voor het grootste deel Chineezen.

Het afscheid van den stierenvechter.

Het is een gevaarlijk, opwindend beroep, dat van de Spaansche stierenvechters. Geen gevecht heeft in de arena plaats, waar men niet een of meer van hen gewond ziet neerstorten. Elken keer als zij zich naar het strijdperk begeven, dan is het met de gedachte: ‘Wie weet of het niet de laatste maal zal zijn?’ De man op onze plaat schijnt zich ook eenigszins onder dezen indruk te bevinden, en zijn vrouw en dochtertje niet minder; het meisje kan niet van hem scheiden, de moeder doet haar uiterste best om haar aandoening meester te worden en ook de held zelf, in zijne prachtige kleeding, heeft moeite zich goed te houden. Hij schijnt een braaf, goedig man; geen spoor van bloeddorstigheid of zelfs strijdlust ligt op zijn thans door smart bewolkt gelaat. Hij gelijkt in niets op Escamillo, den vurigen toreador uit ‘Carmen’. Hij gaat naar het strijdperk omdat het nu eenmaal zijn broodwinning is, omdat men vóór alles leven

en geld verdienen moet voor vrouw en kind. Ach! hoeveel liever bleef hij bij hen thuis, dan in zijn mooi pakje met de woeste dieren te vechten en dood of verminking af te wachten.

Wreed spel, dat alleen om de opwinding van het oogenblik zoovele kostbare levens in de waagschaal stelt! Wanneer deze stierenvechter straks ongedeerd naar huis terugkeert, dan juichen en jubelen zijn vrouw en dochter, maar reeds onmiddellijk zal hun vreugde verstoord worden door de vreeselijke gedachte:

'Is het dezen keer niet, dan een volgende. Vroeg of laat wacht hem toch de dood, daar ginds in het strijdperk!'

In de vesting.
Door Tyra.

Het was Claude Bertrand als hoorde hij het nog: het klotsen der voetstappen op de houten brug, het toeslaan van de zware poort, en het gieren van den storm door de bladerlooze boomen; als zag hij de gebogen gestalten zijner kameraden en daarnaast hunne begeleiders met fieren tred en zegepralenden blik.

Dat alles was op den avond, toen hij als Fransch krijgsgevangene de vesting K. was binnengevoerd, den avond toen het hem te moede was, als had zijn graf zich boven hem gesloten. En welk een nacht was daarop gevolgd! Had hij niet als een klein kind geschreid over het lot. dat hem te beurt was gevallen? Was het gevoel van wanhoop hem niet bijna te machtig geweest?

Peinzend staren de donkere oogen voor zich uit, en huiverend doorleeft hij nog eenmaal de gewaarwordingen van toenmaals. Voor een oogenblik laten de tengere handen hun arbeid rusten: het stukslaan van den harden rotssteen, bestemd voor het beleggen van wegen, de wegen, die later door velen zullen betreden worden, zonder er bij te denken, dat menige zucht en traan den handenarbeid vergezeld heeft.

Claude ziet niet de spottende blikken zijner kameraden, noch het schouderophalen, dat hem, den 'rêveur' zooals ze hem noemen, geldt. Evenmin merkt hij op, dat zijne bewakers, die hem nog meer als een krankzinnige dan als een droomer beschouwen, zich boos maken, wanneer hij op de hem gedane vragen hen verbijsterd aanziet en of geen òf een geheel verkeerd

HET AFSCHEID VAN DEN STIERENVECHTER. Naar A. Viniegra. (Zie blz. 60.)

antwoord geeft. Hoe kunnen zij allen het ook weten, dat hij leeft, ver van *hunne* wereld, dat zijne gedachten immer elders zijn?

Zie, daar gaat zijn oud moedertje. Wat loopt zij gebogen! Natuurlijk, het leed buigt haar neder, en dezelfde oorzaak heeft ook dien droeven trek om haar mond gegrift, zij kan immers ook niet zonder hem leven, haren Claude, haren lieveling, die niet geschikt was voor de ellende van den oorlog en dien zij haast niet uit hare armen wilde laten gaan? - Welken weg vervolgt zij, wanneer zij het hekje heeft gesloten, dat haar tuintje van den grooten weg afscheidt? Claude ruikt in gedachten den geur van de anjelieren, die in het tuintje groeien, en volgt ‘sa petite mère’ op het zandpad, dat spoedig op een breeden weg uitkomt. Daarlangs vloeit het riviertje, waarin hij als jongen placht te vissschen, met een ijver, dat hij aan uur noch tijd dacht, zoodat moedertje hem menigmaal moest komen halen, wanneer het oogenblik van naar bed gaan gekomen was. Maar nu ziet zij niet naar het riviertje, langzaam gaat zij voort en vervolgens linksom, langs den breeden beuk, totdat hij voor een klein huisje stilstaat en dan...

Claude buigt zich voorover om zijn werk te hervatten en schuw kijkt hij ter zijde als om te onderzoeken, of de flauwe blos, die plotseling zijne bleeke wangen kleurt, door iemand opgemerkt werd. Maar neen zijne makkers letten niet op hem; met de levendigheid, hun landaard eigen, wisselen zij nu eens een ‘bonmot’, mompelen dan weer eene opmerking aan het adres van ‘les maudits Prussiens’ en onderhouden elkander over alles, wat hunne snel werkende verbeelding hun voortoovert.

Aldus gerustgesteld, vervolgt Claude zijne droomerij van zooeven. Lolotte! Ja, met haar kan het oude vrouwtje altijd en altijd weder het geliefde onderwerp: den afwezige, behandelen, die immers ook *haar* lief is. Hoe duidelijk staat eensklaps de Zondagmiddag voor den geest, toen hij van haar afscheid nam; wel had hij vóór dit oogenblik nooit iets bijzonders tot haar gezegd, maar wat hij gevoeld had, dat sprak toen uit zijn blik, waarvoor zij den haren had nedergeslagen. Met welk een beminnelijken eenvoud had zij toen het kleine gouden kruisje van den hals genomen en het hem overhandigd met de woorden: ‘c'est ce qui te gardera, Claude.’ Hoe had zij daarop weder den blik afgewend voor den zijnen, maar toch het hoofdje niet teruggetrokken, toen hij een kus op haar kinderlijk gezichtje drukte.

Met een zucht hervat Claude zijn arbeid, maar de blik, dien hij werktuiglijk in het dal vóór hem werpt, geeft weder stof tot nieuwe overpeinzingen. De hooge schoorsteen der fabriek van het dorje daar beneden herinnert hem aan de fabriek van Gaspard Frédéric, den oom van Lolotte; deze had hem een aandeel daarin beloofd, en hoe dikwijls had hij, wanneer dit onderwerp ter sprake kwam, den blik afgewend van de fabriek naar het kleine witte huisje, met klimop begroeid, dat hem zulke zoete droomen voor de toekomst deed droomen!

Waarom staat heden hem alles zoo klaar voor den geest? O, Claude Bertrand weet het wel: omdat hij niet langer dit leven *kan* voortzetten en omdat heden zijn plan tot uitvoering moet komen, dat hem dag en nacht voor den geest heeft gezweefd. Arme kameraden, en hij ziet naar de witte kruisen op het kerkhof aan zijn voet; arme broeders, die uw vaderland niet wêer zult zien! Hoe hard voor u nimmermeer de warme omhelzing uwer dierbaren te hebben gevoeld, in plaats daarvan de kille omarming van den dood! Maar voor hem is het oogenblik niet ver meer, dat hij de zijnen zal terugzien; de hechte muur, in de even hechte rots gebouwd, kon immers

geen beletsel voor hem zijn? *Moet* hij niet tot zijne geliefden, zonder wie hij evenmin kan leven, als zij zonder hem?

Het is avond geworden, zwarte schaduwen legeren zich over den berg, waarop de vesting is gebouwd, en waartegenover, even zwart en dreigend, het vierkante rotsblok ligt, dat mede een vesting draagt. Het dal daartusschenin is schemerachtig verlicht, en de rivier, die tusschen de bergen heen kronkelt, verraadt slechts op enkele punten haar bestaan. Wie echter het natuurtafereel mogen beschouwen, de bewoners der vesting zeker niet, die zich in grooten getale hebben verzameld, om de belangrijke tijdingen omtrent den oorlog te bespreken, dien morgen ontvangen. Claude Bertrand weet van deze bijeenkomst, en hij weet ook, dat men heden nog minder dan gewoonlijk op hem zal letten. Waarom zal men ook niet nu weder hem eene wandeling langs de muren toestaan, hem, de nachtwandelaar, die ziet noch hoort, en altijd even rustig en in zichzelf gekeerd van zijn uitstapje terugkomt. Geen der krijgsgevangenen geniet deze vrijheid, en bovendien, hoe zou de stoutmoedigste langs deze rotswanden eene ontvluchting wagen? En dan deze 'Bah nicht der Rede wert!'

Langzaam begint Claude de hem toegestane wandeling; hij is nog bleeker dan gewoonlijk, en het is hem aan te zien, dat hij frissche lucht behoeft. Herhaalde malen neemt hij zijne muts van het hoofd en strijkt zich door de donkere haren. Toch is er een trek van vastberadenheid om den fijnen mond, en de gewoonlijk zoo droomerige oogen zien scherp om zich heen. Is niet hier het punt, dat hij zich vast in het hoofd heeft geprent, en dat hij hedenmiddag nog in oogenschouw heeft genomen? Neen, iets verder nog, bij dit struikgewas; daarlangs moest hij afdalen. Zijn hart klopt snel; het is hem, of men zijn ademhaling zal kunnen hooren. Hij nadert den bergrand en ziet dan haastig naar den op eenigen afstand loopenden schildwacht, die hem nu den rug toekeert. Dit oogenblik moet hij waarnemen. Claude slaat het oog naar boven, hij breidt zijne armen uit als om alles te omvatten wat hem in gindsche verte wacht, en dan - Hij waagt den eersten sprong, die hem, hij weet het - doet terechtkomen op het dicht ineengestrengelde heestergewas, dat zijn val moest breken. Dan blijft hij een paar minuten bewegingloos staan; hij moet afwachten, of men iets kan gehoord hebben, doch het is stil. Het korte oogenblik, dat hem, den wachtende, eene eeuwigheid toeschijnt, brengt hem plotseling een voorval uit zijn jeugd in de herinnering.

Daar stond hij, als kleine jongen, aan den rand van eene vrij steile helling, en terwijl moedertje en de kleine Lolotte beneden stonden, wenkte de eerste hem met een angstig gebaar niet verder te gaan, terwijl de laatste haar gezichtje achter moeders boezelaar verstopte om hem niet te zien. Wanneer zij hem nu konden aanschouwen! Maar terwijl het lang vergeten voorval zijner kindsheid hem met zonderlinge duidelijkheid voor den geest staat, vergeet hij zijn tegenwoordigen toestand niet. Nu moet hij, zich aan een der struiken vasthoudende, een weinig links, om op een rotspunt terecht te komen, dat voor een oogenblik zijne tweede rustplaats uitmaakt. Het is gelukt, en nu, weer een weinig lager is de haak, bestemd voor het op- en nederlaten van de bakken met steenen. Die haak moet zijn steunpunt zijn; Goddank, zijn voet rust er op, maar daar verliest hij het evenwicht en - neen, nog is hij niet verloren, zijne mouw blijft haken; wanneer hij, half hangende, een nieuw steunpunt kan vinden, dan zal het verder weer gaan. Angstig ziet hij om zich heen; zoo hij viel! Hij weet, dat onder hem de rots zeer steil naar beneden gaat. Het beste zal zijn, zich weder omhoog te werken, totdat hij den haak weer onder zijn voet heeft. Voorzichtig tast hij met de hand, die hij vrij heeft, om zich heen, voorzichtig zoekt de voet naar eenig punt. Daar meent hij boven zich een geluid te hooren, hij maakt eene haastige beweging, en dan: 'mon Dieu, mon Dieu' klinkt het kreunend, en het geluid van een doffen val volgt op dien uitroep.

Wanneer eenige oogenblikken later Claude Bertrand niet is teruggekeerd, wordt den schildwachters, die hem nog kort te voren gezien hadden, verzocht hem terug te brengen. Men is verstoord over zijn wegblijven. Maar dan, als hij niet gevonden wordt, begint men zich ongerust te maken; zou hij bezwijmd zijn? zou hem eenig ongeluk zijn overkomen? hij had er bleek en overspannen uitgezien. Doch nergens is eenig spoor van hem te ontdekken, en men is genoodzaakt het onderzoek te staken, totdat de dag zal zijn aangebroken.

De heldere morgenzon, die den volgenden dag het schoone natuurtafereel verlicht, beschijnt ook het bleeke gelaat van Claude Bertrand, die zwaar gekneusd en bewusteloos tusschen twee bergranden gevonden wordt. De nauwe kloof, waartusschen hij beklemd raakte, had belet, dat hij geheel naar beneden viel, waardoor hij aan een wissen dood ontkwam. Hij zou nog wel beter kunnen worden, had de arts gezegd, die hem behandelde, maar toen deze den toestand van volkomen apathie, het algeheele gemis aan geestkracht bij den patiënt opmerkte, begon hij het hoofd te schudden en aan het herstel te twijfelen.

Dag aan dag lag Claude geduldig op zijne legerstede, moedig doorstond hij de hevigste pijnen en geen klacht kwam over zijne lippen. Zijne donkere oogen, die eene nog peinzender uitdrukking hadden gekregen dan vroeger, zagen als in eene geheel andere wereld. Hij werd steeds bleeker en zwakker, en na verscheidene weken van smartelijk lijden werd hij naar het kerkhof gebracht en dekte een wit kruis ook *zijn* graf....

Acht dagen later kwam het verlof voor de krijgsgevangenen, naar hun vaderland terug te keeren.

François Haverschmidt.*)

*) François HaverSchmidt werd den 14en Februari 1835 te Leeuwarden geboren, uit deftige Friesche ouders. Van September 1846 tot Juli 1851 bezocht hij het Leeuwarder Gymnasium en in Augustus van datzelfde jaar deed hij het staatsexamen in Delft. Een jaar later ging hij

Het is een weemoedige gedachte, dat het leven zoo kort is, dat alles wat bestaat gedoemd is te verdwijnen en dat van al waar nu ons hart aan hangt, spoedig geen spoor meer zijn zal. Gelukkig komen bij de meeste menschen zulke overwegingen niet op en vinden ze in het heden wat hen lust geeft te leven en te werken; het Horatiaansche 'carpe diem' - geniet het heden - is hun parool; aan den dag van morgen denken zij niet.

Er zijn er intusschen ook, die van dergelijke gedachten niet los kunnen komen, die minder werkende dan droomende telkens denken aan hetgeen eens was, en zich afvragen wat eens zal zijn of ook niet zijn. Het leven in al de heerlijke veelvuldigheid van zijne openbaringen hebben zij lief met innige, teedere liefde, en gelijk eene moeder nooit vergeet haren vroeggestorven lieveling, wischt zich voor hun herinnering nooit uit het beeld van wat eens hun liefde had.

Met dat dwepen met het schoone verleden gaat meestal gepaard een sterk geloof in de toekomst. Is het heden niet schoon, waarom zouden de dagen, die komen, niet schooner zijn, gelijk de dagen van vroeger dat waren? En het is dit geloof, dat hen staande houdt, dat hen elken avond met den dag, die opnieuw teleurstelling bracht, verzoent. Slaagt eenmaal de wreede werkelijkheid er in hun dit geloof te ontnemen, dan zijn zij reddeloos verloren.

Een dezer laatsten was François HaverSchmidt.

Een buitengewoon gelukkige jeugd heeft hij gekend, de beminnelijke dichter en droomer, en de herinnering daaraan is hem in dagen, waarop zijn fijn bewerktuigde ziel pijn gedaan is door het ruwere leven, een heerlijke, moedgevende troost. Vol hiervan is zijn 'Familie en Kennissen' en bij het lezen van deze geestige en vriendelijke en innige schetsen treft men telkens de piëteit, waarmee de schrijver zelfs de kleinste bijzonderheden der hem dierbare herinneringen weergeeft. Het is blijkbaar niet meer een zich flauw herinneren: hij leeft er in en het is duidelijk waarom. Hetzij hij u brengt in zijn ouders huis, hetzij hij u introduceert in de pastorie van zijn grootvader, altijddoor is het een kring, waar beschaving heerscht en goede toon en bovenal

als student naar Leiden, waar hij zes jaar bleef; in October 1858 deed hij in Den Haag zijn proponents-examen. In Juli 1859 deed hij zijn intrede in de gemeente van Foudgum en Raard, waar hij drie jaar lang werkzaam was. Op het Kerstfeest van 1862 kwam hij als predikant in Den Helder, waar hij niet lang bleef, want reeds in den zomer van 1864 nam hij het beroep aan naar de Hervormde Gemeente van Schiedam. Hier was hij werkzaam tot zijn dood, den 19en Januari 1894.

innige liefde. In dit ouderlijk huis, onder de vriendelijke oogen zijner moeder, leerde de jonge Frans gelooven en liefhebben, dwepen en droomen.

Met dezen onwaardeerbaren schat van hooge herinneringen kwam hij in Leiden, met het plan om predikant te worden. Bij het nemen van dit, op zichzelf reeds goed te begrijpen, besluit mag hem voor den geest zijn gekomen de herinnering aan zijn eerbiedwaardigen grootvader, Ds. Bekius. Zoo te midden van eerlijke, brave kinderen van het land te mogen werken, in naam van eene liefde die de wereld overwint, hun geest te richten op wat hooger is, hen te mogen troosten in hun lijden en bemoedigen in smart en rouw - en dat alles in de landelijke

FRANÇOIS HAVERSCHMIDT.

stilte van een dorp, met Gods vriendelijk zonnetje als ooggetuige - in dagelijksch verkeer met planten en boomen en bloemen en vogelen - dat was een levensdoel, dat den dwependen jongeling in het harte had gegrepen.

De zes jaren, die hij in Leiden doorbracht, waren gelukkige jaren; vriendschapsbanden zijn daar gelegd, eerst gebroken door den dood; daar is, in die zuivere atmosfeer van vrijheid, heerlijk opgebloeid al wat er aan levenslust en dartelheid en dolle invallen wortel had geschoten in zijn jong, eerlijk, onbedorven hart; daar zijn ontstaan die bekende verzen, waarin op onnavolgbare wijze de spot gedreven wordt met ziekelijke overdrijving, onwaarheid van gevoel en gewilde sentimentaliteit, treffend door de meest ongedachte afwisseling van goedigen humor en bittere satire, met een lichten weemoed als achtergrond. Onvergetelijk is hem die tijd geweest en het was hem later een soort van bedevaart, die opgang naar de Leidsche Reunie, en als van de Olympische spelen de Grieken, zoo kwam HaverSchmidt van de Leidsche Maskerades terug, verjongd en met krachtiger wil en met blijder hoop op de nederlaag van het ploertige.

Na Leiden begint de lijdensperiode, en wat hij zich als knaap gedroomd had in de pastorie van zijn grootvader, bleek hem spoedig een illusie te zijn geweest. De tijden waren middelerwijl geheel veranderd en de dagen, waarin men ‘nog dominee kon zijn en over wat anders praten dan richtingen en verkiezingen’, waren voorbij. In de Kerk was een felle strijd ontstaan tusschen orthodox en modern. Van dat rustig arbeiden in de gemeente in den geest eener verdraagzame liefde was geen sprake meer. Voor iemand, die zachtzinnig was van aard, van eene fijnheid, die hem van al het onedele, dat den strijd kenmerkt, deed walgen; die moest beleven hoe fijnheid van beschaving en nobelheid van denken het moesten afleggen tegenover ruw geschreeuw, was het in dien strijd bang te moede. En hier begint in zijn geestesleven de crisis, die uitloopt op - den dood.

Voor wie zijn ‘Snikken en Grimlachjes’ en zijn ‘Familie en Kennissen’ met oplettendheid leest, valt het niet moeielijk dezen langen, bangen tijd van teleurstelling te volgen. Het heden stoot hem af: dus terug naar de gelukkige dagen eener jeugd, die nu, bij dit licht gezien, nog schooner afsteekt. En zoo ontstaan die eenvoudige verhalen, die hij u vertelt met dat kinderlijk-eenvoudige hart, dat hij nooit heeft verloren. Daar heerscht een weemoed, die u aangrijpt. Nooit is zijn toon bitter, zijn woord scherp: niet den geesel van spot merkt gij op in zijne hand, maar in zijn oog bespeurt ge een traan van spijt, dat alles niet is zooals hij dat zoo graag gewild had. Uit dien traan zijn ‘de drie studentjes’ geboren.

En somberder worden de dagen en al flauwer en flauwer het schijnsel van zijn geloof, en het is hem of de beginselen, die hij belijdt, hoe langer hoe minder aanhang vinden, en eenzaam en verlaten gaat hij zich voelen. En hoe langer hoe meer zinkt hij weg in somber mijmeren en de moed, weldra ook de kracht tot strijden ontzinkt hem, en wat hij nog aan geloof behouden heeft wordt verzwolgen door de bruisende golven van den twijfel; hij worstelt om vastigheid, maar vindt die niet. Dan komt de sombere nacht eener troostelooze melancholie over hem en - daar is geen morgen meer.

In den dierentuin.
Met illustratiën van C. Kappstein en F. Gehrke.

Een goede, oude tante van buiten, die eens haar familie in Amsterdam bezocht, werd door haar jonge neefjes natuurlijk naar 'Artis' gebracht. Het mensch was verrukt toen zij al die vreemde dieren zag en riep opgetogen uit:

'Och, och! Wat heb jelui toch veel voor bij ons; van jongs af heb jelui al dat wonderbare voor oogen, en ik heb pas voor het eerst een aap gezien toen ik met jelui oom trouwde.'

De goede vrouw, hoewel zij er niet aan dacht hoe dubbelzinnig haar woorden waren, trof toch den spijker op den kop. Aan de buitenmenschen blijft veel vreemd, wat het stadskind als iets dat van zelf spreekt, van jongs af aanneemt, maar daarvoor reiken bij genen alle nieuwe indrukken ook dieper, zooals de herinnering aan de huwelijksreis der oude tante bewijst.

Het stadskind, dat reeds in den kinderwagen in den Dierentuin rijdt en daar zijn eerste pogingen op het gebied der loopkunst vertoont, later zijn eerste sigaar rookt in de nabijheid der kameelen of zijn eersten kus wisselt voor het hok der zachte ree, het moderne, vertroetelde, alwetende kind blijven de wonderen der dierenwereld tamelijk onverschillig; hij wil spelen en zich amuseeren en beschouwt het hem aangebodene uit de hoogte van het standpunt van zijn eigen genoegen.

De eigenaardigheid van Zoölogische tuinen is vanouds zoo groot geweest en hun ontwikkeling was zoo veelzijdig, dat ieder mensch, hoe zijn aard

ook zijn moge, gaarne zijn schreden daarheen richt. Men kan de dieren reeds om hun reuk, en om de voor hen noodzakelijke beweging, niet op een kleine ruimte bij elkander plaatsen, en zoo werden de Dierentuinen tegelijk prachtig aangelegde parken, waarin de volwassenen gaan wandelen en de kinderen konden spelen. Deze beweging verwekt eetlust en dorst; daarvoor waren restauratiën noodig, en wie zich moede geloopen en verkwikt heeft, die zal in de koele avonduren gaarne naar de muziek luisteren. Een dierenmuseum zonder al deze bijzaken ware ondenkbaar, een dierentuin zonder restauratie, concert en wandelplaats eveneens onmogelijk.

Den geleerde echter, die de tentoongestelde dieren bestudeeren wil, blijven toch rustige uren genoeg over om zich aan zijn beroep te wijden.

Vele menschen kunnen het zich niet goed begrijpen dat de Dierentuin ook een wetenschappelijke inrichting is. In hooge mate is dit het geval, en hoe paradoxaal het ook klinken moge, hoe verder de beschaving voortschrijdt, des te kostbaarder wordt de Dierentuin voor de wetenschap.

De mensch van beschaving vernietigt de wilde dieren, de grooten zoowel als de kleinen, en in een niet al te ver verwijderd tijdstip zullen zekere soorten nog maar alleen vertegenwoordigd zijn door de zich in gevangenschap bevindende exemplaren.

Den dierkundigen dienen deze als onmisbare voorwerpen van studie, wier leven, voortplanting en dood van groote beteekenis zijn. Om slechts een voorbeeld te noemen zijn de giraffen tegenwoordig geheel en al uit het handelsverkeer verdrongen. Dit is een gevolg van den Madhi-opstand in Soedan. Kassala, een plaats tusschen Khartoem en Suakin, was het middelpunt der giraffenjagers, die daar hun waren aan de groote dierhandelaars verkochten.

Sedert de toevoer uit die streken opgehouden heeft, is de giraf belangrijk in waarde gestegen en een prijs van 7 à 8000 gulden zou zeker door den moedigen jager bedongen kunnen worden, die zulk een nieuw dier ter markt bracht. Hij moest het omstreeks duizend engelsche mijlen ten Noorden van het Kaapland vangen en stond dan nog voor de moeilijke taak het naar de kust te brengen. Volwassen giraffen laten zich in dit land met zijn onherbergzame woestenijen en ongebaande wegen niet vervoeren. Men moet zich dus bepalen tot het vangen van zeer jonge dieren. Voor zijn voedsel moest dan geitenmelk gebruikt worden, wat wederom het medevoeren van een groote geitenkudde vereischt. Men ziet dus, dat het niet gemakkelijk is zich aan dit beroep te wijden, en de thans in Europa aanwezige giraffen zullen zoo licht geen vermeerdering krijgen. Daar zijn er thans elf over zes Zoölogische tuinen verdeeld, drie in Berlijn en drie in Parijs, twee in Antwerpen, een in Hamburg, Amsterdam en Marseille; Londen, anders zoo rijk voorzien, bezit er niet eens een exemplaar van.

Een ander wetenschappelijk doel, waartoe de dierentuinen dienen, bestaat in de pogingen tot fokkerij. Iedere geboorte brengt de grootste vreugde teweeg; niet alleen de vermeerdering in zichzelf, de vermeerdering van het kapitaal is een dankzegging waard, maar ook de wetenschap heeft deel aan die vreugde. Het is bekend dat nog niemand ooit een olifantenbaby, geboren in gevangenschap, heeft aanschouwd; men kan zich dus gemakkelijk voorstellen wat een opzien het bericht baarde, dat zulk een wonderkind verwacht werd in den Berlijnschen Dierentuin. Een paar jaar geleden zond Hagenbeck, de bekende menageriebezitter uit Hamburg, een zwarten bewaker met het dier naar Berlijn, dat de mama-olifant zou worden; de neger is weer vertrokken, het dier achtergebleven, maar het gewenschte gevolg laat zich nog steeds

wachten. Misschien was het een vergissing, misschien beleven wij het wonder nog eenmaal.

Andere pogingen tot aanfokking zijn bewijzen op wetenschappelijke theorieën. Zoo kent ieder de dwergkippen en de hoenders met lange staartveeren - nu tracht men dwergkippen met lange staartveeren te krijgen. In die soort van kruisingen zijn de Japanners zeer bedreven; maar bij hen komt naast de neiging tot het bevallige ook een trek naar het monsterachtige te voorschijn. Kruisingen van zebra en ezel, wolfshond en wolvin zijn verdere voorbeelden van fokkerijen.

Het publiek vereert de aanwezigheid van jeugdige spruiten steeds met een sterk bezoek, en de belangstelling groeit aan als vreemde dieren moedervreugd genieten, of als uitheemsche jongen door gewone dieren verzorgd worden. Hondenmoeders met leeuwenzuigelingen worden zeer bewonderd; een kat, die een aapje opvoedt, is ook een zeer belangwekkend gezicht. De jonge apenkinderen hebben de gewoonte zich aan den buik der moeders vast te klemmen, ook als deze zich beweegt en rondspringt, en de moederkat, die het aapje tot zich had moeten nemen, liet deze proeven van gymnastiek geduldig toe.

Het in een goed voorzienen dierentuin belegde kapitaal is zeer aanzienlijk. De prijzen verschillen al naar vraag en aanbod, en natuurlijk ook volgens den leeftijd en hoedanigheid van het dier. Daarom hebben de handelaars een fijn speurorgaan voor de behoeften der inrichting; is een zeldzaam dier gestorven, zoo verhoogen zij den prijs voor hun waren. Leeuwen zijn niet meer zoo duur als vroeger, omdat de in gevangenschap geboren dieren het aanbod vergrooten. Marktprijzen zijn: Voor een olifant van *f* 3000 à *f* 3500. Een nijlpaard daarentegen kost het driedubbele. Evenals de giraffen, die in vroegere jaren met duizend gulden betaald werden, zoo zijn ook de Amerikaansche buffels zeer zeldzaam geworden; enkele malen heeft Buffalo-Bill, die over een zeer mooie kudde beschikt, een dier aan de hem bestormende directeuren verkocht.

De Zoölogische tuinen koopen niet alleen dieren, zij verkoopen en verruilen ook hun duplicaten. Dikwijls gebeurt het dat men een lievelingsaapje bijv. plotseling mist, en bij de vraag waar het gebleven is tot antwoord bekomt, dat het aan een apenspel verkocht is. De droefheid der ouders is dan pijnlijk om aan te zien; treurig hurken zij bij elkander en kijken vergeefs rond naar

hun verloren lieveling; er zijn voorbeelden van, dat de ouders zulk een scheiding niet lang overleven.

Het onderhoud van een dierentuin vereischt niet minder een goede beurs dan de aanleg zelf; geen wonder dat men dus muziekuitvoeringen ter hulp moet roepen om de aantrekkingskracht, door de dieren uitgeoefend, nog te vermeerderen, want voor de stadbewoners zelf, die toch door hun abonnement de steunpilaren zijn der inrichting, hebben de vreemde exemplaren uit het dierenrijk weinig bekoorlijkheid meer. De aardigheid van het nieuwe is er af; menigeen zou 'Artis' als een gezellige plaats van bijeenkomst, als een soort van paradeplein voor mooie toiletten nog veel hooger stellen, wanneer de eigenaardige reuk der dieren niet soms op de vleugels van den wind aangedragen werd en zich op onaangename wijze vermengde met de verfrisschende dranken, waarmede men zich bij de muziektent verkwikt.

De dieren zijn een pretje voor de kinderen, maar de kinderen worden er ook al blasé van en de tijden zijn slecht en de concurrentie op het gebied van openbare vermakelijkheden is groot. Vandaar dat 'Artis' zich niet meer in zulk een groote populariteit van de zijde der Amsterdammers verheugen mag als een jaar of twintig geleden, en dit is toch zeer jammer, want de dierentuin is een der glories van onze hoofdstad en zelfs van ons land. Er valt zooveel te zien en te bewonderen in zulk een Zoölogisch Park en de kosten van onderhoud zijn zoo verbazend hoog.

Men herinnere zich slechts hoeveel honderden van dieren zich in 'Artis' bevinden, en als men dan weet dat een leeuw dagelijks tien pond paardenvleesch eet, een olifant over de drie gulden eten noodig heeft, en verder in aanmerking neemt hoeveel geld er noodig is voor verbouwingen, onderhoud van hokken en tuinen, gedurigen aankoop van nieuwe dieren, bezoldiging van het personeel, dan zal men moeten erkennen dat het verbazende sommen verslindt om zulk een inrichting in stand te houden en het jammer zou zijn, wanneer het publiek daaraan zijn belangstelling en steun onttrok.

De plichten van den directeur van een Zoölogischen tuin zijn volstrekt niet licht te schatten. Zijn hoofdzorg is het natuurlijk de dieren gezond te houden. Vandaar de controle der wachters op het publiek, de zorg, dat ieder noodzakelijk voorschrift ook opgevolgd wordt en de nauwlettendheid, waarmede hij de dierenkeuken nagaat. Hier gaat het zeer levendig toe; het aantal der te bereiden portiën is zeer aanzienlijk en de samenstelling der spijskaart zeer bewerkelijk. De apen krijgen bouillon en zwarte koffie, eieren en gekookt vleesch, de vogels brij van allerlei soort, groenten enz.

Het publiek meent dikwijls dat het verbod om de dieren te voeren of te plagen maar een chicane is, doch het wordt slechts in het belang der dieren gegeven, die door overvoeding of plagerij gemakkelijk schade lijden. Daar waar een goede maag en een flegmatiek gestel aanwezig zijn als bij de beren, olifanten, nijlpaarden en verschillende watervogels, kunnen de gulle bezoekers aan hun lust tot mededeelzaamheid den vrijen teugel laten.

Niets eigenaardiger dan bij de officieele en niet-officieele voeding zijne studiën te maken. De laatste gaat namelijk van oude dames en kinderen uit; onder de eerste bevinden zich ware toonbeelden van voorzorg, die met groote zakken gebak en vruchten beladen dagelijks verschijnen en hun rondgang maken. De geringe voedingswaarde dezer liefdegaven is oorzaak, dat de dieren bij de officieele voeding toch nog een goeden eetlust medebrengen. Zonder bekendheid met alle hulpmiddelen, waarover de mensch beschikt, om den tijd te bepalen, zegt hun de pruttelende maag bijtijds wanneer de etenstijd nabij is. Vooral de roofdieren laten dan hun ongeduld

goed merken, hun brullen dreunt geweldig door den tuin. Het wordt een langgerekt gebrul als eindelijk de wachter verschijnt en de kolossale portiën vleesch in de kooi werpt. Een gekraak der beenderen, een slikken en likken aan het vleesch begint; de koningen der woestijn eten; onwillekeurig stelt men zich voor hoe een menschenprooi tusschen de klauwen en de tanden van het ondier te moede zou wezen - hier is het een beeld der phantasie, maar in andere werelddeelen een werkelijk bestaand feit.

Met de zorg voor de zieke dieren is een veearts belast, die dagelijks verschijnt. Somtijds gaat alles voortreffelijk; dan komt echter ook een periode die vele verliezen oplevert. Een epidemie rukt bijv. alle bewoners van het antilopenhuis weg, en alle moeite om de kwaal te bezweren zijn vergeefs. Bij de apen, die de meeste offers brengen, is het de tering, die ze doet sterven; het ruwe klimaat is hun niet gunstig. De kostbaarste dieren, de chimpansee en orang-oetang, zijn natuurlijk de gevoeligste; deze blijven zelden langer dan eenige maanden voor den dierentuin behouden. Het verlies is nogal van beteekenis, daar voor het dier van *f* 300 tot *f* 600 betaald wordt.

Een andere plaag in de dierentuinen is het ongedierte; vooral ratten kunnen veel last veroorzaken. Men kan hun geen vergift reiken, daar de dieren anders ook gevaar zouden loopen. Door water worden de ratten dus uit hun schuilhoeken gedreven, en zoodra een het kopje er uitsteekt, ontvangt zij den doodenden slag.

Andere gewichtige gebeurtenissen zijn het opzetten der doode dieren, verder het uitladen der gekochte en het inladen der verkochte dieren. Men kiest hiervoor de vroegste morgenuren, en wie in een donkeren nacht of liever des morgens vroeg een phantastischen stoet, een kameel, een leeuw in een kooi of ander kleingoed ziet langs komen, make zich niet ongerust; het is een vreedzame Zoölogische verzending, die naar het station gaat of daarvan terugkeert.

Er zijn sommige punten in den dierentuin, waar het publiek zich het liefst verzamelt; in de eerste plaats bij de apenkooi, waar men steeds een menigte nieuwsgierige heeren, dames, mannen, vrouwen, kinderen van allerlei leeftijd kan zien, geboeid door de grappige sprongen en koddige grimassen van hunne vierhandige neven (?). Familie trekt altijd, zegt men, en wellicht is dus een verborgen band van verwantschap oorzaak van deze zich niet verloochenende sympathie. Ook de olifant geniet

steeds een druk bezoek, vooral wanneer hij bedreven is in de bekende kunstjes, als koffiemalen, geld met den snuit aannemen en zijn wachter overreiken, enz.

Zelfs de nijlpaarden zijn de lievelingen van de bezoekers, hoe lomp en onooglijk deze watermonsters oogenschijnlijk ook zijn; zoo is de mensch! Het leelijke, als het slechts monsterachtig is, trekt hem misschien nog meer aan dan het schoone.

De zeehonden, met hun sprong van een kunstmatige rots en hun plassend neervallen in het water, zijn ook een nimmer verflauwend voorwerp van belangstelling. Nooit echter worden zij met zulk een druk bezoek vereerd als in de Septembermaand, wanneer ‘Artis’ tegen een veel verlaagd tarief voor dienstboden en werklieden openstaat. Dan hebben de dieren druk bekijks en de paden liggen bezaaid met de overblijfselen van hun dejeuners en diners. Over verveling behoeven de twee- en viervoeters dan niet te klagen. Philosophisch nemen zij echter die vermeerderde drukte op, de papegaaien

LIEFDEGAVEN VOOR DE NIJLPAARDEN.

alleen fladderen alleen wat wilder om hun hoepels, als de kinderen hen tergen; de flamingo's en pelikanen echter blijven kalm in hun nat element, de oogen half gesloten, den langen nek gekronkeld, op hun gemak rustend op een hunner hooge steltpooten.

Oom Andreas.

Het was daags voor Nieuwjaar. Mevrouw Isolde schilderde voor de derde maal haar ‘Herberg aan den landweg’. De hemel weet, hoe zij aan die paar zonnestralen, welke daar over wolken en huis dansen, gekomen was! En juist deze zonnestralen hadden het geluk van het schilderij gemaakt; zij gaven daaraan iets gezelligs, al scheen dan

ook hun recht van bestaan op deze plaats zeer twijfelachtig. Voor het origineel had Isolde door middel van een loterij vijf-en-twintig gulden gekregen, toen had een kunstkooper een tweede schilderij voor twintig gulden besteld, en voor het derde was oom Andries van plan zijn nichtje nog vijftien gulden te geven; zij zou het ook voor de vierde maal nog wel voor twaalf gulden hebben gemaakt, want zij huldigde in haar nood het grondbeginsel: liever een lagen prijs in de hand, dan onverkochte meesterwerken aan den muur.

De jonge weduwe had haar jongens naar beneden op straat gezonden, om ongestoord te kunnen werken. De handen in den schoot, keek zij uit het venster. Reeds droegen de straten hun feestelijken stempel. De menschen liepen in hun feestkleederen, de kinderen hadden hun vroolijkste gezichten en over alles de heldere, blauwe winterhemel, die de met sneeuw bedekte daken overspande.

Hoe veel had Isolde van dit nieuwe jaar gehoopt. Zal het haar wenschen vervullen? Zal het haar eindelijk zekerheid in haar bestaan brengen? Zij heeft er alles voor gedaan en nu - nu worden misschien haar vooruitzichten nog op het laatste oogenblik vernietigd.

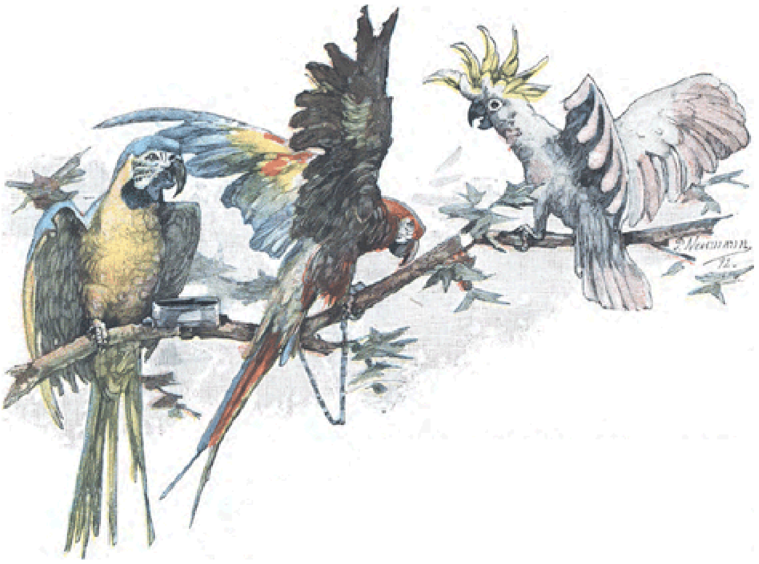

Het waren geen vriendelijke gedachten, die Isolde op het einde van het jaar door den geest gingen. Daar schrikte zij op; men belde aan haar deur. Als het nu maar niet die akelige man, de koopman Bouwkamp was, die haar ruïneeren wilde met den wissel, dien zij hem tot den 2en Januari in betaling had gegeven. Waarom wacht hij niet tot overmorgen? Dan is het immers nog tijd genoeg.

'Wie is daar?'...

'Ik.'

'Wie?'

'Wel ik - je weet toch - oom Andreas!'

'Ach - oom Andreas.'

Hij trad in.

Groot had de natuur oom Andreas niet geschapen, hij was onder de middelmaat en door zijn eenigszins gebogen houding scheen hij nog kleiner. Zijn ouderdom was voor een vreemdeling nauwelijks te raden. Als hij daar zoo rustig stil zat, had men hem, in wiens gezicht reeds zoovele rimpels gegroefd waren, wel voor zeventig kunnen houden; zoodra hij echter sprak of zich bewoog scheen hij nauwelijks veertig te zijn. Een heel kleine snorrebaard van onbeschrijfelijke kleur versierde zijn gezicht; onder een mooie, kastanjebruine pruik schemerden grijze haartjes te voorschijn. Oom Andreas had steeds gedweept met kastanjebruin, en daar het hem niet door de natuur was gegeven, - want hij was eigenlijk blond - zoo verheugde hij zich, het ten minste in latere jaren te kunnen dragen, toen hij kaal geworden was.

Oom Andreas haalde een zakje voor den dag en hield het voor de stralende oogen zijner nicht.

'Voor de jongens!' zeide hij. Het was een klein blauw zakje met zes pralines 'zeer goede chocolade' voegde hij er bij; 'men moet voor kinderen altijd het beste koopen, daarom liever wat minder!'

Reeds, terwijl hij de laatste woorden sprak, waren de oogen van den oom, die zich zelf voor een verbazenden kunstkenner hield, naar den ezel gericht. Toen zag hij weer vragend naar Isolde.

'Nu? Hoe gaat het er mee? Gauw klaar?' en op de teenen, alsof hij in een heiligdom trad, trippelde hij naar het schilderij. 'O, zeer goed, heel goed! Heb je het niet te gauw geschilderd, Isolde, niet?'

‘O neen!’

‘Neen? Werkelijk niet? Maar als ik bij voorbeeld die zonnestralen aanzie, Isolde-lief, zijn ze dan niet belangrijk korter dan op het origineel? Vindt ge ook niet? Ben je van een andere meening?’

Bij iedere vraag draaide zijn hoofd om, als werd het door een veer in beweging gebracht.

De nicht verklaarde zich bereid de zonnestralen te verlengen. Wat kwam het haar daarop aan? Voor alle dingen moest zij de onschuldige wenschen van haar oom vervullen. Hij was de eenige die haar bil de aflossing van den wissel helpen kon.

Gebeurde dit niet, dan werd haar alles ontnomen, wat zij bezat. Maar het was moeilijk, heel moeilijk met haar oom geldzaken te bespreken. Toen Isolde kort te voren een nicht haar plan mededeelde, zeide deze verontwaardigd:

‘Oom Andreas? Waar denk je aan? Dat is onmogelijk,’

Het was wel waar - men hoorde er nooit van, dat hij bloedverwanten ondersteund had - of spraken deze er misschien nooit over? In ieder geval koesterden zij allen een soort van grimmigen angst voor hem.

Zijn woning, waarin hij met een oude huishoudster woonde, was hun bijna onbekend geworden. Oom Andreas wenschte geen bezoeken, dat wist men. Kwam men toch bij hem, zoo werd men in een voorkamer zoo stijf en vormelijk ontvangen, dat het bezoek niet lang duurde.

Isolde bezat wel is waar weinig menschenvrees, maar tegenover de zoo onzekere toekomst harer vooruitzichten klopte haar toch het hart.

Terwijl de oom nog altijd in den aanblik van het schilderij verzonken was, stond zij achter hem en beschouwde hem met opmerkzaamheid. Zij dacht na over de beste methode, om hem haar wenschen voor te dragen. Zij scheen zichzelf een jager toe, die op zijn offer loert om het van achter aan te vallen.

Eindelijk besloot zij in algemeene bewoordingen over haar leed te klagen, hopende dat hij er dan verder naar zou vragen.

‘Ja, zoo plaagt men zich nu,’ zeide zij zuchtend, ‘men zit en penseelt,’ en weder zuchtte zij.

Oom Andreas scheen haar in het geheel niet gehoord te hebben.

‘Lieve Isolde, je maakt vorderingen,’ zeide hij vriendelijk, ‘mij schijnt op dit derde stuk de bank daar voor het huis veel teekenachtiger.’ Hij ging wat achteruit en liet de bank uit de verte op hem werken. ‘Maar,’ ging hij voort, ‘mij hindert iets. Waarom zit daar niemand op, zeg! kan je mij niet op die bank een mensch schilderen?’

‘Maar oom, just die eenzaamheid geeft stemming aan het beeld.’

‘Doet er niet toe, kind! Of hoe zou 't wezen - denk eens aan, als je daar een vogel op zette, wel?’

De oom legde den wijsvinger tegen den neus.

‘Ik kon in de verte een paar vleugels schilderen.’

‘O neen! in de verte? En maar een paar vleugels?’

‘Ja, zoo precies kan men den vogel niet onderscheiden als hij boven in de wolken vliegt.’

‘Heel juist, maar zie eens, dat is zoo'n stokpaardje van mij - ik zie schilderijen gaarne van heel nabij aan, en als ik nu bij voorbeeld met de loupe - dan hindert het mij als - kijk eens, zoo'n dier heeft toch veeren en die moet ik zien.’

‘Nu, dan zal ik voor mijn part een kraai...’

De oom schrikte letterlijk terug.

‘Een kraai?’ Een verachtelijk lachje speelde om zijn lippen.

‘Zoo'n gewone vogel! Waarom niet een gier, die' begeerig op buit, boven het huis zweeft en juist op het punt is een van die kippetjes te stelen, terwijl de anderen op de vlucht gaan. Hé? Wat?’

En Isolde beloofde hem ook dit. Maar zij zag in, dat het beter zou zijn zonder omwegen, recht op haar doel af te gaan.

‘Lieve oom,’ begon zij een weinig gedrukt, ‘ik wou graag met u een bijzonder geval bespreken....’

Levendig, met wantrouwenden blik, wendde hij zich tot haar. Toen zeide hij snel:

‘Zoo, zoo! Dan heb je zeker weer een aardig stukje geld verdiend. Hoe goed kunstenaars het toch hebben! En wij daarentegen! Altijd maar uitgaven, uitgaven!’

‘Ja,’ antwoordde Isolde, reeds geheel ternedergeslagen, ‘maar ik dacht...’

‘Dat ik alles wat ik kon voor je gedaan had?’

‘O zeker, maar...’

‘Men doet altijd wat men kan, wat men kan...’

‘Ik ben er u zeker dankbaar voor...’

‘Dat is mooi, heel mooi van je, lieve kind! Een zware dag voor mij morgen. Nieuwjaarsbrieven! Verkapte bedelbrieven, ken je dat, niet? Ik noem het een gebrek aan karakter, zulke brieven te kunnen schrijven. Maar nu moet ik gaan. Dus je maakt mij een gier, kind! Heel goed idee! Dan neem ik het - misschien!’

Daarmede liep hij de trap af.

Wanhopend wierp de jonge weduwe zich in een stoel. Vergeefs! Alles vergeefs! En dan weer steeg een geweldige verbittering haar in het hart tegen hem, die haar zoo goed had kunnen helpen en toch zoo onbarmhartig belette zich uit te spreken.

Daar stormden de jongens naar boven in de armen der moeder,

Isolde sloot ze aan haar borst.

‘Ach mijn lieve kinderen! Mijn eenig geluk! Ach, als dat ellendige geld er niet was, wat konden wij toch nog gelukkig zijn!’

‘Moeder,’ zeide de oudste, ‘als ik groot ben, verdien ik veel geld en dan geef ik u zoo'n hoop - -’

‘Ik nog veel meer!’ vleide de kleine Dirk jaloersch.

De jonge vrouw werd weder vroolijk. En eensklaps overviel haar het verlangen haar kinderen een genoegen te doen.

‘Weet je wat,’ riep zij, ‘ik bak jelui flensjes!’

Daar waren de kinderen erg mee in hun schik; en kort daarop stond Isolde voor het vuur, verbruikte haar laatste meel en vergat haar zorgen. De jongste knaap keek rustig toe, terwijl de oudste zich in de kamer daarnaast begaf.

Eensklaps - Isolde keek juist nadenkend in de pan - kwam het haar in den zin, dat het in de kamer opvallend stil was. Haar oudste was anders zoo bedaard niet, Door een angstig voorgevoel aangegrepen, vloog zij de keuken uit, nog juist bijtijds om te zien hoe haar jongen van den stoel voor den ezel opsprong. Het penseel wegwerpend, kroop hij angstig in een hoek weg.

‘Maar jongen!’

Zij overzag de schade; juist boven de zonnestralen had de bengel een groote, donkergrijze klad gemaakt. Isolde gaf haar spruit in rechtmatigen toorn een geduchte afstraffing en trachtte het ongeluk weer goed te maken. Het ging niet. De zonnestralen bleven onherroepelijk door een vreemdsoortigen grijzen sluier verduisterd. Bedroefd bakte Isolde voor de eveneens weemoedig gestemde kleinen de flensjes.

Ondertusschen was het bijna avond geworden, Oude-

jaarsavond. Isolde bracht de jongens naar bed en dan zette zij zich neer om te schrijven. Ieder jaar had zij haar oom op den Nieuwjaarsmorgen een gelukwensch gezonden, zij wilde het nu ook doen, zij dacht er niet aan kwaad met kwaad te vergelden, en zoo schreef zij hem een warmen, hartelijken gelukwensch.

Toen maakte zij ook een brief af aan den koopman. Eigenlijk was zij alleen van plan geweest, hem in enkele woorden nog eenmaal om uitstel te vragen, om toch alles beproefd te hebben. Maar bij het schrijven geraakte al de verontwaardiging, die zich in haar binnenste had opgestapeld, weder in vuur. De pen vloog over het papier, de brief werd een groote aanklacht tegen den hartvochtigen schuldeischer. Zij bedacht niet dat deze scherpe woorden hem nog meer tegen haar zouden verbitteren. Eerst de invallende duisternis dwong haar den brief te eindigen.

Haar oogen deden haar pijn. Diep ademend stond zij op, vervuld van zekere inwendige bevrediging. Zij had toch eindelijk eens uitgesproken, hoe het haar te moede was.

Zij bracht beide brieven snel naar de post en keerde toen naar haar slapende kinderen terug.

Vroeger had zij den Oudejaarsavond steeds in een vroolijken kring doorgebracht en met bijzonder genoegen aan het loodgieten deelgenomen.

Op den vooravond van het jaar toen zij trouwde goot zij een bekoorlijk klein nest; voordat haar oudste jongen geboren werd een zweep; toen echter, vóórdat haar man stierf - een kruis. Wat zou zij vandaag wel gieten? Zij glimlachte bitter. Zeker een pandbrief.

Toen tegen middernacht het heen en weer loopen in de hoofdstraten het drukste geworden was en van de torens het Nieuwjaar werd ingeluid - lag Isolde sedert lang in vasten slaap. En toen zij ontwaakte, was het reeds laat op den eersten dag van het nieuwe, zorgvolle jaar.

Zoowat tegen het uur dat Isolde vol zorgen opstond, ontving oom Andreas bij zijn morgenkoffie, in kamerjapon en pantoffels zittend, een brief, en wel een zeer langen, die heel zacht begon, maar altijd wilder werd. De oom schrikte, zijn voorhoofd verduisterde, hij haatte alles wat grof en scherp was, en was gewoon iets onaangenaams altijd nog op beleefde manier te zeggen. Hij zag naar het onderschrift. Wat, Isolde!

Zijn oog vloog over de volgende zinnen:

‘Gij hebt mij gedwongen voor schulden, die ik in mijn ziekte moest maken, u een op den tweeden Januari te vervallen wissel te overhandigen, en nu zijt gij onverbiddelijk en wilt mij ten gronde richten.’

De oom trok de wenkbrauwen in de hoogte. Dat gold hem niet, maar hij was toch nieuwsgierig wat deze aan het verkeerde adres bezorgde brief nog meer bevatte. Dus verder!

‘Gij weet zeer goed, dat ik niemand op de wijde wereld heb, die mij kan bijstaan, niemand!’

Oom schraapte zich de keel.

‘U weet, dat ik in Januari een leer-cursus in het schilderen wilde beginnen, waarvoor zich reeds leerlingen hebben aangemeld. Daarmede had ik mij een bestaan kunnen scheppen, ik had langzamerhand al mijne schulden betaald. Natuurlijk, als men mij al mijn goed ontneemt, kan daar niets van komen en ik kan met mijn jongens

in het gewoel der stad van honger sterven. Hoe eerlijk was ik van plan door mijn talent zooveel te verdienen, dat ik met mijn klein pensioen in ons onderhoud kon voorzien. Ik heb het geheele jaar door gewerkt en gestudeerd, zoodat ik des avonds, nadat ik ook nog het huiswerk gedaan had, dikwijls doodmoede in elkaar zakte. En toch - gemord heb ik daarover nooit, want ik zag immers dat ik vooruitging. En nu - nu ik eindelijk aan het doel ben, stoot u mij terug in de ellende! En als u nu nog arm was en dat geld noodig had! Maar wat is u daaraan gelegen of u het geld een paar maanden later krijgt. Maar u wil niet. En waarom niet? Omdat gij geen hart hebt. Gij bekommert u niet om den nood van uw medemenschen, gij zit daar goed geborgen in uw leuningstoel, rookt uw goede sigaar en denkt niet aan de ellende van uw naaste!...'

Oom Andreas legde onwillekeurig zijn sigaar weg.

'Maar die verzekering kan ik u geven: Om u zal niemand zich meer bekommeren, als u eens niet meer zijn zal, geen dankbaar gemoed zal u tranen naschreien...'

Oom Andreas sprong op. Rusteloos ging hij langen tijd op en neer, zoodat zijn koffie koud werd en zijn sigaar uitging.

'Hm, hm!' zeide hij en liet het hoofd herhaaldelijk op zijn grappige manier eigenaardig draaien. Eindelijk kleedde hij zich aan en verliet het huis.

Isolde was dezen morgen kalmer. Zij had zich blijkbaar in haar lot geschikt. Er mocht nu komen wat wilde. Zonder blijkbare aandoening zag zij haar oom door de straat trippelen.

'O,' dacht zij, 'die komt om het schilderij!'

Nu, dat zou hij onder deze omstandigheden wel weigeren. Wat beteekenden toch ook vijftien gulden? Toch wilde Isolde niet dat oom het vernielingswerk reeds dadelijk bij zijn binnenkomen zou bemerken en zij bedekte het dus met een doek.

De jonge vrouw had moeite haar oom in deze omstandigheden vriendelijk tegemoet te komen. De verbittering tegen hem was altijd nog groot. Maar dit wist zij, geen woord over haar toestand zou haar meer over de lippen komen. Aan een nieuwe vernedering wilde zij zich niet weer blootstellen.

Ook oom scheen ernstiger dan anders. Hij dankte voor de mondelinge herhaling van haar gelukwensch, zette zich toen neder en keek peinzend voor zich uit. Toen begon hij in afgebroken zinnen allerlei dingen uit zijn leven te vertellen. Vreemd, naar het schilderstuk vroeg hij in het geheel niet en over haar hartelijke gelukwenschen sprak hij ook geen woord.

Eensklaps viel hij zichzelf in de rede; te midden zijner eigenaardige mededeelingen, haalde hij een brief voor den dag en toonde die aan Isolde, terwijl hij haar met zijne slimme oogjes opvallend scherp en wantrouwend aankeek.

‘Waarom heb jij mij die jeremiade toegedacht, kind?’ vroeg hij.
Zij schrikte hevig.
‘Maar oom! Hoe was dat mogelijk! Mijn brief aan den koopman... Ja, hoe kon dat gebeurd zijn! Ik moet in het donker...’
O wee! En mijnheer Bouwkamp had nu bepaald de beminnelijke kaart ontvangen; en moest deze niet haar opschrift van ‘Lieve Oom’ voor een ongepaste nieuwjaarsgrap beschouwen?
‘Dus geheel zonder bedoeling? Nu, goed, Isolde! Ik dacht het wel! Je hebt mij zeker altijd voor een nietswaardigen duitendief aangezien, dat je het niet gedurfd hebt mij oprecht te zeggen hoe het met je staat. He! Wat!’
‘O neen, dat niet, oom Andreas! - Maar - maar - ik wou ook wel -’ stotterde Isolde.
‘Hm! Je meende dat ik niet genaakbaar was.’
‘Ja oom!’
‘Hm!’ Oom Andreas draaide een paar maal met zijn hoofd. ‘Ik wil je iets zeggen, kind! Een gierigaard ben ik niet! Als je vermoeden kon, hoe zeer ik uitgeplunderd geworden ben door onze lieve familieleden zooals het jarenlang gegaan is - Oom Andreas hielp hier - en oom Andreas hielp daar! En geen spoor van dankbaarheid! Ondank overal, den zwartsten ondank en belastering! Toen ben ik de zaak eindelijk moe geworden en heb mij de heele pan van

IN DEN DIERENTUIN: BIJ DE KROKODILLEN.

den hals geschud. Ja, dat heb ik!’
Oom Andreas wreef zich tevreden de handen.
‘U, die nog niet zoo lang hier op de plaats woont, hebben zij ook tegen mij weten in te nemen, dat weet ik heel goed! Maar je bent, ondanks alles, bescheiden geweest, hebt mij niets afgebedeld, en daarom - - wil ik je ook je schilderij afkoopen. Dat wil zeggen, als het gelukt is.’
Isolde, reeds geheel vervuld van de grootste dankbaarheid jegens den miskenden, zonderlingen oom Andreas, was nu toch bepaald ontgoocheld! Alleen die 15 gulden voor het schilderstuk! En daar het bedorven was, kreeg zij natuurlijk ook deze niet

eens. Och, lieve God! hoe zou het toch gaan in het nieuwe jaar! En opnieuw dook het akelige spook der zorg voor haar op.

Het mannetje trippelde intusschen naar den ezel, waarop het noodlottige stuk stond.

Hij greep naar den doek. 'Dus mag ik -' en meteen schoof hij dien reeds ter zijde.

'Lieve oom - dat schilderij - ik heb ongelukkig -'

Tot haar grootste verbazing zag Isolde echter hoe oom Andreas in stomme bewondering onafgewend op het voortbrengsel van haar penseel staarde. Eindelijk raakte zijn tong los.

'Prachtig! Wonderlijk mooi!'

Isolde zag hem vragend en verbluft aan. Hij ging echter vol geestdrift voort:

'Deze donkere, grijze sluier, die zich voor de vroolijke zonnestralen schuift - een beeld van het menschelijke leven! Een voortreffelijk idee van je, Isolde! Hoe ben je daarop gekomen?'

'Ja - ik - weet het ook niet.'

Goddank! De vijftien gulden waren ten minste gered! 'De gier en de man op de bank zijn nog niet heelemaal klaar.'

‘Dat merk ik,’ zeide oom goedgehumeurd, ‘daar is nog geen steek van klaar.’

‘Ja, zeker, ik zal ze u schilderen!’

‘Neen, neen! Je mag er niet meer aan werken, dat idee met de wolk is oneindig beter - Hier neem, kindlief - ik zie wel dat je....’

Oom Andreas haalde een enveloppe uit zijn tasch en reikte die Isolde over. Toen nam hij het schilderij op.

‘Ik neem het meteen mede.’

En zonder haar dank af te wachten trippelde hij naar buiten.

Nu opende Isolde de enveloppe. Een kreet van verrassing ontsnapte haar. Zij hield drie bankbiljetten van honderd gulden in de hand.

Zij vloog naar het venster en keek oom na, zooals hij, met het zorgvuldig met zijn zakdoek bedekte schilderstuk in de hand, de straat doorliep.

‘Ik dank u, oom Andreas!’

EENE JODIN UIT MAROKKO. Naar F.A. Bridgmann. (Zie blz. 74.)

riep zij diep bewogen. ‘De liefde van mij en mijn kinderen zal u uw weldaad vergelden; wij zullen de warme zonneschijn van uw ouden dag worden.’

Nog stond zij daar, toen haar jongens, die buiten in de sneeuw hadden gespeeld, met een brief de trap op kwamen hollen.

Nog een! Nu, dat was zekeriets onaangenaams, wat haar geluk weer zou afkoelen. Juist, het kwam van haar schuldeischer. Zij las:

‘Zeer geachte Mevrouw!

Ofschoon ik mij niet herinner dat ik in de aangename verhouding van een oom tot u sta, zoodat ik dus uw regels niet op mij durf toepassen, zoo zie ik toch daaruit wat u een uitstekende nicht moet zijn.

Mij, die de oom ben van zeer vele nichten, is nooit door een harer zoo'n gelukwensch toegezonden bij het nieuwe jaar. Uw brief was in de woestijn der ontvangen brieven de eenige van weldadigen inhoud.

Ik weet dus de zeldzame plant van oprechte genegenheid onder bloedverwanten wel te waardeeren en daarom veroorloof ik mij in plaats van den vreemden oom u oprecht dank te zeggen.

Stel u gerust over den morgen vervallenden wissel, en zoo u misschien meer crediet noodig heeft, wend u dan gerust tot hem, die zich hoogachtend teekent:

Uw Dienstwillige

BOUWRAMP.'

Isolde sloot haar jongens in de armen.

'Kinderen,' riep zij, 'nu zijn wij over den berg.'

Hoe liefderijk had de hemel met haar gehandeld, dat de brieven niet aan de bestemde adressen waren bezorgd!

En door de lucht klonken de tonen der klokken. Zoo vol hoop hadden zij Isolde sedert langen tijd niet het nieuwe jaar ingeluid!

Een jodin uit Marokko.

Joden vindt men overal; zij vormen een duidelijk te onderscheiden, karakteristieke natie te midden van andere volken, maar toch ondergaan zij ook den invloed hunner omgeving. Dit kan niet anders, en op deze wijze ziet een Hollandsche jood er geheel anders uit dan een Portugeesche of Russische.

Het moet erkend worden dat de Oostersche kleederdracht veel beter met het exotische uiterlijk der joden harmoniëert dan onze moderne, Westersche modes, welke zij over het algemeen zoo gaarne en dan in hun uiterste consequentiën aannemen.

Ook Marokko heeft zijn joden, en hoe schoon een joodsche vrouw in die schilderachtige kleeding kan zijn, kunnen wij uit nevensgaande plaat zien. Inderdaad de dochters Israëls, die in deze vreemde landen leven, hebben op haar Noordsche zusteren veel voor - tenminste onder het oogpunt van coquetterie. Hoe bevallig doen die teekenachtige, kleurige gewaden de schoonheden der jonge moeder uitkomen; hoe prachtig komen de fraaie vormen van haar armen niet uit, onbedekt als zij zijn en niet misvormd door wanstaltige ballonmouwen.

Het kindje op haar schoot zal ongetwijfeld ook eens erfgename van moeders schoonheid worden. 't Is voor haar te hopen dat, wanneer zij volwassen zal zijn, de dwaasheden der Europeesche modes nog niet in Marokko zullen zijn doorgedrongen; haar schoonheid zal er zeker wel bij varen, wanneer zij, evenals haar moeder, in de best passende lijst van een Oostersch kostuum verschijnen mag.

Reukwerken.

Toen de schoone en prachtlievende koningin van Sheba haar bezoek aflegde bij den wijzen koning Salomo, verspreidde zij, reeds vóórdat zij met haar schitterend gevolg verscheen en de stoet zelfs zichtbaar was, een wolk van geuren, die den wachtenden monarch het hart van vreugde deed kloppen.

Dit geheimzinnige parfum was uit rozeknoppen geperst, en reeds Homerus verhaalt, dat bij de belegering van Troje Grieksche vrouwen kleine beursjes in den gordel droegen, waaruit zich rozengeur verspreidde.

Van de bloemen noemt men de roos de koningin, en van de uit haar verkregen reukwerken is het edelste en meest verspreide zeker de rozenolie. Geen ander plantaardig reukwerk duurt zoo lang als de geur der rozenolie, geen ander heeft zulke - wij mogen het gerust zeggen - poëtische tooverkracht.

Het is bekend, dat het Oosten het geboorteland is van de rozenolie. Aan de dames van den Harem staat men toe den geur der rozen in te ademen, daar de volle schoonheid van de lente, evenals zoo menig ander levensgenot, haar ontzegd is.

Als Mirza Schaffy zijn vriendin als ‘roos van Schiras’ bezingt en prijst, zoo is de reden daarvan dat Ispahan in Perzië en Schiras, evenals enkele streken in Indië, beroemde rozentuinen hebben. Evenzoo is een tot Bulgarije behoorend district in den Balkan een enkele groote tuin van rozen, waaruit de echte rozenolie bereid wordt. De betooverende indruk, dien de uitgestrekte met bloemen bezaaide velden en de met rozengeur vervulde lucht op de reizigers maakt, kan men onmogelijk beschrijven.

Heden ten dage is er nauwelijks een bloemengeur, welke de kunst der menschen niet in staat is vast te houden en te vervluchtigen, terwijl de oudheid zich naar

evenredigheid met minder reukwerken behelpen moest en ze in grooter overvloed verbruikte en zelfs verkwistte.

Reeds de mythologie verhaalt ons dat de uitvinding der reukwerken, welke de oude Grieken aan de goden toeschreven, hun tot verderf strekte, zoodra het hun inviel als stervelingen op aarde neder te dalen.

Van Mars den krijgsgod heet het, dat hij eens smoorlijk verliefde op de blauwe oogen van een smidsvrouw. Ofschoon hij wel wist dat de smid niet tegenwoordig was, kwam hij bij hem in huis onder voorwendsel den knop van zijn zwaard te laten veranderen. Mevrouw Euridika ontving hem zeer voorkomend, maar zij kende den toornigen, jaloerschen aard van haar man en verzocht dus den schoonen vreemdeling haar man buiten in de smidse te wachten. Terwijl Mars nog treuzelde, kwam de smid thuis en Mars kroop moedig in een groote varkenstrog. Desniettemin vond de jaloersche echtgenoot den indringer dadelijk, want - de uit de kleederen van den god stroomende Ambrosiaansche geuren hadden Mars verraden.

De parfumerieën behooren en behoorden steeds tot het gebied der mode en waren dus evenzeer aan verandering onderhevig als alle andere voorwerpen, die de menschen in hun huis omringen.

Met de reukwerken gaat de mode niet anders om dan met de specerijen. Evenals een tijd geleden de saffraan als het toppunt van al het smakelijke gold, zoo was het eens gewoonte slechts muscus en bisam voor de fijnste der reukwerken te houden, welke later door ‘Ambree’, ‘Eau de Lavande’, ‘Eau de Florida’, maar vooral ‘Eau de Cologne’ verdrongen werden. Veel meer dan ons modern tijdperk huldigde de oudheid de reukwerken. Nero liet op den sterfdag van zijn vrouw Poppaea Sabina zooveel reukwerk verbranden als Arabië in den tijd van een jaar kon opleveren.

Arthemisia liet naast de begraafplaats van haar man een grooten vijver graven, waarin men de kostbaarste en welriekendste wateren goot.

Het grootste misbruik dreven de Grieken met de reukwerken. Kinderen en grijsaards, wier kleederen men met welriekende oliën overdadig begoten had, boetten met hun leven daarvoor.

Bij de gastmalen diende men geen wijn op de tafels voor, die niet door rozen, viooltjes of mirten geparfumeerd was. Met een kroon van rozen op het hoofd en geheel doortrokken van geurigen balsem, zoo verscheen iedere gastheer, gereed om zijn gasten te ontvangen.

De verschrikkelijke Nero nam voetbaden in rozen-

essence, en zijn legerstede vormden dagelijks verschgeplukte rozen.

Door de Arabieren kwam later het gebruik der rozenparfumerieën naar Spanje, Portugal en Italië. In de Middeleeuwen vormden zij een zeer verspreid handelsartikel.

In het jaar 1188 veroverde sultan Saladin te Jeruzalem een groote moskee. Daar zij door den oorlog en het betreden der Giaours (ongeloovigen) ontwijd was, liet hij haar geheel met rozenolie wasschen. De daarbij noodige hoeveelheden van dit reukwerk waren zoo ontzaglijk groot, dat vijfhonderd kameelen het transport naar Jeruzalem moesten verrichten. En daarmede kwam men nauwelijks toe.

Opmerkelijk is het, dat het in de Middeleeuwen de apothekers waren, die de reukwerken bereidden, evenals op de apothekers de zorg rustte om onze voorouders van gebak en vruchtensappen te voorzien, daar men toen het gilde der koekbakkers nog volstrekt niet kende.

Zeer uitvoerige berichten geeft daarvan het in 1540 te Straatsburg gedrukte boek van Magister G.H. Rijff, dat den veelbelovenden titel draagt van:

'ONDERRICHTING

in allerlei confecten, conserven, inleggen van allerlei vruchten, kruiden enz., benevens andere kunstvolle en aangename reukwerken, zooals die in de apotheken worden gemaakt en verkocht.'

Na een inleiding over de werking der lucht op de menschen en de schadelijke invloeden, die sterke geuren op het dierlijke leven uitoefenen, komt hij ook op de specerijachtige apparaten, die hij 'poma ambre' of 'bisamknoppen' noemt. Den lezer geeft hij een recept, waarvan de samenstelling het huis met geuren zal vervullen:

'En wil ik u thans aantoonen en beschrijven wat het hart en den geest niet weinig verkwikking, sterkte en kracht zal aanbrengen? Maak u dan een gloeienden "bisamknop", welke het beste in den winter bij betrokken lucht gebruikt wordt. Koop daarvoor in een apotheek het volgende: Fijn geel welriekend sandelhout 2 ons; aloëhout en paradijshout 1½ ons; edele (gedroogde) purperkleurige rozebladeren - kleine gedroogde basiliekbladeren met zaad, lavendelbloemen, majorijn, rozemarijn, muntkruid - van alles 1 ons. Daarbij uitgezochte kaneelbast; muscaatnoot en foelie ook 1 ons. Dit wordt fijngestampt, en daarbij de volgende welriekende gommen gevoegd: Laudanum 2 lood, benzoe of asse dulcis 1 lood, s t o r a c i s c o l a n u t e ½ lood; neem een goed en overvloedig rozenwater en fijn lavendelwater, week de gom, doe alles in een warmen vijzel en vermeng dit zoodat het een bal wordt; verder moogt gij amber of bisam fijnstampen zooveel gij wilt, en als gij dit hierop gestreken hebt, dan hebt gij een kostbaren bisamknop.'

De recepten voor de 'zomerbisamknoppen' onderscheiden zich door een grooter toevoegsel van versche en gedroogde bladeren van verschillende sterk geurende bloemen (voor alles het viooltje) van den winterbisam knop.

Karel de Groote, overigens een vijand van alle weekelijkheid, liet echter ieder vertrek van zijn groot paleis met een ander reukwerk doortrekken. Hiernaar noemde de keizer de kamers, en zijne bevelen luidden aldus:

'In "Arabië" wil ik mijn nachtdronk nemen,' of 'Men moet de gezanten in "Bisam" brengen,' of 'Men bereide in "Zibet" mijn nachtleger.'

Onder de ambers der ouden werd meestal iets anders verstaan dan wat wij met amber bedoelen; het schijnt een benaming te zijn voor het hars van de balsemrijke

Liquidambra-soorten. Het meest gewaardeerd werd toen de 'muscus'. Onder muscus verstaat men een stof, welke de bisamgeit, een bevallig dier van de grootte eener ree, in een bijzonderen zak afzondert.

Als de beste muscus geldt die uit Thibet; hiermede staat die van Bengalen gelijk. De muscus is het oudste reukwerk - voor vele niet het geurigste - waarvan het gebruik bekend is. Moeilijk of onmogelijk schijnt het den tijd te bepalen, toen de Chineezen deze stof het eerst in gebruik namen. Uit het Hemelsche Rijk moet Arabië de voorliefde tot muscus hebben overgenomen, van waar dit parfum zich in Europa burgerrecht verwierf.

Intusschen is de muscus bij de hedendaagsche dameswereld in ongenade gevallen, en de 'mode-parfumerieën', welke kalmeerend en verfrisschend werken, wisselen met elkander af als zonneschijn en regen. Wie zal bepalen waarom vandaag 'Meiklokjes'-geur overal gezocht wordt, morgen 'Russische vlier' de gevoelige harten treft, of 'witte rozen' op den voorgrond treedt, terwijl IJlang-IJlang van het schouwtooneel verdwijnt, en 'Sneeuwklokjes' haast niet meer gezocht wordt? Zij allen worden door de mode in de wereld gezonden, nadat zij dikwijls hun uitvinders schatten bezorgden, en door deze weder in de schaduw worden teruggebracht zoodra een ander 'enfant chèri' der mode zich naar voren dringt.

Menig reukwerk heeft echter alle stormen getrotseerd. Vóór allen het 'Eau de Cologne'.

Het 'Keulsche water' werd in het begin der vorige eeuw uitgevonden; voornamelijk gedurende den zevenjarigen oorlog werd zijn roep door de wereld verspreid, want de Franschen zijn vurige vereerders van deze odeur, die een samenstelling van dertien aromatische bestanddeelen bevat en tot oneindig vele vervalschingen aanleiding geeft.

Van Napoleon I is het bekend, dat hij geen ander reukwerk in zijn nabijheid duldde dan 'Eau de Cologne' waarmede hij zich dagelijks hoofd en borst pleegde te wasschen.

Zijn gemalin, de lieftallige Josephine, had intusschen een groote voorliefde voor 'muscus', en bediende zich daarvan alleen als Napoleon afwezig was, maar dan ook in kwistigen overvloed. Eens kwam de keizer vroeger terug dan hij verwacht werd. Josephine vluchtte haastig in een andere kamer, maar Napoleon werd over de bedwelmende lucht van de muscus zoo boos, dat hij alle meubels naar de zolders van het paleis liet brengen, de muren met kalk overstreken werden en de keizerin alle moeite had om haar echtgenoot te doen bedaren.

De amber, die zeer hooge prijzen haalde en daarom

EEN KERKFEEST IN BRETAGNE. Naar Dagnan-Bouveret. (Zie blz. 78.)

meermalen vervalscht werd, bestaat uit darm- of galsteenen van den potvisch, en is dus een ziekelijke afscheiding dezer zeebewoners. Het wordt op de kusten van Madagascar, Java, Japan enz. gevischt en verzameld.

Van het dierenrijk afkomstig is ook het 'civet', namelijk de civetkat, die in Azië en Afrika inheemsch is en de stof als afzondering van eigenaardige klieren voortbrengt. Wie eens een echte civetkat in zijn nabijheid gehad heeft, raakt in jaren den reuk niet kwijt.

Op de muscus gelijkt de geur van het civet, maar het is bij ons niet geliefd en ook haast niet gebruikt. Daarentegen worden amber, muscus en civet nog heden ten dage in de medicijnen gebruikt, waar zij als zenuwstillende, koortsverdrijvende en krampstillende middelen bekend zijn.

Onder Lodewijk XIV waren de reukwerken staatsgeheim; alleen de koning had het recht reukwerken te gebruiken. Toen zijn liefde tot de schoone Lavalliere verkoelde en zij zich in het klooster terugtrok, om den korten droom van haar liefdesgeluk streng te boeten, zond haar de koning een geparfumeerden zakdoek. Of dit hoogste teeken zijner gunst in staat was de arme vrouw over haar smart te troosten, meldt de geschiedenis niet.

Daarentegen duldde de spaarzaamste van alle vorsten, Louis Philippe, volstrekt niet dat aan zijn hof parfumerieën gebruikt werden. Aan de jongste zijner dochters, die op haar verjaardag een verlanglijstje met het verzoek 'een weinig viooltjes-essence' onder zijn eetbord had gelegd, gaf hij het in het gezicht van het geheele hof knorrig terug, met het laconieke antwoord: 'Als uw maag goed verzorgd is, moet de neus maar tevreden zijn. Dien extra te voeren is onnoodig.'

Evenals de reukwerken, die het grondbeginsel onzer moderne parfumerieën vormen, in het begin onder het masker van geneesmiddelen werden ingevoerd, zoo hielden vele genotmiddelen onder dezelfde vlag hun intocht als medicijnen.

Aldus werden de koffie, de thee, de chocolade, de tabak, de gember, de muscaatnoten enz., welke thans gewone voedingsmiddelen zijn geworden, als wonderbare medicijnen ingevoerd en hebben de beroemde artsen en geleerde professoren in langademige aanprijzingen niet weinig tot hun algemeene verspreiding bijgedragen.

Maar ook ijveraars tegen de parfumerieën waren er in menigte. Zoo verscheen bijv. in 1542 bijna tegelijk met Rijff's boek een voor zijn tijd belangrijk werkje, 'Petrarca's troostspiegel'.

Interessant is reeds de houtsnede op den titel van dit boekje, dat ons een apotheek uit het begin der 14de eeuw vertoont. De nog heden gebruikelijke vormen der apothekersbussen, flesschen en schalen gelijken sprekend op die, welke de oude houtsnede te zien geeft.

Onder den uitlokkenden titel van 'liefelijke en zoete geuren' zegt Petrarca daar in een soort van feestspel (waar hij de 'Vreugde' laat spreken):

'Ik verheug mij, dat ik zoo aangenaam ruik, mijn lichaam, kleederen en haar zulk een zoeten geur door de straat verspreiden. Dat is mijn eenige lust en vreugde.'

Maar het Verstand antwoordt haar:

'Gij praalt! Goede geuren behooren bij de kleederen en de spijzen. Wat ik er echter van denk, dat hebt gij vernomen: het is een slecht ding. Goede, welriekende geuren dienen tot niets dan dat zij tot verweekelijking en verslapping van het lichaam bijdragen. Maar dat verbergt een boos gemoed. Fijne geuren heeft men om zichzelf

gaarne, maar zij hebben daarbij geen nut. Het is slechts geur der spijs of vrouwelijke zalf, het bederft de ziel.'

Ook Socrates was reeds hetzelfde gevoelen toegedaan. Hij verklaarde: 'de eenige aangename reuk is die, welke aan de dorstige, door regen gedrenkte aarde ontstroomt.'

Maar de ontaarde Grieken vroegen niet naar zijn meening en parfumeerden als te voren hun kleederen, tapijten en alle kamers. Welriekende springbronnen behoorden tot de alledaagschheden.

Bij de parfumerie voegen zich de pommaden, dat wil zeggen vette zelfstandigheden, die met de geuren eener welriekende plant zijn doortrokken. Hun gebruik is overoud; wij vinden pommades bij de Grieken, de Romeinen, de Joden en de Egyptenaren; den Oosterschen volken is hun gebruik nog onontbeerlijk.

Het gebruik van vluchtige oliën voor de fabricage der zeepen moet volgens de geschriften der Romeinen van Germaanschen oorsprong zijn.

In onzen tijd schijnen de eens zoo gezochte reukkussens een weinig verouderd te zijn; ten hoogste legt een zorgvuldige huisvrouw een viooltjeskussen onder haar fijne zakdoeken. Menigeen bezit nog van die aardige reukfleschjes van grootmoeder, wier heerlijke geur nog heden voortduurt en die, in edele metalen gedreven, zelfs met edele steenen versierd zijn.

In onzen tijd heeft de chemie de verdienste, dat zij de welriekende geuren van alle bloemen nabootst, maar hun schadelijkheid verhoedt.

Schadelijk is bijv. de witte, kuische lelie; haar geur doodt. Den schilder Redoutë kostte het zijn leven omdat hij zijn atelier met groote ruikers van leliën had versierd, en onder anderen stierf ook de bevallige danseres Edmée Lyon door het inademen van leliëngeuren.

Alles te zamen genomen - reukwerk in welken vorm ook is ieder een welkom geschenk, doch maathouden in het gebruik is een kunst, die niet ieder verstaat.

Een kerkfeest in Bretagne.

Van alle Fransche provinciën heeft Bretagne nog het meest zijn oude gebruiken en oude kleederdrachten bewaard. Met taaie vasthoudendheid blijft het volk zich daar nog hechten aan zijn nationale gewoonten. Vandaar dan ook dat schilders en dichters zich steeds aangetrokken voelen door deze eigenaardige provincie en er bij voorkeur hun impressies gaan opdoen. De Fransche schilder Dagnan-Bouveret heeft in de laatste jaren door zijn aan het Bretonsche leven ontleende schilderstukken grooten opgang gemaakt.

Onze gravure stelt een kerkelijk feest in Bretagne

voor. Van heinde en verre stroomen de landlieden naar zulk een feest, ‘pardon’ genaamd. Schilderachtig is voorzeker het schouwspel van de talrijke vrouwen met haar witte hoofddeksels, die aan de kappen van geestelijke zusters doen denken. Zij zitten daar in vrome aandacht het oogenblik af te wachten, waarop de processie voorbij zal trekken.

Daar verschijnt zij aan de oevers der zee, de banieren wapperen, het kruis schittert in de zon, de gezangen laten zich in de verte hooren, de wierook kronkelt in geurige wolkjes omhoog, en dan werpen zich al deze boerinnen, die thans nog haar gebeden afwisselen met een vertrouwelijk praatje, in vrome aandacht op de knieën. De processie is het glanspunt van den ‘pardon’. Na afloop der kerkelijke feesten gaat men zich vermaken, want de ‘pardon’ is tevens een soort van kermis; maar wie de ernstige gezichten dezer vrouwen ziet, zal moeite hebben te gelooven, dat zij even dol en luidruchtig zullen kermis houden als de boeren en boerinnen bij ons, die den naam hebben zoo flegmatiek te zijn, terwijl de Bretagners toch tot het algemeen als zoo lichtzinnig bekende Fransche volk behooren.

Kunst op het tooneel.
Mèt vier gravuren naar Percy Anderson.

In den laatsten tijd heeft de kunst van tooneeldecoratiën en tooneelkostumeering verbazende vorderingen gemaakt. De verschillende zusterkunsten hebben zich verbonden om aan het drama een vollediger beteekenis te geven door de illusie der werkelijkheid grooter te maken.

Vandaar dan ook dat men bij de opvoering van historische stukken de archeologie ter hulp roept en zich de diepste en meest omvattende studiën getroost, om tot zelfs in de kleinste bijzonderheden aan de geschiedenis getrouw te blijven.

Miss Palliser als Rowena in Ivanhoe.

Nu zijn er wel stemmen, die beweren, dat archeologie op het tooneel minder op haar plaats is en dat het er weinig op aankomt of een kostuum historisch juist heet,

wanneer het maar op zich zelf mooi is, zoodat men dus meer op schoonheid letten moet dan op juistheid van tijd, stof of onderdeelen.

Hierop antwoorden anderen, dat deze opvatting zeer ongegrond is; oudheidkunde of archeologie is een wetenschap, maar als een wetenschap moet men haar ook slechts ter hulp roepen en gebruiken op artistieke wijze. En dit is de groote zaak; de kunst moet de dorre feiten bezielen en daardoor maken, dat iets wat geheel overeenkomstig de geschiedenis en de oudheidkunde is, tegelijkertijd het oog streelt en de zinnen aangenaam aandoet.

Wij zijn niet meer in de dagen der Grieken, toen deze naar den schouwburg gingen meer om te hooren dan om te zien, en toen Shakespeare's drama's hun toehoorders verrukten, hoewel zij op de meest primitieve wijze werden opgevoerd. In Parijs bijv. zijn er echter nog groote acteurs en actrices, die denken dat de kunst van acteeren zoo hoog stijgen kan, dat men de hulp van alle andere kunsten daarbij gaarne ontbeert.

De grootste menigte toeschouwers gaat tegenwoordig naar een drama, zoowel om te zien als om te hooren; het wil verschillende emotiën genieten. Ook de schrijver en de tooneelspeler wenschen een geschikte omgeving, waar hun kunst tot haar volle recht kan komen, zoodat alle drie verlangend uitzien naar tooneelschikking en tooneelkostumes, die de verbeelding ter hulp komen en aanvullen.

Vandaar dan ook die prachtige, rijke monteeringen van drama's en opera's, zooals men die in de groote hoofdsteden van Europa, maar vooral in Londen en Parijs kan bewonderen.

Een der fraaiste en onder historisch archeologisch oogpunt meest getrouwe monteeringen is die geweest van de Engelsche opera Ivanhoe, door Arthur Sullivan. Verbazend was de studie, welke haar voorafging. De schilder, die het op zich had genomen voor de kostumes en tooneelschikking te zorgen, bezocht de kathedralen

Een danskostuum.

van Hereford, Shrewsbury en Canterbury en vond daar tallooze belangrijke bijzonderheden aangaande de wapens, draperieën, hoofddeksels en ornamenten onder de wapenborden en grafmonumenten; want hoe dieper men in de zaak drong, hoe duidelijker het bleek dat Walter Scott zich in zijn uitgebreide beschrijvingen aan menige onnauwkeurigheid had schuldig gemaakt.

Om maar iets te noemen, moest het laken voor de groene overkleederen, gedragen door de mannen van het Sherwood-Wood, geverfd, gewasschen en herhaaldelijk bevlekt worden, om op realistische manier het voorkomen te verkrijgen van langen tijd aan weer en wind blootgestelde stoffen.

Het kleed van Wamba, den zwijnenhoeder, moest worden besmeurd en in flarden gescheurd vóór dat het op het tooneel kwam. Weinigen zullen dit hebben opgemerkt, juist omdat het zoo harmonisch in 't kader paste. Het model voor den mantel, door koning Richard gedragen, werd ontleend aan zijn beeld op het graf zijner moeder, Aliénor van Aquitaine, dat nog in Fontevrault bestaat.

Velen kwam het voor, dat de teekeningen in de vrouwenkleederen te phantastisch waren voor dien tijd, maar er bestaan nog borduurwerken in het museum van München, in de 12e en 13e eeuw vervaardigd, die niet onwaardig zijn om vergeleken te worden met de prachtige satijnen en zijden stoffen, onder de regeering van Lodewijk XVI in Frankrijk gemaakt. Het Oostersche karakter van deze patronen uit den tijd van Richard I en Jan zonder Land kan licht verklaard worden door de omstandigheid, dat de kruisvaarders bij hun terugkeer Oostersche stoffen als geschenk medebrachten voor hun echtgenooten, eenige uit Palestina, andere uit Smyrna of Byzantium.

Het gebruik van matte kleuren en tinten is betrekkelijk nieuw; nog slechts weinige jaren geleden vond men een opera of spektakelstuk mooi genoeg gemonteerd, als er maar voldoende geel en rood en de lievelingscombinatie roze en blauw in was aangebracht. Maar nu men laken en zijde in alle mogelijke tinten geverfd kan krijgen en nu men begrijpt welk een verbazende waarde zwarte en neutrale tinten hebben als toongevers, is er geen verschooning voor slechten smaak of leelijke contrasten.

Het oog kan worden opgevoed om kleuren te onderscheiden, evengoed als het oor om harmonieën te verstaan. Een kleur, die op zichzelf leelijk is, kan spoedig worden geduld en zelfs geliefd worden als mevrouw Mode verklaart dat het gedragen zal worden; en zoo zijn er menschen, wier oogen zoo grillig zijn, dat zij voor een poos een kleur, die dikwijls op zichzelf mooi is, niet kunnen uitstaan.

Mevrouw Beerbohm Tree in *Le passant.*

In elk geval is de Natuur, altijd bereid ons nieuwe denkbeelden aan de hand te doen. Elke artist, die in het Oosten geweest is, of alleen maar op de Grieksche eilanden, en daar de zon zag ondergaan achter purperen bergen te midden van een glorie van karmozijnrood en saffraangeel en die tegelijkertijd een bleekgroene maan aan de overzijde van den horizont zag opgaan in een hemel, getint met de fijnste schakeeringen van violet, saffier en topaas, kan nooit gebrek hebben aan ideeën, en zelfs bij ons de klaprozen in een korenveld, de groene blinden bij de vuurroode daken - brengen tallooze nieuwe combinatiën aan dengene, die er op uit is ze te zoeken. De strijd over de juiste betrekkingen tusschen Kunst en Natuur en over de meerderheid van de eene boven de andere heeft menigen woordenrijken volzinnenmaker stof gegeven. Zou het niet beter zijn die twee groote krachten te vereenigen, opdat zij in haar samenwerking elkander en ook ons ontzaglijke diensten kunnen bewijzen?

Natuur wordt evenals de tooneelkostuummaker dikwijls bedrogen door een onpassenden achtergrond; en zeker is het dat in onze schouwburgen niet genoeg acht wordt geslagen op de gewenschte harmonie van kleederen en decoratie. Het komt er niet op aan of de tooneelschilder ondergeschikt is aan den costumier of vice-versa, maar toch is het in elk geval raadzaam

Merveilleuses.

dat er een bepaalde verstandhouding tusschen hen bestaat. Men schildert de decoraties gewoonlijk geheel onafhankelijk van de kleuren der kostumes.

De kleeding van mevrouw Beerbohm Tree, een bekoorlijke actrice als 'Le passant' van Coppée, kan alleen verklaard worden in overeenstemming met den achtergrond, terwijl de tinten gekozen waren om bij maanlicht gezien te worden.

De groote bezwaren om op het tooneel deze gewenschte harmonie te verkrijgen is de onwilligheid van eenige weinig artistieke actrices om iets te dragen, dat volgens haar niet staat, en de zorgeloosheid van de figuranten en koristen om hun kostuum behoorlijk te dragen. De heerschende mode oefent altijd haar macht uit over vrouwen, en zij zullen dus steeds trachten er een herinnering aan te bewaren - en trachten òf

door den vorm van een pruik te veranderen, òf door een mouw wat te wijzigen in grootte en ligging, haar voorkomen te moderniseeren.

Nu is het ook waar, dat het tooneel dikwijls een merkbaren invloed heeft op de modes van het werkelijke leven. Toen eens Miss Ellen Terry, de beroemde Engelsche actrice, als Lady Macbeth optrad in een kleed versierd met Indische glimwormen, die schitterend afstaken bij haar kastanjebruine haren, verschenen vele dames van de toonaangevende kringen in kostumes, rijk

bedekt met de glinsterende insecten, en welk een invloed een Sarah Bernhardt op de mode der laatste 20 jaren heeft uitgeoefend is bekend.

De korte, dunne japonnen, die tot nu toe altijd in balletten werden gedragen en daarvan onafscheidelijk schenen, hebben plaats gemaakt voor lange, rijk gedrapeerde gewaden, die een veel bevalliger effect maken, zooals men op nevensgaande afbeelding zien kan; zij geven aanleiding tot het invoeren van een nieuwen dans, waarbij het wuiven met de draperieën, het zwenken der armen en het pirouetteeren der voeten de hoofdtrekken zijn; de veelbesproken Serpentine-dans, die ook tot deze soort behoort, is niets anders dan de Indiaansche Nautch-dans.

Bij het uitwerken der kleurmengelingen in een ballet dient men er vooral op te letten, dat de kleuren niet met elkander in strijd geraken, en daarom is het raadzaam, sterk sprekende kleuren achterwege te laten en de minder belangrijke kleederen in zulke tinten te kiezen, dat zij een soort van kalmen achtergrond vormen voor de hoofdpersonen.

In nevensgaande schets van ‘Merveilleuses’, bestemd voor een opera-comique in New-York, werd een enkel model gekozen voor verschillende karakters en een zeker aantal tinten uitgekozen, die allen in elk kostuum gebruikt werden, maar door elke kleur in de verschillende onderdeelen van de kostumes te verschikken, schenen zij allen van elkander verschillend, hoewel zij natuurlijk uitstekend harmonieerden.

Het is zeker van belang, te weten wat niet passend is voor een vrouwenfiguur; lange, bevallige, loodrechte lijnen maken altijd een goed effect, omdat zij niet bijzonder de aandacht vestigen op- of aftrekken van datgene, wat bij uitstek vrouwelijk is.

Hoe 't ook zij, zeker is het dat het te wenschen zou zijn, dat iets van de consequentie, waarnaar het kunstenaars-instinct van den tooneel-costumier streeft, eenigen invloed mocht uitoefenen op den smaak der hedendaagsche kleermakers en modistes; men zou dan kans hebben minder butiensporige, dwaze en onartistieke modes in het dagelijksche leven te zien.

Goede maatjes.

Onze gravure vertoont ons de binnenplaats van een Italiaansch paleis; de grond is met bont mozaïek geplaveid; beschilderde zuilen steunen de gaanderijen, waarvan bevallige slingers groen klimop nederhangen. In het wit marmeren bekken druppelt het water van een fontein, tusschen groote, fraaie groene bladeren en bloemen, en daarboven geen andere zoldering dan de blauwe, zonnige hemel.

Een jong kind leunt op het marmer der bron; aan haar voeten spelen drie sneeuwwitte duiven, die zij met gerstekorrels voedert. Een jonge vrouw, haar moeder of oudste zuster, komt van achter een der pilaren naar het bekoorlijke groepje zien.

Dit is alles, wat onze gravure te zien geeft, maar toch maakt het een allerliefsten, harmonischen indruk. Hoe kan het ook anders? Is dat niet de onschuld in haar liefelijkste uitdrukking? Een kind, duifjes, bloemen, is dat niet het beeld van het zoetste, reinste, wat in deze droevige, sombere wereld nog een vriendelijke oasis vormt?

Het geheim van Seaton-hall.

Naar het Engelsch van Mrs. L.B. Walford.

I.

Behalve met de windvlagen van den herfst en de ruwe stormen van den winter, zijn de bewoners van Noord-Brittanje maar al te zeer bekend met dien stillen tijd van rust, van een wapenstilstand dier elementen als het ware, dien men echter niet kan beschouwen als een poging tot vrede, maar veeleer als het fijn beraamd plan van iemand, die met verraderlijk hart peinst op middelen, welke tot onzen ondergang kunnen leiden.

Zulk een booswicht is November aan de Schotsche kust.

Droevig stemt ons de hemel met zijne donkere wolken, somber zinnend ligt de aarde neer, alsof zij die lange maanden van woestheid en verlatenheid kon overzien. Maar een onheilspellende stilte houdt ze allen geketend, geen winden bulderen, geen regen stroomt neer, golven rollen wild schuimend tegen de banken en, gehuld in een ondoorzichtig grijzen mantel, schijnt de natuur zelve te verzinken in een diepe en hopelooze gevoelloosheid.

Zulk weer moet evenzeer op sterke zenuwen als op zwakke karakters van invloed zijn. De zachten en bedeesden worden nòg stiller, de prikkelbaren nòg opvliegender, de verwaanden nòg ondraaglijker. Droomen en luieren wordt algemeen; lusteloosheid vervroegt meer dan vermoeidheid het slapensuur; de nietigste zaken schijnen onze belangstelling te wekken en de voornaamste gebeurtenis van den dag is de aankomst der brievenpost.

Zulk een somber en tot droefgeestigheid stemmend Novemberweer heerschte in het district Awonry, gelegen in een der drie graafschappen, welke onder den algemeenen naam van Galloway bekend zijn.

Was het dan niet de gelukkigste inval ter wereld om in zulk een tijd een bal te geven? Een echt, ouderwetsch bal met strijk- en blaasmuziek? Een bal voor iedereen uit den omtrek van zoover zij komen wilden? En moest dat denkbeeld dus niet gezegend worden door àl de aardige meisjes op de bergen, in de dalen en over de woeste landschappen van Galloway?

‘En nu te bedenken dat nog nooit iemand zoo iets

verzonnen heeft!' riep de blauwoogige Flora, de schoonste van twee schoone dochters. 'Een bal in November! half November! en iedereen even verheugd om er heen te gaan, alles even gemakkelijk klaar te spelen, nu er maar eerst aan gedacht is!

'Wie zullen het nadoen? Wie zal de eerste zijn? Waarom wij zelven niet? Als papa - maar papa is er zoo schriklijk tegen 's nachts uit te gaan en Tom alleen te laten. Ik moet echter bekennen dat onze beste papa zelf weinig tijd aan zijn zoon wijdt, al is hij meer dan begaan met diens eenzaamheid. En die arme Madelaine is natuurlijk de lijdende partij. Papa had haar vrij moeten geven.'

'Wat praat ge toch!' viel hare zuster op gemelijken toon in.

'Gij weet evengoed als ik, dat papa zoo handelt ter wille van de paarden. Hij wil niet dat het rijtuig te vol wordt, nu een der paarden kreupel is...'

'Kreupel!' klonk vroolijk Flora's stem. 'Kreupel?! Voor mijn part waren ze beiden kreupel, als zij er ons maar brengen kunnen. *Ik* ben niet kreupel, begrijp je! Want ik zal dansen! Welke dansen zullen het wezen? En ik, ik weet wel wie mijn *premier* zal zijn! Ik geloof niet dat mijn pas met dien der Schotsche edellieden overeenkomt; zou hij wel, Blanche? Zou hij niet beter passen bij dien van een Engelschman? - Je raadt nooit wien ik bedoel. Iedereen zal wel met mij willen dansen, vooral nu Madelaine er niet is.'

Maar eensklaps vervolgde zij kalmer: 'Och, die arme Madelaine, het spijt me zoo voor haar!'

'Och kom, zij behoefde immers niet thuis te blijven,' merkte Blanche onheusch op. 'Papa vroeg alleen maar wie er thuis zou blijven, zonder in het minst haar te bedoelen...' - 'Maar Blanche, hoe kan je zoo iets zeggen! Neen, er stak wat achter, heusch. Mama had haar plannetje al lang gemaakt, dat begrepen wij beiden dadelijk. Als mama met klagende stem over de eenzaamheid en ontberingen van Tom spreekt, weet ik gewoonlijk reeds waar zij heen wil. En daarom, alsof zij bevreesd was dat een van ons thuis zouden willen blijven, waarover zij zich echter niet ongerust behoefde te maken, wendde zij zich tot de arme Madeleine, juist op het oogenblik dat papa binnenkwam.'

'Nu, - en?'

'En? - wel, Madelaine begreep toen natuurlijk dat zij maar liever niet moest gaan. Zóó sprak zij zelve haar vonnis uit - door papa en mama beiden bezegeld.'

'Zou zij er veel om geven?'

Flora keek hare zuster schalks aan. 'Dat weet ik niet zoozeer; maar als je me vraagt wàt ik weet, dan, ja dan... Doch het feit bestaat. Kabeltouwen zouden haar zelfs niet mee kunnen trekken. Het verstandigste wat wij doen kunnen is dus in dit geval zelve naar het bal te gaan en volop te genieten. Dat is voor ons thans de hoogste wijsheid. En toch had ik zoo graag gewild dat zij mee kon gaan.' - 'En nu zij niet gaat,' merkte Blanche op, nu zij er niet is, zal men juist over haar spreken. Vooral omdat zij jonger is dan wij...'

'En mooier.'

'Mooier? Het mocht wat! Neen, dat heeft er niets mee te maken. En daarenboven - hierover hebben we niet te oordeelen. Sommigen mogen vinden dat die haarkleur goed staat - ik vind die leelijk - maar met heur rood haar...'

'Rood haar!' riep hare zuster lachend uit. 'Rood haar?! Nu, ik wil er wel mee ruilen en velen met mij. Onder ons gezegd, Blanche, ik beken gaarne, dat ik, wat gelaat, taille, oogen, neus, mond en gelaatstrekken betreft, minder, veel minder te

beteekenen heb dan mijn arm nichtje. Maar dat alles zal mij het hart niet doen breken noch den eetlust bederven, want ik houd van Madelaine en zij mag vrij alle bewonderaars tot zich trekken, als die mij mijn lieveling maar niet ontstelen - en dat zou mogelijk zijn, wanneer zij van avond meegaat - of liever, hij zou in verzoeking kunnen komen. Want ik weet dat hij haar aardig vindt. Ik vroeg het hem eens ronduit, en hoewel hij eene bekentenis ontweek, wist ik al meer dan genoeg. En nu de zaken zoo staan, geloof ik zelf.....'

'Madelaine komt al met de bloemen thuis,' riep een nieuwe stem in de geopende deur. 'Wat is zij toch een lief meisje. Ik zou haar zoo graag van avond meegenomen hebben, hoewel ik gerust durf zeggen, dat zij bij Tom evenveel pleizier zal hebben. En dan is zij eigenlijk nog te jong om naar bals te gaan. En wat zou ik moeten beginnen als gij er allen heen gingt en Tom alleen aan zijn lot was overgelaten!' zuchtte mevrouw Seaton, moeder van de twee schoonheden en tante van de arme Madelaine.

'En hoe ging het vroeger dan, vóórdat Madelaine hier was? 't Is nog niet lang geleden dat Tom er niets om gaf als hij alleen werd gelaten, maar sinds zij bij ons is, is hij zóó veeleischend geworden, dat het waarlijk bespottelijk is. Neen, Tom had haar van avond moeten laten gaan.'

Mevrouw Seaton vloog driftig op.

'Ja, hij had haar van avond moeten laten gaan!' herhaalde zij op schamperen toon. 'Maar gij noch Flora denkt ooit aan uw ongelukkigen broer. Gij zijt bezorgd, omdat zij één avond thuis moest blijven, maar het kan u bitter weinig schelen dat hem zijn geheele leven ieder genot ontzegd is. Mij dunkt Tom verdiende ook eens wat medelijden en toegenegenheid.'

'Zeker mama, natuurlijk; maar... toch wenschte ik wel dat u en papa Tom eens konden beduiden wat minder zelfzuchtig te zijn. Madelaine is bijna den geheelen dag bij hem geweest.'

'Lieve Blanche, ja, dat weet ik. Zij waardeert mijn armen jongen tenminste, maar wat jullie aangaat, zijne eigen zusters, ik moet zeggen dat *jullie* hem een weinig zusterlijk hart toedragen. Madelaine is mijn grootste troost. Ik kan er niet aan denken wat ik zonder haar zou moeten beginnen. Hij zeide daareven nog, dat hij haar van avond *moest* hebben; *moest* zeide hij met dezelfde woorden. Waarlijk, ik zou haar benijden als ik hem niet zoo liefhad, doch als hij maar heeft wat hem het liefste is, ben ik ook tevreden. En toch kan ik het Madelaine misgunnen, zoo noodzakelijk voor hem te zijn.'

'Lieve mama,' hernam Flora vroolijk, 'wees daarom dankbaar voor dat voorrecht. Tom is anders niet gewoon u te sparen, en wat Madelaine betreft.... Maar op het oogenblik heb ik slechts één doel, één wil, éène gedachte, namelijk het bal en niets anders dan het bal. Wie zal er op het bal komen? Wie zal met mij dansen? Wie, ja wie zal de *Reine* van het bal zijn?...' en vroolijk lachend vloog zij de kamer uit, juist op het oogenblik dat haar vader binnentrad.

Sir Thomas Seaton was een ernstig, deftig man van ongeveer zestig jaar, die, zonder ooit zijn stem te moeten verheffen of zich de eerste te moeten toonen, gevreesd en geacht en bijgevolg door iedereen gehoorzaamd werd, behalve door één enkele, en die had - wij mogen het onzen lezers wel vooruit mededeelen - die enkele had zijne breede schouders gebogen en zijn hoog voorhoofd met rimpels doorploegd. Het zware gewicht van geheime smart en angst, door vrouw noch dochters gedeeld, maakte bijna een oud man van hem, die anders in de volle kracht zijns levens was. De angst dat zijn geheim geen geheim meer zou blijven, de vrees dat het eens in het volle daglicht zou treden voor hen, die er zelf niet het minste vermoeden van hadden, waren de oorzaken van dit bezorgd en neerslachtig gelaat, dat zoo dikwerf de vroolijkheid doodde en het aangenaam onderhoud tot zwijgen bracht. En evenals nu was er het gevolg van dat een ieder zoo spoedig mogelijk het vertrek verliet, waarin hij den voet zette.

Nauwelijks was hij dan ook thans weer alleen of hij schelde en voor Sir Thomas verscheen de keldermeester. Zijn heer wenkte hem naderbij te komen, en alsof de tegenwoordigheid van een derde ongewenscht was, zagen beiden even de kamer rond. Toen zeide Sir Thomas: 'Kan ik op u rekenen, Marks?'

'Stellig, mijnheer.'

'Gij weet wat ik gezegd heb, niet waar? Eenmaal heb ik het door de vingers gezien, maar als het weer eens gebeurt, gaat gij. Denk er om, ik wil dan van verontschuldigingen niet weten. Schiet ge dus in uwe plichten tekort, dan verlaat ge morgen het kasteel.'

Marks boog het hoofd, hij dacht er niet aan morgen het kasteel te verlaten, en daarom waren zijn eerbied, zijn ootmoed, zijn gehoorzaamheid volle ernst. In deze houding wachtte hij de verdere bevelen van zijn meester af.

'Juffrouw Madelaine blijft van avond thuis,' ging Sir Thomas op gedempten toon voort, 'maar ik geloof niet dat dit eenige moeilijkheid zal veroorzaken. Zij veronderstelt niet....' eensklaps hield hij op, want de deur ging open.

'Juist, half acht is vroeg genoeg voor het rijtuig. Het moet niet later worden,' ging de spreker met luider stem voort, en het onderhoud eindigde zonder dat mevrouw Seaton in het minst kon vermoeden dat het over iets anders had geloopen dan over het vóórkomen van het rijtuig.

Zulke ontmoetingen, op dergelijke wijze geëindigd, kwamen dagelijks voor.

Ondertusschen waren de zusters zich voor het bal gaan kleeden, alles onder vroolijk gesnap.

'Zoo, Madelaine, ben je daar eindelijk? Ik dacht dat je nooit zoudt komen, kind. Waar heb je al dien tijd gezeten?' riep de jongste der zusters uit. 'Toch niet bij Tom? Je ziet er anders ernstig uit, arm kind! Als er ooit een gevoeld heeft wat de booze zusters jegens de lieve, mishandelde Assepoetster gevoelden, dan ben ik het, Flora Seaton, en wel dezen avond. Och lieve, verbeeld je eens dat je een echte prinses werdt en dansen kon naar hartelust! Maar in ernst: Tom is een onmensch, omdat hij

je niet wil laten gaan, en jij bent een engel omdat je hem zoo gehoorzaamt. Ziezoo, nu ben ik klaar; kap mij nu eens heel hoog, Mad, en maak het goed vast, hoor! Verbeeld je dat het eens losging! Stel je eens voor wat een vertooning het geven zou, als die toren op den schouder van mijnheer Cumberland neerkwam. - Wat? Wat zeg je, Mad?'

Madelaine had niets gezegd.

Daar werd aan de deur geklopt. 'Juffrouw Madelaine,' klonk het van buiten, 'komt u?'

'Arm kind, om zoo van den een naar den ander te moeten gaan, iedereen heeft je noodig, iedereen vertrouwt je, en nu wil Tom je weer hebben. Daar, voort is zij alweer, en nu, Blanche, laat zij mij zóó zitten? Als ik er van avond niet op zijn voordeeligst uitzie, spring ik in zee; wanhoop...'

'Wees toch in 's hemelsnaam een oogenblik stil, Flora.'

'Zie ik er goed uit?'

'Ja, ja, je zag er nog nooit zoo goed uit. Maar wees nu toch een oogenblikje stil.'

'Dat is goed, en daarom Blanche wil ik je ook eens wat goeds vertellen, want jij bent ook vol wanhoop, Blanche, al wil je het niet weten. Maar stel je gerust hoor, want toen jelui beiden daar zoo stonden en iemand had gevraagd wie nu de mooie juffrouw Seaton was, dan zou mijn antwoord je hart van vreugde hebben doen kloppen, want ik moet zeggen dat onze lieve Mad met haar bleek gelaat en die betraande oogen toen alles behalve schoon was.'

II.

Tom, de eenige en lamme zoon van Sir Thomas had zijne nicht laten roepen; doch, al had zij gedeeltelijk aan die roepstem gehoor gegeven en de meisjes verlaten, daarom was zij nog niet terstond naar beneden, maar eerst naar haar kamer gegaan. Daar gekomen, had zij de deur gesloten, om eindelijk haar arm hart, vol van gewaarwordingen als het was, lucht te kunnen geven.

Neen, 't was geen verbeelding van Flora dat zij bleek zag. Niet voor niet waren hare blauwe oogen vochtig en konden hare lange wimpers nauwelijks verbergen, wat er reeds in de eenzaamheid had plaats gehad. Madelaine kon zoo blijde en opgewekt zijn als iemand ter wereld, en dezen avond? - Eerst sedert een paar uren wist zij, welke hartstochtelijke wenschen onderdrukt, met alle kracht bestreden moesten worden. Hoe

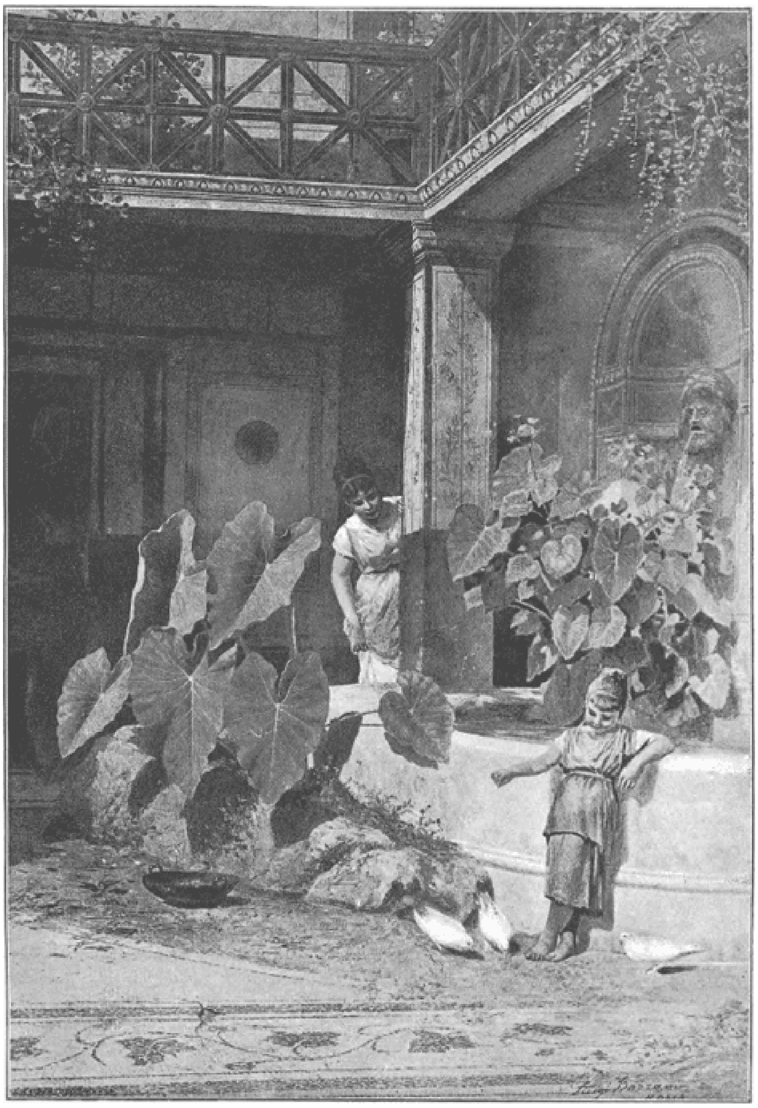

GOEDE MAATJES. Naar Luigi Bazani. (Zie bladz. 82).

had zij in den beginne geglimlacht en in stilte gedweept! Zij had schuchter genoten, denkend aan het liefelijk beeld, dat de vreugde van den avond zou verhoogd hebben, en hoop, liefde, verrukking, alles vereenigde zich om dat beeld der toekomst, en één oog, één tred, één stem zou haar zoeken en vinden; één arm zou haar geleiden uit gedrang en gewoel naar een rustig, eenzaam plekje.... Zij was nog zoo jong en teeder, die gevoelige plant. Ze wist niet hóe de aansnorrende pijl te ontwijken - noch haar kwetsbaar hartje te beschermen. En plotseling waren de snaren van haar fijngevoelig gemoed begonnen te trillen, hadden zij geklonken, en trilden zij nòg voort, zonder van ophouden te willen weten.

Ter verduidelijking van ons verhaal moeten we eerst iets meer mededeelen omtrent de omstandigheden waarin Madelaine Seaton, de ouderlooze nicht van Sir Thomas Seaton, op haar achttiende jaar verkeerde.

Een jaar vóór den aanvang onzer geschiedenis had zij hare ouders verloren, en toen was zij, de arme wees, door haar naaste en eenige betrekkingen, door het gezin van haar oom Seaton, hartelijk welkomgeheeten geworden.

Over die verandering had zij zich, in zoover het haar oom, tante en nichten betrof, niet te beklagen. Sir Thomas was, zoo mogelijk, in bijzijn zijner nicht wat minder deftig en ernstig dan gewoonlijk. Mevrouw Seaton, een beminnelijke doch gemaklievende dame, behoefde slechts de zekerheid dat haar lamme zoon, dien zij blindelings vergoodde, het voorwerp der genegenheid van hare nicht was, om Madelaine in hare gunst te doen deelen; de beide zusters hadden haar in zooverre lief, als men dit redelijkerwijze mocht verwachten tegenover een mededingster, die - hoewel alleen Flora er openlijk voor uitkwam - slechts behoefde gezien te worden om hun in de schaduw te stellen. Slechts éène omstandigheid en iedereen had het lot der weeze kunnen benijden. En die éène omstandigheid was voldoende om haar het leven bij haar oom bijna ondraaglijk te maken.

Had de liefhebbende moeder van Tom een klein kijkje kunnen nemen in het hart van het ‘lieve kind’, dan kon men verzekerd zijn dat zij dien bijnaam zou afgeschaft hebben. Want Tom, haar ongelukkige Tom, haar lieve lijder, haar hulpelooze kranke, was nu juist niet zoo'n beminnelijk wezen als men na zulk een teedere voorstelling zou mogen verwachten, en niemand wist dit, dan die door het wreede noodlot meer dan iemand anders met hem verkeerde.

De jongen, want inderdaad was hij niet veel meer, die ‘hulpelooze lieveling’ was voor iedereen een voorwerp van medelijden, want niet alleen was hij mismaakt en in den groei belemmerd; niet alleen was zijn ineengedrongen gestalte veel te klein voor zijn dik en knobbelig hoofd, zijn maar al te deerlijk misvormde ledematen waren zóó krachteloos, dat zij den bezitter niet de minste beweging toelieten en den ongelukkigen jongen stamhouder noodzaakten dag aan dag op een divan neer te liggen, zonder niet dan met de hulp van anderen te kunnen opstaan.

Maar behalve het medelijden, onafscheidelijk verbonden bij den aanblik van zulk een lichaam, was het den ongelukkige niet gegeven warmer gevoelens bij zijne medemenschen op te wekken, en zeker kon niemand dan zijne moeder met liefde over hem spreken. Hij gaf om niemand, en niemand om hem en, zooals te begrijpen valt, zetelde een diep ingekankerde haat tegen een ieder in het binnenste zijner ziel; de gedachte aan boosaardige plannen vervulde zijne eenzame uren; en allen met wie hij omging te plagen en te bedriegen was het hoofddoel, de lust van zijn leven.

‘Zoo, zijt ge daar eindelijk,’ was het welkom, waarmede hij zijne nicht begroette toen zij eindelijk met een beklemd hart zijne kamer binnentrad - een ruim, gemakkelijk gemeubeld vertrek in het beste gedeelte van het kasteel.

‘Zijt gij daar eindelijk, juffrouw Madelaine? Ge wachttet zoolang alsof ge de pret al moest genieten en u verbeelden dat gij ook moest springen en lachen op het fijne bal, hé? Wat zoudt gij er graag heen gegaan zijn, niet waar? Zoo'n mooie gelegenheid voorbij te moeten zien gaan! En Flora en Blanche zullen natuurlijk in de eerste dagen van niets anders spreken. Maar dat is allemaal je eigen wil geweest; wanneer je opgepast hadt, zoudt ge er ook naar toe zijn gegaan, en dat hadt je dolgraag gewild, niet waar? Maar kom wat dichter bij mij; waarom blijf je zoo midden in de kamer staan?’

‘Liet ge me roepen, Tom?

Of ik je liet roepen? Wel een uur geleden, maar je waart weer ondeugend zooals gewoonlijk en gingt liever eerst wat uitweenen op je kamer! Jawel, 't staat je mooi mij den rug te keeren - laat die lamp daar maar staan. - Denk je dat ik van niets afweet, omdat ik hier als een doode hond neergeworpen lig? Je hebt gehuild zeg ik je. Ja, je hebt net zoo lang gehuild dat je er smakelijk uitziet, maar het knapt je niet op, dat verzeker ik je. Heb je zoo gehuild omdat je niet mee kon? Nu, dat is allemaal nog niets hoor; ik zal je nu leeren mij ongehoorzaam te zijn. Hier zeg ik!’

Zij trad een weinig nader.

‘Hiér zeg ik je!’ herhaalde hij met verheffing van stem, ‘noem je dat komen? Ik zal je geen kwaad doen, teer poppetje; je weet immers wel dat ik niet bij je kan komen? Ik wil je enkel maar eens goed aankijken. - Juist, je ziet er net uit als ik verwachtte. Je bent gestraft, meisje en dat heeft goed gewerkt merk ik; voortaan zal je wel verstandiger zijn en doen wat je gezegd wordt!’

Na zulk een toespraak brak zij eindelijk in snikken uit, hoe goed zij zich tot nog toe ook bedwongen had.

‘Gij zult voortaan doen wat je gezegd wordt,’ herhaalde Tom langzaam, haar strak aanziende, en v o o r t a a n beteekent hier reeds van avond. Denk er dus om, juffrouw Madelaine, want alles wat mij niet bevalt wordt genoteerd en je bij gelegenheid herinnerd. Ge dacht het er van morgen zoo goed afgebracht te hebben, maar we hebben nog niet afgerekend, al heb ik je van avond niet laten gaan. Ha, ha! dat was kostelijk hè, er de

oudelui zoo in te laten loopen! Een slimme streek hè? En dat zal menig traantje gekost hebben, hè? - 'Maar luister eens, Mad,' vervolgde hij, eensklaps een smeekenden toon aanslaande, 'genoeg hierover. Ik meende het zoo niet, maar wilde je eerst wat plagen. Je bent een dwaas ding om je zaken in het hoofd te halen waar geen sterveling ter wereld ooit over zou denken. Omdat een man een glas brandewijn vraagt, iets wat iedereen toekomt, kijkt gij je de oogen uit. Eigenlijk moest ik er niet om vragen, maar moest het mij gebracht worden, en dat zou ook gebeuren wanneer onze bedienden waren zooals het behoorde: maar je weet wat een oud stel het is. Papa, die anders de laatste zou zijn mij iets te onthouden, gelooft dat het niet goed voor mij is, en mama gelooft dat lepelkost, zooals gort, broodtaart, en dergelijk geslobber voldoende voor mij is, - doch daar ik nu eenmaal een goede kerel ben en van geen standjes houd, zeg ik er maar niets van en kom veel liever tot u, inplaats van alles in rep en roer te brengen en te spreken van m o e t e n en w i l l e n .'

Madelaine knikte.

'Maar, zou je zeggen,' ging Tom in denzelfden zachten toon voort, 'waarom spreek je hierover met mij? Precies. Jij, die het altijd zoo druk hebt over het geweten, luister nu eens hoe plichtmatig ik ben. Ik kom tot je, omdat ik het niet eerlijk of passend vind om aan mijne zusters iets te vragen wat papa mij zou weigeren. Daarin zijt gij minder gebonden, Mad; niemand zou het je ten kwade kunnen duiden en... Maar ik word moe en mij dunkt het is duidelijk genoeg; de eerste keer zag je dat duidelijk genoeg in... dus zie eens of ik wat brandewijn kan krijgen, beste meid! Marks zal het je dadelijk geven, als altijd, en we hebben den heelen avond vóór ons.'

Madelaine keek hem ernstig aan: 'Heb je me dáárvoor geroepen?' vroeg zij zacht.

'Wel, natuurlijk,' hernam Tom lachend, 'het was nu niet louter om je lief gezelschap, ofschoon dat ook heel veel waard is. Maar ga nu! Marks zal het je dadelijk geven - neen, je hoeft je hoofd niet zoo te schudden. Marks is zus voor den een en zoo voor den ander. Eens word *ik* hier heer en meester en niemand begrijpt dat beter dan de oude Marks. Ga dus naar hem toe en vraag om brandewijn, maar je moet net doen alsof het voor jezelf is. Je houd je maar wat ziek, begrijp je? Daarom ben je niet naar het bal gegaan ook en nu denk je dat een beetje brandewijn je goed zal doen, en voor het geval dat je het van nacht noodig mocht hebben, zooals bij dames kan voorkomen, neem je de flesch maar mee naar je kamer. Marks begrijpt dan al alles, hij zal het je terstond meegeven, want om geen argwaan te wekken kan hij het mij niet brengen, doch wat voor kwaad steekt er in aan mejuffrouw Madelaine een weinig brandewijn te geven? Er steekt niets in, maar ge begrijpt dat *ik* het gebruiken zal. Ik heb het noodig en... en... en bij God, dan *moet* ik het hebben!'

'Van avond niet, Tom!'

Zóó zacht waren deze woorden gefluisterd dat Tom het in zijne opwinding niet goed verstond en slechts hare lippen ziende bewegen en denkende dat zij de kamer uit zou gaan om het gevraagde te halen, ging hij haastig voort: 'maar kom zoo spoedig mogelijk terug beste meid, en zie dat je de oude snapt alvorens hij zelf achter zijn eigen flesch zit. O, je weet door mij al zooveel waarvan de anderen zelf niet droomen! Van het begin af mocht ik je graag, al was het alleen maar om mama jaloersch te maken; - dus ga het nu maar dadelijk halen, dan kunnen wij straks samen gezellig verder praten. Wat, ben je nog niet weg? Krijg je het benauwd, Madam, of...' en zich trachtende op te heffen vervolgde hij: 'of... zeg, scheelt er wat aan, fijn poppetje?'

Maar zij zweeg. Hij zag haar de handen wringen. 'Zeg eens,' herhaalde hij op een toon, dat het meisje er van ontstelde, 'zeg eens, wat moet dat beteekenen?'

'Ik kan niet. Ik mag het je niet brengen, Tom. Je weet immers heel goed waarom niet,' lispelde Madelaine, zich schamend over de bedoeling harer woorden. 'Och, denk er om, Tom, je bent nog zoo jong en met een geheel leven...'

'Mijn leven!'

'Maar het is zoo iets vreeselijks,' hield Madelaine vol met hoogrood gelaat. 'Het is zoo iets, zoo iets... vergeef mij dat ik het je zeg, Tom, maar het is zoo verachtelijk...'

Gedurende eenige minuten heerschte er diepe stilte in het vertrek. Eindelijk hief hij het hoofd op en zeide op stelligen toon:

'Ik zie dat het vergeefsche moeite is; je bent me te slim af. Ja, ik was dronken, stomdronken toen je gisteravond met papa binnenkwaamt. Ja, en ik geloof dat je het iets moeilijks vond, en dat ben je nog niet te boven. Je denkt dat het niet voornaam staat, hè? En ik meende al dat je sinds gisteravond...'

Hij dacht even na; toen vervolgde hij met vuur: 'O, je weet niet, je kunt niet weten, Madelaine, hoe ik dezen avond naar een slok brandewijn snak!'

Zij sidderde.

'Madelaine,' hield hij aan, haar smeekend, bijna waanzinnig aanziende, 'Madelaine, heb medelijden met me! Bedenk eens wat je voor me doen kunt! Denk eens aan mijn ongelukkigen toestand, denk eens om een armen ongelukkige; - heb ik niet veel genot?' ging hij schamper lachend voort, 'genot? Drinken om mijne ellende te vergeten, is al het genot dat ik ken, is alles wat ik mij veroorloven kan. O, ik zou mijn ziel en mijn zaligheid wel willen verkoopen voor een slok brandewijn. Den heelen dag heb ik er op gerekend, heb ik er naar gesmacht...'

'Sedert Willem weggejaagd is,' ging Tom voort, zijne brandende oogen op Madelaine vestigend, 'ben jij mijn eenige hulp. Ik kan niet zonder drank; dag aan dag peins ik er over, hoe het machtig te worden. Draai mij niet den rug toe, Madelaine, je weet niet, je kunt niet weten welk een kanker het is. Ik moet en ik zal van avond drinken; daarom zwoer ik, dat je van avond

thuis zou blijven om er mij aan te helpen. Wees mijn reddende engel en breng mij wat ik vraag, al is het enkel uit medelijden. Toe, deze enkele keer dan! Ik weet zeer goed dat het misdadig en al zoo meer is en ik beloof je, ik zweer je, er een eind aan te zullen maken - maar van avond nog niet. Nog deze keer, Mad, deze enkele keer nog...'

Zij zag ter zijde; zij kon hem niet meer aanzien.

'Je behoeft niet te blijven als je het gebracht hebt,' voer hij steeds dringend voort. 'Ik zal je van avond vrij laten en morgen zal iedereen hooren hoe goed en lief je als altijd voor mij geweest bent...'

'Stil!'

Terstond zweeg hij, want er was iets in den toon en de houding der spreekster, dat hem het zwijgen oplegde. Madelaine had eenige schreden voorwaarts gedaan en stond in het volle licht der heldere Novembermaan aan het venster. De gordijnen waren niet neergelaten en de uitdrukking harer oogen zoowel als de scherp geteekende, vastberaden gelaatstrekken waren ditmaal niet te miskennen.

'Tom, ik kan niet, ik mag niet. Zeg wat ge wilt, maar nooit en nimmer zal ik je geven wat ik ééns gedaan heb. Toen wist ik niet - maar nu - je hebt het zelf bekend....'

'Wat, ga je heen? ga je weg?' schreeuwde de ongelukkige, 'Madelaine! hier zeg ik, hoor je niet? Madelaine!'

Maar zij had het vertrek reeds verlaten.

III.

Zooals te verwachten was, hoorde men gedurende de eerstvolgende dagen van niets anders dan van het bal. Madelaine moest naar alles luisteren en overal belang in stellen. Zij moest het aanhooren hoe jammer 't was dat Blanche's beste danser zoo spoedig verplicht was te vertrekken; hoe pleizierig zij het gevonden hadden dat Sir Thomas later dan gewoonlijk was gebleven en dat het alleen te betreuren viel dat het nòg niet later was geworden.

Madelaine hoorde alles geduldig aan. Nu en dan echter scheen zij te aarzelen, te kleuren, en vooral wanneer Flora telkens uitriep: 'ik genoot nog nooit zoo op een bal; de muziek, de zaal, de dansen, ja, alles was even goed! En dat iedereen er zoo vroolijk uitzag en... en...'

'En dat mijnheer Cumberland zoo oplettend was,' viel Blanche haar in de rede. 'Dat wil Flora er mede zeggen, niet waar Madelaine?'

Flora kleurde even. 'Geloof niet te veel van wat Blanche zegt, Madelaine,' hernam zij; 'zij had hare dansers, ik de mijne. Wat mijnheer Cumberland betreft, hij gaat mij niets aan, niets meer of minder dan onze andere kennissen. Hij danst goed...'

'Hij was de beste danser van het bal!' merkte hare zuster op,

'Vondt ge? Ja, ik dacht het ook, om je de waarheid te zeggen, maar dat kwam misschien omdat hij zoo goed met mij in den pas bleef. Ik geloof dat eenige heeren mij wel wat aankeken, maar sommige menschen zijn zoo zonderling. Praat mij niet van vrouwelijke jaloezie; geen vrouw ter wereld is zoo jaloersch als een man, die ziet dat men een ander aankijkt.'

'Hebt ge dat ooit bij mijnheer Cumberland opgemerkt?'

‘Ik weet niet of hij er reden toe had. Leg mij nu eens niet op de pijnbank; ik weet dat ge op onze vele dansen zinspeelt. Maar wat beteekent het of we nogal veel met elkander dansten? - Terloops vroeg mijnheer Cumberland naar u, Mad. Ik heb veel goeds van je verteld: dat je zoo lief voor ons was en hoe je gisteravond weer bij Tom bent gebleven - en mama prees je niet minder. O, hij hoorde van de geheele familie niets dan goed van je.’

‘En Mad, mijnheer Cumberland blijft nog vooreerst op de Heide; heerlijk hè? Hij heeft geen vaste plannen, zegt hij. Wat zou een man daarmede wel bedoelen? 't Is vreemd, erg vreemd om maar op die oude boerderij te blijven nu de jachttijd toch al lang voorbij is en dan met zulk ellendig weer. Hij moet toch om de een of andere oorzaak, buiten de jacht om, zooveel van Galloway houden; vindt je ook niet, Mad?’

Maar op zulke beschouwingen wist Madelaine meestal niet te antwoorden.

Mijnheer Cumberland was een vreemdeling, een sportman en een vrijgezel. In Augustus was hij in de buurt gekomen en had eenig jachtterrein van Sir Thomas gepacht.

De familie had hem langzamerhand als een aangenaam mensch leeren kennen en op het tijdstip, waarop onze vertelling een aanvang neemt, was hij er reeds vrij intiem geworden; maar wie van de schoonen hem het kasteel zoo druk deed bezoeken, stond nog te bezien.

Man van de wereld, was het begrijpelijk, dat hij allen die beleefdheden bewees, welke, verdeeld over zoovelen, even onschadelijk zijn als het verwijderde weerlicht, dat slechts aan den hemel flikkert, maar dat, eenmaal in kracht toenemend, zich eerst kronkelend, plotseling op zijn slachtoffer nederschiet.

Dat hij den fraaien hond van mevrouw Seaton niet vergat, was even natuurlijk als dat hij de teekenbehoeften van Blanche onderhield of den mooisten neerhangenden klimop van Flora opbond; kortom, hij had er slag van allen te bevallen en met iedereen op goeden voet te blijven. Of er een dieper of teerder gevoel bij hem sluimerde, was, zooals wij reeds zeiden, een nog steeds raadselachtige vraag.

Beschouwen wij Cumberland op zich zelf, dan wordt hij het best omschreven als een jongmensch, dat in vele opzichten zeer veel overeenkomst heeft met andere jongelui van zijn stand. opvoeding en betrekking tot de groote wereld. Van persoon was hij krachtig en breedgeschouderd, statig in zijne bewegingen, zooals bij zijn voornaam voorkomen paste. Zijn gelaat had geen buitengewone uitdrukking; ja, zelfs beweerden sommige dames - misschien wel om het sneller kloppen hunner hartjes, zoo vaak zij in Cumberland's tegenwoordigheid waren, tegen te gaan - dat hij eigenlijk geen enkelen schoonen trek bezat, zoodat het dwaasheid was

mijnheer Cumberland een mooi man te noemen! En toch vond hij zich overal den weg gebaand en werd hij bewonderd, gevierd en nageloopen, zoodat het een wonder was dat hij door dit alles niet verwaand, onuitstaanbaar was geworden.

Zóó was Cumberland in de groote wereld; dus nu, nu hij na den jachttijd nog steeds op de heidevelden van Galloway bleef, nadat toch iedereen van naam reeds vertrokken was, rees bij velen, en niet ten onrechte, de vraag op, wat toch wel de reden van dat lange verblijf kon wezen.

Flora en Blanche deelden hem samen; hij was hun gemeenschappelijk eigendom. Madelaine *moest* volledig verslag geven zoo vaak zij alleen hun vriend ontmoette. Tom *moest* men naar Cumberland's gezelschap doen verlangen. Sir Thomas *moest* hem voor zijne dochters als een gunst te dineeren vragen, en Bubble, de hond, *moest* te zijner eer met een blauw lint worden getooid.

Ter hunner rechtvaardiging echter moeten wij bekennen, dat de jonge dames, ofschoon hunne ijdelheid gevleid en hunne belangstelling opgewekt was geworden, de beleefdheden van Cumberland eveneens slechts met beleefdheden beantwoordden.

Op den morgen na het bal was Flora steeds in hooger sferen. Het was weer ‘mijnheer Cumberland zeide dit en mijnheer Cumberland zeide dat’, en diens afwezigheid - want hij was aan een jachtvriend een bezoek gaan brengen - werd alleen draaglijk gemaakt

GROOTVORST ALEXANDER MICHAËLOWITSCH EN GROOTVORSTIN XENIA. (Zie blz. 92.)

door over hem te kunnen spreken, drie dagen lang. Hij zou tot Maandag wegblijven, deelde zij den minder goed ingelichten mede; Donderdag was hij vertrokken voor drie volle dagen, om te jagen natuurlijk. De Zondag zou er hoogst waarschijnlijk bij inschieten; het was bijna zeker dat hij niet zou komen, maar dien dag in eenzaamheid doorbrengen, want niemand - en eenig verwijt lag in hare woorden tegenover papa, die in deze nalatig was geweest - had er aan gedacht hem op het kasteel te noodigen. Hij was naar een ‘heerenpartij’, ging de snapzieke vertelster voort, en daarbij zouden geen dames wezen. Maar hij scheen die partij een vervelende zaak te vinden en zij geloofde dat, als hij er met fatsoen had kunnen afkomen, hij het zeker gedaan zou hebben. Dat hij er heen was, was zeker; en de schoone vertelster hield zich overtuigd, dat, als hij er eenmaal was, zijne collega's hem niet zouden laten vertrekken.

Dientengevolge geleek het wel een wonder, toen twee zacht-blauwe oogen een paar doordringendzwarte ontmoetten, op het oogenblik, dat Madelaine Seaton de kleine, oude dorpskerk binnentrad op dien rustigen Zondagmorgen, volgende op de gebeurtenissen, die wij reeds mededeelden. Zij had niet gedacht Cumberland hier te vinden, na al hetgeen Flora reeds verteld had, en, wat nog meer zeide, omdat zijzelf ook was thuisgebleven. Zij had zich wegens hoofdpijn verontschuldigd; Sir Thomas was lijdende, dus mevrouw met haar oudste

dochter en nicht waren naar het Godshuis gereden, waar zij eenige minuten vóór den aanvang van den dienst binnentraden.

Cumberland zat op zijn gewone plaats, - op eenigen afstand van die der Seatons - en om daar te komen moesten ze hem voorbij. Onder het passeeren greep alles plaats; Cumberland en Madelaine wisselden met elkander een blik van verstandhouding.

Die blik, die oogopslag! O, zij kòn niet deelnemen aan den dienst; haar hart bonsde, het kerkboekje beefde haar in de vingers, hare wangen gloeiden, het bloed bruiste haar wild in de aderen...

En na die ontmoeting; hoevele uren van stille, zalige droomerij, van zoete herinnering en verlangen! -

Vroeger had zij even vroolijk gelachen, geschertst en gesnapt als een vogel. Zij hadden samen meer dan ééne vroolijke ontmoeting gehad; toevallig natuurlijk, want hoe kon zij denken, dat de mededeelzame Flora en de voorzichtige Blanche, ieder afzonderlijk, er toe gebracht werden om bijzonderheden omtrent het doen en laten hunner nicht mede te deelen! - Maar Madelaine was toen nog zoo onschuldig als het zonlicht, en was vaak teruggekomen met het mandje vol schelpen, die Cumberland haar had helpen verzamelen, of met de mossen, die Cumberland haar had helpen zoeken. En zij was in zijn denken, in zijn spreken, reeds lang de zijne geweest, langen tijd vóór zij zelve het gewaar werd. En toen had hij haar opgeschrikt, of liever, was zij zelve opgeschrikt.

Het was nu uit met hunne eenzame wandelingen, landelijke tochtjes of toevallige ontmoetingen in de schemerende slotpoort - alles was plotseling uit. Hij zocht haar hier, hij zocht haar daar, doch steeds tevergeefs. Hij had gedwaald langs hare geliefde paadjes, had haar trachten op te wachten, had nu eens in de vroegte, dan weer in den avond het kasteel bezocht, maar alles was steeds tevergeefs geweest.

‘Wel duivelsch, zou ik mij zóó vergist hebben?’ vroeg de minnaar zich af. ‘Neen, ik *weet* dat zij mij bemint. Maar ik denk dat Flora of Blanche haar iets verteld hebben. Zij hecht zich ten minste aan hen alsof zij haar eenige beschermsters zijn.’ En ook op dat bal was zij niet verschenen. Doch men had hem verzekerd dat het de schuld was van Tom, van dien ongelukkige, wiens bestaan zelfs te betreuren viel! Wat had Madelaine met hèm uit te staan? Maar Flora had hem van alles op de hoogte gebracht, en zij had het hem verteld dat het Madelaine vreeselijk gespeten had niet op het bal te kunnen komen. Het was dus gebleken dat zij niet met voorbedachten rade was weggebleven en evenmin dat zij zich uit eigen beweging opgeofferd had, maar dat het gebeurd was op aandringen van oom en tante Seaton.

En nu weten wij de reden van Cumberland's tegenwoordigheid in het kerkje, en wat zijne oogen zoo beteekenisvol deed vragen, toen de kleine, blonde Madelaine binnentrad, en waarom zij geen woord verstond van de preek en evenmin een enkelen psalm medezong.

IV.

Mevrouw Seaton had nòch het gesloten rijtuig, nòch het tentwagentje gebruikt om naar de kerk te gaan. De oude Iersche wagen, goed genoeg voor het slechte weer, al

was het ook Zondag, wachtte buiten, om het gezelschap na de kerk huiswaarts te brengen.

De oude dame werd er door Cumberland ingeholpen, die tevergeefs getracht had zich bij de achteraankomende meisjes te voegen.

'Blanche zit bij mij,' regelde mevrouw, rondziende. 'Kom Blanche, lieve... waar is Madelaine?'

Madelaine sprak met een jongen schaapherder met schotsche broek en den mantel om de schouders, waaruit hij een klein pakje haalde.

'Zeker hout voor Tom,' merkte Blanche op, in het rijtuig stijgend. 'Ik hoorde hem Madelaine verzoeken, er vooral voorzichtig mee te wezen.'

'Voor zijn zagerij zeker,' legde de liefhebbende moeder aan Cumberland uit. 'Die arme jongen! Dat is tenminste nog een troost voor hem. Hoort juffrouw Madelaine niet, Wilson? Misschien zijn er nog bijzonderheden bij te vertellen. Houd het paard zoolang vast, het schijnt wat ongeduldig vandaag, en u, mijnheer Cumberland - (deze was bezig met het rijkleed om Blanche's voeten te leggen) - zal wel zoo goed willen zijn Madelaine te helpen bij het instappen. Daar komt zij al met Donald. Wat een open, prettig gezicht heeft die jonge man! En met dat hout heeft hij misschien een heel eind afgelegd! Daar moet hij wat voor hebben; och hemel, nu heb ik mijn portemonnaie vergeten. Kom Mad, kom kind, gauw wat.'

Cumberland hielp Madelaine met gepaste beleefdheid, maar de aandachtige toeschouwer zou oor en oog gescherpt hebben, wanneer hij in Madelaine's plaats ware geweest. Doch ditmaal waren het woorden, slechts enkele onbeduidende woorden die hij fluisterde, maar zij waren voldoende om een lichten blos op hare wangen te tooveren.

'Kom, mijnheer Cumberland, rijd met ons mede en gebruik den lunch bij ons,' noodigde mevrouw uit. Die beleefdheid was haar ingevallen toen zij zich herinnerde geen palfrenier te hebben meegenomen, zoodat zij zich alleen op den ouden Wilson kon verlaten. En het jonge dier stond reeds van ongeduld te trappelen en zóó heftig met den kop te schudden, dat de oude man groote moeite had, hem te doen staan. Daar ging het rijtuig reeds vooruit, en voordat Cumberland tijd had behoorlijk in te stijgen, bemerkte Madelaine tot haar schrik - of tot haar genoegen? - dat Cumberland naast haar zat, achter hetzelfde kleed, zijn arm achter haar om, zijn aangezicht tot haar gekeerd en op dat gelaat een glimlach. Drie mijlen rijdens tête-à-tête over de heide lagen vóór hen.

'Hola! het pakje, het pakje!' schreeuwde een stem achteraan, en Donald, de schaapherder, liep zoo hard hij kon het rijtuig na met het hout in zijn hand, dat hij, voor het vasthouden van het paard, aan den kant van den wal gelegd had.

‘Hola, het pakje, het pakje!’

En het vurige dier moest weer tot groot ongerief van den ouden Wilson tot staan gebracht worden. ‘Waarom kan je daar niet vroeger aan denken, man?’ mompelde hij in zijne verontwaardiging. ‘Jawel, schreeuw jij er maar op los.’ Maar gelukkig had Donald spoedig het rijtuig ingehaald, het pakje aan Madelaine overhandigd, en voort ging het weer, door dik en dun. De wagen vloog over den weg.

‘Zijt gij bang?’ fluisterde hij.

‘Neen; niet heel erg ten minste.’

‘Nu, dat is goed ook. Ge behoeft u niet ongerust te maken, en toch geloof ik dat het niet kwaad was, als ik u vasthield; als het u tenminste niet hindert.’

‘Neen.’

‘Houd de leuning met de andere hand vast, en geef mij deze. O, het pakje! Laat dat maar los.’

‘Neen, dat kan niet. Ik kan het wel vasthouden.’

‘Goed, houd het dan in de andere hand, en geef mij deze. Zoo, nu zitten wij veilig. Spring er niet uit, wat er ook gebeure. Straks zal het wel beter gaan.’ Met dien sterken arm om haar heen en die diepe, teedere stem in het oor, lette zij misschien minder op het gevaar dan het verdiende, hoewel zij al de opbeuringen niet noodig had, die aan haar ten koste werden gelegd; want zij zat volmaakt stil, terwijl Blanche, die geen aanmoediging noch ondersteuning ontving, ongedurig en angstig heen en weer schoof. Zelfs hare mama, met hare onverstoorbare kalmte, hield zich beter dan Blanche.

‘Ik zie waarlijk niet in, waarom wij niet veilig thuis zouden komen,’ merkte zij op. ‘De weg is bijzonder vlak en....’

‘Waren wij de tolbrug maar voorbij,’ mompelde de oude koetsier.

‘Alles gaat toch goed, hè?’ vroeg Cumberland Wilson, om te weten wat *die* er van dacht.

‘Bestig meneer; hij zal het zoo niet lang meer volhouden,’ was het opbeurende antwoord. ‘Gij behoeft niet bang te zijn dames, alleen,’ vervolgde hij zachter, als tot zich zelf, ‘alleen die verduivelde tol; als die maar open is.’

De tol op den heideweg was een mijl van het kasteel verwijderd en werd niet bediend zooals het behoorde. En nu op den Zondag, terwijl de tolbewaarder met vrouw en kinderen naar de kerk, en zeker nog niet teruggekeerd waren, kòn het wel wezen dat de boom gesloten was, en die omstandigheid zou thans allesbehalve verkieselijk zijn.

Met angstige blikken keken allen dus vooruit, en toen de kleine woning in 't gezicht kwam, bemerkten zij tot hun schrik dat de boom nog den weg afsloot. Bij de vaart, die zij maakten, was het te bezien of zij wel tijdig genoeg opgemerkt zouden worden, om den doortocht nog te ontsluiten. Daarom verhieven allen, zoodra men binnen het gehoor kwam, hunne stemmen, en niet zonder uitwerking, want oogenblikkelijk kwam een knaap naar buiten om gezwind den boom los te maken. Nog één oogenblik en er zou niets gebeurd zijn, maar het vurige dier, reeds half gedwee geworden, doch opnieuw ingehouden, sprong verschrikt ter zijde, gleed op den glibberigen grond uit en viel, terwijl de wagen het onderstboven en de personen er uit werden geworpen.

Cumberland was terstond op de been.

‘Niemand bezeerd?’ riep hij, en om eerlijk te blijven, vertoefde hij niet langer bij Madelaine dan om verzekerd te zijn, dat zij, behalve eenige lichte kneuzingen,

ongedeerd was. ‘Mevrouw Seaton, mejuffrouw Blanche? Maar gelukkig zat u beiden aan de hooge zijde. Ik ben blij dat het zoo goed afloopt. En Wilson maar een beetje bleek, dus ook al geen arm of been gebroken. Maar nu. het paard,’ en met moeite werd het bevende, rillende dier, doch thans geheel bedaard, op de been geholpen.

Daarop richtte Cumberland zich weer tot zijn magneet.

‘Een wonder, niet waar?’ riep hij haar tegen, ‘een alleraardigst avontuurtje, en gelukkig niemand er slechter om. Op mijn woord, we konden geen beter plaats gekozen hebben. Deze modderpoel is zoo zacht als een spons; is u misschien niet wat te nat? Wacht, ik zal....’ Maar plotseling zweeg hij.

Met doodsbleek gelaat keek Madelaine strak voor zich neer; in hare hand hield zij het verradelijk pak, welks inhoud door den val aan het licht was gebracht.

Het was geen onschuldig stuk hout, maar een dunne doos, waarin, goed verpakt, een zwarte vierkante flesch zat, of liever, in was geweest, en met wier inhoud haar japon en mantel overgoten waren. De sterke lucht van brandewijn stelde Cumberland van alles op de hoogte.

Snel trok hij de ruige overjas uit en sloeg die om haar heen, vóórdat iemand anders kon bemerkt hebben wat er voorgevallen was. Het overschot van de schipbreuk wierp hij behendig in den poel. ‘Kom nu,’ fluisterde hij. Zij volgde hem gedwee, en men slaagde er in alles te verbergen. Madelaine begreep hoeveel leed der liefhebbende moeder door Cumberland's handelen - ofschoon niet voor dàt doel - bespaard was gebleven.

Maar begreep hij, Cumberland, alles? O, hoe schandelijk, hoe laf van Tom, om van háár het onbewuste middel te maken, ten einde zijn doel te bereiken!

Eén ding was zeker, en haar moedig hartje deinsde daarvoor niet terug: Sir Thomas móest het weten, en niemand dan zij alleen zou het hem zeggen.

‘Kan ik iets voor u doen?’ klonk Cumberland's stem en hij bevestigde den mantel nog vaster om hare schouders.

‘Ik ben bang dat uwe nicht kou zal vatten,’ wendde hij zich tot Blanche; ‘zij kwam in dien poel terecht en daarom heb ik haar mijn mantel omgeslagen, maar als wij wat snel loopen kan het geen kwaad. Juffrouw Madelaine,’ herhaalde hij, ‘kan ik misschien nog wat voor u doen?’

Doch een droevig knikken was haar antwoord.

Neen, hij kon niets voor haar doen, het zou slechts de schaamte en smart van den ongelukkigen vader vermeerderd hebben, indien hij vernemen zou dat een

tweede, ofschoon onwillekeurig, met het geheim bekend was geworden. Neen, zij, zij alleen moest haar oom die zoo grievende mededeeling doen. En Tom.... maar aan Tom durfde zij niet denken.

Het verzwaarde haren last, dat zij evenals hare tante en nichten bang voor Sir Thomas was. Zij kruiste niet graag zijn weg, en vertrouwelijker met hem te worden of aangenamer met hem om te gaan, zooals zij ongetwijfeld met een beter familielid zou gedaan hebben, kwam nooit bij haar op.

Wel is waar kon zij zich niet herinneren ooit een bits woord van hem ontvangen te hebben, maar hij was haar, evenals ieder ander, ontweken; hij had haar zelden toegesproken en alleen des morgens en 's avonds, bij het ontwaken en naar bed gaan gaf hij haar de hand.

Maar als zij tot haar oom had kunnen gaan om zijne hand te vatten; indien zij haar gelaat aan zijne borst had kunnen bergen, indien zij hem had kunnen troosten of door hem getroost kon worden - hoe goed, hoe sterk zou het haar niet gemaakt hebben! Nu echter zuchtte zij diep.

(*Wordt vervolgd.*)

Grootvorst Alexander Michaëlowitsch en grootvorstin Xenia.

De oudste dochter van den Czaar is sedert eenigen tijd verloofd met haar vollen neef.

Dit huwelijk schijnt geheel en al genegenheid ten grondslag te hebben, daar anders een Czarendochter schijnbaar op iets veel hoogers recht zou hebben.

De Grieksche godsdienst is echter een hinderpaal voor vele huwelijksplannnen der Russische vorsten; misschien zagen ook de Czaar en Czarin, die, zooals bekend is, zeer gehecht zijn aan hun kinderen, er tegen op, hun lieveling aan een vreemden vorst af te staan en houden zij haar liever in hun onmiddellijke nabijheid.

Het familieleven van den Czaar, zegt men, is het gelukkigste van Rusland, en prinses Xenia zal ook wel het verstandige idee toegedaan zijn: liever gelukkig n a a s t dan ongelukkig o p den troon.

De jonge grootvorstin is 18 jaar oud en de dochter van keizer Alexander III en de Deensche prinses Dagmar, die als Czarin den naam draagt van Maria Feodorowna. Zooals men bij den eersten oogopslag ziet, gelijkt zij op haar moeder en haar tante, de prinses van Wales, welke men algemeen voor de schoonste vorstinnen van Europa houdt, hoewel zij op het oogenblik nog niet zoo mooi is als haar moeder en tante het eens waren.

Haar bruidegom is de zoon van grootvorst Michaël, een oom van den Keizer; hij werd in 1866 geboren en is dus 28 jaar oud; hij heeft de forsche gestalte en het eenigszins barsche voorkomen der Romanoffs. Maar ook in den zoo gevreesden Czaar schuilt een hart vol goedheid en teederheid, en prinses Xenia hoopt ongetwijfeld dat deze Romanoff haar even gelukkig zal maken als haar moeder het door den hare is geworden.

Waar zijn de meisjes?

‘Waar zijn de meisjes?’

‘De meisjes zijn er niet.’

‘Wat, zijn ze er niet! Ze moeten er zijn, ik heb ze hier binnen zien gaan. Zij kunnen toch niet weg zijn?’

‘Nu, als jij ze gezien hebt, zag je meer dan ik!’

‘Och kom, Kee, maak nu geen gekheid; zeg mij nu, waar zijn je nichtjes?’

‘Malle jongen! Ik heb ze toch niet in mijn waschtobbe verstopt! Als je ze niet ziet, dan zijn ze er toch niet.’

‘Maar ze zijn toch niet weggetooverd. Ik zag ze hard wegloopen en hier de schuurdeur in. Wat is dat? Ik hoor iets! O, daar zijn ze. Ik hoor ze wel, die guiten. Wacht, die fopperij zal ik haar betaald zetten!

Voorzichtig, voorzichtig! Hans, Hans! Och! laat dat gestoei. Meisjes, hoe kunnen jelui zoo kinderachtig zijn! O jé, pas op mijn wasch! Ha, daar heb je het! Alles op den grond, mijn kostelijke zeep, mijn lekker sopje! O, die jeugd!’

Huwelijksgebruiken bij eenige volken.

Tot de kenmerken, welke de hooge, zedelijke trap van onze voorvaderen, de oude Germanen, aanwijzen, behooren vóór alle zaken hun gewoonten en wetten betreffende het huwelijk.

Twee hoofdgezichtspunten waren het, waardoor de oude Germanen zich in hun beschouwingen over dit fondamenteelste van alle maatschappelijke inrichtingen lieten leiden. De beroemde Romeinsche geschiedschrijver Tacitus (54 tot omstreeks 117 jaren vóór Chr.), die de oud-Germanen met zichtbare voorliefde bestudeerde en het resultaat zijner nasporingen in een zijner voortreffelijkste en belangrijkste werken nederlegde, stelt deze gebruiken met bijzonderen nadruk op den voorgrond en vergelijkt ze vol droevigen ernst met de toen reeds sterk ontaarde Romeinsche zeden. Als bijzonder belangrijk doet hij uitkomen dat de Germaansche huwelijken eerst laat, dat wil zeggen op geheel rijpen leeftijd werden gesloten, en dat in de eerste plaats een sterke lichaamsbouw en gezondheid de voorwaarden waren en dat er verder op gelet werd dat geen groote verschillen bestonden in den ouderdom der verloofden; dit alles was in overeenstemming met de grondbeginsels der Germaansche opvoeding, die op afharding en krachtiging van het lichaam en het behoud van een sterk, met weerstandsvermogen bedeeld, edel geslacht gericht waren.

Verloving en huwelijk waren dus volstrekt niet aan ieders vrije keuze overgelaten. Ieder moest zich ook in dit opzicht voegen naar het vaste, onveranderlijke gebruik van zijn stam. Zooals het stamhoofd de onbeperkte vertegenwoordiger en handhaver was der algemeene zeden en gewoonten - geschreven wetten waren er toen nog niet, de zedewet heerschte alleen - zoo was op dezelfde wijze het familie-opperhoofd vertegen-

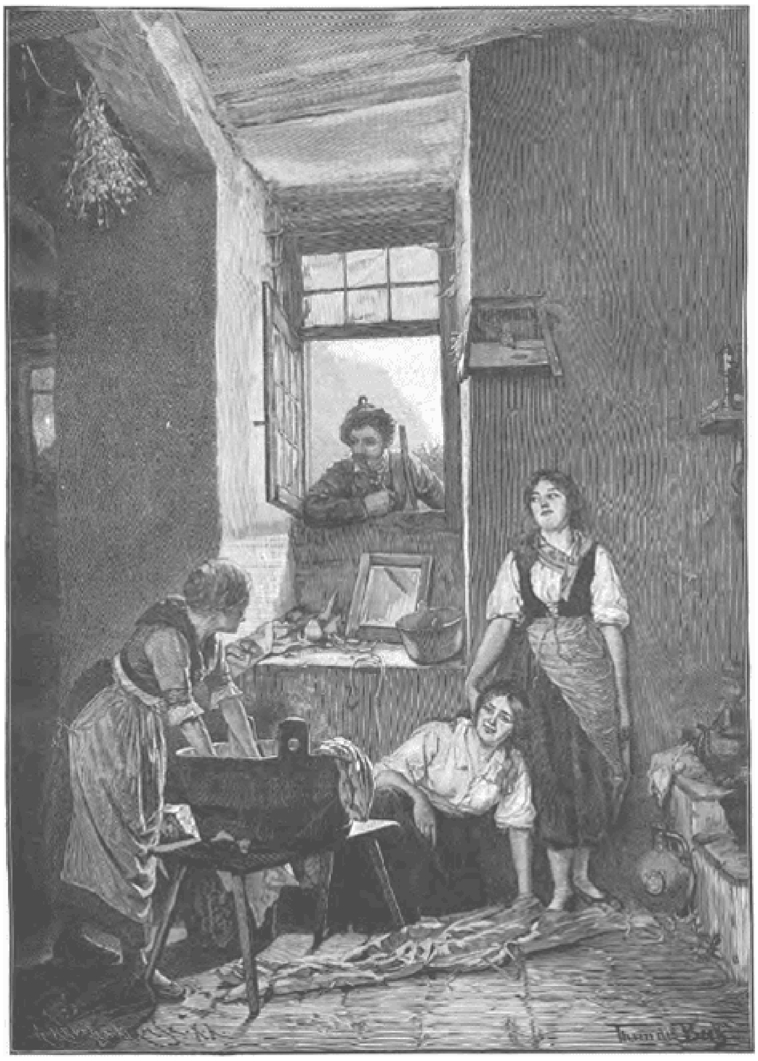

WAAR ZIJN DE MEISJES? Naar Th. van der Beek. (Zie blz. 92.)

woordiger en handhaver daarvan binnen de familie.

Wanneer hij stierf trad zijn oudste zoon in zijn plaats en in zijn rechten. Van de toestemming van het familie-opperhoofd hing dus ook vóór alles het sluiten van het huwelijk af, waarbij dit ook wederom streng volgens het algemeen geldige gebruik ingericht werd. Zelfs bestond gedeeltelijk nog het recht van toestemming van het stamhoofd, vooral bij zijn onmiddellijke ondergeschikten. Het huwelijksverlof, dat de officieren nu nog noodig hebben, is een overblijfsel van dit overoud gebruik. De lijfeigenen mochten, zonder verlof van hun overheden, volstrekt niet trouwen.

De verloving werd voorafgegaan door het huwelijksaanzoek. Dit werd echter niet gedaan door den minnaar, maar door een voorspreker - een gewoonte die zich in eenige streken, vooral in Noord-Duitschland, bij den boerenstand tot op den dag van heden bewaard heeft. De voorspreker was in den regel de vader of een andere naaste bloedverwant, in geval van nood een vriend.

Hij begaf zich te paard naar het huis der uitverkorene, waar na het verkregen jawoord de onderhandelingen over de huwelijksgift en bruidskoop werden gevoerd. De bruidskoop was voor de mannelijke verwanten van de bruid bestemd en bestond uit runderen, een getemd paard, een zwaard, een speer en schild. De huwelijksgift werd samengesteld uit roerend goed; landbezit kwam niet in aanmerking, omdat de vrouw hiervan uitgesloten was. Aan de bruid bleef de vrije beschikking over de huwelijksgift, die bij vorstelijke personen ook dienstmannen en vrouwen in zich sloot. Een zonder bruidkoop gesloten huwelijk was niet geldig. De bruidskoop heeft in den loop der tijden zijn vorm verloren; de huwelijksgift daarentegen heeft zich bewaard en in sommige streken wordt daarover nog in alle vormen onderhandeld.

Nadat men het eens geworden was over bruidskoop en huwelijksgift, volgde de verloving. De plechtigheid werd door den voogd geleid en het verdrag door handslag en eed bekrachtigd. Het jonge paar trad in den door de getuigen gevormden kring - de Ring -, sprak de belofte uit en legde de handen ineen. Verlovingsringen bestonden er niet bij de oude Duitschers, zij werden eerst door de Romeinen ingevoerd; maar slechts de bruid ontving er een.

Zooals blijkt uit den 'Ruadhel', een verhaal in verzen uit de elfde eeuw, gaf de bruidegom aan de bruid den ring over den greep van zijn zwaard met de woorden:

'Zooals deze ring uw vinger vast omsluit, zoo beloof ik u vaste, onveranderlijke trouw.'

De voogd gaf de bruid nu aan den bruidegom over met een redevoering, die ongeveer aldus luidde:

'Hiermede geef ik mijn beschermeling over aan uw trouw en genade en smeek u bij de trouw, waarmede ik haar aan u schenk, dat gij een rechtvaardig en genadig meester en geen slechte beschermer wordt.'

De duur van den bruidstaat was wettelijk bepaald. De langste duur was twee jaar. Een langer uitstel vereischte de uitbetaling van een geldboete, de verbreking daarvan de betaling van een rouwkoop.

De gewone tijd voor het huwelijk was de herfst; bovendien begunstigde men zekere dagen.

De herfst werd het liefste gekozen, omdat dan de oogst binnengehaald was, de arbeid een tijdlang kon rusten en overal de vroolijke stemming heerschte, welke voor de bruiloft vereischt werd.

Van de dagen werd het liefste gekozen de Vrijdag, dan de Zondag, de Dinsdag en de Donderdag. De Vrijdag was oorspronkelijk als de aan Frigga, de godin der Liefde en vruchtbaarheid, toegewijde dag - vandaar de naam Friggdag, Vrijdag, - de eigenlijke geluksdag. Als zoodanig gold ook de Zondag, terwijl de Dinsdag en Donderdag als gerechtsdagen daartoe geschikt werden geacht. Zondag, Dinsdag en Donderdag worden ook heden ten dage, als huwelijksdagen veel gezocht, terwijl men van den Vrijdag, die thans als ongeluksdag geldt, afgezien heeft.

Behalve de gewoonte van den bruidskoop, dien wij boven beschreven hebben, kwamen bij de Germanen ook de bruidsroof en de bruidstrijd voor. Beide zijn overoude, ook bij andere volken, als Grieken, Romeinen en anderen, voorkomende gebruiken. Zoo heeft men onder anderen den roof van Helena, den Sabijner maagdenroof, den roof van Thusnelda door Arminius. In het leven der nieuwere tijden zijn ontvoeringen niet zeldzaam; in vele landen en streken zijn zij nog steeds aan de orde van den dag, zooals op het eiland Sicilië. Als voorbeelden van den strijd om de bruid vinden wij den wedloop van Atalante, waarbij deze al haar vrijers overwint, den strijd van Brunhilde met Gunther, die de preutsche en strijdhaftige Jonkvrouw eerst in het werpen met speer en steenen moest overwinnen, voordat hij haar won.

Dan was het ook gebruikelijk den bruidstoet te overvallen, wat zeker dikwijls genoeg in vollen ernst ondernomen werd. Vandaar dan nu ook nog de wapening van het geleide der bruiden en het spreekwoord:

‘Wie het geluk heeft (dat wil zeggen de zege wegdraagt) brengt de bruid naar huis.’

Maar niet alleen bij de Germanen, ook bij andere door ras en gemoedsaanleg geheel verschillende volkeren vindt men betreffende de huwelijksgebruiken vele trekken, welke de menschelijke natuur eeren. Om onze verhandeling niet al te langdradig te maken, bepalen wij ons alleen bij de Groenlanders, Chineezen en Negers.

Als de Groenlandsche jongeling in den echtelijken staat wil treden, wendt hij zich met zijn liefdesverklaring niet tot de uitverkorene, maar tot den predikant, die de ‘voorspraak’ doet.

‘Hebt gij reeds met haar gesproken?’ vraagt de trouwlustige.

Meestal luidt het antwoord:

‘Neen.’

‘Waarom dan niet?’

‘Het meisje is te bloode, spreek gij met haar!’

De predikant laat het meisje roepen, en na eenige

onverschillige vragen begint hij het huwelijksaanzoek op de volgende wijze:

'Nu wordt het spoedig tijd, dat gij trouwt.'

'Ik wil niet trouwen.'

'Dat is jammer, ik heb een goeden vrijer voor u.'

'Wien?'

'Dien en dien.'

'Die deugt niet! Ik mag hem niet.'

Nu telt de predikant al zijn voorrechten en deugden op.

'Het is een degelijke zeehonden- en walvischvanger, een handig schutter, visscher en zoo meer. Eindelijk, wat het belangrijkste is, hij is vroom en heeft u lief.'

De schoone luistert toe, zonder door haar gebaren iets te verraden. Haar antwoord luidt in den regel:

'Trouwen wil ik hem toch niet.'

'Nu, ik wil u niet dwingen,' zegt de geestelijke; 'voor dezen wakkeren knaap vind ik gemakkelijk een andere.'

Hij zwijgt en doet, als hield hij haar weigering voor ernstig. Eindelijk zegt zij zuchtend:

'Zooals gij wilt, zielzorger!'

'Neen, zooals gij wilt. Ik mag u niet overhalen.'

Eindelijk komt met een diepen zucht het 'ja' en de zaak is afgedaan. De verdere loop biedt niets bijzonder belangrijks aan, waarom wij de beschrijving daarvan zullen weglaten.

Bij de Chineezen is het de gewone loop, dat de ouders van beide kanten het eens worden over de verloving der kinderen, waartegen deze zich slechts bij uitzondering verzetten. De verloving wordt in elk der beide familiën afzonderlijk gevierd. Bruid en bruidegom krijgen elkander niet te zien dan op den huwelijksdag, wanneer zij elkander niet reeds van vroeger kennen. Bij de keuze van een man voor zijn dochter neemt de vader op de eerste plaats in aanmerking rang en vermogen, waarbij hij echter aan een mandarijn (beambte, waardigheidsbekleeder) steeds den voorrang zal geven boven een koopman, al is deze nog zoo rijk. De koopmansstand geniet overigens in China geen al te groot aanzien.

De bruid ontvangt een huwelijksgift, die uit meubels en huisraad, en verder uit geld bestaat en die op den huwelijksdag den bruidegom in huis gezonden wordt, in den regel blijft hij ook na het huwelijk nog bij zijn ouders wonen.

De bruid wordt op den huwelijksmorgen in feestelijken stoet naar het huis van den bruidegom gevoerd. Vooraan schrijden muzikanten en vaandeldragers, dan volgt de bruid in een gesloten draagstoel. Achter haar komen in rijtuigen vier afgezanten van den vader des bruidegoms, in den regel mandarijnen, bovendien vier naastbestaanden van de bruid.

Bij de aankomst aan het huis van den bruidegom wordt de huisdeur op opvallende wijze toegeslagen, en eerst na herhaalde opvordering en nadat de muzikanten eenige stukken hebben laten hooren, wordt zij geopend.

Dan werpt een der bruidsleiders geld tegen den hemel. De draagstoel wordt, nog altijd gesloten, op den drempel der deur neergezet. De bruidegom verschijnt nu en schiet drie stompe pijlen daartegen af, om alzoo op zinnebeeldige wijze het naderende of dreigende ongeluk te dooden.

Eindelijk stijgt de bruid, nog altijd gesluierd, uit den draagstoel, in iedere hand een stuk goud of zilver of ook een appel houdend, en nu neemt de bruidegom haar den sluier af en voert haar naar een met een rood kleed bedekte tafel, waaraan zij zich nederzetten. Dan volgt er een soort van broederschapsdronk uit twee door een rood lint verbonden glazen, waarop het eerste maal, waaraan alle getuigen deelnemen, plaats heeft. Het tweede maal wordt eenige uren later gehouden.

Na het eerste maal treedt het bruidspaar vóór het in geen enkele Chineesche woning ontbrekende huisafgodsbeeld, de afbeelding van den beschermgod, voor wien na verricht gebed de bruid een met een rood lintje toegebonden bundeltje staafjes nederlegt, als een teeken dat zij het beheer van het huis op zich neemt.

Hierna treden zij in den tuin, om den hemel hun dank te brengen; dit geschiedt terwijl zij beiden nederknielen en met het voorhoofd de aarde aanraken. Gedurende dezen tijd en verder den geheelen dag duurt het concert van de medegebrachte kapel voort. Onder deze muziek moet men zich echter geen concert volgens onze begrippen denken. De trom en andere spektakel-instrumenten spelen hier de hoofdrol, zoodat men eerder gelooft kattenmuziek dan de harmonie der sferen te hooren.

In den regel laat zich het bruidspaar door een sterrenwichelaar den horoscoop trekken, waarbij het er voornamelijk op aankomt dat geen ongunstige teekenen het huwelijk in den weg staan. Deze verklaring geldt gewoonlijk als huwelijkscontract.

Komt ons bij deze gebruiken reeds veel zonderling voor, zoo zal dit nog meer het geval zijn bij die welke men in de binnenlanden van Afrika vindt. De huwelijksplechtigheden worden voorafgegaan door een optocht van den bruidegom door de straten van het dorp of de stad, waarbij hij rijkelijk met vet ingewreven - volgens de begrippen van daar ginds geparfumeerd - en in een wijden, linnen mantel gehuld, hoog te paard zit. De huwelijksfeesten hebben in zijn woning plaats.

Een gewichtig onderdeel daarvan vormt de dans der jonge vrouw, waarbij haar de man, om zijn tevredenheid en welgevallen uit te drukken, bloedigin hals en schouders krabt. Dan trekt de jonge vrouw zich terug, om eerst op den vierden dag weer te voorschijn te komen en deel te nemen aan de verdere feesten, die bij de verwanten der familie zich uitbreiden tot den veertigsten dag. Dansen en zwelgpartijen wisselen elkander hierbij af.

Bijzonder merkwaardig is een dans, die op den eersten huwelijksdag plaats heeft. Als inleiding daarvan laten de jongelingen en jonkvrouwen, die in gescheiden groepen verdeeld zijn, vroolijke liederen weerklinken. Eensklaps staat een der jonkvrouwen op en komt met een zweep,

vervaardigd uit de huid van het nijlpaard, voor een der jongelingen staan, die haar met dankbetuigingen aanneemt. Hij laat zijn blikken gaan over de schare jongelingen en roept:

'Voorwaarts, wie dorst heeft naar liefde en bewondering.'

'Ik ben bereid,' antwoordt een hunner, waarop de zweep omstreeks vijftienmaal op zijn rug neervalt. Dan komt echter de slager zelf aan de beurt en neemt de schatting aan zijn moed en aan het hem ten deel gevallen voorrecht in ontvangst. Dan trekken zich de beide helden terug, trotsch van aan het meisje hun zielegrootheid te hebben bewezen.

Binnen-Afrika is overigens het Dorado der schoonmoeders. De achting voor haar is zoo groot, dat de schoonzoon haar niet eer te zien krijgt dan als de eerste zoon geboren is. Alle verzekeringen

HANS VON BULOW.

en eeden, die uit zijn mond voortkomen, geschieden onder aanroeping van haar naam; zij wordt door hem steeds geacht als een persoon, die de hoogste vereering waardig is, zeker een schoone trek, die zij dan ook ongetwijfeld van haar kant door een waardig gedrag rechtvaardigt.

Wanneer wij een terugblik werpen op onze schildering, zoo kunnen wij gerust zeggen dat de Germaansche gebruiken in algemeen zedelijk opzicht zich hoog boven de anderen verheffen, en dan moeten wij ook oprecht bekennen dat wij ondanks de zegeningen, welke het Christendom en de beschaving ons gebracht hebben, van de oude Germanen nog veel leeren kunnen, want in onze toestanden wordt tegen de door en door gezonde grondbeginselen, waardoor zij zich lieten leiden, veelvuldig gezondigd, doordat men zonder acht te slaan op rijpheid aan ouderdom, gezondheid en de noodige huishoudelijke voorzorgen er maar al te dikwijls blind op los trouwt.

Hans von Bulow.

Een der eigenaardigste figuren van de in onzen tijd zoo in belangrijkheid toegenomen muzikale wereld is den 13en Februari te Kaïro overleden.

Hans von Bulow was ongetwijfeld een groot kunstenaar, maar zijn aardigheden als mensch hebben misschien zijn roem als kunstenaar verduisterd. Als pianist streefde hij zelfs Rubinstein nabij, als dirigent overtrof hij alle bekende orkest-directeuren; als componist bleef hij slechts middelmatig. Het werk van anderen vertolken, de geheimste bedoelingen der groote meesters te raden, zich door te dringen van hun geest, hierin was von Bulow bepaald eenig, maar eigen scheppingskracht bleef hem ontbreken, en het bewustzijn van dit gemis werd wellicht oorzaak van zijn zonderlinge manieren, zijn scherpe, vaak onbillijke critiek op den arbeid van anderen, zijn bitse uitvallen in het openbaar, en zijn rusteloos zwervend leven. Hij achtte het vele wat hij bezat voor niets en treurde om het eenige dat hem ontzegd bleef.

Bulow werd den 8 Januari 1830 in Dresden geboren en ontving zijn eerste onderricht in pianospel van den bekenden pianist Wieck. Hij zou eerst advocaat worden, maar deze studie liet hij weldra varen, en ging in 1849 naar Zurich bij Richard Wagner, wiens leerling en profeet hij weldra werd; tot loon daarvoor maakte deze Meester hem zijn vrouw afhandig. Cosima Liszt, zoo heette zij, had Bulow verscheidene kinderen geschonken, maar dit belette haar niet den leerling te verlaten om den meester aan te hangen. Nadat Cosima wettig van von Bulow gescheiden was, huwde zij Wagner, en deze familiegebeurtenis bracht wel verwijdering, maar toch geen vijandschap tusschen beide musici teweeg.

Bulow's hart was verdeeld tusschen Beethoven en Wagner; deze beide helden der muziek waren en bleven tot het laatst zijn afgoden, wier roem hij op zijn eigenaardige luidruchtige wijze overal trachtte te doen erkennen.

Na den treurigen afloop van zijn eerste huwelijk trouwde von Bulow met een actrice, Marie Schanzer, die hij gedurende zijne werkzaamheid als muziekintendant te Meiningen leerde kennen.

Het is bekend dat hij dit eerst tamelijk onbeduidende orkest tot een verbazende hoogte van kunst wist te verheffen, het in Duitschland beroemd maakte en overal de schitterendste triomfen deed vieren.

Het laatste was Bulow orkest-directeur in Hamburg, terwijl hij tevens in Berlijn de philharmonische concerten leidde; zijn plaats zal niet gemakkelijk vervangen kunnen worden.

Bladvulling.

Weinigen geven zich zooals zij z i j n ; de meesten zooals zij gaarne zouden w i l l e n z i j n .

DE BEURS VAN KOPENHAGEN.

Kopenhagen.
Met vier illustratiën naar W. Zehm.

Van Kopenhagen geldt niet hetzelfde als van Rome, dat alle wegen er heen leiden. Want de hoofdstad van het Deensche rijk ligt op een eiland en het verkeer is aan enkele havens gebonden.

De gewone weg voor ons Hollanders is langs Hamburg over Kiel en Korsör naar Denemarken. Wanneer men des morgens om acht uur ongeveer uit Amsterdam vertrekt dan komt men - over Emmerik - tegen zes uur in Hamburg; vandaar gaat het in zeven uur naar Korsör en na een spoorrit van drie uren door het vruchtbare Seeland komen wij in Kopenhagen aan.

De eerste indruk reeds is veelbelovend. Grootsteedsche drukte omringt ons terwijl wij naar het hotel rijden. Wil men van de stad een goed overzicht hebben, dan dient men echter eerst hoog te klimmen. Op den toren der Verlosserskerk heeft men een uitgebreid panorama over Kopenhagen en omstreken. Het trappen klimmen - er zijn er 397 - gaat met veel moeite en last gepaard, maar wat wordt die inspanning beloond als men eenmaal boven gekomen, de geheele stad en de zee onder zijn voeten ziet uitgespreid; tot aan de Zweedsche kust reikt het oog over de haven en de uitgebreide watervlakte.

Kopenhagen heeft prachtige omstreken; zee en woud vereenigen zich om haar met een krans van heerlijke punten te omringen; in de stad zelf is een middelpunt, waar men geheel Kopenhagen vereenigd kan vinden, dat is het wereldberoemde Tivoli. In dezen pleiziertuin van kolossale afmetingen zoekt de geheele bevolking van Kopenhagen ontspanning van den arbeid des daags; alle mogelijke amusementen, concerten, voorstellingen van specialiteiten, dans- en schiettenten van alle soorten trekken nu eens hier, dan weer daar de belangstelling, maar de eigenlijke

aantrekkelijkheid van een Tivoli-avond heeft zijn oorsprong in de tooverachtige verlichting, die door vele duizenden van bonte lampen verkregen wordt. Het electrische licht kan misschien schitterender indruk maken, maar moeilijk zulke liefelijke, arabeskachtige lichteffecten voortbrengen als hier verkregen worden door het grillige spel der bonte vlammen.

De Kopenhager dweept met Tivoli en wordt niet moede het te bezoeken. In het publiek zijn alle standen en klassen der maatschappij begrepen, maar het onderlinge verkeer blijft hoogst beleefd en vriendelijk. Zelfs als de dans rondom den eigenaardigen molen oud en jong vereenigt in zulk een kleine ruimte, dan zal men geen ruwe uitvallen of grove behandelingen te vreezen hebben.

De gunstige ligging van het etablissement draagt natuurlijk veel bij tot het talrijke bezoek. Het bevindt zich tusschen de oude stad en de groote voorstad Frederiksberg in zekere mate te midden van het Kopenhagener drukste verkeer. Want noch het in het Noorder kwartier, noch het in het Oosten op het eiland Amager liggende stadsgedeelte Christianshaven hebben zulk een beteekenis, dat zij Tivoli haar invloed kunnen ontnemen.

Wiskunstig is het groote plein Kongens Nytorv het middelpunt van oud-Kopenhagen en het zakenverkeer groepeert zich hieromheen, maar voor avondvermakelijkheden triomfeert toch het Tivolipark, waarbij zich in het Noorden de waterpartijen en parken aansluiten die op het gebied der vroegere vestingwallen zijn opgericht; en verder het Oerstedpark en de Botanische tuin. Deze geheele krans van frisch groen scheidt de nauwe stegen der Altstadt van de rechte en breede straten der voorsteden.

De eenige ernstige concurrent van Tivoli is de niet minder wereldberoemde ‘Lange linie’ een heerlijke strandwandeling, die zich van de binnenhaven aan de landcitadel langs de zee uitstrekt. Wie de vrije natuur boven alles liefheeft zal zich hier aangenamer voelen dan in het menschengewoel van Tivoli; geen schelle klank van het stadsleven stoort de plechtige stilte der zee, de toovermacht van een heldere door de maan verlichten avond.

Maar niet alleen des avonds noodt de ‘Lange linie’ tot genieten uit, den geheelen dag wandelt het fashionable Kopenhagen daar heen en weer, en vooral op de namiddaguren vertoont zich daar een levendig, bont tooneel. Heeft de Kopenhager in de middaguren zijn inkoopen gedaan in de Ostergade en met de drukte der stad afgedaan, dan begeeft hij zich tot opfrissching aan het strand om door het gezicht der zee lichaam en geest te versterken. Elegante restaurants aan de lange lijn, helpen hem bij deze nuttige bezigheid, die in Tivoli of Skodsborg haar bekroning vindt.

Dit Skodsborg is een vlak aan zee gelegen kleine badplaats, rijk aan villa's, restaurants en hotels, waar men een idyllisch onderkomen kan vinden. De ‘Lange linie’ is de voortzetting van de straat, die van Kongen Nytorv uit het voorname stadskwartier doorsnijdt, waarin de paleizen der aristocratie en der gezanten liggen. Op een kleine ruimte ontmoeten elkander daar twee stroomingen: de stille voornaamheid, met hare verveling en eenzaamheid, wanneer wij het plein bereiken, omsloten door de vier in Rococostijl gebouwde paleizen van het Amalienborgslot, en het drukker gewoel der haven met zijn komen en gaan der passagiers, het in- en uitladen der goederen.

De in de haven gebouwde stoombootbrug levert het beste gezichtspunt; men bevindt zich hier in het midden der haven, die zonder groote bouwwerken, eenvoudig gevormd wordt door den zeearm, die het eiland Seeland van het eiland Amager scheidt. In den omtrek der stoombootbruggen overheerscht het wereldverkeer; hier liggen de kolossale handelsbooten en zeilschepen, die dicht voor de kaden hun ankers kunnen werpen.

Het eigenlijke stadsverkeer heeft zijn standplaats in twee kanaalvormige grachten, waarvan het eene zich uitstrekt tot aan het Kongen Nytorv, het andere het sloteiland omringt. De oorlogshaven, die gedurende het verblijf van den Czaar op Deenschen bodem steeds een paar Russische oorlogsschepen bevat, bevindt zich op de Amagerzijde en heeft een beschutting aan den zeekant, van verschillende versterkte eilanden waarvan het Fort Trekoner de laatste uitlooper is.

Tusschen de oorlogs- en handelshaven is de door schepen levendig gemaakte waterstraat, die naar den Sond voert. Zij is breed en lang genoeg om een verrukkelijk schouwspel aan het oog te bieden. Aan de uiterste punt der stoombootbrug staat een bank, vanwaar uit men gemakkelijk om zich heen kan zien. Men kan van hier belangstellend het schepenverkeer gadeslaan, dat in altijd wisselende vormen te voorschijn treedt. Men leert spoedig de bestemming der personenstoombooten kennen, die met haastige vaart het verkeer tusschen de aan den Sond gelegen Deensche en Zweedsche plaatsen bewerken.

Deze Sondstoombooten verdienen hoogen lof; zij kunnen als voorbeeld dienen van sierlijkheid en zeewaardigheid; het zijn groote, sterke schepen, eer dan havenstoombooten, die zelfs in den winter bestand zijn tegen het ruwe weer en dan ook regelmatig hun tochten doen.

De comfort der inrichting voldoet aan de hoogste eischen. De verschillende salons op het dek, de groote dames- en heerenkajuiten onder het dek, de eetzaal alles is élégant en gemakkelijk ingericht. Dat in den eetsalon een koud buffet den hongerigen voedsel geeft, spreekt van zelf; men zet zich zonder groot tijdverlies door bestelling aan de rijkgedekte tafel en eet naar verkiezing van de schotels met koud vleesch, visch, kreeft en andere lekkernijen.

Wie van het zaakrijke leven van Kopenhagen zich een voorstelling wil maken, moet de veelvuldig slingerende straten tusschen Kongen Nytorv en Tivoli doorwandelen. De hoofdstraten-lijn, die deze beide punten verbindt, wisselt wel elk oogenblik van naam, maar niet van karakter; of de streek Ostergade, Amagertorv of Vimmelskaftet heet, overal ziet men werkelijk een echt cosmopolitische drukte.

Hier is in ieder huis een zaak gevestigd, en niet alleen nemen de winkels het gelijkvloers en de hoogere verdiepingen in, maar ook de kelders zijn voor winkels en restaurants gebruikt. Die kelderwinkeltjes doen ons aan onze Hollandsche steden denken, waarin deze echter gaandeweg verminderen met den toenemenden bouwlust der moderne bevolking.

Met de van het Kongen Nytorv naar het Westen zich uitstrekkende Ostergade, wedijvert de Gothersgade, die het zelfde uitgangspunt bezit maar een noordwestelijke richting inslaat in drukte van handel en verkeer. Deze Gothersgade is de langste straat der stad; zij voert voorbij den Rozeborggarten en den botanischen tuin over de meren naar de voorstad Nörrebro.

Bouwkunstige eigenaardigheden bezitten de meeste huizen van dit oude stadsgedeelte niet, toch ontbreekt

het hier niet aan ouderwetsche schilderachtige gevels, die aan de gebouwen der oude Hansesteden herinneren.

Het meest karakteristieke bouwwerk van Kopenhagen is ongetwijfeld de op het sloteiland gelegen Beurs, een lang uitgestrekt in - volgens de Denen - Hollandsche Renaissance opgetrokken gebouw, dat door den boven de eerste verdieping aangebrachten gevel en den hoogen zonderlingen toren een eigenaardigen stempel draagt. De torenvorm zal men niet licht ergens anders aantreffen; vier draken rusten op hun buiken en strekken de staarten naar boven, ze in elkander slingerend, zoodat ze op een hoogte van 51 Meter puntig uitloopen.

Een aantal openbare gebouwen in Kopenhagen zijn in den Griekschen bouwstijl opgericht, die in de eerste helft onzer eeuw mode was. De architect Hansen, wiens latere werkkring in Weenen zooveel schitterende resultaten heeft opgeleverd, koesterde voor dezen bouwtrant, die voor onze Noordsche toestanden zoo weinig geschikt is een buitengewone voorliefde zooals blijkt uit het Raadhuis, het afgebrande slot Christiansborg en de Vrouwenkerk.

Het eerste bevindt zich op het Nytorv, een groot plein, dat in zijn bovenste gedeelte Gammeltorv heet (Nieuwe en Oude Markt) en door de straatlijn der Ostergade doorsneden wordt.

Op den gevel van het Raadhuis staat het begin van een oud-joodsche wettenverzameling: ‘Med Lov skal man Land bygge’ (Met de wet moet men land bebouwen) een voorgevoel van den tegenwoordigen parlementairen regeeringsvorm uit het jaar 1240.

Slot Christiansborg was de eigenlijke koningszetel, een klein stadsgedeelte met zijn bijgebouwen. Maar een noodlot scheen er op te rusten, het scheen bestemd een prooi der vlammen te worden. In de 18de eeuw brandde het neer en werd later volgens de plannen van Hansen opgebouwd, maar een tweede brand vernielde het opnieuw en liet het als ruïne achter. Sedert tien jaar verheffen zich nu de naakte, geblakerde muren in de lucht, een schouwspel vertoonend gelijk eens de brandoffers der Commune. In tegenstelling van dezen geweldigen vernielden kolos en de sierlijke hoogopstijgende Beurs ligt in zekeren zin een symbool der ontwikkeling van vorstenmacht en burgerlijke werkkracht.

Voor de slotruïne bevindt zich een bronzen ruiterstandbeeld, Frederik VII voorstellend, den Koning, die het land zijn grondwet gaf en nog heden als ‘Vader des Volks’ vereerd wordt. Het gedenkteeken is een werk van Bissens; ruiter en paard zijn geheel realistisch opgevat. Het is ontegenzeggelijk het interessantste standbeeld, dat Kopenhagen bezit.

Het aantal gedenkteekenen dat de pleinen versiert is niet klein, maar zij boezemen den inwoners meer belang in dan den vreemdelingen.

Op het hoofdplein der stad, het reeds genoemde Kongen Nytorv, waarvan men den omvang kan berekenen uit het feit dat dertien straten daarin uitloopen, staat in het midden, omringd door groene graszoden, boschjes en boomen, het gedenkteeken van Christiaan V, eveneens een ruiterstandbeeld, op eigenaardige wijze in lood gegoten. De volksmond heeft dit niet zeer schoone standbeeld den bijnaam gegeven van ‘Hesten’, het Paard.

Te midden van de achthoekige ‘Frederiksplads’ die door de vier paleizen van de Amalienborg omringd wordt, staat een bronzen ruiterstandbeeld van Frederik V, en

een vierde heerscher van Denemarken, Frederik VI, heeft zijn monument in den naar hem genoemden Frederiksberger slottuin.

Voor den nationalen zeeheld Nils Juels is het monument opgericht dat wij in de ten zuiden van Kongens Nytorv gelegene straat Holmens kanaal ontdekken.

Het materiaal, dat voor het gieten van dit beeld gebruikt werd, was het metaal der kanonnen van het in het jaar 1873 in de Kjöge Buche gevonden Linieschip 'Danebrog' dat in 1710 met een bemanning van 700 man in de lucht vloog, daar de kommandant den strijd met het brandende schip zoolang voortzette totdat het vuur de kruitkamer bereikte. Andere herinneringen aan nationale gebeurtenissen zijn de zegezuilen aan het einde der haven en de vrijheidszuilen, tegenover het spoorwegstation. De laatste werd ter herinnering aan de opheffing der lijfeigenschap onder Christiaan III opgericht. Van de talrijke aan verdienstelijke mannen opgerichte gedenkteekenen moeten de standbeelden der dichters Holberg, Oehlenschlager, Andersen vermeld worden.

Eigenaardig maar niet mooi, is het derde bouwwerk op het sloteiland, het veelgenoemde Thorwaldsen museum. Het uiterlijk van dit in den stijl der Etruskische graven opgerichte museum, maakt een tamelijk verwaarloosden indruk. De eigenaardige bouwtrant zal moeten uitdrukken, dat hier niet alleen de ontwerpen en scheppingen van den grooten meester, maar ook zijn stoffelijk omhulsel gevonden worden; het is een eenvoudige, met klimop begroeide steen.

Nog op een tweede plaats kan men Thorwaldsens geest op zich laten inwerken, in de Vrouwenkerk, waarvan het architectonische, eenvoudige, inwendige door de heerlijke marmerwerken, Christus en de twaalf Apostelen voorstellend, die Thorwaldsen gedeeltelijk zelf, gedeeltelijk door zijn leerlingen uit liet voeren, een edele versiering heeft ontvangen.

In het bereik van het oude stadsgedeelte, zijn er nog vele andere gebouwen, die òf door hun vormen òf door hun bestemming onze belangstelling opwekken. Daar is in het voorname stadskwartier der Bredgade de trotsche marmeren kerk, reeds in 1799 begonnen, maar eerst in den laatste tijd voltooid, dan het statige nationaal theater aan Kongens Nytorv en op het zelfde plein het eenvoudige slot Charlottenburg, de zetel der kunstakademie en der schilderijengalerij, die uit het brandende Christianborgslot gelukkigerwijze geheel gered is en voornamelijk een aantal goede schilderijen van Hollandsche meesters der 17de eeuw bevat.

Een ander, overigens zeer bescheiden slot, het Prinsenpaleis is eveneens als museum ingericht, het bevat de kostbare verzameling van noordsche oudheden, een etnographisch museum, antieken, muntverzameling enz.

HUIS AAN DE AMAGERTORV.

Dit practisch gebruik van gebouwen, die den vorst toebehooren, is wel een karakteristiek kenmerk der Deensche toestanden. Van alle paleizen, welke wij reeds hebben leeren kennen, beschikt de Koning slechts over twee, de winter-residentie Amalienborg en het zomerpaleis Fredensborg. In het daaraan grenzende slot Frederiksborg is een historisch Nationaal-museum geherbergd, en voor een dergelijk doel dient ook het hoogst bezienswaardige kasteel Rosenborg.

Wel zijn er nog in de omstreken van Kopenhagen zomer-residentiën aanwezig, die ter beschikking staan van de vorstelijke familie. Zoo is het nabijgelegen Charlottenlund het door prachtige parken omringde zomerverblijf van het kroonprinselijke paar; verder kan men daaronder nog rekenen het koninklijke kasteel Bernstorff, de vroeger als jachtslot dienende thans ongebruikte Hermitage en zoo meer. Slot Rosenborg behoort tot de oudste gebouwen en is langen tijd een lievelingsverblijf geweest van de Deensche vorsten. Zijn smal, hoog opstijgend front is in den Renaissance-stijl kloek gebouwd, en de rijkdom aan gevels en hooge torens geeft het een schilderachtig aanzien.

In plaats van den vroegeren hofluister is de herinnering aan het schitterende verleden gekomen; de rijke inhoud der chronologische verzameling der Deensche koningen, gunt ons een blik op de verschillende tijdstippen der geschiedenis, door den rijkdom van sieraden, wapens, insignes, kleederdrachten, portretten en meubels, terwijl de stijlvolle oordeelkundige restauratie van het inwendige ons de beelden uit het verledene nog levendiger voor den geest brengt.

Met den ouderdom van het slot zijn de tuinen in overeenstemming, die het van de oostzijde omringen. In den Rosenborger tuin stoeit de Kopenhager kinderwereld met bijzondere voorliefde en ook de aardige kindermeisjes voelen zich op deze plaats recht prettig, daar de naburige kazerne der Deensche garde er voor zorgt, dat de hofmakers niet ontbreken.

Onder het dichte bladerdak der hooge boomreuzen speelt zich daar menig romannetje af en de blik der bezoekers vestigt zich gaarne op de aardige veelkleurige groepen door de zonen van Mars en hun vriendinnen gevormd.

Het Rosenborg park behoort tot den krans van 'Anlagen' die tusschen de oude stad en de noordelijke voorsteden liggen. Door het partijtrekken uit de oude wallen en grachten wordt menig schilderachtig effect verkregen, maar dit is dan ook de grootste aantrekkelijkheid van het Oersted park en den Botanischen tuin. Het ontbreekt hun aan ouderdom om tot volle ontwikkeling te zijn gekomen. Na eenige tientallen van jaren zullen deze parken wel met de prachtige tuinen kunnen wedijveren.

De hun omringende stadsgedeelten herinneren aan alle nieuwe in de Europeesche hoofdsteden aangelegde kwartieren; rechte straten, elegante maar iedere oorspronkelijkheid missende huizen, alles zeer practisch ingericht maar beter geschikt om te bewonen dan om aan te zien. De kaden langs de waterbekkens Peblingesö en Sortedamsö zijn vol eenvoudige bevalligheid; maar de afgesloten ligging dezer binnenwateren staat echter niet toe ze te gebruiken voor stoomboot-tochtjes.

Even rijk van 'Anlagen' voorzien is de Westervoorstad Frederiksberg. Ook hier vindt men weder een slot op een hoogte gelegen, dat in het Noorden zacht glooiend nederdaalt naar den bevalligen Frederiksbergtuin, terwijl de Oostzijde sterk met bosschen begroeid is. De blik van het terras over Kopenhagen verdient opmerking, daar het 't eenige is dat de omgeving der stad biedt. Slot Frederiksberg wordt als krijgsschool gebruikt, weder een bewijs voor den practischen zin der Denen. Gaat men van het slot over den naar Roeshilde voerenden landsweg, zoo betreedt men een tweede prachtig park, Sondermarken genaamd, een boschgrond met oude boomgroepen.

Een tocht zal men echter in geen geval mogen verzuimen, het is naar de kasteelen Frederiksborg en Fredensborg, het laatste zooals men weet de zomerresidentie van den Koning en de Koningin van Denemarken, de zoogenaamde schoonouders van Europa, waarin zich des zomers hun talrijke kinderen, en kleinkinderen verzamelen, die allen op of bij keizers- en koningstronen zitten, het geliefde toevluchtsoord vooral van den Russischen Czaar, die hier voor korten tijd de zorgen en

angsten ontvlucht, welke hem daar ginds in zijn reuzenrijk omringen.

Met dit uitstapje verbindt men meestal een bezoek aan Helsingör en Slot Kronborg; ook wordt door ondernemingsgezinde touristen een tochtje naar Helsingborg op de Zweedsche kust niet versmaad.

De overvloed van schoone bosschen langs de kusten van Denemarken geeft daaraan een bijzondere bekoring; even als de menschen slank en groot gebouwd zijn, zoo verheft zich ook de Deensche boom met zijn stam trotsch in de hoogte en deze bladerrijke woudreuzen maken ieder uitstapje tot een onvergelijkelijk genot, dat door de overal aanwezige kijkjes op de zee nog vermeerderd wordt.

Maar de vreemdeling zal zich niet alleen met deze uitstapjes in de heerlijke natuur bezighouden. Ook de kunstschatten, welke Dememarkens hoofdstad zoo ruimschoots bezit, zullen zijn belangstelling wekken.

IN DEN ROSENBORG TUIN.

Het eerst verdient zijn bezoek de beroemde Glyptotheek van den heer Jacobsen, in Ny-Carlsberg. In een tijd dat echte kunstliefde en kunstbescherming tenminste in Europa zoo zeldzaam zijn, verdient zulk een belanglooze verzamelaar als de bierbrouwer Jacobsen onze volle erkentelijkheid. Met den grootsten ijver en ten koste van veel geld heeft Jacobsen een uitstekende verzameling van moderne beeldhouwwerken aangelegd, die in een eenvoudig maar doelmatig ingericht huis voor het publiek ter bezichtiging openstaat. Jacobsen heeft meestal Fransche stukken aangekocht, hetgeen met den Deenschen smaak overeenstemt, daar zijn landgenooten veel meer Fransch- dan Duitschgezind zijn, en een groot gedeelte der successtukken uit de Salons der laatste jaren hebben hier een blijvende plaats gevonden. Werken als Delaplanche's ‘Muziek’ en ‘Dans’, Falguières ‘Drama’ en ‘Ophelia’, Chapu's ‘Jeanne D'Arc’ behooren tot de paarlen der Fransche beeldhouwkunst.

Van de nationale beeldhouwers zijn de voortreffelijke Sinding, Bissen, Hasselberg, Jerichau e.a. rijk vertegenwoordigd.

De heer Jacobsen was met een nieuw gebouw bezig - misschien is het nu wel voltooid - dat de door hem aangekochte schilderijen zal bevatten.

Uit dankbaarheid voor het edele gebruik door hem gemaakt van zijn rijkdom zal de vreemdeling zeker niet verzuimen met nog meer ijver dan anders zich te vergasten aan het Ny-Carsbergdel (bier) waarvan het gebruik hem zulke kolossale winsten in den schoot werpt, welke hij zoo waardig toont te zijn.

En nu nog een woord over de kosten, waarop zulk een uitstapje naar Kopenhagen den toerist komt te staan. Hij kan gerust zijn; zoo buitensporig behoeft het verblijf aldaar niet te wezen. Het eten en drinken is er uitstekend zooals men recht heeft te verwachten in een land dat zoo vruchtbaar is en zich geheel aan de veeteelt wijdt.

Het koude buffet, dat in de Noordsche steden zulk een hoofdrol speelt, staat ook reeds te Kopenhagen in hoogen bloei. De gastronomische genietingen, waarop men in de groote restaurants vast rekenen kan zullen iemand niet minder lang in de herinnering blijven dan bijv. een mooie zonsondergang op de 'Lange linie'.

Ook de taal biedt geen moeilijkheden aan. Met Duitsch komt men overal terecht. Alle kringen der bevolking, waarmede een tourist in aanraking komt, hotelhouders, kapiteins, kooplieden, kellners, koetsiers, kamermeisjes spreken goed Duitsch en hoe grooter het vreemdelingenverkeer wordt hoe meer deze kennis zal toenemen. De beleefdheid en hoffelijkheid der Denen is niet minder aangenaam dan het deftige, voorname verkeer onder elkander.

Een bezoek aan Kopenhagen en de schoone kusten van Seeland is ieder aan te bevelen, die een korten tijd op aangename en niet al te dure wijze in den vreemde wil doorbrengen.

Voorloopers van de phonograaf.

De bekende uitspraak van den wijzen Rabbi Ben Akiba: 'Niets nieuws onder de zon' heeft wel in geen eeuw zooveel ongeloovig glimlachen te voorschijn geroepen, als in de onze, waarin ontdekking op ontdekking, uitvinding op uitvinding elkander opvolgen als de golven van den door den storm bewogen Oceaan.

En toch geven oordeelkundige geleerden toe dat de voortijd veel meer kennis en kundigheden bezeten heeft dan tegenwoordig wordt aangenomen en dat vele dingen, die eerst in den laatsten tijd zijn ontdekt of uitgevonden, in vroegeren tijd reeds bekend of toch in de kiem aanwezig waren. En dit is zelfs van toepassing, zooals wij uit het volgende zien kunnen, op eenige uitvindingen, waarop onze tijd met recht het meeste trotsch is.

Voor eenigen tijd groeven Russische boeren bij de Finlandsche hoofd- en universiteitsstad Helsingfors aan de Finsche golf een put en stieten op een zonderlinge ijzeren kist. In de zoete hoop een kostbaren schat te vinden, brachten zij die met de grootste moeite aan het daglicht. Een schat was het inderdaad, die op zulk een onverwachte wijze aan de vergetelheid werd ontrukt, maar geen zooals de werklieden het gewenscht hadden - een oude perkamentrol met voor hen onleesbare karakters en letters.

Zij droegen hun vondst naar de stad, en daar hadden de professoren spoedig uitgemaakt, waarover het handelde. Het was een in sierlijk Latijn geschreven verhandeling, die met de woorden begon:

Suger. presb. Abbas S. Dionysii dixit... De priester Suger, abt van Sint Dionysius, sprak.... over? Over de beweegkracht van den stoom, op de wijze, die een hedendaagschen natuurkundige tot eer had gestrekt.

En de ijzeren kist was niets meer en niets minder dan een stoommachine met haar cylinder, haar raderenhaar rollen enz., welke deelen allen tamelijk goed bewaard waren gebleven en bijna zonder uitzondering den stempel droegen: Suger parens Galliae fecit (Suger, de vader van Galliê, heeft dit vervaardigd). Zooals men weet, was de abt Suger van Sint-Denis een der verstandigste mannen van zijn tijd, minister van Lodewijk VII van Frankrijk en verkreeg wegens de groote verdiensten, bewezen aan koning en rijk, aan wetenschap en volkswelvaart, den vereerenden bijnaam van Pater Patriae - Vader des vaderlands. Dit was tusschen 1137-1180, dus vóór zevenhonderd jaar, en alzoo mag Suger's werktuig met recht een voorlooper van de hedendaagsche stoommachine genoemd worden. Maar ook voorloopers van de phonograaf meer of minder volmaakt en bekend moeten er in de Middeleeuwen, om van de oudste tijden niet te spreken, geweest zijn. Want hoe anders zou men de sprekende hoofden uit die tijden anders noemen? En velen hunner waren zonder twijfel wetenschappelijk en kunstvol ingericht, zoodat de toenmalige wereld ze voor spokerijen en hekserijen aanzag, tenminste als werktuigen van bedrog; zelden voor de voortbrengselen van de scherpzinnigheid van ‘groote, denkende hoofden’.

Gerbert, aartsbisschop van Rheims en Ravenna, die als Sylvester II, van 999-1003, den pauselijken stoel bekleedde, kende philosophie, wiskunde, sterrenkunde en alle wetenschappen van zijn tijd, vervaardigde hierover leerboeken, vond vele voorwerpen der waterbouwkunst uit, vervaardigde zonne-uurwerken, aard- en hemelgloben en.... gold voornamelijk wegens zijn uitvindingen op mechanisch gebied bijna als toovenaar. Gerbert had ook op de Mahomedaansche Hoogeschool van Cordova gestudeerd. Hij schiep ons een ‘sprekend hoofd’ uit brons, dat verscheidene woorden kon zeggen en ongehoord opzien baarde bij hoog en laag uit dien tijd.

De Franciscaner monnik Roger Baco uit Ilchester in Engeland (1214-1294), wegens zijn buitengewone kennis van physiek en alchemie Doctor Mirabilis genaamd, schreef bereids over brillen, buskruit en is de uitvinder der vergrootglazen. Wegens de vervaardiging van een sprekenden automaat of spreekmachine voor een toove-

naar gehouden, kwam hij tweemaal in de gevangenis, eens zelfs voor tien jaar, en alleen den Paus gelukte het den grooten kunstenaar in vrijheid te doen stellen. De Dominicaan Albertus Magnus (Albert van Böllstadt 1193-1280) bisschop van Regensburg, als wonder van zijn tijd als Doctor universalis (de alles omvattende leeraar) en niet minder als toovenaar aangezien, was in dezen bond de derde. Toen hij, die vooral beroemd is als grondlegger der Aristotelische scholastiek, in Keulen leeraarde, maakte hij ook een 'sprekend hoofd', een middeleeuwschen voorlooper van de phonograaf, uit klei.

Zijn lievelingsleerling Thomas van Aquine, de latere kerkleeraar, moet, toen hij dezen automaat hoorde spreken, zoo van streek zijn geraakt, dat hij hem in stukken sloeg.

'Daar gaat de arbeid van dertig jaren heen!' was de eenige klacht van den ernstigen, woordkarigen meester Albert de Groote.

Algemeene ontwikkeling was toen niet te verwachten en daarom werden deze groote denkers en geleerden zoo weinig verstaan door hun tijdgenooten. Wie echter zal heden ten dage die talrijke hypothesen dom en belachelijk vinden, waardoor de wijzeren dier periode zulke natuurkundige wonderen voor zichzelf en anderen trachtten te ontraadselen, nadat wij deze wonderdingen (electrische telegraaf, telephoon, phonograaf en zoo meer) in veel wonderlijker vorm en gestalte hebben te zien gekregen?

De zoo dikwijls als zwetser gebrandmerkte en in elk geval zeer phantastische Walchius bijv. hield het reeds in zijn tijd voor mogelijk een buis zoodanig in te richten, dat men zijn stem daarin dagen lang kon bewaren - is het niet als sprak Edison over zijn phonograaf? - zoodat men het zijn vrienden in plaats van zijn handschrift kon toezenden?

Deze Walchius-phonograaf dacht hij zich wel is waar zeer primitief en eenvoudig. Daar namelijk de menschelijke stem eenigen tijd noodig heeft om door een buis te komen, zoo meende Walchius dat wanneer men de beide einden daarvan behoorlijk toestopt terwijl de toon zich in het midden bevond, deze zich zoolang liet bewaren als men wilde. Wanneer dus de bekende of vriend, die de buis ontvangen had, ze opende, zoo zouden de woorden duidelijk en in dezelfde volgorde zooals zij in de zoogenaamde phonograaf gesproken waren, er uit komen en hun onze denkbeelden toevertrouwen.

'Zulk een inrichting,' gaat Walchius voort, 'hadden de koppen van Albertus, Sylvester en Baco.'

Of de goede man het ook beproefd heeft zijn plan practisch uit te voeren?

Later hield de bekende en geleerde professor Athanasius Kircher (geb. 1601 te Gerra bij Fulda), professor te Wurzburg en dan leeraar der wiskunde aan het Collegium Romanum te Rome, waar hij in 1680 stierf, wiens roem door voortreffelijke geschied- en wiskundige werken en door natuurkundige ontdekkingen, bijv. de Aeölus-harp, de spreekbuis, enz., in alle landen verspreid was, in zijn Musurgia universalis lib. IV, zich bezig met dergelijke theorieën, gelijk hij in zijn Mundus subterraneus verhaalt, hoe het er in het inwendige der aarde uitziet, zonder echter een poging tot onderzoek aan te wenden. Kircher beweert, dat men een geïsoleerde beeldzuil - een soort Homunculus - kan vervaardigen, waarin oogen, lippen en tong zich op bevel bewegen, gearticuleerde tonen uitspreken of schijnen te lezen. Toen Christina van Zweden zich in Rome had gevestigd, wilde

Kircher zulk een sprekende figuur voor haar vervaardigen - hij had dikwijls toegang bij haar -, werd echter, zooals het meer gaat, door gebrek aan tijd en geld daarin verhinderd.

Later werden op verschillende tijden allerlei spreekmachines in Europa vertoond en de bewaring en de voortplanting der tonen was dikwijls zoo behendig verborgen, dat zelfs menschen van het vak zich lieten bedriegen.

Zoo vertoonde zekere Thomas Irson aan het hof van Karel II van Engeland een hoofd, dat in verschillende talen op vragen antwoordde, die men hem in het oor fluisterde. De verbazing groeide zoolang aan, totdat een page in de naaste kamer iemand betrapte, die door een buis antwoordde.

Zoo werd ook in de laatste eeuw in Versailles een Bacchus vertoond, die op een vat zat en alle dagen der week luid en duidelijk uitsprak.

De ‘Toovenaar’ liet de menschen in het binnenste der figuur en in het vat kijken, waar zij niets dan orgelpijpen, raderen, blaasbalgen en zoo meer zagen. Maar een grondige onderzoeker ontdekte een valschen windketel, waarin een dwerg zat, die de woorden door een buis naar de lippen van den Bacchus toevoerde. Dus bedrog!

Eerst nadat in de plaats der holle theorieën, bedriegerijen en phantasiebeelden, grondig onderzoek was ingetreden, kon men met zekerheid de vervaardiging eener echte spreekmachine verwachten, omdat hiervoor een nauwkeurige bekendheid met het mechanisme der spraak het eerste vereischte vormt.

Het begin van een op proeven gesteunde navorsching maakte de Sint Petersburger Academie in 1779, welke de beantwoording van de twee volgende vragen als prijsvraag uitschreef:

1) Waarin bestaat het wezen der klinkers a, e, i, o, u; en 2) kan men op de wijze der V o x H u m a n a van de orgelpijpen een instrument vervaardigen, dat deze klinkers nauwkeurig weergeeft?

Professor Kratzenstein's antwoord verkreeg den prijs. Hij construeerde na anatomische onderzoekingen vijf pijpen, die, als de blaasbalg van het orgel daarin blies, deze vijf klinkers nauwkeurig voortbrachten. Bijna gelijktijdig met hem onderzocht von Kempelen dit onderwerp grondiger en maakte de gevolgtrekking dat de tonen der spraak slechts door het contrast, dat zij onder elkander vormen, duidelijk te voorschijn kwamen en hun volle duidelijkheid eerst daardoor verkregen dat zij in woorden verschenen.

Hij zelf zegt van zijn spreekmachine:

IN TIVOLI TE KOPENHAGEN.

‘Binnen drie weken kon ieder ze leeren behandelen, vooral wanneer hij de Latijnsche, Fransche en Italiaansche taal gebruikt. De Duitsche, met haar opgehoopte medeklinkers en haar sisklanken, levert grooter moeilijkheden op. Ik kan naar verkiezing ieder woord van die andere talen voortbrengen, terwijl ik een lang Duitsch woord slechts met moeite en zelden duidelijk kan doen te voorschijn komen. Van geheele volzinnen gelukten mij, omdat de blaasbalg geen voldoende lucht kon bevatten, slechts korte: bijv. “Romanorum Imperator” - Vous êtes mon ami. Ik ben vast overtuigd dat de machine met toetsen, als een klavier of orgel, kan worden ingericht. Deze volmaking moet ik echter aan een ander overlaten.’

De andere bleek te zijn de Abbé Mical. De spreekmachine, die Abbé Mical in Juli 1783 aan de Fransche Academie vertoonde en die hij zelf moet hebben vernield, omdat de regeering de beloofde premie niet wilde uitbetalen, moet, volgens Rivarol, zoo volmaakt geweest zijn dat ieder vreemdeling door middel daarvan Voltaire's Henriade kon declameeren.

Jammer dat dit merkwaardig werktuig wegens de ongunst der tijden verloren is gegaan.

Zeer hooge meening van het practische nut van dergelijke kunstwerken had Darwin, die geloofde dat wanneer men eenmaal met de juiste uitspraak in het reine was, de stem der machine zoo luid kon gemaakt worden, dat men haar tot het commandeeren van een leger of openbare redevoeringen kon gebruiken.

De beroemde natuurkundige Sir David Brewster (1684), uitvinder van de kalisdoscoop, is daarentegen van de juister meening: ‘De belangrijkste dienst, dien zij kunnen bewijzen - zal eens daarin bestaan, de uitspraken van verschillende idiomen en talen vast te stellen en alzoo de juiste kennis daarvan voor alle tijden te bewaren.’

De bovengenoemde en vele andere pogingen van groote denkers van vroegere eeuwen kunnen en moeten worden aangezien als voorloopers van dat apparaat, hetwelk op de overbrenging van trillingen eener plaat op wassen rollen, die omgekeerd weder tot het voortbrengen van trillingen der platen dienen, geluiden opteekent en ze na eenigen tijd weder teruggeeft - de phonograaf van Edison.

En zoo zien wij ook hier de overoude uitspraak: Alles is - tenminste als embryo, als kiem, als miniatuur, als voorgevoelen - reeds eenmaal daar geweest, om dan misschien weer vergeten te worden,’ opnieuw ten duidelijkste bevestigd.

Het tweehoofdige meisje.
Met vier gravuren.

‘Ik hield mij op in Boston met mijn museum,’ zoo verhaalt de directeur van een verzameling Barnum-artikelen, ‘en kon gerust zeggen dat ik er geld bij verloor. Boston schijnt niet veel te geven om ‘rariteiten’. Het heeft het te druk met philosophische en philanthropische ‘rariteiten’. Ik heb daar persoonlijk niets tegen, maar ik moet toch doen opmerken, dat een echte reus of een werkelijke ‘Dikke dame’ wel zulk een heilzaam en belangwekkend schouwspel is als eenige philosoof of philanthroop in Boston ooit vertoonde.

Ik houd er niet van meer geld te verliezen dan noodig is en dus begon ik reeds

.... en met beide hoofden mij toelachten.

aanstalten te maken om heen te gaan, toen op zekeren dag een rijtuig stilhield voor mijn deur en iemand zich bij mij aanmeldde om over zaken te spreken. Ik liet hem door mijn knecht binnenkomen, en zoodra ik hem zag, hield ik hem voor een schurk nog vóórdat hij een woord gesproken had. Hij vertelde mij, dat hij zoo juist uit Europa was aangekomen met een tweehoofdig meisje en dat zij 't mooiste exemplaar was, dat een Museum ooit aan het publiek vertoond had. Zij was bij hem in het rijtuig en ik was de eerste directeur, dien hij bezocht had sedert zijn aankomst.

Nu wist ik maar al te goed dat een tweehoofdig meisje het zeldzaamste voorwerp is dat een Museum kan machtig worden. Ik kende nog maar één exemplaar van dat ras en zij was haar gewicht in goud wel waard. Hoe deze kerel zich van een tweede exemplaar had kunnen verzekeren, zonder dat ik van haar bestaan iets gehoord had, was meer dan ik begrijpen kon, want ik hield een open oog over alle misgeboorten door de wereld alsof ik Barnum zelf was. Maar ik ging toch naar het rijtuig en keek naar het meisje. Daar zat zij gewikkeld in een dikke sjaal, en zoover ik kon zien, was alles in orde. Er staken twee hoofden over den rand van de sjaal uit en het waren zulke lieve kopjes als gij maar vinden kunt in de eene of andere jongedameskostschool. Als het Tweehoofdige Meisje nu maar verder overeenkwam met het kijkje wat ik van haar opving in het rijtuig, dan zou zij zeker de grootste aantrekkingskracht worden in Boston of in welke andere stad dan ook.

Nu dan! Ik ging terug naar mijn kantoor en de man en ik bespraken de zaak nog eens. Hij zeide dat het meisje een Laplander was en geen enkel ander woord kon spreken in een vreemde taal dan Laplandsch. Zij was zestien jaar oud en had nooit haar geboortedorp verlaten tot-

dat hij bij toeval haar gezien en gehuurd had voor een rondreis van vijf jaren door de wereld. Tot nu toe had hij haar nog niet tentoongesteld en wilde haar debuut doen plaats hebben in mijn spel, om haar een fatsoenlijk, eervol begin te geven in haar nieuwe loopbaan.

Zijne voorwaarden waren honderd dollars per week en alle zes maanden een benefiet, en hij zeide dat hij ieder ander stellig honderd vijf en twintig zou gevraagd hebben.

Ik verzocht hem het meisje binnen te brengen, opdat ik haar goed zou kunnen zien en er dan tijd genoeg over was om over conditiën te spreken. Hij bracht haar binnen en ik merkte op, dat zij met veel moeite uit het rijtuig klom.

De allerbeste kringen van Boston.

De agent hielp haar in mijn kantoor, waar zij zich op de sofa zette en met beide hoofden mij toelachte op eene wijze, die zeer gevaarlijk had kunnen worden voor eenige directeuren van mijne kennis.

‘Daar is zij,’ sprak de agent, ‘het eenige echte blanke Tweehoofdige Meisje, dat de wereld ooit gezien heeft. Boven het middel, waar zij aan elkander is verbonden, zijn het geheel en al twee verschillende meisjes en die er goed uitzien bovendien. Zij heeft maar één paar beenen, die haar beletten gemakkelijk te loopen, maar zij is zoo sterk en gezond als gij verlangen kunt en daar is niet het minste gevaar dat zij onder uw handen sterven zal.’

Toen sprak hij iets koeterwaalsch - wat ik onderstelde dat Laplandsch was - tot het meisje en zij lichtte den zoom van haar rok op om twee voetjes te toonen, maar meer niet. De grootte dezer voeten had mijn achterdocht moeten opwekken, want zij hadden de algemeene Bostonsche maat, die omstreeks drie nummers kleiner is dan de gemiddelde Europeesche voet. Maar ik was al te verlangend om te bevinden dat zij echt was, en zoo merkte ik niet op dat er iets niet in orde was met haar voeten.

‘Wat zegt u?’ vroeg de agent, ‘is zij geen ster van de eerste grootte?’

‘Zij zal genoeg trekken,’ zeide ik, ‘mits zij echt is. Ik wil daarmede niet zeggen dat zij het niet is, maar ik moet er zeker van wezen, voordat wij verder zaken kunnen doen.’

‘O, dat is gemakkelijk genoeg te bewijzen,’ sprak de man, ‘ik heb certificaten van drie der voornaamste geneeskundigen in Lapland, behalve de verklaring van haar vader en moeder en den predikant. Als zij u niet tevredenstellen, dan zal niets het doen en ik zal haar naar een anderen directeur moeten brengen.’

‘Vertoon mij de certificaten,’ zeide ik.

Hij liet ze mij dadelijk zien en zij schenen in orde te zijn. Natuurlijk kon ik geen woord er van verstaan, maar er was een groot stuk zegelwas op elk hunner, wat altijd overtuigend werkt en er zoo officieel echt uitziet.

Ik had het meisje zoo hard noodig dat het er mij misschien toe bracht een beetje zorgeloos te zijn voor den eenigen keer in mijn leven; ik zeide den agent dat ik hem vijf en twintig dollars in de week zou geven en een contract met hem teekenen voor een jaar; wij bespraken de zaak wel een heel uur en kwamen overeen voor 75 dollars in de week en drie benefieten in het jaar. Het was de grootste som die ik ooit betaalde, maar ik verloor alle weken 50 dollars aan geld en ik was van plan een kans te wagen om de zaak er weer bovenop te helpen. Bovendien wist ik, dat als het Tweehoofdige Meisje niet ging, ik toch op de een of andere manier zou geruïneerd worden, en dan kwam het er niet op aan hoeveel ik te betalen had, daar er toch geen geld voor zou zijn. En als zij daarentegen publiek trok, zooals ik wel verwachtte, kon ik gemakkelijk 75 dollars per week er voor geven; ik ging altijd van het grondbeginsel uit, dat men de menschen royaal moet behandelen, vooral als het duidelijk is dat niemand er iets door verliest.

Terwijl de agent en ik trachtten zooveel mogelijk van mekaar te trekken zat het Tweehoofdige Meisje met haar armen om haar beide halzen en scheen zoo lief en zacht van aard te zijn, dat ik begon te hopen nu eindelijk een ‘monster’ te hebben gevonden, dat niet onophoudelijk zou twisten, want ik was tot de overtuiging gekomen, dat ‘monsters’ niet anders kunnen dan kibbelen en verliefd worden.

Nu verwondert het mij niet dat zij ruzie hebben,

aangezien zij dag en nacht bij elkander zijn opgesloten en niets anders te doen hebben; maar het duurde een heelen tijd vóór ik er achter kwam waarom zij onophoudelijk verliefd raken. Dit komt omdat zij geen beweging maken, behalve nu en dan een toertje in een gesloten rijtuig.

Gij hebt er nooit van gehoord dat een trapezekunstenaar, of een Sterke Man verliefd wordt; dat komt omdat zij al hun genegenheden afwerken met hun spieren; aan den anderen kant is de Dikke Dame, die niet de minste beweging maakt, altijd verliefd en dikwijls heel erg ook. Natuurlijk hoe meer zij verliefd raken, hoe meer zij twisten, en daar gaat nauwelijks een dag voorbij zonder dat ik wel twee of drie van hen moet kalmeeren of dreigen met hen op te sluiten, totdat zij ophouden elkander scheldwoorden en stoelen naar het hoofd te werpen.

Den volgenden dag adverteerde ik mijn Tweehoofdig Meisje, en toen het avond werd, was het huis over gevuld. Ralph Waldo Emerson had niet beter kunnen trekken. De allerbeste kringen van Boston kwamen om het Tweehoofdige Meisje te zien, en meer vrouwen met lorgnetten en brillen en spitsneuzen kwamen in het spel dan ik nog ooit te voren gezien had in mijn loopbaan. De mannen en vrouwen stonden een uur lang voor de sofa, waarop het tweehoofdig meisje zat en redeneerden met haar over haar ziel, hetgeen, daar haar ziel niet tentoongesteld was, mij een tijdverlies toescheen.

Zij beweerden op de een of andere manier, die ik niet begrijp, dat het meisje iets te doen had met philosophie en dat haar twee hoofden iets bewezen, wat mijnheer Emerson placht te leeraren.

Gij hebt gehoord van mijnheer Emerson, natuurlijk. Hij was wat zij noemden een philosoof en hij trok meer volk dan eenige rariteit of primadonna die ooit Boston bezocht. Ik ging eens om hem te hooren lezen, maar kan niet zeggen dat ik 't zooveel bijzonders vond. Maar dit zijn mijn zaken niet, hoewel er een tijd was dat ik er in allen ernst aan dacht hem een mooi aanbod te doen om met mij samen te werken.

Er bestond niet de minste twijfel over het succes van het Tweehoofdige Meisje. In de eerste week ontving ik tweehonderd dertig dollars meer dan ik ooit van te voren in mijn leven verdiende. Het museum was overbezet des daags en des avonds, en elke moeder in Boston bracht haar kinderen en vertelde hun dat het Tweehoofdig Meisje de een of andere groote zedelijke les leerde en dat zij moesten trachten haar na te volgen of vermijden haar na te volgen, of anderen onzin van dat soort.

Ik heb nooit beweerd zulke dingen zelf te verstaan. Ik ga niet om met monsters om lessen van zedelijkheid van hen te ontvangen; als ik die noodig heb zal ik naar de Zondagschool gaan en ze daar krijgen, in plaats van mij te vernederen monsters te verzoeken mij lessen te geven.

Het Tweehoofdige Meisje, zooals ik in den beginne zeide, was een Laplandsche en kon niets anders spreken dan Laplandsch. Zij was omstreeks een maand bij mij geweest toen op zekeren avond nadat de voorstelling gesloten was en zij aan hun souper zaten ik tot mijn verbazing een der hoofden tot het andere hoorde zeggen:

‘Als je dat nog eens durft zeggen, juffrouw, zal ik je de oogen uitkrabben.

Hola!’ riep ik, ‘ik dacht dat geen van jelui Engelsch kon spreken.’

Het meisje bloosde een dubbelen blos op alle vier haar wangen en zeide:

‘Wij hebben veel geleerd sedert wij in Amerika zijn, maar wij probeeren nooit Engelsch te spreken, omdat het niet met ons beroep overeenkomt, ten minste voor ons gevoel.’

‘Dat is heel juist,’ zeide ik, ‘spreek zooals het je belieft, maar denk er aan dat ik geen twist onder mijn volkje toesta.’

Den volgenden dag onderzocht ik het een en ander over het Tweehoofdige Meisje en ontdekte dat zij beiden verliefd waren op denzelfden jonkman. Hij kwam alle dagen op de voorstelling en bracht haar beiden bloemen. Later vernam ik dat hij philosoof was en studies maakte over wat hij noemde ‘Het psychologische karakter van vrouwelijk dubbel bewustzijn, als aangetoond wordt door het tweehoofdige Laplandsche meisje.’ Ik herinner mij dit omdat hij een artikel schreef in *the Atlantic Monthly* met dien titel, wat een eerste soort reclame zou geweest zijn voor het meisje, als zij in het bijzondere leven teruggekeerd was na de verschijning van dat artikel. Hij zag er nogal knap uit en beide hoofden van het meisje meenden dat hij verliefd was op haar. Mary, zoo waren wij gewoon het rechterhoofd te noemen, was er zeker van dat het jonge mensch werk maakte van haar en alleen bloemen gaf aan Jane, het linkerhoofd, om niet den waren staat zijner gevoelens aan het publiek bekend te maken; terwijl Jane er even zeker van scheen dat de philosoof op haar verliefd was en dat hij het andere hoofd een erge stain-den-weg vond.

De Dikke Dame, die vlak naast het Tweehoofdig Meisje op het tooneel zat, was bang van de manier, waarop de twee hoofden met elkaar plachten om te gaan. Zij hoorde hen fluisteren tegen elkaar, terwijl het publiek niets kon verstaan van wat zij zeiden.

Mary legde haar wang tegen die van Jane en glimlachte zoo lief, dat het publiek zeide:

‘Wat allerliefst, hoe snoezig!’

Maar in dien tijd sprak zij:

‘Ik zou je leelijk oor kunnen afbijten, spook!’ en dan legde Jane haar arm om Mary's hals en fluisterde:

‘Jij gemeen, bedrieglijk schepsel! Wacht tot wij in onze kamer zijn en dan zal ik je krijgen.’

De Dikke Dame, die heel veel rooverromans las, zeide dat zij bang was, dat een vreeselijk drama voorbereid werd en dat spoedig de geheele plaats gedrenkt zou worden in bloed. Zij had het niet geheel en al mis, zooals gij hooren zult.

Op zekeren avond, dadelijk na het souper, toen de meeste monsters naar hunne kamers waren gegaan,

hoorden wij zulk een ontzettend geschreeuw in de kamer van het Tweehoofdig Meisje, dat wij allen naar

Denk er aan dat ik geen twist onder mijn volkje toesta.

de deur stormden. Als ik zeg ‘allen’, dan bedoel ik hiermede den Reus en het Levende Geraamte, die met mij een beetje later dan anders hadden opgezeten. Ik sta nooit iets onbehoorlijks toe in mijn omgeving en ga hierin met mijn voorbeeld voor. Dus zeide ik aan den Reus en het Geraamte, dat wij ons moesten terugtrekken, terwijl de Sterke Vrouw de deur zou openbreken en zien, wat er te doen was.

Wij deden aldus en de Sterke Vrouw zette haar schouder tegen de deur, en deze scheen weg te smelten onder haar machtigen druk. Zij vertelde mij, dat het Tweehoofdig Meisje woedend tegen zichzelf vocht. Zij lag op den grond en haar eene helft, die bovenop lag en Mary was, lag op de andere en trok haar de haren en de haarspelden bij heele handenvol uit. De Sterke Vrouw, die het haarverlies wilde tegengaan, ging aan het werk om ze te scheiden en slaagde er maar al te goed in, want toen zij Mary in handen kreeg en haar trachtte los te rukken van Jane's haar, raakten de beide meisjes van elkander los. De Sterke Vrouw, die evenals wij allen vast geloofd had in het Tweehoofdige Meisje, schrikte er zoo hevig van toen zij zag dat zij haar gescheiden had, dat zij op haar beurt om hulp riep.

Dezen keer zette ik mijn gemoedsbezwaren aan kant om zelf te zien, wat er aan de hand was. Daar zat de Sterke Vrouw op den grond en hield de eene helft van het Tweehoofdig Meisje in haar armen, en daar lag de andere helft, twee of drie passen van haar, op het tapijt, op haar best huilende en haar andere helft uitscheldend in een taal, die, als ik er eenig verstand van heb, ergens in de gemeene achterbuurten moet aangeleerd zijn. Toen ik zag dat Jane meer verschrikt dan gekwetst was, liet ik haar naar bed gaan, en verzocht de Sterke Vrouw Mary voor dien nacht in haar kamer te nemen. Mary ging kalm mee, want als de Sterke Vrouw iemand beetheeft; man of vrouw, dan doen zij gewoonlijk alles wat zij zegt.

Den volgenden dag riep ik het Tweehoofdige Meisje bij mij en verklaarde haar dat ons contract ten einde was.

‘Ik wil nooit,’ zeide ik, deelnemen aan een bedrog van het publiek, ‘vooral als ik er zeker van ben dat het bedrog uit zal komen, zooals met het uwe stellig het geval zal zijn. Een comité van Bostonsche geneesheeren zou u vandaag komen onderzoeken,

en overtuigd als ik was van uw echtheid, heb ik hun alle mogelijke faciliteiten aangeboden. Wat ik u thans aanbied is een vrijkaart voor u beiden van hier naar New-York, en laat mij nooit er van hooren dat gij weer beproeft u te vertoonen, of ik zal de waarheid omtrent u zeggen.'

Dat was onze eenige poging om een Tweehoofdig Meisje ten toon te stellen. Ik wil niet hard oordeelen over de meisjes, want zij hielpen mij over een moeilijk punt in mijn loopbaan, maar ter zelfde tijd hebben zij mij beetgenomen, en daar ik geen deel uitmaak van het publiek, houd ik er niet van te worden beetgenomen.

De Sterke Vrouw zette haar schouder tegen de deur.

De ring en zijn symboliek.
Met vijf afbeeldingen.

Door de geschiedenis van het menschelijk geslacht gaat van de oudste tijden een diep smachten naar het bovenaardsche, onzichtbare, en de wensch naar zichtbare teekenen van de onbekende machten, die over ons

aardsch bestaan heerschen, schiep het symbool, een brug, die van het stof tot de sterren voert. Wat nu de kinderlijk naïeve zin in zijn eenvoud gevonden

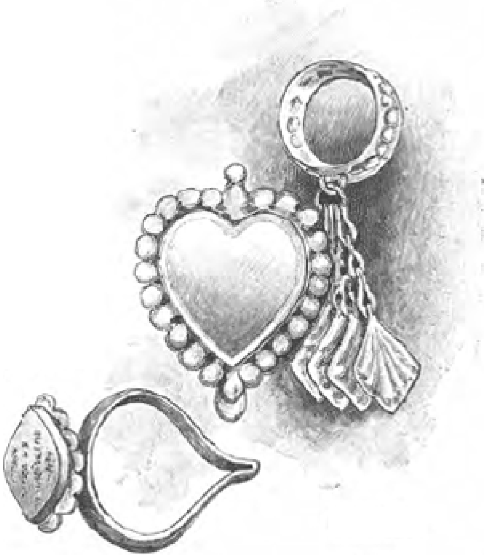

INDISCH.

heeft, dat siert nog altoos ons leven; nog heden vergezellen symbolische handelingen, als een kenmerk onzer hooge bestemming, onzen levensweg van de wieg tot het graf.

In de symbolen verbergen wij ons idee, daarin zien wij de belichaming van onze verwachtingen, onze wenschen en beloften. Den rijkdom der gewaarwordingen, alles wat den menschen groot en onuitsprekelijk toeschijnt, omkleeden zij naïef en poëtisch met sprekende en vermanende zinnebeelden, en hoe hooger het zieleleven van een volk staat, hoe diepzinniger en rijker zijn zinnebeelden; tot de belangrijkste daarvan behoort de ring, voor ons hedendaagsche menschen nog steeds het zichtbare teeken van liefde en huwelijk.

Uit een heilig drietal bestaat het symbool des huwelijks: krans, sluier en ring.

De krans van mirten en oranjebloesem is het teeken der reine jonkvrouwelijkheid, de sluier het symbool der wijding; daaronder wordt de geheimzinnige verandering volbracht, die de bloem tot vrucht, de maagd tot vrouw laat worden; de ring echter beteekent het rechtmatige en zedelijke bezit.

De krans verdort, de sluier vergaat, de vergankelijke stoffen, waaruit beide bestaan, prediken de vergankelijkheid van al het aardsche; de ring echter, uit onvergankelijk goud gesmeed, is onveranderlijk als de echte en de ware liefde, die den band voor tijd en eeuwigheid gesloten heeft. De ring siert den vinger, maar hij vermaant ook de hand, die hem draagt, de beloofde trouw te bewaren.

De ring is een cirkel, hij heeft begin noch einde, hij is het beeld der eeuwigheid; de slang, die zich in den staart bijt, is zijn oorspronkelijk beeld, evenals de wentelende zon, die het jaar vormt, vanwaar de Romeinsche naam A n n u l u s voor ring.

Het jaar omsluit in onafgebroken terugkeer den tijd; het verbindt dagen, weken, maanden, geen minuut kan er aan ontvallen. Het ongeduld vermag niets op den voortwentelenden tijd, vandaar is ook de ring het zinnebeeld der onderwerping of berusting.

Ter herinnering aan zijn onderwerping - zoo verhaalt de Grieksche mythe - werd Prometheus gedwongen een ijzeren ring aan den vinger te dragen, met een stukje

van de rots, waaraan hij eens was vastgesmeed, om nooit zijn onderwerping en straf te vergeten.

Het oorspronkelijke vaderland van den ring is zonder twijfel Egypte, waarin alle zichtbare verschijningen en alle bovenzinnelijke beschouwingen wortelden; hun zinnebeeld was de ring, een sieraad dat door alle klassen der bevolking met gelijke voorliefde gedragen werd.

Het materiaal der oud-Egyptische ringen, die in groot aantal nog voorhanden zijn, is: goud, zilver en bijna alle onedele, toenmaals bekende metalen; bijzonder gelief koosd waren bij het volk gekleurde, verglaasde aarden ringen, die gedeeltelijk als zegelring optreden, nog meer echter het beeld van een oog in reliefwerk dragen, het 'mystieke oog', waaraan de kracht toegeschreven werd, tegen den boozen blik te beschermen.

Zeer gezocht waren ook in Egypte zegelringen met verdraaibare medaillons, de naar binnen gedragen zijde voorzien van een hyrogliefen-inschrift, de buitenste van een heiligen kever (scarabaeus), hetwelk eveneens een beeld van den terugkeer der zon beteekent.

De ring zelf is meestal van goud; de medaillons zijn uit edelgesteenten of halve edelgesteenten gesneden; zeer gezocht was amethyst, zeldzaam en kostbaar: l a p i s l a z u l i .

Een Aethiopische koningin, die omstreeks den tijd van Christus leefde, bezat een bijna modern uitzienden ring, van massief goud, met een gestreepten, edelen steen, waarop een symbolisch beeld stond.

Of de ring den Egyptenaren reeds een zinnebeeld van het huwelijk was, weten wij niet, maar dat hij een teeken van liefde was, bewijst een ringsteen van prachtig donker amethyst, die zich in het Berlijnsche museum bevindt. Het hyrogliefen-inschrift luidt:

GRIEKSCH.

'Der Huisvrouw - Nefrkehat - De veelgeliefde.'

Een duizenden jaren oud getuigenis van teedere huwelijksliefde, tevens een bewijs voor de plaats der vrouw bij de Egyptenaren.

Bij de Grieken was de ring sedert overoude tijden

een geliefkoosd sieraad. Of hij op de een of andere manier in betrekking stond tot het huwelijk is eveneens onbekend; dat hij echter ook voor hen een symbool van hooge beteekenis was, daarvoor getuigen de vele antieke sagen, waarin de ring een groote rol speelt.

Van den hoogontwikkelden smaak voor vormen getuigen de talrijke nog bestaande Grieksche ringen. Het oudste stuk is een in Mysene gevonden gouden zegelring, waar in het schild een offertooneel is gegraveerd, dat uit de 12e en 13e eeuw vóór Christus afkomstig is (de tweede op de afbeelding van links). Hierop volgt de bronzen ring (No. 1), die van omstreeks de 8ste eeuw vóór Christus afkomstig is. Uit de 6e eeuw v. Chr. moet men den gouden ring No. 3. doen dagteekenen, die het beeld eener zwaan draagt. Het

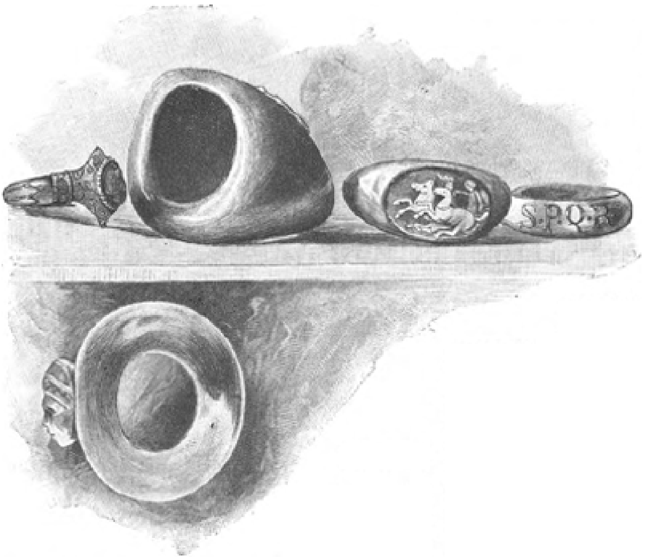

ROMEINSCH.

zegel van den eveneens gouden ring No. 4 vertoont een Hercules, die op zijn knods steunt, uit de 4de eeuw vóór Christus. Tot denzelfden tijd behoort ook No. 6, terwijl de sierlijke slangenring (No. 5) uit de periode van den hoogsten kunstbloei stamt; over de beteekenis van den ring bij de Romeinen weten wij reeds veel meer.

Plinius verhaalt, dat de standbeelden der Romeinsche koningen Numa Pompilius en Servius Tullius ringen aan de vingers droegen als teeken des vredes - zij waren vredevorsten - en der godenvereering.

Ten tijde der republiek droegen alle vrije burgers vingerringen als teeken van vrijheid, maar ook van onderwerping tegenover de goden. Geen slaaf mocht een ring dragen. De ringen uit den oudsten Romeinschen tijd waren van ijzer; later, toen de weelde steeg, droegen senatoren en ridders gouden ringen; den Plebejers was het dragen van gouden ringen slechts na gevraagd verlof toegestaan.

In de Romeinsche catacomben, deze toevluchtsoorden van den eeredienst en de begrafenis der eerste Christenen, werden tallooze ringen, meest van ivoor gewerkt, gevonden, ook zulke waarbij de greep van den sleutel in ringvorm gewerkt is, evenwel zoo dat de sleutel loodrecht tegen den vinger ligt. Dezen ring droeg gewoonlijk de huisheer of het hoofd der familie; hij was het teeken van onaantastbaar gezag.

In geen geval kan men uit de gevonden ringen in de catacomben het besluit trekken, dat deze sleutelringen een oud Christelijk symbool waren, want men heeft dezelfden ook op andere plaatsen, onder anderen in Pompeï gevonden.

De Romeinsche mannen en vrouwen droegen den ring, zooals reeds gezegd is, aan den ringvinger van de linkerhand, zooals het schijnt om dezen vinger, die den geneeskundige heet, te bekronen, daar men geloofde, dat door hem een zenuw of ader ging die rechtstreeks van het hart kwam. Dezelfde meening was ook bij de Egyptenaren verspreid.

Wat de herhaaldelijk gevonden oude ringen beteekenen, waarvan het schild den vorm eener voetzool draagt, zoo valt er wel niet aan te twijfelen, dat ook hier mede de inbezitneming en wel op zeer aanschouwelijke manier mede uitgedrukt is, daar het in de oudheid gebruikelijk was den overwonnelingen den voet op den nek te zetten. Zooals de ring van den vrijen man zijn afhankelijkheid jegens de goden beduidde, zoo beteekent die, welken de Russische mannen hun vrouwen geven, haar volle inbezitneming, haar onderwerping. Dat wil zeggen, de vrouw komt tegenover den man in dezelfde verhouding als die, waarin de vrije man tot de goden staat.

De bruid of vrouw draagt den ring aan den ringvinger der linkerland, die zich met het aannemen daarvan aan den man verpandde, verloofde. Of deze verloving reeds voorgoed bindend was, kan men niet met zekerheid vaststellen, hoewel paus Nicolaas, die in 860 een nauwkeurige beschrijving gaf van de Romeinsche huwelijksgebruiken, bericht, dat eerst op de verloving door den ring het huwelijk volgde. Maar daarmede is niet gezegd, dat reeds de verloving volstrekt bindend was.

Zoodanig was ook het gebruik van den ring bij de Joden in den Romeinschen tijd; de bruidegom stak der bruid den ring aan den vinger, waardoor zij met hem verloofd werd en van de macht des vaders in de zijne overging.

Romeinsche ringen uit den keizerstijd vertoonen onze afbeelding. Het zijn, op één bronzen ring na (No. 4 van links), zeer kostbare stukken, meesterwerken van oude kunst, die zich allen in het Berlijnsche Museum bevinden.

Bewondering en verwondering wekt vooral het monster No. 3 op; het materiaal is van massief goud, het schild draagt een camee van wondervol werk, een der schoonste voorbeelden van steensnijkunst. Da steen is een kostbare sardonyx; het beeld stelt een Medusahoofd voor. Deze ring behoort tot het Augustijnsche tijdvak en werd bij Pedecia gevonden.

Een waar monster is ook de uit bergkristal gevormde ring No. 5, en er behoorde een goede hoeveelheid ijdelheid toe om het ongemak er voor over te hebben; zijn ontstaan moet in den laatsten keizerstijd worden gesteld. Van veel grooter smaak getuigen No. 1 en 2. De ring is van het fijnste goud en uitgezochten arbeid; de steen, een smaragd, vertoont het beeld van Minerva; het werk behoort thuis in de eerste eeuw vóór Christus. Een kostbaar stuk is ook No. 3. De ring zelf is eveneens van goud, het goud zonder eenige verdere kunstmatige bewerking, alleen de gesneden steen, van sardonyx, versierd met een tweespan en een Nike (overwinning) van hooge kunstwaarde en schoon grieksch werk.

De bronzen ring No. 4 was het onderscheidingsteeken van een beambte; hij is geheel glad en kleurloos en draagt de bekende teekenen van den Romeinschen Senaat: S.P.Q.R., die ook de legioenen op hun vaandel in alle oorden der wereld droegen.

Een joodschen verlovings- en trouwring uit de middeleeuwen vertoont onze nevensstaande afbeelding. De ring draagt hebreeuwsche teekenen en het model van een gebouw, den tempel van Salomon voorstellend.

Dergelijke ringen zijn tot nu toe nog bij oudgeloovige Israëlietische families in gebruik. In vroegere tijden was het bij de Joden gewoonte, dat de bruidegom in tegenwoordigheid van twee getuigen, nog vóór het huwelijksformulier uitgesproken werd, den ring aan den vinger der bruid stak en zeide:

'Behoud hem, gij zijt mijne uitverkoren vrouw volgens het voorschrift van Mozes en Israël.'

Bij de Israëlietische huwelijken is het gebruikelijk dat de ring een hoogst aanzienlijke waarde vertegenwoordigt; de Rabbijn moet hem bezichtigen om er de waarde van te kunnen vaststellen. Ook moet de trouwring onbestreden eigendom zijn van den bruidegom, die hem noch als geschenk ontvangen noch leenen mag. Eerst als dit alles vastgesteld is, mag hij hem aan den vinger zijner

ETRUSKISCH.

vrouw steken.

Of het oud-Italiaansche volk der Etruskers den ring evenals de Romeinen gebruikte en beschouwde, of andere gewoonten had, kunnen wij niet beslissen; zooveel schijnt zeker, dat hij hier, evenals bij de Romeinen, alleen aan de vrouw gegeven werd als teeken der inbezitneming.

Opvallend is het

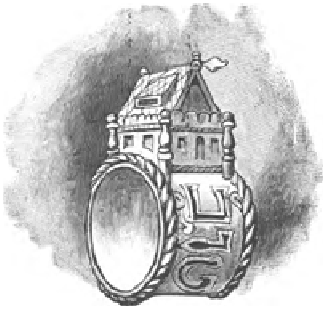

OUD-JOODSCHE TROUWRING.

dat in Italië de Egyptische zegelring met beweegbaar schild meer voorkomt. Het schild No. 1 draagt op de achterzijde nog volgens oud-Egyptisch model de scarabaeus; wel is waar in naturalistischer vorm en volmaakter arbeid, terwijl bij No. 2 aan de achterzijde de beeltenis van een leeuw voorkomt. Beide ringen zijn van goud en stammen waarschijnlijk uit de 4e en 5e eeuw vóór Christus af.

Door het verspreiden van het Christendom onder de Europeesche volken werd het gebruik van verlovingsen trouwringen overal met de Christenen tegelijk aangenomen en ingevoerd. Was tot nu toe aan de gift van den ring door den bruidegom aan zijn bruid, de gedachte der vastketening, de inbezitneming verbonden geweest, zoo zien wij nu in de middeleeuwen een beteekenisvolle verandering plaats hebben; in plaats van de zuivere juridische beteekenis, komt nu de romantische, in de plaats van het recht, de liefde. De verplichting is een wederzijdsche en de dubbele gave van den verlovingsring was het natuurlijke gevolg der veranderde levensopvattingen; bruid en bruidegom ruilen met elkander bij de verloving de ringen als teeken van de hen verbindende liefde, ook als teeken van het nu aan beide kanten bestaande recht. Met de wederzijdsche gave der ringen was ook de wederzijdsche verplichting ingetreden. De gebruiken, die daarbij in acht werden genomen, waren verschillend, al naar de landen; zoo verhaalt o.a. het oude Wetboek de 'Sachsenspiegel' dat bruid en bruidegom als teeken hunner vereeniging de ringen in de hoogte houden.

Hoe hooger in de middeleeuwen de vrouwenvereering stijgt, hoe rijker aan beteekenis de ring wordt als liefdespand, waarvan onze oude minnedichters een welsprekend getuigenis geven. Waar in de 'Gudrun' huwelijken voorkomen, wordt steeds de wederzijdsche wisseling der ringen geschilderd; daar heet het onder anderen 'jedweder dem andern das gold stie an die hant.'

Er was dus in zooverre een verandering gekomen dat met de wisseling van de ringen niet de verloving, maar het huwelijk gevierd werd. Het verloop der ceremonie was het volgende:

De priester kwam naar het in het schip der kerk staande bruidspaar, waarover hij driemaal het teeken des kruises maakte, hun brandende kaarsen in de handen gaf en voor het altaar voerde. Na het uitspreken der

trouwbelofte volgde een gebed en hierop het aan den vinger steken van den trouwring.

In den regel werden een gouden en een zilveren ring op het altaar nedergelegd. De priester nam eerst den gouden ring, maakte daarmede het kruisteeken over het hoofd van den bruidegom en stak dien aan zijn rechterhand, waarop driemaal het zegenformulier werd uitgesproken. Hetzelfde geschiedde met den zilveren ring der bruid. Hierop volbracht de bruidsjonker de verwisseling der ringen, waarna de priester het symbool der ringen verklaarde. Deze beteekenden zon en maan; zoo moet de bruidegom der bruid licht geven, en evenals beide gesternten afwisselend den hemel beheerschen, zoo moet ook in het huwelijksleven recht en heerschappij wederkeerig zijn.

Dergelijke gebruiken hebben zich in de Grieksch-Katholieke Kerk tot op den dag van heden bewaard.

Bij de Groot-Russen wordt in de kerk of in het huis de verloving gevierd; onder gebeden en bewierookingen reikt de pope den verloofden de ringen en voert het paar, nadat de ringwisseling heeft plaats gehad, driemalen om een bidstoel. Dat is een uitzondering op den algemeenen regel, waarbij de feestelijke wisseling der ringen aan het verlovingsfeest verbonden werd.

Evenzoo geschiedt de wisseling der ringen bij de Rumeniërs; alleen heeft deze bij het huwelijk plaats.

Ook voorbeelden van eenzijdige ringovergave zijn behouden gebleven, bijv. in Bosnië; daar legt in het huis van den geestelijke de bruid een doek, en de bruidegom een ring en een geldstuk op tafel, waarna de priester den bruidegom den doek, de bruid echter ring en geld gebiedt op te nemen. Een handeling, waarin de oude symboliek van den bruidskoop wordt voortgezet. Onopgelost blijft alleen de vraag wat de gave van den doek te beteekenen heeft, die ook nog op andere plaatsen bijv. in Genua gebruikelijk is; ook daar geeft de bruidegom der bruid bij de verloving den ring en behoudt daarvoor den doek.

In de steden langs de Noordzeekust was het vroeger gebruik, dat de bruidegom der bruid op den verlovingsdag in plaats van een ring een kostbaar muntstuk, ‘echte’ genaamd, gaf, tot teeken dat de gesloten bond echt is, een gebruik, waaraan eveneens de oude bruidskoop ten grondslag ligt en die zich nog op menige plaats bewaard moet hebben.

Bij de niet-christelijke volken zijn de verlovings- en trouwringen onbekend; zoo geeft bijv. bij de Mahomedanen de bruidegom in plaats van den ring zijn uitverkorene de ‘Maschkass’, een vierkant amulet van zuiver goud, dat het meisje als teeken zijner belofte om den hals draagt. Ook in Indië wordt door de vrouwen als teeken van het huwelijk een klein amulet gedragen, dat uit aan elkander geregen bonte kralen bestaat en zoowat den omvang heeft van een armband, maar toch moet een weinig goud, al is het ook slechts een zeer klein stukje, daarmede verbonden zijn.

Merkwaardige ringen zijn nog de amuletring uit de 15de eeuw, die in het midden van deze eeuw in Engeland gevonden werd en ten doel had zijn drager tegen allerlei ongemak te beschermen. In het midden bevindt zich de afbeelding van den verrezen Christus, omringd door inschriften en de heilige vijf wonden, waaruit bloeddruppels vallen.

De groep Indische ringen bevat de stukken: *a*) gouden ring van een Brahmaan, *b*) een spiegelring, zooals hem de Indische vrouwen op de duimen dragen, als noodzakelijk hulpmiddel voor het toilet; *c*) eindelijk een zilveren ring, dien de

Mahomedaansche vrouwen van Indië aan den pink dragen. Hoogst merkwaardige ringen zijn de trouwringen van Luther met Catharina van Bora; die, welken Luther droeg, is een zeer origineele dubbele ring, uit twee gelijke helften bestaande, welke onafscheidelijk aan elkander verbonden zijn, een symbool van de onoplosbaarheid des huwelijks. De ring van Catharina Bora is een dier 'passionsringen', zooals zij in het begin der 16de eeuw zeer gezocht waren. Hij vertoont in hoog werk de gestalte van Christus aan het kruis, omgeven door de folteringen der kruisiging. Van binnen zijn de namen van het paar en de datum hunner bruiloft (13 Juni 1525) er in gesneden. Den fijn bewerkten gouden ring siert een prachtige robijn.

Voor de zwarte poort.
Door Berlika.

Zij had 't zoo lief, het leven, dat voortbloeide in hare bosschen; daar was het ook zoo heerlijk mooi, die streek vol afwisseling en verrassing; dan geurend dennenbosch, dan bruin-paarse hei of een met planten doorwerkte waterplek, als een stuk poëzie tusschen de majesteit van het woud. En haar tuin vol bloemen van zachte, teere kleuren, die zij zelf koos. Al dat licht gebloemte! De volle kersbloesem, als losgeschoten bruidskransen tegen luchtblauw, de magnolia met rooswitte kelken op de uitbottende takken! En haar huis, half verscholen onder wilden wingerd, waartusschen kamperfoelie hoog oprankte tot aan de vensters van hare slaapkamer. Van daar dat uitzicht over al het schoons, gestrekt in een reuzenomarming van boomgroepeeringen! Elke stond verandering. De wisselwerking gade te slaan in pracht en verscheidenheid was haar een verheven genot, dat vaak wijding in hare stemming bracht zooals een maanlicht, fijn als photographie, bescheiden, stil-vredig, slapend, doch met zoo'n enkel bladgeritsel, als een natuurhuivering trillend door de plechtige oneindigheid van zwart en wit. O, dat heerlijk bloemenleven waarover zij heenging, waarin zij jong bleef! Haar licht kleed fladderde tusschen de lanen, haakte aan rozestruiken, was doortrokken van boschgeur.

't Werd haar in die volle gezondheid vreemd, dat de frischgekleurde wangen bleeker en bleeker werden, dat zij loom en moe was op hare wandelingen, want sleepend werd langzamerhand haar gang en wankelend haar tred, eertijds veerkrachtig als de boschgrond die haar droeg. Zij steunde zich aan boomstammen, aan struikgewas bij het huis, aan de warande en eindelijk

ging zij niet verder dan het priëel van witte klimrozen. Daar zat zij neer in hare bleeke moedeloosheid, tusschen 't rozenwit, zich de oogen beschermend tegen 't volle licht, dat haar duizelen deed. Zij vreesde zich te wagen in 't wenkend lieve leven, dat tot genieten uitnoodde, maar waarvoor ze in zwakte terugwankelde, en zuchtend schermutselde zij met den vollen levenslust, die onmachtig zich overgeven moest.

't Bedrukte gezicht harer moeder had eens vragend den dokter aangezien, en zij had ernst en medelijden in zijn eerlijk oog gelezen, bij het advies: ‘Niet langer wachten, spoedig elders hulp zoeken.’ En daar klonk een professorsnaam, dien ze kende, een naam, dien ze had zien schitteren in een medisch tijdschrift, dat het toeval gebracht had tot onder hare acacia's.

De ernstige blik van den dokter had haar wakkergeschud uit haar droom van geluk, weggevoerd uit haar veld van bloemen; zijn oog had haar het wak doen zien, het gapend open wak, waarvoor zij heel dicht stond, en haar gewezen naar de plank van redding.

De laatste krachten werden verzameld, opgezweept, overspannen voor de reis, die uitzicht op hulp geven kon.

Een vale motregen, grauw als gedachtenstippen van eigen weemoed, droop over het ernstige Leiden, met dat zacht golvend Galgenwater, als een gerimpeld hoog voorhoofd vol diepten van gedachten.

Hare sterk geprikkelde en hooggespannen belangstelling in den man, wiens raad het doel van hare reis was, werd bevredigd door een blik in zijn aandachtig vragende trekken en in zijn doordringend blauw oog, dat door haar subtiel lichaam als heenstaarde. Daar was maar één uitweg... eene operatie, zoo was de uitslag der verhandeling, en zij luisterde naar zijne woorden, zwaar van gewicht, die hij verzachtend, licht als veeren over haar wist te doen neerdalen.

‘Gevaarlijk?’ zoo hoorde zij haar eigen stem, die vreemd klonk, als iets dat zij in volle zwaarte neerzette, om er zijn aandacht op te vestigen.

‘Levensgevaarlijk!’

Uit haar korten blik in den diepen ernst van 't oogenblik werd trots geboren om 't gevaar kalm in de oogen te zien; een pogen tot vastberaden zeggen, tot bedaard redeneeren schroefde zij aan zich vast met een dier stuiptrekkingen van kracht.

‘Of zij er toe besloot... of zij wellicht liever door een ander...?’

O God... 't was of hij plotseling iets afsneed, waarmee zij zich aan hem geklemd had: eene levenshechting, den zijden draad, waaraan zij haar broos leven zag bengelen.

‘Neen, - o neen; met het volste vertrouwen zou zij haar leven in zijne bekwame hand leggen.’

De sombere deftigheid van het Waalsche hospitaal woei haar tegen en de met carbol en jodoformlucht doortrokken gangen, waar de stap wegdofte in het dik der loopers, waar fluisterstemmen lispelden en onderdrukt gekucht werd.

In een kamer, die haar als de hare toegewezen werd, rustte zij uit, maar gelijk een vreemde, opgejaagde vogel, binnengevlogen tegen den naakten wand. Daar zat zij, nog gekleed en gekapt, en morgen zou het met haar plaats grijpen, het schrikkelijk feit, dat zij in de bloedige oogen den geheelen avond aanstaarde. De nacht ging in; kruipend langzaam, met zeker voortschrijdend klokgetik, als zooveel stappen naar het groote doel, een nacht, met opflikkerend gaslicht, als om het duister wat op te helderen. Zij was opgestaan, had zich gekleed alsof het een ochtend was gelijk aan alle anderen. Zij zat neer voor de ledige tafel waarop geen ontbijt verscheen, daar

zij in narcose gebracht zou worden, zooals men haar met omzichtigheid meedeelde, en dientengevolge geen voedsel mocht gebruiken.

Traag verliepen de uren in wachtend neerzitten, dat al zeer pijnlijk werd. Het vriendelijk gelaat van de hoofdverpleegster vertoonde zich; iets gewichtigs stempelde haar optreden, dat enkele vragen te beteekenen had: 'Of zij er van bewust was dat de operatie hoogst gevaarlijk was? Of zij nog iets te beschikken had, nog toegesproken wenschte te worden... de predikant... de priester...'

't Was of eene krachtige hand haar voortsleepte en schudde aan den rand van haar leven, vlak voor den afgrond van zwarte raadselachtigheden, van donkere geheimenis en onopgeloste begrippen. Daar stond zij voor, daar was geen terugtrekken, geen dralen, geen uitstel van later oplossing zoeken, geen in slaap sussen, geen geruststellen meer. Het stond daar vlak voor haar. Als in een caleidoscoop trokken de doorgestane levens-emoties, die met bloemguirlanden als aaneengeregen waren, voorbij haar oog... neen, daar bleken noch feiten noch bedrijven onder, waarvoor zij zich niet wist te verantwoorden; doch haar verschrikking gold het afscheid van 't leven, waaraan zij gehecht was, dat zij schoon, goed en verheven vond. Alles en allen verlaten... onherroepelijk! O, 't was goed toch, dat haar nog eene kleine kans op behoud was voorgespiegeld. Het uur naderde, terwijl zij nog brieven met woorden van afscheid schreef. Nogmaals verscheen professor's assistent, die, zooals zij meende, kwam om zich te overtuigen of de patiënte zich kalm hield. Om haar af te leiden, zoo dacht ze, maakte hij een geestige toespeling op de uitgebreidheid harer correspondentie, waarover zij lachte, een oogwenk haar gemoedstoestand naar den achtergrond dringend, ten einde geen medelijden op te wekken waar zij er het recht niet toe had. Alsof haar niet zoo iets gewichtigs te wachten was, stond zij op, toen de dokter haar alleen liet met hare verpleegster.

Zij ontdeed zich van hare kleeren, die men aannam en wegbracht alsof zij ze nooit meer noodig zou hebben. Zij nam het goed, dat ze had klaargelegd, en maakte zich gereed voor de snijtafel; haar krullend haar in twee vlechten gewrongen, omstrikte zij met zwarte linten, de even opschietende herinnering aan de zorg voor haar toilet tot 't bijwonen van een bal in datzelfde Leiden, eens door haar geopend, wegwisschend uit hare gedachten. Zij hoorde het doffe geluid van het hijschen der lift, waarop straks haar bewusteloos lichaam rusten zou, om in de operatiekamer te worden ontvangen. Te

bed gelegd, wachtte zij, terwijl men al hetgeen ze had afgelegd zorgvuldig wegruimde. Om dat pijnlijk wachten in te krimpen ontwaarde zij een zeker verlangen in zich naar de volbrenging van het gevreesde oogenblik.

Haastig aanstappend, gehuld in een bedwelmende lucht en met het verzoek te willen tellen, bracht de dokter haar de chloroformkap boven 't gezicht. Diep ademhalend telde zij in de sterk opvoerende lucht, totdat de tong begon te weigeren. Een wegvoelen, een bezwijmen doorslapte haar lichaam; zij hoorde nog flauw de vreemde wendingen in haar stem, waarover zij geen macht kon uitoefenen, en voelde nog een zacht heenzinken in een donzen diepte...

Uit een vale omhulling van in groen verscholen licht zag zij gelaatsomtrekken naast haar ledikant. Met moeite bezinnend waar zij was en hoe vreemden bij haar konden zijn, trachtte zij zich geheel los te maken van de haar nog in macht hebbende bezwijming; het was echter of zij machteloos tot voelen en denken bleef; slechts zeer, zeer langzaam bouwden hare omnevelde hersenen de herinnering weer op, tot zij eindelijk het schrikkelijk feit, dat voor haar gestaan had, achter zich gelegen wist. Nu voelde zij duidelijk het stijf verband en zag helder in de belangstellende gezichten.

'Is het gebeurd?' vroeg ze.

Men fluisterde: 'Ja.'

'Was alles goed afgeloopen?'

'Zeker, zonder de minste stoornis, maar zij moest zich kalm houden en rustig zijn,' en zij bleef rustig, steeds zich verwonderend dat zij geen pijn gevoelde aan de aaneengehechte wond, die toch zoo groot was. In die eerste dagen werd telkens en telkens met een bevredigenden knik haar de thermometer afgenomen en de pols geteld. Brandende dorst en de veroordeeling tot onbeweeglijk stilliggen doorstond zij met een geringschattend minachten als haar eenig lijden. Zij luisterde naar de zachte woorden harer verpleegsters, die nachten bij haar doorwaakten, staarde met beteekenis op hun nauwgezet zorgen; steeds in zich voelend de goeddoende warmte van hunne vaak treffende hartelijkheid. Na die eerste dagen ontving zij met gewijde aandoening en verrukking de verzekering, dat alle gevaar van haar was geweken.

Het zouden nu nog slechts eenige weken van geduld zijn die zij doorbracht, want buitengewoon spoedig heelde de groote wond en herstelde zij van 'tgeen moorddadig haar had aangegrepen. Nu was het grootsche denkbeeld waaraan zij haar peinzend waken wijdde, waarvoor zij den haar zoo weldadigen slaap wegschoof: het vinden van een dankbetuiging aan hem, wiens bekwaamheid het machtwoord 'leef' over haar had uitgesproken. Niet in woorden, reeds vóór haar gebruikt, of van anderen vernomen, wilde zij zich uiten; wel legde zij bij zijn ochtendbezoek in haar krachtigen handdruk een klein gedeelte van haar grooten dank, toch voelde zij daarin hare onmacht, die meer haar bleef smarten dan de geleden pijn.

En terug ging het weer naar 't aantrekkelijk leven. Als lichte zuchtjes klonk de stoomademhaling der treinmachine nu haar in de ooren. Genezen, geheel genezen! Gezond... veilig terug... 't ging niet spoedig genoeg, de wilde vaart.

Bekende gezichten van 't dorp - geknik, handgewuif, daar waar de treinloop vertraagde. Eindelijk in de verte het begroeide, in lommer gelegen huis... uitgestrekte armen om de herstelde op te vangen; belangstelling en een welkom op alle bekende gezichten, bloemen overal. Vogelgefladder boven haar hoofd, bijengegons om haar, en de lucht doormengd met bloemengeur, die haar nog bleeke wang reeds hooger

kleurde, dien ze inademde als heerlijke, zoete, bedwelmende teugen, nieuwe levensvreugd.

Alles jubelde om haar heen, en zoo zou het voort blijven juichen in haar rozen- en vlinderleven, als een lofzang aan hem, die 't haar weergegeven had, met de mooie stemming van dankbaarheid als hoofdtoon.

Het vertrek van Briseis.

Het leger der Grieken lag gekampeerd voor de poorten van Troje, maar de overwinning volgde hen niet; bij duizenden en duizenden stierven de soldaten aan de pest. De opperpriester Calchas ondervroeg het orakel en kreeg ten antwoord, dat Apollo vertoornd zijn pijlen neerschoot op het Grieksche kamp. Zijn toorn immers was opgewekt door Agamemnon, zoon van Atreus, de koning der koningen en de opperbevelhebber van het leger der Grieken, die weigerde Chriseïs, de dochter van Apollo's priester, buitgemaakt bij een inval in Troje, tegen hoogen losprijs aan haar vader terug te geven.

De krijgsraad gebood Agamemnon het meisje te laten gaan, maar hij weigerde op hoogen toon zijn aandeel in den buit af te staan. Achilles, de edele, rechtvaardige maar driftige held, bleef het hardst aandringen op de uitvoering van het bevel. Eindelijk gaf Agamemnon toe, maar onder voorwaarde dat hij Briseïs, de slavin van Achilles, in ruil zou ontvangen voor Chriseïs.

Tevergeefs weerstond Achilles, die zijn gevangene lief had gekregen, het wreede besluit, maar eindelijk bezwijkend onder de overmacht, moest hij toegeven.

Homeros verhaalt in zijn onsterflijken Ilias, hoe Agamemnon bevel gaf aan twee zijner dienaren het meisje uit de tent van Achilles weg te voeren:

> ‘Gaat nu heen naar de tent van Achilles den zoon van Peleus,
> Neemt er de hand van Briseïs, bekoorlijk van wangen, en brengt haar.
> Mocht hij ze weigren te geven, dan zal ik zelf ze wel halen,
> Met veel meerderen komend; verschriklijker zal het hem wezen.
> Alzoo sprekend zond hij ze heen, met dit dringend machtwoord.
> Aarzelend, volgden zij 't strand van den nimmer vruchtbren zoutplas,
> Tot z' aan de tenten en schepen der Myrmidonen kwamen.
> Hem nu vonden zij bij zijne tent en het donkere vaartuig
> Zittende, doch hen ziende, verheugde Achilles zich geenszins.
> Zij ontroerden en stonden met eerbied stil voor den Koning.
> Beiden verstoutten zich niet hem met woorden of vraag te bejegenen.

Maar hij vermoedde het wel in zijn geest en hegon met de woorden:
- Heil U beiden, herauten, de boden van Zeus en de menschen,
Nadert, aan u niet geef ik de schuld, maar wel Agamemnon,
Die u herwaarts zond om het meisje Briseïs te halen.
Nu dan, geleid ze naar buiten, het meisje, edele Patroklos,
Geef 't hun om mede te voeren, maar, dezen, zij zijn mij getuigen,
Bij de gelukkige goden en sterflijke menschen bezweer ik,
Ja, bij den grimmigen koning, indien er in later tijd eens
Weer de behoefte aan mij ontstaat, om van dood'lijk onheil
D'andren te redden...! - hij woedt toch voort in verderf'lijken waanzin
Niets ook kan zijn verstand doorzien, 't zij achter- of voorwaarts.
Hoe hij 't Achaische volk bij de vloot zal redden in 't slagveld.
Alzoo sprak hij; Patroklos, het woord zijns vrienden gehoorzaam,
Bracht uit de tent Briseïs, het meisje bekoorlijk van wangen,
Gaf 't hun mee en zij keerden terug naar de vloot der Achaiers.
Echter met onwil was het dat 't meisje hen volgde. Achilles
Zette zich snel van zijn vrienden verwijderd, en weenend ter neder.[1)]

Achilles klaagt zijn verdriet aan Tetis, zijn moeder, die nu van de goden verkrijgt, dat de Grieken niet zullen zegevieren vóórdat haar zoon voldoening heeft ontvangen. Wrokkend blijft Achilles in zijn tent, hoewel de eene nederlaag na de andere zijn wapenbroeders treft en den Trojaanschen overwinnaar Hector niets weerstaat. Eindelijk geeft hij zijn vriend Patroklos verlof den Trojaanschen held te bestrijden. Ook Patroklos wordt gedood en nu kan niets Achilles meer weerhouden. Hij grijpt naar zijn wapenen, snelt ten strijde, verslaat de Trojanen, velt Hector neer. De toorn van Achilles en de daaruit ontstane rampen vormen het onderwerp van het wereldberoemde heldendicht ‘de Ilias’ door Homeros.

Andreas Vesalius, de vader der anatomie.

Andreas Vesalius werd geboren te Brussel den 31 December 1514. Zijn familienaam was Witing, maar zijn voorouders, die lang in Wezel hadden gewoond, lieten zich van Wezel noemen, dat gelatinizeerd werd in Weselius of Wesalius en eindelijk klassiek werd als Vesalius.

Zijn naaste voorvaderen hadden zich als geneesheeren onderscheiden en zijn vader bekleedde de betrekking van hofapotheker bij den toenmaals minderjarigen Karel V. Tot de familie behoorden nog twee andere kinderen, Frans, die advocaat werd en later arts, en een zuster, die den burgemeester van een Hollandsche stad trouwde. Het schijnt dat de apotheker in het paleis woonde, en zoo bracht ook Andreas daar zijn jeugd door. In zijn prilste jeugd, waarschijnlijk omtrent zijn zevende of achtste jaar, werd hij naar Leuven gezonden, waar de universiteit die van Parijs in beroemdheid nabij kwam. Van zijn leven aldaar weten wij ezer weinig, maar het onderwijs in Latijn en Grieksch was het glanspunt te Leuven, en in deze talen zoowel als in de studie der natuurkunde bracht hij het zeer ver. Men verhaalt dat reeds in dien tijd de neiging van zijn geest zich openbaarde en hij groote aantrekkelijkheid vond in het ontleden van honden, katten en andere dieren, wier lichamen in zijn bezit kwamen.

In 1532 waren zijn voorbereidende studiën geëindigd en vertrok hij naar Parijs om de studie der medicijnen te beginnen. Deze universiteit had toen een groote

1) Vertaling van Vosmaer.

reputatie, maar de hulpmiddelen voor geneeskundig onderwijs waren er zeer gering. Heelkunde werd er bijna geheel verwaarloosd, als zijnde beneden de waardigheid van een geneesheer, en met geneeskunde ging het ook niet veel beter, daar het onderwijs hierin zich bepaalde tot het verklaren van de boeken van Hippocrates enz. met zeer oppervlakkig werk in een hospitaal.

Zoo ging het ook met de ontleedkunde; een der hoofdvereischten voor een professor in deze wetenschap was grondige kennis van Latijn en Grieksch; zoo waren Guinterus en Silvius, beroemde Parijzer anatomisten, vroeger leeraren in de klassieke talen geweest. In de anatomische leerzaal zat de professor op zijn gestoelte en las een gedeelte voor uit de boeken van Galenus, waarbij hij aanteekeningen en ophelderingen voegde, waardoor de tekst verstaanbaarder werd voor zijn leerlingen. Van tijd tot tijd werden de lessen opgeluisterd door ontledingen, meest verricht op honden en dan nog door onwetende heelmeesters of barbiers. Bij zeer zeldzame gelegenheden werd er een menschelijk lichaam binnengebracht, maar zelfs hieraan verrichtte de professor zelden de noodzakelijke dissectiën. Hij was eigenlijk niets anders dan de vertolker van Galenus, iemand die woorden trachtte te verklaren, waarvan de beteekenis in den loop der eeuwen was verloren gegaan.

Geneeskundige discussiën hadden toen ter tijd meestal plaats over de verklaring van een ouden griekschen tekst, en zoo duister was hun beteekenis somtijds, dat wat de eene hield voor den naam van een arts, de andere beschouwde als dien van een geneesmiddel.

Deze onnatuurlijke scheiding tusschen het werk van den leeraar in de anatomie en den ontleder bracht er toe bij de verwarring nog grooter te maken, want als de ontleder de spier of zenuw niet kon vinden in den tekst vermeld, kon de professor hem geen hulp geven en ging heen, volmaakt tevreden met de hoogere kennis van Galenus in deze dingen.

Gedurende de drie jaren van zijn verblijf in Parijs kreeg Vesalius op deze wijze les in de geneeskunde. Zijn natuurlijk talent voor ontleedkunde was echter door de practijk volmaakt en hij zocht dus zulke verbindingen als de professor niet in staat was te vertoonen. In vele gevallen werd zijn zoeken door succes bekroond en de professor had dan de verbeterde ontleding vóór zich geplaatst. Zoo werd dus Andreas weldra beroemd als een bekwaam ontleder en hij werd als zoodanig erkend door zijn meester Guinterius, die talent van dit soort wist te waardeeren, hoewel hij zelf nooit andere ontledingen had verricht dan die van het vleesch op zijn tafel voorgediend.

En deze reputatie, door hem verkregen, werd het middel om Vesalius een hooggewaardeerd voorrecht te geven - de gelegenheid om een menschelijk lichaam te

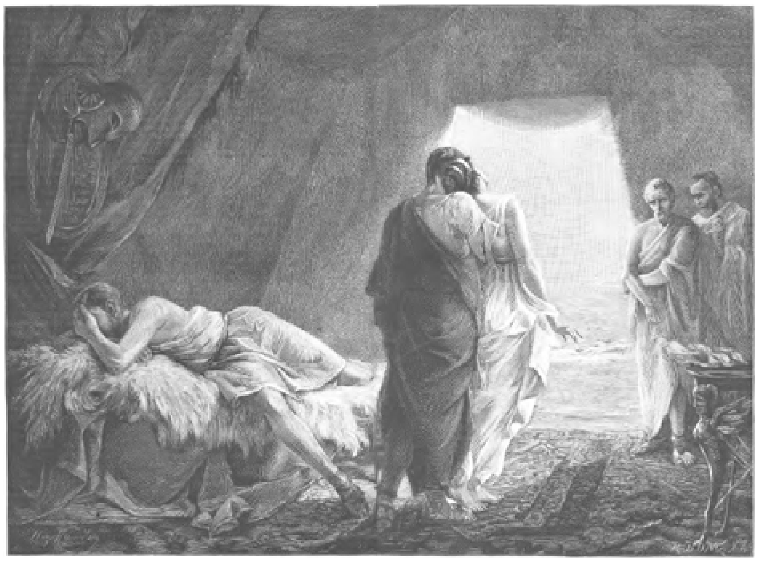

HET VERTREK VAN BRISEIS. Naar Hugo Händler. (Zie blz. 114.)

ontleden. Zooals wij reeds zeiden, de gelegenheden waren zeldzaam - slechts drie- of viermaal in het jaar, terwijl Vesalius in Parijs was - en zij waren van den aard, dien wij *post mortem*-onderzoekingen zouden noemen, want men beproefde niets anders dan den schedel, de borst en den buik te ontleden. Andreas, door de algemeene stem van professor en studenten aangespoord om hun te onderwijzen, vervulde zijn taak met veel succes, en niet tevreden met hetgeen er gewoonlijk gedaan werd ontleedde hij ook evengoed de spieren van het lichaam.

De studie der beenderen was ook een onderwerp, waaraan hij groote aandacht wijdde, en door ze te stelen uit kerkhoven of grafplaatsen, werd hij daarin zoo bedreven, dat hij er zich op beroemde alleen door het voelen ieder been te kunnen noemen, dat zijn kameraden op een kerkhof vonden.

Zoo ging de tijd voort tot in 1535, toen de oorlog uitbrak tusschen Frans I en Karel V, en het voor Vesalius noodzakelijk maakte, Frankrijk te verlaten. Hij keerde naar Leuven terug, waar hij dadelijk den post kreeg van uitlegger der anatomie. Het onderwijs in dezen tak van geneeskunde was daar zeer verwaarloosd en in geen 18 jaar was daar een menschelijk lichaam ontleed geworden. Vesalius begon den staat van zaken te verbeteren, en daar het toeval wilde, dat de burgemeester een man van veel beschaving en niet geringe kennis in anatomie was, werd de uitlegger in staat gesteld lichamen van ter dood veroordeelden ter ontleding te verkrijgen.

Kort na zijn terugkeer in Lèuven vond Andreas gelegenheid in het bezit te geraken van een compleet menschelijk geraamte. Het was dat van een roover, wiens beenderen waren blootgepikt door de roofvogels en dat hoog op een staak was gebonden buiten de stadsmuren. Met de hulp van zijn vriend Gemma Friesius, den wiskunstenaar, trachtte Vesalius eenige der beenderen los te maken, maar het overige van het geraamte bevond zich boven zijn bereik en was stevig gehecht aan den staak. De beide vrienden verborgen dus de beenderen onder hun mantels en wandelden naar huis zoo voorzichtig als mogelijk was. Tegen zonsondergang van denzelfden dag drentelde Andreas uit de stad en dwaalde rond tot middernacht, toen hij meende zijn taak zonder oponthoud verder te kunnen afmaken. Toen begaf hij zich weer naar de strafplaats, en zonder zich te laten afschrikken door het akelig kraken en rammelen der roestige kettingen, terwijl zij door den wind heen en weer werden bewogen, zonder een gedachte aan de akeligheden rondom hem, aan de bengelende verrotte lijken, die akelig grijnsden in de duisternis, hield hij zijn geest alleen gevestigd op zijn doel; hij klom naar den top van den staak en na zeer veel moeite gelukte het hem eindelijk het geraamte geheel los te krijgen. Toen droeg hij de beenderen naar een afgelegen plek, waar hij die begroef, welke hij niet op zijn lijf kon bergen. In den vroegen morgen trad hij door de geopende poort weer in de stad en het kostte hem nog menige wandeling voordat alle beenderen veilig in zijn eigen huis waren weggeborgen. Spoedig werden zij aan elkander gevoegd en Vesalius was nu in het bezit van het eenige geraamte in de wereld; alle achterdocht werd verdreven, toen hij openlijk deze merkwaardigheid vertoonde, welke hij van Parijs heette meegebracht te hebben.

Maar Andreas ging niet geheel op in anatomie, want hij wijdde zijn tijd ook aan de vertaling en verklaring van het 9e boek van Rhazes. Dit boek, dat bewijst, hoe ver hij het ook in 't Arabisch had gebracht, verscheen in 1536. Omtrent dezen tijd vinden wij hem in Brussel en kort daarna vertrok hij naar Italië, waar hij een graad hoopte te verwerven. In Venetië studeerde hij eenige maanden geneeskunde in het

hospitaal, verbonden aan het Theatijnerklooster, waar hij Johannes Caraffa ontmoette, stichter der Theatijner-orde, later Paus Paulus IV. Hier raakte hij misschien ook nog bekend met zijn landgenoot Johannes van Calcar of Calcarensius, die een zeer bekwaam leerling was van Titiaan. Tegen het eind van 1535 ging Andreas naar Padua en verkreeg er den 6en December zijn diploma. Maar zijn talent voor ontleedkunde had hem reeds de betrekking bezorgd van uitlegger der anatomie, en eenige dagen vóórdat hij zijn graad verkreeg, begon hij een cursus over ontleedkunde voor een zeer groot en aanzienlijk gehoor. En zoo begon hij zijn professoraat in Padua, waar hij tot 1542 bleef.

In dezen tijd geloofde hij nog aan Galenus en al zijn lessen steunden op diens tekst. Zoo weinig was zijn geloof in hem geschokt, dat hij zelfs in 1538 een verbeterde uitgaaf publiceerde van Guinterus' vertaling van Galenus' G r o n d s t e l l i n g e n d e r A n a t o m i e . In dit jaar gaf hij zes anatomische platen uit, waarvan drie bestonden uit teekeningen van hem zelf, terwijl de andere waren geschetst door Johan van Calcar en drie verschillende houdingen van het menschelijk geraamte vertoonden.

Kort daarop werd hij door den Senaat benoemd tot de hoogere en winstgevender betrekking van professor in de onleed- en heelkunde en korten tijd later schreef hij een boek over aderlaten bij pleuresiën, waarin hij de oude Hippocratische stelling verdedigde van plaatselijke bloedaftapping in plaats van de Arabische methode om op verschillende plaatsen te aderlaten.

Tenzelfder tijd bestudeerde hij Galenus zeer nauwkeurig en werd hoe langer hoe minder tevreden met de uitspraken van den Griekschen meester; hij vond het steeds moeielijker het menschelijke lichaam door middel van Galenus uit te leggen. Diens beschrijving kwam zoo weinig overeen met de werkelijkheid, dat hij twijfelde of Galenus wel ooit een menschelijk lichaam ontleed had. Deze twijfel opende een nieuw veld voor zijn oogen. Als Galenus het menschelijk lichaam niet had beschreven, dan wachtte Vesalius een prachtige taak, en in plaats van een commentarium op Galenus te schrijven, veranderde hij van plan en publiceerde een eigen ontleedkunde, het lichaam beschrijvende zooals zijn ontledingen het hem hadden geleerd.

Daar stond hem maar één hinderpaal in den weg, en dat was het feit dat slechts weinig lichamen per jaar ter ontleding werden gegeven; maar dit gebrek

werd gemakkelijk verholpen. Zijn geestdrift voor zijn werk was zoo groot, dat zij zich mededeelde aan zijn vrienden en leerlingen en deze hielpen hem bij menigen nachtelijken rooftocht op de verlaten kerkhoven. Van alle kanten werden lichamen naar Padua gebracht; het gevaar was niet gering, want de lijken moesten onder stroo verborgen in Padua binnengesmokkeld, en van daar naar het huis van Vesalius of naar zijn houten amphitheater vervoerd worden. Dan nog kon de hoofdsamenzweerder niet vrij ademhalen voordat de huid gescheiden was van het lichaam en het lijk onherkenbaar op tafel lag.

Het was een leven vol verschrikkingen, dat Vesalius toen leidde, maar zijn werk was alles voor hem; het nam de plaats voor hem in, zegt hij zelf, van vader, moeder, vrienden, vrouw en kinderen, en zoo goed gelukte het hem lijken te verkrijgen, dat hij er dikwijls meer had dan hij kon ontleden en hij de overheden verzocht een executie uit te stellen, daar hij op 't oogenblik het lijk van een misdadiger niet noodig had.

Dag voor dag zag hij in hoe Galenus had gedwaald en hij wees deze fouten zijn studenten aan. De aandacht van geheel wetenschappelijk Europa was gevestigd op Padua en op het gedurige ontleden aldaar. Studenten van alle kanten en zelfs doctors stroomden toe om Vesalius te hooren spreken en te zien ontleden. Galenus, die tot nu toe voor onfeilbaar was gehouden, verloor alle vertrouwen en een bittere strijd ontstond er tusschen hen, die hem toch bleven aanhangen, en de volgers van Vesalius. Het kon niet anders of de hervormer stond aan de scherpste critiek en de heftigste aanvallen bloot, maar hij weerstond al zijn vijanden en gaf zijn boek in 1542 uit; het was versierd met vele houtsneden, door Calcar geteekend en ten onrechte aan diens meester Titiaan toegeschreven. Wij kunnen ons nu geen begrip meer maken van de omwenteling, die het boek van Vesalius in de geleerde wereld teweegbracht. De oudere geneeskundigen, die Galenus trouw gebleven waren, bewogen hemel en aarde om Vesalius te belasteren en de feiten, die hij aanhaalde, te loochenen. De jongeren daarentegen hingen hem met vurige geestdrift aan. De hoogste eer, die een dokter wenschen kon, werd hem aangeboden: de betrekking van lijfarts bij Keizer Karel V, toen op het toppunt van zijn macht; hij nam die onderscheiding aan en bracht het overige van zijn leven in Spanje door, eerst aan het hof van Karel V, later van diens zoon Philip II.

De aanvallen zijner vijanden werden niet tot zwijgen gebracht, integendeel; de Galenisten gingen voort hem verdacht te maken, en zoo verontwaardigd was hij over hun kwade trouw en halsstarrigheid om de waarheid der feiten, door hem aan het licht gebracht, te ontkennen, dat hij al zijn kopieën van Galenus verbrandde met de manuscripten van verscheidene boeken die hij geschreven had, en besloot nooit meer iets te schrijven.

Aan het hof werd Vesalius hoog geacht; de keizer vertrouwde hem ten volle en wij zien hem de hoogste waardigheidbekleeders van het Keizerrijk, legaten, gezanten, adellijken en bisschoppen behandelen; toen Hendrik II van Frankrijk in een tournooiveld gevaarlijk verwond was, zond koning Philip hem naar Parijs en ook werd zijn meening gevolgd bij het behandelen van Don Carlos, Philip's oudsten zoon, in 1561.

In 1559 vestigde Philip II zich voorgoed in Spanje en Vesalius volgde hem daarheen; ook daar werd hij met eerbewijzingen overladen, maar hij kon de ziekte niet van hemzelf keeren - hij werd ziek en scheen het sterven nabij. In zijn nood

beloofde hij een pelgrimstocht naar Jeruzalem te ondernemen; hij herstelde en verkreeg in het begin van 1564 verlof van Philip naar Palestina te vertrekken om zijn gelofte te vervullen.

Deze tocht van Vesalius heeft aanleiding gegeven tot allerlei verhalen en onderstellingen; zelfs is er een legende door ontstaan, die van Vesalius onafscheidelijk schijnt.

Men verhaalt dan dat hij een Spaansch edelman behandelde en dat bij diens dood Vesalius, die niet zeker was over de oorzaak der ziekte, verlof vroeg van de naastbestaanden om het lichaam te onderzoeken. Dit werd toegestaan, maar toen de borstholte geopend werd, merkte men dat het hart nog klopte.

De familie, niet tevreden met Vesalius te beschuldigen van moord, bracht hem wegens lijkenschennis voor de Inquisitie en deze veroordeelde hem ter dood. Het was met groote moeite dat de overheid en zelfs de voorspraak des konings hem van dit wreede lot redde. Eindelijk werd hij vrijgesproken onder voorwaarde dat hij zijn misdaad zou boeten door een bedevaart naar Jerusalem en den berg Sion te ondernemen.

Het is echter zoogoed als bewezen dat er van dit verhaal geen woord waar is; nergens vindt men den naam vermeld van den edelman, wien het gebeurde, noch van de stad, waarin het vonnis uitgesproken werd. De Inquisitie kon hem niet veroordeelen, daar zijzelf verklaard had dat ontleden een zeer nuttig en lofwaardig werk was. De moord kon dus alleen door den wereldschen rechter worden gestraft, en nergens treft men een spoor aan noch van zijn rechters, noch van zijn beschuldigers. Bij een man van zulk een Europeesche vermaardheid als Vesalius moest zulk een proces toch ongetwijfeld het grootste opzien baren en vooral zijn vijanden met een vreugde vervullen, die zij niet konden verzwijgen, maar eerst vijftien jaren later treft men het eerste bericht over dit voorval aan en dan nog in zulke vage termen verhaald.

Toen dit verzinsel te onwaarschijnlijk bleek, verhaalde men dat Vesalius' reis naar Jerusalem een poging was om Spanje te ontvluchten na zijn noodlottige vergissing; de wijze echter, waarop hij zich tot zijn reis voorbereidde en Spanje verliet, logenstraft ook deze opvatting; bovendien schijnt het zeer onwaarschijnlijk, dat een man zoo bekwaam als Vesalius zulk een fout kon begaan; bij de eerste oppervlakkige insnijding had hij reeds moeten weten, dat de man niet dood was.

Anderen weer zeggen dat hij zijn vervolgers de Galenisten wilde uit den weg gaan, die zijn reputatie aan het hof benadeelden, maar ook deze stelling is onhoudbaar, want Vesalius toonde bij elke gelegenheid genoeg welk

een onverschrokken karakter hij bezat en dat hij zich niet gemakkelijk liet wegdringen of het zwijgen opleggen. Nog zijn er die beweren, dat de bedevaart een voorwendsel was om van zijn vrouw te scheiden, wier lastig humeur hem ondraaglijk was en die zich niet kon vereenigen met zijn proefnemingen op doode menschen. Ook voor dit bericht is niet het minste geldig bewijs voorhanden, evenmin als voor een andere onderstelling, dat hij den pelgrimstocht tot voorwendsel gebruikte om 's konings verlof te verkrijgen tot het verlaten van Spanje, om in Italië zich weder aan zijn geliefkoosd werk te kunnen wijden.

De waarschijnlijkste reden voor Vesalius' zonderling besluit ligt het meest voor de hand, namelijk dat hij inderdaad den pelgrimstocht wilde volbrengen uit godsdienstige beweegredenen. Dat hij een goed geloovig Katholiek was, blijkt uit zijn geschriften, verder uit het feit dat hij zoovele jaren lang vertoefde aan de zoo rechtzinnige hoven van Karel V en Philip II; hij voelde er behoefte aan, schijnt het, zijn werk te bekronen door een tocht naar de heilige plaatsen, en met zijn gewone vastberadenheid zette hij dit plan door.

Met zijn vrouw vertrok hij naar de Spaansche grenzen en zond haar en zijn meubels naar Vlaanderen, terwijl hijzelf naar Venetië vertrok, waar hij eenige dagen bleef. Malatesta van Rimini, de bevelhebber van het Venetiaansche leger, was juist op punt naar Cyprus te vertrekken en het schip van Vesalius maakte van deze gelegenheid gebruik om onder zijne bescherming zoo ver te zeilen. Men beweert dat Andreas op zeer eenvoudige wijze met de andere pelgrims reisde, en dit bewijst ook de oprechtheid zijner bedoelingen. En zoo kwam hij dus zonder bijzondere ontmoetingen in Palestina en bezocht het Heilige Graf en de andere heiligdommen. Op de terugreis was de tocht lang niet zoo voorspoedig; tegenwinden hielden het schip zoo lang op, dat de spijsvoorraad begon te verminderen. Ontberingen en angst werkten verderfelijk op Vesalius' gezondheid, die nooit zeer sterk was geweest; hij voelde reeds de hand des doods op hem drukken en hij smeekte de zeelieden zijn lichaam niet in zee te werpen, wanneer hij sterven mocht vóórdat zij land bereikten. Eindelijk na veertig dagen te hebben rondgezwalkt bereikte men Zante, maar de hulp kwam te laat en hij stierf na aan land te zijn gebracht.

Een andere lezing zegt, dat het schip verongelukte en hij op het eiland geworpen werd. In elk geval hij stierf in ellende, eenzaam, alleen, door niemand verpleegd. De bewoners der plaats, ruw, onbeschaafd volk, behandelden den zieken vreemdeling niet liefderijk, en uit vrees dat hij de pest had, waagde zich niemand in zijn nabijheid. Zelfs belette de angst hen, hem te begraven, en zijn lichaam werd op het zeestrand geworpen, waar het herkend werd door een Venetiaanschen goudsmid, die er langs kwam en het begroef onder een hoop steenen.

Zoo stierf Vesalius!

Van zijn karakter weet men slechts het weinige dat uit de hoofdtrekken van zijn leven blijkt. Hij bezat dien stempel van het genie - een buitengewone werkkracht in hooge mate.

Zijn geestdrift was groot en aanstekelijk; hij had een heerschzuchtig karakter en was begaafd met artistiek gevoelen smaak. Hij leed vanaf zijn jeugd aan een maagziekte en men zegt dat hij bij het klimmen der jaren somber gestemd raakte en toen een invalide scheen te worden. Men verhaalt ook dat hij gierig en schraperig was, maar ook hiervoor zijn geen afdoende bewijzen voorhanden.

Zijn portret vertoont ons een knap, goed besneden gelaat met massief voorhoofd, kort, kroes, krullend haar en baard met knevel. De neus is lang en eenigszins wippend, de lippen ferm en krachtig geteekend; de oogen zijn groot en vol uitdrukking. De handen zijn ook die van een edelman, schoon gevormd, fijn en teeder als die van een artist. Ofschoon op betrekkelijk jeugdigen leeftijd neergeveld, had hij zijn taak reeds vervuld. Meer werk had hij nog kunnen doen, meer ontdekkingen kunnen maken, maar het doel en het streven van zijn arbeid was bereikt; hij had het afgodsbeeld van het gezag omvergeworpen. De menschen konden hun best doen om het weer op te richten, maar nimmer meer zou de schaduw der oudheid het tegenwoordige verduisteren om zijn levende krachten te dooden.

Vesalius was een groot ontleedkundige, een groot natuurkenner, een groot man in iedere beteekenis van het woord, maar zijn grootheid ligt vooral in het feit, dat hij een bevrijder was en zijn medemenschen heeft vrijgemaakt. Hij maakte de anatomie tot een mogelijkheid, een mogelijkheid welke zijn eigenlijke pogingen tot een werkelijkheid verhieven.

En daarom zijn anatomie, physiologie, pathologie en chururgie en alle andere wetenschappen, die in dienst staan der geneeskunde, hem voor altijd dank verschuldigd.

Aan tafel.

Netjes gaat het niet precies toe, hier aan tafel; men kan wel zien dat die drie - neen vier gasten geheel aan zichzelf zijn overgelaten. De schotel rijstepap, voor klein zusje bestemd, wordt zonder complimenten door een ouder meisje geannexeerd en niet op de fijnste manier geledigd. En men ziet het broer en den hond aan, dat zij vol ongeduld het oogenblik afwachten, dat ook zij er eens van mogen proeven. De kleine meid kijkt met haar lepel in de hand boos en bedroefd tegelijk naar die drie roovers, welke zich niet om haar bekreunen; zij zijn de sterkeren en zij de zwakke. Maar zij heeft een geducht wapen, die kleine guit, en zij zal het gebruiken ook! Zie eens hoe dat mondje dreigend zwelt, hoe die oogen grooter schijnen te worden door de tranen, die er in opkomen. Nog een paar seconden en dan zal zij een keel beginnen op te zetten, die de roovers schrik aanjaagt en moeder uit de keuken naar binnen roept, en dan - dan twijfelen we niet of de kleine meid wordt getroost en de anderen zullen, hun plaats aan tafel moeten ruimen.

Het geheim van Seaton-hall.
Naar het Engelsch van Mrs. L.B. Walford.
(*Vervolg van blz.* 92.)

V.

'Kom binnen.'

Madelaine had aan de bijzondere zitkamer van haar oom geklopt, en het was niet zonder eenige verwondering dat Sir Thomas de rustverstoorster aanzag, of

AAN TAFEL. Naar H. Rettig. (Zie blz. 120.)

liever, de verbreekster van zijn namiddag-dutje, een weelde, waaraan hij altijd na den lunch toegaf.

'Kom binnen, lieve,' zeide hij niet onvriendelijk; 'wel, wat is er?'

'Stoor ik u soms, oom?'

'Als gij het doet, is het de eerste maal, lieve,' hernam Sir Thomas met den half spijtigen glimlach van een bejaard heer, die in zijn dutje gestoord is. 'De eerste misdaad wordt gewoonlijk kwijtgescholden, niet waar Madelaine? Wel, wat is er? Gij ziet er neerslachtig uit kind, en daar is toch geen reden voor, onderstel ik. Kom er maar mee voor den dag; of moet ik je eerst een handje helpen? - Mijnheer Cumberland...'

'Neen, hij weet er niets van,' viel zij kleurende in, 'ten minste ik heb hem niets verteld. Maar oom,' ging zij angstig voort, 'hij mag het gegist hebben - maar, maar... wie kon denken dat het zoo gaan zou?'

'Maar lieve, ik begrijp je niet.'

'Het was zijn schuld niet; hij kwam om mij te helpen!'

'Zeer natuurlijk; toen gij uit den wagen werdt geworpen, niet waar?'

'En ik doornat werd. Maar ik geloof niet dat hij het begreep.'

'Waarschijnlijk niet. Daar steekt ook geen kwaad in.'

'Maar oom, - het - het - het was geen water.'

'Geen water? Wat bedoelt gij, kind?'

'Ik werd... ach, het is zoo vreeselijk,' snikte Madelaine, 'ik hield het in mijn armen - het pakje van Tom... en met den val moet het gebroken zijn, en

toen ik in dien poel lag - was - was ik - was ik gedrenkt met brandewijn...'

Als een electrische schok werkte dit op den ongelukkigen Sir Thomas. Geen verklaring of omschrijving was meer noodig.

Overeind in zijn stoel zittend, met een gelaat, waarop al het schrikwekkende van het pas gehoorde zetelde, uitte hij zich op eene wijze, die, ofschoon verschoonbaar, Madelaine's hart met nieuwe smart vervulde.

'Brandewijn?!' riep hij, 'brandewijn? Groote God, heeft hij het gewaagd, inderdaad gewaagd, mij opnieuw te misleiden? - Marks, die huichelaar, die ellendeling zit er achter. Morgen moet hij weg, of liever, dadelijk, op staanden voet. En ik - ik dacht dat ik eindelijk - en gij ook, ondankbare - gij ook, wie ik als zijn beste beschermster beschouwde - hoe kondt gij, kondt gij?... Gij hebt het eens gezien, en mij toen beloofd - en gij scheent een middel gevonden te hebben, maar... ik merk dat ik tevergeefs hoopte.'

Hij zweeg, terwijl Madelaine bleef weenen.

Eindelijk hief hij het hoofd op.

'De laffe ellendelingen! Om er een meisje in te laten loopen! Zij gaven het je, en ge moest zeker een goede gelegenheid uitzoeken om het hem of Marks te geven, niet waar?'

Zij schudde het hoofd.

'Maar ja, ge wist niet wat ge deedt. O, hoe heb ik getracht hem te redden!' steunde de arme vader, 'hoe heb ik gewaakt en gearbeid en gepoogd hem te beteren! Lang geleden zag ik het aankomen. Hij is nu achttien jaar, maar hij doet het reeds twee of drie jaar, altijd in 't geheim, door list of bedrog, altijd door laagheid en hulp van anderen. Ge zoudt het niet gelooven, ik zou ze u nauwelijks kunnen vertellen, al die middelen waartoe hij zijn toevlucht reeds genomen heeft O, hij is zoo wonderbaarlijk geslepen, zoo sluw en schoonschijnend, dat hij iedereen overbluft, die hem niet kent zooals ik. Gij kunt u de kronkelwegen niet voorstellen waarlangs hij dat gif weet te krijgen. Er is niets zóó laag, of hij zou er zijn toevlucht toe nemen, niets zóó slecht of hij zou het zich ten nutte maken. Drank, drank wíl en móet hij hebben. Ongelukkig heeft hij geld, wat ik hem nog niet heb kunnen ontnemen; daar moet ik dus wat op vinden. Sedert gij bij ons zijt, hoopte ik dat uw voortdurend gezelschap hem alle kansen ontnemen zou, maar jawel! en zijne moeder - zij meende dat hij u genegen was, en dikwijls spreekt zij van uwe liefde jegens hem, - dat is zulk een troost voor haar. Zij weet het niet en God geve dat zij het nooit wete, dat haar eenige, ongelukkige zoon een dronkaard is!'

'Hoe dikwijls hebt gij het hem gegeven?' vervolgde hij droevig. 'Dit is niet de eerste maal, dat weet ik, maar bij de laatste gelegenheid deed uwe blijkbare onschuld mij gelooven....'

'En nòg, oom, nòg kunt u mij vertrouwen. Ja dat kunt gij, ik heb u niet bedrogen, heb u niet voorgelogen. Nooit, nooit heeft Tom weer iets van mij gehad. Donderdagavond...'

'Donderdagavond kreeg hij niets,' vulde haar oom aan. 'Marks verzekerde mij, dat hij niets gehad heeft, en....'

'Neen, hij heeft ook niets gehad. Sedert is hij boos op mij,' fluisterde zij. 'En nu zal hij het nòg erger zijn... Oom, moet ik nog langer zoo dikwijls bij hem blijven, zoo alleen?'

‘Verveelt de taak u reeds?’ vroeg Sir Thomas scherp. ‘Maar dat is waar, daar moest ik aan gedacht hebben. Hij maakt iedereen moedeloos. Ik ontsla u...’

‘Maar ik neem dat ontslag niet aan, oom! O, vergeef mij,’ riep Madelaine, haar vrouwelijke gestalte oprichtend en met een uitdrukking in de oogen, zooals Tom eens had waargenomen, ‘vergeef mij dat ik er aan dacht. Neen, ik geef de hoop niet op. Samen, oom! samen!’ en zij vatte zijne hand.

De arme vader vatte weer moed.

‘Gij ziet waartoe hij mij gebracht heeft,’ zeide hij met een flauwen glimlach. Gij hebt goed en edel gehandeld, Mad, en ik heb u daar straks iets verweten. En Marks, zegt ge, heeft hem niets gegeven en ik wilde hem dadelijk wegjagen! Nu is het weer de schaapherder, Donald. - Die moet dus weg. Maar daar is nog iets, Mad, dat mij weer moed geeft. Als hij geen handlangers miste, zou hij immers niet van u gebruik gemaakt hebben! - Maar zou je nu niet naar zijn kamer gaan?’ vroeg Sir Thomas, ‘hij is nu niet alleen, en in gezelschap van anderen kan je gemakkelijk op het voorval doelen. Cumberland zal je wel helpen.’

‘Ja, oom, ja,’ en zij ging heen.

Sir Thomas glimlachte even. ‘Ja, oom, ja,’ sprak hij in zichzelf. ‘Ja, oom, ja,’ en steeds bracht het een glimlach op zijn gelaat.

Blanche, Flora en Cumberland, allen waren in Tom's kamer; een aardig en vroolijk partijtje en niemand was beminnelijker en vroolijker dan de anders zoo luimige en opvliegende zieke.

‘Zoo, Madelaine,’ riep hij vroolijk, ‘waar hebt gij al dien tijd gezeten? Wij zijn er allen verwonderd over. Cumberland heeft ons juist wat moois verteld. - Nu is hij weer aan een ander verhaal bezig.’

‘Ik vrees dat wij nu met ons allen te veel voor u zijn en u reeds te veel vermoeid hebben,’ zeide Cumberland, die goede redenen had om na de laatste vermeerdering het gezelschap te doen opbreken.

‘Mij dunkt, indien uwe zusters...’ opperde hij aarzelend.

‘Mijne zusters, hum, hum!’ bromde Tom en zelfs de zusters zagen wat vreemd op bij dat voorstel; ‘waarom zoudt gij wegloopen?’ vervolgde de spreker morrend. ‘Maar ik veronderstel dat het voor een man hier wat saai is, hoewel het op Zondagmiddag nergens levendiger zal zijn; doch u behoeft om mij niet te blijven.’

‘Ik ben er zeker van dat mijnheer Cumberland zal blijven, als gij het wenscht, Tom,’ merkte Blanche opgewekt op. ‘Het is enkel uit bezorgdheid voor u, want ge weet dat ge u niet moogt vermoeien; maar,’ ging zij bedaarder voort, ‘zooals wij daar spraken, mijnheer Cumberland, zal het hem niets vermoeien. En dikwijls

zegt hij liever een paar menschen te hooren spreken, dan het zelf te moeten doen.'

'O, ik blijf graag zitten, natuurlijk!' hernam Cumberland zoo spoedig mogelijk. 'Ik dacht maar dat gij misschien wat rusten wildet.'

'Dat is een voorrecht wat mij dikwijls te beurt valt,' merkte Tom leuk op.

Flora was de eerste, die de stilte, welke op deze laatste woorden gevolgd was, verbrak. Zij nam weder het bal te baat. 'Ja, mijnheer Cumberland, zag u Marie Wardlaw niet? De jongste, weet u, dat wilde meisje. Zaagt gij meisjes ooit zulke vogelverschrikkers van zich zelven maken? Maar dat zijn de dames Wardlaw, de grooten van het dorp. Zij mogen alles doen, alles dragen en zoo dwaas zijn als zij willen. Mad zou Marie's hoed voor een bos veeren aangezien hebben en toch vroeg zij mij met de grootste gemoedelijkheid hoe die haar stond. Ik zeide haar toen ronduit hoe ik hem vond...'

'Flora komt altijd in moeilijkheden, waar behendiger en zachtzinniger meisjes zich weten buiten te houden,' viel Blanche in, die bemerkte dat Cumberland er niet met al zijne gedachten bij was, wat zij toeschreef aan het mishagen, dat een man heeft in vrouwelijken laster.

'Dank je voor het compliment, zusjelief, maar ik ben volkomen tevreden met mijne behendigheid, hoor, dat beloof ik je. En wat die moeilijkheden aangaat...'

'Gij weet nooit of gij er in loopt of niet. Maar het geeft niets voor een ondankbare in de bres te springen, en daar je volgens uw eigen verklaring...'

'Wat bedoel je?' vroeg de andere.

'Op mijn woord, ik weet het niet,' zeide Blanche lachend, want de zusters stonden met elkaar op den besten voet, 'ik zeg alleen maar dat je je tongetje te veel geroerd hadt. Hoe is het met de hoofdpijn van vanmorgen?' vroeg zij spottend.

'Weg, verdwenen met den morgendauw. Ze kwam en ging even gemakkelijk; was ik echter naar de kerk gegaan, dan zou ik met dat aardige avontuurtje den eetlust verloren hebben en... en... zoo verschrikt geweest zijn als Madelaine, en dan zou er ook geen plaats voor mijnheer Cumberland geweest en hij daardoor niet hier gekomen zijn om dezen middag op te vroolijken,' en terwijl zij sprak, keek zij naar Cumberland, als om het vleiend antwoord uit te lokken, waarmede hij gewoonlijk zoo kwistig was. Er kwam evenwel geen antwoord.

'Mijnheer Cumberland bedankt u niet,' waagde Blanche, hem aanziend.

'Wel, Cumberland, wat zegt gij van het compliment?' viel zelfs Tom in. Doch hij hoorde er niets van, evenmin als hij een woord van het gesprek gehoord had.

Madelaine was bij hare komst in de diepe vensternis gaan zitten, van waar zij het uitzicht had op de klippen en golven, blakend in het licht der dalende winterzon. Zij zat zóó diep, dat zij bijna geheel onzichtbaar was, uitgenomen voor Cumberland, die met de handen op een stoel leunend, zijn stillen, geheel vervulden en alles omvattenden blik op haar gericht hield.

Met een mengeling van woede, zelfzucht en verwondering was Tom wellicht de eerste, die den waren toestand begreep; hij was verrast, hij beet zich op de lippen van kwaadaardigheid, en in zijn hart lachte hij van blijdschap; wat hij ontdekte, veroorzaakte hem duizend angsten, en toch scheen iedere foltering hem genot op te leveren. 'Nu heb ik haar,' zeide hij tot zichzelf, en onder de tafel balde hij de vuisten, tot de nagels in het vleesch stonden. 'O, nu heb ik haar!'

Al zijne vroolijkheid en gezelligheid van daareven waren slechts geveinsd; hij had van het omvallen van het rijtuig gehoord, doch er niet verder naar durven vragen,

want de gedachte dat Madelaine met den inhoud van het pakje bekend mocht geworden zijn, was hem geenszins onverschillig, zoodat hij nog altijd angstig en nieuwsgierig was, eensdeels door het geleden verlies, anderdeels door de moeilijkheid om nieuwe manieren te bedenken tot het verkrijgen van den zoo geliefden drank. In waarheid stelde ook hij dus weinig belang in wat er voorviel, tot hij plotseling Madelaine's geheim in Cumberland's blikken las.

'Duivels, dat had ik nooit gedacht,' mompelde hij, 'ik geloof daar wel een stokje tusschen te kunnen steken, jongelui! Gij zijt veel te goed voor elkaar, veel te goed. Dat heeft haar dus onlangs zoo vervuld. En daarom was zij zoo rood en ontdaan toen zij laatst het bal moest opgeven. Wel, wel, zulk een buitenkansje had ik nooit kunnen droomen. Nu, meisje, je zult je nog meer moeten ontzeggen. Wat was ik toch dom! Ik dacht dat het om Flora of Blanche te doen was, waarom ik al die beleefdheden van hem ontving, die hem slechts te meer deden uitkomen boven den armen kreupele. Wacht maar, mijnheer Cumberland! Als ik nu niets bekend...'

Eensklaps wierp hij zich achterover in de sofa, en vervulde de kamer met zijn harden lach.

'Wat doe je weer vreemd, Tom,' zeide Flora scherp. 'Waar ter wereld lach je nu om? Daar gebeurt toch niets lachwekkends zoover ik zie, of, als er zoo iets is, behoeft je toch niet zoo luidkeels te lachen, of het voor je zelf te houden.'

'Wat mij vroolijk maakt, zou het u misschien niet doen,' hernam haar broeder; 'men moet zich zelven weten bezig te houden. Ik had daar juist een aardige grap, maar ook voor mij alleen.'

'Des te beter. Een algemeene grap verliest de helft van hare aardigheid. Ik zou die dus maar alleen genieten,' antwoordde zij hoofdschuddend. 'Het zou jammer zijn als wij nog langer hier bleven.'

'Mij goed; ge kunt wel heengaan als ge wilt.'

'Ge wordt werkelijk onverdraaglijk, Tom, je bent een echte treiter. Ik zal ten minste wel oppassen ergens als *indringster* te blijven,' en met verhoogde kleur en verhaasten tred ging zij de vensterbank voorbij.

Dat heengaan was echter niet alleen voor Tom bestemd, want het was Flora volmaakt onverschillig wat haar zoo weinig beminde broer dacht of zeide. Neen,

Cumberland was nu werkelijk beleedigend geworden. Cumberland, die nòch door Tom's luidruchtigheid, nòch door Flora's misnoegen gestoord werd, doch die het zelfs gewaagd had om het voorwerp zijner droomen meer te naderen en haar iets in het oor te fluisteren. Evenmin als hare zuster kon Blanche het zwijgen bewaren. ‘Dwaas,’ mompelde zij; ‘hoe belachelijk van mijnheer Cumberland om die arme, kleine Madelaine het hoofd op hol te brengen! Ik denk dat hij een van zijn fopperijtjes met haar aangaat, en daar nog nooit iemand met haar gecoquetteerd heeft, weet zij niet wat te denken; zij weet niet hoeveel complimentjes hij mij en Flora al niet maakte. Zie haar eens blozen! en hoe ernstig kijkt hij - die vervelende man. Hij zal haar nog doen gelooven dat het ernst is; nu, ik zal haar wel waarschuwen, en wanneer ik wegga, zal ook zij liever niet bij twee heeren alleen blijven.’

En zoo was het ook; Madelaine volgde haar zoo snel zij kon, toen Tom haar terugriep.

‘Blijf waar gij zijt, jonge dame! We zullen uwe vroegere schikking omkeeren, Cumberland. Mijne zusters zullen vertrekken en gij en Madelaine hier blijven. Daar komt het theeblad. Kom, Madelaine, ga nu eens zitten waar ik je zien kan en schenk ons thee. Zij is wel waard gezien te worden, niet waar, mijnheer Cumberland? Zij doet wat ik haar vraag en schikt zich geheel naar mijn wenschen. We kunnen het samen best vinden, niet waar, Mad? Wij hebben ook geen geheimen voor elkaar, wel? Hare gelukkigste uren brengt zij in dit vertrek door, mijnheer Cumberland. Zij wilde mij niet eens voor het bal alleen laten. Hebben zij het u niet verteld? Gij zoudt er mij niet op aanzien, dat ik Madelaine's gedachten vervul. Zie haar maar eens aan, zij weet wel dat het zoo is. Kijk maar zoo zedig niet, beste Mad! Hoe kunnen wij uw lief gezichtje zien, als gij het hoofd laat hangen? Ha, ha ha! Wat een grap, o hemelsche goedheid, wat een kostelijke grap!’ riep hij, met zijn vinger op het bevende meisje wijzend, dat in sprakelooze smart zich niet wist te wenden of te keeren, terwijl Cumberland in stomme verbazing naar eene wijze van Tom's spotzucht luisterde, die hem totnogtoe onbekend was.

Het was echter niet het doel van den kwaadaardigen spotter, de scherts te ver te drijven; hij zocht haar heden slechts voor te stellen als een zwak schepseltje, dat vrijwel onder zijn invloed verkeerde. Doch bemerkende dat Cumberland ook ernstig begon te zien, sloeg hij nu een anderen toon aan. ‘Komaan, Madelaine,’ zeide hij heel vriendelijk, ‘ge behoeft nergens boos om te wezen. Een plagerijtje moet je kunnen verdragen. Komaan nu; Flora zegt dat ik nog maar een kwajongen ben; zij willen nooit gelooven dat ik een *man* ben, mijnheer Cumberland. Ik moet een jongen blijven, evenals ik op die sofa moet blijven liggen zoolang ik leef. Zie Madelaine eens pruilen, Cumberland; alleen omdat ik haar een beetje geplaagd heb. Heere, wat is een meisje toch vreemd! Breng gij haar maar tot bedaren, Cumberland, naar u luistert zij wel. Ik ben niet goed genoeg voor de dame mijner keuze; en behalve dat, kan ik niet opstaan en bij haar komen. Zij wil geëerd worden, dus op de knieën, Cumberland’

‘Uwe nicht is wel goed, zich alles te laten welgevallen,’ zeide Cumberland verstoord. ‘Ik geloof werkelijk dat gij vandaag niet wel zijt en wij beter deden te vertrekken.’

‘Wij?’ herhaalde Tom.

Cumberland bloosde, ondanks zich zelven.

‘Beteekent *wij*: gij en Madelaine?’ ging Tom voort, zich op de ellebogen verheffende.

‘Zooals gij wilt,’ antwoordde Cumberland.

VI.

‘Zij is sinds drie maanden koppig en oproerig,’ zeide Tom Seaton tot zichzelf, wanneer hij af en toe steelsgewijs naar het paar zag, dat bijna zwijgend naast elkander zat; ‘zoowat een maand, nadat die fat hier kwam. Nu weet ik waarom. Ik weet het, en zal er mij naar regelen. Hij weet iets van mij; ik las het in zijne oogen. Maar nu zoo spoedig mogelijk dat heerschap verwijderd om van Madelaine te weten te komen wat er van ochtend van het pakje geworden is.’

De fortuin begunstigde hem. Tot Cumberland's misnoegen was een zijner vrienden, op weg zijnde naar de boerderij op de heide, even op het kasteel komen vernemen of Cumberland er zich ook bevinden mocht en of deze dan met hem medeging. Men had hem in de gezelschapskamer gelaten en mevrouw Seaton liet dit mijnheer Cumberland zeggen.

Tevergeefs scherpte de ongelukkige Cumberland zijne denkvermogens, toen hij tegen zijn zin den bediende naar de gezelschapskamer volgde; zoo plotseling in beslag genomen en het hoofd vervuld van geheel andere gedachten, wist hij niets te bedenken om van den vriend ontslagen te worden, en wanneer er geene nieuwe uitnoodiging van Sir Thomas of zijne echtgenoote volgde, was zijn toestand hopeloos.

Zoo iets was hem nog nooit overkomen; noch Harry Thomson, noch iemand anders had hem ooit des Zondags opgeschrikt, en dat hij juist dezen Zondag gekozen had, was een onvriendelijke speling van het noodlot.

Hij deed evenwel nog een zwakke poging. ‘Werkelijk, ik zie er tegen op naar huis te gaan,’ zeide hij. ‘Gij ziet... het is heel aardig van je, Harry, maar je woont zoo verduiveld ver. Als ik met je meeging, weet ik niet hoe ik van avond nog den langen weg terug maak. Dus... als je wat dichterbij woondet - dan zou het wat anders wezen. En dan, het regent nog steeds...’

Maar zelfs zulk een duidelijken wenk werd niet geteld.

Mevrouw Seaton, die graag een gast had, zag ditmaal niet ongaarne, dat Cumberland vóór den avond vertrok Cumberland had alles gedaan, waarvoor zij hem medegenomen had; hij had de meisjes gezelschap gehouden, den geheelen namiddag bij Tom gezeten, den gekwetsten teen van Bubble verbonden - en, ofschoon hij de hand op de knie hield, aan zijn ooren trok, zijn zwarten neus aan zijn gezicht drukte en verder alle mogelijke

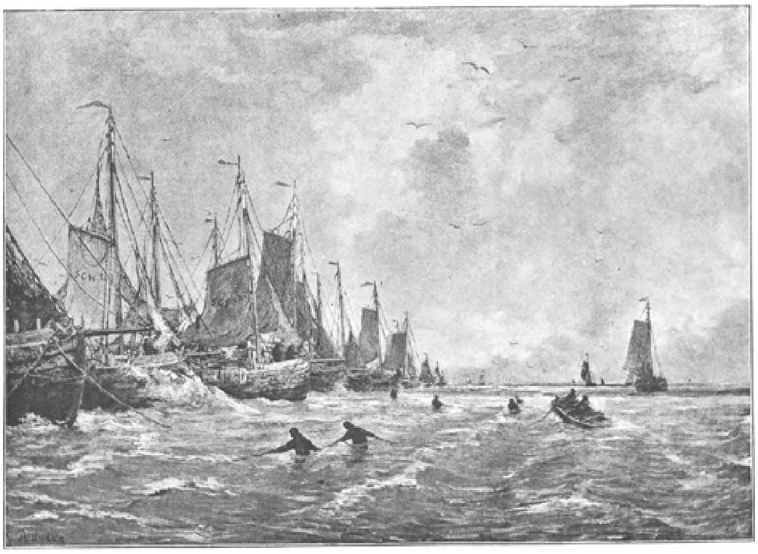

EEN ZEEGEZICHT. Naar H.W. Mesdag. (Zie blz. 127.)

liefkoozingen aan Bubble besteedde, vond zij het toch beter van avond alleen te zijn.

'Hebt gij Bubble wel eens voor de Koningin zien sterven?' vroeg Cumberland, door deze wending een uitnoodiging van de gastvrouw trachtende uit te lokken. En toen het kunststuk verricht was:

'Nu moet hij de nederlaag van Gladstone drinken, want Bubble is conservatief, weet ge, Harry? Kijk, zie eens hoe hij ze drinkt,' zeer langzaam wat thee in zijn schoteltje schenkend en dat den hond voorzettend.

Toen men uitgelachen had, moest Bubble opzitten om een beschuit te vangen, daarna lang uit op zijne achterpooten staan, en meer kunstjes, die hij honderden malen verricht had.

'Kom, 't is nu droog, zouden wij niet opstappen?' opperde eindelijk de jonge Schot, die voor elk weer gekleed was. 'Goedenmiddag, Sir Thomas; zoodra ik er van hoor, zal ik het u van die fazanteneieren laten weten; goedenmiddag, mevrouw Seaton!' en zoo ging hij de rij langs.

Cumberland moest hem zoo goed mogelijk nadoen. Geen berouw, geen hoop, geen wenk tot te willen blijven hielpen, en mocht dit den lezer vreemd voorkomen, dan moeten wij den laatste mededeelen, dat het alleen de schuld was van de minder goede luim, waarin de oude dame verkeerde, ingevolge den schrik door den val veroorzaakt en van die der andere dames, na de ondervinding in Tom's kamer opgedaan. 'Ik heb hoofdpijn en wil wat rust hebben,' merkte mevrouw op, toen de gasten vertrokken waren. 'Seaton is ook niet wel. Trouwens, als wij mijnheer Cumberland verzocht hadden, dan moesten wij het mijnheer Thomson ook gedaan hebben, en dat zou mij te druk geweest zijn.'

Geen der dochters had er iets tegen. Bij iedere andere gelegenheid zouden tegenspraak en pruilende lippen het onvermijdelijk gevolg geweest zijn, maar nu zwegen beiden, terwijl Sir Thomas, te veel met eigen smart en teleurstelling vervuld, welke juist nieuw voedsel gekregen hadden, geen syllabe van de overwegingen zijner vrouw gehoord had en er gaarne het antwoord op schuldig bleef.

'Ik moet Dinsdag zelf met de boot mee en uitvinden wie die schelmen zijn,' besloot hij in zichzelven. 'Ik móet het weten, het koste wat het wil.'

Onder de hand had Tom Madelaine opgehouden. 'Gij behoeft niet heen te gaan, Mad,' merkte hij op, met eene uitdrukking in zijne stem, die haar weer op den stoel deed neervallen.

''t Is vervelend dat gij weg moet' - had hij daar even tegen Cumberland gezegd; 'maar voor òns, bedoel ik, niet voor u, want het zal bij de Thomsons wel vroolijker zijn dan bij ons. Het is hier saai; Madelaine zal straks wel in haar bijbel gaan lezen, of leert de kleine bengels uit de buurt, en Blanche en Flora... maar ik wil u niet langer ophouden.' En zoo was Cumberland vertrokken.

'En gij dacht ook zoo te vertrekken?' begon hij, haar vast aanziende, toen ieder het vertrek verlaten had. 'Foei, Madelaine! ik heb intijds belet, dat gij een jongen man als hij is, na gingt loopen!'

'Tom!'

'Kijk, zoo rood als een pioen!'

'Ik ben rood van de warmte - en van de thee - en, en - van al wat je zegt. Maar het is tijd voor de Zondagsschool. Ik kan niet langer blijven...'

‘Maar gij móet langer blijven, of gij kunt of niet, jonge dame,’ zeide Tom met een onbeschaamden glimlach. ‘Gij moet mij nog rekenschap geven van een pakje hout, dat aan uwe zorgen was toevertrouwd. Waar is het?... Was het te zwaar?’

‘Neen, het was niet te zwaar,’ antwoordde zij, hare roeping weer bewust wordende, ‘maar het is met den val gebroken.’

‘Zoo, dat dacht ik wel.’ Tom zag er, tot hare verwondering, bepaald opgewekt uit. ‘Ja, ik rekende er op,’ vervolgde hij. ‘Het was een leuke streek, vondt je niet? Ik wed dat gij noch iemand anders droomen kon wat er in was. Hij gaf het u bij de kerkdeur, niet waar?’

‘Ja.’

‘En gaf hij het aan in het rijtuig?’

‘Ja.’

‘En gij legdet het in de mand? Maar neen, men raadde u aan het in de hand te houden; - hebt ge dat gedaan?’

‘Ja.’

‘Ja, ja, ja,’ herhaalde Tom ongeduldig. ‘Ik kan niets anders uit je krijgen dan ja. Anders ben je zoo grappig niet. En, maar... ha, ha, ha! Verbeeld je, gij kreegt dat nette pakje, en mama smeekte natuurlijk er de meest mogelijke zorg voor te dragen! ha, ha, ha! Ik zou een glas gegeven hebben om je gezicht te zien toen het brak; ha, ha, ha! En waar vloog het heen? Wat kwam er van terecht?’

‘Mijnheer Cumberland gooide het weg.’

‘Mijnheer Cumberland? Cumberland? - zoo, zoo. En... hoe keek die wel? Wat zeide hij er van?’

‘Hij? - hij zei niets.’

‘Wat, niets?’

‘Neen, hij nam enkel de flesch op en wierp ze weg.’

Tom zweeg even.

‘En wie was er meer bij?’

‘Niemand meer.’

‘Niemand? Niemand? - Waarom zeg je de waarheid niet, Madelaine? Niemand? Hoe kon dat?’ riep Tom ongeduldig, ‘waar waren de anderen dan? En rook het niet? Ontstond er geen...’

‘Dat wel, ja.’

‘Natuurlijk, en alles over je kleeren?’

‘Ja.’

‘En toch vertelt ge mij dat niemand er iets van merkte. En alles kwam over uw Zondagschen mantel en japon, zoodat gij naar brandewijn riekte? - Wat fraais voor een jonge dame, die uit de kerk komt! - En toch begreep niemand er iets van, zegt ge?’

Madelaine bleef zwijgen.

'Kom, geen gekheid,' vervolgde Tom barsch; 'daar steekt wat achter, Madelaine. Sommige menschen zijn wel blind en dom genoeg, maar iemand moet toch zijn neus of oogen gebruikt hebben. De waarheid, de waarheid, Madelaine, het komt toch uit, dus verhelen helpt je niets.'

'Als ik aarzel,' antwoordde Madelaine, 'dan is het omdat het zulk een schande voor je is.'

'Daar behoeft ge niet bang voor te wezen. Zeg op, wat gebeurde er verder?'

'Mijnheer Cumberland trok zijn overjas uit en sloeg mij die om.'

'Duivels, deed hij dat? - Hij wilde het dus als een geheim tusschen jelui beiden bewaren? Zoo: ja, mij kwam het al voor dat hij van middag zoo voornaam keek; dàt was dus de reden. Ja, ik dacht wel dat hij van een en ander wist. Dat is een slim idee van hem geweest. Het is nu maar te hopen dat hij van riekende voering houdt en die hem een goede reputatie brengen zal, - dat zeg ik!'

Plotseling zat de ongelukkige, tot grooten schrik van Madelaine, een paar seconden lang, rechtop in zijne kussens en met de oogen wijd open gespalkt en gapenden mond zag hij haar aan, blijkbaar verrast door een nieuw denkbeeld.

'Nu moet ik weg.' zeide zij haastig en trachtte de kamerdeur te bereiken.

'Welnu, gij moogt, ik weet nu wat ik wenschte; neen, nog iets, wacht even!' riep Tom haar achterna. 'Wacht even. Zijt gij er zeker van dat niemand, zelfs de oude Wilson, buiten Cumberland, er iets van gemerkt heeft?'

'Bepaald.'

'Nu, dan heb ik een voorstel. Ga even zitten, dat kan toch wel, hé? en laat mij even nadenken,' en hij peinsde even, het gelaat in de handen verborgen.

'Ik kan mèer doen,' hernam hij na een oogenblik. 'Poe! kleine, bevende gekkin, sta daar niet te rillen als een juffershondje. Ik zeg je, dat ik niet boos op je ben, en wat Cumberland aangaat, ik geloof dat hij mij een dienst heeft willen bewijzen en dat ik jelui voortaan als vrienden heb te beschouwen hé? Jullie schijnt het bijzonder goed samen te kunnen vinden. Denk je dat ik blind ben, Madelaine?'

Zij las de bedoeling in zijn glimlach te goed, zooals de hooge blos op hare wangen bewees.

'Gij zijt er wel vlug mede,' ging Tom voort, tevreden het hoofd schuddend. 'Maar wij moeten elkaar goed begrijpen. Ik van mijn kant geef mijn woord van eer, dat ik er aan niemand iets van zeggen zal, maar dan moet gij ook niets van het gebeurde vertellen. Verder blijft het afgesproken, dat beide partijen het zwijgen bewaren over alles, wat er ook in het vervolg gebeure. Gij moogt Cumberland ontmoeten...'

'O, Tom!'

'Verder niets bijzonders. Al wat ik meen is, dat ik op geenerleiwijs u in den weg zal staan. Integendeel, ik zal u eerder helpen - altijd, wanneer gij ook zuiver spel met mij speelt. Wacht nog even, en laat mij uitspreken. Ik verzoek u niet, iets voor mij te moeten doen, maar al wat van u verlangd wordt is, de oogen te sluiten en den mond te houden. En wat hebt ge met uwe kleeren van ochtend gedaan?'

'Ze weggesloten.'

'Is alles bedorven?'

'De japon, ja?'

'Geef die aan Jane, om er af te zijn - maar aan Jane, hoor. Zij zal naar niets vragen en ik zal u een andere cadeau doen. Van een neef moogt gij dat wel aannemen en men zal gelooven dat de andere bij het ongeluk bedorven is. Dus het contract is

gesloten, niet waar? Gij hebt niets te doen, volstrekt niets; gij hebt gezworen er niemand iets van te vertellen of verteld te hebben...'

'Dat heb ik niet,' zeide Madelaine.

'Nu ja, Cumberland bemerkte het zelf...'

'Neen, ik *heb* het iemand verteld.'

'Hebt ge?'

'Ja, ik vertelde het uwen vader.'

'Aan papa!' riep Tom gillend, 'Aan papa!'

'Ik heb het hem ditmaal verteld, en ik zal het hem altijd vertellen,' ging zij moedig voort, en hij herkende nauwlijks het bleek en moedig gelaat tegenover hem, 'ik zal het hem telkens vertellen als ik merk, of hoor of denk dat gij - dat er - wat gaande is. Ik wil geen deel in uwe "zaken" hebben. Ik zal mijn mond niet houden - God bewaar mij daarvoor. Hij zal mij helpen - ja, dat zal Hij - dat zal Hij. Och neen, ik vrees niets meer - niets zal mij meer bang maken. Tom, wat gij ook doet of zegt, of wat er ook gebeure - ik vrees niets meer.'

Onder het spreken had zij de handen gevouwen, de oogen hemelwaarts geheven, bleef toen een oogenblik op den drempel staan, en verliet daarna zachtjes het vertrek.

Hij trachtte haar niet meer tegen te houden.

(*Wordt vervolgd.*)

Zeegezicht.

Wie den naam van Mesdag uitspreekt, denkt onmiddellijk aan de zee, een heerlijke zee, waarin de golven schuimen en klotsen, alle stralen van de zon in zich opnemen en weerkaatsen in haar plooien. Elke schaduw van de woest daaroverheen trekkende wolken bespiedt hij; zeker is het dat men, zijn schilderijen beschouwende, dezelfde impressie ontvangt alsof men op het zeestrand stond.

Hendrik Willem Mesdag, onze groote zeeschilder, werd in 1831 te Groningen geboren en woont thans in Den Haag. Zijn stukken worden hoog geschat, niet alleen in ons land, maar wat voor hem zeker het voordeeligst is, ook door het buitenland.

Men verhaalt van hem de volgende karakteristieke anekdote: Eens maakte hij in eenige minuten een teekening van een schip, en toen een kunstliefhebber haar koopen wilde, vroeg hij er zulk een hooge som voor, dat de ander er boos om werd en hem verweet dat hij iets, waaraan hij slechts zoo kort gewerkt had, zoo duur liet betalen.

'Zeker,' antwoordde de kunstenaar, 'heb ik er maar vijf minuten aan gewerkt, maar om dat te kunnen doen in zulk een korten tijd, heb ik twintig jaar gestudeerd.' En hij liet den zoogenaamden kunstliefhebber staan.

Inderdaad onderscheiden zich de stukken van Mesdag door een correctheid, die alleen het gevolg van ernstige studie kan zijn. Die correctheid heeft echter niets met peuterachtigheid gemeen; zij is een nauwkeurigheid in den hoogsten zin des woords. - Mesdag schildert niet elk onderdeel van zijn schepen in de kleinste bijzonderheden, maar hij geeft den geheelen indruk onberispelijk trouw weer. Men ziet het hem aan dat hij zich in deze wereld heeft ingeleefd; dat hij met de wolken evengoed vertrouwd is als met de golven, en aan zijn schepen en visscherspinken merkt men dat zij hem aan het hart gegroeid zijn; in zijn hand worden zij bijna tot levende wezens, zoo heeft hij hun een deel van zijn persoonlijkheid weten mede te deelen.

Kroonprins Nicolaas van Rusland en zijn bruid.

Van bruiloft komt bruiloft! Dit op burgerlijke gezinnen zoo toepasselijke gezegde kon ook met recht worden aangehaald bij het zoo pas gesloten huwelijk van den Groothertog van Hessen met prinses Victoria Melita van Saksen Coburg. Daags daarna immers werd de verloving bekend tusschen de zuster des bruidegoms prinses Alix en den Czarewitch, den oudsten zoon van den Keizer aller Russen. Reeds menigmaal was van dit huwelijk sprake geweest; nu eens heette het dat het plan schipbreuk leed op de anti-Duitsche sympathieën van zijn machtigen vader, dan weer dat de godsdienstquaestie hier onoverkomelijke bezwaren deed oprijzen.

De prins was intusschen reeds zes en twintig jaar oud geworden, een eerbiedwaardige leeftijd voor een kroonprins; hij had een reis om de wereld gemaakt, en nog kon hij geen geschikte vrouw vinden; nu eindelijk schijnt de vader te hebben toegegeven een Duitsche prinses als zijn schoondochter te ontvangen, terwijl de

prinses van haar kant beloofd heeft den Grieksch-Russischen godsdienst te omhelzen.

Grootvorst Nicolaas is den 18en Mei 1864 geboren; hij moet niets hebben van den reusachtigen lichaamsbouw en de buitengewone spierkracht zijns vaders, maar meer gelijken op zijn moeder, de fijne, teere keizerin Dagmar, wier schoone oogen hij vooral geërfd moet hebben.

Prinses Alix van Hessen Darmstadt is den 6 Juni 1872 geboren, als dochter van Groothertog Ludwig en algemeen beminde Groothertogin Alice van Engeland, die beiden overleden in de kracht van hun leven Zij is bijgevolg ook een kleindochter van koningin Victoria, die langzamerhand al haar kleinkinderen op de tronen van Europa zal zien plaats nemen. Natuurlijk wordt de lieftalligheid der bruid algemeen geroemd; ook zegt men weer, zooals telkens wanneer er van een vorstelijk huwelijk sprake is, dat het hart hier de eischen der politiek bekrachtigt.

Het is natuurlijk moeilijk na te gaan in hoeverre dit waar is van grootvorst Nicolaas en prinses Alix; zeker is het, dat, zoo macht hetzelfde beteekende als geluk, geen levenslot schitterender kon schijnen dan dat der aanstaande Czarin, want de Keizer van Rusland is de eenige, absolute heerscher van Europa, in de oogen van zijn volk nog steeds een halfgod gelijk. Laten wij hopen, dat het jonge bruidspaar, wier ouders aan weerszijden hoogst gelukkig getrouwd heetten te zijn, ook gezegend mogen worden met echt huiselijk geluk, dat zoowel in paleizen als in hutten kan opbloeien, als zij beide er maar ernstig naar trachten!

MARSEPEIN-KUNSTENAARS.

Zoete geheimen.
Met illustratiën van L. Detman.

Waar komen al die lekkere zoetigheden vandaan, die, vooral wanneer Sint-Nicolaas in het land is, het hart of liever de tong van zoovele kleine en groote kinderen verheugen?

Onder de laatsten zijn er velen, die liever iets hartigs boven dat zoete goed verkiezen maar onder de kleintjes moet er nog een geboren worden, die niet met schitterende oogen en grage handjes hapt naar de borstplaten, bonbons, schuimpjes, chocoladeletters, harten en dieren van marsepein en paascheieren van suiker, welke voor onze confiseurwinkels in zulk een verleidelijken overvloed uitgestald staan.

Wij geven en ontvangen deze meer of minder kostbare lekkernijen, wij besteden er veel geld aan dat wij stellig nuttiger konden uitgeven en bekommeren er ons heel weinig om hoe al deze zoetigheden ontstaan en van waar zij komen.

En toch is de toebereiding dezer artikelen een zeer wetenswaardige zaak en meenen wij recht te hebben op de vriendelijke aandacht onzer lezers, wanneer wij trachten hun in deze zoete geheimen in te wijden en hen dan in een suikerbakkerij, die in vollen gang is, rond te leiden.

Het is vooral uit Duitschland dat ons die rijkdom van zoetigheden toevloeit en niemand van hen, die ze zoo spoedig geniet, vermoedt hoeveel kunst en bedrevenheid zoowel in machinaal werk als in handwerkkunst vereischt worden om hen te vervaardigen. Wie dus belang stelt in de vraag ‘hoe men ze maakt’ vergezelle ons op een rondgang door een der grootste fabrieken van suikergoed in Berlijn - misschien een der belangrijkste van de wereld, n.l. die van W e r c k m e i s t e r en R e t z d o r f f.

Nu alles tegenwoordig met stoom en electriciteit geschiedt, ontstaan natuurlijk ook deze zoete kleinigheden op machinale wijze. De suikerbakkerij van vroeger is thans een groot fabrieksbedrijf geworden met machines

van honderd paardenkracht, met raderen en cylinders, met drijfriemen, hefboomen en kranen. Daar borrelen de ketels en malen de molens; daar wordt met machines van allerlei soort gestampt, gezeefd, gegoten en gevormd en daarnaast zijn honderden vlijtige en kunstvaardige handen bezig om de door de machine afgesneden stukjes een eigenaardig en soms ook een artistieken vorm te geven. De grondstoffen zijn suiker, cacao, amandelen, specerijen en vruchtensappen van allerlei soort, de producten zijn chocolade, pralines, bonbons, marsepein en hoe nog meer de zoete lekkernijen heeten mogen.

Een voornaam onderdeel der fabrikatie is de c h o c o l a d e , waarvan de grondstof, zooals bekend is, de cacao vormt. Cacao is, evenals koffie, een boomvrucht, en om zijn vaderland te leeren kennen, moet men een groote reis ondernemen en wel naar het tropische Centraal-Amerika. Hier groeit zij meest afzonderlijk, dikwijls echter kleine boschjes vormend, in den laatsten tijd behoorlijk aangekweekt in groote plantages, in vochtige, schaduwrijke dalen, waar voor haar groei een gelijkmatige temperatuur van 28° Reaumur vereischt wordt. In den bloeitijd, die tweemaal in het jaar plaats heeft is zulk een plantage heerlijk om aan te zien; rozeroode bloesems bedekken de takken, den stam en zelfs de blootliggende wortels der boomen, die dikwijls twaalf meter hoog worden en verbazend groote bladeren hebben. De bloesem ziet er zoo weelderig uit dat men zou meenen dat den planter hier een rijk loon wacht voor zijn moeite, maar dit is toch zoo niet, want ten eerste draagt de gekweekte boom, waaraan de vruchten, die de in het wild groeiende verre overtreffen, eerst na vijf jaren zorgvuldige verzorging de eerste vruchten en ten tweede bedraagt het gemiddelde bedrag van een rijk bloeienden boom slechts omstreeks twee kilo boonen. Deze boonen liggen in 10-20 centimeter lange vleezige komkommers, hebben een amandelvorm en een brooze, perkamentachtige schaal. Cacaoboonen moeten altijd een kostbare vrucht geweest zijn, want bij de aankomst der Spanjaarden in Mexico deden zij daar zelfs dienst voor pasmunt.

Zij zijn intusschen zeer verschillend van waarde, al naar hun oorsprong en wijze van aankweeking. De beste, zeer aangenaam smakende cacao is de bijna goudgele en kleine socomesco cacao, die echter in den Europeeschen handel weinig voorkomt en ook de zeer kleine cacao van Esmeraldas. De hoofdaanvoer geschiedt uit het land Ecuador; de vandaar afkomstige Aribanen Guyaquil-cacao zijn hier het meest gezocht. De fijnste boonen zendt ons Guatemala; weinige, maar voortreffelijke boonen leveren Porto-Cabella en de streken aan de golf van Maracaïbo in Venezuela. Dan volgt de caracasboon, die in rijken overvloed tot ons komt. Ook de Trinidad- en de Suriname-cacao zijn zeer gezocht; minder goed zijn daarentegen de boonen van Sint Domingo, Haiti en Sint Thomé. Is nu de cacao geoogst, in de zon gedroogd of door begraven in den grond ‘verrot’ (tot gisting gebracht) dan worden de boonen in zakken geladen en dwalen zij naar alle hemelsrichtingen. Ook op Java legt men zich tegenwoordig op de cacaokweekerij toe. Aangezien ook bij ons te lande de cacaoindustrie zulk een hooge vlucht heeft genomen en op de reclameborden de beste, goedkoopste, zuiverste cacao der bekende firma's een waren wedstrijd met elkander aangaan, zal het zeker niet van belang ontbloot zijn ter loops het ontstaan der chocolade en de bereiding dezer even kostbare als voedzame vrucht te schetsen.

De cacaoboon moet een roosterproces doormaken, evenals de koffieboon; uit het stoomrooster-toestel verhuizen de boonen in een met windraderen voorziene machine,

die de schalen verwijdert en de kern in kleine stukken breekt. In dezen toestand komt de cacao in de met stoom verwarmde molens, waar zij tusschen de rusteloos ronddraaiende molensteenen van ijzer en vuursteen tot een vloeibare, donkerbruine brij wordt fijn gewreven.

De leek staat verbaasd over het groote vetgehalte der boonen, dat zich nu in vloeibaren toestand omzet. Om nu bewerkt te kunnen worden moet de cacao zich verdikken tot een deegvormige massa; dan wordt zij met fijne poeiersuiker en specerijen, vooral vanille, bij mindere soorten ook meel, vermengd; ook dit mengsel wordt verkregen door afzonderlijke machines - melangeurs - en de fijn gewreven cacaoboon is een chocolademassa geworden. Door middel van gepolijste granietrollen wordt deze massa nogmaals fijn gewreven, in kleinere melangeurs bewerkt en dan in een met persen voorziene machine van de misschien nog aanwezige luchtblaasjes bevrijd.

Nu eindelijk is de chocolade gereed om gevormd te worden en gaat uit de machine in menschenhanden over. Een paar krachtige mannen voeren met de welriekende massa nogmaals een handkneedproces uit - precies zooals de keukenmeid het taartendeeg kneedt; dan worden op een schaal stukjes van allerlei grootte afgewogen en door vlugge meisjeshanden in vertinde blikken vormen gelegd en ingedrukt. Het gladstrijken van het elders gevormde deeg, de aanstaande chocolade-tabletten wordt verricht door een machine en wel een zeer eigenaardige, de kleppertafel. Het blad dezer tafel, waarop de blikken vormen worden gezet, zet zich met razende snelheid en oorverdoovend lawaai in een springende en schuddende beweging en bewerkt aldus in den tijd eener halve minuut het platkloppen der massa in de vormen en de gladheid der oppervlakte. Nu ligt de ehocolade-tablet gereed in den vorm, maar het deeg is nog dik vloeibaar. Om het te doen verstijven en daardoor hard te maken, worden de gereedzijnde vormen in den koelkelder gebracht, waar zij op een kunstmatig koel gehouden reusachtige marmeren tafel uitgespreid en door toegevoerde koude lucht bestreken worden. Is de massa geheel hard geworden, dan klopt men de chocolade-tabletten op een andere tafel uit de blikken vormen en brengt ze naar de pakzaal over. Daar wordt de laatste hand aan het zoete kunstwerk gelegd; zij worden door net en zindelijk gekleede meisjes, die in rijen aan lange tafels zitten in staniool gewikkeld, van etikettes voorzien, gesorteerd,

verpakt en verzonden. Dit is in groote trekken de loop der chocolade-fabrikatie.

Natuurlijk is er niet enkel sprake van chocolade-tabletten, maar ook van de verschillende vormen en grootten, die aan het chocoladedeeg gegeven worden: sterren, visschen, eieren, schelpen, figuren, dieren, sieraden van allerlei soort. Zelfs maakt men chocolade pantoffels in levensgrootte, om met bonbons gevuld en met roode lintjes versierd een sierlijk damescadeau te vormen.

Dat ook zuivere cacao, zonder toevoegsel van suiker of specerijen, in groote hoeveelheden wordt gefabriceerd en verbruikt is algemeen bekend. Deze, de meest in poeiervorm in den handel komende cacao, wordt, om ze gemakkelijker verteerbaar en oplosbaar te maken ontolied. Men onderwerpt de reeds beschreven vloeibare cacaomassa aan een gistingsproces, waardoor de kleine plantencellen vernield en de bestanddeelen der cacao geheel gezuiverd worden wat men langs mechanischen weg niet bereiken kan. Dan dwaalt de vloeibare cacao in verwarmde hydraulische persen, waar haar een groot deel van haar vetgehalte ontnomen wordt. Deze zelfstandigheid - gemiddeld omstreeks 50% der boonen - geeft dan de cacaoboter. In een afzonderlijk gebouwden keldergang wordt de ontoliede en afgekoelde cacao nu gemalen, dan door fijne zeeven gegoten en nu is het cacaopoeder gereed.

Deze gemakkelijk oplosbare cacao heeft in het laatste tiental jaren een buitengewone populariteit verworven en het gebruik daarvan stijgt steeds. Het bezit dan ook voortreffelijke eigenschappen zooals weinig andere voedingsmiddelen. In ieder jaargetijde, in iedere luchtstreek vormt het een aangenamen drank, gemakkelijk en wel te bereiden, goed smakend, licht verteerbaar, daarbij buitengewoon voedzaam. Het is ons zoowel op reis als te huis onontbeerlijk geworden en heeft zoowel in de keuken van den rijke als van den arme toegang gevonden. Vooral de Hollandsche cacao van onze groote fabrieken, waarvan de namen ieder als van zelf op de lippen komen, is zelfs in het verre buitenland zeer gezocht.

De cacaoboter, waarvan wij zooeven den oorsprong beschreven, wordt in tamelijk groote, drie of vier centimeter dikke tabletten bewaard en in apotheken, drogist-, zeep- en parfumeriewinkels verkocht. Deze uit plantenvet bestaande boter heeft de goede eigenschap eerst na langen tijd ranzig te worden en wordt daarom voor zalven, pomaden, blanketsel en zoo meer met voorliefde gebruikt.

Zels de schijnbaar waardelooze overblijfselen van cacaoboonen, de schalen, worden nog gebruikt en op de wijze der koffie als drank gebruikt - de zoogenaamde cacaothee,

Dat het eindelijk bij zulk een kostbare vrucht niet aan pogingen tot vervalsching ontbreekt, ligt in den aard der zaak.

Overigens is de vrees voor vervalschingen juist in de suikergoed-industrie zeer overdreven. Wat is er al niet over chocolade-vervalsching geschreven! Wie echter een groote fabriek van suikergoed bezichtigt en opmerkt hoe alles openlijk en zonder eenige geheimzinnigheid geschiedt, hoe bereidwillig iemand een blik gegund wordt bij iedere bewerking, die zal er van overtuigd raken hoe verrassende netheid, zindelijkheid en regelmatigheid hier overal heerscht van den kelder tot de zolders, van de blinkende koperen stoommachines tot de boezelaars der arbeidsters, die zal ook tot de overtuiging geraken, dat de hedendaagsche suikerbakkerij, ten minste wanneer zij door goed bekende firma's worden gedreven, een in ieder opzicht zindelijk vak is, dat volstrekt niet de openbaarheid behoeft te vreezen.

Nu echter verder naar de fabricatie van andere suikerwaren. Wij komen in de b o n b o n -a f d e e l i n g . Daar is een groote stoombakketel, waarin zeven tot acht

centenaren suiker op eens gereinigd en gezuiverd worden. Daarnaast staan op een open haardvuur blanke koperen kannen waarin de gezuiverde, licht vloeibare suikermassa gegoten en met die toevoegsels voorzien wordt, die er den bonbonsmaak en kleur aan moeten geven. In deze kannen wordt de bonbon- of caramelmassa, zooals zij officieel genoemd wordt, helder gekookt en dan, nog kokend, op groote ijzeren tafels uitgegoten. Deze met koude waterspoeling voorzien, nemen telkens 50-100 pond der taaie massa op, die weldra door cylindermessen tot vierkante bonbons gesneden of op koperen vormrollen tot kleine figuren bewerkt worden.

Bijzonder interessant is de vervaardiging der zoogenaamde zijden bonbons en de zuurachtige Engelsche 'rocks'. Deze bonbonsoorten hebben alle de sierlijkste, bontste patronen; zij zien er uit als een doorgesneden stuk kabelijzer, waarin men de afzonderlijke draden, waaruit het bestaat, duidelijk onderscheiden kan.

Hoe komen deze bonte patronen in de bonbons?

Zien wij toe! In vijf koperen kannen staan vijf verschillende soorten gekruide en gekleurde bonbonmassa's; uit ieder dezer mengsels neemt een man een klomp van omstreeks acht pond en vormt daaruit een langwerpige rol; dan worden deze vijf rollen tot een enkele samengerold, tot een vijfkleurige reuzenbonbon van 40 pond gewicht, en deze omstreeks een halve meter lange bonbon wordt met een wit caramelhulsel omringd. Zoo lang hij nog buigzaam is, wordt hij snel door heen en weer rollen aan een spits toegepunt en dan van de punt uit in dunne stangen getrokken, die men in rolvormige stukjes bonbons snijdt. Waar men ze ook doorsnijdt, vindt men steeds het vijfkleurige bonte patroon terug. Dit is verrassend eenvoudig en voor de leeken zeer interessant om te zien.

Niet minder belangwekkend is de blik op de c o n f i t u r e n -a f d e e l i n g , waarin wij nu komen.

Hier worden de fijnere dessert- en schuimkoekjes vervaardigd. De heele manier der fabrikatie wordt nu meer ingewikkeld; in plaats der in het groot werkende machines treedt de menschenhand op. Koks met witte mutsen en werklieden met witte boezelaars doen hier met groote voorzichtigheid en pijnlijke netheid hun werk. In blinkende koperen ketels wordt sneeuw-witte suiker door middel van stoom opgekookt en dan op een marmeren plaat tot crème of fondant geslagen. In deze grondstof mengt men vervolgens allerlei vruch-

tensappen, geleien en essences, die in bussen en flesschen gereed staan en giet dan de tamelijk dun vloeibare massa in trechtervormige zakken. Intusschen zijn de vormen gereed gemaakt, die de suikermassa moeten bevatten, dat zijn echter niet blikken vormen, maar veel luchtiger dingen. Daar staan lange kisten met stijfselpapier gevuld en in dit meel drukt een man de gipsvorm, bijv. een kringetje, een bloem of een ster. Altijd vorm naast vorm, patroon naast patroon; d.w.z. het patroon is negatief, het is in stijfselmeel afgedrukt door den gipsstempel. En in deze diepte giet nu de werkman uit een trechtervormige kan de vloeibare suikermassa; de oefening heeft hem geleerd, met iederen druk van den vinger zooveel van het mengsel uit te gieten dat de patroonvorm er juist door gevuld wordt. In korten tijd verstijft de suikermassa in haar zacht poederbed en het fijne suikergoed is gereed. Eigenlijk nog niet heelemaal. Het komt nu eerst in de poederkamer, waar het van de aanhechtende meelstofoverblijfsels gereinigd en dan door een vonkelend kristallen overtreksel en dikwijls op verschillende wijze versierd wordt.

Tot het fijne suikergoed behooren ook de gevulde bonbons en de veelgeliefde pralines. Hier is weer een groot geheim te onthullen, hoe namelijk het geleiachtige sap in de gevulde bonbons komt. De zaak is zoo eenvoudig mogelijk; men kookt namelijk het sap tot zekeren warmtegraad, giet het heet in den boven

HET GIETEN VAN SUIKERHARTEN.

beschreven vorm en wacht tot het koud geworden is. Dan is er een koude suikerkorst omgezet, het bruine sap is vloeibaar gebleven en de gevulde bonbon is gereed. Het chocoladeovertrek om de pralines wordt daardoor verkregen, dat suikerkogeltjes enz., in een bad van vloeibare chocolade gebracht, daarin gewenteld worden en dan blijven liggen, tot de bruine korst hard is geworden. Nog veel interessanter en reeds bijna het gebied van het artistieke bereikend, is de vervaardiging der suikerschuim-voorwerpen en der door de kinderwereld zoo gretig aanschouwde bonte figuren als paard en ruiter, schaap en hond, vogel en boom, pantoffel en tabakspijp en wat er meer van dit soort is. Deze lichte, uit suikerschuim vervaardigde dingen zijn eigenlijk geen fabrikatie maar handwerk. Wie hier aan het werktafeltje zit, is bijna reeds kunstenaar; men kan die menschen suikerteekenaars noemen, want de

figuren worden afzonderlijk geteekend. Een stukje papier vormt de onderlaag; in plaats van het potlood komt een kleine met suikerschuim gevulde elastieke zak in trechtervorm. Uit dezen zak spuit de suikerkunstenaar de figuren in enkele seconden op het papier. Hij doet ons het genoegen ons een herdersknaap, een lammetje en een duif 'vóór te spuiten'. Dit gaat als bij een vluggen teekenaar; een paar streken, een paar schaduwen - klaar! De weldra verstijvende kunstgieterij gaat dan over in de hand van den 'schilder' die haar prachtig bont opstrijkt en ook met allerlei sieraden als gouden sterretjes, figuurtjes, koralen en brillanten opsiert.

Dezelfde, misschien nog grootere kunstvaardigheid ontwikkelen de 'marsepein-beeldhouwers'. Eerst een woord over de samenstelling der marsepeinmassa. De beide grondstoffen der massa zijn suiker en amandelen. Zorgvuldig uitgezochte amandelen (oude vrouwen doen het uitzoekwerk in een afzonderlijke kamer) worden door middel van bijzonder geconstruceerde machines gebroeid, geschild, in stukjes gesneden en fijngewreven en dan te zamen in een draaienden stoomketel geroosterd. Het koud geworden deeg wordt nu gedeeltelijk in vormen, gedeeltelijk uit de vrije hand bewerkt. De twee hoofdsoorten, het Lubecker en Koningsberger marsepein, zijn niet naar hun geboorteplaatsen zoo genoemd, maar eenvoudig omdat zij op Lubecker of Koningsberger manier vervaardigd worden.

De Lubeckers vormen de boven beschreven marsepeinmassa, zoodra zij verkoeld is, zonder eenige verdere behandeling. De Koningsbergers 'branden' de massa nog in een bijzonder ingerichten oven. Het Koningsberger fabrikaat, waaraan ook dikwijls wat rozenwater bijgevoegd wordt, heeft dus een bruine korst. Het Lubecker blijft wit, voor zoover het niet met gekleurde sieraden voorzien wordt, wat bij taarten steeds geschiedt. Overigens worden deze taarten gewoonlijk niet in voorraad bewaard; alleen de massa is gereed. Eerst bij bestelling of kort vóór de verzending worden de taarten gevormd, want hoe frisscher het deeg, des te smakelijker de taart.

HET SPUITEN VAN SUIKERGOED.

Wat nu de marsepein-beeldhouwers betreft, zoo zijn deze werkelijk duizendkunstenaars. Met kritischen blik neemt de suikerkunstenaar zijn portie deeg en vormt die even goed naar de regels der kunst als de beeldhouwer het leem. Zijn hulpinstrumenten zijn dezelfde als die van den kunstvaardigen kleivormer. En wel gaat de zaak verrassend gauw. In een minuut is een ‘varkenskotelette’ gevormd, zoo smakelijk als nog nooit in een slagerij heeft gelegen. Ook halve of kwart ganzen ontstaan in weinige oogenblikken onder de vingers der deegkunstenaars en smakelijk gebakken aardappelen tot garneering er van rondom. Met chocolade, vruchtensappen en onschadelijke kleuren worden de marsepeinen voorwerpen geheel volgens de natuur en zoo smakelijk mogelijk - met recht om in te bijten - voltooid en spoedig ziet men kleine kunstwerken ontstaan, even aanlokkelijk voor het oog als voor de tong.

Als ik nu nog verraden heb, dat de bakkerij der makrons, die als amandelgebak een onderafdeeling der marsepein-fabrikatie vormt, in een gasoven geschiedt, zoo gelooven wij alle zoete geheimen, die ons op 't hart lagen, verraden te hebben, en weten wij niet beter te doen dan onzen lezers een rijke oogst daarvan en smakelijk eten toe te wenschen!

De geschiedenis van de vork.

De Hertogin de Beaufort, eens bij Madame de Guise met koning Hendrik IV van Frankrijk dinereend, stak een hand uit om Zijn Majesteit's groet te ontvangen en doopte de vingers van de andere hand ondertusschen in een schotel om er uit te halen wat naar haar smaak was. Dit gebeurde in het jaar 1608 en bewijst dat drie honderd jaar geleden de vingers nog altijd gebruikt werden om den dienst, thans van de vork verlangd, in de hoogste en beschaafdste kringen der maatschappij te verrichten.

Omstreeks dezen tijd was het echter het keerpunt, toen vorken begonnen gebruikt te worden aan tafel, zooals men nu doet.

Wanneer wij bedenken hoe verfijnd de denkbeelden van die dagen waren over alle onderwerpen van uitwendige welvoegelijkheid en houding en hoe stipt de etiquette der hoven was, dan mogen wij ons wel verwonderen dat de vork zoo laat in gebruik kwam bij het tafelgereedschap. De dames der middeleeuwen waren niet minder trotsch op een fijne, goed onderhouden hand dan die van onze dagen en toch namen zij het vleesch van de schotels met haar slanke, blanke vingers op en brachten het zoo naar den mond.

Het feit is des te verwonderlijker daar de vorm der vork bekend genoeg en haar gebruik voor andere doeleinden niet zeldzaam was. Zij werd zelfs bij het koken gebezigd in den epischen tijd van de middeleeuwen als een werktuig om te splijten, zelden echter als een hulp bij het snijden.

De vork verschijnt vrij geregeld op inventarissen van schatkisten van koningen en adellijke huizen, na de 14de eeuw maar toch zeer schaarsch in vergelijking met het groote aantal lepels en messen. Op een lijst van Clemens van Hongarije in de 14de eeuw worden dertig lepels vermeld maar slechts een vork en die van goud. De evenredigheid is bijna dezelfde op den inventaris van den Hertog van Anjou in 1360. Koning Karel V in 1380 bezat met vele andere voorwerpen nog twee ziiveren vorken

met kristallen handvatsels, en een ander vorst moet naar men zegt twaalf vorken hebben gehad in een zilverkast ter waarde van een millioen.

De hertogin van Touraine in 1389, had alleen twee vorken bij negen dozijn lepels. Het voorwerp werd met denzelfden naam genoemd, dien het heden ten dage nog in het Fransch draagt '*fourchette*' de verkleinnaam van *fourche*, hooivork. Vorken werden niet veelvuldiger genoemd in de 15de eeuw, maar Charlotte van Savoye had in 1483 twee lepels en een vork van zilver om er confituren mede te eten.

Deze voorbeelden bewijzen dat vorken zeer zeldzame en kostbare artikelen waren en niet gebruikt werden voor het doel, waarvoor men ze thans bestemt. Onder de miniatuur-afbeeldingen op Anglosaksische manuscripten zijn voorstellingen van maaltijden, maar op geen daarvan vindt men een vork op tafel liggen, of in de handen gehouden der gasten behalve op een enkele teekening van Herrad van Landsberg (thans door brand vernield) waar men op tafel een werktuig ziet liggen, op een vork gelijkend maar meer nog op een tweesnijdend mes, in de richting van zijn lengte doorgesneden.

De vork wordt evenmin vermeld in een der talrijke beschrijvingen van feesten door de kroniekschrijvers der middeleeuwen, noch in Alienor van Poitiers' verslag van de ceremonies en tafelgebruiken aan het Bourgondische hof, noch in de beschrijvingen van het tafel dienen gegeven in de 'Ménagier de Paris' noch in die van het groote feest gegeven door den Hertog van Bourgondië aan de Engelsche gezanten in 1462.

Het schijnt dat toen de gasten het vleesch namen, dat de voorsnijder voor hen had bereid, en het met hun vingers naar hun mond brachten. In eenige deftige huizen namen zij het vleesch uit den gemeenschappelijken schotel of sneden het zelf met behulp hunner vingers. De gasten ontvingen niet eens afzonderlijke messen en het was het gebruik in het Engeland der 16de eeuw zelf zijn eigen mes mede te brengen en het te scherpen tegen een stuk staal, dat aan den muur hing.

Het gemis aan vorken verklaart de zorgvuldige oplettendheid, gewijd aan het wasschen der handen vóór en na de maaltijden. Bedienden gingen onophoudelijk rond met kommen en kannen en een handdoek over hun schouders en goten water over de handen der gasten; ook de servetten werden dikwijls verwisseld. Somtijds werd het water geparfumeerd en men gaf zich alle moeite om het bemorsen der vingers te voorkomen, wat toch niet te beletten was en het zoo weinig onaangenaam als mogelijk te maken.

Het schijnt dus duidelijk genoeg dat de weinige vorken onder het zilverwerk der middeleeuwen voorkomend

niet zoo gebruikt werden als de vorken tegenwoordig. Sedert dat keukenvorken gebruikt werden als spitten om geroosterde spijzen aan vast te houden is het mogelijk dat hooggeboren heeren en dames van deze tijden, die alleen deze voorwerpen bezaten, hun zilveren vorken gebruikten om hun brood er mede te roosteren bij het vuur der ontbijtkamer.

Daar is een enkel duidelijk bewijs van dat zij gebruikt werden om bijzondere onaangename of lastig te behandelen voorwerpen mede te hanteeren als geroosterde kaas, dat zulk een onaangenamen reuk van zich gaf, vochtig suikergoed of zachte vruchten, waarvan het sap de vingers kon bevlekken.

Een eenig voorval wordt verhaald van het gebruik der vork. op de 19e eeuwsche manier. Dit betrof een adellijke dame van Byzantium, die den Doge van Venetië had gehuwd en in die stad voortging op haar manier te eten, haar vleesch zeer fijn te snijden en het naar haar mond te brengen door middel van een vork met twee tanden Deze manier werd, volgens Petrus Damianus, in Venetië beschouwd als een bewijs van groote weelderigheid en buitengewone verwijfdheid. Het maakt het waarschijnlijk dat de gewoonte om met vorken te eten afkomstig is van het Byzantynsche hof en zich van daar naar Europa overplantte.

Eenige honderden jaren zouden nog eerst voorbijgaan vóór dat het in Europa burgerrecht verkreeg want deze Byzantynsche Dogaresse leefde in de 11e eeuw.

Het was de plicht der bedienden het vleesch met breede groote snijmessen te snijden op den schotel, waarvan de gast het afnam, met zijn vingers uiteenscheurde en dan naar zijn mond voerde. De nagels werden ook somtijds ter hulp geroepen als men het volgende gedicht mag gelooven:

Ongle, riche et précieux,
Ongle qui tranche, quand tu veux
Ongle qui en lieu de forcettes
A la belle sert de pincettes

Vleesch als het niet met het voorsnijmes gesneden was, werd met de vingers opgenomen. Het was de regel ten opzichte van andere spijzen, dat men de hand in den schotel moest steken, en altijd van denzelfden kant nemen, zoodat iedere gast zijn eigen plekje kon hebben om er iets uit te pikken.

Een welopgevoed man moest het met drie vingers er netjes uithalen en oppassen, wanneer hij het naar zijn mond bracht, zijn neus er niet mede in aanraking te brengen.

Erasmus, die zeer ervaren was in goede manieren, zeide in 1539: ‘Neem wat u aangeboden wordt of bied uw bord aan om het daarop te ontvangen. Daar zijn menschen, die nauwelijks kunnen wachten tot dat zij neer zijn gezeten om hun hand in den schotel te steken; men moet op het bord ontvangen al wat men niet met zijn vingers er uit kan nemen.’

De bisschop van Benevento schreef in 1544 een soort van handleiding der etiquette genaamd ‘Galatea’ dat in een Fransche vertaling door Jean de Tournay in 1598 uitkwam; onder anderen zegt hij:

‘Men moet zijn handen niet wasschen voor iedereen, maar in zijn kamer en niet in gezelschap. Desniettegenstaande, als iemand aan tafel zit, moet hij zijn handen wasschen in tegenwoordigheid van anderen, zelfs als het niet noodig is, zoodat zij die hun hand mede in den schotel steken, weten dat ze schoon is. Een wel opgevoed man’ gaat hij voort ‘zal zijn vingers niet vet maken, opdat hij het tafellaken niet

bemorst, hetgeen onaangenaam is voor degenen die het zien. Het is ook niet zindelijk de vingers af te vegen met het brood dat men op het punt is te eten.'

De handelwijze van sommige menschen om alleen met handschoenen te eten, schijnt ons niet vreemd toe, bij het licht dezer feiten.

De verandering van vingers in vorken begon omstreeks het einde der 16e en het begin der zeventiende eeuw. Een bewijs daarvoor kan men misschien vinden in de lijst van het zilver van Gabrielle d' Estrees in 1599, die 20 vorken bevatte. Daar was een gezelschap van fatten aan het hof van Koning Hendrik III van Frankrijk, die zich onderscheidden door hun overfijne meeningen aangaande manieren en kleeding en Mignons werden genoemd. De koning, die een nieuw soort stijfsel had uitgevonden voor zijn kragen, sympathiseerde met hen. De manieren dezer vereeniging werden belachelijk gemaakt in een satyriek pamflet getiteld: 'het Eiland der Hermaphodriten' dat in de eerste jaren der 17de eeuw werd uitgegeven. De gewoonte van met vorken te eten werd daarin bespot en gewezen op allerlei ongelukken die konden gebeuren met hen, die niet gewoon waren aan het gebruik van dit werktuig en men vond het grappig, dat wanneer men zijn handen na het eten ging wasschen, deze niet vuil werden bevonden.

De gewoonte schijnt zich intusschen van Italië naar Duitschland, Frankrijk en Engeland verspreid te hebben. Een Engelsch reiziger verhaalt in 1611 dat hij het geraden achtte de Italiaansche mode te volgen om vleesch te snijden met behulp van een vork, niet alleen toen hij in Italië was, maar ook in Duitschland en zelfs nadat hij teruggekeerd was in Engeland. 'De Italianen en ook vele vreemdelingen wonende in Italië' zegt hij, 'gebruiken een kleine vork als zij hun vleesch bij hun maaltijden snijden. Terwijl zij het met het mes snijden dat zij in de eene hand houden, drukken zij het vleesch flink in den schotel met de vork, die zij in de andere hand houden en iedereen die onnadenkend den schotel waaruit zij allen eten, met zijn vingers aanraakte, gaf bepaald ergernis en zou beschuldigd worden de goede manieren te overtreden.'

De vork kwam nog niet dadelijk algemeen in gebruik zelfs in de hoogere rangen. Heylus maakt er melding van in 1652 als iets dat door de fijn beschaafden gebruikt werd.

Lodewijk XIII nam de vork aan maar zijn vrouw Anna van Oostenrijk die opgevoed was aan het Spaansche hof, kon er zich nooit aan wennen en gebruikte altijd haar vingers ofschoon zij zeer trotsch was op haar mooie handen.

IN DE PAKKAMER.

Een gedicht aangehaald uit de ‘Muse historique’ van 1651, bewijst dat afwijkingen van de oude mode van eten nog uitzonderingen waren aan het Fransche hof en een paar verzen uit dezelfde periode stellen de oude manier tegenover de nieuwe.

Een der ijverigste bevorderaars van het gebruik der vork in beschaafde kringen was de hertog van Montausier, die een druk bezoeker was van het Hotel Rambouillet, het middelpunt der goede manieren van den dag en die dan ook de dochter van de markiezin de geestige Julie d'Angennes trouwde. Het huis was van Italiaanschen oorsprong en ontving misschien de vork met andere Italiaansche erfstukken. De Hertog als eerste kamerheer van koning Lodewijk XIV had uitstekende gelegenheid om de vork onder de aristocratie algemeen ingang te doen vinden en haar gebruik te verspreiden.

De geschiedenis der vork na het midden der 17de eeuw betreft hoofdzakelijk de verspreiding van haar gebruik en haar overgang van de aristocratie naar lager rangen der maatschappij.

Ook haar vorm is langzamerhand verbeterd geworden en veranderde van de rechte tweetand van voorheen in de bevallig gebogen, breede, veelgetande vork van den tegenwoordigen tijd, in vorm den lepel gelijk en volmaakt voor haar doel geschikt.

Die dikke Duitscher!
Met drie illustratiën.

In de stad Brussel kunnen dames, zooals men weet, haar hart ophalen aan prachtige kant Buitenlandsche dames zouden niets liever willen dan er een goede hoeveelheid van op te doen, want het kant is daar volgens haar schatting spotgoedkoop; maar ongelukkig moet men de grenzen over en aan de grenzen staan douanen en voor kant moet men hooge inkomende rechten betalen.

De dames Weiler waren

‘Maar wij dragen het,’ kermde Annette.

heel lieve dames van middelbaren leeftijd, dol op reizen, dol op mooie kleeren en ook dol op kant. Zij hadden een reisje gemaakt langs den Rijn en door de Ardennen en brachten nu een week in Brussel door.

Veel aantrekkelijker dan het slagveld van Waterloo, en veel bekoorlijker dan het Musée Wiertz vonden zij de Galerie Saint Hubert. Juffrouw Mimi Weiler kon het witte kant niet weerstaan en juffrouw Annette niet het zwarte. Beide dames kochten kant en verleid door een allerliefste winkeljuffrouw kochten zij kanten fichus, kanten kragen en kant bij den Meter. Elken dag werd haar voorraad kant grooter.

Eindelijk was het tijd terug te keeren en die hatelijke grenskantoren te passeeren. Toen begonnen zij eens aan haar toestand te denken en vroegen zich af:

‘Hoe moet dat nu met het kant?’

‘Wij kunnen in geweten niet zeggen,’ merkte juffrouw Mimi op, ‘dat wij niets te declareeren hebben, want kant is niet vrij van inkomende rechten.’

‘En wij durven het niet wagen het in te pakken,’ hernam juffrouw Annette, ‘want als zij het in 't hoofd krijgen onze koffers na te zien....’

‘Hoe krijgen wij het er door?’ zuchtte de oudste zuster.

‘Wij moeten het er door krijgen,’ verklaarde de jongste.

Daar riep Annette eensklaps uit:

‘Ik weet het! Wij zullen het dragen! Geen recht wordt er geheven voor hetgeen men draagt.’

‘Jawel, jawel,’ zeide Mimi, ‘maar hoe kunnen wij het dragen? Het witte zal vuil worden en het zwarte verscheurd worden door het reizen. Daarbij zal het onnatuurlijk staan op onze kleederen en mantels, de douanen zullen het bepaald merken.’

‘'t Zal niet onnatuurlijk staan op onze hoeden,’ zeide Annette.

Zij begonnen haar hoedjes met het kant te versieren. Zij mengden wit en zwart, fichus en kragen op de smaakvolste wijze en hoewel de hoeden er wat overladen uitzagen, zoo droegen zij toch het kant en 't was waarschijnlijk, dat de mannenoogen van het Douanenkantoor niets abnormaals zouden opmerken.

De dames Weiler verheugden zich over haar slimheid. Zij zaten in den trein naar Holland met zuivere gewetens en lichte harten. Zij hadden niets te declareeren,

‘U zal van mij hooren!’

niets dat tolplichtig was. In het compartiment zat er met haar alleen een enkele passagier, een flinke man van een goedig voorkomen, blijkbaar te oordeelen naar zijn slappe dikte en goedig voorkomen een Duitscher van den middelstand,

Onze dames hielden er niet van kennis aan te knoopen met medepassagiers en zeker dat hij geen Hollandsch verstond, spraken zij vrij met elkander.

‘Ik denk,’ zeide Mimi, ‘dat mijn hoed er heel goed uitziet. Me dunkt dat het den oogen niet treft als te gegarneerd, hé Annette?’

‘Wel,’ zeide Annette lachend, ‘het is al te veel gegarneerd voor iemand van goeden smaak, maar voor deze gelegenheid heb je een slechten smaak. Dat is alles. En de mijne?’

‘O, heel artistiek! een studie in “wit en zwart” zooals de artisten zeggen.’

De dames lachten samen, vol pret over haar aanstaande zegepraal over de douanen. De Duitscher lachte even op de eigenaardige manier van menschen, die naar een taal luisteren, welke zij niet verstaan.

Eindelijk begon de trein te stoppen, men was aan de Hollandsche grens! Er uit sprongen de dames Weiler met haar bagage. Zij wachtten kalm op de nadering der douanen.

Er uit sukkelde de dikke Duitscher met zijn gedwongen glimlach. Hij ging naar een der douanen toe.

‘Niets te declareeren,’ verklaarden de beide dames.

‘Geen tabak, spiritualiën, kant...’

‘Niets, niets.’

De man zei niets meer, keek even in de koffers en wilde weer voortgaan na het bevrijdende teeken er op te hebben gemaakt; de dames juichten reeds in haar hart.

Maar op dat oogenblik kwam de beambte met wien de Duitscher gesproken had naar haar toe en zeide in goed Hollandsch:

‘De dames houden zeker veel van kant.’

Haar harten schenen op te houden met kloppen.

‘Dat gaat nog al,’ stemden zij toe.

‘En het op den hoed te dragen is een gemakkelijke manier om de rechten te ontduiken.’

Zij waren betrapt.

‘Maar wij dragen het,’ kermde Annette, Mimi hijgde:

‘Dames, ik bewonder uw naïveteit, maar zulk een hoeveelheid kant mag niet doorgelaten worden, zelfs op uw hoeden. Twee, drie, vijf meters!’ ging hij voort en mat het kant met zijn oogen, ‘fichus, kraag enzoovoort, zooveel francs of ik confiskeer het.’

De som, gevraagd door den beambte, gevoegd bij hetgeen het bij inkoop had gekost, maakte het tot de duurste kant, die ooit gekocht was.

‘Instappen, als het u belieft,’ hoorde men reeds roepen.

Zij trokken het van haar hoeden, haalden een ontelbaar aantal spelden uit, maakten de fichus en kragen los, gaven alles in handen van den beambte en snelden naar haar zitplaatsen.

Buiten adem en zonder kant voelden zij zich diep ongelukkig; smokkelen is prettig maar betrapt worden op smokkelen is ellendig en veroorzaakt bittere gewetenswroeging.

‘'t Is te erg!’ riep Mimi toen de trein voortging, ‘wij hadden recht op wat wij droegen.’

‘Het was die Duitscher,’ zeide Annette. ‘Hij ver-

Mimi las den brief voor

stond Hollandsch; hij hoorde wat wij zeiden en verklikte het aan den ambtenaar. O, foei! een man kan lachen en grijnzen en toch een schurk zijn!'

Zij jammerden over haar ongeluk. Den eersten keer dat de trein stilhield kwam de schurk weer in den wagon, altijd grijnslachend. Zij keken naar hem maar hij lachte nog; zij zochten haar toevlucht in stilzwijgen; hij begon te spreken.

'Dames,' zeide hij in Amsterdamsch Hollandsch, 'het spijt me zeer dat ik uw misnoegen heb opgewekt, maar ik voelde dat het mijn plicht was de douanen te waarschuwen. U had mij in uw onschuld alles bekend gemaakt van het kant op uw hoeden en voor den goeden naam van ons land, in naam der Hollandsche eerlijkheid en het welzijn van den Staat, achtte ik mij ver plicht de aandacht van dien kommies op uw hoeden te vestigen. Kunt gij mij vergeven?'

'Neen,' zeide Annette bits.

Maar Mimi vond, dat er ondanks zijn booze wreedheid ook iets aangenaams school in zijn glimlach.

'Ik vraag u vergiffenis, dames! meer nog, ik vraag u nederig om een gunst.'

'Mijnheer!' riep Annette uit.

'Juffrouw Weiler! Mejuffrouw Anna Weiler,' de brutale kerel had haar namen op haar koffers gelezen, zelfs haar voornamen, 'gij zult mij een groote gunst bewijzen door mij uw adressen op te geven.'

Annette werd rood en Mimi bloosde. Misschien was hij beschaamd over het wreede spel, dat hij met haar gespeeld had en was van plan om verontschuldigingen te maken, misschien had haar dappere en bedaarde manier om het ongeluk te dragen hem getroffen of hadden haar bekoorlijkheden zulk een macht op hem uitgeoefend dat hij er op gesteld was de kennismaking voort te zetten - haar onderstellingen werden plotseling afgebroken.

Anna keek Mimi en Mimi Annette aan. Toen sprak de oudste zuster waardig:

'Wij wonen in Den Haag, Celebesstraat No. zooveel Den Haag.'

De vreemdeling noteerde het adres, Mimi was op het punt zijn naam te vragen, toen hij eensklaps zeide:

'U zal van mij hooren.'

Toen sprak hij over het land, dat zij doorreisden, vervolgens begroef hij zich in een 'Figaro' en sprak niets meer.

Aan het volgende station zeide hij kortaf:

'Goeden morgen, Dames!' en verliet den wagon en zij zagen hem niet meer.

Toen was er een groote beweging in het hart van Mimi, die een romaneske natuur bezat, en die alleen een enkele reden kon bedenken, waarom de vreemdeling haar adres wilde hebben. Zij geloofde nog altijd dat hij een Duitscher was, die bijzonder goed Hollandsch sprak; ook had zij gemerkt dat hij geen heer was; redenen waarom zij bij zich zelf besloot het huwelijksaanzoek te weigeren, dat hij ongetwijfeld spoedig zou doen.

In de Celebesstraat aangekomen, hadden de dames Weiler het druk met het arrangeeren harer huishouding en een paar bezige dagen volgden. Op den derden dag na haar thuiskomst ontvingen zij met denzelfden post een pakje en een brief. Annette opende het zorgvuldig gesloten en verzegelde pakje, terwijl Mimi den brief las. Na hem eerst zacht te hebben gelezen, las zij hem haar zuster luid voor:

'Dames!

Ik heb groote verplichtingen aan u sedert dien dag in Rozendaal. Ik ben een zeer mager man, maar ik was gezwachteld in honderden meters fijne Brusselsche kant en ik dacht dat het de beste manier zou zijn om de aandacht der Douanen af te leiden van mij zelf, haar op u te vestigen. Het was enkel uit zelfverdediging dat ik hem uw hoeden wees. De oorzaak zijnde van het verlies van uw kant wensch ik u daarvoor schadeloos te stellen en ik vraag u verlof u mooier kant te zenden dan die welke door u verloren is.

Hoogachtend teeken ik mij,
Uw dikke medereiziger.

Mimi nam bezit van een zwart kanten doek en Annette van een twaalftal meters witte kant en een met kant omzoomden zakdoek en zij vergaven den dikken Duitscher zijn wreedheid en zijn dikte.

Liefde.

Liefde, - bloeme bij 't ontwaken
Van natuur in voorjaarstijd,
Frissche dauw bij 't zonneblaken
In des levens heeten strijd.

Liefde, - macht, die 't al verovert,
Zielenband als van fluweel,
Die op aarde een hemel toovert, -
Reine Liefde zij ons deel!

Liefde weet van vaardig handelen,
Waar de strenge plicht gebiedt;
Leert den rechten weg bewandelen;
Liefde zoekt zich zelve niet!

Nimmer bitter, steeds lankmoedig,
Denkt de Liefde zelfs geen kwaad;
Dienend helpend, gul en goedig,
Staat zij bij met raad en daad.

Hopegevend, levenwekkend,
Zuivere sprank van heilig vuur,
Graag vergevend, schuldbedekkend,
Is zij goddelijk van natuur!

Liefde zal den strijder schragen,
Waar hij koen naar hooger streeft;
Schenkt ons kracht, om kloek te dragen,
Wat ons lot en leven geeft.

Liefde wil met liefde loonen;
   Zal ons troosten bij gemis.
Daar, waar Liefde is, wil Hij wonen,
   Die de Hoogste Liefde is.

Lieve vrienden! - wat U beide,
   Zij het voor- of tegenspoed, -
Dat de Liefde U geleide
   Naar het één en eeuwig Goed.

W. FABER.

Brandnetels tusschen de bloemen.

Geen genot zonder pijn, geen vreugd zonder smart, geen bloemen zonder - brandnetels.

Dat ondervindt het kleine paartje op onze plaat maar al te wel; zij zijn daar zoo moedig aan het bloemen plukken gegaan, die heerlijke, frissche veldbloemen; zusje draagt ze, broertje plukt ze af. Zij werken met een ijver, dat zij alles om zich heen vergeten, vergeten zelfs dat er brandnetels tusschen de bloemen verscholen zijn, totdat hij plotseling een gil van pijn geeft en het zusje hem verbaasd en medelijdend aanziet.

Die brandnetels steken zoo; zijn dik, poezelig handje is er heel rood en gezwollen van. Een goede les voor het knaapje, welke hij nu zeker lust noch tijd heeft ter harte te nemen; maar wie weet hoe hij later, wanneer hij onbezorgd de bloemen des levens plukt, eensklaps tot bezinning zal komen, als daar onverwacht een prikkel van wroeging of naberouw hem aan de brandnetels van vroeger herinneren zal!

Dan zal hij weder stilstaan en zich afvragen of de geur en kleur van duizend bloemen kunnen opwegen tegen de pijn, veroorzaakt door het steken van een enkelen brandnetel.

Het geheim van Seaton-hall.
Naar het Engelsch van Mrs. L.B. Walford.
(*Vervolg van blz.* 127.)

VII.

'Flora,' zeide Tom den volgenden dag, 'ik geloof dat uw vriend Cumberland met u en Blanche niet eerlijk gehandeld heeft.'

'Wat, wat bedoelt gij?' vroeg zij verrast bij zulk eene persoonlijke aanmerking.

'Ik beweer niet van dergelijke zaken verstand te hebben, natuurlijk,' ging Tom voort, 'en misschien heb ik wel heel en al ongelijk. Het is wellicht louter verbeelding maar ik meende, dat onze kennis van de Heideboerderij nog al veel werk van mij maakte en dan weet een broer gewoonlijk wel wat dat beteekent. Maar,' en hier veranderde hij eensklaps van toon, 'ik wil je niet langer op de pijnbank laten. Luister maar. Cumberland is tot over zijn ooren toe verliefd op Madelaine en zij, het jonge

ding, beantwoordt die genegenheid. Dat is de juiste uitdrukking, niet waar? Nu, wat zegt gij daarvan, juffrouw Flora?'

'Maar,... maar geloof mij, ik weet niet wat gij bedoelt,' lispelde zij zacht. 'Gij zijt zoo vreemd Tom, wat wil je?

'Ik zal u spoedig vertellen wat ik wil. *Ik* heb geen geheimen, gij wel? Had ik geen gelijk dat Cumberland u beiden naliep, dat hij alle andere bezoekers van vroeger verdreef, dat hij u en Blanche het hof maakte?'

'Neen, Blanche niet.'

'En Madelaine zeker ook niet?'

'Ik dacht eigenlijk nooit aan Madelaine. Ik... De waarheid is eenvoudig dit, Tom. Mijnheer Cumberland maakte ons allen het hof.' En een eerlijke traan, snel weggepinkt, was, terwijl zij sprak, het oog van het meisje ontsprongen. Zij was meer gevangen dan zij dacht.

'In dat geval moet ge hem maar spoedig vergeten,' zeide Tom koeltjes.

'Maar hoe kunnen wij hem vergeten als hij werkelijk veel van Madelaine houdt?'

'Hij moet haar vergeten.'

'Dat begrijp ik niet,' hernam Flora. 'Zij zal hem niet afwijzen.'

'Maar hij moet haar niet vragen.'

'Tom, ik begrijp je niet,' riep zijne zuster, 'haar niet vragen! Denkt gij, - veronderstelt gij - dat ik - dat iemand onzer iets zou willen doen om dat te voorkomen? Meent gij dat soms? Als dat de bedoeling is, mijnheer, hebt gij de verkeerde voor. Ik weet wel, dat mijnheer Cumberland niet in alle opzichten goed gehandeld heeft; hij had eerlijker moeten zijn, openhartiger ten minste, maar wij kunnen toch niet zeggen dat hij iets gedaan heeft om onze terugtrekking te rechtvaardigen. Als hij met Madelaine trouwt...'

'Maar hij moet haar niet trouwen.'

'Waarom niet? - Gij weet,' voegde zij er blozend bij, 'gij weet hoeveel genoegen het mama deed, zooveel goeds van de Wardlaws over hem te hooren.'

'Wat vertelden ze dan?'

'O, dat hij een net mensch is, dat hij van goede familie is, dat hij rijk is, ten minste gefortuneerd, en zijn eigen heer en meester en...

Maar zeiden zij niet achtenswaardig?'

'Neen, dat niet geloof ik, maar dat weten wij wel. Hij is de laatste vier, vijf maanden zóó dikwijls bij ons geweest...

Drie en een halve, bedoel je.'

'Drie en een halve dan; lang genoeg in ieder geval om te weten wie en wat hij is.'

‘En dat blijkt juist van niet, of liever, dat jullie vrouwen niet alles ontdekken, want in dit geval moet men een man hebben. O, gij denkt dat ik weinig van een man heb, maar toch, ik heb iets van dien fijnen Cumberland ontdekt, op wien geen uwer nog een vlekje bespeurd of niet eerder bespeurd zou hebben, dan wanneer het te laat zou zijn. Eéns getrouwd...’

BRANDNETELS TUSSCHEN DE BLOEMEN. Naar Fr. Beinke. (Zie blz. 140.)

‘Tom, wat bedoel je?’

‘Nu, zóó angstig behoef je niet te kijken. Er zijn tal van lieden die aan hetzelfde mank gaan; doch men kiest hen liever niet tot zijne naaste betrekkingen als men het toevallig weet. Gelukkig dat ik het bijtijds nog ontdekte.’

‘Ontdekte? Wat ontdekte?’

‘Dat Cumberland - drinkt!’ fluisterde Tom.

Er heerschte een diepe stilte; zelfs de oppervlakkige Flora was te zeer getroffen om te spreken.

‘Natuurlijk zou ik daar altijd van gezwegen hebben,’ ging Tom eindelijk voort, ‘maar toen ik gisteren zag wat er tusschen hem en Madelaine gaande was, en toen hij het zelfs waagde met een flesch brandewijn in zijn jas hier te komen - st! wat je ook doet, maar zeg dit niemand...’

‘O, Tom, ik kan het nauwelijks gelooven - maar, maar dat moet het dan geweest zijn,.... och, hoe treurig....’

‘St! Voorzichtig Als er iemand binnenkwam... wij kunnen nooit te voorzichtig zijn. Kom, wat dichter bij, en, denk er om, als Madelaine of iemand anders binnenkomt, praat er dan niet over - ten minste als ik het niet doe. Wat wilde je zeggen?’

'Zijn jas hing met op de gewone plaats; wel in den corridor, maar...'

'Aha!'

'Maar aan het andere einde, alleen op een knop. Ik vond ook dat er een vreemde lucht heerschte, zoo'n brandewijnlucht. Ik bleef stil stilstaan en mijnheer Cumberland, die in de deur van de zaal stond, snelde op mij toe, vroeg naar mijn hoofdpijn, sprak over het bal en zeide dat ik daar zeker kou had gevat en niet in den tocht moest blijven staan, zoodat ik er in het geheel niet meer aan gedacht heb... Maar Tom zou het?'

'Wel, ge hebt het immers zelf gemerkt,' zeide Tom overtuigend, 'de flesch is toen zeker bij het omvallen van het rijtuig gebroken, en de inhoud in zijn jas geloopen. En heb je er later niet meer van gemerkt?'

'Neen, tenminste...

Nu, ik wel; daardoor kwam ik er achter en iemand anders ook, maar daar komt ze aan, het is haar tred... st!

Tante Julia zond mij dit papiertje,' zeide Madelaine binnentredend, 'de man die het bracht, wacht er op.'

'De bediende van Cumberland?' vroeg Tom.

Tante zeide slechts 'de bediende.'

'Maar dat is natuurlijk,' zeide Tom. 'Geef me een potlood; ik heb een boodschap zoowel aan Cumberland als aan den bediende,' en luide: Dat halve velletje, Flora, als je wil - dat *halve* zeg ik; het is niet voor Cumberland...'

Zij gehoorzaamde en bij schreef haastig eenige woorden met potlood, vouwde het toen dicht en schelde.

'Wat nu, je hebt het briefje nog niet eens opengemaakt!' riep Flora verwonderd uit. Maar haar broer gaf haar een wenk en zij zweeg.

Een dienstbode kwam even naar het vuur zien, doch had men opgelet, dan zou men gemerkt hebben, dat zij haar jeugdigen meester een snellen, vragenden blik had toegeworpen.

'Hier Jane, geeft dit aan den bediende van mijnheer Cumberland,' zeide de kranke, haar het gevouwen papiertje toestekend, 'geef het hem, en laat hem nog even wachten.'

Daarna opende hij de enveloppe. 'Neen. dat kan vandaag niet,' mompelde hij. 'Vandaag kan ik niemand ontvangen, en morgen... ziedaar, Flora; wilt gij Martin de boodschap meegeven dat papa morgenavond bij hem zal aankomen?'

'Morgenavond? En papa komt morgenavond eerst laat met de boot thuis! En dan nog, houdt papa er niet van zoo laat bij iemand aan te gaan...

En ik zeg u dat hij het doen zal!' riep Tom ongeduldig. 'Ga nu, maar vergis je niet, en kom terug hoor! kom terstond terug.'

Madelaine wilde haar nicht naar buiten volgen. 'Wacht even tot zij terugkomt,' zeide Tom schijnbaar onverschillig, 'zij zeurt over iets en gij zult mij daarin moeten helpen. Maar Madelaine, onthoud één ding', hij veranderde van toon en Madelaine begreep waar hij heen wilde. 'Wat er ook gebeure - verklap niets. Nu, Flora,' zeide hij, toen deze terugkwam, 'nu kunt ge Madelaine vragen of zij gisteren iets bijzonders aan Cumberland merkte - of liever aan Cumberlands overjas. Mij dunkt dat zij gisteren genoeg van zijn gezelschap genoten heeft; als zij er dus niets van bemerkt heeft...'

'Hebt gij gisteren niet iets gemerkt Madelaine?' vroeg Flora, 'ik bedoel.,. ik verbeeldde mij tenminste... het is eigentlijk te gek om er over te spreken, maar dat

toen de jas van mijnheer Cumberland in den corridor hing, hij... hij wat naar brandewijn rook?'

Helaas! Nog was het laatste woord niet van hare lippen bestorven of de overmatige blos, die de wangen harer nicht eensklaps overtoog, de bevende lippen, de doodelijke stilte, alles sprak te stellig van bekendheid en geheimhouding.

'Kom, kom, gij beiden vat de zaak veel te ernstig op', sprak Tom ten laatste, en elk hunner meende te weten waarom. 'Flora maakt een berg van een molshoop, niet waar Madelaine? Maar... ik begin wat moe te worden. Als je wil kan je wel heengaan, Mad; Flora houdt mij toch gezelschap...'

'Nu, wat heb ik gezegd?' vroeg Tom, toen Madelaine de deur achter zich gesloten had.

'Ja, zij weet het,' antwoordde Flora bedroefd, 'ach, hoe kan Madelaine zòò wezen? En zaagt ge niet, wat een kleur zij kreeg, toen ik over de overjas sprak?'

Tom knikte toestemmend. 'Natuurlijk,' zeide hij, 'gij deedt het ook bijzonder goed. Schel nu even om Marks, wil je? Tweemaal.'

'Marks,' ving Tom aan, 'Juffrouw Flora meende dat er gisteren een bijzondere brandewijnlucht in den corridor heerschte. Weet gij daar wellicht iets van?'

Marks zag den spreker scherp aan.

'Ik wensch hieromtrent zekerheid te hebben,' vervolgde hij 'Zij zegt dat het vrij sterk was en men er zich niet in kon vergissen. Het is vreemd, het was dicht bij den standaard; neen ik bedoel aan het andere einde van den corridor, waar mijnheer Cumberland zijn overjas had opgehangen.'

Vol verbazing, met gapenden mond, hoorde Marks hem aan. Nu eerst begreep de man waar zijn sluwe, jonge meester heen wilde.

'Dus gij hebt het ook gemerkt?' ging Tom voort.

'Ja, hebt gij, Marks?' vroeg de jonge dame snel.

'Ja, mijnheer, ja, juffrouw?' antwoordde de man norsch. 'Mijnheer Cumberland heeft iets hier gebracht wat hij niet had moeten brengen, en wanneer hij dat goed wèer hier op het kasteel brengt zal ik uw vader dienen te waarschuwen.'

'Waarom? Het gaat mij niets aan!' viel Tom met onverholen stoutheid in de rede, want hij kende zijns vaders voorzorgen.

'Of het u aangaat of niet, mijnheer, dìt wil ik u wel zeggen, dat, als mijnheer Camberland of wie ook, dat goed weer in huis brengt, uw vader er van in kennis zal worden gesteld.'

'Natuurlijk, natuurlijk,' hernam Tom haastig, 'maar ik zou er ditmaal Sir Thomas niet van spreken. Nu, het is in orde; gij kunt gaan. De juffrouw heeft u geroepen, ik niet.'

'Dat geloof ik graag,' mompelde de man in zichzelf,

toen hij de trap afdaalde. 'Gij zijt gesnapt en gedwongen geworden man en paard te noemen. Ja, ja, mijnheer Cumberland, nu zijt gij aan de beurt, maar om aan drank te komen is Tom Seaton allen de baas.'

'Het is alles nu duidelijk, nietwaar?' zeide Tom, zoodra hij met zijne zuster alleen was. 'Ik wilde Cumberland niet vernederen voor de bedienden, en daarom liet ik Marks eerst ongaarne roepen, - maar gij hadt gelijk met er op te staan. En hoe vindt gij nu den man, dien Madeleine zich uitgezocht heeft?'

VIII.

'Dat Madelaine het weet en nog om hem geeft, is voor mij een raadsel' riep Flora met de meedoogenloosheid van eene vrouw voor de andere. 'Dat Madelaine werkelijk zoo'n man voet zou geven... maar zeg, Tom, ik kan het bijna niet gelooven. Van wien ook, maar van hem had ik dat het minst verwacht... papa moet er maar een eind aan maken.'

'Niet zoo haastig, niet zoo haastig,' suste Tom. 'Het is niet zoo gemakkelijk als gij denkt, om iemand te beschuldigen. Daarom sloeg ik Cumberlands- bezoek voor vandaag af, want ik wil hem niet ontmoeten, alvorens er iets bepaalds besloten was. Nu heb ik mijn plan gemaakt en als dat slaagt, krijgt mijnheer Cumberland morgen of zoo zijn afscheid en zijn wij hem voor altijd kwijt...'

'Ach!... maar ik kan niet helpen dat het mij spijt,' mompelde zij.

'Net als alle vrouwen. Gij hebt hem voor je zelve willen hebben maar hij wilde Madelaine; gij ziet in hem geen goeden echtgenoot voor Madelaine en toch kunt gij niet helpen dat het u spijt hem kwijt te raken. Luister eens! Ik heb persoonlijk nìets tegen Cumberland hij is altijd vriendelijk en voorkomend voor mij geweest, maar toch bleef hij altijd voor mij vreemdeling. Ik verlies nu een trouw bezoeker en een gezellig kameraad, maar dat is niets.'

'Te meer schande voor je,' viel Flora eenigszins driftig in.

'Geenszins, maar hoe ook, ik verlang niet haar voor haar leven ongelukkig te zien. We zien het nu; we zien dat zij dol op hem is. Misschien heeft zij hem dronken gezien, wie zal dat zeggen? Gij zaagt, hoe zij over die historie van gisteren zweeg en zij was niet verwonderd over het gebeurde. Wat was het gevolg? Een uurtje later zat zij daar aan het raam met hem te fluisteren en toen hij eindelijk wegging gaf zij hem iets, een bloem of zoo iets; ik kon niet goed zien wat maar...'

'Zwijg daarover, het is niet pleizierig zoo iets te hooren. Maar wat moet ik haar zeggen, wat moet ik doen?'

'Gij moet het engagement verhinderen.'

'Ik? Moet ik...? En hoe...'

'Gij moet naar papa gaan....'

'En hem alles zeggen?'

'En hem niets zeggen.' Het was een van Tom's eigenaardigheden in raadselen te spreken.

'Als ik hem niets moet zeggen,' antwoordde Flora scherp, 'behoef ik niet naar papa te gaan, dunkt mij, en als papa mijnheer Cumberland ons huis moet ontzeggen, kan dat alleen zijn, nadat hij de geheele waarheid heeft vernomen.'

‘Dat zou een aardig schandaal geven! Neen, neen Flora, ge kent de wereld niet, in het geheel niet; ik ken haar... door instinct. - Luister eens. Je dient eerst een leugentje om haar bestwil te vertellen; je gaat namelijk naar papa en dan zeg je dat Madelaine gevraagd heeft om haar voorspraak te zijn, begrijp je wel? Dat Cumberlands attentiën te duidelijk waren, en dat... neen, ik geloof dat het beter is om te zeggen dat hij haar gevraagd heeft...’

‘Neen Tom dàt doe ik niet. Hij heeft zoo iets niet gedaan.’

‘Ik zeide je immers, dat je eerst een paar leugentjes vertellen moest,’ ging Tom voort. ‘Het is alleen maar om papa te bewegen nog morgenavond naar de boerderij te gaan, als hij met de boot terugkomt, Cumberland zal er wel van opzien, natuurlijk, maar dat is allemaal niets, als papa maar beslist spreekt. Hij moet hem in het bijzonder verzekeren - zooals wij het hèm zullen doen - dat Madelaine hem liever niet meer wil zien, en - en - maar je weet zelf wel het best wat je zeggen moet.’

‘Maar het plan lijkt zoo dom, dunkt me.’

‘Neen, dat vind ik niet en in alle geval, het komt er niets op aan. Het zijn bijzondere omstandigheden en ik heb geen beter. Gisteren had ik een ander plan, maar dat zal niet gaan. Verder moet je papa vooral doen begrijpen, dat zij hem nooit meer wenscht te zien - Cumberland zal dan niet verder vragen, hij zal wel begrijpen waarom.’

‘Maar waarom zouden wij papa niet de waarheid zeggen?’

Dit was een lastige vraag voor Tom, en daarom werd hij steeds meer beslist.

‘Beste meid,’ klonk zijn bescheid, ‘dat kan ik je niet duidelijk maken als je het zelf niet inziet. Eén ding bijvoorbeeld: Kunt gij je onzen papa een oogenblik, één seconde, al is het ook om nog zooveel goeds, huichelend voorstellen? Neen, neen, zóó is het goed; ik bezit die wereldwijsheid, welke papa mist. Mijn plan is een rustige, geruischlooze vernietiging; Cumberland weg, Madelaine gered, familie en kennissen van weinig afwetend, en de vrede voor goed verzekerd.’

Eindelijk was zij overtuigd, en met het denkbeeld dat zij een rechtvaardige en noodige opdracht kon vervullen, begaf Flora zich naar haren vader, gesteund door de veronderstelling van haar broer, dat die - Sir Thomas - om dezen tijd wel alleen zoude zijn.

Sir Thomas was echter niet alleen. ‘Gij hebt mijne bevelen overtreden,’ hoorde zij haar vader zeggen, ‘en gij weet dus wat dat zeggen wil. Gij zult van mijnheer Anderson nog een week loon ontvangen, maar van heden af zijt gij ontslagen. Gij kunt vertrekken,’ en Donald, de schaapherder van de Heide, een toonbeeld van onnoozelheid verliet het vertrek.

De trappen afgaande ontmoette hij Madelaine. Met gepaste beleefdheid week hij ter zijde om de jonge dame te laten passeeren. Zij ging hem voorbij, zonder hem met een blik te verwaardigen, doch hadde zij eens den blik gezien, welken hij hàar toewierp!

IX.

Mevrouw Seaton en hare dochters moesten den volgenden dag uit dineeren. Sir Thomas had zich laten verontschuldigen en was 's morgens vroeg naar Greenock vertrokken om s' avonds met de boot terug te keeren, en in overeenkomst met de dringende bede zijner dochter, even bij de boerderij aan te gaan.

Niet zonder moeite was die overeenkomst verkregen, want een onaangenamer taak was hem nooit te voren opgelegd en zijn verstand zoowel als zijn hoffelijkheid verzetten er zich tegen. Hij mocht Cumberland wel lijden, hij zag in hem juist den echtgenoot, dien ieder meisje zou verlangen en wanneer het een zijner eigen dochters gegolden had... maar Madelaine, zou hij Madelaine kunnen missen?

Zonder het eigenlijk zelf te weten, hielp en ondersteunde een sterke, geheimzinnige macht Flora bij hare zending. Een tegenzin om van zijn nicht te scheiden, maakte hem steeds minder afkeerig haar verzoek te volvoeren en het eindigde dáármede dat, hij toestemde in alles wat Flora hem zoo dringend verzocht. Hij hoopte vertrouwde en geloofde, dat hij eerlijk handelde. ‘En wees nu wat vriendelijker voor Madelaine van avond,’ zeide Toms zuster, toen zij de kamer binnentrad, gekleed voor het diner.

‘Gij weet Tom, hoe angstig zij is voor deze sombere avonden, en van avond loeit de wind juist zoo hevig... Begin nu niet over die domme historie van de spookkamer, en wees vooral wat aardiger en vriendelijker en laat die zinspelingen op mijnheer Cumberland na. Ik vind het al treurig genoeg. Ik zou er niet toe gekomen zijn naar papa te gaan, als niet...’

‘Jawel, ik weet het, ik weet het. Wanneer zeg je dat de boot zal aankomen? Om zeven uur?’

‘Om half acht zoowat, maar gewoonlijk wordt het veel later. Ik heb dikwijls het roode licht gezien, wanneer we van een soireetje of zoo thuis kwamen, en somtijds zelfs boven, bij het naar bed gaan. Het is altijd onzeker en vooral in dezen tijd. Het kan dus best wezen dat het voor papa te laat zal worden om mijnheer Cumberland....’

‘Hij zal hem toch opzoeken, al wordt het nog zoo laat,’ verzekerde Tom.

‘Ik zal blij zijn als alles voorbij is,’ zeide Flora zuchtend.

‘En ik dan!’ riep Tom. ‘Ik hoop nu maar dat mijnheer Cumberland stilletjes zal vertrekken, en alles zijn gewonen gang weer gaan zal...’

‘He, wat een akelige, gure avond is het!’ zeide Flora na een blik door het venster geworpen te hebben. ‘Het is altijd akelig weer als de Maxtons ons vragen, en dan wonen zij zoo ver af!’

‘Ja, het is slecht weer,’ hernam Tom met een ietwat zonderlingen blik. ‘Maar des te beter. Je behoeft niet bang te wezen dat wij ons niet amuseeren, pleizier genoeg hebben en even feestelijk gestemd zullen zijn, als jelui van avond, al blijven we ook niet zoo laat op. Daar hoor ik het rijtuig al. Martin gaat immers mee, Floor?’

‘Van avond ja. Maar daar roepen zij mij al. Dag Tom, denk nu aan wat ik je gevraagd heb. Goedenavond!’ en weg was zij.

‘Als ik aan het touwtje trek, dansen zij allemaal,’ lachte Tom in zich zelven.

Het rijtuig reed weg, en gedurende een uur heerschte er binnen het kasteel volkomen rust; tenminste van menschen en dieren, want voor het overige nam de wind, gemengd met regenbuien, steeds met hevige vlagen toe, en het scheen Madelaine wel, alsof ieder ander geluid haar, gezeten in haar kamer, waarheen zij zich na het vertrek der familie begeven had, meer welkom zou geweest zijn dan het gekras van den windwijzer en de fluitende, huilende stormvlagen.

En toch kon zij geen andere stem verwachten dan die van Tom. Zóó somber was zijn blik geweest en zóó kwaadaardig zijn glimlach, sedert zij hem openlijk en onbevreesd te kennen had gegeven dat zij voortaan alles haren oom zou vertellen, dat zij zich dezen avond vast voornam in geen geval alleen bij hem te wezen, tenminste niet... Maar een stemme fluisterde van binnen dat er bevrijding op handen en hare slavernij teneinde was. Zij kon het nog een poosje, een klein poosje uithouden...

Een tikken aan de deur verbrak haren gedachtengang.

‘Neen neen,’ riep Madelaine, hare handen tegen den hijgenden boezem drukkend, ‘neen, neen, ik wil niet, ik kan niet... neen, ik Tom, ik... ik durf niet...’

Een regeltje potloodschrift werd onder de deur geschoven, waarop stond: ‘Kom beneden om uw vriend te zien. Hij is hier.’

‘Vriend, mijn vriend? Zou, zou Cumberland het wezen? Zou Cumberland juist dezen stormachtigen avond, terwijl allen uit waren, gekozen hebben om te komen?... En wat had zij te vreezen als hij bij haar was?’

Zij opende de deur en meer om den verheugden blos op hare wangen te verbergen, vroeg zij: ‘Is er bezoek bij mijnheer Tom?’

‘Ja juffrouw,’ antwoordde Jane.

‘En wanneer kwam hij?’

‘Nou, zoo een kwartiertje geleden, dunkt me. Mijnheer verzocht mij u dit briefje te geven. Moet ik antwoord terug brengen?’

‘Ja, zeg dat ik dadelijk beneden kom.’

Doch alvorens te gaan, moet zij toch even in den spiegel zien, haar weelderigen haardos opschikken, een lint om den hals doen en een nederig bloempje, uit een vaas genomen, op haar boezem steken.

En toen ging zij langzaam de corridors door, met kloppend hart en van vreugde stralende oogen.

Een luide lach klonk haar in de ooren toen zij Toms kamer binnentrad - een harde, onaangename,

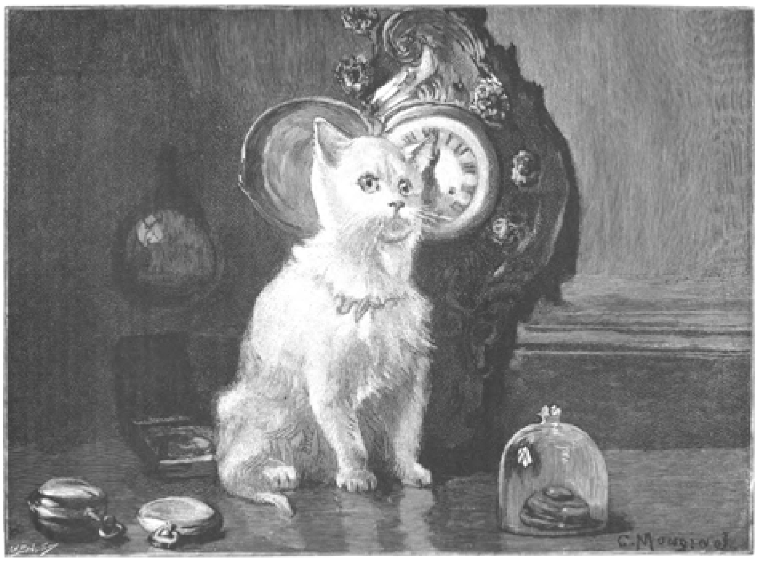

HOE LAAT IS HET? Naar C. Monginot.

verschrikkelijke lach. Hij had haar gevangen. Zijne overwinning was volkomen. Maar wie sloot de deur achter haar? Wie zag haar aan - maar niet zoo als Cumberland haar aangezien zoude hebben?

'Uw vriend!' riep Tom, 'ha, ha, ha! Uw vriend! Mischien niet den vriend, dien gij verwachttet, maar daarom niet minder - neen, denk er niet over weg te loopen, daar komt niets van in. Zie,' en hij wees naar het domme gelaat van Donald, 'hier is hij, trots u, papa, en alle anderen. Hier is hij, en hier is zijn vrachtje,' en twee groote flesschen brandewijn, waarvan de een reeds opengetrokken, toonde aan waar een deel van den inhoud heengegaan was.

'Ja, juffrouw Madelaine, wij hebben je laten roepen om ons gezelschap te houden, en dus - weg met dat zure gezicht! Ik denk niet dat je dat papa later zal vertellen, en vooral niet als ge zóóveel gehad hebt, als ik denk dat goed voor je is. Ha, ha, ha! dat zal een vroolijk avondje geven!'

'Ik geloof dat het bijzonder vriendelijk van ons is, al dat lekkers niet alleen voor ons te willen houden. Madelaine, ge dacht mij te kunnen trotseeren - maar een ander maal hoop ik dat gij wijzer zult zijn. Hier is iemand, die doet wat ik verlang, trots alle papa's in de Christenheid. Gij zult geen schade lijden, Donald, dat beloof ik je... daar, vul mijn glas eens en dan van je eigen... Zoo, merci, daar gaat ge beiden... hé, kostelijk, kostelijk goedje! Nu moet Madelaine eens proeven.'

Alweer die blik, dien hij tweemaal ontmoet had

'O, je wilt niet Madelaine? Je wilt niet? Maar dat had ik verwacht, stellig verwacht. Hier Donald, houdt haar vast en giet... neen, laat ik het haar in de keel gieten.'

Nauwelijks had hij echter deze woorden gesproken of met een beweging, even snel als onverwacht, snelde zij naar de deur. Helaas! een sterke arm had het zwakke meisje reeds omstrengeld, een arm, die haar als een licht voorwerp vastgekneld hield.

'Geef mij nu het glas,' riep Tom.

'Kunt ge het zelf niet grijpen?' vroeg Donald onbeschoft.

'Zou ik het je vragen, domoor? Haar ééne hand is voor haar al genoeg; je pink zou voldoende wezen - zij kan toch niet weg.'

Neen, zij kon niet weg, maar het volgende oogenblik hoorde men een slag, een gerinkel als van gebroken glas door het vertrek, en de vloer werd bezaaid met de scherven van flesschen en glazen en stroomen brandewijn verspreidden zich naar alle hoeken van de kamer.

'Eend!' bulderde Tom tot den ontstelden boer, die stokstijf van den schrik als wezenloos op dat alles staarde, 'eend, red dan iets ten minste. Lummel, domkop,' en dergelijke scheldnamen stroomden hem bij honderden van de lippen. 'O, àlles àlles is weg, is verloren!' huilde de ongelukkige in een aanval van woede, en hij zonk achterover in de sofa, tranen van teleurstelling vergietend. Geen theelepeltje was gered en het scheen of niemand van het vocht wenschte te behouden. 'Weg, weg!' riep Tom!

'Wat nu?' klonk eindelijk de tergende stem van Donald. 'Wat moet ik nu voor u doen?'

Geen antwoord.

'Moet ik haar nog langer vasthouden?'

'Bedaar, gekke jongen,' - kreunde de ongelukkige eindelijk, zich weder eenigzins opheffend, 'bedaar, in je duivelsche stemming heb je reeds kwaad genoeg gebrouwd. Ik heb je niet gezegd haar los te laten, ezel! Doe wat ik je zeg, meer heb je niet te

doen,' en zich toen tot zijne nicht wendend, die als een duifje in de klauwen van den valk stond te beven, vervolgde hij: 'Komaan, nu heb ik er genoeg van. Een, twee, driemaal dat is de derde keer dat gij, gij, een arm nest, dat mijn vader uit genade aangenomen, gevoed, gekleed heeft, dat gij u verstout hebt te durven... Donald, ik heb je de plaats gezegd. Het is deze trap op. Er is maar één deur, en denk er om die weer te sluiten en mij den sleutel te brengen. Daar zult gij een deel van de nacht moeten doorbrengen juffrouw; je hebt zoo dikwijls gewenscht eens een kijkje in de spookkamer te mogen nemen hé? Je kon geen beteren nacht uitgekozen hebben dan juist dezen. Het oude schotwerk zal als bezeten kraken en de voetstappen worden in stormachtige nachten altijd langs den muur gehoord. Dat je niet gestoord zal worden, daar zal Donald wel voor zorgen. Je hebt hem gisteren een aardige poets gespeeld en nu is het zijn beurt. Weg met haar Donald, maar neen, wacht nog even.' Hij bracht de hand aan het voorhoofd. 'Zal ik het haar vertellen of niet?' mompelde hij. Tom was niet voornemens geweest die andere zaak, waarin tegen Madelaine was samengespannen, te ontsluieren, en nu de dampen van den brandewijn hem reeds naar hoofd stegen, begreep hij dat het onvoorzichtig was te veel te vertellen, maar de verzoeking was te groot voor hem.

'Haar verpletteren,' dacht hij, 'zij zal alles weten - laat komen wat wil.'

Hij zag op en een spottende glimlach vloog over zijn gelaat.

'Gij zult ergens over moeten denken, niet waar schoone dame? Welnu, dat zult ge hebben en dan geloof ik dat alles in orde is. Wien dacht ge hier te ontmoeten? Cumberland. Wie zou hier van avond gekomen zijn wanneer hij had kunnen komen? Cumberland. Wie heeft je drie maanden lang nageloopen en het hoofd op hol gebracht en spande met je samen om Zondag alles aan papa te vertellen? Alweer Cumberland. Wilt ge nu niet naar hem heengaan en alles vertellen? Je leed aan hem te vertellen en je troost bij hem te zoeken? Neen, zoolang ik leef, zult ge dat niet. Ik verzeker je, Madelaine, dat je Cumberland voor het laatst gezien hebt. Voor hem zult ge geen lintjes en strikjes meer omdoen. Op dit oogenblik maakt uw achtenswaardige, lieve voogd, papa, onwetend door mij opgestookt, uwen fijnen minnaar namens u - hoor goed, namens uzelven bekend, dat zijne attentiën onaangenaam zijn, dat daaraan een

einde moet gemaakt worden en, en... kortom, dat hij rechtsomkeer kan maken. - Ik zwoer mij op u te wreken, meisje, en ik meende het. Wij hebben alles voor je klaar gemaakt. Op dit oogenblik heeft papa het woord en vraagt namens u aan Cumberland, op uwe uitdrukkelijke begeerte hier niet meer te komen. Papa gelooft dat hij met een verklaard minnaar te doen heeft, Madelaine, maar wij weten wel beter hé? - - Morgen vroeg vertrekt er een boot. Als ik mij niet vergis zal hij dus van avond zijn boeltje pakken. Nog eenige uurtjes en - hoera! daar gaat het met het aanbreken van den dag naar het zuiden. Het zal zijn hart niet breken, geloof ik, hij zal zich wel troosten! Ja, morgen is alles uit, meisje! Gaat hij niet, dan komt er tòch niets van, want we hebben ons allemaal tegen het huwelijk verklaard. Nu weet je wat je te wachten hebt... pak haar weg, Donald, zij valt niet flauw, zij probeert het maar. Kom vlug wat...' Hij had er zelf eindelijk genoeg van.

De koude, scherpe lucht van de ongebruikte torenkamer bracht het ongelukkige meisje sneller tot bezinning dan eenig ander opwekkend middel kon gedaan hebben. Zij verhief zich van de oude sofa, waarop men haar neergelegd had en zag rond.

Was het een droom? die afschuwelijke woorden, die schrikkelijke scène? Wat beteekende dat? Wat was er gebeurd? Waar was zij? Wat was haar overkomen?

Zij hield de handen boven de oogen en keek ontsteld rond, maar plotseling overstelpten al de verschrikkingen van het daareven gehoorde haar beneveld brein en haar gelaat met de handen bedekkend, zonk zij met zulk een smartkreet op den vloer als alleen de laatste druppels van den bitteren levenskelk kunnen veroorzaken.

Ja, zij behoefde hem niet verder te ledigen; zij had het gedaan tot den bodem toe.

Het was waar wat Tom dezer dagen ontdekt had, n.l., dat in de zware beproevingen, in het diepste lijden de gedachte aan Cumberland haar een opwekking was geweest; ja, wel was hij in de stille diepte eener reine meisjesliefde gedrongen. Een vast geloof in Cumberlands genegenheid had haar op het gevaarlijkste oogenblik in hare taak staande gehouden en een geheime stem fluisterde haar in dat redding, uitkomst nabij was.

De verweerde ruiten rammelden bij elke nieuwe windvlaag, het oude houten beschot kraakte, de windvlagen namen in kracht en hevigheid toe, maar zij hoorde, noch zag het, want vreeselijke gedachten, groote wanhoop vervulden hare ziel - voor kleine smarten was geene plaats.

Neen, het was nièt de vernietiging harer liefste hoop harer zalige droomerijen, dat het ongelukkige meisje het meest ter neerdrukte, doch wat haar deed beven in aanvallen van onuitsprekelijke smart, die zich slechts kon luchtgeven in korte snikken en diepe ademhaling, was de gedachte wat Cumberland wel van haar moest denken!

(*Slot volgt.*)

Op de Spaansche grens.

Alle grenslanden hebben de eigenaardigheid met elkander gemeen, dat hun bewoners bijna allen leven van de opbrengst van den smokkelhandel. Alle artikelen, die aan inkomende rechten onderhevig zijn, worden op deze wijze tersluiks ingevoerd.

De smokkelhandel is uitgebreider dan men meent; het wordt volstrekt niet als een schande aangezien de belasting op deze wijze te ontduiken en de dienaren van den fiscus te bedriegen.

Op ons plaatje zien wij de smokkelaars met hun zwaar beladen ezels een oogenblik halt houden. Misschien bespeuren zij gevaar, en houden zich een oogenblik in doodsche stilte op, totdat de kommiezen hun spoor zijn bijster geworden. Misschien ook wachten zij (en dit schijnt ons nog waarschijnlijker, met het oog op de ledige kruiken die op den grond staan) de aankomst af der vrienden van de overzijde, die deze kruiken zullen vullen. Dan keeren zij zich haastig om, ten einde langs levensgevaarlijke paden hun kostbaren buit in veiligheid te brengen. Het is ongetwijfeld een gevaarlijk beroep, en een oneerlijk beroep ook! Maar! Wat zal men er aan doen? Zoolang er wetten zijn, tracht men die te ontduiken, en er zijn gemoederen, die vooral op het punt van belastingen zoo hard als steen zijn en er zich zelfs een eer in stellen die wetten te ontduiken.

'Als het gouvernement ons beletten wil te smokkelen,' zeggen zij, 'laat hen dan de belastingen op alles wat wij eten, drinken, ruiken, zien, hooren, ja zelfs inademen, afschaffen! Zijn er geen inkomende rechten meer, dan houden ook de smokkelaars op!'

En velen zullen hier toch niet eens erg mede ingenomen zijn. Smokkelen en stroopen zijn opwindende bezigheden; wie er eens aan verslaafd is, kan het moeilijk meer laten. Men herinnert zich nog, hoe, toen kort geleden de zoutaccijns verminderd werd, vele smokkelaars op onze grenzen bitter klaagden, omdat zij nu van hun bestaan beroofd waren. Welnu! wie weet hoe ontevreden onze Spaansche smokkelaars zouden wezen, als een vaderlijk bestuur hun smokkelwaren eens vrij van recht verklaarde?

De kleine grootouders.

Alleraardigst, dat groepje kinderen; die kleine meid met grootmoeders rok en jak aan, muts en bril op, breikous in de hand. Wat staan die ouwelijke attributen kostelijk bij dat jonge, ronde gezichtje, dat weelderige blonde haar, die guitige oogen. Tegenover haar zit de kleine grootvader met de courant vóór zich, den grooten hoed op.

De oudste broer maakt het grootmoe zoo gemakkelijk als het maar kan en schuift haar het bankje onder de voeten. Klein zusje staart met wijdgeopende oogen en lippen dat nieuwerwetsche grootouderpaar aan en vindt ze zeker heel, heel indrukwekkend.

Een zonderlinge trek der menschelijke natuur is het zeker, dat jagen naar verder. Ach! komt de ouderdom dan niet vroeg genoeg, dat men door mommenspel er de illusie van tracht te verkrijgen? Als het leven dat jonge grootvadertje en snoezige grootmoedertje spaart, dan komt de dag dat zij zoo gaarne terug zouden willen naar vroeger, en met al hun wenschen kunnen zij geen dag terugtreden, evenmin als deze lieve kleinen den tijd zouden kunnen laten voortrukken om maar spoedig, heel spoedig, groot te kunnen zijn.

Groot, oud zijn, beteekent voor hen niets dan vrijheid, gezag, eerbied, een einde aan gehoorzamen en leeren,

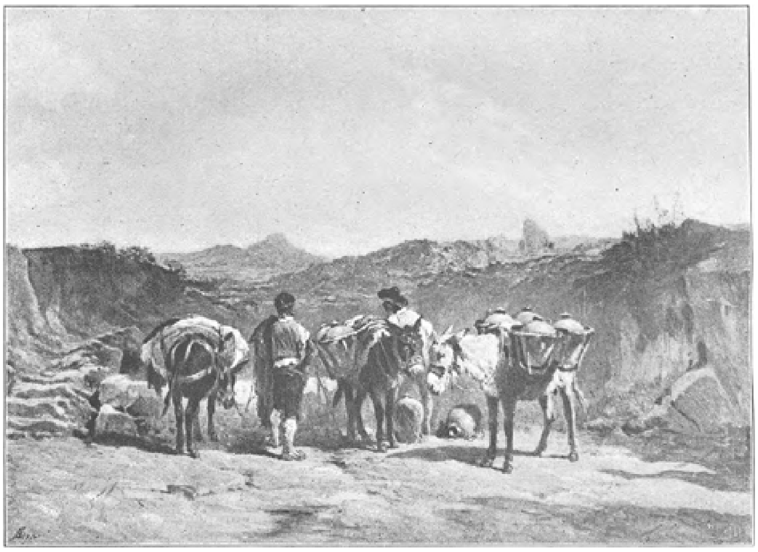

OP DE SPAANSCHE GEENS. Naar F. Bressok. (Zie blz. 147.)

het recht om zelf te gebieden en ontzien te worden; begeerlijke dingen uit de verte aanschouwd, van nabij echter zoo weinig in waarde als alles, wat wij zoo vurig verlangen, en wanneer wij het eens bezitten, voor niets achten.

Maar ach! die kinderen denken zoo ver niet, zij genieten van hun spel, want grootoudertjes spelen is voor hun een spel als elk ander en de kunstenaar vond er aanleiding in, een lief tafereel te scheppen, dat onze lezers, maar vooral onze lezeresjes, gaarne zullen bewonderen.

Het Pratt-instituut te New-York.

Twaalf leerlingen in de kunstafdeeling, 5 jaar geleden - dat was het begin van het Pratt-Instituut in Brooklijn dat nu bijna 4000 leerlingen telt.

Naarmate de instelling zich ontwikkelde, kwam er verscheidenheid in de afdeelingen van onderwijs, maar het oorspronkelijk plan van den stichter heeft den grond gelegd voor de verschillende vertakkingen waarin het onderricht zich splitst en bindt ze samen tot een geheel. Het Instituut is geen verzameling van afdeelingen, die ieder op zichzelf staan. Het is een aantal scholen, die elk een geheel vormen, maar elkander de hand reiken met een gemeenschappelijk doel: jonge menschen te leeren zich zelf te helpen in den strijd om het bestaan.

Wanneer de lezer in persoon het gebouw kwam bezichtigen, zou men hem waarschijnlijk niet het allereerst brengen naar de afdeeling voor industrieele en

schoone kunsten, hoewel ik voor mij hem het liefst het eerst daarheen zou voeren, aangezien zij het middelpunt vormt, waarom de andere scholen van het Instituut zich hebben verzameld en in zekeren zin de voornaamste afdeeling is. Van haar namelijk verwachten de andere afdeelingen het practisch onderwijs voor hare leerlingen.

Indien wij in plaats van ons in de lift te begeven de

DE KLEINE GROOTOUDERS. Naar A. Ludwig. (Zie blz. 147.)

trap waren afgewandeld, zouden wij gezien hebben, hoe de kunstafdeeling ons als het ware reeds toewenkte. Van beneden in het gebouw tot in de bovenste verdiepingen ziet men talrijke, in nette lijsten gestoken photographieën, in tijdsorde gerangschikt, die de geschiedkundige ontwikkeling aanduiden van bouw-, schilder- en beeldhouwkunst. Behalve dergelijke voorwerpen in leeren schilderkamers bevatten het Museum en de bibliotheek van het Instituut veel belangwekkends voor hen, die zich aan de kunst wijden.

Wanneer wij een dagbezoek afleggen, treffen wij voor 't grootste deel leerlingen aan die hier zijn om eene grondige en volledige opleiding te ontvangen in het onderwijs in de teekenkunst, of in den een of anderen tak van industrie of schoone kunsten, anderen die overdag bezig zijn met het beoefenen van eene kunst of handwerk, komen hier om eene kennis op te doen, die hun betere vooruitzichten zal openen in het vak, dat zij hebben gekozen. Deze avondlessen zijn zoo druk bezocht dat er elf groote ateliers voor noodig zijn. De leerlingen komen hier jaar op jaar om zich te bekwamen in bouw- en werktuigkundig teekenen, in teekenen naar pleister en naar de natuur, of in boetseeren of houtsnijden. Een veel kleiner aantal nog is dat van hen die overdag niet kunnen werken maar hier des middags 3 maal per week onderricht ontvangen.

Wanneer deze jonge aanstaande kunstenaars, ieder vervuld met zijn eigen streven, hier vereenigd zijn, leveren de zalen een aantrekkelijk schouwspel op. Misschien is voor den gewonen bezoeker de grootste bekoring hierin gelegen, dat allen, die hier zijn een bereikbaar, om zoo te zeggen zichtbaar doel voor oogen hebben. De nadenkende toeschouwer ziet echter, juist in den aard van zulk werk, het merk van eene ontwikkeling die in stilte haren invloed uitoefent en waarvan men in het volbrachte werk slechts de flauwe sporen ziet, en het is waar, dat het het streven van het Instituut is, om zoowel in de kunst- als in de andere afdeelingen het werk niet alleen practisch maar ook van opvoedende kracht te doen zijn.

En toch, als wij een blik slaan op de verschillende groepen, waarvan de eene naar antieke modellen teekent, eene volgende naar de natuur of naar gecostumeerde figuren schetst, en weer eene andere in aquarel of olieverf schildert, - in een woord, studenten, die elk gebied der kunst beoefenen - dan kan het practisch oog zien, dat uitstekende resultaten bet bewijs leveren welk onderwijs hier gegeven wordt, en ook welke talenten hier dikwijls worden aangetroffen. Er schijnt iets in de hier gevolgde methode te zijn dat den leerling tot oorspronkelijkheid aanwakkert, en dat, terwijl het verkeerde neigingen stuit, ieders individualiteit op den voorgrond doet treden. Nog één punt in de inrichting verdient vermelding, en wel het groot aantal onderwijzers, die gedurende de geheele week den leerling persoonlijk met hulp en kritiek bijstaan.

Onder de studenten in de schoone kunsten zijn enkelen, die men naar pleister ziet teekenen of in olieverf schilderen, en die toch het leeren van een handwerk tot doel hebben.

Het beginsel, dat voortdurend in het oog wordt gehouden, is dit: dat een doeltreffend onderricht in een bijzonderen tak van kunst of nijverheid moet berusten op eene voldoende algemeene opleiding in die kunst. In de werkkamers voor industrieele kunsten zijn de goede resultaten van dit verstandig denkbeeld duidelijk zichtbaar in vele afgewerkte, zoowel als in onafgewerkte voorwerpen.

Men vindt hier ontwerpen voor behangselpapier, karpetten, boekomslagen, messenheften, koperwerk, fijn werk in goud en zilver, die alle 't bewijs leveren van

eene artistieke, practische en ontwikkelende opleiding. De leerlingen mogen bij het werk niet het deel voor oogen hebben, alles wat zij voortbrengen te verkoopen, maar aan de meergevorderden wordt veroorloofd, om nadat zij hunne ontwerpen aan het oordeel der onderwijzers hebben onderworpen, te verkoopen wat zij aan den man kunnen brengen. Op deze wijze werd verleden jaar voor eene waarde van duizend dollars aan voorwerpen door de leerlingen verkocht.

Deze zalen verlatend, komen wij in een vertrek waar talrijke kunstige proeven van houtsneewerk te bezichtigen zijn. Behalve onderwijs in het gebruik en het onderhoud der werktuigen, en technisch onderricht in houtsnijden, zijn de leerlingen verplicht een tweejarigen cursus te volgen in handteekenen, ontwerpen, boetseeren, en in de beginselen van compositie. Iets verder is het atelier voor het boetseeren in klei waar gewerkt wordt volgens pleister en volgens de natuur. Hier ziet men goden en godinnen en eene groep ernstige jonge meisjes bezig om hunne gedachten zoo goed mogelijk in klei weer te geven. Dit zijn leerlingen van een normaalcursus. De meesten van hen hebben veel ondervinding als onderwijzeressen, of hebben zich beziggehouden met den een of anderen tak van kunst. Er is geen werk zoo belangrijk als de opleiding van goede onderwijzers in alles wat met kunst in verband staat. De eerste leerling van dezen cursus verliet de school in 1890 en thans zijn er reeds 61 werkzaam in verschillende deelen des lands en oefenen direct of indirect invloed uit op het werk van bijna 5000 onderwijzeressen en meer dan 245000 leerlingen.

Naast de boetseerkamers zijn de ateliers voor bouwen werktuigkundig teekenen. Het doel van dit onderwijs is om wetenschappelijk ontwikkelde flinke werklieden te vormen. Een cursus van twee jaren voor ieder onderwerp is zorgvuldig ingericht ten einde eene veel vollediger en zelfstandiger opleiding te geven, dan den gewonen werkman ten deel valt. De jonge mannen die wij nu bezig zien aan de werktafels met de eene of andere opgave, in verband staande met constructie, of ontwerp, zouden wij later kunnen opmerken in de werkplaatsen in de afdeeling voor wetenschap en technologie. Hier zien wij een vernieuwd bewijs van de éénheid van het Instituut en van de hulp welke de verschillende afdeelingen elkander verstrekken. In de werkplaatsen krijgt een werkman practisch onderricht in het

schrijnwerkersvak, in alles wat met bouwen in verband staat en bestudeert hij de bewerkingen en stoffen, noodig voor metselwerk, pleisteren, looden en huisschilderen. In den cursus voor werktuigkundig teekenen leert hij meubelmaken, smelten, draaien, smeden en machinewerk. Zoowel leerlingen voor het bouw- als voor het werktuigkundig teekenen ontvangen in het laboratorium onderricht, verduidelijkt met proeven. Tevens moeten zij de leer van het perspectief beoefenen, zoowel als schetsen, ontwerpen, schilderen en boetseeren. Het is zeker een gunstig voorteeken dat er zooveel studie in de schoone kunsten wordt vereischt voor eenen cursus in bouwkundig teekenen. Het is wel is waar niet meer dan natuurlijk dat deze werklieden zulk eene opleiding noodig hebben, maar het beginsel wordt niet zoo algemeen erkend dan dat men er geen behagen in zou scheppen, te zien wat er bij dit onderricht op het gebied der schoone kunsten tot stand wordt gebracht.

De kunstzaal der afdeeling, een groot vertrek op de zesde verdieping, heeft ruimschoots licht en bevat eene zorgvuldig gerangschikte verzameling photographieën op dit gebied betrekking hebbende.

Daar beneden zijn de zalen voor kunstnaaldwerk, waar de leerlingen niet alleen onderricht ontvangen in alle soorten borduurwerk, maar ook in het maken van teekeningen ervoor. Dames moeten deze kamer liever niet het eerst bezoeken, want de prachtige voorwerpen, borduurwerk voor kerkelijke doeleinden, tapijten en banieren, en allerlei artikelen voor huishoudelijk gebruik, uitmuntende door bevallige en artistieke teekening en harmonie van kleuren, zullen haar stellig tot te lang blijven uitlokken.

Het kunstnaaldwerk brengt ons vanzelf naar de afdeeling, aan de huishoudkunde gewijd, waar den geheelen dag lessen worden gegeven in naaien, japonnen en hoeden maken en gezondheidsleer. Er zijn over de 1200 leerlingen. Er is in geheel Amerika, om niet te zeggen de geheele wereld, geene inrichting te vinden, waarin het verschillend onderricht op dit gebied zoo systematisch is geregeld, met het doel niet alleen eene volledige kennis van het onderwerp te verkrijgen, maar om den leerling de waarde aan te toonen van orde, stiptheid en zuinigheid. Behalve de verschillende methodes die onderwezen worden, zijn de lessen ingericht met het doel de ontwikkeling van den smaak te bevorderen. De leerlingen worden er voortdurend op gewezen hoe zij zich bij het maken van en het kiezen der kleuren voor hoeden en japonnen op het standpunt der gezondheidsleer en van den goeden smaak moeten plaatsen. Daarbij worden er in de zalen lezingen gehouden over de geschiedenis en samenstelling der stoffen en over kleuren en vormen. Indien wij zulk eene lezing konden bijwonen, zouden wij zien dat het ware doel dezer opleiding bestaat in het besparen van tijd, moeite en kosten, bij het tot stand brengen van iets waarlijk schoons, en dat dit doel gemakkelijker bereikt wordt door het bestudeeren der wetten van kunst en natuur, en in het trachten deze toe te passen op ieder kleedingstuk of versiersel voor het huis.

Dat is zeker eene gezonde redeneering; het zal verder moeten blijken, of dit ideaal reeds bereikbaar is voor de kinderen van onzen tijd. Ook ontwikkeling eener goede gezondheid wordt noodig geacht teneinde de beginselen van eene artistieke kleeding duidelijk te maken, daar een gezond lichaam noodig is tot het tot stand brengen van eene bevallige kleeding. Er is daarom een cursus in de gymnastiek welke de leerlingen worden aangemoedigd bij te wonen. Ook een teekencursus behoort hierbij, aanvangende met potloodschetsen, en verder insluitende de kunst van drapeeren, het

teekenen van figuren en japonnen, oefening in het gebruik der kleuren, ontwerpen en studies van de menschelijke gestalte.

Oppervlakkig zou men zeggen, dat zooveel onderricht in de schoonheidsleer afbreuk zou moeten doen aan het practisch nut dezer lessen voor de klasse van vrouwen, die het meest hulp noodig hebben. Maar het plan der afdeeling is veelzijdig. Er zijn curcussen van een jaar voor toekomstige naaisters en modemaaksters van beroep, er zijn avondlessen voor haar, die theoretische kennis willen verkrijgen, en weer andere lessen voor jonge meisjes, die deze vakken komen leeren opdat zij in huis van nut zouden kunnen zijn. Het schijnt mij toe dat het ideaal van het Pratt-Instituut democratisch is in den vollen zin van het woord. Men ziet hier meisjes die broodsgebrek gekend hebben, en hier nu een vak komen leeren. Ginds staat een meisje uit een gezin met vele kinderen, zij komt hier om eene kennis op te doen die haar in staat zal stellen de kleederen harer jongere broeders en zusters te vervaardigen. En daarnevens het ‘uitgaand’ meisje die het als een pretje beschouwt, maar weldra ziet dat er ernst bij te pas komt, het rijke meisje, dat eene vereeniging ten behoeve der zending bestuurt, en in de naaste kamer vindt men de liefste naaistertjes die men zich denken kan, van zes tot twaalf jaar oud. Ieder zoekt en vindt hier iets van zijne gading, en voor alles is gelegenheid.

De lift brengt ons naar de keukens van de wetenschappelijk-huishoudelijke afdeeling, waar het woord ‘Reinheid is de zuster der vroomheid’ in practijk wordt gebracht. Frissche lucht, vroolijke zonneschijn, smetteloze vloeren, tafels en kookgereedschappen, dit alles is een hoogst verkwikkelijk schouwspel voor menigeen wien de herinnering aan de middagmalen van den kok op zijne kamers nog versch in het geheugen ligt. Alles wat met voedingsmiddelen in verband staat, de chemische samenstelling, de kaarten, die aanduiden welk voedsel het menschelijk lichaam noodig heeft, al deze hulpmiddelen wijzen er op, wat er al niet volbracht wordt in de keukens, leeszalen en laboratoriums. In een woord: hier wordt aan de vrouw eene opleiding gegeven in de wetenschappen, die ten grondslag liggen aan een verstandig huishoudelijk bestuur en in de kunsten, die met die wetenschappen in 't nauwste verband staan.

Hier ontvangt de normaalklasse voor huishoudkunde eene practische les in het koken. Daar zij voor onderwijzeressen worden opgeleid is het haar voornamelijk te doen de wetenschap te beoefenen, die den grond

vormt voor de theorie en de theorie die de praktijk maakt tot wat zij is. Deze cursus sluit in de studie van het Duitsch, de natuurwetenschappen, zielkunde, scheikunde en huishoudkunde, door lezingen en proeven in het laboratorium. Behalve theoretisch onderricht in het koken, krijgen zij les in practisch koken en de behandeling der wasch. Bij eene eerste beschouwing schijnt het ver gezocht, de studie van het Duitsch met de waschtobbe te vereenigen. Doch er is eenheid en samenwerking, ook in dit plan, en men kan dezelfde leerlingen, die men daareven de waarde der voedingsmiddelen of de uitwerking der warmte, op het voedsel zag bestudeeren, een uur later werkzaam zien in het laboratorium.

Voorts zijn er cursussen voor schoolmeisjes, voor huishoudsters, en voor dokters en verpleegsters, benevens tal van andere lessen op dit gebied.

Eene belangwekkende les wordt hier gegeven in gezondheidsleer en het behandelen der zieken in eigen huis. Zij heeft niet ten doel te wedijveren met de opleiding van pleegzusters in hospitalen, maar om aan onze moeders en dochters wenken te geven, die haar in staat zullen stellen bij ongelukken krachtdadige hulp te verleenen en hare zieken op de beste wijze te verplegen.

De jongen ginds op den grond wordt verondersteld verdronken te zijn en de dokter toont zijne hoorderessen aan hoe zulk een geval dient behandeld te worden. Hoe gezond deze knaap er ook uitziet, schijnt hij de prooi van velerlei ziekten, want sinds het begin van den cursus heeft men zijne gebroken armen en beenen gezet, zijn hoofd in verbanden gewikkeld, en in één woord alles gedaan, om hem het leven aangenaam te maken.

Bij den cursus in de behandeling der wasch verbaast het ons, welk eene menigte bewerkingen hier worden behandeld, en hoevele soorten van stoffen onder handen worden genomen. Wij, die ons zuur verdiend eigendom zoo menigmaal in de tobbe hebben zien gaan, om er in eenen, helaas, o zoo treurigen staat weer uit te voorschijn te komen, uiten de stille smeekbede dat de invloed van deze inrichting zich in alle keukens en waschinrichtingen moge doen gelden. Deze beide afdeelingen van huishoudkunde en huishoudelijke wetenschappen verstrekken onderricht aan bijna 2000 leerlingen.

Van uit de gangen der afdeelingen zien wij plotseling de talrijke schare van hen die aan de schrijfmachine bezig zijn. Oppervlakkig zou men niet zeggen dat ook deze inrichting geheel modern is. In dit vertrek, in verband staande met de handelsafdeeling, leeren duizenden jonge meisjes dit vak als een middel van bestaan of tot opleiding voor kantoorklerken of particuliere secretaressen. Hier wordt den geheelen dag grondig onderricht gegeven in phonographie, boekhouden, de schrijf- en rekenkunst en Engelsch en Spaansch. Honderden jonge mannen en vrouwen leeren aldus in hun eigen onderhoud voorzien. Toch was het pas in 1872 dat de heer Cooper de eerste les in phonographie tot stand bracht en aldus voor duizenden het arbeidsveld der snelschrijfkunst opende.

Geen leerling wordt tot een der klassen toegelaten alvorens voldoende bewijzen afgelegd te hebben van schranderheid en algemeene ontwikkeling.

De ontwikkeling der school is te danken aan het plan van Sir Philip Magnus, die een bewonderaar was van dergelijke instellingen in Duitschland. Het volgend jaar zal een tweejarige handelscursus worden geopend, die eene veel veelzijdiger opleiding zal geven, dan tot nu toe in eenige inrichting werd verstrekt. Het grondbeginsel van dezen cursus is in het volgende denkbeeld vervat. Jongens zijn gewoonlijk zoo

verlangend de schoolbanken te verlaten en eene betrekking te zoeken, dat zij zich den tijd niet gunnen tot eene betere opleiding die hen een paar jaar zal doen wijden aan de handelswetenschappen. Daarom moeten er scholen gevestigd worden die een twee- of driejarigen cursus aanbieden voor algemeene, zoowel als uitsluitend handelswetenschappen.

Deze cursus zal omvatten de studie van geschiedenis, aardrijkskunde (met betrekking tot handel), natuurkunde en industrie, handelswetten, werktuigkundig teekenen en Engelsch: voorts staathuishoudkunde en boekhouden, of wel phonographie en boekdrukkunst.

Van uit de handelsafdeeling bereiken wij de gebouwen der 'high school'. Wij zullen een duidelijker indruk verkrijgen van de inrichting en haar doel, wanneer wij in onze verbeelding eenen schooldag meemaken. Des morgens wordt eene godsdienstoefening gehouden. Daarna wordt het dagblad der school voorgelezen; dit heet 'the Pratt Institute Daily News' en heeft eenen uitgever, tevens redacteur, (een der onderwijzers) en twaalf hulpuitgevers, die alle functiën, aan eene courant verbonden, waarnemen, van teekenaar tot loopjongen toe. Zwarte borden aan de zijden der vergaderzaal behelzen iederen morgen belangrijk nieuws, en ieder uitgever is aansprakelijk voor het nieuws dat hij op zijn bord plakt. Kaarten en platen illustreeren belangrijke gebeurtenissen. Levensbeschrijvingen worden door portretten vergezeld. De voorlezing duurt slechts 20 minuten. Andere oefeningen aan de school verbonden, die het onderwijs in practische staatswetenschappen moeten bevorderen, zijn die in het spreken in het openbaar, registratie enz.

In eene ruime leerzaal wonen wij thans eene Engelsche lezing bij. Het onderwijs is van hoogst practischen aard, scherpe critiek wordt geoefend. Indien de eene of andere toovermacht ons naar den letterkundigen cursus eene verdieping hooger kon verplaatsen, zouden wij de teekenkunst hand aan hand zien gaan met de studie der letterkunde. Voor het bord maken de leerlingen vluchtige schetsen van kleederdrachten, personen en gebouwen tot opheldering van het behandelde onderwerp.

Dit is zeker eene zeer belangrijke methode. Een der hoofdbeginselen der school is het streven om de studie der letterkunde tot haar recht te doen komen als een belangrijke tak van wetenschap. Iedere methode wordt toegepast, die den leerling belang voor de letterkunde

kan inboezemen. In de leerzaal, gewijd aan de plantkunde, is een microscoop beschikbaar voor elken leerling. Hier zien wij een der beginselen der inrichting in werking treden. In de studie der geschiedenis, der letterkunde en andere wetenschappen wordt als 't ware de scheikundige methode toegepast.

Eene andere trap opgaande bevinden wij ons in de zaal, waar onderwijs in de geschiedenis wordt gegeven en waar de teekeningen op de borden de onderwerpen volgens tijdsorde behandelen en duidelijk maken.

Wat de wiskunde aangaat, zoowel als verscheidene der vakken, die ik hierboven besprak, zijn de leerlingen, met verschillende methodes toegerust, veel aan zichzelve overgelaten. Het doel hierbij is niet, den leerling eene zekere hoogte te doen bereiken, of voor examens af te richten, maar hem het allereerst beginselen te doen begrijpen, en dan feiten, en hem teleeren algemeene gevolgtrekkingen te maken en verhoudingen te onderscheiden. Dit, zeide men mij, is het ideaal waarnaar de school streeft.

Eene schrede verder in de goede richting wordt bereikt door eene voorbereidende klasse, die den gewonen cursus aanvult en ter zijde staat.

Na een uur onderwijs in de plantkunde, begeeft de klasse zich naar de teekenzaal om daar naar pleister te schetsen. Na deze oefeningen en eene tusschenpoos voor den lunch begeven de jongens zich naar de werkplaatsen van de wetenschappelijke afdeelingen om daar gedurende anderhalf uur patronen te ontwerpen. De meisjes brengen dezen tijd met naaien door. De tweede klasse begeeft zich intusschen naar de zaal voor de natuurkunde en scheikundige proeven. Maar in ieder jaar van den cursus wordt een gedeelte van den tijd aan teekenen en handenarbeid gewijd. Deze eigenaardigheid trekt zeer de aandacht van het publiek en gaf aanleiding tot veel misverstand, zelfs van de zijde van hoogst ontwikkelde personen. Wanneer wij ons met de jongens naar de werkplaatsen begeven en zien hoe zij als Vulcaan aan den smeltoven staan, of zich practisch bekwamen in smeden en gieten, of wel hen in den timmermanswinkel zien arbeiden, dan rijst onwillekeurig de vraag: Wat heeft dit alles te maken met eene algemeene ontwikkeling? De theorie waarvan men uitgaat is deze, dat, terwijl de letterkunde zedelijk en artistiek ontwikkelt, wetenschap de opmerkingsgave bevordert en wiskunde het verstand scherpt, handenarbeid zelfbeheersching vereischt en den wil krachtig maakt.

In de derde verdieping is eene kamer die mij er aan herinnert dat onlangs eene ‘kindergarten’ afdeeling werd opgericht. De vrije bewaarschool, waarin de leerlingen der opleidingschool in aanraking komen met het werk dat hun levensdoel is, is in een anderen kant van het gebouw. Hier leeren zij het geheim der kunst met kinderen mede te leven.

De leerlingen van den grooten tweejarigen opleidingscursus worden veel in aanraking gebracht met de kunstafdeeling, om hare artistieke neigingen zooveel mogelijk te ontwikkelen. Op deze wijze leeren zij het schoone beter waardeeren en zich beter in woorden uitdrukken. De geheele cursus is op eene algemeene ontwikkeling en eene geestelijke opvatting van den Fröbelarbeid gegrondvest ‘zooals die zich in der ‘Mutter- und Koselieder’ openbaart. Ook is er eene klasse van jonge moeders, die hetzelfde werk bestudeeren. Hier kunnen zij leeren welke zorgen een kind vereischt. Zij kunnen een diepen blik leeren werpen in het kinderhart en zien hoe de eigenaardige karaktertrekken van ieder kind kunnen worden ontwikkeld en geleid.

Wij verlaten nu de schoolgebouwen en begeven ons door het groote middelkantoor van het gebouw. Hier zijn de vertrekken van den secretaris, en de kantoren van de 'Thrift', eene spaarbank vereenigd met eene voorschotbank, die ten doel hebben spaarzaamheid te bevorderen. Men kan hier van af een bedrag van een stuiver uitzetten. Hier is ook het heiligdom van de uitgevers van 'de Pratt-Institute Monthly'.

Aan de andere zijde der vestibule is eene vergaderzaal voor openbare lezingen, die het werk der verschillende afdeelingen ter zijde staan.

Hier vinden ook de vergaderingen plaats van de zangvereenigingen der muzikale afdeeling van het Pratt Instituut. Hij, die niet op de hoogte is van het muzikaal systeem hier gevolgd, zou, wanneer hij eene repetitie van een der koren kon bij wonen, zich verbazen over de duidelijke uitspraak der zangers en hunne bedrevenheid in het weergeven der zwaarste en klassieke werken. Behalve de voorrechten der zangvereenigingen biedt de muzikale afdeeling nog tal van uitstekend ingerichte cursussen aan. Er is een cursus voor de opleiding van onderwijzers en orkestdirecteurs, lezingen op muzikaal gebied zijn toegankelijk voor alle leerlingen, en er is eene klasse voor bewaarschoolmuziek, in kleuren gedrukt, benevens eene les voor kinderen buiten de schooluren. Het bezielend streven van het Instituut is dus den zedelijken en vormenden invloed der muziek te brengen binnen het bereik van die klassen der maatschappij, welke thans nog geheel hare voorrechten moeten ontberen.

Ik heb eene der belangwekkendste instellingen van het Instituut nog niet besproken. Wij bevinden ons in het museum van kunstnijverheid, dat zooveel zienswaardigs bevat dat de bezoeker niet weet wat het eerst te beschouwen. De verzameling, hoe interessant ook voor den gewonen bezoeker, is echter voornamelijk voor de leerlingen bestemd. Hier worden de veranderingen geopenbaard, welke de oorspronkelijke stof ondergaat in de bewerking. Op de eene plaats zien wij hier eenen klomp klei, iets verder de schoonste en meest artistieke vaas, dien men zich denken kan. Met dit denkbeeld voortdurend voor oogen kan men hier in weinige uren veel leeren, waarvan menig uur in eene bibliotheek doorgebracht, geene duidelijke voorstelling zou geven. Het is onnoodig er over uit te weiden van hoe veelzijdig nut zulk een museum zou zijn in iedere inrichting van opvoeding en bijeenkomst.

De lift brengt ons pijlsnel naar de eerste verdieping, waar wij ter rechterzijde inslaand, ons in de leeszaal der bibliotheek bevinden, in het heiligdom der stilte 'far from the madding crowd'. De groote bibliotheek

achter de voornaamste leeszaal is heinde en ver beroemd. Wanneer wij een gesprek aanknoopen met de schrandere bewaarders der bibliotheek, die hier den geheelen dag en ook 's nachts de wacht houden, bemerken wij spoedig hoe gegrond die roem is. In onze dagen is de tijd voor den boekenvorscher even kostbaar als voor den koopman, en iedere instelling die hem op deze wijze tegemoet komt bij zijn werk, heeft aanspraak op zijne oprechte dankbaarheid.

Van uit de leeszaal waar twee honderd tijdschriften zoo zijn gerangschikt, als het gemakkelijkst is voor het gebruik, komen wij in de vrije algemeene bibliotheek. Hier zijn alle eigenschappen van een groot leeskabinet vereenigd, zooals bijvoorbeeld goed gerangschikte catalogi en schrandere, vriendelijke opzichters. Zelfs eene arme vrouw die zich den naam van het boek, dat zij wenscht te lezen, niet herinnert, en slechts weet dat het langwerpig is met een rooden omslag, verlaat zoo mogelijk voldaan het gebouw. Aan de muren wordt vermeld wat er in de bibliotheek te vinden is met betrekking tot onderwerpen van oogenblikkelijk belang.

Politieke onderwerpen, de dood van beroemde mannen, alles wordt in deze bulletins behandeld. Op dit oogenblik zouden wij er wellicht veel over de Wereldtentoonstelling kunnen vinden. Het publiek mag vrij gebruik maken van deze boeken, en studenten en onderwijzers genieten bijzondere voorrechten. Ook lezingen worden gehouden op elk gebied ten behoeve der leerlingen. De bibliotheek telde in 1888, 1000 boekdeelen, en thans wordt het aantal jaarlijks met 5 à 6000 vermeerderd.

In het afgeloopen jaar werden 170 000 boeken uitgeleend.

In sommige opzichten is deze bibliotheek eenig in hare soort. Het verschil met de meeste andere instellingen van dezen aard is hierin gelegen, dat zij aan eene inrichting van opvoeding verbonden is en bovendien ter beschikking staat van het publiek. Sommigen van hen die wij hier bezig zien, worden voor bibliothecaris opgeleid of wel voor bestuurders van inrichtingen op kleiner schaal. Ook hierbij worden letterkunde en stelkunst onderwezen, en menigeen die zulk eenen cursus meemaakte, heeft zich eene flinke positie verworven.

De trap afdalende, wandelen wij door het reusachtige Restaurant van het Instituut en bereiken eene ruime vierkante binnenplaats. Wij treden nu de afdeeling van wetenschappen en ambachten binnen. Hier wordt toezicht uitgeoefend op den handenarbeid der leerlingen voor de wetenschappelijke vakken, en tevens wiskunde en andere vakken onderwezen. Een ander doel van deze afdeeling is het onderricht in alle vakken van nijverheid en in de voornaamste ambachten.

Op de vierde verdieping van het gebouw zijn de natuur- en scheikundige laboratoriums der afdeeling. Den geheelen avond verzamelen zich hier leerlingen, wien de ernst op het gelaat te lezen staat, iets dat ook reeds genoegzaam blijkt uit het feit dat zij hier tegenwoordig zijn na een dag van zwaren arbeid. Deze lessen oefenen een bezielenden invloed uit op de onderwijzers, en geen wonder. Bij de studie van natuur- en scheikunde staan den leerling alle hulpmiddelen ten dienste van laboratoriums die een buitengewonen trap van volmaking hebben bereikt. Ook wordt er aangedrongen op het nemen van proeven door de leerlingen zelve en daarvoor is al het benoodigde aanwezig. De cursussen zijn met zoo'n buitengewone zorg geregeld, dat zij de beste vruchten afwerpen binnen den termijn die voor elk ervan is vastgesteld. Bij de natuurkunde worden vooral werktuigkunde en de warmte bestudeerd vanwege beider practische waarde. Het werk in het laboratorium volgt op de lezing, zoodat de leerling dadelijk door zichtbare proeven het geleerde kan

bewijzen. Een cursus in scheikunde duurt drie jaren en omvat veel werk in het laboratorium.

Al het mogelijke wordt in 't werk gesteld om den leerling vooral practische inzichten te geven. Velen van de leerlingen zijn reeds werkzaam in fabrieken, waar kennis van scheikunde een vereischte is. Des avonds wordt verder algebra en meetkunde onderwezen, terwijl de onderwerpen op populaire wijze worden behandeld als eene onmiddellijke voorbereiding voor een ambachtscursus.

Het onderwijs omvat de studie der electriciteit, de samenstelling van stoommachines, de kracht der verschillende materialen en ontwerpen voor machines. Het wordt gegeven voor jonge mannen, die reeds een dergelijk vak hebben gekozen, maar een meer wetenschappelijken grondslag noodig hebben. De verwonderlijke uitbreiding van de toepassing der electriciteit heeft cursussen, gelijk ze in deze afdeeling worden gegeven, dringend noodzakelijk gemaakt. Het onderricht geschiedt door lezingen, die door proeven worden verduidelijkt. Zelfs de van alle mechanische kennis ontbloote bezoeker vindt iets zeer aantrekkelijks in het gezicht van deze jonge mannen, die in het stoomlaboratorium de doeltreffendheid eener machine berekenen, of in de proeflaboratoriums de kracht van metaaldraden nagaan, of van materialen die voor samenstelling worden verwerkt. En de indruk wordt nog versterkt door het besef, dat het hier geen spel geldt, maar werk, dat niet alleen ontwikkelt, maar voor den leerling is van onmiddellijk practisch nut.

De handelsplaatsen bewijzen welk eene verandering de wereld ondergaan heeft sinds de invoering van het beginsel van verdeeling van arbeid. Zij trachten het oude systeem van leerjongens te vervangen, en in den kortst mogelijken tijd zooveel mogelijk vruchten af te werpen. Hiermee bedoelt men dat men den leerling eene reeks zorgvuldig gekozen oefeningen zal doen doorloopen, die ieder een nieuw beginsel in practijk moeten brengen.

In de timmerwerkplaatsen vinden wij een bijna afgewerkt modelhuis. Het is door leerlingen gebouwd en daarbij hebben zij alle bewerkingen van den bouw gezien en in praktijk gebracht.

Hetzelfde beginsel wordt gevolgd bij het onderwijs in het looden en muurschilderen. Bij deze handelsklassen is de samenwerking der verschillende ambachten voorzeker een bemoedigend teeken.

De cursussen in fresco- of muurschilderen verdienen eene afzonderlijke vermelding, daar het zeker lof ver-

dient dat het standpunt eener kunst, die in onze huizen van zooveel belang is, hooger wordt geplaatst. De leerlingen zijn ook hier practisch bezig in kleine kamertjes met drie muren teneinde eene grondige studie te maken van het ontwerpen van fresco's. In het tweede jaar wordt veel tijd aan teekenen besteed en het laatste leerjaar wordt gewijd aan de samenstelling van versierselen en het voortbrengen van volledige ontwerpen voor paneelen en plafonds.

Het Pratt-Instituut wordt wekelijks door honderden bezocht. Waarschijnlijk is slechts een gering aantal van hen in staat den omvang of de beteekenis te begrijpen van de taak, welke het Instituut tracht te volbrengen. Op de Wereldtentoonstelling te Chicago kan men een klein plan zien van het gesticht, zoo ingericht om op de beste wijze de methode der opleiding te verklaren, zooals die in afdeelingen, cursussen enz. plaats vindt.

Er is bovendien een vertrek gewijd aan de tentoonstelling van het werk van vrouwelijke leerlingen en gegradueerden. Deze dient om eene voorstelling te geven, niet alleen van de ontwikkelende kracht van het onderwijs, maar ook van het feit, dat de lessen aan het Instituut groote waarde hebben als middelen tot opleiding in kunsten en wetenschappen, waardoor vrouwen in eigen onderhoud zullen kunnen voorzien.

De beteekenis hiervan laat zich niet in weinig woorden verklaren. Het is gemakkelijk in schoonklinkende termen de emancipatie der vrouw te bespreken. Maar hier is eene schitterende overwinning behaald. Het is hier duidelijk dat de vrouw niet is uitgesloten in den strijd om het bestaan door de velerlei concurrentie op allerlei gebied, die het kenmerk is van onzen tijd. Indien de uitvindingen onzer eeuw het systeem van industrie al gemaakt hebben tot een samengesteld werktuig, zoo is tevens een eigen arbeidsveld geopend voor de bekwaamheid, smaak en handigheid der vrouw. Bijna ieder werkstuk dat hier te bezichtigen is, staat op de eene of andere wijze met het denkbeeld van huiselijkheid in verband. Het schijnt ons hier toe, dat de ware emancipatie der vrouw haar niet berooft van hare roeping als ziel en engel van het huisgezin.

Deze tentoonstelling bevat werk, verricht door vrouwen, die door zestien verschillende vakken, aan het Pratt-Instituut geleerd, in haar onderhoud voorzien. De teekeningen, artikelen, vervaardigd volgens ontwerpen van leerlingen, houtsneewerk, japonnen, hoeden enz. kunnen hier moeilijk naar waarde worden beschreven, doch het geheel is hoogst lofwaardig en belangwekkend. Van de groote schare van 2,000,000 vrouwen, die nu op verschillende wijze in haar onderhoud voorzien, hebben velen hare opleiding aan het Pratt-Instituut te danken. De normaalcursus heeft 61 onderwijzeressen in het teekenen uitgezonden, wier jaarlijks salaris gemiddeld 768 dollars bedraagt.

De geëxamineerde leerlingen der verschillende cursussen hebben goede posities als onderwijzeressen of als teekenaarsters in bekende inrichtingen of fabrieken, of wel zij oefenen haar beroep onafhankelijk uit; anderen hebben betrekkingen in het bureau van eenen architect, terwijl 96 van haar, die hier kennis van koken en de behandeling der wasch opdeden, haar eigen brood verdienen en zonder twijfel een' invloed ten goede uitoefenen.

De cursussen in naaien, japonnen en hoeden maken hebben 3888 vrouwen voor een beroep geschikt gemaakt. De lessen in phonographie, boekdrukkunst en boekhouden leverden 704 vrouwelijke boekhouders en snelschrijvers. Van dit aantal

genieten 486 een gemiddeld wekelijksch inkomen van 12 dollars. De school voor boekbinders werd twee jaar geleden geopend, en van de 34 leerlingen zijn er nu reeds 21 als assistenten van boekhandelaars geplaatst.

Wanneer men nadenkt over het werk van eene groote inrichting voor opvoeding en onderwijs, die nog zulk een kort bestaan heeft, rijst natuurlijkerwijze de vraag: Wat zal de toekomst brengen? Klippen moeten worden omgezeild, zandbanken vermeden, en menige haven moet veilig worden bereikt. Het nieuwe gebouw dat in September 1894 voltooid zou zijn, zal iets van het plan en ideaal van den stichter van het Instituut verwezenlijken. Het tegenwoordige gebouw of liever de gebouwen vertoonen, hoewel reusachtig en indrukwekkend, op zijn minst genomen geen klassieken bouwtrant, en deze eenvoudige stijl werd gekozen uit vrees dat het ideaal van den stichter wellicht niet vatbaar zou zijn voor verwezenlijking.

Daarom werd het hoofdgebouw zoo ingericht, dat het, indien aan de school geen blijvend bestaan kon worden verzekerd, voor fabriek zou kunnen dienen. Het nieuwe gebouw zal niet alleen bewonderenswaardig geschikt zijn voor het doel, waartoe het bestemd was, maar zal in- en uitwendig een waarlijk schoonen aanblik opleveren. Vooral in de bibliotheek zal nog menige verbetering worden aangebracht, en zeker bestaat er haast geene school met een grooteren en beteren boekenschat dan het Pratt-Instituut. Ook zal de inrichting nog voor grooter uitbreiding vatbaar zijn. Wanneer het ideaal van den directeur der bibliotheek ook maar eenigszins wordt verwezenlijkt, dan zal zij van onberekenbaar nut zijn voor alle afdeelingen van het Instituut. Eene andere belangrijke aanwinst is eene gehoorzaal die 600 menschen kan bevatten, en waar lezingen zullen gegeven worden betreffende het werk der verschillende afdeelingen. Het is te hopen, dat behalve de lessen in de ‘highschool,’ het academisch gedeelte van het Instituut, de lezingen over geschiedenis en aardrijkskunde in deze schoon ingerichte zaal druk zullen worden bezocht In het groote kunstmuseum, dat bijna de geheele tweede verdieping zal beslaan, zullen modellen geplaatst worden, die op aanschouwelijke wijze de ontwikkeling van beeldhouwkunst, houtsneekunst, geslagen ijzer, weefsels enz. weergeven. Op deze zelfde verdieping is eene galerij voor de tentoonstelling van platen en teekeningen en schilderijen. Er zullen hier niet alleen de beste voortbrengselen van de leerlingen worden tentoongesteld, maar ook nu en dan andere tentoonstellingen worden gehouden.

De kunstafdeeling zal de derde en vierde afdeeling beslaan, en de inrichting en de verlichting der ateliers

LIEFDESGEFLUISTER. Naar Muzzioli. (Zie blz. 158.)

laten weinig of niets te wenschen over. Breede balkons zijn in het geheele middelgebouw aangebracht, en alle vertrekken der derde en vierde verdieping komen daarop uit. Verder zullen overal op de muren platen in houtskool worden opgehangen, die de verschillende historische schilderscholen en die der beeldhouwers en bouwkunstenaars zullen verduidelijken, en aldus eene groote verzameling, als die van een Museum, zullen vormen, die voor het gebruik der leerlingen en voor het publiek beschikbaar zal zijn.

Het bovenstaande is slechts eene zeer gebrekkige schets, die in algemeene trekken eene inrichting behandelt, welke een levend gedenkteeken mag genoemd worden, niet alleen van de mildadigheid, maar bovenal van het karakter van haren stichter. Ik sprak aan het begin van dit artikel van de twaalf leerlingen, die het eerst hier onderricht vroegen, als van het begin van het Instituut. In dieperen zin was de oorsprong van het Instituut te zoeken in eene ingeving, of liever in de vaste overtuiging en het geloof fn het hart van één man die den grond legde tot zijne wording, en nog altijd de stichting beheerscht.

Liefdesgefluister.

Muzzioli heeft zeker Alma Tadema tot voorbeeld willen nemen; de lauweren van onzen beroemden landgenoot schenen hem begeerlijk toe en hij heeft getracht hem na te volgen in het schilderen van oud-Romeinsche paartjes en - marmeren banken.

Op het oog zou men in ‘Liefdesgefluister’ ook een Tadema gaan vermoeden; maar als men een weinig goed toekijkt dan ziet men het verschil wel, want hoe mooi en aantrekkelijk ook het tafereeltje van den Italiaan moge zijn, antiek Romeinsch is het niet. De jonge dame is een zeer moderne salondame, die het bal ontloopen schijnt. Hij ziet er Romeinscher uit zoowel van uiterlijk als van kleeding.

Maar nu wij goed toezien komt er een twijfel bij ons op. Zou het wel de bedoeling zijn geweest van den schilder ons echte, heusche Romeinen voor te stellen, of wel zijn het niet twee gecostumeerden, die zich afgezonderd hebben van het woelige bal, om eens naar hartelust te kunnen keuvelen en fluisteren?

Als dit het geval is, dan slaagde de bedoeling van den kunstenaar uitstekend om ons een Alma Tadema in modern costuum te schenken.

Een anekdote over Rosa Bonheur.

Rosa Bonheur, de beroemde schilderes, heeft onlangs bericht ontvangen van haar bevordering van Ridder tot Officier van het Legioen van Eer; zij is de eenige vrouw aan wie deze onderscheiding ooit verleend is.

Op zekeren morgen in 1852 stond een man, klein van gestalte, met regelmatige trekken, een breed vierkant voorhoofd en een dichten bos haar, voor een poort; zijn handen staken in den zak van zijn fluweelen pantalon, en hij had niets anders dan een blauwen kiel aan.

Eensklaps kwam een rijtuig met twee mannen in groen- en gouden jachtlivrei op den bok om den hoek rijden en het schoone hoofd van een jonge dame verscheen aan het portier.

Het boertje keek zeer verwonderd en zelfs beangst, toen een der jagers omlaag sprong, regelrecht op hem afkwam en ruw vroeg: ‘Is je meesteres thuis, jongen?’

In een oogwenk verdween de boer, en toonde den verbaasden knecht de kleinste, sierlijkste voetjes in fraaie schoenen van kalfsleer.

Het boertje was Rosa Bonheur zelf, die, om haar studiën gemakkelijker te kunnen doen, zich dikwijls in mannenkleederen stak; dezen morgen stond zij voor de poort harer woning te By bij Fontainebleau en had tot haar schrik in de schoone dame keizerin Eugenie herkend.

Het rijtuig reed het voorplein op; de keizerin, haar hofdame en een lakei werden binnengelaten in het atelier der groote kunstenares, die vijf minuten later terugkwam, het gelaat gloeiend van verlegenheid en nu in de kleederen van haar geslacht, eenvoudig bestaande uit een zwarte japon, witten kraag en manchetten, terwijl een kleine streek aan haar haar was gegeven om het niet te mannelijk te doen schijnen.

Eugenie kwam haar te gemoet, en vriendelijk haar den eenen arm om het middel slaande, hechtte zij met de andere op haar borst het kruis van het Legioen van Eer en gaf haar toen een hartelijken kus.

Rosa Bonheur, die nu twee en zeventig jaar oud is, vertelt gaarne deze geschiedenis en vergeet nooit er bij te voegen: ‘Dit, mijn vrienden! is de herinnering van mijn leven, waarop ik het meeste trotsch ben.’

De geschiedenis van het Elysee.

Al is het Elysée betrekkelijk weinig besproken en kan het zich niet beroemen op het bezit van een afzonderlijk kroniekschrijver, toch heeft het gedurende de laatste twee eeuwen in de geschiedenis van Europa een even gewichtige, zoo niet nog gewichtiger rol gespeeld dan de meeste andere vorstelijke paleizen of openbare gebouwen en nu vooral is er, door den tragischen dood van den grooten magistraat en den rouw, die hierdoor over geheel Frankrijk gekomen is, nog meer de aandacht op gevestigd. Aan al de vertrekken, die de onvergetelijke, diep betreurde president Carnot in gebruik had, zijn historische herinneringen verbonden. Van den tijd toen de markiezin de Pompadour in overleg met Choiseul, plannen beraamde om hare vijanden in het nauw te brengen of wel brieven schreef aan Maria Theresia en hare andere buitenlandsche bondgenooten, om te bewerken dat de oorlog voort zou duren - de oorlog, dien zij meende dat eindigen zou met aan haar naam eene plaats te geven op de schoonste bladzijden van Frankrijks geschiedenis - tot op den dag waarop Napoleon I zijne tweede abdicatie onderteekende in hetzelfde vertrek, waar zijn neef zes-endertig jaren later den uitslag van den *coup d'état* afwachtte, heeft het Elysée steeds in nauw verband

gestaan met vele belangrijke en treffende gebeurtenissen.

Gedurende de eerste jaren der achttiende eeuw was dat gedeelte van Parijs, dat nu als de *Champs Elysées* en het *Quartier de l'Etoile* bekend staat, een boschrijk voorstadje, dat nog niet met de hoofdstad samenhing; en toen de minderjarige koning Lodewijk XV, om den regent welgevallig te zijn, hiervan een gedeelte aan den graaf d'Eureux schonk, meende hij ongetwijfeld, dat het een vrij onaanzienlijke gift was, waar hij den vriend van zijn neef mee vereerde. Maar monsieur d'Eureux wist wat hem te doen stond en na eene der rijkste erfdochters van zijn tijd, de dochter van den bankier Croizat, gehuwd te hebben, gaf hij Molet last, hem het fraaiste huis te bouwen dat in of nabij Parijs gevonden werd. Er is echter weinig van het werk van den grooten architect bewaard gebleven, ofschoon zij, die het hotel d'Eureux, zooals het toen heette, hebben laten vergrooten of veranderen, getracht hebben, zich zooveel mogelijk aan Molet's oorspronkelijk plan te houden.

Bij den dood van den graaf d'Eureux kocht madame de Pompadour, die toen op het toppunt van haar roem maar ook van hare impopulariteit was, dit Parijsche ‘hotel’ voor de toen fabelachtige som van 730,000 francs, en tevens wist zij den koning te bewegen om haar een grooten moestuin en een park, die in de nabijheid te koop stonden, ten geschenke te geven. De Parijzenaars vonden het verre van aangenaam dat de beruchte markiezin zich in hun midden zou komen vestigen. Tallooze epigrammen en liedjes werden op haar gemaakt en in den nacht, die aan den dag, waarop zij hare woning zou betrekken, voorafging, werd er een biljet met de woorden *AEdus Reginae Meretricum* op den muur geplakt. Om de algemeene gevoelens ten opzichte van haar gunstiger te stemmen, deed zij kort daarop afstand van het stuk grond, dat de koning haar op haar verzoek gegeven had. Niettegenstaande de vele moeilijkheden, waarmee zij dus te kampen had gehad alvorens zij het hotel d'Eureux goed en wel in gebruik kon nemen, behield madame de Pompadour toch een groote voorliefde voor hare Parijsche woning. Zij liet het paleis op nieuw en geheel volgens haar eigen smaak inrichten, terwijl de voor haar gebruik bestemde vertrekken op de eerste étage alle bekleed werden met kostbare Gobelins, gemerkt met de letters LLs (Louis) waarboven een koningskroon prijkte. Eindelijk liet zij haar tuin aanmerkelijk vergrooten door een stuk grond, dat aan de stad Parijs behoorde, aan te koopen, en gedurende den tijd, dat zij het Elysée bewoonde, werden er eenige der schitterendste feesten gegeven, die ooit in Frankrijk gevierd zijn.

Bij haar dood vermaakte zij het paleis met toebehooren aan den koning en gedurende eenigen tijd diende het als verblijfplaats der gekroonde hoofden, die tijdelijk te Parijs vertoefden.

Toen Lodewijk XV in 1773 in geldverlegenheid was verkocht hij de woning zijner gunstelinge aan Beaujon, een der vermogendste mannen van zijn tijd. Het was gedurende zijn kort verblijf op het Elysée dat de tuin die veranderingen en verfraaiingen onderging, welke tot nu bewaard zijn gebleven en ook om het inwendige van het paleis te laten opluisteren ontzag hij geene kosten.

In 1790 werd het hotel Beaujon aan de hertogin van Bourbon verkocht, waarop het voor het eerst als het Elysée Bourbon genoemd werd Maar alhoewel de hertogin dit nog niet scheen in te zien was de Fransche revolutie reeds in vollen gang. Het vorige jaar was de Bastille verwoest en het duurde niet lang of de hertogin zag zich genoodzaakt het Elysée te verlaten en zich bij de talrijke *émigrés*, die zich naar het buitenland begaven, aan te sluiten. Nu werd het Elysée het eigendom van den Staat,

wat waarschijnlijk de oorzaak is, dat het niet geplunderd en verbrand is geworden. En werkelijk verdient het opmerking dat het Elysée een der weinige vorstelijke paleizen in Parijs is, waar de plunderaars nimmer hunne woede op gekoeld hebben.

Gedurende het consulaat werden er in de tuinen van het Elysée eenige volksfeesten gegeven en kort daarop stond Napoleon het aan zijn zwager Murat af, die het echter spoedig teruggaf. De keizer was zeer gehecht aan het Elysée Napoleon, zooals het sedert genoemd werd. Toen hij na den slag van Waterloo, aan spijt en vertwijfeling ten prooi, naar Parijs terugkeerde, trok hij zich binnen de muren van het Elysée terug en deed er den 22sten Juni 1815 afstand van zijne rechten ten behoeve van zijn zoon. Weinige weken later werd het studeervertrek des keizers de kamer van den hertog van Wellington en later dat van den keizer van Oostenrijk.

Toen Lodewijk XVIII weer naar Parijs terug kon keeren liet de hertogin van Bourbon hare rechten op het Elysée gelden, maar men wist haar te bewegen, het hotel Monaco in ruil of als vergoeding aan te nemen. Bij het huwelijk van den hertog van Berry namen hij en zijne bruid het Elysée in bezit en bleven zij er gevestigd tot de hertog door de hand eens moordenaars viel, waarop de hertogin niet langer verblijf wilde houden in eene woning, waaraan voor haar zulke gelukkige en droevige herinneringen verbonden waren.

Terwijl de hertog en de hertogin het Elysée bewoonden, werd de kapel geheel volgens Siciliaanschen stijl ingericht; doch overigens bleef het inwendige van het paleis in hoofdzaak hetzelfde aanzien behouden, dat het na de veranderingen, door Beaujon aangebracht, gekregen had.

Achttien jaren lang bleef het Elysée leeg staan; maar in 1848 wees het nieuwe gouvernement of liever het parlement het aan als residentie van den president der republiek.

Na de vlucht van Louis Philippe in Februari 1848 hadden de staatkundige woelingen, die maanden achtereen Frankrijk in beroering brachten, eindelijk aanleiding gegeven tot de bloedige Junirevolutie; op den 29sten van denzelfden maand werd generaal de Cavaignac tijdelijk tot president der republiek aangesteld; maar in de daaropvolgende Decembermaand bleek het dat de Napoleontische legende den Franschen nog na aan het hart lag, want tot verwondering van geheel Europa, werd Lodewijk Napoleon Bonaparte met over-

groote meerderheid van stemmen tot president uitgeroepen. Toen was het dat de toekomstige keizer der Franschen zijn intrek in het Elysée nam, waar de *Prince Président* (zooals hij toen reeds tot verontwaardiging der republikeinen genoemd werd) zich met enkele zijner

President SADI CARNOT. † 24 Juni 1894.

getrouwe vrienden op den *coup d'état*, die in December 1851 plaats zou hebben, voorbereidde.

Gedurende het derde keizerrijk werd het Elysée wederom de plaats waar buitenlandsche vorsten, die Parijs bezochten, hun intrek namen; de czaar aller Russen, de keizer van Oostenrijk, de sultan van Turkije en verscheidene andere vorsten hebben er verblijf gehouden en herhaaldelijk verwachtte men, dat het Elysée aan eene der talrijke familiebetrekkingen des keizers tot woonplaats zou worden aangewezen. Gelukkig zijn deze vermoedens niet bewaarheid, en toen de communards in Parijs den boventoon voerden, werd het Elysée op eene lijn gesteld met de vele andere fraaie huizen, die de smalle, drukke hoofdstraat van de Faubourg St. Honoré versieren en vond men het niet de moeite waard het te plunderen of in de asch te leggen.

Na den Fransch-Duitschen oorlog werd het Elysée weder de officieele woonplaats van het hoofd van den staat; maar gedurende den korten tijd, dat Thiers de teugels van bet bewind in handen had, had het paleis meer het voorkomen van een ordelijk, stelselmatig ingericht kantoor dan van de residentie van den *chef d'état.* Parijs begon zich langzamerhand te herstellen van de schokken, door het beleg en de commune teweeggebracht, en de oudere republikeinen, die den president ter zijde stonden, waren er meer op uit om het land de achting voor en het vertrouwen in zichzelf terug te geven dan om zichzelven met de insigniën van hun ambt te omgeven; het kwam toen in niemand op den president en zijn echtgenoot een verwijt van hun eenvoudig, zakelijk leven te maken en de zuinigheid, die in den heer Grevy zooveel aanstoot gaf, kon men niet anders dan verdienstelijk vinden in den man, die het vredesverdrag geregeld en eene verbrokkeling van zijn land voorkomen had.

Den 24sten Mei 1873 gaf Thiers het presidentschap over aan maarschalk Mac-Mahon, hertog van Magenta. Door zijne bekwaamheden als militair en zijne

goede hoedanigheden als mensch was de maarschalk reeds zeer populair zoodat het hem en zijne schoone vrouw geen moeite kostte om de harten der Parijzenaars voor zich te winnen.

Ongeveer zes jaren leefden de hertog en de hertogin van Magenta op bijna koninklijken voet en meermalen heeft men de opmerking gemaakt, dat de levenswijze op het Elysée even aantrekkelijk en schitterend was als vroeger die op de Tuileriën, zonder daarbij vergezeld te gaan van de kolossale uitgaven en het politiek bederf. De Parijzenaars, gewend aan Mac-Mahon's edelmoedigheid en vorstelijke mildheid, konden hun ergernis over de misschien te eenvoudige levenswijze van zijn opvolger, den heer Grevy, kwalijk verbergen en toen het bleek dat zijn schoonzoon, de heer Wilson, in het beruchte decoratie-schandaal betrokken was, werd president Grevy's terugkeer in het ambtelooze leven met kalmte aangezien.

En toen hebben de poorten van het Elysée zich ontsloten voor hem, over wiens heengaan het Fransche volk nog lang zal treuren, die zich gedurende den te korten tijd, dat hij zijn eervollen maar moeilijken post waarnam, door eene nauwgezette plichtsbetrachting, een eenvoudige en tevens zoo waardige houding, eene strikte rechtvaardigheid en groote bekwaamheden getoond heeft zoo volkomen berekend te zijn voor de taak, waartoe hij betrekkelijk onverwacht geroepen werd. Van welke gebeurtenissen het Elysée nog het tooneel zal zijn, zal de toekomst leeren. Zeker is het echter dat men grond

President CASIMIR PÉRIER, gekozen 27 Juni 1894.

heeft de keuze van Casimir Périer tot president der Fransche republiek toe te juichen, dat hij waardig is Carnot's opvolger te zijn en dat men alle reden heeft om te verwachten, dat hij binnen de muren van het Elysée zijne beste krachten aan Frankrijk wijden zal.

Wiesbaden Met illustratiën van W. Zehme.

Onder alle badplaatsen is er stellig geen, die zich bij ons te lande in zulk een populariteit verheugen mag als Wiesbaden.

Gewoonlijk eindigt het traditioneele Rijnreisje dat zoovele jonge paartjes tot begin van hun huwelijksleven kiezen, en dat tevreden ouders hun werkzamen zoons en dochters beloven als eerste proefje eener buitenlandsche reis, met ‘Wiesbaden’.

't Is dan ook zoo'n stad vol heerlijkheden, dat Wiesbaden, zoo'n ware bekroning van het vroolijke, opgewekte tochtje langs den Rijn.

Denk maar eens aan uw eerste reis, aan dat oude, statige Keulen met zijn majestueuzen Dom, waar men het eerst den Rijn in volle breedte en pracht aanschouwt. Overweldigend stormen de indrukken op u los, en met een soort van plechtige vreugde

HET KURHAUS TE WIESBADEN.

en blij gevoel van afwachting voor de verrassingen die volgen moeten, begint gij den volgenden morgen uw Rijnreis.

Het gaat crescendo, tot Bonn is 't niet veel, maar daarna komt er aan de opgetogenheid, de verrukking geen einde.

Godesberg, Rolandseck, de Drachenfels, Remagen, het Ahrdal, alles even mooi, even poëtisch, en dan Coblentz, Ehrenbreitstein, hoe opent zich hier een wereld vol verbeelding, een rijkdom van impressies en sensaties voor hen, wien dat alles nieuw is - maar eerst na Coblentz daar begint het mooie!

Ja zeker, elke kromming der rivier brengt nieuw genot. Die heuvels met wijnstok begroeid, die rotsen, die dorpjes zoo koket langs de oevers geschikt, die hotels die kasteelen, die kasteelen die hotels schijnen en dan die ruïnes, echt en onecht, kunstmatig en natuurlijk, dat water breed en vlak als een meer, nu en dan schijnbaar geheel omsloten door de bergen, en die Loreley, het Bingerloch, Rudesheim, schuilgaande onder de rozen, het Niederwald met zijn trotsche Germania en na korte rust van de oogen Mainz, de oude bisschopsstad en dieper het land in eindelijk Wiesbaden, het eenige, onveranderlijke Wiesbaden!

Wie denkt er nog aan dat Wiesbaden een badplaats is, dat wil zeggen een stad, waar men zijn geschokte gezondheid gaat herstellen, waar men zijn ledematen door baden of wrijven of waterdrinken weer in orde brengt!

Nergens valt het ziekelijke minder op dan in Wiesbaden. Al ware Wiesbaden geen badplaats, het zou nog een mooie stad zijn met de fraaiste omstreken die men zich denken kan. Een zomer- maar ook een winterstad, want 's zomers kan het er verbazend warm zijn, 's winters is het er, dank zijn gunstige ligging, koesterend lekker.

Wiesbaden meent voor alles geen ander doel te hebben in de wereld dan mooi te zijn en genot te geven; men moge over dit levensdoel eener stad denken zooals men wil, zeker is het, dat niemand die ooit zich binnen haar toovercirkel waagde, zich aan de bekoring die van haar uitgaat, kan onttrekken.

Verbeeld u, dat ge er eens komt op een zonnigen Julidag! Alles schittert u dan toe, de hotels met hun rood- en grijze marquises, de balkons vol klimop, convolvulus, clematis, wilde wijnrank, de tuinen vol rozen, rozen niets dan rozen, wit, zalmkleur, rose, geel, rood; bloemenmeisjes met bouquetten van vijf pfennig, zoo rijk en geurig als kwamen ze uit onze eerste bloemenwinkels.

En dan de Wilhelmstrasse met haar winkels vol van die echte badplaatsaardigheden, kleinigheden en dure dingen, maar alles even smaakvol, even schitterend en kleurig, en vlak tegen de stad geleund de groene bergen, de parken en de tuinen, met vroolijke villa's en gekanteelde torentjes en over alles de zon, de rijke, levenwekkende, gouden zon. Is dat de aarde, dat tranendal, heerscht daar nu dood, ziekte, ellende, wanhoop, armoede? Neen, de wereld is een paradijs, waarin alle menschen lachen, vroolijk zijn, pret maken.

En dan het Kurhaus, ouderwetsch, een weinig vervallen van buiten, met zijn kolonnades vol winkeltjes en zijn kurtuin met den grooten vijver en de hooge fontein; wanneer dan de badgasten daar wandelen, samengestroomd uit alle streken der wereld, alle talen sprekend, de dames in de mooiste toiletten, zoo opzichtig en grillig als zij thuis niet zouden durven dragen, de heeren in hun onberispelijke wandeltoiletten, monocle in het oog, badientje in de hand, de fransche gommeux, naast den Wiener Gigerl, de hollandsche fat dicht bij den breedgeschouderden uhlaan, hier en daar een persoon met onderscheiding gegroet en van wien men fluistert:

‘'t Is de Hertog van Xburg en de Aartshertogin Maria Genoveva of de prins van D...’

‘Weet gij wie dat is? De koning van Noordland, de kroonprins van Antigua.’

Dan voelt men eerst hoe goed het is te leven, te reizen en - een goedgevulde beurs te hebben bovendien, want geld kan men zoo goed, zoo buitengewoon goed gebruiken in het liefelijke Wiesbaden.

Maar, is Wiesbaden mooi overdag, 's avonds gelijkt het een féerie; iedere gelegenheid grijpt het aan om feest te vieren, de herinnering aan een ouden veldslag, de verjaardag van een keizer, prins of prinsje, dikwijls viert het ook maar feest om niets, alleen omdat het zoo prettig is en zulk mooi weer en er zooveel kurgasten zijn.

In het arrangeeren van ‘Gartenfeste’, turnfeesten, vooral kan het Kurhaus moeilijk zijn gelijke vinden; zoo iets vol afwisseling en pret, zulk een feest der oogen kan men zich moeilijk voorstellen als men het niet zelf gezien heeft.

De geheele tuin schittert in bengaalsch licht en is door veelkleurige lampions à g i o r n o verlicht. 't Is er vol, stik, al te vol, wat 'n menschen! Waar komen ze vandaan.

Wat gonzen die stemmen en wat wordt er gedrongen, en geduwd, en gejuicht; als iets ons genot kon verstoren, het is die overgroote, dringende volksmenigte.

Maar och! zij willen ook gaarne genieten en daartoe is hun hier ruimschoots gelegenheid geschonken. Van middag is een luchtballon opgegaan, waaruit een man met een parachute 200 meters hoog omlaag springt.

Akelig, griezelig en men rilt nog bij het herdenken van dat vreeselijke schouwspel, en als het morgen weer gebeurde zou men nog met meer vuur het trachten te zien dan vandaag; dat huiverinkje van angst en schrik te gevoelen is ook zoo prettig nu en dan, het hoort er bij, het kruidt, het prikkelt vreedzamer genoegen.

En nu gaat een langgerekte kreet van bewondering door de menigte:

‘De groote fontein springt!’

Hoe verrukkelijk, dat aan te zien, die kristallen waterzuil opspringend uit den grooten, spiegelgladden, het blauw des hemels weerkaatsenden vijver, schuimend, bruisend, in alle kleuren van den regenboog schitterend en een regen van diamant neerkletterend over de zwanen, de gondels en de bewonderende gezichten der kurgasten.

Dat was overdag maar nu is het avond en ontelbare lampions omzoomen den weg en sluiten den vijver als in een wonderbaren toovercirkel; de fontein is nu als in een feestsluier gehuld door de bonte kleuren van het bengaalsche licht. Nu eens lijkt zij van louter smaragd, dan een enkele, vurige robijn; de muziek laat zich hooren om de uitstekende Kurkapel; aan alle tafeltjes zitten de gasten rookende, etende, drinkende, hakende, breiende, af en toe luisterend maar onophoudelijk babbelende.

Als het volslagen donker is, begint het vuurwerk, een spel van draaiende zonnen, een regen van in blauwe, roode, violette stralen losbarstende vuurpijlen, de Eiffeltoren in glansrijke lijnen en dan de noodige raketten en vuurbollen, zoo echt een speelgoed voor kleine en groote kinderen.

Dan zijn er nog allerlei kleine amusementen en verrassinkjes in den Kurtuin; daar hebt ge op het einde van het park het lief gelegen Dietermühle, waar men zich heerlijk laven kan aan een schoteltje zure melk, en de tent met den t i r a u p i s t o l e t, waarin zelfs elegante dames met haar geganteerde vingers den haan van het pistool overtrekken. Dan komen de schouwburg, de concertzaal waarin een orkest van Hongaarsche tziganen hun wilde, betooverende muziek laten hooren, en dan nog vindt men daar het leeskabinet, waar menigeen een toevlucht vindt tegen het gewoel en gejoel van daarbuiten en op zijn manier van genot zwelgt, omringd van alle mogelijke couranten uit de vier werelddeelen, couranten van elke taal en elken landaard. Ook aan dit rustige, kalme genot kan de courantenliefhebber in Wiesbaden zijn hart ophalen.

En den volgenden morgen na de verplichte wandeling naar de bron - een glaasje minder welriekend water zal een gezonde maag niet schaden - maakt men plannen om in den omtrek tochtjes te maken; het eerste van alles geldt natuurlijk den Neroberg; vroeger kon men daar niet komen dan per rijtuig of te voet, nu brengt een tandradbaan u er snel, veel te snel naar toe.

Een moeielijke beklimming van de eenigszins steile paden wordt anders boven gekomen wel beloond. Het gezicht op het plateau boven is verrukkelijk; daar ligt aan onze voeten Wiesbaden, het vroolijke, lachende Wiesbaden en verderop het vruchtbare Rijnland, doorsneden van den breeden, schitterenden stroom; de lucht is stil en helder, slechts hier en daar zweven wolkjes over het smettelooze blauw; alle voorwerpen nemen een fijnen, teeren glans aan in de wazige lucht, die hen omhult en alle omtrekken verzacht; op den Rijn ziet men eenige bootjes glijden, verdwaalde watervogels gelijkend, een stoomboot laat haar lichtblauwe wolkjes traag achter zich zweven, men ziet Bieberich, Darmstadt, de torens van Mainz, de boschrijke hoogten van het Taunusgebergte, heel in de verte de toppen van het Odenwald en over alles zweeft een geheimzinnige bekoring, penseel noch pen kunnen dat uitdrukken, men kan het slechts voelen en in zijn hart bewaren als een der zoetste, reinste aandoeningen van zijn leven.

En dat bosch op den Neroberg, hoe koel, hoe frisch zijn al die stille lommerrijke paadjes; een doolhof schier, bergop, bergaf, totdat men komt aan de Grieksche kapel met haar vergulde koepeltorens, een mausoleum door den laatsten hertog van Nassau opgericht, de nagedachtenis zijner jonggestorven vrouw, een Russische grootvorstin, ter eere. Van binnen is het een juweel, met zijn prachtig grafmonument, dat de vorstin slapend voorstelt, jong, schoon, gelukkig en toch ontrukt aan al de weelde rondom haar en toch! misschien stierf zij juist bijtijds. Zij beleefde niet de verbanning van

haar man, het verlies van zijn mooi hertogdom, dat evenals zoovele andere hertogdommen den Pruisischen roofarend ter prooi werd.

Romantisch in de hoogste mate ligt dat kleine kerkje verscholen midden in het woud; de Russische kolonie komt zich daar van haar godsdienstplichten kwijten en als de schitterende équipages komen voorrijden en de dames in haar mooie toiletten en de officieren in hun uniformen er uit stappen, komt er leven en beweging in het woud; een uur later, en alles verzinkt weer in zijn plechtige, kalme stilte.

Men wandelt den Neroberg het liefst af langs dezen met vroolijke villa's en hotels omzoomden weg en door verrukkelijke ‘Anlagen’ waarvan Duitschers het geheim schijnen te bezitten, weer naar de verzamelingsplaats der Kurgasten terug, het Kurhaus met al zijn heerlijkheden. Daar kan men zich altijd amuseeren op alle uren van den dag en den nacht.

Nog een andere groote aantrekkelijkheid van Wiesbaden is de zoogenaamde Rathkeller onder het nieuw gebouwde stadhuis, dat onder de nieuwe prachtgebouwen der badstad een eereplaats inneemt. Het ligt juist tegenover het voormalige residentieslot der Nassausche prinsen.

Dit is een verlokkend rustoord, op een warmen dag den moeden en dorstigen aangeboden; 't is daar zoo recht koel en frisch, Bacchus en Gambrinus bieden hun beste en rijkste gaven hun trouwe vereerders aan. Zoo pas wandelde men in de heete en schelle lucht waar het stof opstuwt onder luidruchtige, woelige menschen; hier zit men rustig aan oud-duitsche tafels in aangenaam schemerdonker, de Munchener bierkruik of de groengouden bokaal in de hand in weldadige frischheid.

's Winters heeft Wiesbaden natuurlijk een heel ander aanzien; dan ziet men daar meer zieke, bleeke gezichten en tengere figuurtjes; door zijn beschutte ligging is Wiesbaden uiterst geschikt, voor teringlijders minder nog dan voor hen, die - euphemistisch toch uitgedrukt - een zwakke borst hebben, voor ouden van dagen, die de ruwe Noordsche wintermaanden niet kunnen verdragen en geld genoeg hebben om hier te overwinteren.

De opgewektheid en het leven ontbreken wel eens, toch kan men meestal nog buiten zitten, zoo zoel en warm is het hier; maar aan den anderen kant biedt Wiesbaden dan zoovele gelegenheden aan tot aangenaam uitgaan, echte winteruitspanningen, dat niemand voor verveling behoeft te vreezen.

Een vijf en twintig tal jaar geleden was een der

IN DE LEESZAAL.

voornaamste ‘attractions’ van Wiesbaden, de speelzaal, - de gevaarlijke slang, in dit aardsche paradijs verscholen. Toen het spelen verboden werd, vreesde men voor de toekomst der badplaats; gelukkig is deze vrees ijdel gebleken. Wiesbaden heeft getoond aantrekkelijkheden genoeg te bezitten om er een van zulk een gevaarlijken, ongezonden aard vrij te kunnen ontberen.

Kleine snoepers.

't Is niet voor niets dat een, twee, drie, vier kleinen zich verdringen om de groote zus, die het jongste broertje op den schoot houdt. 't Is geen belanglooze liefde of hartelijkheid. Helaas! waar vindt men die? Zelfs niet in de kinderwereld. Daar misschien het minst! Zeker, men vindt broer alleraardigst, het liefste van de heele familie - dat vinden kinderen de jongste altijd want dat heuveltje kan hun nog niet aan, dien zijn zij allen de baas, maar nauwelijks is hij Benjamin af en kan zijn beentjes bewegen over den grond en zijn nageltjes gebruiken of hij is geen lieveling meer, zijn rijk is uit, hij wordt een kind als alle andere, dat wil zeggen een lastig, ondeugend, snoepzuchtig, kribbig kind.

Och ja! Klein broertje is zoo'n engel! Dat moest men met de ouderen eens probeeren, hun eten en lekkernijen afsnoepen, wat zou dat een geweld geven, aan slaan, schreeuwen, krabben, huilen, geen gebrek en deze kleine philosoof, hoe kalm en rustig ziet hij rond, nu eens naar dezen dan naar dien. De groote oogen kijken bedaard zelfs naar de zus, die op het oogenblik aan de beurt is om te happen uit de lekkere, zoete brij voor hen allen bestemd. De anderen hebben hun beurt reeds gehad, maar men ziet het hun aan, het smaakt naar meer, de jongen op de trap kijkt eens om, zou zijn beurt niet opnieuw komen? De groote knaap met den hoed op weet dat die nu vóór hem, er zal zijn, de kleine meid met de pop is voor het oogenblik verzadigd voor zoolang het duurt, en het vlaskopje, de gelukkige, wat geniet zij! De handen op de maag gedrukt, den mond wijd open, de oogen gevestigd op den lepel met witte pap, vergeet zij alle andere dingen en onze kleine wijsgeer bekommert er zich weinig om of zijn kostelijk voedsel naar zoovele andere begeerige magen verhuist.

't Is of hij weet hoe het zorgzame tweede moedertje wel zorgen zal dat hij niet tekortkomt - en daarom gunt hij zich ook ruimschoots den tijd verhandelingen te houden over de begeerlijkheid en weinige onbaatzuchtigheid der menschen.

Het geheim van Seaton-hall
Naar het Engelsch van Mrs. L.B. Walford.
(*Vervolg en slot van blz.* 147.)

X.

Hoe, wanneer, en waardoor nieuwe levensmoed, nieuw leven haar doortintelde, haar heur denkvermogen wedergaf, kon Madelaine zich later nooit voorstellen.

Het was wellicht deze reden, dat de stoomboot, waarmede haar oom zou terugkomen, niet zelden veel te laat aankwam, zóó zelfs, dat het menigmaal laat in den avond werd, alvorens zij het Hoofd bereikte, en, ofschoon Tom stellig van zijns vaders aankomst op de boerderij gesproken had, wist hij toch niet of dat inderdaad het geval was.

Eensklaps vloog zij overeind. Het kon misschien nog verhinderd worden. Zij had haar horloge bij zich en het maanlicht dat zich even een weg baande door de zwarte wolkenmassa, kwam haar te hulp; het was eerst

OP DE KURPROMENADE TE WIESBADEN.

negen uur; er was dus - er moest nog gelegenheid zijn.

Noodeloos was het te beproeven de deur te openen. En al ware dit eens mogelijk geweest, dan nog was het passeeren van Toms kamer... een siddering overviel haar en bedenkende hoe weinig schreden zij van hem verwijderd was, zegende zij bouten en hengsels.

Nu was het voor Madelaine altijd een van de griezeligheden van dit treurig verblijf geweest, dat het eenige doch groote raam, in zijn stevige voegen, toegang verleende tot een met klimop begroeide muur, welke, schuins naar beneden loopend, het rendez-vous was van katten, ratten, uilen, vleermuizen en dergelijk gedierte en waarlangs, volgens de legende, de moordenaar moest ontsnapt zijn, nadat hij zijn gruweldaad op de onschuldige, jeugdige bruid had verricht. De echo zijner vluchtende schreden, zeide men, kon men nog iederen nacht hooren.

Van binnen zoowel als van buiten, kon men dit vertrek zeer gemakkelijk bereiken, doch juist deze omstandigheid, vereenigd met het feit, dat men het nooit gebruikte en nog zeldzamer, bijna nooit betrad, schenen op dat verhaal den stempel der waarheid te drukken; en een ieder, al mocht hij ook geen geloof aan dergelijke praatjes slaan, vermeed het geheimzinnig vertrek dat door de verwaarloozing van behangsel en stoffage een treurigen, onrustigen indruk achterliet. En dan nog waarom zoude men de kamer binnentreden indien men er niets te maken had? Bovendien was haar gevangenbebewaarder zoo zeker dat als de gedachte aan haar ontsnapping langs den muur, al bij hem opgekomen ware, hij het zou verworpen hebben als oneindig meer moed van de gevangene eischend dan zij noodig had om te blijven waar zij zich reeds bevond.

Doch juist diè spookachtige torenkamer wekte nu alle hoop bij Madelaine op. Zij vloog naar het venster zonder te denken aan uilen, spoken en moordenaars; en met bovennatuurlijke inspanning van krachten het raam ontsluitend, klom zij er uit, de oogen half gesloten voor hetgeen zij zien mocht.

De muur was hoog doch breed en stevig, het klimop bedekte hem overal; lange takken en lianen hingen er van af, sterk genoeg om er langs te klauteren hoewel bij het booze weer niet zonder gevaar.

Doch de vluchtelinge sloeg daar geen acht op. Hand over hand, van punt tot punt sluipende, slechts de oogen op het naastbijzijnde gericht - even stil te houden wanneer een windvlaag om de tinnen huilde, liep of kroop zij voort, totdat een laatste stouten sprong haar veilig op den grond deed belanden. Toen ging het als een hinde verder langs de loeiende, zwiepende boomen der oprijlaan, de poort uit en de kust langs - want het havenhoofd lag achter de rotsachtige baai. tegen wier brekers de golven donderend aanruischten.

Waar was haar angst? Waar waren de verschrikkingen, die anders in zulk een weer op dit uur en in de eenzaamheid het meisje zouden bekropen hebben? Wat gaf haar klein sidderend voetje, slecht geschoeid voor zulk eene reis, de kracht om over de ruwe steenen steeds voort te snellen? Alle vrees, alle zwakheid was door eene gedachte te niet gegaan - er was geen plaats voor eene andere.

Zoo vloog zij voort, eerst den hoek om - dan de brug over, dan den straatweg, die haar bij wijlen een blik op de zee gunde, dan - -

Maar wat was dat? Goede hemel, een rijtuig?

Het was werkelijk het geluid van snel naderende wielen. Kon het wel eenig ander rijtuig zijn dan dat van Sir Thomas? En àls het haar oom was, dan, ja dan had hij Cumberland reeds gesproken en dan kon niets meer dat bezoek ongedaan maken.

Rillende van koude en angst, ging zij terzijde van den weg. Een sjees snelde voorbij, gelukkig! zij hoorde niet op het kasteel.

En voort ging het weer, tot zij eindelijk het hoofd met al zijn schitterende, dobberende lichten vóór haar zag liggen, en o, goddank! daar was nog geen rood licht te ontwaren.

Hoewel de vluchtelinge nu haar tred had kunnen vertragen, begon Madelaine eerst langzaam te loopen, toen zij de eerste woningen van het dorpje bereikte.

Op Schotsche wijze den zoom van haar kleed over het hoofd geslagen, was de schoone nicht van Sir Thomas in staat hare welbekende gelaatstrekken te verbergen en daar zij nu vooral moest vermijden opgemerkt te worden, was zij blijde in haar eenvoudig huistoilet gekleed te zijn.

Het rijtuig dat op Sir Thomas stond te wachten, schonk Madelaine nieuwe hoop. Haar eerste gedachte was geweest er in te stappen en den koetsier te zeggen, dat een belangrijke boodschap voor haar oom haar genoodzaakt had hem te komen afhalen en zelve te spreken. Maar de bijzonderheid dat zij geheel alleen, en te voet in zulk weer den langen, donkeren weg, zonder hoed of mantel had afgelegd, en, indien men het toevallig ontdekte, zelfs zonder schoenen, hield haar van dat voornemen terug.

Zoo was het niet zonder menige opwelling van tegenzin dat de hooggeboren en fijn opgevoede dame zich onbekend onder den kleinen hoop moest begeven, die zich langzamerhand op het Hoofd vormde, toen het tijdstip van de aankomst der boot meer en meer naderde! Havenbeambten, visscherslui, baliekluivers van iedere soort omringden haar van alle kanten, en een hunner, stouter dan de overigen, begon haar zelfs aan te spreken. ‘Wat voert u hierheen, meisje? Wacht ge ook op de boot?’

Bevreesd zich te verraden en haar gelaat nog altijd gedeeltelijk bedekt houdend, wist het ontstelde meisje niet wat zij antwoordde, waarop haar nieuwe, onbekende vriend, haar nauwkeuriger opnemend, voortging: ‘O, maar u is van hoogen en rijken stand? Nu, het gaat mij natuurlijk niet aan, maar als u op de boot wacht, juffrouw, zou ik liever...’

‘Duurt het nog lang?’ vroeg Madelaine snel.

Maar door haar zachte stem wist hij genoeg.

‘Of dat nog lang duurt? Ja, maar wie is U dan toch? Uwe spraak is niet Gallowaysch, meisje - - God bewaar me! U bent juffrouw Seaton van het kasteel?

O juffrouw, dit is geen plaats voor een dame als gij, om alleen te staan wachten! De herberg is hier achter, juffrouw; het is daar tenminste vrij wat beter dan hier in de koude en dan is mijnheer Cumberland er...'

Madelaine, die reeds van plan was den raad van den eenvoudigen boer op te volgen - want alleen de gedachte aan de praatzieke herbergierster had haar daarvan afgehouden - schrikte bij het vernemen van den geliefden naam. Bijna op hetzelfde oogenblik hoorde zij zijn stem. 'Is er nog geen boot te zien, vriend?' vroeg hij. Cumberland stond vlak achter het bevende figuurtje in de grijze japon.

Om zich te verbergen drong zij nu eens ter zijde dan weer achteruit, en niet wetend hoe dicht zij wel aan den kant stond, gleed zij langs de glooiing naar beneden, en kwam in het ondiepe water terecht.

Gelukkig was er geen gevaar bij, en kon zij zich aan een paal vastklemmen, doch angst, schrik en schaamte weerhielden haar om hulp te roepen.

'Heb je je zeer gedaan, kind?' vroegen verscheidene stemmen, terwijl eenigen zich schrap zetten om de drenkelinge naar boven te trekken.

'Groote God! het is juffrouw Seaton!' riep een stem.

'Juffrouw Seaton? Weet je dat wel zeker man?' klonk Cumberlands stem, en zich daarop haastig door de omstanders werkend, riep hij: 'Hallo! terug een beetje! Achteruit mannen! Ik zal de juffrouw wel helpen.'

Maar wie beschrijft zijne verbazing toen hij dat beminde figuurtje bij het ophelpen, blootshoofds, ongehandschoend, zonder shawl, mantel of iets dergelijks, in zulk een weer, onder zulk gezelschap en op zulk een tijd moest terugvinden.

'God, Madelaine, wat is er gebeurd?' fluisterde hij. 'Maar neen, dat komt er nu niet op aan,' vervolgde hij, haar hand in de zijne drukkend. 'Leun maar op mij. - Heb je je bezeerd?'

'Neen, ik heb me niet bezeerd - niet erg ten minste,' antwoordde zij flauwtjes. 'Ik...' maar toen zij beproeven wilde alleen voort te gaan, ontsnapte haar een kreet.

'Ge hebt u wèl bezeerd! Zijt ge op een steen gevallen?' vroeg Cumberland. 'Waar heb je pijn Madelaine?'

'Neen, het is niets, werkelijk niets; ik heb me slechts hier en daar wat bezeerd. Als ik maar een oogenblikje ergens kon zitten,' en zij zag naar een dier breede steenen stutten, waaraan men de booten vastlegde.

'Ja, ga even zitten,' antwoordde hij. 'Als we hier even blijven uitrusten zal het wel beter gaan. Maar wat beeft ge... Misschien wat koud hé?'

Zij schudde van neen.

'En ge hebt hoed noch mantel,' vervolgde hij bezorgd 'waar moet ik die zoeken? Beneden aan den steiger?'

Neen... niet... gij zult ze niet vinden,' stotterde zij, 'zij zijn er niet... doe maar geen moeite.'

'Ik heb anders maar een vlammetje te maken,' hernam haar geleider, de hand in den zak stekend om het lucifersdoosje te voorschijn te halen.

'Och neen, doe dat niet, het zal niet helpen! 'dwong zij angstig. 'Er is niets te vinden... er ligt niets.'

'Ligt er niets? Dat verandert de zaak,' hernam de jonge man.

'Waar heb je ze dan verloren?'

'Ik heb ze niet verloren,' bekende zij fluisterend, 'ik had haast en liep weg zonder iets om te doen... Ach, vraag mij niets meer.'

‘Maar toch met de wagen...?’ ging Cumberland ondanks voort.

‘Neen, ik kwam alleen... en zij gevoelde dat hare wangen zich kleurden.

Alleen!...’

‘Om oom hier te ontmoeten.’

‘Verwachtte hij u dan?’

Zij zweeg.

‘Ik wachtte ook op uw oom,’ vervolgde Cumberland. Maar... kan ik u met iets dienen? Gij zult mij zeker wel toestaan voor u te zorgen totdat ik u moet afstaan aan iemand die er meer recht op heeft, tenminste...’ hij zweeg even en zich nog dichter tot haar voorover buigend, ‘tot nogtoe altijd... Er kan een tijd komen, waarin,’ en beider harten klopten sneller, ‘waarin niemand...’

‘Hola! Past op voor den wagen!’ schreeuwde een stem in hunne nabijheid, ‘op zij wat!’

Onmensch op zulk een oogenblik!

Zwijgend weken zij terzijde. - Beide stonden nu bijna geheel alleen op het Hoofd, want het meerendeel had onmiddellijk bij het vallen der eerste druppels in de herberg een schuilplaats gezocht, en toen het druppelen in een bui overging was Cumberland wel verplicht haar naar de kleine, overvolle herberg te leiden, waarvan de ingang hun bijna versperd werd door stoere visscherslui. Van binnen zag het gebouwtje er nog slechter uit; tal van vrouwen en kinderen waren er op hun gemak gezeten; gelagkamer en keuken waren overvol, en de damp van tabak en whiskey maakte de atmospheer benauwd en drukkend.

‘Waar moet ik u toch brengen?’ mompelde Cumberland, ‘want hier kunnen wij niet blijven. We moeten elders heen. Juffrouw Mac Killop, heb je geen plaatsje voor mejuffrouw Seaton? U begrijpt wel dat ze onder al die menschen niet kan blijven. Kom, u zal wel een plaatsje hebben,’ eindigde hij ongeduldig.

‘Waarachtig, mijnheer Cumberland, ik zou niet weten waar de juffrouw te bergen.’

‘Kom kom, moedertje, kijk eens wat je doen kunt je zult boven nog wel een nette kamer hebben?’

‘Jawel mijnheer, er is is nog een kamer boven; mijn mooie voorkamer weet uwe, met allemaal beestjes op tafel; maar als het waait, moet u weten, is daar geen stoken aan met het weer; de rook slaat dan naar binnen, en dan kan de juffrouw en uwe toch niet...’

‘Kan je dan geen raam open zetten?’

‘Dat kunnen we niet, mijnheer Cumberland, het touw is gebroken... kijk daar heb je de rook weer,’ voer de praatzieke herbergierster voort, ‘ziet u wel, die komt de trappen al af; as uwe dat niet schelen

TIR AU PISTOLET TE WIESBADEN.

kan, kom dan maar binnen, maar staat hier niet langer in de tocht.'

Maar gelukkig waren velen weder na het overtrekken der bui naar buiten gegaan, en Cumberland slaakte een kreet van voldoening toen eensklaps de welkome aankondiging weerklonk. 'De boot is in 't gezicht!' en de nog overgeblevenen, begeerig naar buiten te komen, zich aan de deur verdrongen.

'Eindelijk,' fluisterde Cumberland, 'eindelijk,.. O, mijn lieveling, mijn engel, eindelijk de mijne...'

Hij vroeg haar ja noch neen. Later zeide hij daaraan nooit gedacht te hebben.

IN HET GROEN. Naar Th. von der Beck.

'En nu weet ik alles,' sprak Cumberland, 'nu zult ge nooit meer iets te lijden hebben Mad, en ook nooit meer iets voor mij verborgen houden, nooit, nooit meer; gij zijt de mijne en ik de uwe. O, te moeten denken aan al wat je geleden hebt, en dat ik daar niets van wist of gedachte van had dan tot voor twee dagen geleden - en hoe weinig kon ik toen nog denken. - Maar waarom hebt ge niet vroeger gesproken? Had het uw oom tenminste gezegd... Maar nu is gelukkig alles voorbij,... voortaan...'

'Maar mijn oom,' fluisterde Madelaine.

'Sir Thomas? Maar nu gij van hem spreekt, verwondert het mij waar hij blijft. De boot moet aan zijn, moet al lang aan zijn. Wij zijn zoozeer met ons zelven bezig geweest - deze kleine kamer was toch op stuk van zaken zoo slecht niet Mad - maar nu moet ik even naar buiten om uw oom op te zoeken. Wat roepen zij daar? Hoor je niet? Brand? Hoor je wel Madelaine, brand, het kasteel?'

XI.

'Het kasteel staat in brand! Het kasteel staat in brand! 't Is in lichte laaie! 't Zal tot den grond toe afbranden met die wind!' Zulke en dergelijke uitroepingen troffen Cumberland en Madelaine toen zij de herberg verlieten.

De regen had opgehouden, de avond was licht en onbewolkt, maar de wind was met het getij tot storm aangegroeid en de stoomboot lag stampende aan het Hoofd,

daar de kapitein besloten had de voortzetting der reis te staken tot het stormen wat verminderd was.

‘Waar is Sir Thomas?’ vroeg Cumberland terstond?

‘Sir Thomas? Waar die zou wezen? Hij is reeds op weg om zijn kasteel te zien verbranden. De arme baron! Hij zal zich moeten haasten ook, als hij niet alles uitgebrand wil vinden. Heeft u dan niets gehoord, mijnheer Cumberland? Heeft u niets gehoord? God bewaar me! ze hebben het toch hard genoeg geroepen.’

‘Ja, ik hoorde het wel, maar wilde zekerheid heb-

ben - ik weet genoeg. - Wij moeten dadelijk weg Madelaine, uw oom...'

'Sir Thomas Seaton is reeds lang naar huis gereden, mijnheer.'

'Reeds langen tijd?' riep Cumberland ontsteld uit.

'Ja, hij ging van de boot dadelijk met het rijtuig verder.'

'Weg!' herhaalde Cumberland, 'hoe is het mogelijk dat wij hem niet hebben hooren wegrijden.'

'Misschien had u het wel te druk,' antwoordde de visscher, hem slim aanziende.

'Men had ons kunnen waarschuwen,' bromde Cumberland, ontevreden over deze onaangename stoornis, en Madelaine aanziende, beet hij zich op de lippen, niet wetend wat met haar aan te vangen.

'Het kasteel staat in brand! - De hemel geve dat ik het mij meer aantrek. Om harentwege ben ik er bijna blij om. Laat het oude gebouw maar afbranden, er is toch niets aan verloren. Maar waar haàr te brengen? En, wat is eigenlijk haar tehuis? Heete muren en sintels? Neen, zij gaat er niet heen.'

'Kunnen wij er niet naar toe wandelen?' vroeg een zeer zachte stem naast hem.

'Wandelen? Neen, dat gaat niet, engeltje! Van avond heb je al genoeg gevlogen, maar ik zal er wel wat opvinden.'

'Mijn arme oom!' zuchtte Madelaine.

'Luister eens. Ik zal er heengaan,' hernam Cumberland na enkele minuten. 'Blijf gij zoolang hier Mad; je bent hier tenminste veilig, en de herberg is leeg.'

'Ja, dat is ie juist, mijnheer,' sprak de waardin met schelle stem, zich bij het paar voegend. 'Al de luidjes zijn naar het kasteel. Dat ik de juffrouw vergeten moest in dat gedoe! Maar zooals uwé zegt, de herberg is leeg, en de mooie kamer rookt niet erg meer. Als de juffrouw dus wachten wil?'

'Ik geloof dat dat het beste zal zijn, Mad,' zei Cumberland.

'We zullen het u zoo gemakkelijk mogelijk maken,' voer het goede mensch voort, 'ik zal dan schoone lakens op het bed leggen en het wat uitwasemen. Mijnheer weet wel dat het altijd drukte is als de boot aankomt. Nu zal het wel rustig blijven: als uwe dus nog naar 't kasteel moet, zou 'k me haasten, want het brandt als een hooischelf af.'

'Je kent de vrouw een beetje, Mad?' fluisterde Cumberland, 'Ik geloof wel dat ze fatsoenlijk is. Ik zou dus maar gaan als ik je was...'

'Ja, ja, ga maar!' dwong zij, 'maar bedenk Frank, om mijnentwil...' en zij vleide zich tegen hem aan.

'Om mijnentwil... Ik begrijp wel wat je bedoelt, vreesachtig dingetje, je bent zeker bang dat ik me zal blootstellen. Maar jij kan òok dapper wezen hé, als het noodig is!' en na menige belofte verliet hij haar eindelijk.

Zooals juffrouw Mac Killop gezegd had, waren er ook massa's menschen op weg naar het brandende kasteel, allen meer of minder uit eene den mensch aangeboren nieuwsgierigheid. Ten laatste kwam Cumberland aan eene algemeene halte. 'Van daar uit kan men het zeker zien', dacht Cumberland, en zoo was het ook. De groote brandende massa, kwam duidelijk uit tegen den nachtelijken hemel en bij een eersten oogopslag zag men dat aan blusschen niet te denken viel.

'Dat is een leelijk ding voor Sir Thomas al worden er geen levens bij verloren; daar zit toch heel wat waarde in!' merkte iemand achter Cumberland op.

‘Waarde? Wie praat daar van waarde?’ vroeg een ander, ‘wat is geld in vergelijking van menschenlevens? Sir Thomas zal weinig om zijn geld denken, als zijn vrouw en al zijn kinderen maar gered zijn.’

‘Al zijn kinderen?’ viel een ander veelbeteekenend in de rede, ‘al zijn kinderen? Daar is er een, om wiens verlies hij nu zoo hard niet treuren zou, geloof ik.’

‘Stil man, stil! Houd je mond,’ waarschuwde er een en Cumberland meende een wenk naar zijn kant gericht te zien.

Toen wierp men het gesprek over een' anderen boeg.

‘Nou, de dames, zullen ook opkijken!’ riep een ander, die meer wist dan de anderen en, terwijl hij sprak, naderde men onwillekeurig meer en meer het tooneel der verwoesting, dat zulk een bedroevend schouwspel aanbood als Cumberland nog nooit aanschouwd had. De machtige rookkolommen die door den krachtigen zeewind wijd en zijd verspreid werden, konden de lekkende vlammen niet verbergen, die van daken, torenspits en kanteelen naar omhoog sloegen en vuurfonteinen gelijk, strooiden zij in allerlei spookachtige vormen hare vonken in het rond, die gedeeltelijk door de winden meegevoerd, elders als een gloeiende regen het aardrijk bereikten. Het gekraak der verterende balken vermengde zich bij wijlen met het geknetter en geraas van het brandende gevaarte, wanneer vloeren en daken donderend naar beneden stortten.

Zóó ver had het vuur reeds voortgewoekerd, en zóó hulpeloos waren de ontstelde bedienden geweest toen de vlammen reeds uitbraken, dat men aldra de mogelijkheid tot blussching had opgegeven. De familie en bedienden moesten dus lijdzaam en op eerbiedigen afstand de verwoesting aanzien van het gebouw, waarin zij zoovele jaren lief en leed gezamenlijk ondervonden hadden.

‘Zoekt u naar Sir Thomas, mijnheer Cumberland?’ vroeg een toeschouwer, die zag dat Cumberland ieder groepje aandeed, ‘die is bij zijn zoon dáár in dat huisje’ en de gedienstige persoon wees naar een der der tuinmanswoningen.

‘Zoo heeft hij misschien brandwonden gekregen?’ vroeg Cumberland.

‘Brandwonden? - Neen, hij is gevaarlijk gekwetst, wanneer het wàar is, wat men zegt. De dokter moet bij hem wezen.’

‘Zoo, en... hoe kwam dat?’ vroeg Cumberland, zich naar de woning begevende.

‘Ja, dat kan ik u niet precies zeggen. Misschien was hij wel dronken, misschien ook niet. Men zegt dat hij er weer een vroolijken avond van genomen had en in de buurt van zijn kamer moet de brand uitgebroken

zijn... daar is de dokter,' en terwijl hij dat zeide trad de geneesheer met Sir Thomas uit de hut.

'Mijnheer Cumberland,' sprak de arts, nadat Sir Thomas in diens rijtuig snel weggereden was, 'gij zijt bevriend met de familie; zoudt gij misschien niet binnen willen komen? De arme jongen heeft geen pijn en zal rustig sterven, maar hij praat en ijlt steeds door dat zijn nicht Madelaine nog in het kasteel zou zijn. Toen ik hier aankwam, geloofde men dat algemeen, zoodat de grootste opgewondenheid hier heerschte, maar toen de koetsier van Sir Thomas mij de zekerheid gaf dat de juffrouw ginds op het Hoofd was...'

'Ja, ja, dat is zij gelukkig. Ik heb haar daar gelaten. en zij is welvarend.'

'Aangenaam het te vernemen, maar de jongen.. zoudt u hem niet gerust kunnen stellen? Als u zich maar verstaanbaar maakt... Het denkbeeld beheerscht hem geheel en al.'

'Dat zal waar zijn,' hernam Cumberland bitter. Men had hem nooit een onaangenamer verzoek kunnen doen dan dit huisje binnen te treden en den zich daarin bevindenden lijder te troosten, den lijder, die Madelaine's tyran was!

'Ik... ik denk niet dat het helpen zal,' verontschuldigde hij zich, 'ik geloof dat het beter is hem alleen te laten.'

'Zooals u wilt, natuurlijk,' antwoordde de geneesheer, de schouders ophalend. 'Er bestaan verschillende denkbeelden over wat men voor een stervende doen moet.'

'Stervende! Hij is nog niet dood... Maar als ik wist dat het iets helpen zoude'... vervolgde Cumberland zich schamend. 'Zou u denken dat hij mij zal herkennen?'

'Dat kan ik u niet zeggen. Hij herkende bijvoorbeeld wel zijn papa, maar liet zich aan hem niets gelegen liggen. Al wat hij antwoordde was een soort van gemompel over juffrouw Madelaine. Het denkbeeld dat de jonge dame in het kasteel is omgekomen, is hem niet uit het hoofd te praten, en als hij er de kracht toe had gehad, zou hij zijn vader zeker aangevlogen zijn, toen deze beweerde dat zij zich veilig en wel bevond. Als de juffrouw hier was...'

'De juffrouw is hier goddank niet,' viel Cumberland in de rede 'en gelukkig!'

'Madelaine is wèl hier,' klonk eene beminde stem bij hem, 'waar is Tom, waar is Tom? Breng mij bij hem, spoedig wat, waarom wacht gij? Is het hier?' ging Madelaine voort, en zij ijlde naar binnen.

'Madelaine, wacht even,' hield Cumberland haar terug, 'wacht even, laat mij eerst gaan. Gij weet niet wat gij vinden zult. - Dokter... Madelaine! Om mijnentwil, ik beloof je alles wat je wilt. Alles zou ik willen, maar dat niet...'

Maar met opgeheven hand gebood zij hem te zwijgen. Ook hij moest thans dien blik zien, waarvoor haar kwelgeest gebeefd had, en zonder verdere pogingen om haar terug te houden, volgde hij haar zwijgend naar binnen.

In een bedstee aan den muur lag de ongelukkige te sterven. De wonden die hij gekregen had, waren van te ernstigen aard, dan dat men op levensbehoud kon hopen; met gesloten oogen en onhoorbare ademhaling lag hij daar bewegingloos neer, terwijl zijn treurig, verwoest leven langzaam henenvlood,

'Zoo kan hij niet sterven,' riep Madelaine, naast de legerstede nederknielend, 'Tom, lieve Tom, ken je me niet meer? - Ken je Madelaine niet meer? Ze is bij je, ze is hier, hier, naast je. Hier is mijn hand - voel je hem niet?' toen de doode vingers de hare niet meer konden omvatten. 'Ik ben Madelaine naar wie je gevraagd hebt; je wildet immers dat ik bij je kwam, niet? Tom, o Tom, hoor je me niet?'

Zij wachtte even, doch hij scheen haar niet te verstaan. 'Hij hoort haar niet meer,' fluisterde de dokter Cumberland in het oor, terwijl zij terzijde stonden en het schouwspel aanstaarden, 'Ik twijfel er aan of hij nog eens bij kennis zal komen...'

'St!' zeide Cumberland plechtig, 'laat hare stem alleen klinken. Wellicht is er toch een, die luistert, al hoort hij niet meer.

Tom, Tom, lieve Tom,' hernam de knielende gestalte naast het eenvoudige doodsbed, 'ik vergeef je, ik zal je liefhebben, ik heb je lief! Toe, kijk me aan, je hoeft niet te spreken, kijk me slechts aan. O God, wat moet ik doen, wat moet ik doen!'

Maar de engel des doods had reeds op zijn voorhoofd, op dat eens zoo gevreesd gelaat, haren stempel gedrukt, had de lippen, die zich zoo vaak geopend hadden tot wreede spotterij en laster voor eeuwig gesloten. Zij stond op en kuste die, lang, heel lang, terwijl de tranen op zijne marmerbleeke wangen druppelden.

'Madelaine...'

Eindelijk was hij dus ontwaakt, eindelijk had hij, hoewel heel, heel even, nog de oogen ontsloten, en had haar erkend. 'Mijn engel!' fluisterde hij onhoorbaar, 'zij is gekomen om... te vergeven...'

Nog een schaduw, een glimp van een glimlach; nog een flauwe zucht, als met moeite geloosd en alles was voorbij. Cumberland droogde zich de tranen uit de oogen, en leidde eerbiedig het weenende meisje uit het doodsvertrek.

XII.

Een hemelsch schoone morgen, een prachtige zonsopgang en een schitterende, kalme zee, volgde op den nacht van verwoesting en dood.

Bewezen geene stomme getuigen, in den vorm van rookende puinhoopen en de bedroefde gelaatstrekken der beroofden niet het tegendeel, dan zoude al het ontzettende, weinige uren vóór dien vredig glimlachenden dageraad voorgevallen, slechts een benauwde droom geweest zijn.

Maar daar stond nog het naakte, geblakerde geraamte van den ouden toren; nog smeulde de vormlooze massa. Ginds in die tuinmanswoning bevonden zich de lijken der slachtoffers - dat van den ongelukkigen kreupele en van Donald, waarvan de laatste

zijn eigen brandstapel had aangestoken. Dat van den bediende was te voorschijn gehaald uit de steenen poort, die gedeeltelijk de kracht der vlammen weerstand had geboden en daar nog stond, overeind, onverwrikbaar.

Zij, die iets van Donalds voornemen wisten, veronderstelden dat hij den brand, en wel in Toms kamer, moest hebben aangestoken; dat hij voorts naar alle waarschijnlijkheid de schel boven den divan had weggenomen, - want alle getuigden dat er geen schel was overgegaan - en de kreupele dus zijn ondergang moest hebben zien aankomen, en dat de brandstichter vervolgens getracht had te ontvluchten. Zij, die zijn wraakgierig karakter kenden, meenden dat hij wellicht met opzet getalmd had om zijn jongen meester te beschimpen en zijne ellenden te aanschouwen en daardoor voor zich zelven te weinig tijd over had gehouden, om voor het vuur, te sneller voortwoekerend door den brandewijn, waarmede het vloerkleed gedrenkt was, te ontvluchten.

Even als het medelijden voor den bediende - zelfs van de zijde van Jane - gering was, evenmin was de droefheid van Sir Thomas over zijn eenigen zoon en erfgenaam groot te noemen; want het was nu gebleken dat diens ongeneeslijke vreeslijke kwaal in den omtrek algemeen bekend was geworden, en dit, gevoegd bij de voortdurende, sloopende zorg en smart voor Sir Thomas, was alzoo niet anders dan als eene verlossing en weldaad te beschouwen.

Mevrouw Seaton maakte hierop natuurlijk - en welke moeder zou dat niet? - een uitzondering. Zij stortte oprechte tranen, doch daar men weet dat de zoon, zooals zij dien beweende, slechts een schepping harer verbeelding was, en de waarheid haar vroeger of later moest ter oore gekomen zijn, moet men erkennen, dat zij terwijl iedereen hare gevoelens eerbiedigde, genadig was behandeld. Het zou toch eindelijk zóóver gekomen zijn, dat men haar niet langer had kunnen onkundig laten, terwijl zij nu nog daarentegen aan de waarde van haar verlies kon gelooven.

Blanche en Flora waren niet zoo lichtgeloovig geweest. Beiden, bleek het van achteren, hadden er van tijd tot tijd aan getwijfeld, doch uit eigenbelang of gemakzucht hadden zij zich opgedrongen het te gelooven en waren dus ziende blind gebleven; het zou immers te lastig geweest zijn zich om de gebreken van een broeder te kwellen.

Nu echter wilden zij het zich wel bekennen en, ofschoon geschokt door de vreeselijke wijze waarop hij gestorven was, zouden zij gehuicheld hebben, bij het betoonen van groote droefheid. Zij gingen kalm en rustig haar weg; meer mocht men niet eischen.

Sir Thomas zelf was, vreemd genoeg, de spraakzaamste over deze treurige gebeurtenis, en Cumberland werd in deze zijn vertrouwde.

‘Alles is nu voorbij;’ zeide hij ‘en daar er helaas! geene kans meer bestaat om mijn armen zoon te redden, is er ook geen reden om u iets te verbergen. Ja, hij dronk, en God weet of hij het niet sterk deed. Ik zag het eerste begin ongeveer drie jaren geleden toen hij voor zijne ziekte opwekkende middelen moest gebruiken. Hij ging daarmede echter voort, naar mijn oordeel te lang en in te groote doses, tot mij eindelijk de geheele waarheid als op het lijf werd geworpen. Ik poogde het kwaad te keeren en twijfelde er niet aan of het zou mij spoedig gelukken, want hij was toen een knaap van vijftien jaar. Maar op harde wijze werd die hoop verijdeld. Keer op keer meende ik er echter in geslaagd te zijn, maar alleen om mij opnieuw bedrogen, mijne bevelen ontdoken en de lieden, op wie ik bouwde, onoprecht jegens mij te zien Niet eerder dan toen Madelaine,’ Cumberland glimlachte - ‘ach, welk een schat zult gij in dat

lieve kind bezitten - niet eerder dan toen zij bij ons kwam, gaf zij mij weder te hopen. Ik dacht dat Tom met haar op den besten voet stond, want zij is aardig, vroolijk, onderhoudend, juist zooals een jongmensch wenscht. Maar ik koesterde te groote verwachtingen en ik vrees dat ik er het meisje maar al te zeer aan hem opgeofferd heb, hoewel het nooit bij mij is opgekomen dat Tom zoo onbeschaamd zou zijn de rol te spelen, die hij gespeeld heeft. Dat mijn zoon...' hij zweeg, te zeer bewogen om voort te gaan.

'Het spijt mij te meer dat ik verplicht werd uwe smart nog te vermeerderen,' hernam Cumberland, 'nu ik weet hoe groot die reeds was. Maar het verblijf in dien toren, waar men haar had opgesloten, en dan het denkbeeld aan wat zou kunnen gebeuren...'

''t Is waar, 't is waar, men moest tot eene verklaring komen. Hoe gelukkig dat zij zoo hare tegenwoordigheid van geest behield! Maar,' vervolgde Sir Thomas, alsof hij het gesprek een andere richting wenschte te geven, 'ik begrijp nog niet recht, waarom de brandstichting niet eergisteren plaats had toen wij allen thuis waren.'

'Ik geloof dat ik dat kan ophelderen,' antwoordde Cumberland, 'mijn rijknecht kwam er voor uit. Hij zegt gisteren een brief van uw zoon voor Donald te hebben meegekregen. Hij deed dat wel meer en zeker niet altijd onbeloond...'

'Wie gaf hem dien; Marks?'

'Neen, ik geloof dat Marks daartoe te eerlijk was, maar Jane, de kamermeid, de beminde van Donald, was de ware handlangster; zij gaf die briefjes voor Donald aan mijn bediende, die daar natuurlijk geen kwaad in zag, en ontving de zijne weder. Zij zal dus ook wel Donald gisterenavond binnengelaten hebben, maar het arme schepsel is geheel berouw en overstelpt van zenuwen.'

'Maar dat briefje van gisteren?'

'Dat bevatte een bevel aan Donald om den volgenden avond te komen als allen uit waren en dan tevens brandewijn mee te brengen en zijne wraak op de verraderes te volvoeren.

De verraderes?'

'Madelaine.'

'Ah juist, en daarom stelde Donald zijne wraak op ons allen uit om eerst aan deze te voldoen? - Waarschijnlijk zag hij ook eerder kans zijn voornemen uit te voeren binnen - dan buitenshuis.'

KLEINE SNOEPERS. Naar H. Kaulbach. (Zie blz. 164.)

'Maar genoeg. En wat nu omtrent uzelven? Uw huwelijk met mijn nicht is de eenige aangename gedachte; zij is uwer waardig en gij, hoop ik, zult haar gelukkig maken. Voor mij is zij steeds de grootste steun geweest. Ik hoop niet haar ooit onvriendelijk bejegend te hebben...'

'Daarvan ben ik overtuigd,' viel Cumberland hartelijk in.

'Maar mijn leven werd zoo verbitterd, zoo verwoest, en daarom vrees ik dat mijne andere kinderen slechts weinig vriendschap van mijne zijde genoten hebben. Ik had nergens genoegen in. Wat zou mij de wereld kunnen schelen? Welk genot kon het mij verschaffen dat het mijne aardsche zaken voorspoedig ging, wanneer mijn eenige zoon, mijn latere stamhouder een leven zou leiden van den gemeensten dronkaard? Hoe meer hij gekregen zou hebben, des te slechter had hij er gebruik van gemaakt. Nu kan ik alles weer opnieuw inrichten,' en een opgeruimde trek kwam over zijn vermagerd gelaat, 'en het eerste wat ik doen zal is te zorgen dat zij, aan wie ik zooveel verplichting heb, een goede huwelijksgift krijgt. Maar apropos, - wat zijn eigenlijk je plannen?'

'Ik hoop u niet te doen ontstellen,' antwoordde Cumberland, strak voor zich ziende, 'ik hoop dat u mij niet voor verwaand en ongevoelig zult aanzien, maar ik dacht zoo... ik had reeds plan gemaakt... maar als u het afkeurt natuurlijk...'

'Komaan', moedigde Sir Thomas vriendelijk aan. Hij had nooit zooveel van Cumberland gehouden als op dit oogenblik. Er was een aarzeling, een angst, een spanning in zijn gebroken volzinnen, die meer dan iets anders zijn machtige gevoelens uitdrukten.

'Madelaine weet niets van wat ik ga zeggen,' ging haar minnaar voort, en de welgemanierde Cumberland zag er bepaald kinderachtig uit, terwijl hij als een schooljongen zijne handen vouwde en stamelde en kleurde en niets uit kon brengen. Eindelijk waagde hij den sprong: 'Ik zou vandaag mijne bruid willen meenemen,' zeide hij.

'Goede hemel, mijn beste Cumberland!'

'Ja, maar luister... heb geduld... laat ik het u even duidelijk maken,' en nu sprak hij vlug genoeg, 'ik begrijp hoe zonderling het klinkt, maar toch geloof ik dat u het met mij eens zult zijn. In ieder geval zult gij zien dat er eenige reden voor is... dat ik niet zelfzuchtig ben. Sir Thomas, Madelaine moest hier liever niet blijven. Het gezicht dier bouwvallen... de herinnering aan dien nacht, en, en... in die tuinmanswoning maar ik behoef u dat niet allemaal te herinneren...'

'Er is veel waars in wat ge zegt,' zeide Sir Thomas peinzend, 'maar toch, mijn waarde, het is een trouwpartij en wij hebben de begrafenis nog niet gehad!'

'Maar waarom een trouwpartij in de eigenlijke beteekenis?' drong Cumberland aan, 'wij kunnen buiten vrienden en buren om trouwen. Als ik nog vandaag mijn stuurman telegrafeer om hier te komen ankeren, dan behoeft niemand bij ons huwelijk tegenwoordig te zijn dan gij, meneer Campbell en, en... uwe dochters? Maar ach, natuurlijk is ieder ander goed genoeg....'

'Maar de geestelijke dan, en de geboden?'

'De geestelijke heeft men maar in kennis te stellen en wat de geboden betreft,... daar staat hoogstens een boete op. Ik schaam mij zoo te moeten zijn maar, zooals u weet, de omstandigheden zijn dringend, en alles, alles spreekt mij vrij. Ik weet dat Madelaine het goed vindt, als u maar de toestemming geeft...'

‘Als gij Madelaine kunt overreden... en nu gij het mij reeds gedaan hebt...’ en een glimlach, een gulle lach blonk in zijne oogen.

Den volgenden dag werd het huwelijk tusschen het over- en overgelukkige paar voltrokken.

Porselein.

Nog geen volle tweehonderd jaar geleden, ruilde keurvorst August II van Saksen met den eersten koning van Pruisen Frederik I acht-en-veertig chineesche porseleinen vazen in tegen een geheel dragonderregiment en tegenwoordig vindt men porseleinen kopjes en borden op de tafel van bijna iederen arbeider.

Voor de meterhooge pronk vazen, het kostbare tafelservies, de kunstvol uitgevoerde statuetten der bloemenslingers en dierengroepjes van de étagèrekast en het eenvoudigste tafelbord is het porselein even gemakkelijk te gebruiken.

Het porselein is tegenwoordig overal verspreid; wij vinden het niet meer alleen in de salons der voornamen maar ook zelfs in eenvoudiger vorm op de tafel der armen en der gewone burgerlui; hoe weinigen weten echter iets van de vervaardiging en de grondstoffen van het porselein. Voor hen is het misschien niet onbelangrijk daarover het een en ander te vernemen.

De eigenlijke porseleinmassa bestaat oorspronkelijk uit drie verschillende bestanddeelen, waarvan het belangrijkste der hoofdbestanddeelen de porseleinaarde of het kaoline is. Bijna geheel wit, alleen hier en daar in het roodachtige of gele overgaande, vertoont zich het kaoline als een lichtgekleurde kleisoort, die men gemakkelijk met de vingers kan fijnwrijven.

Tusschen de nog niet gezuiverde aarde bevinden zich nog eenige donkerder steensplinters en andere korrels, en dat brengt ons tot de beantwoording der vraag aangaande den oorsprong van het kaoline. De kleine brokstukken namelijk zijn overblijfsels van de moederaarde van het kaoline, het veldspaath dat nog niet in gipsachtigen toestand is overgegaan.

Overal waar graniet, phosphoor of ander veldspaath inhoudende steenen op de aardoppervlakte aan den invloed van het weer zijn blootgesteld, blijft als kenmerk der atmosferische inwerking het uit kiezelzure kleiaarde, vrij kiezelzuur en water bestaande kaoline over.

Het tweede bestanddeel der porseleinmassa is het veldspaath zelf. Zijn kleur is niet van dezelfde witte reinheid, welke het kaoline kenmerkt; veel meer schijnt het op sommige plaatsen grijs, geelachtig en blauw.

Het wordt bij het kaoline gevoegd, omdat het bij het verbranden van het porselein tot een glazuur smelt, dat de tusschenruimte der poreuze porseleinmassa vult en tegelijk een gunstige aanhechtingsvlakte voor het latere glazuur vormt.

Nog donkerder, met schakeeringen in het bruin en violet, is de derde massa, die door het fijnstampen van kwartssteen gewonnen wordt. Het kwarts is dezelfde steensoort, die in zijn grootste zuiverheid als bergkristal algemeene bewondering vindt en in doorzichtigheid dikwijls met het beste glas wedijvert.

Daar onvermengd kaoline bij het vormen zeer gevoelig is voor drukken, bovendien bij het drogen zeer snel verdwijnt en gemakkelijk scheuren krijgt, zoo wordt het kwarts er bij gemengd om de porseleinmassa taaier en stijver te maken.

Alle drie massa's worden nog voordat zij samengemengd worden, tot brij gemaakt. Nadat nu kaoline, veldspaath en kwarts naar de vastgestelde verhouding vermengd zijn, moet het mengsel van het overvloedige water bevrijd worden om den noodigen samenhang te verkrijgen. Tot dit doel wordt de witte brij in vochtige zakken gevuld, waarvan het water afloopt. Na omstreeks vier uur heeft dan de massa den bepaalden graad van droogte bereikt en de porseleinmassa wordt nu uitgeschud en tot bollen gevormd, die in de kelders worden opgestapeld. Hier moeten de bollen dan minstens een jaar liggen, gedurende welken tijd zich een soort van gisting ontwikkelt, waardoor de porseleinmassa aan taaiheid en kneedbaarheid wint. Ook wordt de kleur in den kelder belangrijk donkerder, op sommige plaatsen zelfs zwart. In aanraking met de lucht gaat deze zwartheid langzamerhand weer verloren. De aldus bereide massa komt nu in de werkzaal. De porseleinmassa verschijnt nu eerst in de vormzaal, waar deze tot allerlei gereedschappen en voorwerpen gevormd worden.

De middelruimte der zaal neemt een hoog toestel in, dat geheel en al met gereedstaande vormen bezet is. Schotels, kopjes en kannen staan in verwonderlijke menigte bij elkander, allen met een grijsachtig voorkomen, dat hun door de nog overgebleven vochtigheid verleend wordt.

Het hoofdhandwerktuig van den porseleinvormer is de draaischijf, die nauwkeurig zoo ingericht is als de pottebakkersschijf.

Op een loodrecht staanden cylinder, die aan het ondereinde met een metalen punt in een pen rust, bevindt zich een tamelijk groote schijf; het boveneinde draagt een klein vlak, de schijf.

De vormer zit op een smalle, naar de schijf gekeerde zitbank en terwijl hij den linkervoet tegen een eveneens schuinloopende plank zet, begint hij met den rechter de schijf te draaien. Tegelijk heeft hij echter op de schijf nog een klompje van de porseleinmassa gezet, dat hij om het kneedbaarder te maken met water bevochtigt.

Onder voortdurend draaien der schijf vormt hij nu het klompje zoodanig, dat het tot een stompen kegel aangroeit. Nu drukt hij de duimen van beide handen in het bovenste gedeelte van den kegel, terwijl hij tegelijkertijd met de vingers op de zijvlakte drukt, en eer wij het nog merken, zakt de kegel in elkander, rondt zich tot een holte uit en zeer duidelijk vertoont zich reeds de vorm van een schoteltje. Met behulp van den maatvorm wordt aan het nu ontstane voorwerp de gewenschte grootte gegeven, dan het stuk met een dunnen koperen draad van den kegel afgesneden en op een vorm gedrukt.

Het schoteltje is echter nog veel te grof, er moet van zijn wanden nog een goed stuk verwijderd worden. Tot dit doel zet de vormer het schoteltje op den schijfkop en drukt een vorm, die de eene helft van de omtrekken van het schoteltje draagt, op

de zachte massa. Hierdoor schuift hij ineens het overvloedige materieel er af, het schoteltje is schijnbaar klaar en wordt op den vorm te drogen gezet. De vorm blijft zoolang onder den schotel totdat de massa luchtdroog is en niet meer kan inkrimpen.

Op dezelfde wijze geschiedt de vervaardiging van schotels en ander vaatwerk. Behalve van het vormen op de draaischijf, bedient men zich ook nog van het gieten; daartoe wordt een vorm uit gips gebruikt, die uit twee deelen bestaat, van boven een opening heeft voor het ingieten en van onder een buisje voor het wegvloeien. De vorm stelt bijvoorbeeld een sauskom voor. Langzaam en voorzichtig, opdat de lucht voor de ingegoten massa uit den vorm kan wijken, vult de gieter de roomdikke porseleinmassa in den vorm, die buitengewoon sterke wanden heeft. Het gips zuigt het water uit de dikke massa op en maakt het nog dikker, zoodat, wanneer van onder de kraan geopend wordt, het overvloedige water wegstroomt en de verdikte wand in den vorm blijft zitten. Heeft de vorm een tijd lang gestaan, zoo neemt de gieter beide stukken voorzichtig uit elkander en een onberispelijke sausschaal komt te voorschijn.

De porseleinfabricage houdt zich echter niet alleen bezig met de vervaardiging van eenvoudige voorwerpen, maar zij heeft ook vooral in de beroemde Meiszner fabrieken en onder deze weder de koninklijke Manufactuur een afdeeling voor kunstvoorwerpen.

Hier wordt de arbeider reeds meer een kunstenaar; het mechanische werk houdt op en individueele zelfstandigheid treedt daarvoor in de plaats.

Beschouwen wij bijvoorbeeld den jonkman, die een candelaber van het versierende bijwerk voorziet. Wel zijn reeds de omtrekken en vormen in het groot aangegeven, maar hoe duidelijk komen onder zijn handen de arabesken en versieringen eerst te voorschijn, hoe weet hij de uitstekende gedeelten fijn uit te werken, scherpe kanten af te stompen en uit te wisschen en aan het geheel den teeren vorm van fijne sierlijkheid te geven.

En nu de oudere man aan zijn zijde. Vóór hem ligt een ruikertje prachtige rozen, op tafel staat een porseleinen lijstje voor photographieën, in de handen houdt hij een klompje porseleinmassa. Nu vormt hij, drukt, kneedt en perst, en langzamerhand ontwikkelt zich

onder zijn vingers een blad, dat in zijn uiterlijken vorm met een van de vóór hem liggende rozebladeren een bedrieglijke gelijkenis vertoont.

Nu neemt hij zijn boetseerstift en vormt de bloem na; blaadje voor blaadje ontstaat en voegt zich aan elkander. De adertjes en uitsnijdingen verschijnen met volkomen getrouwheid aan de natuur, en met verrassende fijnheid in vorm groeit de bloem voor onze oogen. De kunstenaar bindt nu het blad om de bloem en bevestigt ze aan den rand van het lijstje.

Hiertoe behoort ongetwijfeld een bewonderenswaardige handigheid, die bijna reeds als kunst aangezien moet worden, en op een plaats als Meiszen, waar de porseleinfabrikanten zeker het hoogste bereikt hebben, genieten porselein-boetseerders en porselein-schilders den roem en achting van kunstenaars, wat zij trouwens ook zijn.

Hoe hoog de kunst in de Meiszner porseleinfabricage staat, blijkt het beste daaruit, dat op de tentoonstelling van Chicago het Meiszner porselein de meeste bewondering vond.

Men moet de geheele voor Chicago bestemde verzameling van voorwerpen gezien hebben om zich een begrip te kunnen maken, welke hooge vaardigheid in kunst en techniek daartoe vereischt wordt om al deze voorwerpen uit de zoo weinig ooglijke porseleinmassa te scheppen.

De gekleurde versiering der afgewerkte voorwerpen gebeurt op drie manieren, ten eerste door schilderen op de matte voorwerpen, dus vóór het glazuur, ten tweede door schilderen o p glazuur, en eindelijk door druk.

De kleuren, die tot het schilderen gebruikt worden, zijn van mineralischen oorsprong. Goudpurper wordt voor alle schakeeringen van rood gebruikt, koperoxyde voor bruin, ijzeroxyde voor blauw, bruin en geel, mangaanoxyde voor zwart.

Het schilderwerk wordt vóór het glazuur slechts op eenvoudige voorwerpen aangebracht, waar het schilderwerk kunstloos is en niet zoo licht bedorven, verknoeid kan worden, want een verbetering is niet mogelijk, daar de onverglaasde, droge porseleinmassa de kleur begeerig opzuigt, die daarom niet zoo gemakkelijk te verwijderen is.

Gemakkelijker is het schilderwerk o p het glazuur, omdat men hier naar verkiezing fouten weder verwijderen kan. Daarentegen vereischt dit schilderwerk, omdat het bijna alleen op kunstvoorwerpen aangebracht wordt, ook grootere kunstvaardigheid.

De kleuren moeten hier ook zeer zorgvuldig gekozen worden, daar deze bij het branden van tinten veranderen en na het branden anders schijnen dan bij het aanbrengen. Het drukken geschiedt alleen bij goedkoope waren en biedt in zijn uitvoering niets eigenaardigs.

Het glazuur wordt verkregen door de voorwerpen in een blauwachtige vloeistof te dompelen, dat in zijn samenstelling op de porseleinmassa gelijkt en waarbij men veldspaath of kalk gevoegd heeft om de smeltbaarheid te verhoogen.

Daar van de gladheid en zuiverheid van het glazuur het voorkomen van het porselein niet weinig afhangt, zoo vereischt het aanbrengen daarvan meer handigheid dan men op het eerste oogenblik zou meenen, want zoodra zich ergens op een plaats het glazuur wat sterker aanzet, is het met de gelijkmatigheid der kleuren gedaan; het glazuur zal op deze plek ondoorschijnend worden. De arbeider dompelt een stuk in de glazuurvloeistof, keert het snel om, opdat het eerst daarin gestoken gedeelte ook weer het eerst uit de vloeistof komt en alle plaatsen even lang daarin blijven. Nadat

het er uitgehaald is, onderzoekt hij het glazuur. Daar er zich ondanks alle oplettendheid toch eenige glazuurblaasjes gevormd hebben, neemt hij een penseel ter hand en maakt daarmede de glazuuroppervlakte gelijk.

De voorwerpen kunnen nu voor het branden in den oven gezet worden en zullen bij het verlaten daarvan zeker de harten van alle huisvrouwen verheugen.

Terwijl nog vóór tien jaar de voortbrengselen der porseleinfabrieken dikwijls in vorm en versiering smakeloos waren, heeft zich in den laatsten tijd op dit gebied een ommekeer ten goede vertoond. De uiterlijke vorm toont thans edeler lijnen zelfs bij goedkooper porseleinen waren en de versiering met kleuren en figuren verraden een fijner smaak.

Weerwolf.
Door Eden Phil. Met twee illustratiën van J. Gulick.

I.

In een klein huis te Dominica, genesteld tegen de gele klippen, die over de Roseau rivier hangen, woonde Ruth Mallion. Villa Sint Joseph met haar witte muren en purperen dak, gluurde uit een mooi prieel van palm-oranje- en tamarinde boomen.

De bedienden van mevrouw Mallion waren allen negers, maar haar altijd tegenwoordige gezellin was de muziekmakende rivier die daar beneden stroomde. Somtijds in tijden van droogte, kromp de Roseau ineen als een gewoon zilveren lint, dat zich om de zware rotsen in zijne bedding kronkelde, maar na hevige regens werd zij een bruisende stroom van geel water, gekroond met schuim, die de heerlijke vallei overstroomde, en zich naar zee spoedend, de blauwe wateren der Carabische zee wijd bevlekte.

Mevrouw Mallion was de weduwe van een koffieplanter in Dominica. Koffie was echter voor den dood van haar man beginnen te dalen en een der altijd belangwekkende vraagstukken in de gezelschapskringen van Dominica betrof de werkelijke waarde van haar

rijkdom en bezittingen. Eenigen zeiden dat de oude dame zeer rijk was, anderen spraken dit tegen - en eigenlijk wist niemand er het rechte van - zelfs niet haar eenige erfgenamen.

De broeders Roger en Noël Warne hadden gelijke rechten op hun tante, maar terwijl de oudste in alle opzichten een bewonderenswaardig jongmensch was, de trots van zijn geboorteland, kon men ongelukkig niets zeggen ten gunste van den jongste.

Deze jongelieden wedijverden in oplettendheden tegenover hun oude tante en de geheime naijver van jaren lang ging langzamerhand over in iets dat op oneenigheid geleek toen mevrouw Mallion

Dien avond keuvelde mevrouw Mallion gezellig met Noël.

Noël openlijk begon te begunstigen. Haar gebrek aan oordeel leverde op dit punt een onderwerp op tot eindeloozen strijd en de menschen kwamen tot de slotsom dat als haar verstand haar niet geheel begaf, het toch zeker was op dit eene punt, want het was waarlijk zoo moeilijk niet een modelneef te onderscheiden van een, die het alles behalve was.

En Roger Warne was, zijn leeftijd in aanmerking genomen, inderdaad een voorbeeldig jongeling. Hij was altijd dezelfde, bedaard, matig, vol zelfbeheersching. Hij had zich aangesloten bij een Hernhutters-gemeente, in Dominica. Hij voerde zijn zaken in de stad Roseau met bekwaamheid en stiptheid; hij liet geen gelegenheid voorbijgaan om den zwartjes goede grondbeginsels in te prenten; hij beloofde een brandend en schitterend licht in de wereld te worden.

Zijn jongere broeder Noël had niets dat hem kon aanbevelen, verklaarde Dominica. Nooit zag men twee meer verschillende naturen dan de zijne en die van Roger. Hij leidde een lui, lichtzinnig nachtleven; hij begunstigde geen enkele godsdienstige secte, leefde van een kleine lijfrente waarven het kapitaal buiten zijn bereik was en

toonde slechts in een enkel opzicht zekere regelmatigheid van levenswijze: hij verwaarloosde tante Mallion niet.

Haar bewees hij alle mogelijke beleefdheden en vriendelijkheden en de oude dame genoot in zijn gezelschap, had pleizier in zijn grappige verhalen uit de Dominicaansche wereld, en vond zijn luchthartigen aard een aangename verkwikking in den kalmen herfst van haar ouden dag.

Noël Warne was een hartelijke, roekelooze, goedhartige, onnadenkende losbol. Hij fladderde, een echten vlinder gelijk, door alle onaangename toestanden van het leven. Hij hield van schoonheid en gevoel, en van de poëtische zijde in het algemeen, maar geen neger kon het werk meer haten dan hij. Velen mochten Noël gaarne lijden, niemand achtte hem.

Mevrouw Mallion hield van haar beide neven op een andere manier, maar zij voelde zich met den ondeugende het meest op haar gemak. Roger maakte haar zenuwachtig; hij was al te goed. Zijn gevoelens prikkelden zelfs haar spotlust, het was in zekeren zin ook lachwekkend zoo'n oud hoofd te zien op zulke jonge schouders, maar terwijl Roger koud en onsympathiek was, beviel Noël haar in alle opzichten, want hij waardeerde haar scherpen geest en haar aangename, oude herinneringen, uit de gelukkige dagen van Dominica. Ofschoon dank den oudsten broeder mevrouw Mallion geheel op de hoogte was van alle zonden en boosheden van Noël, zoo liet zij ze gemakkelijk over haar kant gaan Hij was zulk een aangenaam gezelschap en, hoe zorgeloos ook voor de heele wereld, voor haar had hij alle attentien.

‘Ik vind hem beminnelijk en warm van hart’, zeide zij eens toen haar ernstige, oudste neef uit plichtgevoel haar onderhield over deze onbillijkheid. ‘Hij is een zonnestraal en ik, die zooveel verdriet heb gehad, geniet, wanneer hij bij mij is, want ik heb zonlicht noodig, Noël meent het goed!’

‘Even als zoovelen, tante Ruth, die zich eens in een plaats zullen vinden, waarheen de weg geplaveid is met goede voornemens. U zou hem kunnen helpen, maar u

doet het niet. U kon eens op zijn tijd een goed woordje spreken maar dat doet u nooit. O, wat zou ik wenschen, tante Ruth, dat uzelf uw eigen gedachten eens met ernstiger dingen bezighield.'

'Ja Roger, ja! ik zal er zeker mee beginnen. Maar zie je, het leven is, zelfs voor zoo'n stokoude vrouw als ik, nog zoo interessant en onderhoudend.'

'U heeft de toegestane spanne jaren reeds overschreden.'

'Maar ik geloof toch niet, dat ik zoo heel erg kwaad ben', en het kleine bruine gezichtje van mevrouw Mallion glom van ondeugd en haar heldere oogjes flikkerden achter hun brilleglazen. 'In elk geval' ging zij voort 'zal ik het woordje op zijn tijd zeggen. Noël is goed van aard, maar zwak - als zijn vader.'

Roger ging heen. Hij wenschte zijn tante zoo mogelijk nog te redden, voor haar was er nog hoop, maar zijn broeder was, vreesde hij, reddeloos verloren.

Dien namiddag keuvelde mevrouw Mallion met Noël gezellig in het tuintje van de wit ommuurde Villa St. Joseph. De jonkman rookte een sigaar, dronk wijn en schilde een manga voor zijn tante. Trouw aan haar belofte raakte zij het hoofdstuk aan van Noël's tekortkomingen en hij bekende hun omvang en grootte zonder eenige aarzeling.

'Ik ben zeer slecht - niemand twijfelt er aan, tante Ruth - maar er is een theorie die alles verklaart. Ik moet beklaagd worden in plaats van veroordeeld. U weet, alle menschen hebben als regel hun deel van den ouden Adam, maar, zie Roger aan, hij heeft niets van den ouden Adam in zich. De natuur erkende haar fout te laat en maakte de balans recht door mij er een dubbele portie van mee te geven.'

'Je bent niet bepaald slecht maar alleen vreeselijk lichtzinnig. Ik wou dat je Roger wat meer opzocht. Het doet mij mijzelve zoo slecht voelen, in zijn gezelschap te zijn. Hij is zoo verheffend - wel wat neerdrukkend maar toch ook zoo erg verheffend en zoo bijzonder goed voor ons tweeën.'

''t Was niet goed voor hem', antwoordde Noël, 'men kan geen slijk aanraken, zonder zelf vuil te worden, tante Ruth. En hij is zoo'n buitengewoon vlekkeloos jongmensch, dat elke aanraking met mij zichtbaar is aan hem. Hij zeide het mij zelf en daarom zal het wel waar zijn. Hij heeft een of twee laatste pogingen gedaan om mij per brief te bekeeren, maar hij is er helaas! niet in geslaagd. De Hernhutters hier vergelijken hem bij den Heiligen Paulus en verbeelden zich dat ik de prikkel in zijn vleesch ben. Het kan wel wezen.'

'Ik wou dat je eens beproeven wilde een nieuw blad om te slaan, om mijnentwille, Noël.'

'Ik heb er zooveel omgeslagen. Maar zij worden na een paar weken weer precies gelijk. Ik zal het toch nog eens probeeren. Alle goede dingen zijn in drieën.'

'Ik herinner mij de andere keeren niet goed meer, beste jongen!'

'O, ik wel - des te erger. Maar dezen keer zal u wonderen beleven. Van daag is het Donderdag. Ik begin Maandag.'

Ongelukkig moeten wij vermelden dat Noël's hernieuwde pogingen om beter te leven, zelfs minder gelukkig schenen uit te vallen dan de vorige in diezelfde richting. Inderdaad viel hij nog dieper dan anders en in minder dan een maand na het aangehaalde gesprek met zijn tante, droeg Roger een droevig verhaal bij haar aan van een zeer betreurenswaardige streek zijns broeders.

'Van nu af', zeide hij 'moeten alle fatsoenlijke deuren voor Noël Warne gesloten zijn. Hij is mijn broer, maar ik verklaar dat geen man of vrouw, die waarde hecht aan zijn of haar goeden naam, hem meer kennen mag.'

Ofschoon mevrouw Mallion als een West-Indische van het ouderwetsche soort, Noël's laatste avonturen niet in hetzelfde ernstige licht beschouwde als Roger, zoo was hij sterk en zij zwak en ten slotte ontrukte hij haar een belofte dat zij voor het oogenblik ten minste, al was het dan maar bij wijze van straf, de gastvrijheid van de Villa St. Joseph aan haar zondigen neef zou ontzeggen.

De belofte eens gegeven, deed Ruth Mallion alles wat zij kon om er aan te ontkomen, maar Roger, al bloedde zijn hart nog zoo, vond in zijn hoog plichtsgevoel het middel om de oude dame standvastig te houden in haar goed voornemen.

II.

Roger Warne was inderdaad een zeer braaf jongmensch en beter dan de meeste van zijn leeftijd, maar hij behoorde tot dat gelukkige, vischachtige soort van jongelieden, die altijd bij keuze water drinken en wier bloed te dun schijnt om zelfs in de tropische landen warm te worden.

Hij voelde zich sterk, hoofdzakelijk omdat hij nooit ernstig verzocht was geworden; maar hij had ook een teere plek; de Mammon betooverde hem. Dat wist hij zelf nauwelijks, maar de duivel wist het wel.

Nog eens, hij was een goed jonkman, maar niet zoo goed als de menschen dachten en hij zelf in alle eerlijkheid meende het te zijn.

Noël van den anderen kant was zwak en vol ondeugden, maar hij wist het en na zijn laatste nederlaag deed hij nog een poging om zich uit de modderpoel omhoog te werken. Ondervonden hebbende dat zijn eigen pogingen om beter te worden niet het minste resultaat opleverden, zocht hij hulp en steun van een andere zijde.

Bisschop Muldoun van Dominica was altijd gereed een helpende hand te leenen aan elk zwart schaap, onverschillig van welke kudde, of van in het geheel geen kudde.

Noël was een soort van schaap, zooals hij gaarne tot zich trok en vol lie de stond hij hem met goeden raad en hulp bij. De zondaar, zwak als water, gevoelig, goedhartig, vatbaar voor indrukken, nam ze dankbaar aan en vond het een voorrecht, dat nu een geheel nieuwe weg voor hem gebaand was. Hij ge-

hoorzaamde den bisschop zoo goed hij kon, ging tot zijn kerk over en beklom moedig het steile pad. Zijn bekeering was niet plotseling, ver van daar, maar de menschen, die zich de moeite gaven Noël Warne nauwkeurig na te gaan, merkten langzamerhand een verandering. Hij was veelvuldiger goed dan vroeger en blijkbaar met een vaste bedoeling. Noël schreef in dezen tijd een paar maal aan zijn tante, maar ontving geen antwoord. Toen, nadat deze vervreemding vijf maanden had geduurd, ontmoette hij zijn broeder. In plaats van, als anders, hem voorbij te gaan, hield Roger hem aan.

'Ik moet je spreken', zeide hij, 'zou je even met mij die lanen willen opwandelen? Daar zullen wij niet gestoord worden.'

'En niet gezien hé? Kom dan!'

Zij gingen over een ruw, met gras begroeid pad, door eenvoudige neger-hutten omzoomd. Voor een deur zat een oude gekke neger, die met een kat speelde; hier en daar op de straat speelden naakte, zwarte kinder en geiten met elkander.

'Je moet je bereiden op slecht nieuws,' zeide Roger, het gesprek beginnend. 'Tante Ruth is zwakker geworden sedert je haar het laatst hebt gezien. Zij kan niet lang meer bij ons blijven.'

'Arme, oude vrouw! 't Spijt me erg, heel, heel erg het te hooren? Is zij vroolijk? Spreekt zij nog wel eens over mij?'

'Meer met verdriet dan met toorn. Zij vergeeft je alles, zelfs die monsterachtige daad van Roomsch te zijn geworden. Zij verlangde je een maand of wat geleden te zien, maar ik heb haar niet gesterkt in dat idee.'

'Jij? Wat had jij daarmee te maken?'

'Spreek bedaard! In zeker opzicht was het mijn taak. Onze tante heeft zichzelf, lichaam en ziel, in mijn handen gesteld. Ik heb nu voor de laatste geen vrees. Wat u aangaat, dat is de toestand van hetgeen zij achterlaat. En wat dat betreft weet ik maar weinig meer dan gij. Zij heeft mij echter tot haar executeur benoemd. Al haar bezittingen heeft zij te gelde gemaakt sinds langen tijd. Haar geld - hoeveel of hoe weinig weet ik niet - is nu binnen de muren van Villa St.-Joseph. Zoodra ik dit hoorde, achtte ik het mijn plicht, daar mijn verblijf te vestigen. Ons beider belangen eischten dezen stap. Tante Ruth was blijde, dat ik het deed. Je moet mij niet beschuldigen van de minste zelfzuchtige gedachte in deze handelwijze. Het testament onzer goede tante werd lang geleden gemaakt. Ik weet even weinig van den inhoud als gij.'

'Maar is dit geen bezwaar om haar te bezoeken. Zij is mij even na als jou?'

'Ik oefen mijn eigen oordeel uit. Ik kan niet denken dat de tegenwoordigheid van een Katholiek bij haar doodsbed wenschelijk is.'

'Gij zijt een man van ruime begrippen.'

'Goddank neen. Ruime begrippen gaan bij voorkeur den breeden weg. Men moet enge begrippen hebben om dien engen weg te kunnen bewandelen.'

'Wel, je bent er heel aardig op berekend, dunkt mij, om iemand's laatste oogenblikken te verlichten. Tante Ruth moet erg oud zijn geworden sedert ik haar het laatst zag, maar als jij de belangen van haar ziel in handen hebt genomen, dan verwondert het mij niets meer'.

Roger zuchtte.

'Wij behoeven dat gesprek niet verder voort te zetten,' zeide hij, en toen scheidden de broeders.

Maar den volgenden morgen zagen zij elkander weer terug, want Noël, die over de zaak tobde, was vast besloten, ten koste van alles, te hooren hoe 't haar ging en zelfs zijn tante te spreken als de gelegenheid zich aanbood.

De waarheid was, dat Roger Warne, door de beste en edelste beweegredenen gedreven, een methode had aangenomen, die er op berekend was, tante Mallion's leven te verkorten. Hij dwong haar aan het andere leven te denken, maar op zulk een manier dat het haar lokken deed vergrijzen - en haar zenuwen overspande; hij maakte haar zoo angstig, dat zij hem tegelijk dankbaar was en hem vreesde. Roger's kracht lag vooral in zijn schilderingen van de hel. Den hemel schilderde hij niet bijzonder aantrekkelijk af, maar die van de andere plaats was ontzettend; zij zouden een duivel bekeerd hebben.

In haar zwakke oogenblikken verzocht mevrouw Mallion Roger zijn broeder te laten roepen, maar zijn streng plichtsgevoel maakte het hem tot een zware taak het haar te weigeren. Om dezelfde reden vernietigde hij ook Noël's brieven en vertelde er niets van aan zijn tante.

III.

Noël reed den volgenden morgen op zijn pony brutaal naar de deur van de Villa St. Joseph. Het was een aardig, mooi portaal, versierd met slingers van gele en paarse convolvulus, overschaduwd door een hoogen mahonieboom. Hij ging een kleine rood steenen trap op. Hier boven stond een grijze negerin van kolossale afmetingen in een vlekkeloos witte japon en een schitterenden tulband op haar kroeshaar, en grijnsde van pret bij het zien van den ruiter.

‘Goddank! Is dat massa Noël?’

‘Ja Martha, ik denk het wel. Hoe is 't met tante en hoe gaat het je ouden man?’

‘Ach massa, missy Mallion is vrij goed, maar zij denkt nu aan niets anders dan aan sterven. Massa Roger maakt haar zoo bang en ons ook!’

‘Maar wordt er niets voor haar gedaan? Wat scheelt haar? Is er een dokter bij?’

‘Neen mijnheer,’ zeide een oude neger, die naderbij kwam, ‘massa Roger zegt, dat het God verzoeken is, een dokter er bij te halen.’

‘Wel dat is me ook wat moois’, barstte Noël uit, ‘waarvoor gaf Onze Lieve Heer ons dan dokters? 't Is een kwaad ding voor haar op dezen leeftijd. Zij is pas acht en zeventig of zoo. Daar kan een dokter nog wat aan doen. Ik noem het een moord haar zoo op te sluiten en haar in het graf te preeken.’

Terwijl hij sprak, verscheen de magere gestalte van zijn broeder aan de deur, Roger was zoo boos als het met zijn beginselen overeenkwam en zijn heilige toorn gaf een onaangename uitdrukking aan zijn oogen.

‘Wat is dat? Hoe durf je hier den voet zetten,’ vroeg hij zacht, zijn stem beheerschend. ‘Heb je geen eerbied voor eene stervende vrouw? Zij kent je. Je verleden komt haar in de herinnering. Haar hart breekt bij het denken aan wat je bent. Ontsla dit huis van je tegenwoordigheid, en waag het niet, onze daden te beoordeelen. Je sprak het woord moord uit, Noël Warne. Pas op! Mijn geduld is alleen dat van een man!’

‘Vervloekt jou en je kwezelgenooten’, riep de ander woedend uit, ‘een Phariseërgeslacht, dat in bewondering verzonken is van zijn eigen heiligheid. Uit den weg, mijn geduld is uitgeput. Nu ik hier ben, wil ik de oude vrouw zien en alle gevolgen dragen. Je zult mij niet tegenhouden.’

‘Met de hulp des Hemels, zal ik 't doen,’ antwoordde hij trotsch.

Hij versperde den weg, maar Noël in zijn gloeiende toorn, was bestand tegen sterker menschen dan zijn broer. Hij greep Roger bij den nek, schudde hem heen en weer tot zijn tanden klapperden en wierp hem toen met het hoofd naar beneden van de trap in den tuin.

Toen haastte zich de overwinnaar naar een kamer aan den anderen kant van het huis, die, zooals hij wist, door zijn tante bewoond werd. Hij stond even stil op den drempel en klopte maar er kwam geen antwoord. Hij klopte nog eens vergeefs en toen met een plotseling gevoel van angst, dat hij niet verklaren kon, stiet Noël de deur open en trad naar binnen.

Een kleine gestalte in het grijs lag plat op den grond. Mevrouw Mallion was van haar rustbed bij het venster opgestaan om haar neven te scheiden, zoodra zij hun stemmen, vol boosheid hoorde. Toen haalde de dood haar in en nu was zij heen voor goed.

IV.

Deze plotselinge en onverwachte tragedie bedaarde de veete tusschen de broeders.

Noël om zijn gevoel te verlichten, besteeg zijn pony en reed naar Roseau om een dokter te halen.

Roger nam zijn kleine, doode tante op en droeg haar weer naar de rustbank. Groot geween en geklaag ontstond onder de zwarte bedienden, want zij hadden hun goede meesteres innig lief gehad.

Toen Roger overtuigd was dat zijn tante werkelijk dood was, zette hij de huilende zwarten de kamer uit, sloot de blinden der kamer en wachtte bedaard de terugkomst van zijn broeder met den geneeskundige af.

Alles was nu gedaan en hij voelde dat het een ware verlichting zou zijn, te weten, wat tante Mallion met haar geld gedaan had. Natuurlijk gaf hij zelf er niet veel om. Hij keek naar een massief met koper belegd bureau van eikenhout, dat het geheim bewaarde.

Het was een goede gelegenheid. In een werkmandje naast de doode vrouw, lag een bos sleutels. Hij opende het bureau en vond dat het geen documenten bevatte,

slechts kleine zakjes en rolletjes papier. Hij sloot dit ook weer en zocht verder en vond eensklaps wat hij zocht; een stuk met: ‘Laatste Wil en Testament van Ruth Mallion’, er boven op geschreven. Hij keek het even door om te weten, wat er in stond; dit begreep hij spoedig en het maakte Roger Warne zeer bleek en koud en een vreemde, wazige mist danste voor zijne oogen. De zoogenaamde rijkdom zijner tante, bestond slechts in de verbeelding. Haar geheele fortuin bedroeg nauwelijks zestigduizend guldens en elke penning was aan Noël nagelaten. Villa St. Joseph en een armzalige bunder of twee land, waren hem gelegateerd.

Hij drukte de handen op zijn vochtig voorhoofd en ging naar het venster. Toen zag hij het grauwe gezicht op het rustbed aan. De oogen hadden zich weer geopend. Het scheen hem aan te zien en te lachen.

‘Al uw moeite en zorg verspild,’ scheen het te zeggen, ‘ik heb u geduld, maar ik doorzag u van het begin.’

Roger zette zich neer om na te denken en de duivel kwam om zijn deel te nemen in de beraadslagingen. Het was een zware bestorming op een karakter, slecht gewapend om dezen eigenaardigen aanval te weerstaan.

‘Mijn beslissing is niet van deze wereld,’ dacht Roger. Toen sprak een stem tot hem en zeide:

‘Hier is een geval, waarin de Vorst des Duisternis bestreden moet worden met zijn eigen wapens. Gij hebt geen geld noodig, gij denkt nooit aan wereldschen rijkdom, maar een groote verantwoordelijkheid rust nu op uw schouders. Deze oude vrouw was dubbel een kind, onnoozel, onbedachtzaam, niet in staat zaken te regelen. Gelukkig kunt gij haar ongelukkige dwaling herstellen. De Voorzienigheid geeft u het middel. Werp dit dwaze stuk in de vlammen en neem zelf bezit van het geld. Houd het in bewaring voor uw broer, als gij wilt, maar laat het nu niet in zijn handen komen. Het zou wezen of gij het aan Belial toevertrouwdet. Doe een weinig kwaad opdat er veel goeds uit voortvloeie!’

En zoo verder!

De strijd duurde lang en eindelijk verbeeldde Roger zich dat het zijn geweten was, dat sprak. Hij knielde neer, naast zijn doode bloedverwant en vergaf haar haar zonde.

Toen stond hij versterkt op, sloot het bureau weder en legde de sleutel neer daar, waar hij ze gevonden had; maar Ruth Mallion's testament stak hij voorloopig in den zak.

Een oogenblik later werd hij naar buiten geroepen door een deputatie van negerinnen, die zich verdrongen om de negerin der villa en druk opgewonden door elkander spraken. Roger verzocht hen stil te zijn en toen verklaarde de oude Martha hun boodschap.

‘Deze dames komen om van nacht te zingen, maar zij zingen om den weerwolf weg te jagen, van de arme ziel, die is heengegaan, want de weerwolven zijn nu druk bezig en onlangs heeft Tom Wilson ze gezien

toen zijn zoontje stierf en daarom komen de dames zingen.'

Nu zijn weerwolven en vampiers vreeselijke monsters, die vooral hun slag slaan bij lijken. Zij slepen ze uit graven, en elke doode bij wie niet gezongen of gebeden wordt, kan zeker zijn, door deze spoken te worden verminkt of verscheurd. Zingen echter houdt hen op een afstand, maar niets kan hen dooden dan een kogel, die een gewijde zaak heeft aangeraakt.

Griezelige verhalen gaan er rond van deze duivels, en de legenden omtrent hen, hoewel van Franschen oorsprong, worden zeer vergroot door de op akeligheden

Zich buigende onder den rook, vuurde Noël nog eens...

verzotte negers.

Roger Warne dacht een oogenblik na, voordat hij de opgewonden vrouwen antwoordde; op andere tijden zou hij een klein preekje hebben gehouden over zulke zondige bijgeloovigheden; nu deed hij het niet.

'Heeft iemand ze gezien?' vroeg hij ernstig.

'Ja massa, veel gezien! Weerwolven, ô zoo akelig, zwart en boos. Dan en Tom heengegaan.'

'Gij moogt hier zingen, maar niet in het huis. Gij moogt in den tuin komen. Weest echter voorzichtig en beschadigt niets!'

De verheugde vrouwen gingen heen, druk pratend om zich voor te bereiden tot de plechtigheid die zij zoo gaarne vervulden. Een heelen nacht te zingen bij zulk een droevige gebeurtenis gaf zekere distinctie; iemand, die bij een blanke man of vrouw zong, bevond zich op den goeden weg om beroemd te worden.

Spoedig daarna kwam Noël met Dr. Smith van Roseau.

'Ik kan haar ziel geen kwaad meer doen,' zeide hij treurig, 'en haar arm lichaampje ook niet meer genezen. Zij is voor goed heen. Een hartkwaal heeft het gedaan. Zij spande zich misschien plotseling in, en dat was te veel voor haar. Arme, goede dame - dood! Ruth Mallion was een band die oud-Dominica met ons verbond. God geve haar de eeuwige rust!'

V.

Dien middag hielden de broeders een ernstig gesprek.

'Het testament van je tante is natuurlijk in je gedachten,' zeide Roger, 'wij zullen het morgen lezen na de begrafenis.'

'Weet je den inhoud?'

'Ik zei gisteren, dat ik het niet wist.'

'Nu, ik verlang het niet eens te zien. Ik verwacht niets,' zeide Noël.

'Dat bureau, denk ik, bevat alles! Maar ik geloof dat het goed zal zijn onze verwachtingen te matigen. Ik heb alle reden te denken dat de rijkdom van de arme tante Ruth zeer overdreven is voorgesteld. Het zou me niets verwonderen of zij leefde van haar kapitaal.'

Hier kwam een nieuwe deputatie negers Roger vragen of ook zij vannacht in den tuin mochten zingen.

Hij weigerde boos.

'Wij willen de plaats niet tot een heksensabbath maken, alleen omdat een goede vrouw is heengegaan,' verklaarde hij, 'in een zwak oogenblik heb ik het aan vijftig van jullie toegestaan. Dat is meer dan genoeg.

Toen de teleurgestelde zwarten waren heengegaan, vroeg Noël opheldering.

'Zij komen hier zingen en spektakel maken. Je kent hun belachelijk en schandelijk bijgeloof.'

'Ja maar dit oud bijgeloof heeft soms een grond van waarheid. Ik geloof niet meer aan vampiers dan jij, maar er gebeuren wonderlijke dingen en wat onlangs hier is voorgekomen kan moeielijk verklaard worden.'

'Zwaar drinken! Als je dronken negers gelooft, dan is je geloof al heel gemakkelijk. Heeft ooit een verstandig, toerekenbaar mensch een van die monsters gezien bij een doode? Ik denk het niet.'

Noël antwoordde niet, maar wierp een laatsten blik op de vrouw, die heen was gegaan. Zij lag nu op een eenvoudige schraag, in het wit gekleed, midden in de kamer waar zij gestorven was. De vensters stonden open en er drong een zacht koeltje binnen, beladen met de zoete geuren van specerijen. Over de verre heuvels trilde nog een naglans van den zonsondergang. De natuur was kalm en vredig, ofschoon niet zoo kalm als het kleine lichaam op het doodbed. Ruth Mallion scheen nu zulk een nietig schepseltje, maar de dood is plechtig zelfs in een kind.

Noël, een wezen van plotselinge impressie, was diep bewogen. Hij ging naar het raam en plukte een hand vol van de geurige witte bloemen, die daar groeiden, en ze op de borst der doode leggend, knielde hij naast haar neer, daar waar ook Roger had geknield.

Buiten dwaalden reeds zwarte gedaanten tusschen de palmen. Vrouwen riepen elkander toe en bereidden zich voor tot een nacht vol muziek. Als de laatste straal van zonnelicht verglommen was, zouden zij beginnen te zingen.

Noël, zijn broeder hoorende aankomen, stond haastig op en ging bij het raam staan. Roger die de sleutels zijner tante kwam halen, wilde de kamer weer verlaten toen Noël zich omkeerde en hem de hand reikte.

'Laten wij vrienden zijn,' sprak hij aangedaan. 'Geef mij de hand en vergeef mij! Wat van morgen gebeurd is, 't spijt mij. Vergeet het verledene! Zij zou het ook wenschen. Jij hebt je niets te verwijten, maar ik zoo veel. Wees edelmoedig jegens iemand, wiens last van avond reeds zoo zwaar is.'

'Wij maken onze eigen lasten,' antwoordde de andere, een koele hand uitstrekkend. 'God is mijn getuige, dat ik je geen kwaad toewensch!'

Dat was alles wat hij zeide en Noël overwon zijn aandoening zoo goed hij kon. Toen sloot Roger de deur en ging met zijn broeder naar een andere kamer.

'Blijf je van nacht hier?' vroeg Noël.

'Neen. Dat volk zal dadelijk beginnen met zingen en dan valt er aan geen slaap te denken. Ik ga terug naar mijn eigen huis. Ik heb rust noodig en morgen zal het een moeilijke dag zijn. Onze tante wordt om elf uur begraven in het Moravische kerkhof. Ik weet niet of je overtuiging je zal toestaan er bij tegenwoordig te zijn. 't Is zelfs de vraag of het wel gepast zal zijn, dat je er bij komt.'

'Ik vraag niemands oordeel op dat punt.'

'Bedenk den ernst van het oogenblik'

Toen ging Roger naar de buitenpoort, waar een neger hem met zijn paard wachtte. Hij keerde eerst terug om te zien of Noël weg was en ook om de oude bedienden Martha en Garrod haar man, zijn laatste bevelen te geven.

'Sluit alles op en laat niemand binnen vóór dat de aanspreker komt. Hij zal in de vroegte hier zijn.'

Noël, die te voet was, zag zijn broeder met gemengde gevoelens zich verwijderen. Zijn gedachten verzamelden zich echter weldra in een enkel denkbeeld, dat spoedig een besluit werd. Hij vond het stuitend dat zijn overleden bloedverwant dien laatsten nacht boven aarde zou staan, zonder dat iemand er bij waakte. Hij had zooveel jegens haar goed te maken; het zou een troost zijn bij haar te blijven, hij voelde zich innig bedroefd en had troost noodig.

Dan was er nog een reden voor zulk een handelwijze. Noël zou elke schaduw van bijgeloof ontkend hebben, maar een element van bijgeloof was een natuurlijk onderdeel van zijn onvast karakter. Hij was onverstandig op meer dan één punt, al te haastig om zijn verbeelding den vrijen teugel te vieren en haar terstond terug te dringen. Zijn volgende handelingen bewezen dit feit duidelijk. Toen hij t'huis kwam, voorzag hij zich voor die gelegenheid van een pistool en langs de kapel komende bij zijn terugweg naar de Villa St. Joseph, deed hij een echt bijgeloovige daad.

De kapel was leeg, en den wijwaterbak naderend, doopte Noël twee kogels daarin; toen laadde hij zijn pistool daarmede en beschaamd over zichzelf ging hij verder zijn weg.

Garrod groette den jonkman met zeker genoegen en liet hem dadelijk toe.

‘'t Zal hier gezellig toegaan, massa’, zeide hij, ‘zij zingen buiten, maar de weerwolf is hier dicht bij, dat weet ik zeker.’

De deur der kamer was gesloten en - daar hij het slot niet wilde forceeren, ging Noël door den tuin en sprong door het venster naar binnen. Toen liet hij de jalouzieën neer, zette zich bij de baar neder en verzonk in diepe gedachten.

VI.

De nacht was gevallen en de zingende vrouwen hadden druk werk in den tuin, haar klagende zangen, rezen en daalden, en snikten in de duisternis. Soms verhief zich de muziek tot een zwaar crescendo, dat ver in den nacht weerklonk, dan verzonk het weer in een langen, voortgezetten dreun, dat op het lied van Schotsche pijpers leek, maar er was geen oogenblik van volslagen stilte. De rouwzangers hielden geen oogenblik stil. Deden zij het, dan zou de weerwolf de gelegenheid aangrijpen, waarop hij wachtte.

Daar tintten zich de verre bergen met licht en de donkere hemel hulde zich in een sluier van zilver gaas, toen de maan opging en helderheid uitstortte over de stille wereld. Wonderbare harmonieën ontwaakten in de

duisternis; de palmen schenen in paarlen gezet; onder hen glommen de toortsen der zangers in rossigen gloed en rondom Noël, die bij de doode zat, schitterde ook iets als een glans van zuiver licht. Manestralen kusten het smalle, bleeke gezicht naast hem, wierpen zilverglansen op het grijze haar van Ruth Mallion, teekenden haar uitgestrekte gestalte af, drongen in de duistere hoeken der kamer en vonkelden in de metalen versierselen van het oude bureau.

De gesloten lessenaar in den hoek bracht Noël Warne zijn eigen lot voor den geest. Hij verwachtte niets, hij verdiende niets en toch kon het mogelijk zijn, dat zijn tante hem niet geheel had vergeten, maar persoonlijke belangen hielden hem slechts een oogenblik bezig, toen het nut van zijn waken duidelijk bleek.

De maan ging langzamerhand onder; de rouwklacht der negerinnen klonk nog steeds in de wakende ooren; vuurvliegen dansten in den maneschijn; kikvorschen kwaakten onophoudelijk in het gras. Daar doorsneed de schrille, scherpe schreeuw eener vrouw de lucht als een mes. Het werd gevolgd door een ander en weer door een ander; het venster naderend zag Noël een vizioen van haastige, donkere gestalten, toortsen zwaaiend, tusschen de boomen. Even hield de muziek op, daar barstte zij eensklaps weer uit in een oorverdoovend koor, maar de verschrikte menigte was samengescholen als het vee vluchtend vóór een roofdier.

In een volgend oogenblik terwijl hij voor het venster stond, hoorde de luisteraar iets ritselen in het gebladerte en nog voor dat hij in de kamer kon terugkeeren, legde zich een zwarte, harige hand op het kozijn.

Noël, zijn hart kloppend als met hamerslagen, knielde achter een stoel in den donkersten hoek der kamer en legde zijn pistool aan. Terwijl hij dit deed viel een schaduw over de baar en naar het raam kijkende, rees zijn haar te berge, zijn adem stokte in zijn keel, hij mikte op hetgeen hij zag. Daar stond een pikzwarte gedaante - een misvormd levend ding, half mensch, half aap. Het maanlicht vertoonde zijn harig, ruig lichaam, zijn steile ooren en straalde als met vuur uit zijn ronde oogen, terwijl hij zich omkeerde om te luisteren. Toen met een langzame en besliste beweging hief het zich over de vensterbank en viel zoo stil als een spin op den vloer. Vooruit kruipend hield het zich even stil aan de voeten van de doode en Noël, zijn zenuwen tot het hoogste gespannen, was op het punt te schieten. Maar de vorm bewoog zich weer en, plotseling overeind springend, wendde hij zich naar het bureau van Ruth Mallion. Man of duivel, het had geld noodig, geen bloed. Daar rinkelde een sleutel en de zware deuren gingen open. Zonder zich tijd te gunnen tot denken verkeerde Noël's angst plotseling in woede, hij hief zijn pistool op, mikte tusschen de oogen van het groote stierachtige hoofd tegenover hem en gaf vuur.

Een straal rookerig licht doorflikkerde de duisternis, een wolk van rook verduisterde het licht der maan en maakte de kamer helder; de zwarte gedaante sprong in de lucht, keerde zich om met uitgestrekte hand en trachtte te vergeefs achteruit te strompelen om zich te redden. Maar het bereikte het venster niet; zich buigende onder den rook, vuurde Noël nog eens en toen, met een luid gekerm, schudde het zijn hoofd en het zwarte wezen viel verpletterd ineen. Even trachtte het zich op zijn knieën op te richten, voor een oogenblik, toen rolde het omver en krabde met de vingers in de matten.

In het venster rookte een fakkel en een menigte worstelende vrouwen vertoonden zich met hun glimmende gezichten en verschrikte oogen. Op hetzelfde oogenblik drukte Garrod de deur achter Noël open en kwam met licht binnen. Een heele troep

uit den tuin volgde hem op den voet, keek over zijn schouders vol zenuwachtige opgewondenheid onder een ratelend geschreeuw van stemmen.

De kamer raakte vol menschen in het vereenigde licht van fakkel en maan, en de reuk van buskruit vervulde de lucht. Het volk vormde een halven cirkel rondom het doode, zwarte spooksel in den hoek. Daar lag het stil, als de kleine witte vorm op de baar, maar niemand durfde het naderen dan Noël. Hij nam een licht en, de negers wegduwende, naderde hij zijn slachtoffer. Mensch, beest of duivel, het was nu dood genoeg. Het was op zijn rug gevallen en zijn wijd geopende, starende oogen schenen rood te glimmen toen Noël er zich over heen boog. Een zwarte stroom, kronkelde uit zijn zijde over den vloer, en op dat gezicht raadde Warne de waarheid of ten minste een gedeelte van de waarheid.

''t Is een masker', riep hij, 'een der carnevalduivels. Help mij spoedig, ik heb een man doodgeschoten, het moet een neger zijn. Zie of iemand hem kent!'

Zij rukten het grijnzende masker weg en vonden geen neger, alleen maar alles wat er overbleef van Roger Warne. Hij had uit de beste beweegredenen gehandeld, maar hij was ongelukkig geweest.

VII.

Eenige zonderlinge feiten kwamen aan het licht, nadat Ruth Mallion en haar neef begraven waren en Noël Warne werd vrijgesproken van de vreeselijke beschuldiging, die tegen hem was ingebracht.

Daar was geen schijn van een oorzaak te vinden waarom Roger dat oude carneval-costuum zou hebben opgehaald uit een rommelkamer van zijn huis en na het aangetrokken te hebben, uitgegaan was om de bezitting zijner tante te stelen. Waarom zou hij een poging tot diefstal hebben verricht op geld dat spoedig het zijne zou geworden zijn, want het testament van Ruth Mallion werd behoorlijk in haar bureau gevonden. Met uitzondering van een klein legaat aan Noël, 'van wien zij met bittere smart gedwongen was haar gelaat af te keeren,' liet zij alles aan Roger na, maar als eenig wettige erfgenaam trad nu de broeder van den doode in het bezit van zijn geheele fortuin.

Noël, nu een sombere, gebroken man, kon alleen met de geheele kleine wereld rondom hem denken, dat Roger, op droevige wijze zijn verstand had verloren. Zijn gedachten werden hem een last, zijn leven werd hem een vloek. Zijn broeders bloed hing als een rood doodskleed tusschen hem en alle genoegens van het leven. Hij besloot Dominica te verlaten en ergens een plaats op te zoeken waar het treurspel niet bekend was. Maar terwijl hij Roger's goed nazag, en alles in orde bracht voor zijn vertrek, vond hij een oud stuk in een van zijn broeders jassen. Het was een testament van Ruth Mallion, bijna zes maanden oud, dus langen tijd vóór haar laatste testament gedateerd.

‘God zij dank, dat ik het ding gevonden heb - niemand anders!’ sprak Noël Warne tot zichzelf. Toen verbrandde hij het.

Oude vrijers-avonduurtje.

Stille, kalme vrede ademt dit tafereeltje; die oude, jonge heer heeft de groote vreugden van het leven versmaad, maar aan den anderen kant is hij ook bevrijd gebleven van de bittere rampen en ellenden, daarvan onafscheidelijk.

Alleen ging hij zijn weg tevreden met zijn bescheiden deel; uit kleine genoegens weefde hij zich een misschien benijdenswaardig levenslot. Hij voelt zich dan ook den koning te rijk, zooals hij daar zit bij zijn geopend raam, dat een blik gunt op de stad, overgoten door het gloeiend rozengoud der ondergaande zon; slechts de echo's hoort hij, die uit de woelige straten opstijgen naar zijn hooge woning, zooals hij ook trouwens in zijn kalm bestaan slechts de weerklanken verneemt van het volle, rijke menschenleven. Van hem kan men niet zeggen, dat hij ‘kind noch kraai’ bezit; het kind ontbreekt, maar de kraai luistert aandachtig naar de toonen, die zijn meester aan de oude fluit ontlokt, zijn grootste liefhebberij.

De snuifdoos ligt naast hem en voor hem op tafel staat zijn half geledigd glas rhijnwijn. Dat zijn van die kleine banden, welke hem aan de aarde hechten, kleine gewoonten, schijnbaar nietige genoegens, die hem den tijd korten en de eenzaamheid verzoeten en waarvan hij het gemis zwaar, zeer zwaar zou ontberen, even zwaar als anderen het verlies van een dierbaren echtgenoot of een veelbelovend kind.

Deed hij wijs in zijn egoisme? Was 't beter geweest, dat hij op zijn tijd getrouwd fel den strijd des levens had gestreden, aan de wereld kinderen geschonken had, die der maatschappij nuttig waren geworden?

Misschien! misschien ook niet. In elk geval, hij schaadt niemand, hij deed niemand tranen storten, wie weet of niet velen hem oogenblikken van geluk en vreugde danken.

Achter hem, aan den muur hangt het silhouet eener vrouw, met een takje bloemen versierd. Schuilt hierin misschien het geheim van zijn teruggetrokken leven? Is dat het beeld van haar, die, zoo de wreede dood niet tusschenbeide ware gekomen, zijn vrouw zou zijn geworden, de vrouw, die hem de hoogste vreugde mocht schenken maar meteen ook alle bitterheid des levens had leeren kennen, die hem nu bespaard is gebleven?

Het kasteel uit het sprookje.
Naar het Deensch van Carit Etlar

door Ph. Wijsman.

Stel u voor, lezer, een laag, uitgestrekt dal, waardoorheen, als een geschubde slang, zoodra de zon erop schijnt en als een zilveren staaf wanneer zij door wolken overschaduwd wordt, eene rivier slingert. Rondom in het dal een aantal huisjes met leien gedekt en door zware steenen geschut. Om ieder dezer witgepleisterde huisjes een kleine groententuin en daarbuiten troepjes koeien en schapen, die het nauwlijks de moeite waard achten op te staan om het lichtgroene, sappige gras af te knabbelen, dat in hunne nabijheid golft.

Dit dal wordt aan beide kanten door hooge, geelbruine rotsen begrensd, die verderop blauwachtig worden, totdat zij aan den gezichteinder met den wolkenloozen hemel ineensmelten; de elzen worden allengs minder talrijk en deze worden ten laatste vervangen door een blanke laag sneeuw, die de hoogste kruinen bedekt.

De bergen op den voorgrond zijn dicht met donkergroene dennen begroeid; uit dit bosch klinken nu eens heesche, dan doordringende kreten: het zijn de jonge musschen, die om vader en moeder schreeuwen; zij vinden dat het waarlijk meer dan tijd wordt hun weer wat voedsel te brengen. Hoog in de lucht zweeft een donkere plek boven de vlakte; dat is een lammergier of adelaar, die op de jacht is naar een onvoorzichtige houtduif, of naar een van die jonge lammetjes, die op het gras waggelen en hem als het ware uitnoodigen naar beneden te komen op de met mos begroeide paden, tusschen de rotsen in.

De zon schijnt; de zon brandt; het gras en de kruiden geuren; de rivier kabbelt zoo rustig; - het is een heerlijk oord!

Van een der bergpaden, die zig-zags-gewijze naar beneden slingeren in de richting van de naaste kleine stad, vertoonden zich twee personen te paard. De eene was eene jonge dame, aan wier kleeding men kon zien, dat zij tot den eersten stand behoorde; de tweede een livreiknecht, die haar op een paar schreden afstands volgde. Nog een eind verder kwam een prachtige, slanke hazewindhond aanspringen; hij had kleine uitstapjes naar rechts en links gemaakt, om thans vlug zijne meesteres in te halen. Hij bleef eventjes naast de dame loopen en zag vragend tot haar op. Hij begreep maar niet wat die ongewoon langzame rit beteekenen moest.

Voor de deur van een groot, witgekalkt huis hield zij stil en toen niemand te voorschijn kwam, tikte zij met haar rijzweepje tegen het raam. Een gezonde, dikke boerin stak het hoofd om het hoekje van de deur; zij kwam naar buiten, neeg en streek heur haren

glad, terwijl de jonge dame een gesprek met haar aan knoopte.

'Waar ben je vandaag met mijne aardbeien gebleven, moeder Valpurgis? Wij hebben je in geen drie dagen op den berg gezien. Je kind, je jongen - wat scheelt hem toch? Hij komt in 't geheel niet meer; en je man - hij lag verleden week te bed; hoe gaat het hem nu? Beter, niet waar?'

Al deze vragen werden gedaan zonder antwoord af te wachten. Het was duidelijk, dat zij eenvoudig als inleiding tot de eigenlijke boodschap moesten dienen. De boerin stond bij het paard der jonge dame en

OUDEVRIJERS-AVONDUURTJE. Naar H.G. Jentzsch. (Zie blz. 184.)

streelde het fraaie dier, zoolang als deze sprak.

'Zeg eens,' vervolgde de dame, 'wat is er voor een vreemde heer in je huisje, ginds in het bosch, komen wonen? Ik heb hem een paar maal gezien, maar hij schijnt ons opzettelijk te ontloopen; hij vlucht tusschen het geboomte zoodra hij ons ziet naderen. Hij heeft een in 't oog loopend, een zeer bijzonder gelaat, die heer.'

De boerin lachte. Zij begreep best waar zij den korten inhoud der lange rede van de jonge dame te zoeken had. 'Arme man!' zeide zij, hare schouders ophalend; 'iedereen vraagt naar hem en wat kan ik zeggen? Ik weet niets. In de vorige week kwam hij hier, zag eens rond en koos het kleine huis in het bosch, omdat het daar stil en eenzaam was. Ik breng hem zijn middagmaal en houd zijne kamer in orde; en hij betaalt goed, dat moet gezegd worden. Mooi is hij; en een rijkemans kind is hij ook, dat zag ik dadelijk aan zijn fijn linnen. Dit is alles wat ik van hem weet en ik zie geen kans iets meer uit hem te krijgen. Hij zit soms den geheelen lieven langen dag alleen boven op den berg; staart in de wolken, of luistert er naar wat de vogels zingen. Dan weer heeft hij het druk met groote, zware boeken, waarin hij leest en schrijft; geen woord komt er uit; geen enkele vraag. Alleen als hij ons een van onze oude volksliederen hoort zingen, schijnt hij wakker te worden. Dan knikt hij met zijn hoofd en slaat er de maat bij met zijne hand.

'Zingt dat nog eens - toe, zingt dat nog eens!' zegt hij dan en wij doen hem gaarne dat genoegen. U weet hoe mooi mijn man kan zingen; en die vreemde heer schrijft onderwijl figuurtjes op een blad papier waar geen van ons uit wijs kan worden. Hij

is erg zonderling. U zou het niet gelooven, maar dezer dagen bood hij kreupelen Franzli twee gulden aan als hij een paar maal het lied 'van den bergman' voor hem wilde zingen. Nu, God helpe Franzli! De jongen blaat zoo zacht als een jong schaap; er is volstrekt geen 'stem'

in zijn keel; maar dat was juist mooie muziek voor ‘mijnheer’. Franzli zong en de andere teekende figuurtjes met potlood en zoo hadden zij allebei pleizier.

‘“U houdt veel van muziek, niet waar, mijnheer?”’ zei ik eens op een avond tegen hem.

‘“Ja,”’ antwoordde hij, ‘“ik houd heel veel van muziek.”’

Dat was alles wat er uit kwam; maar ik hield vol: ‘“Het zijn zulke oude, dwaze liederen die de menschen hier voor u zingen. Ginds in de stad woont een speelman, die in zijn diensttijd bij “de jagers” heeft gestaan; hij blaast de mooiste walsen en polkas op zijne trompet, die men maar hooren kan. Als u het goed vindt zal ik den muzikant eens hier laten komen, op een avond als wij met den arbeid hebben gedaan”’

En weet u, wat hij antwoordde?

‘“Dank-je wel! Ik zou daarvan liefst verschoond blijven. Ik houd niets van walsen en polkas.”’

En toen keerde hij mij zijn rug toe en liep naar de andere kamer.’

Het was vrij laat op den namiddag geworden eer de jonge dame van haar rijtoer terugkeerde. De avondzon flikkerde nog even op de kabbelende golfjes en kleurde de wolken met een lichtroode tint, die elk oogenblik veranderde en het landschap in telkens nieuwe schoonheid deed zien. Tusschen de boomen begon reeds de schemering te vallen. De pas ontloken bloemen op het gras en tusschen het mos vermengden hare geuren met de hartsachtige uitwaseming van dennen en sparren.

Ginds in het dal zongen de leeuwerik en nog eenige andere lentevogels hun avondlied; op het bergpad hierboven was alles in rust; er heerschte eene plechtige stilte.

De hazewind had genoeg van zijne uitstapjes voor eigen rekening, en als een verstandige hond volgde hij het paard zijner meesteres, die nu ook niet anders dan stappende het steile pad kon oprijden. Zij zat stil voor zich uit te zien; maar thans was het noch de schoonheid van den avond, noch de rust van het bosch die hare droomen vervulden. Het fijn geteekende gelaat had een warmer uitdrukking dan op den voormiddag; haar grijsblauwe oogen straalden; haar lenige figuur kwam sierlijk en licht beweeglijk uit in het donkerblauw rijkleed op den witten schimmel; de grijze sluier die om haar hoed was gebonden, fladderde in den wind. Het was een volmaakt beeld van jeugd en schoonheid.

Opeens veranderden hare straks nog zoo peinzende trekken. Het was alsof een geheel nieuwe, verrukkelijke gedachte in haar was opgewekt: iets zonderlings, iets dat bijna ondenkbaar was; maar toch... iets dat eerst den frisschen mond zich tot een glimlach deed plooien en haar toen een donkeren blos op de wangen joeg. Zij liet haar schimmel stilstaan, en het hoofd achterom wendend zeide zij: ‘Franzel, je zou wel even kunnen afkomen en Zachos' buikriem wat vaster aantrekken; ik glijd naar een kant over en zit niet prettig vast in 't zaal.’

De rijknecht sprong van zijn paard en kwam tot haar met de ophelderende aanmerking, dat Zachos in den laatsten tijd mager geworden was; waarschijnlijk zou dit het gevolg zijn van het vele groen dat hij hierbuiten at.

Misschien zou dit gesprek verder zijn voortgezet als niet de hond het plotseling had afgebroken door een luid geblaf, dat ginds tegen het bosch weerkaatste. De rijknecht zag naar alle kanten om, maar er was niets te zien. Het bergpad door het bosch lag in een blauwachtigen nevel ver uitgestrekt voor hen.

‘Wat of dien hond nu weer scheelt?’ bromde de man.

‘Breng hem tot zwijgen,’ gebood de dame. ‘Maar roep dan eens iets, zeer luid; wij zijn hier aan de echo. Laat eens een “jodl” hooren.’

De bediende gehoorzaamde. De echo gaf duidelijk antwoord en toen reden zij verder. Even daarna begon de jonge dame te zingen, eerst gedempt, maar allengs verhief zij hare stem tot zuivere, klankrijke tonen, die duidelijk een uitmuntende school verrieden, en die, zoodra zij een oogenblik zweeg, van de donkere rotsen en van de dicht bijeengevoegde boomstammen werden teruggekaatst.

Zij zong een sprookje, maar zij zong met al de eenvoudige en warme soberheid, die aan den tekst beantwoordde. Het was het sprookje van een mijnwerker, die met zijn tasch over den rug, op reis ging. Onderweg deelde hij zijn mondvoorraad met een armen kreupele, die het bergpad hinkende was afgekomen.

Toen zij gegeten hadden vroeg de man:

‘Waar moet je heen?’

‘Ik wil weg en eens in vreemde landen rondzien. Hier in de groeve is geen erts meer: ik werk en hak den geheelen dag en krijg niets dan grint te zien.’

‘Dat is een leelijk geval,’ zeide de kreupele. ‘Maar, je hebt je maaltijd met mij gedeeld; nu wil ik je daarvoor iets terug geven en wederkeerig ook het mijne met je deelen. Laat eens zien, of jij den berg niet verkeerd beoordeeld hebt; er zal nog wel iets anders in te vinden zijn, dan enkel hard grint.’

Zij daalden in de groeve, waar de oude een licht aanstak. Dit vonkelde en schitterde als helder daglicht. Hij sloeg met zijn kruk tegen de rots, zoodat de stukken eraf vlogen. Ginds kwam een lichte ader bloot; díe blonk en was geel.

‘O maar, dat blinkt en schittert als zuiver goud!’ riep de mijnwerker.

‘Het schijnt zoo,’ antwoordde de kleine grijsaard. ‘Maar het is niet alles goud wat blinkt. Laat ons verder zoeken.’

Hij klopte nog eens en daar kwam weer een andere streep voor den dag. Deze was wit.

‘Dat is zeker zilver!’ juichte de mijnwerker.

‘Waarschijnlijk. De eene van die beide aderen zal jouw eigendom zijn. Welke verkies je?’

‘Als ik de zilver-aar mag hebben, zal ik ten hoogste dankbaar zijn; die andere zou te veel zijn voor zulk een arm man als ik ben.’

De oude lachte vriendelijk.

‘Dat is nog zoo'n slechte keuze niet; jij zult de verlangde zilver-ader hebben.’

Toen hij dit gezegd had verdween hij in den grond en de mijnwerker ging dadelijk aan den arbeid. Die witte ader was werkelijk onvervalscht zilver; toen hij op de andere de proef nam, verkreeg hij niets anders dan rotsgrint; geen zweem van goud was uit die steenen te slaan.' -

De avond was warm en geen wolkje stond aan den hemel. De muggen dansten en gonsden. Het gezang klonk zoo helder en schoon tusschen de boomen, dat een jong mensch het niet kon laten, voorzichtig verder te schuiven en met de grootste oplettendheid het lied der dame te volgen. Een poosje gelukte het hem, onopgemerkt te blijven; althans hij dacht dit, zoolang de braamstruiken en hazelnoten hem verborgen Maar toen het rotspad geheel onverwacht ineenliep met den straatweg, moest hij zich wel voor de twee ruiters vertoonen. Aarzelend kwam hij tusschen het kreupelhout vandaan, op den weg. Dat is te zeggen, hij had geaarzeld, of hij het doen zou; maar eenmaal besloten, deed hij het met zulk een vluggen sprong dat het paard der dame schrikte en steigerde. De onbekende greep het in de teugels en bracht het tot staan. Vervolgens maakte hij een eerbiedige buiging en scheen te verwachten dat zij zou doorrijden. Maar de dame talmde. Zij liet een onderzoekenden blik over den vreemdeling glijden, nam werktuigelijk de teugels, bracht haar kleed in orde en zeide:

'U heeft mijn paard doen schrikken.'

'Ja, en ik verzoek u duizendmaal om vergeving. Gelukkig is het goed en zonder ongelukken afgeloopen; ik greep het bijtijds.'

'Dat zou ik zelve hebben kunnen doen; ik zit vrij vast in 't zaal,' hernam zij. 'Maar waarom, als ik vragen mag, kruipt u bij voorkeur dat steenige pad tusschen het kreupelhout langs, als de betere en gemakkelijker weg dezelfde richting volgt?'

De jongeling was nog zeer jong en uiterst verlegen; hij kon zijne woorden maar niet vinden. Eindelijk zeide hij dapper: 'Ik hoorde u op de wandeling zingen en toen luisterde ik naar uwe stem en naar de aardige woorden van het lied; en toen durfde ik niet voor den dag komen, uit vrees dat u dan misschien zoudt ophouden.'

'Zoo. Nu laat ons verder gaan. Het schijnt dat u in dezelfde richting gaat als ik en wij kunnen dus onderweg een weinig samen babbelen, als u 't goed vindt. Ik kan mijn paard zeer goed zelf besturen, maar ik ben wel wat angstig, als de duisternis invalt tusschen al die donkere boomen en bruine rotsen. Daarom rijd ik dan liever in gezelschap.'

Zij zette haar paard in zachten gang, en zich licht en sierlijk over den ranken hals van Zachos neerbuigende, sprak zij door:

'Dus u houdt van volksliederen? Ik deel uw smaak hieromtrent niet; ik vind ze al te slepend, al te eentonig en kinderachtig; een vlugge wals van Strauss of een polka van Gungl is vrij wat levendiger en opwekkender.'

Er lag iets spottends in haar toon dat hem niet beviel en iets aanmatigends in haar manier van tegen hem te spreken, dat hem ongeduldig een anderen kant deed uitzien. Een glimlachje gleed over 't gelaat der jonge dame, maar het verdween dadelijk weer. Zijne waardin ginds van de hoeve had hem hetzelfde gezegd, maar hij begreep niet hoe er eenig verband kon bestaan tusschen haar en die aanzienlijke dame te paard. Het gesprek dreigde te zullen uitsterven. De heer zweeg en de dame scheen ook niets meer te zeggen te hebben. Onder dit stilzwijgen sprak alleen zijn donker, peinzend oog en dit drukte de levendigste bewondering uit voor het bekoorlijk tafereel daar naast hem. Op eens vond hij zijne woorden terug. Hij scheen al zijn moed te verzamelen:

‘Dat was een echte, zeer schoone melodie, die zoo juist bij het oude sprookje voegde. Dat kinderlijke, goedhartige en onschuldige in woord en tonen, die heerlijke eenvoud is de kunst, die onze hoogstrevende tijd niet in staat is te evenaren; evenmin als de hedendaagsche schilder bij machte is sprekende beelden van de Moedermaagd en de Heiligen te scheppen, nu het geloof aan dezen is verloren gegaan. Alleen het slot van uw lied scheen mij toe een weinig buiten het karakter ervan te zijn gegaan.’

‘Dat is best mogelijk,’ antwoordde zij: ‘ik ben dezen keer dus niet gelukkig geslaagd. Ik verander en verbeter gewoonlijk deze volksliederen naar mijn eigen smaak onder het zingen en telkens weer anders, bij iedere herhaling.’

‘Dat moest u niet doen.’ Het klonk zeer beslist en boos; hij was nu in 't geheel niet meer verlegen.

‘Waarom niet? Het is slechts eene poging om het uit verleden tijden overgeërfde in een vorm over te brengen, die meer met onzen smaak overeenstemt, beter aan onze eischen beantwoordt.’

Toen hij geen antwoord gaf voegde zij er nog bij: ‘U is een vreemdeling hier in deze streek; ik hoor het aan uwe uitspraak.’

‘Ja, dat ben ik ook. Ik begrijp dat ik genoodzaakt zal zijn mij, al even gebrekkig, in de schoone taal van Lamartine en Victor Hugo, uit te drukken. Had ik uwe welbespraaktheid en uw fraaie woordenkeus, dan zou het mij niet moeilijk vallen, beter te zeggen hoe ik over het volkslied denk en wat ik bedoel.’

Zij glimlachte bij dezen ‘mooien’ volzin. Vriendelijker dan straks hernam zij:

‘Blijf maar gerust voortpraten. Ik neem het woord van mademoiselle Rachel over: ‘“Eene dame verstaat altijd de taal waarin men haar iets aangenaams zegt.”’ Dus u is een musicus? Niet waar, ik heb juist geraden?’

Hij scheen zich te bedenken. Toen zeide hij:

‘Ik houd zeer veel van muziek, maar niet van walsen en polkas. Klassieke muziek stel ik hoog op prijs.’

‘Welnu, als dat het geval is, kan ik u misschien een genot verschaffen door u bij ons op het oude kasteel, dat ge daarginds, door het avondrood nog even verlicht, kunt zien, te laten komen. Daar woon ik en u kunt er merkwaardigheden vinden van klassieke muziek, klassieke letterkunde en klassieke schilderkunst,

zoo oud, zou oud, dat zij haast zwart zijn geworden van ouderdom! - Nu - waarom blijft u zoo hardnekkig het stilzwijgen bewaren?'

'Ik ben op reis en ik heb den onmisbaren zwarten rok niet bij mij. Ik ben dus niet "présentable"'.

'Wees daarover niet bezorgd,' lachte de jonge dame. 'Wie ik uitnoodig is altijd "présentable." Daar, bij ons, zult u ook die oude volksliederen te hooren krijgen; let wel, in onverbeterden vorm, juist zooals zij jaren geleden gezongen werden. Mijne vriendinnetjes kennen die alle. - Nu moet ik u vriendelijk voor uw geleide bedanken. Ik ben dadelijk thuis en volstrekt niet bang meer. Morgen hoop ik u, tusschen twee en vier uur, te mogen ontvangen.'

Zij groette met een lichte buiging en hield haar keurig rijzweepje naar de laagte, terwijl zij haar schimmel in een korten draf zette. Weldra was zij verdwenen in de kastanjelaan, die naar het kasteel op den berg leidde.

Om zeer gegronde redenen willen wij den naam van het jonge mensch dat deze ontmoeting had, liever niet noemen. In zijn vaderland is die naam algemeen bekend en beroemd. Hij en de andere personen die in deze ware geschiedenis voorkomen, leven nog en zijn, - met uitzondering der jonge dame, die thans geen jonge dame meer en lijdende is - zeer welvarend. Wij zullen den musicus eenvoudig Gram noemen. Wie er eenige moeite voor over heeft zal stellig zijn waren naam kunnen vinden.

De jeugdige Deensche toonkunstenaar werd den volgenden morgen wakker met diepzinnige overleggingen en met de herinnering aan de ontmoeting van gisteren, die gezamenlijk uitliepen op vragen, waarop hij geen antwoord wist te geven. Wie kon zij toch zijn, die vreemde dame, aristocratisch tot in haar vingertoppen, met die eigenaardige manier om aan alles wat zij zeide de tint van een hooge gunst te geven, van een onverdiende goedheid tegenover hem? Haar gelaat, hare houding, haar spraak - alles had telkens en telkens weer op den afstand tusschen hen gewezen.

Wie kon hij hier in de buurt naar haar vragen? Zij had zich niet eens de moeite gegeven een naam te noemen. Wie woonde op dat oude kasteel met de middeneeuwsche koepelkamertjes, torens en galerijen, dat reeds dadelijk toen hij hier gekomen was, zijne opmerkzaamheid had getrokken?

Toen de boerin den anderen morgen verscheen om den 'vreemden mijnheer' zijn ontbijt te brengen, maakte hij voor het eerst een praatje met haar, in de hoop, dat zij hem iets over de bewoners van het kasteel zou vertellen. Op zijne vraag wie daar woonde antwoordde zij:

'De menschen hier in den omtrek noemen hen eenvoudig: 'De familie van 't kasteel'. Zij komen hier elken zomer en zij blijven gewoonlijk zoolang als het warm is. De oude heer met den witten baard is een maarschalk, heeft de huisknecht ons verteld; mevrouw ken ik beter dan hem. Zoo deftig en fijn als zij wezen moge, houdt zij zich toch nooit voor te goed om een oogenblikje met mij te babbelen, als ik melk en vruchten op het Heerenhuis breng; altijd heeft zij een vriendelijk woordje te zeggen; altijd weet zij de dingen van den besten kant te bekijken. Als er hier in het dal twist is onder de menschen en zij beklagen zich bij haar - dit doen zij, want 'Mevrouw' is zooveel als de Voorzienigheid voor hen allen - dan weet zij onbegrijpelijk verstandig die kibbelarijen aan een eind te maken en ieder te geven wat hem toekomt. Verleden jaar, was er onder anderen die leelijke geschiedenis met

den kaaskoopman. Dat had op tuchthuisstraf kunnen uitloopen, als Mevrouw niet zoo...'

'Maar wie is die jonge dame?' vroeg Gram, om hierdoor haar verhaal af te breken, dat dreigde zeer uitvoerig te zullen worden.

'Haar en die anderen noemen wij enkel "de logées." Zij komen en gaan, reizen en trekken den geheelen zomer door. Maar "Mevrouw", ziet u, die...'

'Ik zag eene van de jonge dames gisteren te paard in het bosch. Zou u mij misschien den naam van die paardrijdster kunnen zeggen? Misschien hebt u haar toevallig ook gezien?'

De boerin begon hartelijk te lachen.

'Er rijden hier tegenwoordig zoo veel jonge dames door het bosch, dat men onmogelijk kan weten wie u is tegengekomen. Maar, wat ik zeggen wilde, onze 'Mevrouw' is een engel van goedheid; zij -

'Ja maar, nu zou ik gaarne van het mooie weder gebruik willen maken,' zeide Gram, zijn hoed in de hand nemende. 'Ik hoop dat u mij 't genoegen zal doen mij de geschiedenis van den kaaskoopman een anderen keer te vertellen.'

De voormiddag ging om met wandelen en werken en onder gestadig wikken en wegen, waarvan de uitkomst was, dat Gram om drie uur vast besloten had niet naar het kasteel te gaan, ondanks de geheele tentoonstelling van oudheden die hem was beloofd. Hij zette zich ijverig aan den arbeid - maar het wilde niet vlotten vandaag. Hij verdiepte zich in gepeinzen en zag van tijd tot tijd op zijn horloge.

'Zoo - is het al drie uur?' riep hij ten laatste op een toon van verlichting uit. 'Al wilde ik nu ook nog gaan, zou het toch niet mogelijk zijn er op den bepaalden tijd te komen. En dan deze kleeding! - Maar eigenlijk - een jas of rok beteekent niet veel. Als ik flink voortstapte - in een goed kwartier zou men er wel kunnen zijn, geloof ik. - Zal ik het doen? - Die oude muziek lokt mij wel aan. - Ik geloof, dat ik toch maar zal gaan.' En als iemand die een nu eenmaal opgevat besluit ook wil ten uitvoer brengen, schoof hij zijn rieten stoel achteruit, pakte zijne papieren in een groote portefeuille bij elkaar, wierp een laatsten, onderzoekenden blik in den spiegel en snelde de deur uit.

Hij was gekleed in een jasje van zwart en bruin gestreepte stof; en broek en vest van hetzelfde laken. Daarbij droeg hij een donkergrijzen, slappen, vilten hoed, dien hij den vorigen dag reeds bij voorbaat met een sierlijk takje sparregroen had versierd. De hoed getuigde van een langjarig gebruik; de rand vertoonde een aantal bochten en kale plekken.

Tamelijk bestoven en eenigszins hijgende van de vaart,

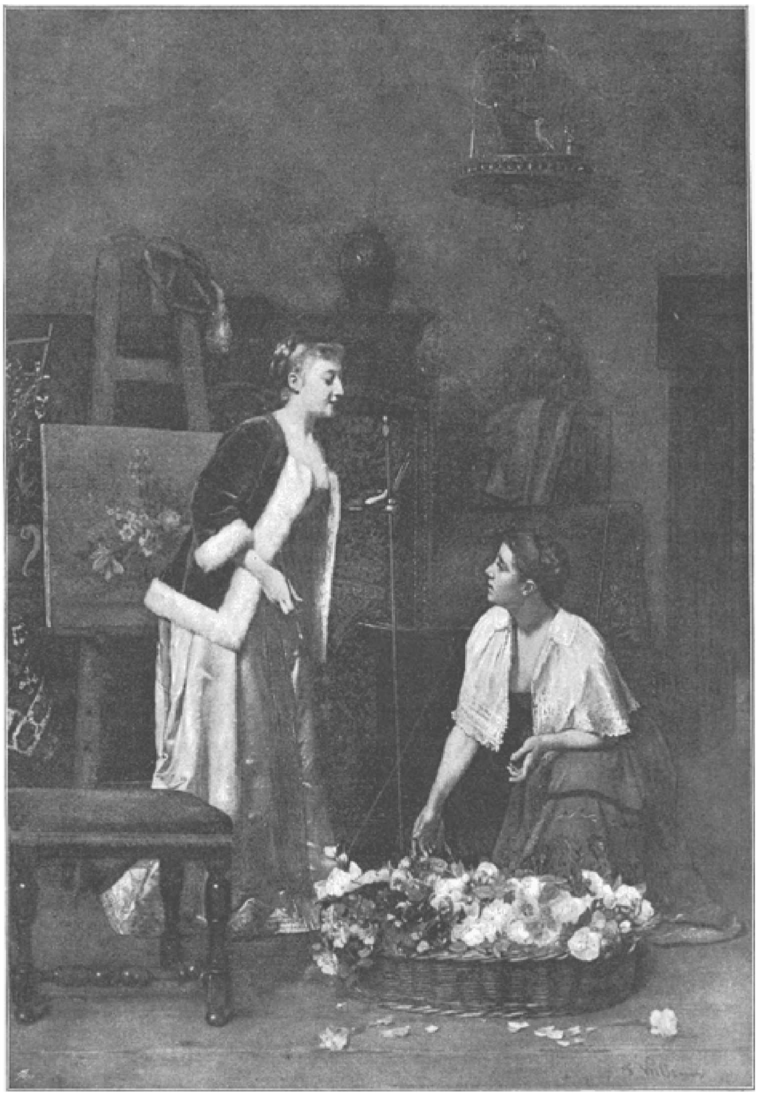

FRISSCHE BLOEMEN. Naar F. Willems. (Zie blz. 191.)

waarmede hij het bergpad was opgeloopen, kwam hij op de plaats van het kasteel aan. Hij werd er door een troep blaffende honden ontvangen, die het hem raadzaam deden achten, zich naar den muur terug te trekken, zoolang tot een huisknecht de dieren tot bedaren gebracht en naar hunne hokken verwezen had.

Een breede, tamelijk steil opgaande stoeptrap van graniet leidde naar den ingang van het kasteel. Boven aan die stoep verscheen een oude portier in een lange, blauwe jas en hield hem staande. De oude monsterde met een ietwat weifelenden blik het bestoven costuum van het jonge mensch en vroeg, wie hij wenschte te spreken.

‘Ik ben hier tusschen twee en vier besteld,’ zeide Gram, om zijne onkunde der toestanden niet meer dan hoognoodig was te verraden.

‘Maar nu is het reeds over vieren. En buitendien, ontvangt mijnheer de Maarschalk heden niet.’

Nog eer de vreemdeling hierop had kunnen antwoorden, verscheen er eene jonge dame in de vestibule en de portier trok zich, na een beleefde buiging, terug. Het was dezelfde dame die hij gisteren te paard had gezien. Nu droeg zij een wit neteldoeksch kleedje, met eene rijke garneering van Zwitsersch borduurwerk versierd; maar de grootste bekoorlijkheid van haar toilet bestond uit een bijzonder smaakvol gekozen bloemruiker, dien zij in hare ceintuur had gestoken.

De groet, waarmede zij Gram welkom heette, verried wel eene vroegere kennismaking; maar ook nu had haar fijn gelaat den rustigen trek van hoogheid en meerderheid, die hem gisteren getroffen had, bewaard.

‘Naar het schijnt hebt u de les van Lodewijk den veertiende vergeten, die deze zijn minister gaf als antwoord op een vleiend woord tot den koning over diens zorg, altijd prompt op den bepaalden tijd te komen:

“Nauwgezetheid is de beleefdheid der vorsten”. U zou tusschen tweeën en vieren komen en nu is het bijna half vijf. Maar dat is nu afgehandeld. Als u mij wil volgen zal ik u die dingen laten zien, zooals ik u beloofd heb.’

Eerst kwamen zij in een lange breede gang, eene soort van wapenkamer, waar een aantal wapenen en harnassen uit vroeger tijd waren opgesteld. Hij bewonderde de zeldzame pracht dezer wapenrustingen en luisterde opmerkzaam naar een paar geschiedenisjes, die zijne vriendelijke geleidster over sommigen wist te vertellen. Vervolgens liep hun weg door eene reeks van vertrekken waarvan de steenen vloer, koud en kil als hij was, in overeenstemming bleek met de balken die de plafonds vertegenwoordigden. De wanden waren met leerdoek bekleed; maar tot op manshoogte was dit bedekt door een zeldzaam fraaie verzameling schilderijen. Een groot stuk van Ruysdael bedekte bijna een geheelen muur. Het was op dezelfde plek, waar men nu was, geschilderd. Om dit te zien behoefde men slechts den blik uit het hooge venster te slaan, om dadelijk het dal met de grijsbruine rotsen, den bruisenden waterval en de houten brug daarover, te herkennen.

Zijne leidsvrouw trachtte zijne bewondering op te wekken voor al die schatten, wier kleuren door den tijd donkerder waren geworden; op de spookgestalten in die bekende schilderij van Callot, waar deze als uit de duisternis te voorschijn springen. Eindelijk deed zij eene deur open van een groote, langwerpige zaal met een bruin geschilderde houten zoldering, van waar eenige groote metalen lichtkronen aan schakelkettingen afhingen; het waren zeer ouderwetsche kronen, zooals men die nog in enkele oude kerken vindt. Daarbuiten scheen de zon; en de vogels zongen hun lied; - hier binnen vlamde een kolossaal houtvuur op den haard.

Dit was, zooals Gram opmerkte, eigenlijk de bibliotheek van het kasteel: - rekken en planken stonden vol antieke, in leder gebonden, boeken. In de groote vensternissen, die ieder op zichzelf voor een kleine kamer konden tellen, zaten verscheidene dames aan den arbeid. Enkelen schilderden, anderen borduurden of lazen; maar allen waren jong en schoon en allen waren in lichte zomerkleedjes gehuld, evenals de dame die hem had rondgeleid. Binnen gekomen bracht zij hem naar een grooten vleugel en, hare hand licht op het instrument latende rusten, bleef zij staan en zeide:

'Zie maar eens goed rond. Ik heb u al mijne schatten laten zien en het beste voor het laatst bewaard. Dit vertrek is de vereenigings-zaal der groote geesten van voorheen en thans. Op de boekenrekken kan u ze vinden, zoowel Homerus, Theokritus en Virgilius, als onze hedendaagsche romandichters. De muziekbladen op deze tafel beginnen met de oude Italiaansche kerkmuziek en gaan door tot op onzen tijd. Later zal het u vergund zijn, met al die heerlijkheden nader kennis te maken.

Maar het scheen gisteren dat u een bijzonder vriend van oude volksliederen is, en deze dames zullen zeker welwillend genoeg zijn, om eenige van de fraaiste voor u te spelen of te zingen. Ik heb op dit gebied alles bijeengebracht wat ik meester kon worden en ik liet die oude volksgezangen die u dàar ziet, uit het hooge Noorden overkomen. Die groote stapel zijn enkel en alleen Scandinavische volksliederen en daarbij zijn er een paar van een jong Deensch componist in muziek gezet. Deze bevallen mij daarom zoo bijzonder, omdat hun trant, in ongekunstelde, frissche eenvoudigheid de oude zangwijzen het best tot haar recht laat komen. Hebt u hem wel eens gehoord?' vroeg zij, hem tegelijk een muziekblad, dat zij van de tafel nam, voorhoudend.

'Ja - ik ken hem wel eenigszins,' antwoordde Gram.

En toen speelden en zongen de jonge meisjes voor hem; en hare heerlijke, volle en reine stemmen vulden de zaal; hij luisterde aandachtig naar de tonen, die als het ware in de lucht geurden en bloeiden... hij was onder betoovering! Zachtkens streek hij het krullende blonde haar uit het hooggewelfde voorhoofd. Er had eene groote verandering plaats gegrepen met den man die straks nog zoo verlegen had gestaan: zijne oogen schitterden met een verhoogden glans, en een blijde glimlach speelde om zijn mond, getuigende van de gelukkige stemming waarin dit genotvol oogenblik hem had gebracht. Zoodra de jeugdige zangsters haar lied hadden gezongen, zeide hij, met een dankbaren blik zijne gastvrouw naderende:

'Alles wat de dames mij hier heden hebben laten

zien en hooren, schijnt mij een sprookje toe. Ik heb gezocht en gezocht - u heeft er geen denkbeeld van, hoe ik heb gezocht! Ik heb mijn ouderlijke woning, mijn vaderland verlaten en ben uitgetogen om gezang, om tonen te vinden. Voorheen heeft Mozart te Salzburg muziek gemaakt; thans maakte Wagner veel drukte te Bayreuth; Verdi schreef te Milaan; en Strauss - hij walste en polkeerde te Weenen; - eerst wat ik *hier* mocht hooren *is* muziek voor mij. Het is de zilveren aar in de rots, waarvan u gisteren gezongen hebt, die u mij heden hebt laten vinden; die schat, waarnaar ik zoolang te vergeefs hebt gezocht!'

Zij glimlachte. Zij scheen persoonlijk in zijne blijdschap te deelen.

'Het eigenaardige van het geval is echter, dat ik den tekst van dat sprookje dichtte op hetzelfde oogenblik toen ik het lied zong; zoo werden woorden en tonen éen en tegelijk geboren. Juist daarom luisterde ik ook zoo bijzonder geduldig naar de aanmerkingen die 't u geliefde op mijne schepping te maken. Maar ga nu hier voor den vleugel zitten. Nu is het uwe beurt om voor ons te spelen.'

Hij speelde. En het werd doodstil in de zaal.

Of zij hem verstonden? Het was zijne eigene stemming, die hij voor dezen uitgelezen kring vertolkte. Hij gaf zijn 'ik' in die tonen: 'Gemis; verlangen om uit den beperkenden kring te geraken: teleurstelling, klachten en smart erover, niet te kunnen vinden wat hij zocht.... Eindelijk gaat zijne stemming in juichtonen over, die de groote zaal doortrillen; in kleine gedeelten van de melodieën, die hij straks had gehoord en die hij nu schertsend scheen te liefkoozen. Een machtig bruisen over de toetsen; de taal van den genius was aan 't woord: de kunstenaar had zijn zilverader gevonden!

Plotseling zweeg hij en liet, als zich bedenkende, slechts enkele accoorden vernemen. Een gelukkige glimlach verhelderde zijn peinzend gelaat en hij speelde verder. Maar thans was het een sobere, zangerige wijs; geheel in het karakter der volksliederen, en voorgedragen met zooveel warm en innig gevoel, dat allen de aanwezigen er door werden aangedaan. Het meest verbaasd van allen was echter de jonge dame die hem op het kasteel had gebracht. Hij had nauwelijks het lied ten einde gespeeld, toen zij uitriep:

'Maar die melodie ken ik! Niet waar, die is van Gram, van den jongen Deenschen componist, over wien ik met u gesproken heb?'

Hij stond op, maakte een buiging en zeide:

'Ik ben Gram. Maar wil mij nu eene vraag toestaan: Wie mag ik voor dit gelukkig uur mijn dank betuigen? Nog altijd is mij uw naam onbekend en ik weet evenmin, bij wie ik de eer heb, zoo vriendelijk te zijn ontvangen.'

De jonge dame antwoordde:

'Het blijkt nu, dat u er van houdt mij te verrassen; zelfs van het oogenblik af, dat ik u ontmoette, is u er meê begonnen. Mijn arme schimmel heeft dit gisteren ondervonden. Nu goed. Laat ons dan ermede voortgaan. Ik ben "Carmen Sylva."'

Hij deed een stap achteruit en het scheen alsof de woorden hem van verbazing op de lippen bestierven, toen hij eerst luide, maar allengs fluisterend zeide:

'Carmen Sylva! Rumeniëns Koningin!'

Met een vriendelijken glimlach en geruststellend, antwoordde zij:

'Carmen Sylva, de dichteres.'

* * *

Aan sommigen zal het zeker niet zijn ontgaan, dat met den jongen toonkunstenaar bedoeld is: ‘Grieg,’ de beroemde Deensche violist en componist, van Björnsons volksliederen.

Vert.

Frissche bloemen.

Een heerlijke vracht, die geurige, kleurige, frissche bloemen; wat prachtige rozen, lelie's en azalea's.

Een gelukskind, die schilderes!

Haar keuze zal moeilijk zijn, want alle schijnen zoo frisch, zoo bevallig. Welke zullen nu de eer hebben door haar penseel op het doek getooverd te worden?

O, als zij spreken konden, wat zouden elk harer die mooie dame vleien en smeeken haar te vereeuwigen. Zij zouden allen tegelijk wel haar beeld willen zien toevertrouwd aan dit doek. Maar neen! zij moet een keuze doen onder den rijken voorraad, dien het bloemenmeisje haar brengt. Een rijke, en toch zoo moeilijke keuze! Gelukkige schilderes! Een gelukskind noemden wij haar reeds! Haar modellen zijn niet weerbarstig, niet onfatsoenlijk, niet onsmakelijk zooals die, welke andere schilders zich dikwijls moeten getroosten; zij zijn ook niet onrustig als de hondjes, katjes en vogels, welke men alleen door photographie instantanée zou kunnen verzekeren. Zij zijn zoo stil, zoo kalm, zoo rustig, en daarbij zoo genotvol om aan te zien en te ruiken. 't Eenige nadeel is dat zij spoedig verwelken; maar is dit niet de schaduwzijde, het onvermijdelijke lot van alles, wat jong, frisch en mooi is?

Gelukkig de bloemen ten minste die een nieuw leven ingaan, vereeuwigd door de kunst!

De nieuwe Towerbrug in Londen.

In het jaar 1886 werd in Londen, omstreeks één kilometer onder de oude Londonbridge, die de grens vormt van het verkeer der zeeschepen, met den bouw van een brug begonnen, waarvan de eigenaardigheid wel onze aandacht verdient.

Ofschoon de Theems op deze plaats, waar de overvloed van het straatverkeer sedert langen tijd reeds het bestaan van een brug als een dringende behoefte had doen gevoelen, nauwelijks 300 Meter breed is en ook bij het niet overdreven groote schepenverkeer, omstreeks dertig vaartuigen dagelijks - de eigenlijke haven, de dokken, bevinden zich alle verder stroomafwaarts - zoo was toch de oplossing van dit vraagstuk met groote moeilijkheden verbonden.

Want de bebouwing en hoogteverhouding der oevers

boden zoowel voor een hooge brug als voor een tunnel ongunstige omstandigheden aan en een draaibrug zou het verkeer over land bij het losdraaien geheel gestremd en daarbij ook het waterverkeer niet weinig gestoord hebben.

Men besloot dus een klepbrug op te richten, die echter zulke groote afmetingen bezat als tot nu toe nog niet waren voorgekomen en daarom buitengewone bewegingswerktuigen moest bezitten, en daardoor ook het voordeel bezat, zich op gemakkelijke wijze te verbinden met een hooge brug voor het verkeer der voetgangers.

In 1878 werd zulk een plan door Jones and Barry opgemaakt en na verschillende wijzigingen ten slotte in het jaar '85 door het stadsbestuur aangenomen.

Zoo was men eerst voornemens, het opheffen en neerdalen der beweegbare brugkleppen door kettingen te doen plaats hebben, een inrichting, die echter, om een sneller en betere beweging te verkrijgen, vervangen werd door hydraulische machines.

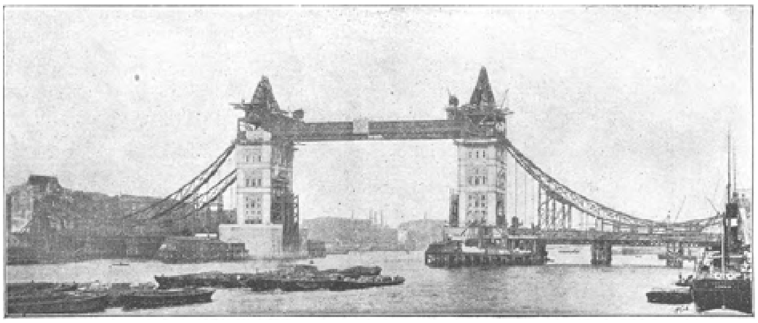

DE NIEUWE TOWERBRUG IN LONDEN.

Verder is de hoogte van den doorrit en de wijdte der middelopening, vergeleken bij die van het eerste plan, aanmerkelijk vergroot.

John Wolfe Barry, die na den dood van zijn medewerker de uitvoering alleen in handen kreeg, heeft nu op de volgende wijze het bouwwerk ingericht.

De openingen van 100 Meter wijdte, aan beide kanten der landzijde, worden door stijve kettingen gedragen. Deze kettingen, van onsymmetrischen vorm, zijn aan de landzijde op de gewone wijze geankerd, terwijl de middelste verbinding door de hooge voetgangersbrug wordt gevormd.

De geheele draagconstructie is uit staal vervaardigd, evenals de land- en stroompijlers, die allen om schoonheidsredenen, ter verlevendiging van het stadsbeeld en om met den ouden, donkeren, in de nabijheid staanden Tower te harmonieeren, met muren ombouwd werden. Hierbij is natuurlijk wegens de veerkrachtige beweging aan het draagwerk, iedere vaste verbinding daartusschen en de ommanteling vermeden.

De 67 Meter wijde opening tusschen de stroompijlers wordt nu van onder op voldoende hoogte boven het water, door de beweegbare kleppen overspannen, om de kleine schepen door te laten, en in gesloten toestand door een breede en gemakkelijke straat overbrugd.

Bij de opening der beide kleppen is wel is waar het verkeer der voertuigen gestremd, de voetgangers daarentegen kunnen over de trappen en liften in de pijlers gemakkelijk langs de bovenste verbindingsbrug hun weg voortzetten.

De onderzijde dezer voetgangersbrug ligt 47 Meter hoog boven den waterspiegel en verleent aldus aan de zeeschepen met de hoogste masten vrije doorvaart. De onderste brugkleppen, die het belangrijke gewicht van 1200 tonnen bezitten, kunnen, ook bij den zwaarsten storm, door de met twee stoompompen van 700 paardenkracht

gedreven machines snel en zeker geopend en gesloten worden. Zij draaien om horizontale, sterke assen en zijn ter vergemakkelijking van de beweging binnen de holle pijlerfondamenten verlaagd en door e tegengewichten in evenwicht gebracht.

De bouw der brug is op waarlijk geniale wijze geschied. Na de legging der fondamenten, die ook bij de stroompijlers ondanks de kolossale afmetingen daarvan geen moeilijkheden bood, werden eerst de pijlertorens opgezet.

De verschillende kosten van dit bouwwerk, waartoe 1200 tonnen ijzer noodig waren, hebben volle tien millioen gulden bedragen, een aanzienlijke som, die echter wel noodig was wegens de moeilijkheden van het bouwen, den aanleg der machines en de rijke architectonische versieringen.

Het bouwwerk biedt een zeer indrukwekkend gezicht aan, dat in zeer aangename harmonie is met de omgeving en waarbij zooveel mogelijk rekening is gehouden met de wenschen van alle belanghebbenden.

De opening der brug had den 27en Juni van dit jaar plaats.

DAMESKAPEL.

Vroolijk Weenen.
Met illustratiën.

‘Wat de eigenlijke ‘Weener’ is? Ja, iets geheel anders dan zijn huilerige naam aanduidt. Wie Weenen bezocht gedurende de muziektentoonstelling, heeft er zich van kunnen overtuigen. De rechte Weener is een ‘Drahrer’, een ‘Draaier’. Zijn leuze bestaat uit de volgende hartverheffende versregels:

> ‘Drah'n m'r, drah'n mir,
> Drahr'r saan m'r!’

Dat wil zeggen:

> Draaien wij, draaien wij,
> Draaien zullen wij.

Alle orgels der muzikale Weenerstad draaien dat draailied, dat telkens weer de hoogste opgewondenheid en hartstochtelijk ‘draaien’ te voorschijn roept.

‘Wat draaien eigenlijk is?’

‘Wel draaien is, - draaien, werkelijk

draaien, ronddraaien met de vroolijke wereld, om en in haar, totdat zij eindelijk, eindelijk om den draaier draait.

De echte “Drahrer” is dus een man van genot en ondervinding; eten, drinken, dansen, joedelen en

grappenmaken vullen zijn leven, maar hij heeft een goed hart en een week gemoed.

De “Drahrer” grijpt diep in zijn zak, wanneer het een pretje, maar ook even zoo diep als het een goed werk geldt.

Hem is de oud-oostenrijksche spreuk. “Leven en laten leven”, zoo diep in vleesch en bloed overgegaan, dat hij, die alleen maar vroolijke en opgewekte gezichten om zich heen wil zien, eerst dan de ware pret heeft in het ronddraaien als iedereen met hem meedraait en het komt er dan bij hem volstrekt niet op aan, die draaiende menschen schitterend te onthalen, wanneer hij zich daardoor maar met lachende gezichten kan omringen.

Dan eerst voelt hij zich gelukkig en tevreden, en wanneer alles om hem heen joedelt, zingt, fluit, danst, dan windt hij zich op tot de hoogste geestdrift en voelt zich den keizer te rijk.

Nu is echter de “Drahrer” een enkele type uit het vroolijke Weenen en wij moeten ze allen schilderen.

Er zijn “Draaiers” in alle standen en klassen, maar toch zijn er wel honderdduizend anderen, die het niet van beroep zijn, maar die alleen nu en dan zoo'n aanval krijgen van “Draai-ziekte”. Dat zijn echter ook Weeners van geboorte.

De grootste verzamelplaats van het “Vroolijke Weenen” is en blijft het Prater, dat zoo dikwijls en toch zoo slecht geschilderde plekje aarde, dat als een eiland in den zoogenaamden blauwen Donau en als het middelpunt in het hart van elken rechtgeaarden Weener ligt.

Wanneer het ook niet zooals voorheen enkel en alleen het geheele Zondagsleven der Weeners in zich vereenigt, zoo neemt het toch heden nog een hoofddeel van die pretmakende gemeente op, die voor korten tijd de slavenketenen afwerpen, daar onder het prachtige geboomte, genieten van natuur, vrijheid, liefde, in de hoofdlanen stof slikken en bij den “IJsvogel”, het “Hert”, het “Zwitsersche huis” of den “Beer” in de “Czarda” of ergens anders in de ontelbare herbergen bij oorverdoovende Hongaarsche muziek dit stof weer wegspoelen, of in den Volksprater de naïve vermaken van halsbrekende kunstenmakers aangapen, of de zeeziekmakende kermispretten tot den bodem genieten.

Heel veel vroolijke Weeners zijn hier bij elkander - dus kunnen wij met niets beters beginnen dan met het Prater.

Het Prater beschrijven zou overigens zijn, emmers water in den Donau dragen. En die heeft het niet noodig. Het Prater is wereldbekend en zeker reeds duizend malen grondig beschreven. De kermiswonderen, reuzendames, menscheneters en zeemeerminnen zijn over de geheele wereld langs één kam geschoren; de Russische schommels, karoussels volgens alle systemen, schiettenten, honden- en apentheaters gelijken op elkander als twee droppels water en er blijft niets anders over, dan den “vijfkreutzerdag”, het ideaal der soldaten en dienstmeisjes te vermelden.

Daar staan zij, de Mariankas, Babuschkas, Naninka's en hoe zij allen heeten mogen, gewoonlijk hand aan hand voor de groote zaal, waar de muziekkapel der brievenbestellers een concert geeft en zien zij met verlangende blikken naar cavaliers uit, of er geen neiging heeft, hun mee te doen deelen in het genot, waarin reeds andere, gelukkiger dan zij, in het zweet van hun aanschijn zwelgen.

Zeer flinke dames voeren in de danszaal het opzicht uit en wee hem, die zich aan een ongalanterie schuldig mocht maken; hij wordt op handtastelijke wijze

terechtgewezen, dikwijls de deur uitgezet, maar 't is een gemoedelijk volkje, dat hier ronddraait en alleen de jalouzie maakt er soms een wild.

De rondomstaande cavaliers - grootendeels tot de gewapende macht behoorende - beantwoorden de smachtende blikken slechts zeer bedeesd. Kans op ridderlijke bescherming hebben alleen die beminnelijke keukenfeeën, die zoo openhartig als mogelijk haar door het marktgeld gestijfde beurzen ten toon dragen en dan verlaat nu er dan een “Pöller-Sjako” de rij der dapperen, die zich tegenover de Babuschkas zeer terughoudend toonen en verdwijnt met haar in de danszaal, waar zij het penningske voor het dansgenot offert.

Bij de Hannakinnen, (Slavische meisjes uit Hanna in Moravië’ - als minnen in Weenen zeer gezocht en goed betaald), die in haar schilderachtige kleeding bij elkander staande den indruk maken van een papaverbloembed, hebben de dragonders, die haar taal spreken, een streepje vóór.

Hun schitterend uniform past zoo goed bij haar bont costuum en de blinkende knoopen en de ‘waschkom’ (helm) dezer soldatensoort, maken meer indruk op haar harten dan de eenvoudige infanterist.

Zeer geliefd zijn ook de ‘peitschelhuzaren’. Wat wordt daar gelachen, gegicheld, gebabbeld. ‘Ben ik in Weenen?’ is men geneigd te vragen als men op dit Slavische taaleiland verzeild raakt. Maar dan klinken er zulke echte Weener uitdrukkingen tusschen door, dat er geen twijfel meer overblijft aan het feit dat men zich in de hoofdstad der veeltalige Oostenrijksche monarchie bevindt.

In het Prater trekt natuurlijk ook ‘Vader Radetzky’, de populaire luchtballon van Silberer, de aandacht, want als deze opstijgt moet natuurlijk het heele vroolijke Weenen daarbij tegenwoordig zijn en dat alle koffiehuizen en restaurants waarin militaire of dameskapellen spelen stampend vol zijn. behoeft nauwelijks vermelding.

Van zijn eigenaardigheid heeft echter het leven daarbinnen veel verloren. De marskramers, vioolspeelsters enz. enz. zijn uit de deftiger lokalen verdwenen en alleen de historische ‘Salamucci-mann’ met den stereotypen uitroep ‘komm' schon, komm' schon, Salamucci duri duri’, wordt nog - en wel tegen hooge pachtbetaling geduld.

Het volk heeft daarom zijn Prater een weinig uitgebreid en aan gene zijde der Rijksbrug, aan den linker oever van den Donau zich een nieuw zeer bezocht uitspanningsoord gekozen, ‘het Franz Josephsland’.

Hier worden hoofdzakelijk visschen gegeten en bestaat de grootste pret in ‘schuitjesvaren’, waartoe de ingemet-

selde watervlakten van het overstroomingsterrein een geschikte speelruimte bieden.

Het roeien in het bassin bij den 'Konstantinopelsheuvel' in het 'Nobel-Prater' geschiedt namelijk te veel onder de oogen der menschen en de minnende paartjes willen liever niet bespied worden. Dat gaat hier druk.

Laxemburg, het keizerlijke lustslot met den heerlijken vijver, vroeger eens het doel van de roeilustige zondagspretmakers, heeft daardoor veel van zijn gasten verloren, maar daar echter - onder ons gezegd - vooral des Zondags hier niet het fijnste gezelschap verzameld is, zoo heeft het bij dit verlies slechts gewonnen, en behoort het nu weer tot de lievelingsuitspanningsplaatsen der betere kringen.

Zijn schitterendste dagen beleeft het Prater van den 1sten Mei tot Pinksteren, (als het mooi weer is), en verder op de dagen der Derby, wielrijders en fiakerwedrennen. Het laatste is een eenig schouwspel voorde Weeners; de groote wedrennen in Freudenau hebben voor de hoogere rangen lang niet die aantrekkelijkheid.

Deze zijn groote-lui's-sport, terwijl het andere een volksfeest is. De koetsier, die bij het fiakerrijden een prijs krijgt is de held van den dag en zijn naam zweeft op de lippen van een millioen menschen.

Natuurlijk wil ieder daarbij tegenwoordig zijn. Alle paarden van Weenen worden op de been gebracht, om hun eigenaars naar de renplaats te rijden en naast den flinksten 'Rus' trappelt de stijve knol door de hoofdallée van het Prater.

En als dan het sein gegeven is! In welk tempo jagen dan de rijtuigen door de Praterallee en zelfs, ondanks het waarschuwend geroep der veiligheidswachten, ook over de 'Ringstrasse'!

Wat moet de politie hier een geduld en een takt ontwikkelen, om aan den eenen kant de veiligheid der voorbijgangers te bewaren en aan den anderen kant toch niet den opgewonden Weeners, wien de fiakersport zoo na aan het hart ligt, te diep te kwetsen.

Inderdaad wordt er in Weenen goed gereden, maar snel, razend snel en een vreemdeling schudt bedenkelijk het hoofd, als hij na het einde der Freudenauer wedrennen, honderden, ja duizenden van verschillende rijtuigen, van den elegantsten mailcoach in alle vormen en soorten tot aan den 'Jan plezier' in wilde, dolle jacht voorbij ziet hollen.

Een hoofdpret voor de Weener Gigerls (fatten) is het, bij deze gelegenheid er zoo beslikt mogelijk uit te zien; men rijdt tot dit doel en steeds drie man hoog in opene Phaetons, en komt natuurlijk van de renplaats terug in een toestand, alsof het heele gezelschap zich in de modder had gebaad.

De voorliefde tot het rijsport heeft ook de bloemencorso's, door vorstin Pauline Metternich ingevoerd, tot zulk een ontwikkeling gebracht, die den Weener het recht gaf, op deze nieuwigheid trotsch te zijn.

Ongelukkig heeft tot nu toe het weer dit geurige en kleurige tafereel, dat zich in de Ringstraat en de hoofdallée van het Prater vertoonde, nog niet begunstigd en het schijnt door de omstandigheid, dat de bovenste tienduizend, bij het invallen van aanhoudend mooi weer, Weenen verlaten en zich naar alle windrichtingen op badplaatsen en hun landgoederen verspreiden, weinig kans te hebben nog eens te herleven. Het wordt trouwens tegenwoordig vervangen door de lente-bloemenfeesten in Belvedère.

Alleen nog maar de historische Praterrit op Paaschmaandag en de 1ste Mei neemt nog zijn plaats in op den pretkalender van het vroolijke Weenen, maar ook de 1ste Mei heeft veel van zijn glans verloren, sedert hij tot een arbeidersfeestdag werd verheven.

De galakoetsen van het hof en den hoogen adel zijn uit den eindeloozen rijtuigenstoet verdwenen, die zich op dezen dag over de Ringstrasse naar het Prater voortbewoog, en alleen de burgerlijke equipage blijft overheerschend.

Tot laat in den nacht blijft het levendig in het Prater. Maar men schuift dichter bij elkander. Hier en daar verglimmen de lichten, de draaiorgels verstommen, en alleen daar waar lievelings-dameskapellen zich doen hooren, heerscht nog leven en beweging. De uitroepers zijn heesch en moede. In dichte troepen gaat het vroolijke Weenen naar bed en het wordt stiller; alleen het gestommel der Rutschbaan herinnert er aan dat een paar 'Draaiers' het draaien nog niet moede zijn. Eindelijk verstomt ook dit gedruisch. Lichtschuw volk vlucht voor de glinsterende 'Pickelhauben' der nachtwachten, in de donkere, stille boschages om bij de 'Grüne Bettfrau' gratis logies te zoeken en de toppen der boomen beginnen geheimzinnig te ruischen: het Prater is ingeslapen.

Maar ofschoon Weenen niet het drukke nachtleven kent, dat in wereldsteden als Berlijn, Hamburg, Londen, Parijs en zelfs Amsterdam, zich nog in de straten beweegt, zoo hoort men het hart der vroolijke stad tot in haar verste uithoeken nog duidelijk tikken.

De 'Drahrer' met glacé handschoenen, die na het Théater of het circus bij 'Ronacher' of het 'Orpheum' eerst fijnere restaurants bezoeken, dan in koffiehuizen en ten slotte nog in het champagne pavilloen 'Förley' aanspreken, dragen er wel het hunne toe bij dat de nachtwachten niet inslapen, maar de straten zijn toch rustig en leeg.

Eenig leven heerscht nog voor de zoogenaamde nachtkoffiehuizen, waarvan men het bezoek aan dames van goeden huize en huwelijksreizigers, die weetgierig zijn, niet recht durft aanbevelen.

Uitgelaten dol gaat het toe in het 'Universum' op de 'Petersplatz', en dat is het rendezvous der oudere en jongere lichtmissen die van den 'Drahrer' slechts den naam en niet den onschuldigen humor bezit. Maar is dit wel Weenen? - Eigenlijk niet, het is daar het bekende internationale, grootsteedsche gezelschap en dat gaat ons niet aan.

In de wijnlokalen en koffiehuizen is meer typisch Weenensch leven; daar moet de waard met de schotels kletteren om den gasten aan het naar huis gaan te herinneren en de billardsieder (caféhouder), draait langzaam de gasvlammen neer om de nooit moede spelers daaraan te herinneren dat er een politie-sluituur be-

staat en men voor van daag genoeg heeft gedraaid.

Als echter de waggelende gestalten levendig keuvelend of zwaarmoedig stom, vroolijk zingend of pruttelend over den ellendigen tijd, de bedsermoenen te gemoet gaan, beginnen de marktwagens door de straten te ratelen, de 'warme Worstman' aan den hoek der straten gevestigd, krijgt zijn vroege gasten, op de marktpleinen wordt het levendig. Bakkers en slagers, koffiehuizen en hotels openen weer hun zalen en in het 'Café Nicola' bij voorbeeld, wrijft de Weener humor zich weer den slaap uit de oogen, want de hier aanzittende marktvrouwen, die in Weenen evenals overal ter wereld de tong op de rechte plaats hebben, gaan druk aan het schelden en twisten. Maar wie er het slachtoffer van wordt, heeft gewoonlijk weinig trek tot lachen.

Wil men echter Weenen op zijn vroolijkst zien, zoo moet men op een mooien zomerschen Zondagmorgen in alle vroegte naar het 'Zuiderstation' gaan.

Hier ziet men des morgens vroeg alle menschen, die een week hard werk achter zich hebben en lucht

BIJ DE 'GRINZINGERS'.

willen happen en - het hoofdgenoegen der Weeners - een zoogenaamde 'Landpartie' willen maken.

'A Landpartie', wat een menigte voorstellingen sluit dat woord in zich. Hoe vele zorgen, toebereidselen en blijde verwachtingen wekt zulk een plan niet op.

'Zou u denken, dat het mooi weer blijft, vader?' vraagt de dochter, die natuurlijk haar mooiste japon wil aantrekken.

'Natuurlijk Urschel. De meteorologen hebben een rijzenden barometer voorspeld.'

En op dit bescheid schrijft Urschel aan haar vriendin, die echter een flinke snor draagt:

'Ik doe u weten als dat wij Zondag een partie maken op de Zuidbaan.'

Mama bakt koeken en bestelt hoentjes, die daags te voren gebraden en op reis koud worden gegeten.

Het jongere geslacht voorziet zich van botaniseerbussen, vlindernetten, keverboeken en dergelijke practische dingen meer, die gewoonlijk ergens vergeten worden en dan aanleiding geven tot een kleine bestraffing, waarbij de hoopvolle Weener jeugd zijn tol betaalt aan het gesmaakte genot.

Zijn er eerst eenige tranen gestort, heeft de dochter geklaagd over te nauwe laarzen, is mevrouw teleurgesteld door de modiste, die niet op tijd den beloofden hoed bezorgde, heeft de oude heer, een paar 'Hollandonnerwetters' moeten loslaten omdat die meisjes maar niet konden klaar komen met haar friseerijzers, dan is alles in orde en de buitenpartij zal zelfs wanneer het baksteenen regent, nog prettig uitvallen.

Wij zijn aan het Zuiderstation, vaders, moeders, dochters, zonen, kleinkinderen, oomen, minnaars, neven van de meest verschillende breedte- en verwantschapsgraad, warrelen in de groote hal rond, die vol menschen is.

Daar wordt een hoed recht gezet, een dwalende poneylok opgestoken; de jonge heeren der schepping kijken in handspiegels, strijken de snor glad en bewonderen voorloopig zichzelf.

Dat wordt spoedig anders; daar klinkt een klok en nu snelt een stroom

van menschen over de trappen naar boven. Hoe koket de jonge meisjes haar mooi gechausseerde voetjes vertoonen? Nu hebben de heeren gelegenheid iets anders dan zichzelf te bewonderen en zij doen het ook.

Onder groot gedruisch van stemmen worden de wagens bestormd en bezet, een zwaar werk, dat echter beter afloopt, dan men verwacht. Eindelijk heeft zich de familie, die omstreeks zes en dertig bedraagt, zich een halven wagen veroverd. Nog is er geen sprake van vertrekken, als reeds de ‘lantaarn’, wijnflesch van hand tot hand gaat, de vrouwen proeven ook mee, want men moet toch in de stemming komen en de bezitter eener harmonika begint een populairen marsch te spelen.

De kinderen hebben de raampjes bezet en kunnen het sein voor het vertrek niet afwachten. Mama merkt nu, dat men de koektrommel t'huis heeft laten staan en maakt er haar ‘ouwe’ bittere verwijten over, dat zoo'n mansportret toch ook aan niets denkt. Papa is zeer philosophisch van het idee, dat de koeken t'huis niet zullen wegvliegen, en dat men genoeg heeft om zich over dit verzuim te kunnen troosten. Zij antwoordt knorrig, dat zij met zoo'n kleinigheid geen wonderen kan doen en dat hij wel een zuur gezicht zal trekken als men in een hotel moet gaan schuilen. Maar de heer des huizes is vandaag niet uit zijn humeur te brengen; hij klopt op zijn welgevulde portemonnaie en verzekert dat hij vandaag niets zal pingelen, al kost ook het pond knoedels tien gulden.

Natuurlijk bekommert zich niemand om dezen kleinen strijd. Eenige brutale grappenmakers kraaien, miauwen en blaffen, er worden reeds kussen gewisseld, men passeert een korten tunnel en als het eindpunt bereikt is dan begint het helsche lawaai opnieuw, en zoeken, roepen, dringen zonder eind. Men heeft geen geduld vóór men in het vrije veld is, maar wie meent dat men dit doel rechtstreeks najaagt, vergist zich deerlijk. Reeds in de eerste herberg wordt halt gemaakt en zoo gaat het voort.

Een mooie begrafenis behoort ook tot de uitspanningen van den echten Weener; 't klinkt vreemd maar 't is toch waar dat een sterfgeval in huis en familie slechts voorbijgaand den levenslustigen zin der Weeners dempt. Reeds door hun tranen breekt hij overwinnend door en evenals het militaire geleide na vervulden rouwplicht, met vroolijke muziek huiswaarts keert, zoo lacht ook de Weener weer ver-

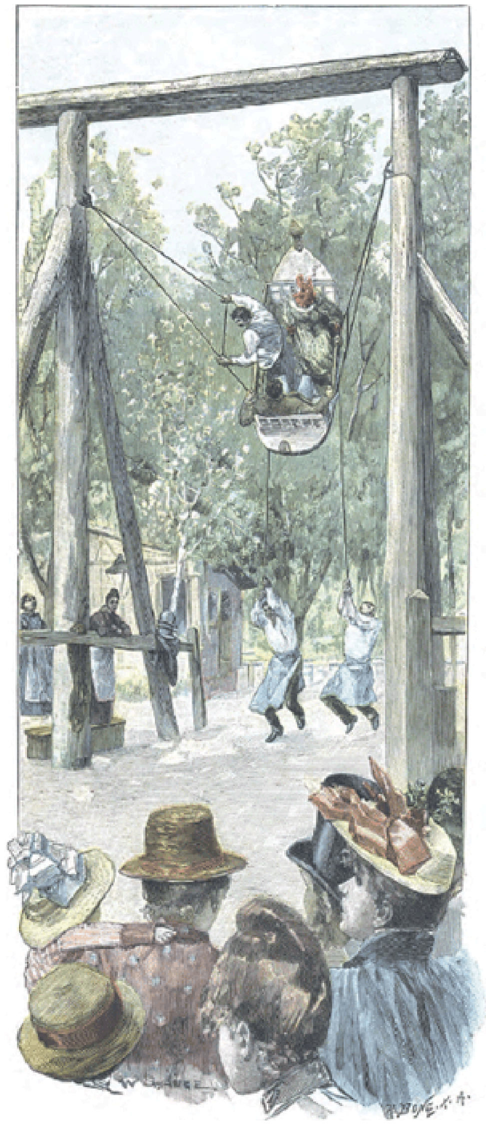

IN HET WORST-PRATER.

genoegd het leven tegemoet, nadat hij den dood zijn tol betaald heeft.

Na de plechtigheid zetten zich de rouwdragers bij een glas wijn neer en op den overledene wordt een 'Lebehoch!' uitgebracht en nadat hem of haar eenige tranen zijn geofferd, lacht men weer over de uien van een grappenmaker en bespreekt niet zelden de kansen op het tweede huwelijk van de droevig achtergeblevenen.

De wijnbergen in den omtrek van Weenen zijn gewoonlijk het doel dezer tochten. Nuszdorf, Grinzing, Klosterneuburg of Bisamberg zijn de meeste bezochte plaatsen. Hier maken de echt Weenersche 'Schrammeln', 'Grinzingers', 'Butschette' en de 'Bandmakers' werkelijk artistieke volksmuziek. De samenstelling dezer kapellen is een zeer eigenaardige, die in de geheele wereld haar gelijke niet bezit. Viool en violoncel, een bas, guitaar en een harmonika zijn hun elementen, en toch is de klank een zeer merkwaardige. Wat kunnen deze 'Winseln', zooals men ze noemt, zingen, lokken, zuchten, vleien!

Klooster Neuburg heeft voor het vroolijke Weenen een bijzondere aantrekkelijkheid, de kloosterkelder, die vooral op 'Leopoldsdag,' 15 November feest voor den H. Leopold, patroon van Neder-Oostenrijk, het tooneel eener ware volksverhuizing is. De 'prelatenwijn', nog meer de 'stroowijn', doen het overige om mannetjes en vrouwtjes in de aangenaamste stemming te brengen. Is de eerste schroom overwonnen dan 'rutscht' (glijdt) oud en jong met hartstocht over het vat en welk een pret men bij dat 'vatrutschlen' ontwikkelt, blijkt uit het feit, dat het voornamelijk de schoonste helft der bezoekers is die met gelach en geschreeuw den vroolijken rit maken over de buik van het kolossale vat.

Ongelukkig loopt het bij deze tochten naar klooster Neuburg zelden zonder ongelukken af; de Weener burger houdt er van zelf te mennen en als men bedenkt in welke vroolijke stemming de koetsiers zich bij het naar huis gaan bevinden, is het geen wonder dat de rit niet dikwijls zonder ongevallen wordt volbracht. Jammer dat ons de ruimte verbiedt, nog het een en ander te vertellen van den 'Hemel' en van het 'Krapfenwald', van den 'Zahnradbahn' en den 'Kahlenberg', en nog zoo veel meer. De omstreken van Weenen zijn zeer rijk gezegend met allerlei vrijplaatsen voor onschadelijken humor en natuurgenot. Zelfs de 'volkszangers' kan ik niet eens in het voorbijgaan bespreken.

De sport heeft in Weenen lang niet die hoogte bereikt als in andere Europeesche hoofdsteden; daarvoor moet men zich te ernstig oefenen en aan ernst hebben de Weeners een broertje dood, vandaar dat zij noch in roeien noch in wielrijden uitmunten, maar daarentegen in dansen, worstelen of schaatsenrijden door niemand overtroffen worden. Nergens wordt er bevalliger en hartstochtelijker gedanst dan op de verschillende soorten van bals, vooral die van het carnaval. Om politiek bekommeren zich de Weeners weinig, maar des te meer om de nieuwtjes op tooneelgebied, een nieuwe comedie of operette, een nieuwe pantomime in het circus of zelfs een nieuwe wals interesseeren hun veel meer dan een verandering van het ministerie. Of deze lichtzinnige levensopvatting te prijzen is, laten wij in het midden, maar zeker is het Weener volkje een der prettigste en gezelligste om onder te leven, daar het liever lacht dan zuur kijkt.

Verlaten.

Ach! Dat haar zulk een slag nog moest treffen, nu zij reeds zoo dicht bij de uitgangspoort staat van het leven, die oude grootmoeder. Hoe kalm, hoe gelukkig waren haar laatste jaren na de vreeselijke stormen van haar jeugd. Hoe zoet was die vrede en die rust in dat nette huisje, waar zij met hare kleindochter, de eenige overgeblevene van haar talrijk kroost, woonde.

Leida was zoo'n lief, goed kind, vroolijk en rap als een vogeltje. Als zij thuis kwam, dan was 't of zij de zon meebracht, zelfs op den koudsten winterdag, en zorg als zij had voor grootje, en smaak om de kamer te sieren, door honderden kleinigheden aan alles een aantrekkelijk karakter te geven!

Met voldoening en trots zag grootmoeder het lieve meisje aan; 't eenige wat zij betreurde was, dat zij te oud en te slecht ter been het meisje niet een pretje kon geven. Zij moest het aan vrienden overlaten, Leida eens mede te nemen als zij uitgingen, want de jeugd moet haar recht hebben, meende grootmoeder, de ernst des levens komt vroeg genoeg, maar dan kon zij altijd waken over haar lieveling en dat was toch zoo noodig.

Een verandering had plaats met Leida, zij werd stiller, nadenkender, verstrooider, het werk ging haar niet zoo goed en vlug meer af als vroeger en eens kwam het hooge woord er uit. Zij had een jonkman ontmoet - zij bekende het fluisterend, de wangen rozenrood, - die had haar zijn liefde bekend, hij was zoo goed, zoo braaf, zoo edel, zoo geleerd. Grootmoeder keek bezorgd en het meisje haastte zich te zeggen, neen boven haar stand was hij eigenlijk niet maar toch wel een heer, want hij was onderwijzer. Ja, hij zou komen en als grootmoeder hem zag....

En grootmoeder zag hem, maar de ingenomenheid was niet bijzonder groot. Aan een andere die geen Zondagsheer was had grootmoeder haar schat liever gegund, maar wat kon zij er aan doen? Het kind had hem lief, hij deed de schoonste beloften en iets bepaalds kon zij niet op hem aanmerken. Hij woonde in een groote stad en kwam dikwijls over. Wat straalde Leida dan van genot als zij hem terug zag, en grootmoeder genoot in haar geluk, maar de aanstaande kleinzoon wilde haar nog maar niet bevallen, hij was zoo pronkerig, zoo pocherig, zoo pedant. Hij liet het meisje voelen dat haar een groote eer was geschied door zijn aanzoek en Leida vond alles van hem even mooi, even goed. De minste aanmerking van grootmoeder op zijn woorden en manieren maakte haar knorrig, bits, brutaal.

Toen zweeg grootmoeder en zeide niets meer; zelfs niet toen de bezoeken van Antoon schaarscher werden,

toen zijn brieven telkens uitbleven; haar hart kromp ineen bij het zien van de teleurstellingen harer kleindochter, die deze nog zooveel mogelijk trachtte te vergoelijken en zelfs te verbergen.

Maar dezen morgen toen Leida van een boodschap terugkwam, vonkelden haar oogen vroolijk op, daar lag een brief, o wat een verrassing, dan kwam hij zeker Zondag. Hij zou alles goed maken, alles verklaren, zij zouden weer gelukkig zijn, zij zouden plannen maken voor den aanstaanden trouwdag; grootmoeder zou dan zien hoe eerlijk hij 't meende, hoe goed en trouw hij was.

De brief werd opengebroken, met een glimlach overzag zij den inhoud, Grootmoeder zag haar vol blijde verwachting aan, nieuwsgierig iets te hooren, maar daar verbleekt het meisje plotseling, zij valt op een stoel neer, een onderdrukte kreet laat zij hooren en dan ontzinkt de brief haar handen.

'Kind, wat scheelt je?' roept de oude vrouw verschrikt uit.

'Verlaten, bedrogen!' snikt zij uit en reikt Grootmoeder den noodlottigen brief toe.

De oude vrouw leest, ja de brief is zooals zij het van dien nietswaardigen fat verwacht heeft, hij heeft zijn hart beproefd, zijn liefde voor haar is vervlogen, nooit zou zij groot genoeg zijn om de kloof tusschen hen te dempen, want zij stond ver beneden hem, zoo niet in stand dan toch in ontwikkeling, en hij had nu een meisje gevonden dat beter bij hem paste. Beter ten halve gekeerd dan geheel gedwaald, zij zouden nooit gelukkig geworden zijn, daarom brak hij de verloving bijtijds af.

Vol medelijden ziet grootmoeder op het meisje neer; zeker, zij had met haar te doen, zeer veel zelfs, maar toch, toch.... Grootmoeder wanhoopt niet. Als de eerste smart voorbij is, dan zal Leida vatbaar worden voor verstandige redeneering, dan zal zij leeren inzien hoe de ijdeltuit haar liefde niet waard was, hoe zij verreweg zijn meerdere is in verstand, hart en karakter en dan, dan, wie weet of het meisje dan niet het echte goud zal verkiezen boven het klatergoud en zich vertrouwen aan den oppassenden jonkman die grootmoeder haar bestemde. Als dat het geval was hoe zou de oude vrouw de smart van dit oogenblik zegenen en rustig het hoofd neerleggen omdat zij haar lieveling goed verzorgd weet.

Russische familiefeesten.

Op de feestelijkheden, waarmede de Rus de hoofdgebeurtenissen in het familieleven, geboorte, huwelijk en dood vergezelt, wordt door zijn godsdienstzin een eigenaardige stempel gedrukt. De Rus is een geloovige zoon der oostersch- of zooals men ze gewoonlijk noemt grieksch-katholieke-kerk en volgt met pijnlijke gewetensvolle nauwkeurigheid al haar voorschriften en ceremoniën, waarvan deze godsdienst er meer telt dan eenige andere christelijke belijdenis.

Als de jonge Rus uit de volksklasse voor het eerst het licht der wereld ziet, vindt hij zijn plaatsje bereid, waarin liefde en zorg hem omringen zullen. Het is zoo eenvoudig als zijn geheel toekomstig leven. Maar den vriend, die hem door dit leven geleiden zal, vindt hij dadelijk; het is de schaapspels, waarvan een gedeelte in een grooten houten bak ligt, die zijn wieg moet verbeelden. Deze bak hangt aan vier touwen vrij van den zolder af. Hij bevindt zich in de nabijheid van de legerstede zijner ouders of de geheele familie, als deze reeds uit meerdere leden bestaat. De nieuwgeborene ligt daarin naakt of in eenige stukken oud linnen gewikkeld. Wanneer

de ouders in welvaart toenemen, dan wordt de wieg met een stuk bont katoen omhangen.

De doop volgt naar den regel der Grieksche kerk zoo spoedig mogelijk na de geboorte. Dus kan de moeder in de meeste gevallen er niet bij tegenwoordig zijn, en daar van den vader verlangd wordt dat hij bij de vrouw blijft om haar te troosten en te verplegen, zoo is het een wettig erkend gebruik dat beide ouders den doop van hun kind niet bijwonen. Hun plaats wordt door vriendin en vriend ingenomen. Daarbij komen dan nog de peetouders, doopgetuigen en verdere uitgenoodigde beschermers en kennissen.

Tot peters wordt slechts een enkel paar uitgekozen. Deze komen, volgens de voorschriften der orthodoxe kerk, door de aangenomen waardigheid tot elkander in een geestelijke verwantschap te staan, welke tot de naaste gerekend moet worden. Daarom onderzoekt men eerst wanneer men het verzoek ontvangt, peter of meter te worden, wie de andere partij zal zijn, en de op zichzelf zeer onbeleefde weigering, met een ongetrouwde peetschap aan te nemen, staat in Rusland met een ernstig gemeende liefdesverklaring gelijk.

In den boeren- en arbeidsstand heeft de peter voor de betaling van den geestelijke, voor het kleine metalen kruis dat den doopeling wordt omgehangen, voor een maat brandewijn en lekkernijen te zorgen, welke laatste gewoonlijk uit taaie honigkoeken bestaan. Hoe dronkener het gezelschap, en de kraamvrouw niet uitgezonderd, hoe schitterender hij zijn plichten heeft vervuld. De meter brengt een mutsje, een hemd en een stuk linnen van eenige meters lengte mede.

De Oostersche kerk lijft den doopeling door driemalen onderdompeling in haar gemeenschap in; iederen keer geschiedt het onder aanroeping van een der Personen der Heilige Drieëenheid. Het kind wordt zoolang het niet gedoopt is, als heiden en onderdaan van den boozen geest beschouwd; daarom volgen op een van de door de kerk voorgeschreven gebeden vier bezweringen van den duivel. Nadat de geestelijke de verscheidene soorten van bekoring opgenoemd heeft, keert hij zich met den doopeling naar het Westen en vraagt driemaal: ‘Verzaakt gij den Satan en al zijn werken, en al zijn engelen en al zijn diensten en al zijn bedrog?’

De peten antwoorden voor het kind: ‘Ik verzaak.’ Hetzelfde wordt in verschillende vormen herhaald, waarbij ook onder anderen de peten, tot bewijs van openbare vijandschap, tegen den duivel moeten blazen en spuwen.

DE ‘DRAHRER’.

De geestelijke doet hun de zaak voor. Nu begint de priester met het wijden van het doopwater. Hij bidt, spreekt over het doopwater den zegen van den Jordaan uit en teekent het driemaal met het kruis.

Het oogenblik van den doop is gekomen. Voordat het kind wordt ondergedompeld, ter gedachtenis van Christus' begrafenis, zalft de priester het met olie alsof het een doode was, die begraven moet worden; want van nu af is hij dood voor de wereld en alleen levend voor God. Het is bewonderenswaardig hoe handig de pope deze bewerking verricht.

Hij zet het zachte lichaampje van het kind losjes op zijne rechterhand, omspant met de linker het kleine gezicht, zoodat hij het eene oor met de punt van den duim, het andere met den punt van de pink sluit, drukt beide oogen met wijs- en middelsten vinger toe en bedekt neus en mond met de holle hand, om het indringen van het water in oogen, ooren en ademhalingswerktuigen te beletten. Zoo dompelt hij den zuigeling driemaal kopjeonder in het water. Dit mag niet door kunstmiddelen verwarmd worden en is dus des winters niet ver van het vriespunt. Na de derde onderdompeling legt de priester het kind op den doek, dien de meter hem op de armen voorhoudt.

Is de doopeling afgedroogd, zoo wordt hem door den priester het op het kussen liggende metalen kruisje aan een koord om den hals gehangen. Hij draagt het zijn leven door, zonder het ooit af te leggen.

Nu wordt hem het mutsje opgezet en het hemd aangetrokken, door de meter medegebracht. Ook dit is een zinnebeeldige handeling: de doopeling wordt bekleed met het witte gewaad der gerechtigheid. Den peters worden nu brandende kaarsen in de hand gegeven ter aanduiding van het onlichamelijke licht, dat het kind verlicht en in staat stelt het sacrament des vormsels, d.w.z. de bevestiging in het geloof te ontvangen.

Het vormsel is een zalving, die geschiedt met de zoogenaamde heilige myrrheolie, welke door den bisschop gewijd is, die dus den doopeling door deze olie eenigermate zijn zegen uit de verte zendt. Met een in de olie gedoopt penseel maakt de priester den doopeling op voorhoofd, oogen, neusgaten, mond, ooren, borst, handen en voeten het teeken des kruises en spreekt bij iedere zalving: ‘Het zegel der gaven des H. Geestes! Amen!’ Eerst op dat oogenblik krijgt het kind zijn christelijken naam waarmede het 't eerst door den pope wordt aangesproken.

Met de keuze van een naam gaat het zeer verschillend. Voorname ouders kiezen natuurlijk den naam die hun bevalt. De boeren van eenige streken mogen alleen den

naam kiezen van dien Heilige, wiens feestdag op den dag van het doopsel gevierd wordt. Op andere plaatsen mogen zij onder de namen van zestien Heiligen kiezen wier herinneringsdagen voor en na de geboorte van het kind vallen. Overigens ontvangt elke Rus slechts een enkelen naam. Dit komt van de voorstelling, dat iedere naam zijn heiligen naamgenoot in den hemel tot beschermer heeft. Twee of meer beschermers tegelijk toe te behooren is niet geoorloofd.

Nu houdt de geestelijke met de peten, die met hun brandende lichten in de hand het kind dragen, een driemaal herhaalden omgang rondom het doopbekken, het gezicht naar het Oosten gekeerd; want de nieuwe strijder, aangetrokken door het Christendom, zal het volgen als de zon der waarheid. Daar deze omgang den toekomstigen levensgang van het kind voorstelt, zoo houdt men het voor een goed teeken als geen ongeval, geen geschreeuw het gezang des priesters daarbij stoort.

De peter heeft met het doopmaal zijn laatste ver-

DANSEN.

plichtingen tegenover het kind vervuld; die der meter of doopmoeder duren langer, somtijds het geheele leven door.

Eerst moet zij gedurende eenige dagen de kraamvrouw geregeld bezoeken en een klein geschenk in het bedje van het kind leggen. Over het algemeen is elke bezoeker gewoon, in dezen tijd eenige kopeken te offeren, en gewetensvolle ouders koopen van dit geld voor het kind een heiligenbeeld.

De voornaamste familiefeestelijkheid gedurende het jaar is voor de Russen de naamdag, die evenals in katholieke landen in plaats van den geboortedag wordt gevierd. Een gebed in de kerk, of, als men het doen kan, een geheele plechtigheid wordt in de kerk te zijner eere verricht. Het overige van den dag is aan zijn genoegen gewijd; de eenvoudigste man moet al zeer arm zijn, als hij niet met Pryanniki (peperkoeken) en een zelfgebrouwen, sterkschuimend donker bier de verwanten en vrienden, die hem komen gelukwenschen, onthaalt. De welgestelde stadslieden vieren dezen dag met feesten zooals bij ons gebruikelijk is. Bij de grondeigenaars vereenigen zich reeds des middags alle buren om hun gelukwenschen te brengen, en het spreekt van zelf dat zij den geheelen dag, dikwijls ook nog den volgenden, de gastvrijheid van den jubilaris genieten.

Behalve verscheidene liefdesorakels, zooals zij bij de meeste volkeren in gebruik zijn, is er bij Russische huwelijken van poëzie en sentimentaliteit weinig sprake. De oorspronkelijke vorm van den akkerarbeid in Rusland verlangde als arbeidseenheid een man, een vrouw en een paard. Zoodra dus een knaap tot volwassen arbeider is opgegroeid, moet hij voorzien worden van die beide noodzakelijke toevoegsels.

Het hoofd der familie zorgt voor het paard, de huisvrouw of haar vertegenwoordigster voor de vrouw. De hoofdvoorwaarden, die de keuze bepalen, zijn in beide gevallen gelijk. Voorzichtige landbouwers zoeken bij paarden en bruiden geen schoonheid, maar physieke sterkte en werkkracht. De vrouw is in de eerste plaats medearbeidster, en de schoonmoeder laat haar weinig tijd om zich over te geven aan romantische droomen en ander harteleed. In den laatsten tijd speelt bij de keuze natuurlijk ook het geld zijn rol.

Vóór alle dingen moet in het oog gehouden worden of geen wettig, d.w.z. godsdienstig bezwaar in den weg staat, wat in een klein dorp, waar de inwoners voortdurend onder elkander trouwen, dikwijls moeilijk te vermijden is. Naar de Russische kerkwet is het huwelijk bij bloedverwantschap tot aan den vijfden graad verboden, zoodat de schoonmoeder en schoonzuster als moeder en zuster worden aangezien. Een lieve novelle, 'Mijn buurman Radilow', van Iwan Tourgueneff, behandelt den zwaren zielestrijd, die niet zelden hierdoor ontstaat.

Bij de groote uitgestrektheid van het Russische rijk en de menigvuldige vermengingen zijner inwoners zijn natuurlijk de gewoonten en gebruiken bij het ten huwelijk vragen en trouwen in de verschillende streken zeer onderscheiden.

Om de keuze te vergemakkelijken worden in vele steden openbare tentoonstellingen van huwbare jonge meisjes gehouden, die steeds een goed resultaat opleveren. In St. Petersburg bepaalt zich deze jaarlijksche tentoonstelling tot de laagste trappen van den Russischen koopmansstand en werd vroeger van 14 tot 26 Mei en ook op den tweeden Pinksterdag gehouden.

Het tooneel is de 'Zomertuin', de uitspanningsplaats der St. Petersburgers, een aanleg van Peter den Groote. In zijn oude, heerlijke lanen vergeet de stedeling gaarne voor korten tijd het gewoel der hem omringende wereld.

Hier verzamelen zich nu de ouders met hun huwbare dochters in de mooiste kleederen, hier vertoonen zich de schitterend gekostumeerde en gecoiffeerde koopmanszonen en laten het schoone geslacht de revue passeeren. Beambten en officieren, die vroeger ook wel onder de liefhebbers gezien werden, behooren tegenwoordig tot de zeldzaamheden in den Zomertuin. Speculanten en huwelijksbezorgers verdringen zich om de jeugdige schoonen; diamanten, kleinoodiën, kanten worden met zaakkundige oogen onderzocht.

Nadat de bruid gekozen is, volgt het aanzoek, al naar het plaatsgebruik door een middelaarster (sfwacha) of een middelaar (sfwat), door den vader van den huwelijks-kandidaat alleen of door den vader, begeleid door een onderhandelaar.

De sfwacha kent alle ongetrouwde en trouwlustige vrouwen van haar stad of dorp nauwkeurig. Wordt haar bemiddeling met betrekking tot een bepaalde schoone ingeroepen, dan is de zaak spoedig en gauw afgehandeld. Meer ingewikkeld wordt deze als de middelaarster, zonder aanwijzing van den persoon, de opdracht verkrijgt om den trouwlustigen jonkman een vrouw te verschaffen, die zekere eigenschappen bezitten moet, waaraan de vrijer bijzondere waarde hecht. Zij noemt hem dan al degenen, die zij voor het geschiktste houdt. Heeft hij een keuze gedaan, dan begeeft zich de sfwacha naar het meisje bij wie zij de eigenschappen van den huwelijks-candidaat opsomt en ophemelt. Vindt zij het meisje niet afkeerig, zoo bewerkt zij een ontmoeting op een onzijdige plaats, bijv. in de kerk, op een openbare plaats of iets dergelijks, waar zij elkander kunnen ontmoeten. Dit is de eerste stap en heet s m o t r e n i s of het beschouwen. Is het resultaat van deze ontmoeting niet ongunstig uitgevallen, dan worden de onderhandelingen verder voortgezet door de middelaarster, die van den eenen naar den anderen trekt en beider goede eigenschappen van weerskanten prijst.

Gelukt de zaak, zoo wordt er ergens een partijtje aangelegd bij familie of vrienden van een der twee, waarbij zij elkander nauwkeurig opnemen en zoo mogelijk met elkander spreken kunnen. Dit is het tweede bedrijf en heet s f w i d a n y e of het terugzien.

In vele streken worden vóór de bindende verloving de huishoudelijke en financieele vragen nauwkeurig onderzocht en behandeld. De huwelijkscandidaat of zijn gemachtigde bepaalt de som, waarop hij zijn persoonlijke voorrechten stelt, en den ouders der uitverkorene wordt

medegedeeld, hoe hoog de prijs is, tegen welker betaling de jonkman hun dochter trouwen zal.

In de onderste volksklassen bedraagt het tarief gewoonlijk 20 roebel, een lakensch pak, een aantal katoenen hemden, een hoed, laarzen, kortom een volledige mannen-uitrusting. Bovendien moet de bruid een uitzet medebrengen, waarvan stuk voor stuk door beide partijen wordt bepaald. In de hoogere klassen geeft de bruid den bruidegom in plaats van het pak een mooien warmen slaaprok, dien zij, zoo dikwijls het noodig is, uit haar eigen inkomsten moet vernieuwen. Hierbij komen nog andere geschenken voor den bruidegom. Deze zoowel als de uitzet der bruid worden dikwijls in het openbaar vastgesteld. Overigens zijn ook de voorname Russen op uitzet en bruidschat bedacht en er worden vóór de bruiloft daarvan zeer nauwkeurige schriftelijke afspraken gemaakt.

Natuurlijk wordt de uitzet bij arme menschen zeer vereenvoudigd. Behalve wat beddegoed en linnen behoort de s f a r a f a n (de lange, tot over de borst reikende rok) en de k o k o s c h n i k (de geborduurde dradenvormige hoofdbedekking van fluweel of zijde) tot de onvermijdelijke stukken der huwelijksgift. Den bruidsluier maakt het meisje zichzelf; hij is uit dunne linnen draden geweven.

Veroorlooft de welvaart, dit weefsel met een smallen gouden streep te versieren, zoo acht zich de jonge Russin voor koninklijk versierd. Arme meisjes, die zich bij het trouwen dit sieraad niet kunnen verschaffen, bedekken zich het hoofd en gezicht met den eersten den besten ongebruikten doek. Overigens wordt de bruidsluier bij voornaam en gering een heiligdom, dat het heele leven door trouw bewaard wordt; en legt men de Russin in haar laatste woning, zoo geschiedt het niet anders dan met het gelaat nogmaals met den als heilig gehouden bruidsluier bedekt.

De verloving of de handslag (r u k o b i t y e) is het derde bedrijf van het huwelijksdrama. Het wordt bijna overal in Rusland voor beide deelen als bindend beschouwd en trouw gehouden. In vroegere tijden was de verloving een bijzondere kerkelijke ceremonie en verkreeg daardoor nog hoogere wijding; thans is zij een onderdeel van het huwelijk.

Na een kort gebed geeft de priester onder driemaal herhaalden zegen een gouden ring aan den bruidegom, die beteekent dat hij de lichtgevende zon zijn moet, vervolgens aan de bruid een zilveren, als beeld der maan, die haar glans aan de zon ontleent. Zij worden dan in den naam der H. Drieëenheid verloofd en wisselen de ringen onder de vermaningen en raadgevingen van den geestelijke.

Het vierde bedrijf wordt d j e w i t s c h n i k genaamd. Het woord komt van d j e w a (maagd) en beteekent dus maagdenavond, want deze dag is gewijd aan het afscheid der bruid van het jonkvrouwelijke leven. Het is het onontbeerlijke voorspel der bruiloft en komt overeen met den Duitschen Polterabend; maar slechts wat betreft het tijdstip van het feest. Het middelpunt van het djewitschnik vormt de klacht van de bruid en haar afscheid van alles wat haar tot nu toe lief was; ieder der oude gebruiken, die hierbij voorgeschreven zijn, wordt vergezeld door weemoedige liederen.

De bruid zit op de p a l a t a, de verhoogde plankenstellage naast de kachel, in ieder geval afgezonderd van de gasten, en hooger dan zij. Naast haar zitten twee vriendinnen of ook de moeder met een getrouwde zuster. In vele streken bedekt een doek het hoofd der bruid; alleen oogen en haar zijn zichtbaar. Het laatste is met een

hemelsblauw of donkerrood lint doorvlochten en loopt in een kroon van klatergoud uit.

De bruid neemt afscheid van de heiligenbeelden der woonkamer, van de verwanten, de vriendinnen. Men ziet dan zeer nauwkeurig toe of de bruid goed schreit. Daarom verheft zich de klacht telkens bij het binnentreden van ieder familielid, die allen afzonderlijk binnenkomen.

Deze liederen te zingen is de plicht der ‘zwaluwtjes’, hare vriendinnen, waarvan er dikwijls meer dan twintig vereenigd zijn. Zij zitten op de banken rondom de tafel en komen dikwijls reeds vroeg in den middag, maar treden op de djewitschnik niet voor de eerste maal als zangeressen voor de bruid op. Want sedert de verloving zijn zij iederen avond gekomen om te zingen, met de bruid te klagen en haar uitzet te naaien.

De weeklachten der bruid in het ouderlijke huis bereiken den hoogsten graad als haar de sfwacha, die het huwelijk bewerkt heeft, of een bloedverwant die gedurende de bruiloft dezen titel voert, of de naast haar zittende gezellinnen de vlecht losmaken. De vlecht is het zinnebeeld der meisjesschoonheid; het losmaken daarvan beteekent het treden der bruid uit den kring der meisjes, haar intrede in het huwelijk, want de getrouwde vrouw draagt het haar in twee vlechten, zonder linten om het hoofd gelegd en met een doek bedekt. Daarom geeft de vader der bruid zijn zegen aan deze plechtigheid, de losmaakster raakt de vlecht niet aan zonder eerst een kruis te maken, en de bruid weigert zoolang mogelijk zich daaraan te onderwerpen. Nu komt in haar klachten de geheele vrees te voorschijn, die haar hart vervult, de angst voor de tyrannie der schoonouders, de bezorgdheid dat haar nieuwe familie lastig zal zijn, want in het huis van haar aanstaanden man voert niet zij, maar de schoonmoeder heerschappij.

Zoodra de vlecht losgemaakt is, staat de bruid op. Genoodigd door een harer vriendinnen, bidt zij voor de heiligenbeelden en vraagt haar ouders hun zegen, want nu moet zij naar de badkamer om het bruidsbad te nemen.

In het bruidsbad worden haar meisjesschoonheid en haar vrije wil weggespoeld. Naar het bad begeleidt de geheele schaar gezellinnen de bruid, evenals den bruidegom zijn vrienden. Zij is weder gesluierd. In de badkamer wordt elke bekleeding afgelegd. Als de nimfen Diana, wasschen zij de bruid naar hartelust; zij zelf roert geen vinger. Zonder daartoe aangezet te zijn maakt zij geen beweging, die haar nader brengt tot het slot van het huwelijksdrama. Na de afwassching geeft zij geschenken aan de vriendinnen, trakteert haar op allerlei

suikergoed, het liefst peperkoek met warmen brandewijn, die hetzelfde meisje voordient dat de badkamer heeft verwarmd. Zij dansen rondom de bruid en laten den vrijen loop aan haar overmoed.

Tot de djewitschnik behoort nog een kleine dennenboom op de tafel der huwelijkskamer. Deze is met waslichten overdekt en door de meisjes, met toespeling op de losgemaakte vlecht der bruid, met de donkere linten harer vlechten versierd. Nu echter treedt de d r u s c h k a (vriendje) met een jongen in de kamer. Deze druschka is bij de landelijke bruiloften de den bruidegom toegevoegde ceremoniemeester, schenker, grappenmaker, woordvoerder. Hij brengt de bruid de geschenken van den bruidegom, die overal uit kousen, schoenen, gespen, oorringen, linten, een spiegel en blanketsel bestaan. De druschka wil de mand op tafel zetten, maar wordt door den dennenboom daarin belet, welken de meisjes alleen voor een geschenk in geld ter zijde willen zetten. Bovendien biedt hij de bruid nog een kistje met peperkoeken aan en een glas bier. Zij weigert alles en laat zich eerst na lang tegenstreven tot het aannemen daarvan overhalen.

Tegen den avond rijdt de bruidegom met zijn bloedverwanten voor het huis der bruid. Het geklingel der schellen verkondigt zijn komst, maar de poort is gesloten. De druschka, die met een handdoek op den schouder en de zweep in de hand den stoet van den bruidegom aanvoert, klopt driemaal met stevige vuist op de poort en begeert met luider stemme toegang en nachtkwartier,

Op de plaats aanwezige verwanten der bruid beloven te openen, als zij daar iets voor krijgen. De druschka belooft hun den drank, die alle sloten opent.

Ieder krijgt een glas brandewijn en de toegang tot het huis wordt verleend. Een dergelijk tooneel herhaalt zich in het trouwvertrek, waar de druschka alle plaatsen door de meisjes bezet vindt. Ook deze wijken eerst op zoete vleierijen en traktatie. Zoodra de bruidegom aan de hand van den druschka den drempel overschrijdt, ontvangen de meisjes hem met een lied. Hij buigt zich voor de heiligenbeelden en bidt; nu maakt hij voor iederen bloedverwant zijner verloofde een diepe buiging, die behoorlijk beantwoord wordt, en nadert de bruid.

Deze zit in de nabijheid der heiligenbeelden en schreit nog altijd bij het gezang der speelgenooten.

Nu komt haar vader naderbij en verzoekt den gasten, met elkander kennis te maken, daar zij met het heiligenbeeld reeds gezegend zijn. De ‘jonge vorst’ en de ‘jonge vorstin’ - bruidegom en bruid voeren bij het huwelijksfeest, als het hoogste feest des levens, deze verheven titels - buigen diep voor elkander, dan gaan zij beiden hand in hand in een andere kamer, want zij mogen volgens oud gebruik noch het avondeten, noch het drinkgelag der gasten bijwonen.

De bruidegom heeft tehuis, de bruid na het bad gegeten. Overigens worden zij in het vertrek, waarin zij zich met de zangeressen hebben teruggetrokken, door den druschka van spijs en drank voorzien.

Op den vooravond van het huwelijksfeest vereenigen zich de bloedverwanten van den bruidegom bij hem om hem naar het huis der bruid te geleiden. Dat is het oogenblik, waarop de keuze der waardigheidsbekleeders volgt, die gedurende de bruiloft een reeks van verplichtingen hebben te vervullen.

De benoeming geschiedt door den vader van den bruidegom onder goedkeuring van den laatste.

De eereposten, die verdeeld worden, zijn de volgende:

1. De bojaren. Zij hebben geen anderen dienst dan deel te nemen aan den rit naar de kerk. Daar bruid en bruidegom vorst en vorstin genoemd worden, verlangt het gebruik een gevolg van bojaren. 2. Waar de broeders van den bruidegom afzonderlijk gekozen worden en zij den druschka niet overbodig maken, moeten zij den bruidegom aan de armen houden en weder oprichten, als deze de voorgeschreven diepe buigingen tot den grond maakt. 3. De trouwouders van den bruidegom houden afwisselend met die, door de bruid gekozen, de kronen terwijl de geestelijke het huwelijk voltrekt, en het is gewoonte dat de trouwvader van den bruidegom de kaarsen, die bij de feestelijkheden branden, de trouwvader der bruid de huwelijksfeesten betaalt. De trouwmoeder levert het kleed, waarop het bruidspaar in de kerk staat en dat later den geestelijke toekomt. 4. De dooppeter, of als deze niet meer leeft, een der oudste personen uit de familie, neemt den eerepost op zich van t y f f j a z k i (gebieder over duizend), wiens voornaamste plicht daarin bestaat, het bruidspaar driemalen op zijn hand de ringen te laten wisselen. De doopmoeder krijgt het belangrijke ambt der sfwacha. Ook nemen zij de plaats der ouders in en vervullen hunne verplichtingen, die op vele plaatsen alleen in het zegenen van het bruidspaar bestaat. 5. Het ambt van den gwosdar (eigenlijk nagelsmid of drankverzorger) vindt men slechts in eenige streken; anders worden zijn diensten door den druschka verricht. 6. De plichten van den druschka (ook der sfwacha) zijn zoo veelomvattend, dat beiden in den regel meerdere helpers ter zijde staan.

De rij der ceremoniën op den trouwdag wordt geopend door de inzegening van den bruidegom, die op de plechtigste wijze onder de heiligenbeelden geschiedt en door den druschka met een lang gezang wordt begeleid. Nadat hij door vader, moeder, de plaatsvervangende ouders en alle familieleden gezegend is geworden, staat de sfwacha op en vraagt den zegen van allen om den jongen vorst te zalven.

Daarop doopt zij den vinger of een kam in een glas bier of gesmolten boter, bestrijkt daarmede het hoofd van den bruidegom en kamt hem het haar. Dezelfde ceremonie wordt bij de bruid door haar sfwacha en verder door vader, moeder en alle familieleden volbracht, waarbij ieder haar een muntstuk in den schoot werpt.

Nu volgt het afscheidseten, waaraan de bruidegom geen deel neemt, wel echter de gasten tot eten en drinken aanspoort. Nu wordt de rit naar de bruid begonnen, voor welke echter aan eenige oude gebruiken moet worden voldaan. De druschka draagt het heiligen-

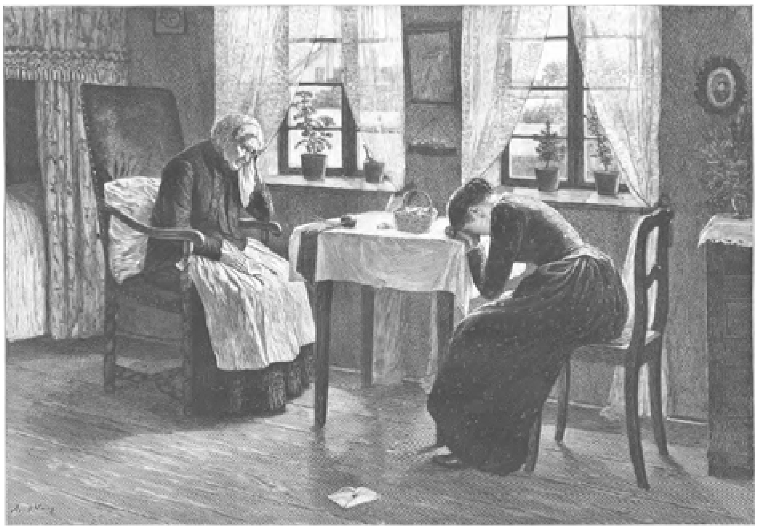

VERLATEN. Naar A. Hering. (Zie blz. 198.)

beeld, waarmede gezegend werd, rondom alle ingespannen paarden, de sfwacha bestrooit de dieren met hop of begiet hun de manen met bier.

Onder aanvoering van den druschka beweegt zich de stoet naar het huis der bruid. Op eenigen afstand van daar laat de dorpsceremoniemeester stilstaan en begeeft zich alleen naar de trouwkamer. Hij vraagt of de bruid gereed is en meldt de aankomst van den vorst en zijn bojaren.

Verschijnt de bruid voor hem in haar tooi, zoo wijst hij haar de plaats aan tafel, recht onder de heiligenbeelden, en verzoekt haar vader, zijn dochter een beschermer ter zijde te stellen. Deze rol verricht een knaap, gewoonlijk een broer der bruid of een bloedverwant.

Deze beschermer der bruid, die in vele streken door haar speelgenooten ondersteund wordt, veroorlooft eerst na veel parlementeeren met den druschka de intrede van den bruidegom.

Ook hier evenals bij alle andere gelegenheden moet hij zich de plaats koopen en om het bezit der bruid onderhandelen, - sporen die op den vroegeren koop der vrouwen wijzen, die thans in de Tartarische provinciën van Rusland nog gebruikelijk is.

De weeklachten der bruid, op den trouwdag nog luider en langer dan op de djewitschnik, beginnen met de nadering des bruidegoms, wien na veel onderhandelingen eindelijk de toegang is geschonken. De bruid is opgestaan, begroet den aanstaanden echtgenoot met een diepe buiging en de laatste brengt haar aan tafel, waar de druschka hun een plaats aanwijst.

Zij zitten naast elkander op zachte kussens, vroeger op een pels, wat het aangename leven moet aanduiden, dat hun in den huwelijksstaat wacht. Intusschen hebben de zangeressen nog vele liederen aangeheven, vooral wanneer, volgens een algemeen verspreide gewoonte, der bruid door haar oudsten broeder kousebanden en schoenen aangetrokken worden, waarbij men haar de geldstukken in de schoenen legt, waarop zij, waarschijnlijk als zinnebeelden van den rijkdom, naar het trouwaltaar gaat.

Kort voor den afrit ter kerke, gewoonlijk nadat de gasten weer gegeten hebben, zegenen de ouders der bruid hun dochter en den bruidegom als een bij elkander behoorend paar. De laatste ontvangt dezen zegen knielend, het hoofd tot de aarde gebogen.

De zegening geschiedt behalve met het heiligenbeeld ook nog met zout en brood. De moeder der bruid legt deze later in de kast, die den bruidschat bevat. Het heiligenbeeld neemt de sfwacha nu het eerst mede in de kerk en na het trouwen in het huis van den man; evenzoo wordt het heiligenbeeld van den man op dezelfde wijze naar het nieuwe huis gebracht.

De volgorde, waarin de bruidstoet naar de kerk rijdt, verschilt naar de plaatsen; altijd vormt echter de druschka met het heiligenbeeld de voorhoede. Bijna overal rijden bruid en bruidegom in verschillende wagens of sleden en allen nemen aan dezen rit deel, die den een of anderen post daarbij te vervullen hebben.

De eigene ouders begeven zich nooit en nergens met het bruidspaar naar de kerk, misschien om hun verzet bij het verlies van hun kind te doen blijken. Zoo is het ook bijna overal in Rusland gebruik dat de bruidegom met zijn gevolg het eerst de kerk betreedt en de bruid met haar stoet daar afwacht.

Zoodra het jonge paar voor den priester treedt, overhandigen zij hem een paar katoenen of linnen doeken, waarvan hij er een op den grond uitbreidt en ze daarop

laat staan, terwijl hij met den andere als met het symbool der vereeniging hun armen samenbindt.

Voor dat hij de doeken uit elkander vouwt, maakt hij daarmede een kruis over het bruidspaar; na het huwelijk blijven zij eigendom van den priester. Na ieder afzonderlijk onderdeel van de kerkelijke handeling is het bruidspaar gewoon de hand des priesters te kussen.

Er zijn drie van zulke onderdeelen: de verloving, het huwelijk en de huwelijkskroning.

De verloving is reeds beschreven. Daarna begeven zich allen onder aanvoering des priesters met het wierookvat, bruid en bruidegom met brandende lichten in de hand, naar het schip der kerk, verwelkomd door vrome gezangen. Dan worden zij door den geestelijke in tegenwoordigheid der gemeente tot eendracht vermaand, welke zij uitdrukkelijk moeten beloven. Na drie lange gebeden worden de ringen driemalen op de hand van den t y j a z k i of bruidvader gewisseld en door den priester beiden aan den vinger gestoken.

Nu volgt de huwelijkskroning. De daarbij gebruikte kronen ziet men in de Russische kerken in verschillende soorten. De eenvoudigste zijn van bordpapier met goudpapier beplakt, dan volgen koperen met glazen steenen tot aan echt gouden met edelgesteenten versierd.

Verschillend is ook het gebruik daarvan. Zooals van zelf spreekt, moeten deze kronen volgens het kerkrituaal gedragen worden door het bruidspaar, dat er mede door den geestelijke bekroond is, tot het oogenblik dat zij weggenomen worden. Daar dit echter voor het rijk bekranste en versierde hoofdje der bruid groote moeilijkheden oplevert, zoo is de gewoonte, misschien wel door rijken en aanzienlijken uitgevonden, algemeen geworden, de kronen boven de hoofden der gehuwden te laten vasthouden door de trouwouders. Daar deze echter met de hooggehouden kronen den omgang der jonge echtgenooten moeten vergezellen, wat voor oudere menschen een hoogst vermoeiende taak is, zoo kiest men nu bijna altijd twee van de jongere bruidjonkers daarvoor, en ook voor deze is de lichamelijke inspanning nog buitengewoon groot.

De priester zet nu het paar de kronen op, of geeft ze den kroondragers in de hand. Dan spreekt hij de woorden: ‘Gekroond wordt de dienaar Gods (naam en voornaam) voor deze dienstmaagd Gods, in den naam des Vaders, enz.,’ en voor haar het omgekeerde.

Nu worden verscheidene stukken uit de Heilige Schrift voorgelezen, twee gebeden uitgesproken, en het huwelijk is volgens de Grieksche kerk gesloten.

Met de jonggehuwden geschieden echter nog andere

ceremoniën, die aan de plichten van hun staat moeten herinneren. De priester zegent voor beiden een drinkbeker en laat hun daaruit driemalen wijn met water vermengd drinken, opdat de jongelieden erkennen dat zij van nu af uit denzelfden kelk vreugd en leed moeten scheppen. Hierop vereenigt de geestelijke de handen der jonggehuwden tot teeken van hun onverbrekelijken band op zijn stola en voert ze driemaal rondom de bidbank, waarop het heilig Evangelie ligt, als zinnebeeld der nieuwe levensbaan, die zij voortaan gemeenschappelijk moeten bewandelen. Feestzangen begeleiden hun op dezen tocht, terwijl de kronen zich steeds boven hun hoofden moeten bevinden. Na het einde van dezen plechtigen tocht worden de kronen weggenomen. De jonge man kust het heilige Evangelie driemaal en werpt zich na iederen kus op den grond, dien hij met zijn voorhoofd aanraakt. De jonge vrouw herhaalt hetzelfde. Nu begroet hen de priester met woorden vol patriarchalen eenvoud, bidt voor hen om een lang leven, en op zijn bevel bezegelt het echtpaar hun huwelijksliefde met een kus; hiermede zijn de kerkelijke ceremoniën ten einde.

De eerste zorg van alle aanwezige vrouwen is nu, hun jonge gezellin het kapsel der getrouwde vrouw te geven. Haar haardos als meisje was de eenvoudig doorvlochten vlecht. Deze werd op de djewitschnik losgemaakt en bleef onder den bruidssluier in denzelfden toestand. Nu moet zoo haastig mogelijk haar vrouwen-toilet worden gemaakt en dit geschiedt in het voorportaal der kerk of in het daarbij behoorende wachtershuisje. De sfwacha vlecht het haar der jonge vrouw in twee vlechten, die om het hoofd geslingerd en door een met goud bezetten band bevestigd worden.

Daarop komt de p o w o i n i k , een eng aansluitend kapje of een in dezen vorm om het hoofd geslingerde doek, die het haar geheel bedekt. Ook de bruidssluier wordt weder opgezet. Gedurende haar verkleeding moet de bruid weer, zooveel zij kan, schreien. Zij werpt echter, zoodra zij uit de kerk komt, den doek, waarin zij haar tranen liet stroomen, ver van zich af en toont daarmede alle ellende van de toekomst weggeworpen te hebben om alleen voor de vreugde te leven.

Een hoofdonderscheid in de huwelijksgebruiken bestaat hierin, of het huwelijksmaal na het trouwen in het huis der bruid of van den bruidegom plaats heeft. Het laatste is het meest gebruikelijk.

De jonge echtgenooten worden daar eerst door de moeder van den man begroet en in de onderste kamer van het huis, die anders slechts tot voorraadkamer dient, geleid. Nadat de jonge vrouw driemaal om den baktrog is gevoerd, opdat zij flink en handig zal zijn, zetten zich de jongelieden allen tot het maal neder, dat hier voor hen bereid is. Zij hebben dezen dag nog niets gebruikt en nemen nu hun eerste spijs aan hun eigen, van nu af gemeenschappelijke tafel.

Dan begeven zij zich naar het gezelschap dat hun wacht. De jonge vrouw blijft gesluierd tot de druschka met de zweep haar den doek van het hoofd en de schouders schuift, waarop de schoonmoeder hop en gerst over haar strooit. Ook in het huis der jonggetrouwden mag een koor van zangeressen niet ontbreken. Het bestaat echter niet meer uit de jonge meisjes, onder wier klaagliederen de bruid het ouderlijke huis verliet; nu ontvangen haar getrouwde vrouwen en nemen haar in zekeren zin in haar kring op.

De luide klachten der meisjes zijn verstomd, slechts eenige korte liederen wijden de zingende vrouwen aan het verdriet der bruid. Dan weerklinken vroolijke zangen tot lof der jonggehuwden, en komt ook de dans tot zijn recht, en menige jonge borst

draait zich in den vroolijken t r e p a k of in den overmoedigen k a s a t s c h i k om zijn danseres.

Bij het trouwmaal zitten de jonggehuwden slechts korten tijd aan, en wel, zonder deel te nemen aan het maal. Zij hebben ook volop daarmede te doen om de gasten tot eten en drinken te noodigen; zij moeten voor ieder, wien een glas brandewijn gereikt wordt, een diepe buiging maken en elkander voor ieders oogen kussen zoodra het den drinkenden invalt het glas neer te zetten en te zeggen: ‘Het smaakt bitter’; menige gast veroorlooft zich deze scherts meermalen bij hetzelfde glas.

Overigens worden bij het vroolijke maal niet alleen lofliederen gezongen; vele persoonlijkheden worden ook met bittere spotverzen bedacht; voor allen moeten de druschka en sfwacha zich iets dergelijks goedschiks laten welgevallen.

Lang voor de drinkpartij ten einde is brengen druschka en sfwacha de jongelieden in het voor hen ingerichte slaapvertrek of ergens in een plaats, dat bij de bekrompen ruimte in een boerenhuis ter beschikking staat, waarbij ook de stal niet uitgezonderd is. Daar krijgen zij weer spijs en drank, en een gebruik wordt daar herhaald, dat in de middeleeuwen ook bestond; de jonge vrouw trekt ten teeken van onderwerping haar man de voetbekleeding uit.

Bij het aanbreken van den volgenden morgen posteeren zich alle gasten, voor zoover zij in het feesthuis den nacht door hebben gevierd, voor de bruidskamer, om door groot gedruisch het jonge paar uit te noodigen, voor hen te verschijnen. Ook de zangeressen komen in eenige streken weer te voorschijn. Vóór allen treden druschka en sfwacha in de slaapkamer om de jonggetrouwden te begroeten.

De tweede dag wordt, vóórdat de mannen nog te diep in het het glas gezien hebben, met wandelen begonnen. Daarbij sluit zich een slemppartij aan, dat het ‘Vorstenmaal’ wordt genoemd, omdat de jonge vorst er de eenige meester van is. De taak van het jonge paar bestaat hoofdzakelijk hierin, dat zij de gasten alweer tot drinken uitnoodigen en door uitdeeling van kleine geschenken grootere van hen ontlokken. Hebben de feestelijkheden na het huwelijk daags in het huis der ouders van de bruid plaats gevonden, zoo trekt het jonge paar den derden dag in zijn aanstaande woning. De vreugde is voorbij, de ernst des levens treedt in zijn rechten.

En zoo gaan de eentonige dagen voor de Russen voorbij in arbeid en genoegen, geweven uit smart en vreugde, totdat ook hun de geheimzinnige macht, die

over leven en dood gebiedt, haar somber halt! toeroept. Ook het afscheid van het leven viert de Rus op bijzondere manier.

Wanneer wij een der geniaalste kenners van het Russische volk gelooven mogen, zoo sterft de Russische boer anders dan de overigen misschien.

'Merkwaardig sterft de Russische boer,' zegt Turgueneff; 'zijn toestand vóór het einde is òf onverschilligheid òf stompzinnigheid. Hij sterft, alsof hij een ceremonie volbrengt, koud en eenvoudig.'

Een eigenlijke voorbereiding tot den dood is er in de Russische kerk niet. Het zoogenaamde 'Oliesel' wordt door hen als een laatste godsdienstig heilmiddel betracht, wanneer de aardsche geneesmiddelen niet helpen. Tegelijk wordt hun ook wel het Heilige Avondmaal gereikt, maar het heeft niet de beteekenis van geestelijke voorbereiding voor het sterven. Bij het verlaten van het leven, aan de grens van het tijdelijke en eeuwige wordt de Heilige Maagd om hulp en bescherming aangeroepen; van het oogenblik van den dood af, totdat men het stoffelijke overschot aan de aarde overgeeft, bidt men bij het lijk de panichyde (bijzondere gebeden voor den doode), terwijl de uit verwanten en bedienden bestaande lijkwacht zoowel als de bezoekers er bij komen bidden.

De Grieksche kerk neemt aan, dat zich op den derden dag duidelijke sporen van den dood aan het lijk vertoonen en dat de negende, twintigste en veertigste dag graden in de ontbinding van het lichaam beteekenen. Daarom is de derde dag na den dood van de begrafenis, de negende, twintigste en veertigste voor zielenmissen bestemd. Ook waren het veertig dagen, die de Heiland na Zijn opstanding nog op aarde wandelde. De gebeden en missen voor de dooden dienen in de Oostersche kerk slechts ter herinnering aan de overleden vrienden; van het vagevuur weet zij niets af.

In Rusland is men niet gewoon zich zoo spoedig van den geliefden doode te scheiden als bij ons. De mooiste kamer van het huis wordt in een lijkkapel veranderd, waarin de lijkkist op een meer of minder rijke katafalk rust. Onbedekt in zijn beste kleederen rust daar de gestorvene. Over den welgestelde worden wel is waar kostbare, dikwijls met goud en zilver doorweven kleeden uitgespreid; zijn gezicht blijft echter onbedekt ook op den laatsten weg naar het kerkhof. Kinderen legt men in een mooie rozeroode of hemelsblauwe kist, jonge meisjes in een sneeuwwitte; bij oudere getrouwde vrouwen is de kist meestal violet. Tot het overtrekken dezer kisten gebruikt men laken, fluweel, zijde; alleen bij de armen stelt men zich tevreden met het opverven, dat altijd nog vriendelijker staat dan onze donkere, zwarte, laatste woningen.

De volgende plechtigheden geschieden òf in het sterfhuis, òf, wanneer zich de treurstoet vóór de beaarding nog in de kerk begeeft, hierbinnen. De biechtvader nadert zijn overleden biechtkind voor de laatste maal en leest een absolutiebrief voor, waarin volgens de macht, die de Heer zijn leerlingen schonk, den doode al zijn zonden worden vergeven. De papierrol, waarop zich deze absolutiebrief bevindt, legt hij als laatste pand van christelijke liefde in de koude handen van den doode.

Nu worden allen, welke den doode op zijn laatsten weg volgen, uitgenoodigd, op het voorbeeld van zijn geestelijken vader en de overige priesters den overledene een laatst vaarwel toe te roepen, vóórdat hij aan den schoot der aarde wordt toevertrouwd.

Onder de onafgebroken klanken der kerkelijke klachten en afscheidsgezangen naderen verwanten en vrienden van den gestorvene de kist en kussen hem op het koude voorhoofd.

De begrafenisstoet wordt geopend door den naasten bloedverwant van den overledene, die zijn heiligenbeeld op beide handen voor zich uit draagt. Dan volgt op het land en bij armere menschen een tweede familielid met het deksel van de kist op het hoofd. Onmiddellijk vóór de kist de geestelijkheid, die, al naar het vermogen van den doode, meer of minder talrijk vertegenwoordigd is. Hun gewone feestkleeding van goudbrokaat met bonte kleuren hebben zij tegen zwart met zilver verruild. Eenigen zwaaien het wierookvat, anderen dragen heiligenbeelden, banieren en vanen, weder anderen de brandende kaarsen die de kist omringen. Dicht achter het lijk gaan de naaste verwanten; hun volgen de overige rouwdragenden.

Bij den aanblik van zulk een stoet doet ons een eerbiedige gewoonte weldadig aan. Geen Rus, voornaam of gering, laat een lijkstoet voorbijtrekken zonder het hoofd groetend te ontblooten, aandachtig een kruis te maken en een gebed voor den overledene uit te spreken.

Gaat de stoet vóór de begrafenis nog naar de kerk. zoo wordt de kist midden in het godshuis op eene draagbaar gezet. Is de kist in het graf nedergelaten, zoo strooit de geestelijke aarde op het uitgebluschte wierookvat met de woorden: ‘Van de aarde zijt gij en naar de aarde zult gij terugkeeren!’

Dan roept hij den overledene toe, in den naam van allen, die hem spoedig zullen volgen:

‘Eeuwig aandenken!’

Zoolang de kist nog in het sterfhuis stond, was daarnaast een schotel met rijst in melk geplaatst, met suiker en kaneel bestrooid en in kruisvorm met rozijnen bezet: de doodenspijs. Zij werd tot aan de grafplaats de kist nagedragen. Nadat ieder der rouwdragenden een handvol aarde in het graf geworpen heeft, wordt de rijstschotel met een enkelen lepel rondgediend. Ieder neemt er wat van. Wat overblijft, wordt des avonds bij het doodenmaal in het sterfhuis geheel opgebruikt. Aan de naaste bloedverwanten wordt de schotel altijd het eerst gereikt.

Na de begrafenis keert de begrafenisstoet in het sterfhuis terug. Zoodra de geestelijkheid aankomt, wordt met hun hulp een drank gebrouwen waarin het hoofdbestanddeel honig is. De popes zegenen het, verrichten eenige gebeden voor de heiligenbeelden en nu gaat de beker rond. Ieder drinkt op de rust van den zooeven begravene. Kort daarop begint het doodenmaal. De naaste bloedverwant van den overledene neemt de voor-

zittersplaats in; bij de treurende vergadering gaat het naar ons begrip bijzonder levendig toe.

Wij kunnen de rij der Russische familiefeesten niet

POPPENKEUKEN. Naar Th. Kleehaas. (Zie blz. 210.)

kleur, die aan de oudste heidensche gebruiken herinnert. Deze doodenfeesten worden in den zomer gevierd en men ziet dan tallooze scharen volks, hoog en laag, arm en besluiten zonder het jaarlijksche doodenfeest te herdenken, dat op elk kerkhof ter gedachtenis der overledenen gevierd wordt. Het heeft in Duitschland een eigenaardige rijk, naar de graven hunner geliefden trekken om hun aandenken te eeren.

Nu wil echter het Russische gebruik, dat de leven-

den bij het graf der overledenen een maal nemen, waartoe de samowar, de Russische theemachine, dikwijls in reusachtige afmetingen haar geliefkoosden dienst verleent en de zooeven genoemde Katja evenmin mag ontbreken; dan ziet men dikwijls binnen het hek van een familiegraf den hoofdofficier, met de zijnen aan sierlijke tafeltjes gezeten, uitgezochte lekkernijen gebruiken, terwijl in de onmiddellijke nabijheid menschen uit het volk in groepen zitten rondom een uitgespreid schoon tafellaken en zich tevredenstellen met het voortreffelijke russische tarwebrood en warme thee. Zoo kan het gebeuren, dat deze doodenfeesten aanleiding geven tot inniger verhoudingen, waaruit dan weer verlovingen, huwelijken en kinderdoop volgen, zoodat zich om worden en vergaan een natuurlijke band slingert.

Poppenkeuken.

Wat heerlijkheden worden daar bereid op dat kleine kookfornuisje! Kostelijk staat die kleine meid te kijken naar hetgeen haar zusje daar aan het klaarmaken is; het vuur brandt lustig, potten en pannen zijn gevuld, nog een oogenblikje geduld en dan zal het diner van de pop worden opgedischt!

Pop ligt al in afwachting met uitgestrekte armen tusschen het kookgereedschap. 't Heet voor haar, dat al die moeite gedaan wordt, maar wij weten wel beter; die kleine meid met haar bordje en lepel, en oogen en lippen vervuld van verlangen zal wel zorgen dat Pop haar leeuwenaandeel niet krijgt van de tractatie. Het zal de groote vraag zijn of zij geduld heeft te wachten tot alles klaar is.

Keukentje spelen is een der grootste pleiziertjes van kleine meisjes; 't is een voorspel van haar toekomstige bestemming. Al trachten hoogwijze dames de vrouw wijs te maken dat zij voor hoogere dingen geschapen is, het zal lang duren vóórdat zij de kleine meisjes zullen afleeren te spelen met pop en keukentje, met beide stukken speelgoed volgt zij het instinct van haar natuur dat haar bestemt voor moeder en huisvrouw.

Een veldbloempje.
Door Melati van Java. Met gravure naar H. Koch.

Zij heette eigenlijk Magdalena; zoo ernstig en deftig had men haar gedoopt, want de ouders waren in geen vroolijke stemming, toen zij op de wereld verscheen.

Als men zes kinderen heeft, voor de eene helft meisjes en voor de andere jongens, wanneer men het met elkander en met hen reeds zoo half eens is, welken weg hen te doen inslaan, wanneer de jongste hunner tien jaar is en allen reeds geheel en al de herinnering aan luiermanden, kinderwagentjes, wieg en zuigflesch verloren hebben, dan is de verrassing niet meer van de aangenaamste, als een zevende zich onverwachts komt aanmelden.

Neen, het nakomertje werd noch door ouders, noch door zusters of broers blijde verwelkomd en niemand had er lust in, lang te zoeken naar een passenden naam. Zoo zou zij dan Magdalena heeten naar zekere tante Leentje en er bestond alle kans op dat zij ook haar heele leven lang een Leentje zou blijven, maar de ongehoopte en onverwachte jeugdige gast, vroeg er niet naar of zij welkom was of niet. Zij was

tevreden dat zij op de wereld kwam en reeds van 't eerste oogenblik keek zij met haar groote blauwe oogen onbevreesd in 't rond, alsof zij wilde zeggen:

‘Hier ben ik nu! Hebt ge mij graag of niet, dat is mij heel onverschillig, ik ben blij dat ik er ben!’

En 't duurde een heel korte poos of zij begon te kraaien en te lachen, zij kraaide en lachte om alles en spoedig scheen 't of er voor vader en moeder, voor broers en zusters, niemand meer op de wereld bestond, dan het met zoo weinig hartelijkheid begroete nakomertje.

Magdalena werd hun alles; éénige kinderen worden verwend, maar dan alleen door hunne ouders, Magdalena was een zevende kind en werd door acht groote en kleine menschen tegelijk bedorven.

Spoedig deugde de naam niet meer voor haar, Magdalena klinkt zoo boetvaardig, meende er een en waarvoor moest het lievertje boetvaardigheid doen, zij deed nooit kwaad; zij kon niets doen dan wat lief, aardig, grappig was en Leentje, foei, voor zoo'n burgerlijken naam was het prinsesje toch te aristocratisch, zei de oudste dochter en noemde haar Madeline, de jongens maakten er Madeliefje van en zoo bleef 't.

Ja, zij was een Madeliefje, een vroolijk, aardig Madeliefje; hoeveel moeite ieder binnen- en buitenshuis ook deed om het Madeliefje te bederven, 't ging niet. Madeliefje was kwikzilver en kwikzilver rolt en rust niet, 't heeft geen tijd om zich iets aan te wennen, geen tijd om iets aan te nemen,

Lachend was Madeliefje op de wereld gekomen, lachen bleef zij altijd; de blauwe oogen, de rose lipjes lachten steeds en de kuiltjes in de wangen deden dapper mee. Zij lachte als zij geliefkoosd werd en als men haar beknorde, 't strakste gezicht kon niet gespannen blijven als zij het met haar stralende oogen aanzag; zij lachte wanneer zij haar zin kreeg en zij lachte als haar iets werd geweigerd. Zij lachte om het mooie kleedje dat zij aankreeg en om het mes dat men uit haar vingers nam zij lachte als zij opstond en als zij naar bed moest, zij juichte tegen de zonnestralen en schaterde het uit als regendroppels tegen de ruiten kletterden; alles boezemde haar vroolijkheid, alles genot in. Altijd was zij tevreden; schreide ze soms een weinig, dan was 't of zij nog lachte door haar tranen heen.

Of zij een mooi meisje was dit betwijfelden vele moeders, maar dat zij een lief, vroolijk aanhalig schepseltje was, dat iedereen inpakte, een kind om jaloersch op te worden, dit moest iedereen bekennen. Zij was een echt Madeliefje, zoo rein, zoo blozend en vooral met zoo'n gouden hart als haar naambloempje. Madeliefje was het middelpunt, het zonnetje van het huis geworden; zij leerde al spelend, zij speelde al leerend. Zelfs de droogste studie, de vervelendste schooluren hadden geen invloed op Madeliefje's vroolijkheid; zij schikte zich in alles; maar wat haar grootste vreugde, haar eenig genot bleek te zijn, dat was lachen en spelen.

'Zij blijft toch altijd een kind!' zeide haar moeder somtijds en schudde bezorgd het hoofd.

'Och laat ze zoo lang mogelijk een kind blijven,' sprak de vader dan, ''t is zoo'n lief, zoo'n echt kind.' De groote kinderen raakten door de wereld verspreid, zij vervulden hun bestemming, een was er in de Oost, een ander in Amerika, een derde in Rusland, een vierde bewoonde een uithoek van het vaderland, maar wat hen allen 't meest aantrok in het leeger geworden ouderlijke huis, dat was het jongste zusje. Er brak een storm uit over de vroolijke, welgestelde woning; er kwam een einde aan de welvaart, die er heerschte; zoo al geen armoede dan toch bekrompenheid nam er haar intrek in. Behalve het nakomertje waren nog één zuster en een gebrekkige broeder in huis; en deze moesten den financieelen slag mee helpen dragen.

De familie moest verhuizen, kleiner wonen, ja zelfs de stad verlaten. Wie er juichte? Madeliefje, zij betreurde niets, zij straalde van genot omdat zij nu niet meer naar school behoefde te gaan, omdat zij nu een tuin kreeg en kippen en duiven, omdat zij Johanna mocht helpen in de keuken en in huis. 't Ontbrak er nog maar alleen aan dat zij ging dansen en zingen omdat zij het zoo heerlijk vond, dat papa arm was geworden.

De ouders, wien het 't meest hard viel voor hun jongste, aangebeden dochtertje dat zij zich verminderen moesten op hun ouden dag, koesterden zich in de stralen van haar zonnig lachje en zagen de toekomst minder somber in.

Madeliefje was op het dorp, zoo 't kon, nog gelukkiger dan in de groote stad; zij vond er evenveel genot in mee te gaan op buitenpartijtjes, gegeven door de aanzienlijke inwoners der naburige villa's, wier verklaarde lieveling zij spoedig werd, als dat zij boerenplaatsen bezocht en als een gunst vroeg, de boerin mee te mogen helpen melken of karnen. In den hooitijd was 't niets vreemds, Madeliefje te zien zitten, rood en blauw van klaprozen en korenbloemen, boven een hooiwagen en als haar voorname vriendinnen in een panier voorbijreden, dan groette zij hen met den trots eener vorstin, die op haar zegewagen zetelt.

Madeliefje's prettigste kameraad was echter Hans, de zoon van den boer op Branderhof. Hans was een flinke, ferme jongen, met levendige bruine oogen, die echter zoo zacht en vriendelijk konden zien als die van een meisje. Hans was Madeliefjes grootste vertrouweling. Hans werd dadelijk geroepen als de poney geen eetlust had of wanneer de nieuwe duiven zich niet konden wennen in den til; Hans wist altijd precies waar de eerste nachtegaal zich liet hooren, Hans bracht altijd de eerste madeliefjes aan hun naamgenoot, Hans was in een woord de trouwste onderdaan van het kleine koninginnetje.

Wanneer Madeliefje of, zooals zij werkelijk heette, Magdalena Huart, op den Branderhof kwam, dan was 't er altijd feest. De boerin had altijd dikken room en beschuiten met honig klaar staan, de boer bracht haar perziken of moerbeien, kersen of aardbeziën, de fijnste, die hij had kunnen vinden en dat was een groot gunstbewijs

van een boer, die gewoonlijk 't beste wat hij heeft ook 't beste vindt om naar de markt te brengen, en Hans had altijd allerlei verrassingen.

Dan was 't een kooitje door hem zelf gezaagd in de winteravonden, met een goudvinkje er in, of 't waren eenige kievitseieren, of een mand in den vorm van een kussen, vol fijne bloemen, die hij zelf kweekte in een hoekje van den tuin alleen om ze haar te kunnen geven, of wel een konijn zoo wit als sneeuw met vuurroode oogen, een aardig eekhoorntje door hem zelf gevangen, een gouden tor of vliegend hert, een rozenstruik met drie of vier verschillende soorten van bloemen, een merel, die haar lievelingsstukje kon fluiten, een ekster die vrij duidelijk ‘Madeliefje’ kon zeggen. Nooit was hij echter trotscher dan toen hij haar eens een paar bloempotten met veredelde madeliefjes kwam brengen, maar de ontvangst stelde hem een weinig te leur:

‘Ik vind het heel aardig en heel knap van je, Hans’, zei Madeliefje, ‘maar om je de waarheid te zeggen heb ik mijn naambloempje 't liefst, zooals het wild in het gras groeit.’

Uren lange wandelingen maakten de boerenjongen en het stadsjuffertje met elkander. 't Was Hans geweest, die haar op de hoogte had gebracht van de namen der verschillende soorten van boomen en veldgewassen.

Madeliefje was nog zoo dom, toen zij pas op het dorp kwam, zij had vol verrukking een bouquet gemaakt van boekweit en aardappelbloemen en juichend aan haar moeder gezegd dat zij bij ‘Corona’ zulke allerliefste bloemen nooit had gezien. Zij vroeg welke vruchten er kwamen aan de linden en toen zij een paar reusachtige pompoenen zag, meende zij dat deze aan eiken waren gegroeid. Zij verheugde zich, toen zij de seringen zag, dat zij wanneer mama jarig was - in Augustus - haar een mandje daarvan kon vullen, want mama hield zooveel van paars.

En nu lachte zij hartelijk om die steedsche domheden van voorheen; Hans had haar op de hoogte van alles gebracht en zij kende nu veel beter den almanak van bloemen en planten dan de vier hoofdregels of de chronologie.

Wanneer Madeliefje uitgevraagd werd bij haar deftige kennissen, en zich dan netjes kleedde, dacht zij dikwijls: Hoe zou Hans mij nu vinden, maar Hans had weinig oog voor toilet. Hans zag de juffer mis-

schien het liefst in haar blauw katoenen jurkje, als zij zijn moeder vroeg of ze als 't u blieft een oogenblikje mocht karnen of wanneer zij bij haar t'huis het beslag maakte van de pannekoeken of voor de waschtobbe stond. Wanneer hij juffrouw Huart zag met haar lange zweedsche handschoenen aan, in het elegant witte of lichtrose zomerkleedje en den rijk met bloemen versierden gelen stroohoed op 't hoofd, dan was 't hem of zij een heel andere dame was, al knikte zij hem nog zoo vriendelijk lachend ‘goeden dag!’

Zeker Madeliefje vond het zeer prettig uit te gaan en vooral wanneer er gedanst werd, vond zij 't dol gezellig; zij kon van 't vooruitzicht op een bal des nachts niet slapen, opgewonden kwam zij t'huis en had altijd veel te vertellen, maar toch... toch... veel meer op haar gemak voelde zij zich als zij den volgenden dag op den Branderhof kwam en met Hans in de stallen, de eigenschappen van koeien en paarden besprak, als zij in den kersenboomgaard in een boom klom en zich tegoed deed aan de vruchten die zij bereiken kon, of die Hans en zijn vader haar naar hartelust lieten plukken.

Een roeitochtje vond zij heerlijk, maar 't liefst voer zij met Hans in den grooten vijver achter de boerderij, waar zoovele visschen zwommen, die zij samen vingen en waar die groote waterleliën zoo stil en rustig dreven, met hun witte kelken en fijne gouden harten. Hans wilde ze gaarne voor haar plukken, maar Madeliefje schudde het blonde hoofdje van ‘neen!’

Die waterleliën waren daar zoo goed boven het water, tusschen hunne breede glimmende bladeren; te huis zouden zij verkwijnen en dan die leelijke stengels, die wilde zij niet zien, dat maakte haar griezelig.

‘Mama, vindt u niet dat Madeline het te druk aanlegt met Hans?’ vroeg Johanna eens aan haar moeder.

‘Och, 't is zoo'n kind! Wat voor kwaad schuilt daarin? Dat zijn echte oude-vrijstersideeën van je, daar iets in te zien.’

Op een buitenplaats logeerde, zeer laat in den zomer, een niet meer heel jonge leeraar in de wis- en natuurkunde, aan een Hooger Burgerschool van een provinciehoofdstad. Hij droeg een bril en een vrij langen donkerrooden baard, de studie had zijn kruin gedeeltelijk de haren gekost, in een woord hij zag er zeer ernstig en zeer geleerd uit, dat was hij dan ook inderdaad, maar toch kon 't best wezen, dat hij een nog geleerder voorkomen had, dan hij 't werkelijk was.

De leeraar - in Duitschland zou 't een genot zijn geweest hem den titel van professor te kunnen geven - wandelde, kruiden of vruchten zoekend, voor zijn verzamelingen, door het bosch dat het dorp scheidde van den Branderhof; in dat bosch stroomde een beekje waarin groote steenen lagen en juist toen de leeraar, wiens blik door of ondanks de bril niet zeer scherp was, zijn weg kwijt raakte liep een meisje met opgespelde rokken en bloote voeten door het water, om varens te verzamelen voor het groote bouquet veldbloemen, dat zij op een steen aan den oever had neergelegd naast haar kousjes en schoentjes.

Toen de vreemdeling daar eensklaps voor haar stond, dacht zij er eerst niet aan, dat zij kousen noch schoenen aanhad en hij zag 't ook niet. Op zijn vraag lichtte zij hem beleefd in over den weg dien hij te gaan had en toen hij hoffelijk zijn hoed afnam om haar te bedanken, zag hij het gemis en zij dacht er ook plotseling aan. Hij kreeg een kleur en zij bloosde; hun oogen ontmoetten elkander; hij keerde zich haastig om en verwijderde zich zonder meer naar haar te kijken.

Eerst keek Madeliefje wat verbluft maar onmiddelijk daarop begon zij hartelijk te lachen, ging naar den waterkant, trok haar schoeisel weer aan, schikte haar bouquet bijéén en dacht een oogenblik later niet meer aan de ontmoeting.

Denzelfden middag was zij met haar ouders en Jo te eten gevraagd op de villa, waar de leeraar logeerde. Zij zag er voor haar doen zeer stemmig uit in een donkerblauwe japon, in haar hand hield zij 't fraai geschikte bouquet veldbloemen met de groote varens die zij 's middags bij de beek had geplukt als een geschenk voor de gastvrouw. Hoe bijziende mijnheer Van Vinken ook was, hij herkende dadelijk de bosch en waternymf van dien morgen in de jonge bezoekster en Madeliefje had natuurlijk maar een blik noodig om te zien, dat de gast, die naast haar aan tafel werd geplaatst, van daag niet voor 't eerst haar en haar bouquet zag.

Eerst voelde zij zich minder op haar gemak, maar lang duurde het niet dat Madeliefje verlegen was.

De heer Van Vinken maakte een zeer kleine, een zeer kiesche toespeling op hun ontmoeting van dien morgen en onderhield zich verder op de aangenaamste wijze met zijn buurvrouwtje; hij althans vond die wijze zeer aangenaam, er was geen stem op de wereld, die hij liever hoorde dan zijn eigen stem, hij vond die zoo vol, zoo melodieus, zoo zalvend bij tijden en 't was zeker dat Madeliefje van diezelfde meening was, want haar groote, lachende oogen waren nu met een uitdrukking van diep ontzag op zijn lippen gericht, als had zij hun gezicht noodig, om geen woord, dat hem onsnapte te verliezen. Anders klonk aan tafel Madeliefjes parelende lach boven alles uit, vandaag hoorde men dien niet; als betooverd luisterde zij toe. Vond zij dan de ernstige taal van haar cavalier zoo boeiend, streelde zijn stem misschien haar gehoor, ach neen! maar Madeliefje's trots was gevleid; zij wist dat die mijnheer geleerd, ontzettend geleerd was, dat ieder hem een beroemden naam en een schitterende toekomst voorspelde en nu had hij haar zoo pas in zulk een weinig ceremonieel toilet gezien en toch achtte hij haar de eer waard ernstig met haar te spreken. Hij had het over de verschillende soorten van gewassen in deze streek, van opgravingen onlangs in de buurt gedaan en Madeliefje deed haar uiterste best hem te volgen, maar zij voelde zich heel dom in vergelijking van hem. 't Werd haar benauwd en zij kon nauwelijks meer stil zitten altijd naar hem kijkende, 't was een welkome verrassing toen hij even zweeg dat een oude heer - voor wien 't een ontbering was haar gouden stemmetje niet meer te hooren en zich te moeten be-

EEN VELDBLOEMPJE. Naar H. Koch.

helpen met de diepe bas van haar buurman - Madeliefje een vraag deed over haar menagerie.

‘O ja, dat moest zij hem eens vertellen, dat wist hij nog niet, van haar geitjes, wat ze voor een guitenstreek hadden uitgevoerd.’

En alle geleerdheid van haar buurman was vergeten, zij was op en top het oude Madeliefje; zij vertelde en lachte weer op haar frissche, ongedwongen wijze, die allen het hart verwarmde,

De heer Van Vinken alleen luisterde niet toe, hij dronk zijn glas leeg, veegde zijn baard zorgvuldig af, zette zijn bril recht en sprak geen woord meer.

Madeliefje bemerkte het en raakte minder op haar gemak, zij lachtte en praatte voort, maar niet meer van harte, zij verlangde er eigenlijk weer naar dat hij opnieuw zoo ernstig met haar zou spreken als daareven en voor 't eerst misschien kwam het bij haar op dat zij nu eigenlijk opgehouden had kind te zijn en zich moest aanstellen als 't geen zij toch werkelijk was, een volwassen meisje,

Dr. Gerrit van Vinken was nooit kind geweest, zijn ouders hadden hem, hun eenig zoontje, altijd voor verbazend wijs en knap gehouden; hun geloof was natuurlijk ook het zijne geworden en in het besef van zijne hooge geestesgaven hield Gerrit zich gedurende zijn studiën altijd op een afstand van het gewone menschenras. Als student studeerde hij werkelijk en liet anderen plezier maken. Voor hem was hun genoegen geen genoegen. Nu had hij dank zijn geleerdheid in de stad zijner inwoning een zeer benijdenswaardige positie, ieder was overtuigd van zijn groot verstand en uitgebreide kennis; dat hij een knap uiterlijk bezat, schaadde hem volstrekt niet, integendeel. De dames der stad hadden hem verzocht voor haar een cursus te houden in de vakken, die hij zoo goed verstond en dan kon men alle Zaterdagmiddagen een vijftigtal dames van tusschen de twintig en veertig jaar of daarboven - het meest echter tusschen de dertig en veertig - met brillen of lorgnetten op het gezicht, met kort afgeknipte haren of lange krullen zich zien verdringen in de zaal, waarin hij zijn voordrachten hield. Allen waren gewapend met potlood en notitie-boekjes en vingen elk woord dat hij sprak als paarlen en robijnen op; allen hadden het druk, minder over hetgeen hij belangrijks en wetenschappelijks gezegd had dan over de wijze waarop hij sprak.

‘Goddelijk, ijselijk beeldig! Neen dit is nu wel de mooiste voordracht die wij hoorden. O, onze Vink is éénig!’ dat kon men regelmatig hooren, als een uur later de stoet, naar wetenschap dorstende dames, met gioeiende gezichten en fonkelende oogen, het lokaal verlieten. Dan draalden ze soms een weinig om het onuitsprekelijk genot te hebben, den geliefden meester ook naar buiten te zien komen en een groet van hem op te vangen.

Enkelen, die durfden, kwamen hem soms inlichtingen vragen, welke hij zeer welwillend nooit weigerde; anderen moesten hem soms vóór of na de les raadplegen en de vriendinnen zagen haar dan begeerig of jaloersch aan.

Wanneer er soms een nieuwe brochure of een nieuw tijdschrift-artikel van hem verschenen was, hadden op den volgenden middag allen een exemplaar als toevallig bij zich, ieder hopende dat hij 't zou bemerken, hoe zij voorzien waren en geërgerd bij de ervaring dat allen hetzelfde idee hadden gehad.

Eenige bevoorrechten - want de algemeene lieveling had zijn favorites - kregen van hem soms een exemplaar of afdrukje cadeau: vermoedde hij als hoevele appelen van tweedracht, die onnoozele boekjes in dat leger van godinnen neervielen?

Na afloop van elken cursus, vormde zich een commissie, die zich tot taak stelde hem een geschenk te koopen; dit geschenk viel natuurlijk altijd hoogst onpractisch uit, maar hoe onpractischer hoe liever. Hij had 't immers ééns gezegd, dat hij niet van practische cadeaux hield, die kon hij zelf wel koopen. Deze aanbidding duurde reeds een paar jaren, zoolang Dr. Van Vinken leeraar was aan de Hooger Burgerschool; de mannen vonden hem een onuitstaanbaren pedant, de dames een.... snoes en begrepen het maar niet, waarom hij toch geen vrouw nam. De keuze was toch groot genoeg en wie zal zeggen hoe menige aanzienlijke partij afgeslagen werd door zijn vereersters, alleen omdat er nog eenige hoop bestond, dat de blik van den halfgod op haar zou vallen.

De waarheid is dat Dr. Van Vinken er niet toe besluiten kon, een van die geleerde, ontwikkelde vrouwen tot zijn levensgezellin te kiezen. Het waarom zou hij zelf misschien kwalijk hebben kunnen verklaren; kende hij het soort zoo goed, dat 't hem geen belang meer inboezemde of vreesde hij dat de vereering zou verminderen, als hij van zijn voetstuk daalde? Dat is zeker, in den laatsten tijd droomde hij van een vrouw, die hij geheel naar zijn opvatting zou kunnen vormen, een vrouw met een blank papier tot ziel, waarop hij schrijven kon, wat hij verkoos. De groote schare zijner toehoorsters bezaten zielen, waarin reeds zooveel was geschreven en doorgeschrapt, dat hij, die beter cijfers en formulen kende dan psychologische feiten, er niet meer wijs uit kon worden en ze waren ook bovendien de jaren voorbij om zelfs door zijn aangebeden vingers zich te laten kneden in den vorm, dien hij zich voorstelde.

Dien nacht nadat hij naast Magdalena Huart aan tafel gezeten was, rijpte een denkbeeld in zijn geest, dat meer en meer aantrekkelijkheid voor hem verkreeg. Madeliefje was nog een natuurkind, zij bewonderde en vereerde hem reeds, maar zij wist nog niet waarom. Hij zou van haar kunnen maken wat hij wilde en dan.... deze gedachte bleef hem niet vreemd - wat zou die groote stoet van zijn vereersters zeggen, als hij in hun midden verscheen met een jong, mooi meisje aan zijn zijde, wier naam zij nooit hadden vernomen?

Den volgenden dag maakte Dr. Van Vinken een bezoek bij Madeliefje's ouders; zij was juist bezig aan de fijne wasch en verscheen met een hoogen boezelaar voor en vochtige, roode handen. Zij lachte hem vriendelijk toe en liet hem binnen bij papa en mama in de

tuinkamer. In 't voorbijgaan kon zij niet laten, even de poes op haar arm te nemen en te streelen, waarop het dier ijlings wegsprong, welke beweging haar een frisschen lach ontlokte, terwijl zij den ernstigen bezoeker aanzag, als verwachtte zij ook van hem, dat hij haar vroolijkheid zou deelen. Dit viel natuurlijk niet in zijne richting, hij scheen het niet eens te bemerken, hij trad binnen en bracht een deftige, korte visite van een klein half uur. Het bezoek werd nog eenige keeren hervat, toen deed hij zijn aanzoek, dat de ouders met verbazing en blijdschap vervulde. Wie had gedacht dat Madeliefje reeds zoo vroeg zulk een goede partij zou doen, en dan zoo'n ernstig, verstandig man, juist wat zij noodig had. Ieder was vol van de eer, die ‘het kind’ wedervoer, geen wonder dat ook zij niet bekwam van de verbazing en ‘ja’ antwoordde, nog vóór zij recht wist, wat er van haar gevraagd werd.

‘'t Was een groote, zeer groote eer,’ zeide iedereen, ‘meer dan haar toekwam’ en Madeliefje, die geen hoogen dunk van haar zelf koesterde, geloofde het gaarne; papa en mama waren er blij om, alleen Jo keek zoo wat zuur, zij begreep evenmin als een ander, wat die geleerde, deftige man aantrok in haar wildzang van een zusje; zij met haar geposeerden leeftijd en vaste beginselen, zou veel beter bij hem gepast hebben, maar zij sprak het niet uit, verdreef die opkomende gedachte en deed haar best Madeliefje te doen begrijpen, welk een groot geluk haar ten deel viel en dat het haar plicht was het zich waardig te maken.

Madeliefje had de beste voornemens; zij begreep dat nu het kindzijn ophield, dat zij een ernstige huisvrouw ging worden en zij werkte dezen winter ijverig aan haar uitzet; soms maakte zij nog wel een uitstapje naar den Branderhof en eens dat Dr. Van Vinken, zijn veertiendaagsch zaterdagsbezoek maakte, verraste hij zijn aanstaande vrouw, op de plaats der boerderij, druk aan het sneeuwballen gooien met Hans en zijn zusjes.

Hij schudde het hoofd toen zij beschaamd haar vrienden verliet, en zeide met ernstigen weemoed:

‘O kind, wanneer zal je toch eens ophouden kind te zijn.’

‘Als ik uw vrouw ben’ antwoordde Madeliefje berouwhebbend.

Nu reeds begon Dr. Van Vinken met de opvoeding van zijn Magdalena - hij noemde haar nooit anders. Zij luisterde aandachtig naar zijn woorden, maar nauwelijks was hij weg of zij vloog weer naar haar menagerie, hield eindelooze gesprekken met haar duiven of geiten en was boos op zichzelf dat zij zich zoo linksch en onhandig voelde in tegenwoordigheid van haar galant.

't Ergste was dat zij nooit precies wist hoe hem te noemen, mijnheer, of Van Vinken, of Gerrit, en of zij *u* of *je* tegen hem mocht zeggen, en 't ging haar zoo gemakkelijk af ‘Hans, Hans’ te roepen, dat het door 't heele bosch klonk.

In de Paaschvacantie had het huwelijk plaats, zeer eenvoudig, zooals de bruidegom wenschte, die een afkeer had van alle drukte. Madeliefje zag bijzonder ernstig; 's morgens alleen had zij hartelijk gelachen toen zij in haar kamertje kwam om zich te kleeden en op het tafeltje voor haar bed een eiermand bemerkte vol madeliefjes en daarop een papiertje met de woorden er op gekrabbeld:

‘Uit agting van u dank baare Hans.’

Zij schoof de madeliefjes weg en vond onderin twee prachtige witte duiven van een zeldzaam ras.

Magdalena kreeg een kleur van blijdschap, zij vergat geheel en al haar trouwtoilet, vergat misschien dat het haar huwelijksdag was en vloog de trappen af naar de keuken, waar Hans nog bij de keukenmeid stond te praten.

'O Hans, wat is dat lief van je, zulke heerlijke duiven, die neem ik mee naar de stad, want we gaan dadelijk naar ons huis in de stad, maar nu moet je een kooi voor hen maken, zoo'n groote. We hebben wel geen tuin, maar een plaats, en daar kan ze wel staan. En de oude doffer kan er wel bij, denk je ook niet Hans, of zou die niet met hen overweg kunnen?'

'Maar kind 't is hoog tijd om je te kleeden,' riep de stem harer moeder 'waar blijf je toch!'

'O ma, kijk eens wat mooie duiven ik gekregen heb van Hans!' En toen wist zij zelf niet hoe 't gebeurde, haar ééne hand, waarin zij een der duiven vasthield, liet zich los en 't dier vloog weg.

'En ik heb haar de vleugels niet gekortwiekt,' riep Hans uit en snelde weg om den vogel te vangen.

Maar Madeliefje's genoegen was heen; onder het kleeden dacht zij meer aan de voortvluchtige duif dan aan iets anders, en juist toen haar moeder haar den krans opzette begon zij te schreien.

'Wat scheelt er aan,' vroeg mevrouw Huart.

'Och mama, ik heb eigenlijk niets geen trek om te trouwen. Ik vind het zoo akelig in de stad te gaan wonen en niet meer naar den Branderhof te gaan en niet meer met de dieren en de bloemen te spelen, juist nu het zomer wordt. Laat mij maar hier blijven!'

Haar moeder en zusters beknorden haar; zij hielden haar in allen ernst voor, hoe verkeerd 't was zoo kinderachtig te zijn, dat zij nu vrouw ging worden en ook de plichten eener huisvrouw moest vervullen, dat men in ernstige stemming zulk een gewichtigen stap moest verrichten en dat haar een geluk trof boven duizenden, zulk een verstandigen man te krijgen, die haar leeren zou even verstandig te worden als hijzelf.

Madeliefje luisterde zwijgend toe, zij droogde haar oogjes en het toilet ging voort; toen zij klaar was en naar beneden ging naar de kamer, waar de bruidegom en de familie wachtten, kwam zij langs de werkvrouw, die in de keuken het tooneel met de duif had bijgewoond en vroeg haar zachtjes of Hans al terug was en òf hij de duif had gevonden, en zij liet een zucht bij 't hooren dat Hans nog niet terug was.

Het zoeken naar de voortvluchtige duif belette Hans de huwelijksplechtigheid bij te wonen; 't speet hem

zeer, vooral omdat de mooie duif weg was en weg bleef. Hans had altijd geweten dat de juffer eens trouwen moest en vond dus ook niets vreemds in het geval.

De eenige opmerking die hij maakte, was deze: 'Als ik de juffer geweest was, had ik liever een man genomen met al zijn haar op 't hoofd en die geen vreemde glazen noodig had, om mij aan te kijken. Maar de juffer moet het zelf weten, 't is mijn zorg niet,'

Toen de zomer echter voorbijging en er niets meer te zien was van de juffer en al haar fantasieën, toen zij geen botermelk meer kwam snoepen en geen kersen kwam plukken, toen de rozen en leliën in het hoekje van Hans verwelkten, zonder dat zij ze afplukte en jonge kalfjes, geitjes en lammertjes verschenen of verdwenen, zonder dat zij er iets van afwist, toen merkte Hans het duidelijk, dat hem iets ontbrak; hij had geen 'aard' meer, noch in zijn werk, noch in zijn liefhebberijen. De handen stonden hem verkeerd, nu hij niets meer voor haar doen kon en dikwijls dacht hij: 'Ik wou dat die vreemde snoeshaan ons maar het Madeliefje had gelaten, wat doet zij daar in de stad? 't Is precies zoo'n echte madelief in een bloempot.'

(*Slot volgt.*)

Speelkaarten.
Met vijf afbeeldingen.

De oorsprong der speelkaarten, die tot zooveel strijd heeft aanleiding gegeven, schijnt nu toch eindelijk onherroepelijk te zijn vastgesteld.

Men heeft de legende laten varen, die wilde, dat zij zouden uitgevonden zijn om koning Karel VI gedurende diens krankzinnigheid een afleiding te bezorgen, en de critiek heeft hun tot geboorteplaats Indië aangewezen, waar ook het schaakspel zijn oorsprong nam.

Uit Indië werden zij door de Tziganen aan de Arabieren gebracht, die ze aan de Spanjaarden leerden kennen. De Spanjaarden gaven ze over aan de Venetianen en deze aan de Franschen in den loop der 14de eeuw.

In het begin werden zij tarots genoemd, een woord van onzekeren oorsprong, dat meer een reeks prenten aanduidde, beter geschikt om kinderen bezig te houden dan een ingewikkeld samenspel te vereischen. De tarots werden met de hand geteekend op perkament of op dunne plaatjes van verschillende stoffen; het waren kleine kunstwerken, die zeer veel kostten. Later maakte de uitvinding van de houtsnijkunst het mogelijk ze te vereenvoudigen en onder het bereik der bescheidener beurzen te brengen.

De graveurs van Ulm overstroomden er de wereld mede; de tarots namen den naam van kaarten aan, toen het gebruik algemeen werd om ze uitsluitend op karton te drukken en onze tegenwoordige spellen van 32 of 52 kaarten, met hun vier kleuren en drie poppen dateeren uit de 16de eeuw toen het Fransche hof er een overdreven gebruik of liever misbruik van maakte.

Wij zullen alleen over de moderne kaarten spreken. De verzamelaar, die zich zou toeleggen op het zoeken van de tarots uit den ouden tijd, zou er zijn tijd bij verliezen.

De zeldzame exemplaren, die nog bestaan en waarvan geen enkele reeks een geheel spel uitmaakt, zijn zorgvuldig bewaard in de bibliotheken of behooren aan eenige

rijke verzamelaars, die ze voor ontzaggelijke sommen op beweerd verlangen hebben gekocht.

In Frankrijk bezit de Nationale galerij zeventien kaarten, copieën van Italiaansche tarots, door een Franschen artist uitgevoerd in den tijd van Karel VI. Baron Eduard de Rothschild heeft een-en-dertig tarots uit de 15de eeuw verzameld.

In ons modern kaartspel beteekenen de vier heeren de vier groote monarchieën; de Grieksche, de Joodsche, Romeinsche en Frankische: Alexander, David, Cesar en Karel. In het begin was het Karel VII, later ging men terug tot Karel den Groote. De dames zijn niet de koninginnen van deze koningen, behalve misschien

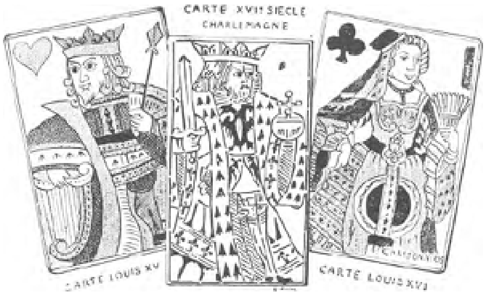

Kaarten XVIIe en XVIIIe eeuw.

Argine, anagram van Regina, waarmede de oude kaartenmakers zeker de vorsten of de favorites van den koning uit dien tijd wilden aanduiden. De andere dames, ontleend aan de tarots van Karel V, moesten beteekenen: Judith de kracht, Pallas de wijsheid, en Rachel de fortuin, Argine moest zich tevreden stellen met het zinnebeeld der matigheid te zijn.

De boeren waren het beeld van den Franschen adel, sints het heldentijdvak tot aan de ridderschap. Hector had zijn plaats in de reeks als vader van den problematischen Francus, die volgens sommige legendes de eerste koning van Frankrijk was. Ogier de Deen en Lancelot als gezellen van Karel den Groote - men schreef zelfs aan Lancelot de uitvinding of verbetering der kaarten toe. Eindelijk verdiende de veldheer Lahire de eer om het viertal voltallig te maken, daar hij de dapperste krijgsoverste was van Karel VII.

De kleuren beteekenden: klaveren - het gevest van een zwaard, ruiten - het vierkante ijzer van een grooten pijl, schoppen - de lans, harten - de punt van een pijl.

Al deze zinnebeelden schijnen ons ouderwetsch toe, maar zij hebben zich echter van geslacht tot geslacht voortgeplant en zich over de geheele wereld verspreid

en heldhaftig weerstand geboden aan alle pogingen tot verbetering, door de graveurs in het werk gesteld.

Indien de figuren weinig veranderd zijn, hebben de

Revolutiekaarten.

verschillende spellen en hun namen met den tijd groote wijzigingen ondergaan. Van de verschillende spellen uit de vorige eeuw zou niemand meer met een zijner voorouders, zoo deze op de wereld terugkwam, er een kunnen spelen. Wanneer men de spellen uit dien tijd verder beschouwt, kan men zich moeilijk voorstellen, dat de verfijnde smaak der Fransche hovelingen vrede kon hebben met de grove, slecht geteekende figuren, waarvan wij een afbeelding geven. Dit is des te meer te verwonderen, daar de visitekaartjes uit die dagen bewijzen, hoe ver de kunstenaars het daar gebracht hadden in de kunst van het teekenen der sieraden en arabesken. De kaartenmakers alleen schijnen zich te hebben onttrokken aan deze algemeene zucht tot elegantie, zij werden toch in dien tijd nog door geen wettelijke bepalingen verhinderd.

Eerst bij de Fransche omwenteling vindt men een poging om de kaarten te veranderen. De afschuw, die toen gedurende eenige jaren in de mode was tegen de tyrannen, strekte zich ook uit tot de onschuldige

Kaarten der vier regeeringen.

kaartspellen. Om de oude spellen te kunnen gebruiken, krabde men de eigenlijke namen uit of verving ze door andere. Zoo kan men op onze klaveren vrouw den naam van Argine uitgeschrapt zien door een patriottischen kaartenmaker.

De schilder David vond het niet beneden zijn talent, revolutionnaire kaarten voor zijn landgenooten te teekenen. Zijn eerste zorg was de heeren, vrouwen en boeren te vervangen door de Wijsgeeren, de Deugden en Dapperen, die daarmede overeenstemden. Natuurlijk moest de Grieksche oudheid haar tol betalen; Jean Jacques Rousseau alleen had het voorrecht een plaats te krijgen in de moderne, philosophische beweging. Na dien tijd namen de philosofen hun plaats niet meer in onder het pak kaarten, maar wel rondom het groene laken. Daarentegen zien wij hen de plaats der koningen innemen in de republikeinsche kaarten, die in 1793 werden uitgevonden door Urbain Jaume en Demosthène Degourd.

Republikeinsche kaarten van 1889.

De philosofen stelden voor: J.J. Rousseau, Molière, Lafontaine, Voltaire, de vrouwen waren: Rechtvaardigheid, Matigheid, Voorzichtigheid, Kracht; de boeren: Nationale garde, de man van den 14 Juli 1789 en van den 10 Augustus 1792, verlost van zijn ketenen, een rechter.

Hierbij moet men in aanmerking nemen, dat gedurende de revolutie, het gebrek aan papier en karton zoo groot was, dat men zorgvuldig de oude speelkaarten verzamelde om hun achterzijde, die gewoonlijk wit was, als fiche te gebruiken.

Ouders, die hun kinderen te vondeling legden, gebruikten een speelkaart om hun een onderscheidingsteeken te geven, daar zij te arm waren om iets anders in hun kleederen te leggen. Later was het nommer der kaart een middel om hun verlaten kind te herkennen. Op de tentoonstelling van 1889 zag men verscheidene van deze kaarten, die tot dit doel hadden gediend. Het waren bijna altijd poppetjes en meestal heeren.

In de eerste jaren van het keizerrijk werden de revolutionnaire kaarten niet alleen verwaar-

loosd maar zelfs verboden. Intusschen bleef er een weinig van over voor de phantasie der kaartenmakers en het duurde eenigen tijd, voor dat men terugkeerde tot de oude typen. Zoo heetten de dames voorloopig: Hildegarde, Statira, Calpurnia, Azraël. Ruitenheer stelde meestal Napoleon voor als Romeinsch keizer met den wereldbol aan zijn voeten.

Er valt dus weinig te zeggen over de kaarten uit dezen tijd en uit de Restauratie, maar wij moeten nog alleen melding maken van de waarzegsterskaarten.

In deze verwarde tijden, toen de toekomst zoo onzeker was en men zoovele onmogelijk gedachte dingen had zien gebeuren, krioelde het van kaartleggers en kaartlegsters. Hun publiek, dat zich thans tot de kermisgangers bepaalt, strekte zich uit tot over bijna alle klassen der maatschappij. Daarom heeft men moeite, den bijval te begrijpen van Mme Lenormand en van den beroemden Etteila - wiens ware naam Alietta was - kappersjongen uit den tijd der Revolutie, schrijver van het boek Thoth, dat nu

Caricatuurkaarten.

nog het wetboek is der kaartleggerskunst. De regels, door deze handleiding voorgeschreven, zijn zoo ingewikkeld, dat menschen, die het druk hebben, den lust vergaan moet om die schoone kunst aan te leeren.

Om te beginnen, moet men weten, dat het klassieke waarzeggersspel niet kan worden gespeeld met een gewoon spel maar met 68 tarots, waarvan twee-en-twintig één zinnebeeldig figuur dragende, de groote geheimen voorstellen. De zes-en-vijftig worden verdeeld in vier kleuren; stokken, bekers, zwaarden en penningen, overeenkomende met de klaveren, harten, ruiten en schoppen der gewone spellen. Zij hebben echter vier figuren in plaats van drie; de koning stelt voor den man, de koningin de vrouw, de ridder den jongeling en de boer het kind. De man is de schepper, die de ondernemingen doet, de vrouw verbeeldt de liefde, de jongeling den strijd, de haat, den nijd, het kind het onzijdige, het geld; de vier figuren der stokken en zwaarden stellen de bruinen voor, de vier figuren van bekers en penningen de blonden, de eersten zijn goed, de anderen slecht.

De voorspellingen richten zich naar de plaats, die de kaarten innemen en naar hun omgeving; de openbaringen, verkregen door deze tarots, vormen het groote spel, die met de gewone zijn minder kostbaar en hebben niet dezelfde hooge beteekenis.

Nu nog zijn de zoogenaamde kaarten van Madame Lenormand een zeer gezocht gezelschapsspel, waaraan men echter verstandig doet, geen hoogere waarde te schenken dan aan andere kaartleggerijen.

Na de omwenteling van 1848 was de staatkundige hemel zwaar bewolkt en daar de spelers tot alle mogelijke partijen behoorden, besloten de kaartenmakers om ieder tevreden te stellen op hun kaarten de zinnebeelden voor te stellen van het wettige koningschap, het constitutioneele koningschap, het keizerrijk en de Republiek. Daarvoor werd schoppenaas met een lelie voorzien, in de ruiten kwam een arend; klaveren kreeg als symbool van het zoo juist verdreven Orleanisme geen bijzonder teeken, maar het hart kreeg het gelijkheidsteeken der Republiek - twee passers - die men zoo pas had uitgeroepen.

De heeren heetten: Hendrik IV, Napoleon I, Louis Philippe, de vrouwen, Marguérite, Joséphine, Marie Amelie, de boeren stelden een page, een klaverheer, een knecht voor; harten heer en harten vrouw waren voorstellingen der republiek en de boer was een Romeinsche lictor. Men noemde ze r é g i m e kaarten.

Met het tweede keizerrijk komen wij terug tot de oude modellen. Wat de derde republiek betreft, zij had in haar eersten tijd ernstige bezigheden genoeg, zoodat geen harer kiezers den tijd had, om er aan te denken de kaartspellen te veranderen.

Men moet wachten tot 1880, drie jaar na den dood van Victor Hugo, om een editie te vinden, bestemd ter herinnering aan de nagedachtenis van den grooten dichter. Hij nam in de 32 kaarten de eereplaats in; hij was een der heeren en men gaf hem tot makkers Thiers, Mac-Mahon en Grévy, de drie eerste presidenten der Republiek. De vrouwen stelden de wetenschap, den handel, de nijverheid en den landbouw voor. De boeren heetten Molière, Voltaire, Racine en Gambetta. Bij ons te lande wachtte men zoo lang niet met de vervaardiging van actueele kaarten, daar heeft men al sedert lang de nationale kaarten, waarvan de azen afbeeldingen zijn van verschillende monumenten en gebouwen in ons land en de poppetjes, boeren en boerinnen voorstellen in de kleeding der verschillende provinciën. Ook heeft men nog Atjehkaarten, waarvan de heeren de namen dragen der voornaamste generaals uit dien oorlog, en de boeren een voorstelling geven van de verschillende soorten van soldaten.

Bij gelegenheid van den 100sten verjaardag der Fransche revolutie, kreeg zekere Lenoir het in zijn hoofd, *republikeinsche kaarten* uit te geven. De kleuren waren de volgende:

Harten, vrijheid, voorgesteld door een ster. Ruiten, gelijkheid, een kompas en een passer. Klaveren, broederschap, twee handen. Schoppen, socialisme, de phrygische muts. De heeren heetten de stichters, en waren

Willem Tell, Washington, Brutus, Camille Desmoulins; de dames waren de burgerdeugden bovengenoemd, de boeren stelden voor landbouw, rechtvaardigheid, leger en arbeid.

In de snorkende aanprijzingen van zijn waar, dringt hij er op aan, dat men de ouderwetsche beteekenis der kaarten zou laten varen, die nog overblijfsels waren van de vroegere slavernij, en hen noemen op een wijze, vrijen mannen waardig; men zou voortaan moeten spreken in plaats van heeren, van stichters, in plaats van azen, van zinnebeelden en in plaats van de kleuren zeggen: Ik maak vrijheid troef, of gelijkheid, of broederschap!

Helaas! de spelers bekommerden zich weinig om hun voorrecht van vrije menschen te zijn, gingen voort in hun betreurenswaardige afdwalingen en bekommerden zich weinig over de uitvinding van Lenoir.

Zij waren misschien even onverschillig geweest ten opzichte van zoogenaamde patriottische kaarten ter eere van Boulanger uitgegeven, als er geen bevel was uitgevaardigd aan de kaartenmakers om geen andere kaarten uit te geven dan die volgens de officieele modellen. Door dit bevel kregen de Boulangistische kaarten een oogenblik van beroemdheid. Boulanger, harten heer, was omringd door Chauzy, Courbet en Denfert Rochereau; zijn dames waren Jeanne d'Arc, de Elzas, Lotharingen en de Republiek; zijn boeren een kurassier, een matroos, een boer en een werkman; voor azen een anjelier, een anker, een bij en het kruis van het Legioen van Eer. De caricatuur bemoeide er zich mede en Alfred Lepetit teekende in *Le Pilori* eenige grappige soorten van kaarten, die als officieele modellen dienen moesten en waarvan wij hierbij een afbeelding geven.

Er heerscht overigens in de fabricatie der speelkaarten tegenwoordig zeer veel weelde en verscheidenheid; men kan ze hebben van een kwartje het dubbele spel, maar zelfs tot een rijksdaalder en meer het pak.

Een belangrijk transport.
Met gravure.

Een der grootste aantrekkelijkheden, die de zoogenaamde Groote Zaal op het Binnenhof, in de 18e eeuw bezat, was het belangrijk aantal vaandels, standaards, keteltrommen, en andere zegeteekenen, op den vijand veroverd, welke de kap der zaal versierden, en herinnerden aan den krijgsroem van Nederland.

Welke lotswisselingen die zaal in verloop der tijden ook onderging, - of zij werd loterijzaal, of exercitieplaats, of bazaar, of hospitaal, - steeds bleven de buitgemaakte voorwerpen, dáár, hoog in de nok, getuigen van de groote overwinningen, behaald in de oorlogen, gevoerd tegen de Spanjaarden, Engelschen en Franschen, en op verscheiden ‘Indiaansche, Barbarysche en andere onchristenen Mogendheden veroverd’, en welke sedert meer dan drie eeuwen, steeds in aantal groeiend, aldaar ter gedachtenis waren opgehangen.

Met lofwaardigen ijver werden zij in 1713 in prent gebracht door H. Pola. De bekende Haagsche uitgeversfirma Anna Beek bezorgde den druk, en in 2 uitgaven, gekleurd en ongekleurd, uitmakende 4 bladen, werd door de graveerstift vereeuwigd, wat misschien de tand des tijds te eeniger tijd zou wegknagen en doen verdwijnen.

Sedert den 1en Augustus 1806 zijn zij verdwenen uit die zaal. Een deel van Hollandsch glorie[1)] is er van losgescheurd, even als ruim een halve eeuw later, door wandalenhand zou worden afgebroken het wonder aller eeuwen, het sober samenstel van binten en balken, waaraan zij eenmaal tot sieraad hadden verstrekt.

Lodewijk Napoleon meende, dat Amsterdam in de eerste plaats recht had om die roemruchtige gedenkstukken, blijk gevende van de dapperheid onzer voorvaderen, in zijn fraai stadhuis te herbergen, en hij deed wel in de oogen zijner vereerders en vergoders. ‘Waar,’ zoo schreef één hunner, ‘waar zouden deze Monumenten der oude Bataafsche dapperheid beter bewaard kunnen worden, en waar zouden die teekenen der overwinningen beter pralen, dan in die plaats, waar de helden, welke de meeste dezer Zegeteekenen overwonnen hebben, in de graven rusten!’

Het is mooi gezegd, aandoenlijk gezegd, maar de vleier had er moeten bijvoegen, dat die graven ze dan

1) Niet onaardig wordt op deze belangrijke verzameling trommen, vaandels en standaards gezinspeeld in een vrij geestig pamflet, gericht tegen de Patriotten, in zake de requesten der bekende vrijverklaring en het tractaat met Amerika, waardoor we de vriendschap met Frankrijk herwonnen, maar die van Engeland verbeurden. Het is een adres van Magito en Spinacuto, Koordedansers van beroep. De eerste zegt: ‘Ik ben overtuigd dat er zekerlijk eene groote menigte trommels noodig zullen zijn om alle oproer en oproerige taal, die thans zoo algemeen is, door het trommelgeluid te stuiten of te verdoven, dan, de suppliant, die op alles bedacht is, heeft onlangs op de Groote Zaal van 't Hof, daar hij voor tijdpasseering, de boel eens ging op nemen, ontdekt, dat daar een meenigte trommels te pronk hingen, die dit land voorheen van de Franschen heeft veroverd; dan daar we nu goede vrienden zijn met dien Allerchristelijksten Koning, en daar hij ons zulke notable diensten doet, met het bewaren van de Coloniën dezes Lands als anderszins, zoo denkt de Suppliant, dat het niet kwaad zou zijn om die zegeteekenen daar van daan te nemen, en ze hem ter repareering over te geven, 't geen hij voor een klein prijsje aanneemt te doen. - De Hollanders zijn van oudsher bekend voor dankbaare menschen, en immers de Lelyvorst moet toch op de een of andere wijze voor deszelfs singuliere zorg beloond worden, en goedkooper kan men 't na de gedachten van den suppliant niet vinden, terwijl men niet alleen de Franschen, maar zelfs veele Nederlanders dienst zal doen om die verlepte trommels daar weg te neemen. - De vlaggen, wimpels en diergelijk bemorscht Fransch tuig zal dan van zelf wel van boven neer vallen, om plaats te maken voor die nieuwe trommels, nieuwe vlaggen, nieuwe wimpels en nieuwe zegeteekenen, welke wij zonder fout, eerstdaags in meenigte van de Engelschen te wachten hebben: die Meubels zullen niet alleen ongelijk meer parade maaken, maar ook vrij wat beeter voldoen aan de hedendaagsche smaak. - De suppliant denkt dat de Groote Zaal van 't Hof alsdan een nieuw aanzien zal krijgen, en dat vele vreemdelingen zullen worden uitgelokt om die gewenschte verandering te komen bekijken. - Althans, indien de gemelde Zeegeteekenen noch deezen Zomer mogten komen opdagen, zal het in 't najaar in den Haag kriöelen van Amsterdamsche Heeren, welke zich niet genoeg zullen kunnen verzadigen in 't aanschouwen van dat splinternieuwe goedje, 't geen zij de republicq, door een eenvoudig en onnozel onderhandsch tractaatje, zoo mooi en goedkoop hebben weeten te bezorgen.’ (Zie H u i s v r i e n d no. 12 van den 3en Jaarg.).

ook maar in hun geheel hadden moeten inslikken; dan hadden zij met het stof en de assche dier braven ook tot stof kunnen wederkeeren.

Hoe het zij, het besluit van Koning Lodewijk tot de overbrenging naar Amsterdam werd den 7en Juli 1806 genomen, en het moet in de ooren der Hagenaars schril en wanluidend geklonken hebben, toen zij in de Staats-Courant konden lezen: 'dat de oude, door de Hollandsche legers overwonnen Zegeteekenen, thans op de groote Loterij-Zaal in den Haag bewaard wordende, zullen worden overgebragt in één der vertrekken van het Stadhuis te Amsterdam.'

Deze zaak werd als een hoogst gewichtig feit beschouwd, en er hadden plechtigheden bij plaats, die waard zijn der vergetelheid te ontrukken.

Er verscheen zelfs bij die gelegenheid bij den boekverkooper

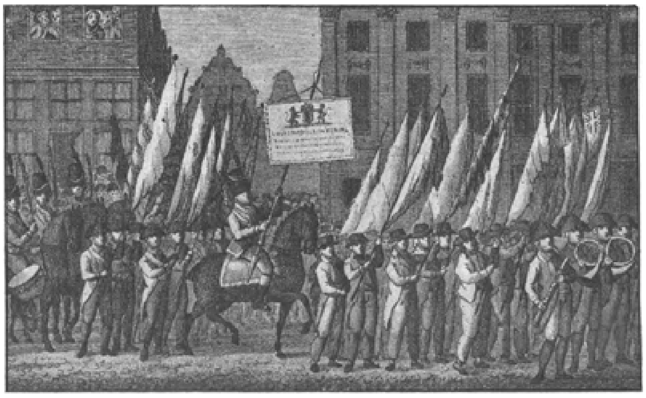

EEN BELANGRIJK TRANSPORT. (Zie blz. 222.)

G. Roos te Amsterdam eene 'echte en naauwkeurige beschrijving der plechtige overbrengst en optocht der zegeteekenen overgebragt van de Groote Loterij-Zaal in den Haag, in een der vertrekken van het Stadhuis te Amsterdam, het welk plaats heeft gehad op den eersten van Oogstmaand van den jare MDCCCVI.'

Daaraan ontleen ik mijne gegevens.

Den 29^{en} Juli begon men met het transport. Geladen 'op twee wagens van de Hollandsche Veldtrein, elk met vier paarden bespannen, onder een Militaire escorte bestaande uit een Detachement Grenadiers van het tweede Regiment van Linie, benevens een corps Muzikanten,' werden zij uit den Haag verzonden, en kwamen te Amsterdam in den namiddag van den volgenden dag aan.

De stoet zwenkte voor de Haarlemmerpoort, en nam zijn route langs de Buitensingels, de Utrechtsche poort door, naar het zoogenaamde 'Drilveld' binnen genoemde poort gelegen. Daar bleven de wagens met hun kostbaren last staan, bewaakt door 'een compagnie der Amsterdamsche gesoldeerde garde', terwijl de grenadiers werden gelegerd in de kazernen aldaar annex.

De 1^{e} Augustus was bepaald voor de groote plechtigheid. Half Amsterdam was op de been. De Bataven en Bataafjes, - in wat de beide sexen aangaat, de sterken en de zwakken, - waren reeds vroeg in de weer, in het beste pak gestoken. Het was een drukte en gewoel, haast niet te beschrijven. Ieder oogenblik was er wat te zien: de gewapende macht marcheerde naar 'derzelver respective loopplaatsen'; eenmaal vergaderd trokken zij naar 'derzelver bestemming zijnde de Hooge of Amstelsluis, tusschen de Weesper en Utrechtsche poort.' De dragers der zegeteekenen vergaderden zich met het militair escorte van den vorigen dag op het Drilveld.

Op de Hooge Sluis ordende zich de trein die bestond uit detachementen Grenadiers der stedelijk gewapende Burgermacht, uit de Amsterdamsche garde, uit de Huzaren en uit de Artilleristen.

De zegeteekenen zouden worden gedragen door Zeelieden, Jongelingen uit de Kweekschool voor de Zeevaart, en door Sergeanten van de gewapende burgerwacht, en van de Koninklijke Landmacht.

Dit alles had de Amsterdamsche burgerij beziggegehouden van ongeveer 8 tot 11 uur. Toen dreunden 21 salvo's uit het geschut, aan de Amstelsluis daartoe opgesteld, en te midden van den kruitdamp die opsteeg zag men drie statiekarossen naderen, waarin eene commissie uit den raad der gemeente gezeten was. De

PORTIA. Naar F. Barth. (Zie blz. 223.)

muziek viel met het gejuich der menigte samen, en de vaandels en de standaards werden statig ontrold.

Een zoo geweldig hoezee barstte los, dat het kanongeluid er door werd overstemd.

Nadat de raadscommissie uit de koetsen was gestegen, en gecomplimenteerd was door de Kolonels der Nationale Garde en der gewapende burgerwacht, de Heeren Bax en Blomberg, en de andere Hoofdofficieren, inspecteerde zij, voorafgegaan door 4 stadsboden met ongedekte hoofden, terwijl de geheele gewapende macht het geweer presenteerde en de muziek zich deed hooren, den inmiddels geformeerden trein, waarna de heeren weder instegen en de stoet zich in beweging stelde.

In de koetsen, waarnaast de Domestieken of lijfknechts liepen der heeren, die daarin gezeten waren, benevens eenige dienaren der Justitie, had gezegde raadscommissie plaats genomen, bestaande uit de heeren Mr. Job Hugo Wildt, Jacob Elias Smissaert, Hendrik Aschenberg, Mr. Hendrik Nicolaes Tonius, Arent Reessen en Hendrik Jacob Koene; bij de laatste twee was de Secretaris, de heer F.J. Pelletier, gezeten.

Afgewisseld door de detachementen en verschillende muziekcorpsen, volgden de zegeteekenen. Eenige, in werkelijken dienst zijnde zeelieden der Koninklijke Marine, droegen de zeevlaggen der Indiaansche en Moorsche mogendheden.

Zes jongelingen uit de Amsterdamsche kweekschool voor de zeevaart, gekleed in de uniform, blauwe rok en pantalon, rood lakenskamisool, witte kousen, ronde hoed met een blauw lint, waarop men leest Kweekschool voor de zeevaart, torsten beurtelings, twee aan twee, een der vlaggen, door den zeeheld Van Braam op een der Indiaansche vorsten veroverd. Zij was van zeer kolossale afmeting. Andere leerlingen dier school droegen ieder een vlag of wimpel van Spaanschen oorsprong.

Dan volgde, het was n°. 17 van het programma, een officier der huzaren 'dragende een blazoen aan een ridderlijk Toornooyspies, op welk blazoen geschilderd stond het wapen van Amsterdam en waaronder men de volgende woorden las:

> LOUIS-NAPOLEON, KONING VAN HOLLAND, SCHENKT AAN ZIJNE HOOFDSTAD AMSTERDAM DEZE ZEGETEEKENEN, DOOR DE DAPPERE NEDERLANDERS OP DERZELVER VIJANDEN VEROVERD. (Zie de prent.)

De sergeanten die volgden, voerden ieder een vaandel of vlag, op de vijanden van den Staat, eeuwen geleden overwonnen, waaronder een vaandel op de Russen, bij de landing der Engelsch-Russische troepen in den Slag van Bergen op den 19^{en} October 1799 veroverd.

Met acht huzaren te paard, van wie drie de keteltrommen ter zijde van het zadel hadden hangen, en de anderen een verwonnen standaard in de hand hielden, eindigde de stoet, die door de gebruikelijke militaire detachementen besloten werd. De ledige veldtreinwagen, waarin de zegeteekenen vervoerd waren van den Haag, ging ook nog in den stoet mede.

Te half twaalf had de stoet zich in beweging gesteld en nam den volgenden weg: Beestenmarkt, Utrechtsche straat, Noordzijde Heerengracht, Koningsplein, Heilige weg, Kalverstraat, Dam.

Op den Dam aangekomen, werden de corpsen voor het Stadhuis in eene linie geschaard; de dragers der zegeteekenen werden voor het front der parade geplaatst.

Het geweer werd gepresenteerd en nu nam de Luitenant-Kolonel Jonas Straatman, die de zegeteekenen uit den Haag had afgehaald, het woord.

Zijne redevoering tot den raad, tot de dragers der zegeteekenen, en tot den president van den Raad der Gemeente mag wel in haar geheel worden overgenomen. Zij is in vele opzichten merkwaardig, zoowel om haar pathos, als om den groven leugen, dien zij inhoudt, waar sprake is van *geschenk.*

‘Mijn heeren!

Vereerd met den roemvollen last van de Achtbare Heeren Wethouderen der stad Amsterdam, om de zegeteekenen, weleer door de Nederlandsche helden op de vijanden van den Staat behaald, en nu door den Koning van Holland aan die van Nederland *ten geschenke* gegeven, uit den Haag te gaan ontvangen, en herwaarts over te brengen, zij het mij vergund, als mijn last volvoerd hebbende, die zegeteekenen u aan te bieden.

De vernielende hand des tijds, die zelfs marmeren praalgesteenten der heilige aloudheid niet ontziet, heeft ook deze eervolle gedenkstukken van Neerlands heldenmoed niet gespaard, maar zoodanig geschonden, dat de overblijfselen der meesten zeer gering en dat slechts sommigen nog herkennelijk zijn; echter blijven zij ons duurzaam doen gedenken, aan die glorierijke dagen van ware dapperheid, waarin de Nederlanders ter zee, als de eerste helden der waereld zich deden eerbiedigen, en te land, elke vijandelijke magt, onverschillig van wat landaard, stoutmoedig het hoofd durfden bieden en zegepralend uit het slagveld keerden.

Brave zeelieden, en gij achtenswaardige jongelingen, opgevoed in een der belangrijkste en nuttigste kweekscholen van dit kunst- en deugdbevorderend Koningrijk, gij allen die het voornemen hebt om ter zee, de doorluchtige voorbeelden onzer wakkere voorvaderen, moedig na te volgen, of liever, zoo mogelijk, luisterlijk te overtreffen! Herinnert u altoos de daden dier onsterfelijke helden, de diensten door hen aan het lijdend Nederland bewezen: tracht op uwe beurt, wanneer de plicht u roept, op al uwe vijanden van uw vaderland nieuwe zegeteekenen te behalen, en die bij de alouden te voegen, en gij zult onsterfelijk zijn.

Gij, ondertusschen, onversaagde krijgslieden, die thans het geluk geniet, de geleiders en beschermers te zijn der schoonste zegeteekenen des roems op de akelige slagvelden, ten koste van stroomen dierbaar menschenbloed verwonnen, gij hebt reeds te veel blijken gegeven, dat de ware moed, bij den Nederlander nog huisvest, dan dat men twijfelen zoude, of gij, in geval van noodzakelijkheid, onze doorluchtige voorvaderen niet op nieuw zoudt durven en kunnen evenaren of te boven gaan.

Vergun mij nu, mijnheer de President van den Raad der Gemeente, deze zegeteekenen op het Raadhuis ten toon te doen hangen, ten einde dezelve met die eerbiedwaardige verwondering kunnen worden beschouwd, welke zij rechtmatig verdienen.'

De president antwoordde in 'gepaste termen'. Zijne rede zal dus niet uitvoerig geweest zijn; wellicht heeft hij gedacht aan de wereldsche en bijbelsche spreuken: 'die veel zegt heeft veel te verantwoorden', en 'spreken is zilver, maar zwijgen is goud.'

Dáár gingen zij naar binnen, de zegeteekenen; die bewijzen van den alouden heldenmoed; zij werden gebracht op de wapenkamer om daar tot een eeuwig aandenken te verblijven, de wapenkamer, nu de groote zaal genoemd, waarin de luisterrijkste partijen en bals werden gegeven, sedert diezelfde Koning van Holland, Lodewijk Napoleon, het Raadhuis te Amsterdam in 1808 in een Koninklijk Paleis herschiep.

Antonio Lopez de Fonseca, - een vrij goed historieschrijver van Den Haag, in 1857, - zegt er van: 'et cette grande salle fut consacrée uniquement à constater les triomphes de la république; on y déploya les drapeaux, les guidons, les étendards, et on y plaça les trompettes, les timbales, ainsi que les autres trophées pris sur les Espagnols, les Anglais et les Français, surtout dans la guerre de la succession d' Espagne contre Louis XIV, et sur des peuples asiatiques. Il y avait des écriteaux pour faire connaître la bataille ou le combat et l' année dans lesquels on les avait capturés. Tout cela, probablement par un excès de modestie nationale ou par une condescendance pour l' esprit révolutionnaire fut enlevé en 1795, ou peu après l' arrivée des français.'

We zien het, de geschiedschrijver was niet geheel op de hoogte.

Wat kunnen de tijden toch veranderen!

Als bewijs met welk een trots men eertijds nederzag op die zichtbare gedenkstukken van onzen krijgsroem moge het historische feit dienen, dat op den 13^{en} November 1709, toen er een biddag was uitgeschreven om Gode te danken voor het zegenen onzer wapenen, de vaandels, keteltrommen en standaards, overwonnen in den veldslag bij Malplaquet, met groote pompe werden rondgedragen, voorafgegaan door trompetten, over het Binnenhof, langs het Plein, door de Lange Houtstraat, het Voorhout, naar den Langen Vijverberg. Daar werden zij geplant, bij vele opgestelde kanonnen, die achtereenvolgens tal van salvo's gaven.

Laten we niet al te naijverig zijn, op 't geen ons Hagenaren is ontnomen ten voordeele van Amsterdam; laten wij wenschen, dat het Koninklijk Paleis op den Dam te Amsterdam nog langer dan drie eeuwen huisvesting moge geven aan den roem van ons voorgeslacht.

Die zegeteekenen toch herinneren ons aan alle heldendaden, aan alle glorieuse overwinningen, sedert eeuwen herwaarts, bestreden en overwonnen; zij voeren ons in het geheugen terug de roemrijke zeegevechten, de zegenrijke veldslagen tot behoud van vrijheid en vaderland gevoerd; zij dragen het kenmerk van den moed, het beleid en den trouw onzer voorvaderen, en zij kunnen zijn, en zij zullen zijn een prikkel, een drang, een voorwaarde om te behouden wat Nederland ten allen tijde groot en machtig gemaakt heeft: het besef van te zijn een vrij volk, dat zijn grond liefheeft, en dien grond, ontwoekerd aan de baren, onvervreemd wil bewaren en handhaven, onder het souverein bestuur der Vorsten uit Oranje!

's-Gravenhage.
A.J. SERVAAS VAN ROOYEN.

Portia.

In Shakespeare's beroemd tooneelstuk ‘De koopman van Venetië’, heeft hij op hoogst smaakvolle wijze een zeer populair middeleeuwsch verhaal verwerkt. Het is dat van de keuze der drie kistjes. Portia, een rijke wees, wonende op het landgoed Belmonte bij Venetië, mag op bevel haars vaders slechts dengene huwen, die uit drie kistjes, een gouden, een zilveren en een looden het rechte kiest, waarin haar beeld verborgen is.

De aanzoeken ontbraken Portia niet, schier elken dag komen aanzienlijke jongelingen op het landgoed en worden voor de drie geheimzinnige kistjes gebracht.

Een hunner is de prins van Marokko. Portia geeft bevel den voorhang te openen en de kistjes aan hem te vertoonen. Op het gouden staat: ‘Die mij verkiest, verkrijgt wat menig man begeert;’ op het zilveren: ‘Die mij verkiest, erlangt zooveel als hij verdient;’ en op het looden: ‘Die mij verkiest, die wage en geve al wat hij heeft!’

De prins van Marokko na lange beraadslaging besluit het gouden te kiezen, en vindt daarin - een grijnzend doodshoofd met het opschrift:

Al wat blinkt is nog geen goud,
Wis is dit u vaak ontvouwd;
Menig heeft den schijn vertrouwd
Maar te laat zijn doen berouwd.
Gulden graven zijn gebouwd,
Waar de worm toch huis in houdt,
Waart gij even wijs als stout,
Jong van leên, van oordeel oud,
't Afscheid hadt ge niet aanschouwd,
Al uw gloed laat Portia koud.

De prins van Marokko druipt beschaamd af en Portia ziet hem verheugd gaan; haar hart toch heeft nog niet gesproken. Ook als de prins van Arragon haar hand komt vragen, blijft zij onverschillig en juicht zelfs als hij na rijp beraad het zilveren kistje kiezend er niets in vindt dan een zotskap met de woorden:

Zevenmaal in 't vuur geheet
Werd dit zilver er gesmeed.
Zevenmaal is hij doorkneed.
Die nooit dwaze keuze deed.
Menig greep een schaduw beet,
Die hem door de handen gleed.
Dwazen zijn er, zoo ik weet,
Als deez' nar in zilvren kleed.
Zoek een meisje grof of fijn,
Altijd is uw hoofd als 't mijn.
Punt, laat dit genoeg u zijn!

En ook de prins van Arragon verlaat teleurgesteld Belmonte, terwijl Portia en haar jolige vriendin Nerissa hem nog geducht uitlachen en bespotten op den koop toe.

Maar nu verschijnt Bassanio, een jong Venetiaansch edelman, en nauwelijks heeft Portia hem gezien of angst en zorg vervullen haar hart, dat hij niet het rechte kistje zal kiezen en heengaan als de anderen, want hij is de eerste die haar hart met hooger slag doet kloppen, de man wien zij gaarne met al haar rijkdommen wil toebehooren.

In angstige spanning verbeidt zij het oogenblik, waarop Bassanio, de kistjes naderend, zijn keuze zal doen. Haar is 't bekend welke het rechte is, maar zij mag niet meineedig zijn en het geheim verraden.

Zij zegt alleen:

Ik ben in een der kistjes.
Hebt gij mij lief, dan kiest gij 't rechte wel.
Nerissa en gij andren gaat terug!
Maar dat muziek bij 't doen der keuze klink',
Want mist hij 't doel, dan groete als bij een zwaan,
Muziek zijn stervensstonde; ja, dit beeld
Is waar en juist; mijn oog is dan de stroom,
Zijn vochtig doodsbed. Maar hij kan ook winnen.
En wat is dan muziek? Dan is muziek
Als 't jublen, waar een opgetogen volk
Zijn pas gekroonden vorst mee groet, of als
De zoete tonen van den morgenstond,
Die in des bruigoms droomend oor weerklinken,
En hem ten huw'lijk roepen. Ziet, hij treedt,
Niet minder fier, maar vriendlijker van hart
Dan jonge Alcides toen hij de eedle maagd,
Door 't snikkend Troje 't monster toegewijd
Van zeekren dood ging redden; ik ben 't offer
Die andren ginds zijn de Dardaansche vrouwen.
Ontdaan en weenend saamgestroomd om de uitslag
Van 't heldenfeit te zien. - Ga, Hercules!
Leeft gij, dan leef ik; - o hoe klopt mij 't hart,
Veel meer dan u, die moedig 't noodlot tart.

En als dan Bassanio na verstandig overleg den schijn versmadend, de twee kostbare kistjes noemt:

Pronkrig goud,
Gij harde Midas kost, u wil ik niet,
Noch u, gij bleeke, lage slaaf, gereed
Tot iedren dienst; maar u gij glansloos lood,
Die eerder dreigend spreekt dan iets belooft,
Geen glans of opschrift trekt mij aan als gij
U kies ik - dat mijn keuze vreugde zij!

Hoe jubelt en juicht Portia nu, verlost als zij zich voelt van haar angst en vrees:

O hoe elke andre hartstocht nu in lucht
Verdwijnt, beklemdheid, bange twijfelzucht,
En wanhoop, en verbeten jalouzie!
O liefde! matig uw vervoering en gebiê
Dien stroom van vreugde kalmte; boven 't peil
Verheft zij zich! Ik voel 't, o minder 't heil,

Of de overmaat is dood'lijk!

En het kistje openend aanschouwt Bassanio het portret zijner geliefde met het opschrift:

Gij, die niet door schijn verblind
Alles waagt en 't ware vindt!
Zoo ge deze maagd bemint,
Dat ze u dan voor het leven bind'
Is haar 'ja!' u 't zoetst geluid
Waar uw hoogste heil uit spruit,
Neem haar, ze is uw lieve bruid,
En een kusje zij 't besluit!

Dit laat Bassanio zich geen tweemaal zeggen, met een kus neemt hij bezit van zijn schoone bruid, die zich blijde aan haar noodlot onderwerpt.

De verloving wordt weldra door het huwelijk gevolgd. Zij, die den 'Koopman van Venetië' lazen in het oorspronkelijke of in de uitstekende vertaling van Dr. Burgersdijk (die wij hier volgden), of wel het drama zagen opvoeren, weten, hoe later Portia haar echtgenoot op even listige als gelukkige wijze uit de moeilijkheden redde, waarin hij door den Jood Shylock gewikkeld was.

Lenteavond aan zee.

De gouden zon werpt hare purp'ren rozen,
In d' afgronddiepe, witgekuifde zee;
Haar avondkus doet blanke golfjes blozen...
Een liefdedroom glijdt over 't dons der zee.

De westwind waait en wuift den blonden duinen,
Zijn nachtgroet toe, en zoent het kalme hoofd
Der trouwe wachters van Oud-Hollands tuinen,
Aan storm gewend, door zonnegloed gestoofd.

En hoog in 't blauw, waar lichte neev'len dwalen
Langs het kristal van Noordzee's koepeldak,
Ziet 't zoekend oog de zilverblanke stralen
Van d' avondster; een lamp die God ontstak.

Nu 't licht des daags zijn laatste ademhalen
Als vlammen strooid' op 't breede watervlak,
En, stralensmoe, in 't golvenbed ging dalen,
Waarover eerst zijn rozenbloedgolf brak.

En aan het strand, daar zijn in 't zand gezeten,
Twee die beminnen, zalig, hand in hand;
Hun oogen peilen 't eind'loos, ongemeten';
Hun harten zijn nauw aan elkaêr verwant.

Hij heeft het oog, het donker oog geheven
Naar 't rozig grijs van 't scheem'rend firmament.
Zij blikt omlaag naar 't wiss'lend beeld van 't leven.
De stille zee in 't bruidsgewaad der lent'.

En zwijgend, in hun zoete zielsverblijding,
Verrijst de Toekomst voor hun starend oog,
In zilv'ren wolk van heil'ge liefdeswijding -

Een reuzenroos - van 't strand tot 's hemelsboog.

Dan zinkt zijn blik om die van haar t' ontmoeten
Nog zwevend' over 't wazig watervlak,
En in haar oog, vol liefdevolle groeten,
Ziet hij de lamp, die God voor hem ontstak

Om d' aardsche weg met lichtglans te verheem'len
Hij drukt haar hand, héél teeder en héél zacht...
De witte rozen van de sterren weem'len
Rondom hen neer, in plecht'ge lentenacht.

G. HEUVELMAN.

DE VULLING VAN DEN BALLON.

In het rijk der wolken.
Met illustratiën.

Gedurende lange jaren golden luchtballonreizen enkel als belangwekkende pogingen van acrobatischen aard, maar van een wetenschappelijk gebruik maken der aëronautiek had niemand eenig vermoeden.

In Engeland werd voor het eerst er ernstig aan gedacht, de luchtscheepvaart practisch te gebruiken; men gaf haar een plaats onder de sport en begon daardoor ook bedacht te zijn op verbeteringen der techniek.

De omstandigheid, dat Groot-Brittannië gehouden wordt voor het land, dat de grootste gevaren biedt aan de luchtscheepvaart, moest ook een aanleiding zijn tot het invoeren van verbeteringen in de ballons.

Door het organiseeren van wetenschappelijke luchtvaarten en het vestigen van vereenigingen en tijdschriften bracht men de ontwikkeling der luchtscheepvaart in Engeland weldra op een aanzienlijke hoogte, zoodat thans nog de Engelsche luchtschippers den roem genieten, de grootste practische ervaring te bezitten.

Op het vasteland belemmerden de staatkundige woelingen dikwijls haar ontwikkeling. Hier moest het voordeel der luchtscheepvaart eerst duidelijk aan den dag komen om in eenige staten grooter belangstelling te wekken. Eene verandering hierin kwam, toen in den Fransch-Duitschen oorlog 1870/71 de luchtballons een belangrijke rol bij de Franschen begonnen te spelen. In Frankrijk bleef deze belangstelling het sterkste en nu nog kan men de Franschen beschouwen als het volk, waarbij de militaire luchtscheepvaartkunde de grootste uitgebreidheid heeft verkregen.

In Duitschland ging nog een tiental jaren voorbij, eer men groote vorderingen maakte. Eerst in 1881 begon men den luchtballon voor krijgskundige doeleinden te gebruiken. In Berlijn en Munchen zijn bovendien vereenigingen gevestigd, die met

veel ijver de zaak behandelen en de ballontochten geheel in dienst der wetenschap stellen.

Het algemeene geloof, dat de uitvinding van een bestuurbaren luchtballon het hoofddoel van alle belangstellenden in de aëronautiek moet zijn, is in zooverre verkeerd, dat er nog een menigte onopgeloste technische vraagstukken en nog niet onderzochte natuurverschijnselen bestaan, die men grondig moet leeren kennen, eer men aan de vervulling van dezen wensch mag denken. De vorming van den luchtschipper en de nauwkeurige kennis van de hoogere luchtlagen - dat zijn de hoofdpunten, die voor de tegenwoordige luchtscheepvaartkunde het eerst in aanmerking komen.

Als men zich nu de vraag stelt: hoe ontstaat een luchtballon? - zoo zal de onkundige spoedig een antwoord bij de hand hebben, doordat hij de vervaar-

diging van het net, het schuitje enz. als zeer eenvoudig handwerk beschouwt.

In werkelijkheid berust de constructie van elken ballon, vooral indien hij voor bepaalde doeleinden bestemd is en dus niet alleen om een kijkgraag publiek bij volksfeesten te vermaken, op zeer nauwkeurige berekeningen.

Juist de ballons, die om wetenschappelijke doeleinden tot groote hoogte moeten stijgen, vereischen het nauwkeurigste onderzoek van alle onderdeelen, daar anders aanzienlijke kosten zonder eenig nut zouden worden verspild.

Het afnemen der dikte van de lucht in de hoogere luchtlagen en de onvermijdelijke ontsnapping van gas door het ballon-omhulsel moeten in aanmerking worden genomen, evenals aan een anderen kant het gewicht van den grooten ballon, van het schuitje, de instrumenten en personen; verder moet ook de hoeveelheid ballast zoodanig gekozen zijn, dat de ballon, als hij de gewenschte hoogte bereikt heeft, nog over voldoenden voorraad beschikt om door het uitwerpen daarvan het dalen te beletten en de mogelijkheid te verschaffen, daar boven, zoolang als voor de waarnemingen noodig is, te kunnen verblijven.

Hetzelfde geldt voor de oorlogsballons, die ook groote hoogten moeten bereiken, waar zij tegen de vijandelijke kogels gevrijwaard zijn. Voor acrobaten-luchtvaarten zal daarentegen een zoo klein mogelijke ballon het meest practisch blijken, daar de kosten voor de vervaardiging, de vulling en het transport daarbij het laagst zijn. Aan den anderen kant moet men ook rekening houden met den kijklust van het publiek, dat natuurlijk den grootst mogelijken reuzenballon wenscht te zien opgaan.

Heeft men nu de grootte en den vorm van den ballon bepaald - over het algemeen wordt de kogelvorm gebruikt, hoewel men onlangs in Amsterdam ook ballons heeft zien opgaan in den vorm van een odeurflesch - dan moet men beslissen over de stof van het omhulsel. Pongheezijde en percale zijn de meest gebruikte stoffen; het eerste is steviger en duurder; het laatste is het goedkoopst. Vroeger werden ook vliesjes van bladgoud gebruikt. Zoo steeg in 1832 Delcourt met een uit 20000 vliesjes vervaardigden ballon omhoog. Deze vliesjes werden niet samengenaaid maar op elkander geplakt. Ook dun koperlood is reeds gebruikt maar de resultaten waren niet bemoedigend; het omhulsel werd altijd ondicht. Evenmin kan aluminiumlood in aanmerking komen. Zeer kleine ballons kunnen ook uit papier bestaan.

De gekozen stof wordt op hare dichtheid onderzocht, dan volgt de berekening en het knippen der banen, die samengenaaid moeten worden. In het algemeen geeft men aan het naaien met de hand de voorkeur; als naaimateriaal dient beste zijde en hennipdraad.

Hoe meer de vervaardiging van het ballonnet haar voltooiing nadert, hoe moeilijker het is, de stof met de machine samen te naaien, zoodat dus handnaaiwerk dan toch een vereischte is. Eenige luchtschippers zetten de ballons niet in den vorm van banen maar van cirkels aan elkander en willen daardoor - nu de van boven naar onder loopende naden niet op elkander komen - een buitengewone stevigheid van het omhulsel verkrijgen. Meer algemeen is echter toch de samenstelling van banen.

Na het samennaaien wordt het overtreksel door het opleggen van vernis dichtgemaakt en met het monteeren van den ballon begonnen. De luchtkleppen worden aangebracht, het net waarvan het doel is den druk van den last, dien de ballon dragen moet, gelijkmatig over de oppervlakte van den ballon te verdeelen, wordt bevestigd en het schuitje er aan gehangen. Het schuitje is eigenlijk een uit stroo

gevlochten mand en met strikken aan een ring bevestigd, die wederom met het net en het onderste gedeelte van den ballon verbonden is.

Tot de verdere uitrusting van den ballon behooren dan nog ballast, een anker, een instrumentdoos, proviand en - pelterijen, opdat de koene luchtschippers zich tegen de in de bovenste luchtlagen heerschende koude kunnen beschermen.

De groote Duitsche ballon Humboldt heeft 16 centenaars dood gewicht, d.w.z. zonder vulling en inhoud; zijn inhoud is 2500 kubieke meter. Het instrumentarium werd zoo rijk mogelijk voorzien, o.a. bevonden zich daarin meteorographen, thermographen en psychrometers. Ook van andere barometers, thermometers, verrekijkers en een photographisch toestel werd de ballon voorzien. Voor de hoogten boven de 6000 meter moeten bijzondere toestellen tot inademing van zuurstof worden meegenomen, die het mogelijk maken tot over de 8000 of 9000 meter te stijgen. Ook waren voorbereidingen gemaakt, opdat de ballon aan een 500 M. lang touw een ademhalingsmeteorograaf mede kon nemen.

Men ziet hieruit hoe ontzaggelijk de omvang is van den arbeid, dien een luchtschipper moet uitvoeren, vóórdat hij zich in het rijk der wolken kan wagen. Ook het zorgvuldige onderzoek van het omhulsel moet iederen tocht voorafgaan. Men begeeft zich voor dit doel in het binnenste van den ballon, die door de instroomende lucht opzwelt en dan, een reusachtig monster gelijk, op den bodem neerliggend, door iederen windstoot heen en weer wordt geworpen.

Ook in het samenrollen en verpakken van den gelanden en geledigden ballon moet de luchtschipper worden geoefend. Vóór de opstijging laat men kleine papieren ballons opstijgen, die de windrichting aangeven, zoodat men ongeveer kan bepalen, waar men zal neerkomen. Om te weten in hoeverre de richting van den proefballon met die van den echten overeenstemt, gebruikt men een zeer eenvoudig middel; men bevestigt aan de uiteinden van den papieren ballon briefkaarten, waarop de vinder van zulk een ballon verzocht wordt, de briefkaart met vermelding van plaats en datum aan den eigenaar terug te zenden.

En nu de ballontocht.

Welk een gevoel wekt de gedachte daaraan in ons op. Hoe verschillend bij dezen en bij gene!

‘Kan er iets heerlijkers zijn,’ zegt de idealist, ‘dan zich hoog boven de ellendige aarde te verheffen, zich

eens geheel en al over te geven aan de zalige illusie, hoog te zweven boven dit aardsche tranendal, door het eindelooze luchtruim, gelijk de maan, de planeten en de duizenden sterren?'

'Maar,' zegt de alledaagsche prozamensch, 'er kan iemand daarbij toch iets overkomen, men kan toch niet weten, hoe men naar beneden komt. Daar zijn reeds zoovele ongelukken bij gebeurd; al gaf men mij nog geld toe, ik zou niet willen opstijgen en ik raad het u ook dringend af. Denk aan vrouw en kind, aan de smart van uwe arme ouders.'

Een luchtschipper beschrijft aldus zijn indrukken:

'Ik was juist op het punt op te stijgen en moest nu tot aan de afvaart alle mogelijke perioden van hooge verwachting en griezelige huivering doorworstelen bij de gedachte aan alle schrikbeelden, die men mij had voorgehouden.

Mijn arme vrouw - uit voorzichtigheid had ik haar alleen verteld dat ik een 'uitstapje' zou maken - wat moest zij beginnen als ik mijn hals en beenen brak en als een levenloos lichaam tot haar werd teruggebracht?

En dan die flinke jongen, mijn trots - jammer dat het kereltje nog niet mede mag opstijgen - wie zou den jongen tot een behoorlijken staatsburger opleiden?

'August, August,' zoo sprak ik tot mijzelf, 'gij zijt een gewetenlooze, lichtzinnige vader!'

'De ballon is dadelijk klaar,' riep mij de luchtschipper toe en versterkt sprong ik op en schaamde mij niet weinig over het gevoel van angst, dat over mij was gekomen.

Nu, weg daarmede! Zoo gezegd, zoo gedaan!

Majestueus zag de kolossale bol van den ballon Victoria op de menigte neer. Het gezicht was bemoedigend, maar toch - wat was er aan de hand?

Het ware beeld van een uit niets voortgekomen opgeblazen wezen, een scheur en alles werd weer niets. De ballon was niet meer nieuw, ik hoorde deskundigen spreken van brandvlekken en zoo meer, en dan werd de twijfel uitgesproken of hij wel dicht genoeg zou zijn, eene vraag die vooral door de hem omringende gaslucht niet ongegrond scheen.

Ik hoorde dat alles, en de zoo pas gebannen vreesaanjagende spoken werden weer levendig in mij.

'Maar foei, August!' zoo sprak ik tot mijzelf, schaam je, wat zouden de menschen van je denken, als je ineens afdroop en je kaartclubje - zij waren allen hier tegenwoordig, die goeie vrienden. Kom, wees onbarmhartig tegen je werkelijke gevoelens. Je bent een man en aan je eer verplicht op te stijgen.'

'Het gas afdraaien,' commandeerde de luchtschipper. De ballon was gevuld, de vulpijp werd afgebonden en de uiteinden der uitloopertouwen van het net aan den ballonring vastgeknoopt. De door den Aëronaut in dienst genomen handlangers verdeelden zich aan de uitloopertouwen en naderden op zijn commando de in het midden onder den ballon hangende mand, terwijl zij den ballon daardoor langzaam hooger deden stijgen.

Toen het verwarde menschenkluwen zich om de mand had vereenigd - ieder volgens zijn kracht er naar strevend, het opstijgende monster vast te houden en de mand met ballast te bezwaren - wenkte mij de Aëronaut in te stappen.

Ik nam afscheid van mijn vrienden en drong mij trotsch en moedig door de menigte om de mand te naderen. De kameraden volgden mij en overlaadden mij met een rijken voorraad spottende aanmerkingen.

‘Hier August, daar heb je nog een flesch cognac mede, voor het geval dat je het hart onderweg in de schoenen zakt.’
‘Wat ben je toch een slecht man, je vrouw zoo te bedriegen! Zij vergeeft het je nooit!’
Dit alles weerklonk in mijn gehoororganen, terwijl ik met behulp van twee menschen trachtte in de mand te klauteren.
Ik wilde nog iets antwoorden, maar de commandant riep mij op bevelenden toon toe:
‘Neem nog een zak ballast in de hand.’
Nog klopten mijn polsen door het balanceeren van mijn lichaam in het schuitje, ik boog mij echter gehoorzaam en haalde in het zweet mijns aanschijns een zak vol zand aan boord en was nu besloten mijn vrienden dadelijk na het opstijgen zand in de oogen te strooien.
Nadat vastgesteld was dat de ballon genoeg drijfkracht had, gaf de kapitein het bevel: ‘Los’.
Ik wist in het eerste oogenblik niet, wat er met mij gaande was, de aarde onttrok zich aan mij; mijn vrienden, wien ik het vaarwel toeriep, trokken allerlei gezichten tegen mij en zwaaiden met doeken.
De Aëronaut stond moedig op den rand en wuifde met een vlag. In mijn verlegenheid schudde ik, om door de een of andere daad getuigenis af te leggen van mijn onverschrokken moed, den zandzak uit.
Dat was wat moois! De kapitein werd boos, omdat ik zonder zijn verlof ballast uitschudde, en onder mij zag ik een voor de neerdwarrelende zandwolk uit elkander stuivenden, zich verdringenden en schreeuwenden volkshoop.
‘De vervloekte kerel!’ zoo klonk het mij in de ooren.
Intusschen begon ik plezier te krijgen in het heerlijke panorama, dat zich onder mijn voeten ontrolde! Hoe nietig schenen mij de huizenrijen en de kerken toe, juist als een bouwdoos voor kinderen stond alles daar geschikt, en het gekriebel in de straten, de vele zwarte punten en vlekken, die heen en weer wiegelden, en daar tusschen kropen als wormen de tramwagens op en neer.
Neen, wie dit gezicht nooit heeft genoten, weet met wat werkelijk schoon en verheffend is. Daarom, vriendelijke lezer! laat mij u raden, gun uzelf dit gezicht. Gij zult mij dankzeggen en mij toegeven dat het onbeschrijfelijk mooi is!
Ongelukkig werd het aldoor nevelachtiger rondom ons. Wij bevonden ons in een wolk. De temperatuur was nog al gedaald, nu en dan voelde men ook een luchtstroom, en het scheen ons toe of de mand een weinig waggelde. Wij maakten gebruik van deze gelegenheid, hoog boven op het welzijn der ellendige wereld een glas

HET OPSTIJGEN VAN DEN BALLON.

champagne te drinken en in deze plechtige stemming besproeiden wij ook de aarde met champagne. Dit ter verklaring van de toenmaals in alle couranten opgenomen berichten over een champagneregen!

De reis door de wolken duurde Goddank! niet lang, wij konden spoedig die sneeuwachtig glinsterende, bloemkoolvormige, vochtige massa in haar volle pracht onder ons bewonderen en ons nu in den verkwikkenden warmen straal eener uit azuurblauwen hemel neerziende zon baden.

De kommandant regelde met den barometer en het uitwerpen van den ballast de vaart van den ballon. Ik keek toe, hoe het zand met altijd breedere wolkjes neerdwarrelend langzamerhand onder ons verdween, ‘Mijn Hemel!’ riep ik ‘daar komt een spookballon, die ziet er uit als de Vliegende Hollander.’

‘Dat is het ook,’ antwoordde de heer O., mijn kommandant, ‘maar niet van Wagner, want die zingt alleen, deze hier is de echte, die vliegt werkelijk.’

‘Oude grappenmaker!’ antwoordde ik, ‘drinken wij liever nog een glas, dan zien wij dadelijk twee vliegende Hollanders!’

De schaduw van den ballon op de wolk, was door een mooien cirkelronden regenboog omringd, die al naar den staat der wolken in kleurenpracht toe- of afnam.

Een tijd lang voeren wij zoo over de wolken op 1600 Meters hoogte, het beeld bleef hetzelfde, de nabijheid der aarde konden wij slechts nu en dan door verschillende soorten van gedruisch, die tot ons oor drongen, vernemen. Wij hoorden spoorwegen rollen, wagens rijden, hanen kraaien en ganzen snateren; ook zwakkere geluiden als

hameren in smidsen en dorschen in schuren waren op deze hoogte door de wolken duidelijk waar te nemen.

Griezelig blijft het toch altijd, zoodra men zich in

het onzekere bevindt, waar men eigenlijk is en waarheen men stuurt.

'Als wij nu eens over de Noordzee vlogen?' vroeg ik O.

'Wat verbeeldt u zich?' vroeg hij, 'is u misschien van plan mij het reisgeld en alle verdere onkosten van Engeland uit te betalen. Maar wij zijn misschien hoven de Zuiderzee, hoort u het niet ruischen?'

Ik luisterde, het was in der daad een gedruisch alsof duizenden golven onder ons plasten.

Men heeft zulk een gezicht dikwijls met een landkaart vergeleken; in deze vergelijking ligt, ofschoon het niet geheel en al een juiste voorstelling geeft van zulk een heerlijken aanblik, toch veel treffends.

Daar vertoonen zich eerst de velden in de meest verschillende kleuren als vierkanten, wier lichte tinten scherp afsteken tegen de donkere bosschen. Daartusschen ziet men de kanalen en waterplassen, die zich volgens hun verlichting in allerlei soorten van blauw vertoonen.

Wanneer bij dit grootsche schouwspel zich nog een afwisselende verlichting voegt, die nu eens schitterende dan donkere kleuren werpt over het landschap, dan, mijn lieve lezer! dan zou men een droomer worden, dan kan men zich verplaatst denken in een tooverland en zoo ver was ik heen, toen de heer O. prozaisch verklaarde:

'Nu moeten wij landen.'

Hij liet het anker vallen en beval mij op den rand van het schuitje te staan en op het oogenblik dat de mand neerkwam er een touwladder aan te hangen.

Nauwelijks had hij uitgesproken of wij hoorden het anker flink neerkomen. Het schuitje sloeg kort daarop met vluchtige slagen tegen den grond en het was heel goed, dat mijn luchtschipper kort te voren nog eens: 'Beenen in de hoogte!' riep.

Wij vielen diep in de mand, zoodat onze rug een weinig onzacht de wanden aanraakte, toen volgde een snel wederopstijgen, en herhaald trekken van den geketenden ballon, die door het anker met den grond was verbonden.

O. hield echter met de eene hand voortdurend de luchtklep open en men merkte zeer goed, dat de ballon aan kracht verloor, de stooten werden zwakker, hij bleef eensklaps op den grond liggen en kon nu door de toesnellende boeren worden vastgehouden.

Onze eerste vraag was: 'Waar zijn wij?' Toen wij dit wisten, maakte O. den ballon leeg, rolde hem ineen en pakte hem zorgvuldig in de mand. Ik had intusschen een boerenwagen opgespoord waarop wij nu, gevolgd door de talrijk opgekomen dorpsjeugd, naar het station konden rijden.

Zoo eindigde mijn eerste ballontocht. Dien avond moest ik de vrienden tracteeren en hun mijn avonturen vertellen. Onder hoerageroep deed ik mijn intocht als een overwinnaar en een held. Ik moest vertellen en weer vertellen en daar een gek meer kan vragen dan zeven wijzen kunnen beantwoorden, heb ik hun allerlei onmogelijke histories op den mouw gespeld. Zij wilden niet anders en wij hebben ons kostelijk geamuseerd.

IN DE WOLKEN.

Prinses Soundari.
Bouddhistische roman door Mary Summer.

Eerste gedeelte.

I.
Het paleis van den radjah.

De herder-koningen bouwden hun tenten niet meer onder het gewelf des hemels in de schaduw der wouden; wij zijn in Indië omstreeks 240 jaar voor Christus.

Het paleis van koning Agnimitra, gebouwd op een heuvel, beheerscht de stad Mithila[1]; het is een indrukwekkend gezicht, al die luchtige torentjes, trotsche koepels, gebeeldhouwde balkons, terrassen beladen met standbeelden, reusachtige bas-reliefs, portieken bewaakt door steenen Nagas[2], pleinen geplaveid met mozaiek en omringd door slanke zuilen, marmeren bekkens, waarin de stralen van geurig water dag noch nacht zwijgen; alles wijst op een reeds verfijnde beschaving.

De sterrenrijke nacht volgt op een stikheeten dag; de lampen schitterend van edelgesteenten en omsluierd door mousseline van Kosala verspreiden een zacht licht in de binnenkamers, voor de vrouwen bestemd; de ramen, met gouden tralienetten laten door hun openingen de frischheid van den avond door.

Bruine slavinnen, die men voor ebbenhouten standbeelden zou houden, waarin leven geblazen is, gaan met bescheiden tred rond. Terwijl eenigen de panka's[3] bewegen, die van het plafond afhangen, branden de anderen grijze amber in zilveren vaten of bereiden urnen, gevuld met kamfer, met sandelpoeder en oucirawortel[4] voor de morgenwasschingen.

Twee der vrouwen slapen reeds als kouwelijke katjes, gerold in haar doeken van bonte zijde; karmijn en safraan, vochtig geworden door den slaap, blinken op haar wangen. Nog in haar slaap dragen zij haar sieraden, de arm die buiten de geborduurde mat hangt is bedekt met braceletten, de oorringen schitteren in de halve duisternis en de noûpouras (beenringen) zouden klinken als de schelletjes van een hinde, zoodra deze dames van haar bed opstonden.

Haar gezellinnen hebben zulk een haast niet om te slapen; de ruime zaal lijkt op een gonzenden bijenkorf. 't Is het uur, waarop men in het Oosten pas begint te leven, de menschen evenals de dieren en planten; van de verstijfde pauwen, die hun hoofden oprichten en hun smaragden veêren gladstrijken, tot aan de waterleliën in den vijver die hun gedurende den dag gesloten kelken langzaam openen.

Over het gouden traliewerk gebogen trachten de dames een verfrisschend koeltje op te vangen; zij zijn dien avond zeer opgewekt en dus ook zeer wakker. Een danseres uit het land van Kachemir gekomen, heeft het hart van den tyran veroverd en om haar verwaarloost hij al zijn vrouwen, en de koninginnen maken nu gemeene zaak tegen de vreemdeling.

1) In het tegenwoordige Tirhut, N.O. Bengalen.
2) Een soort van slangen met een menschelijk bovenlijf en slangenstaart.
3) Groote waaiers, door een koord in beweging gebracht.
4) Geurige plant, in de tuinen algemeen, die verfrisschende eigenschappen voor de huid bezit.

‘Die ellendige springster,’ roept Iravati uit, de lievelings-Ranie (koningin) ‘verbeeldt zij zich onze gelijke te zijn! Kama[1] moet de oogen van onzen vorst wel verduisterd hebben, dat hij zich zoo laat betooveren door een monster uit het stof van den weg voortgekomen.’

‘Monster is het ware woord’, herneemt Dharini, de tweede vrouw, ‘met haar flauwe, meelkleurige tint, haar oogen zonder uitdrukking en haar al te smalle heupen, waarover haar tuniek valt alsof het een paal was, wat voor moois kan men er in vinden? Haar stellen boven een schoonheid als uw Majesteit! Zeker is 't door duivelskunsten dat de toovenares ons het hart van onzen meester heeft ontroofd.’

‘En gij weet niet alles’, voegde een derde Ranie er bij, ‘morgen, bij gelegenheid van het Lentefeest, zal de koning haar die paarlen ketting geven, waarnaar wij reeds zoo lang verlangden.’

‘Wat een schande! Zijt ge daar zeker van, Vasavadatta?’

‘Al te zeker, edele Iravati! Manavaka, de nar des konings, heeft het mij gezegd.’

‘Zoo'n diefegge’, riepen alle dames in koor, ‘wij moeten haar wurgen met die ketting.’

‘Of de borst doorboren met deze speld.’

‘En vooral haar bij den koning zwart maken.’

‘O, als het de onvergelijkelijke Iravati nog gold! Haar alleen komt zonder twijfel de kostbare ketting toe.’

‘Lieve kleintjes,’ sprak de koningin verteederd, ‘wat ben ik getroffen door uw hartelijke gevoelens.’

‘Zoo hartelijk’, mompelt Vasavadatta, ‘dat zij de vorige week getracht hebben haar te vergiftigen met een glas limonade. Kom dames,’ zegt zij hardop, ‘hoort mij een oogenblik aan! Gij kent allen het bestaan der Bouddhistische monniken, die oproerlingen die overal hun opruiende leer prediken. Weet dan dat een van die monniken sedert veertien dagen in Mithila is en dat de Kachemirsche hem overal volgt en als de schaduw zich hecht aan de stappen van den reiziger; hij is jong en mooi, zij is er verliefd op, men moet den koning waarschuwen.’

‘Ja, maar wie zal zich met zoo'n boodschap belasten? Ik waag er mij niet aan,’ zeide Iravati.

‘Ik nog minder,’ voegde Dharini er bij. ‘Zij zou haar hoofd verliezen, de ongelukkige, die den meester ging vertellen dat men hem verraadt voor een ellendigen bedelmonnik.’

‘Werkelijk,’ hernam Vasavadatta, ‘het beste dat haar

1) De god der Liefde.

overkomen kon, zou zijn, verbannen te worden naar het kasteel der Bamboes op den oever der Ganges, dat oude kasteel, sedert jaren bewoond door menscheneters, Rakchas[1)] en andere booze geesten. Nu, ik weet het van den koning zelf, die het mij in een vertrouwelijk oogenblik gezegd heeft, de prinses Soundari zal gevangen blijven in het betooverde paleis totdat zij aan haar oom's verlangen gehoorzaamt en den Radjah van Guzerate trouwt.'

Een verstikte kreet onderbrak Vasavadatta.

'Wie durft ons bespieden?' vroeg koningin Dharini en fronste hare dikke wenkbrauwen.

Een draperie werd opgelicht en het gelaat der tuinierster Pousparika verscheen, bleek van schrik.

'Dat de Ranies mij vergeven,' stamelde zij, 'ik bracht een mandje oucira voor het bed van Hare Majesteiten; een wesp, in het gras verborgen, heeft mij gestoken en ik kon een kreet van pijn niet onderdrukken.'

'Goed,' antwoordde Iravati, 'ik wil je gelooven, maar waag het niet meer onze gesprekken te storen en verlos ons van je lage tegenwoordigheid.'

Vervolgens zich keerend tot Vasavadatta:

'Dank u, boodschapster van goede tijdingen! De paarlen ketting zou mij minder pleizier hebben gedaan dan dat bericht. De trotsche Soundari, die ons zoo minachtend behandelde, zal dus op haar beurt vernederd worden! Mogen de slangen, die krioelen in de tuinen van het kasteel haar tusschen hun scherpe tanden vernielen.'

'Verheug je niet te gauw, boos schepsel,' mompelde de tuinierster, 'ik zal dadelijk mijn zoogzuster waarschuwen voor het gevaar dat haar wacht.

En de vaas die zij vasthield nederzettend op een plankje gesteund door vier tijgerklauwen, om bij gelegenheid voor tafel of stoel te dienen, verwijderde zij zich met snellen tred naar het parelpaviljoen, waarin de prinses woonde. Dit paviljoen, geheel afgezonderd van de paleis-gebouwen, stond in het midden der tuinen. Soundari genoot door een bijzonder voorrecht een vrijheid, welke de vrouwen van het Oosten niet kennen. Agnimitra had de prinses tot dusver met de grootste onderscheiding behandeld, hopende dat haar groote schoonheid zijn nicht aan een rijk huwelijk en hem aan een machtigen bondgenoot zou helpen. Soundari was het intusschen wel waardig. Zij maakte geen misbruik van haar vrijheid en geheel verschillend van de mooie, domme diertjes in den Harem, liet zij zich gaarne in nuttige zaken onderrichten.

Na een lichten maaltijd was zij voor den nacht de binnenkamers ingegaan; haar hofdames doofden de lampen uit.

'Ge komt te laat, Pousparika,' zeide de bewaakster van het paviljoen.

'Dat doet er niet toe; de zaak, die mij hier voert, is dringend; breng mij dadelijk bij mijn zoogzuster. Gij hebt niets te vreezen, ik neem alles op mij.'

Ieder kende de gunst, waarin Pousparika bij de prinses stond en de waakster gehoorzaamde. Een lamp nemende ging zij een rij vertrekken door, waarin men reeds de kunst van kamerversiering herkende.

Er waren nog niet vele jaren voorbijgegaan sedert den zegetocht van Alexander naar de oevers van den Indus. Een kunstenaar, uit Perzië of Bactrië gekomen, had in rozenhout of bamboe deze stoelen moeten snijden, die veel geleken op de Grieksche zetels uit het eerste keizerrijk. Een menigte kleinoodiën, in gebruik bij de groote Hindoesche dames, zwierven over de meubels; doozen van sandelhout,

1) Soort vampiers.

gebeeldhouwde vazen van gebakken aarde, tchamara's van pauweveeren[1)]paarlemoeren schelpen, spiegels van blinkend zilver, haarspelden van goud en diamant.

Op een tafeltje stonden de overblijfsels van een avondmaal, verschillende vruchten en dadels op vijgebladen neergelegd, bonbons van allerlei soort en vruchten van gepelde tarwekorrels, met een stroop van suikerriet overgoten.

Op den drempel der slaapkamer ging de waakster eerbiedig terzijde om den weg voor Pousparika vrij te laten. Het was de eerste keer dat, zij haar zoogzuster zag slapen en zij bleef een oogenblik als verblind over het schouwspel dat zich aan haar vertoonde.

Uitgestrekt op een kleed van zijde en zwanendons, zoo licht als de wolkjes, die in de lucht drijven na een herfstregen, rustte de koninklijke jonkvrouw in bevallige houding. Zij had haar dek afgeworpen, de stralen der maan, die door de open vensterluiken vielen, liefkoosden haar los geraakte haren, die als een mantel om haar heen vielen; onder de trillende wimpers schenen haar groote gesloten oogen twee lotusbloemen waarop de zwarte bijen sliepen; haar lippen schitterden als robijnen, nog geen kus had hun frissche roode kleur ontwijd.

‘Och,’ riep Pousparika uit, ‘schoonheid zonder vlek, bloem wier geur niemand ooit heeft ingeademd, vrucht wier zoetheid nog door niemand is gesmaakt, welke godin zou u in schoonheid kunnen overtreffen? Bij Vishnou en Shiva, ik uw arme dienstmaagd, ik zweer over u te waken en u te verdedigen tot den dood.’

Op dit oogenblik trof het licht het voorhoofd der prinses, zij ontwaakte en stond verbaasd op.

‘Gij hier, Pousparika! is mijn goede voedster iets overkomen?’

‘Er is geen sprake van mijn moeder, Gautami, maar van u, prinses! Het vrouwenvertrek doorgaande, vernam ik bij toeval dat de koning booze plannen koesterde tegen mijn zoogzuster.’

‘Maar lief kind, gij vertelt mij geen nieuws; van daag nog zijn mijn oom en ik boos van elkander gegaan, ik heb bepaald den Radjah van Guzerate geweigerd, dat kleine gekroonde monstertje, dat hij mij als echtgenoot wou opdringen.’

‘Agnimitra weerstaan! Wat een dwaasheid! Weet

1) Vliegenverdrijvers, vooral bij de godsdienstoefeningen in gebruik.

dat men u wil zenden naar het kasteel der Bamboes om daar na te denken. Daar in die eenzame woning, gescheiden van uw gezellinnen, blootgesteld aan allerlei onaangename ontmoetingen, wat zal er van u worden, arme, lieve prinses?'

'Ik heb alles te vreezen, dat weet ik, maar wat doet dat er toe, ik heb in mijn aderen het trotsche bloed van een koningsras en mijn wil is niet verlamd door de weekelijkheid van den Harem; zelfs voor een troon zal ik mijn levensgeluk niet opofferen aan de grillen van een tyran.'

Zoo sprekende wierp Soundari zich een zijden doek om de schouders. Pousparika zag haar verbaasd aan.

'Ach kind,' zeide de prinses. 'je vermoedt niet wat mij in den zin komt. Ik ga raad vragen bij Gautami, de heilige kluizenares.'

'Des nachts! U wagen door al die duistere boschjes!'

'Niet alleen, mijn lieve Pousparika, gij zult mij vergezellen in dit doolhof, waarvan gij alle omwegen kent.'

'Maar men zal ons zien, de volle maan verlicht de tuinen, wij kunnen eenige der officieren ontmoeten, die de bosschen bewaken, of den een of anderen hoveling, die een luchtje schept, al was het maar Manavaka, den hofnar, die zoo babbelachtig is als een kraai, en dan een muur over te klimmen, een water, om over te steken!'

HET LANDEN VAN DEN BALLON.

'De tuiniers laten dikwijls de ladders onder aan de muren en de bamboestaak, die tot brug dient, bevindt zich aan den kant van het water.'

Pousparika wist niets meer te zeggen en zij besloot dan maar aan den wensch harer meesteres toe te geven, overtuigd, dat zij genoeg gezegd had om haar geweten gerust te stellen.

Soundari en de tuinierster overschreden de grens tusschen den tuin der Parel en de koninklijke tuinen. Hoe moedig de prinses zich ook hield, toch was zij inwendig eenigszins ontroerd, bij deze voor een prinses zoo ongewonen tocht. Eerst gingen zij door een dubbele rij tjampakaboomen, zoo hoog en dicht dat het een straat scheen, door hooge huizen begrensd. Pousparika kende haar weg, en sloeg nu een laan in, geplaveid met marmeren steenen; zacht murmelende bronnen onderhielden er een aangename frischheid. Midden in de laan bleef het bloemenmeisje staan.

'Ziet u onder de stralen der maan de sabel glinsteren van een officier? Hij komt hierlangs, wij zijn verloren.

En, overmand van schrik, verscholen zij zich onder de takken van vijgeboomen, die zich zoo ver het oog reikte, uitstrekten; hier was het nog gevaarlijker, nergens een gebaande weg. Soundari en haar gezellin voelden telkens haar kleeren aangehaakt door de bloeiende vasanties[1]; in het hooge gras sisten dreigende adders. Pousparika verhaastte haar tred, toen zij in de verte een groote waterpartij ontdekte, overschaduwd door met citroen- en oranjeboomen gevulde terrassen.

'Vishnou zij geloofd!' riep zij uit, 'ik vreesde verdwaald te zijn; nu ken ik den weg weer, hier is het paviljoen waarin de vrouwen des konings hun middagslaapje komen doen. Blijf hier rusten, dierbare meesteres, terwijl ik op ontdekking uitga. Ik moet het boschje terugvinden van de asoka's, die niet zullen bloeien vóórdat de voet eener schoone vrouw ze heeft aangeraakt. Wij wachten allen met ongeduld het feest, waarop de prinses deze ceremonie zal vervullen.'

'Hoe kunt gij nu aan zulke dwaze dingen denken? Ik zal geen oogenblik stil houden, wij moeten vóór het opgaan der zon in het paleis terug zijn.'

Dezen keer geen booze ontmoetingen meer, noch slangen, noch hovelingen; zij kwamen voor het boschje, dat, van elk sieraad beroofd, zijn bevrijdster wachtte. De muur was nabij en, zooals Soundari had vermoed, de hoveniers hadden er hun ladders laten liggen. Met de lenigheid van haar vijftien jaren, klommen de prinses en haar zoogzuster op den top van den muur. Van daar moesten zij zich weer langzaam laten afglijden langs een met gras bedekten wal, die naar de gracht leidde. Het bloemenmeisje klapte in de handen toen zij in het gras de bamboestaak, ontdekte, die diende om van den eenen oever naar den anderen over te steken; moedig ging zij er het eerst over.

De vrij primitieve brug wankelde onder den lichten tred van Soundari; halfweg bleef zij staan en spitste het oor.

'Hoort ge dien klagenden kreet? Wie heeft zich bewogen in het riet, zouden wij bespied en gevolgd zijn?'

Een schaterlach beantwoordde haar van den anderen kant, het was de kreet van een zoogenaamden spotvogel.

De kluis van Gautami, in het naaste bosch gelegen, stond op geen kwartier afstand van den muur. Daar had Bouddha drie honderd jaar geleden zijn leer gepredikt; onder de zuilen, die zich spiegelden in de heldere wateren van het heilige meer, had hij met zijn leerlingen gesproken over de vier hoofdgrondstellingen der wet; machtigen der aarde hadden zich gebogen, overwonnen door de heldenstem, die hun zelfverzaking en armoede leerde. Nu viel het heiligdom bijna in puin, maar zijn leer zegepraalde meer dan ooit.

Prinses Soundari bekommerde zich niet om de laatste verlossing; de Brahmanen hadden haar trouwens geleerd, op haar hoede te zijn tegen de heillooze leerstellingen der Bouddhisten.

Onnoodig, Gautami te wekken; dag en nacht bad de vrome vrouw haar bidsnoer af van honderd en acht koralen. Met haar lang neervallend kleed van een roodachtige kleur, dat om haar ontvleesde schouders hing, haar verdroogde lippen en haar oogen, waarin twee druppels bloed de appels schenen te vervangen, zou men haar voor een spook aanzien, het kerkhof zoo pas ontvlucht.

1) Een soort van lianen.

Op het gezicht der twee meisjes nam haar onverstoorbaar rustig gelaat een strenge uitdrukking aan. Wat beteekende het bezoek op dit uur, zoo strijdig tegen alle welvoeglijkheid?

De dienstmaagd haastte zich, Gautami's gedachte te beantwoorden.

'Verwonder u niet, moeder! De prinses heeft willen komen en ik ben haar gehoorzaamheid verplicht. Mijn zoogzuster heeft uw raad noodig. Kunt gij gelooven dat zij weigert Koningin te zijn van Guzerate, waar de grond, naar men zegt, geplaveid is met bloedkoraal en diamant? Gij alléén zult den noodigen invloed hebben om haar over te halen haar oom te gehoorzamen en den machtigen souverein te huwen dien hij haar bestemt.'

'Is het mijn dochter, die ik zoo hoor spreken? Dwaze, wat zijn de rijkdommen, de lusten en alle goederen waard, die ons vergankelijk vleesch verlangt? Buiten de laatste verlossing zijn ze, weet het goed, niets anders dan ijdelheid en leugen!'

Soundari boog haar frisch gezicht over de gele hand van de oude anachoreet.

'Och moeder,' zeide zij, 'die hoogte van deugd, welke gij bereikt hebt, maakt u te streng voor mijne zwakheid. Ik ben jong, ik heb recht op geluk, op liefde.'

Een lach van medelijdende toegeeflijkheid speelde om Gautami's lippen.

'Mogen eens, mijn dochter, uw oogen zich openen voor het licht. In afwachting daarvan, omdat gij een raad wenscht, zeg ik u, overhaast u in niets, wacht geduldig de gebeurtenissen af. Morgen zult gij uw rol spelen van prinses in de ceremoniën en gij zult de asoka laten bloeien. Wees gerust! De koning heeft andere zorgen dan uw huwelijk. Een revolutie wordt voorbereid; het volk door belastingen gedrukt, verontwaardigd over de wreedheid van den tiran staat op het punt het paleis aan te vallen. Agnimitra heeft vroeger zijn broeder verworgd om den troon in zijn plaats te beklimmen. Is het niet billijk, dat hij naar verdienste gestraft wordt?'

Maar Soundari luisterde niet meer. Achter een gebroken kolom op een bed van droge bladeren, had zij een jonkman ontdekt, die rustig sliep.

De maan viel recht op zijn gelaat, zoo schoon als dat van Sakya-Mouni nadat hij zich gebaad had in de Nairanjana en hij het opperste verstand had ontvangen onder den heiligen vijgeboom. Hij had zich gehuld in den rooden mantel van pada[1)], die het kenteeken was van de Bouddhistische monniken, en niets scheen zijn rust te kunnen storen.

Soundari staarde den onbekende in verrukking aan,

1) Met rooden oker geverfd linnen.

en den arm harer pleegzuster drukkend, riep zij:

'O, wonder! Is het Lakchumi, de goede god, die zich vertoont aan mijn oogen, hij, dien ik den vorigen nacht heb gezien, den bruidegom, wien ik mijn leven wil toewijden?'

Hoe zacht zij ook sprak, Gautami hoorde haar.

'Gij lastert, jong meisje! Hij, dien gij ziet, zweeft als zijn meester Bouddha hoog boven de menschelijke zwakheden en hij gaat tusschen de vrouwen zonder haar aan te zien. Hij is in Mithila gekomen om het volk de goede wet te verkondigen. Ik heb hem in deze kluis een schuilplaats verleend. Zooeven is hij, door de vermoeienis bevangen, in slaap gevallen.'

'Het moet een schoone leer zijn, moeder, die de menschelijke natuur zoo kan veranderen en haar boven zichzelf verheft. Zou ik niet de lessen van dezen wijzen man kunnen hooren?'

'Dienen wat hij dient, beminnen wat hij bemint,' voegde zij er in stilte bij.

'Welnu, lieve dochter!' antwoordde Gautami op zachten toon, 'als de welsprekendheid van Oupagoupta zulk een schitterende bekeering uitwerkte, zouden al mijn wenschen vervuld zijn. Ja, het is een wet van barmhartigheid en verlossing, die hij is komen brengen in deze trotsche maatschappij. Geen kasten meer, geen vooroordeelen, alle slagboomen zijn neergevallen. Aan de onterfden dezer wereld heeft deze koningszoon gezegd: 'Heft het hoofd op. Alle menschen zijn gelijk tegenover de ziekte, den ouderdom en den dood, deze drie geesels der menschheid; de eenige zaak, die hier beneden van belang blijft, is door uw verdiensten te ontsnappen aan de noodlottige wet der zielsverhuizing.'

Laat ons in het voorbijgaan even aanstippen, dat niemand dan Bouddha, beter oordeelen kon over de onaangenaamheden der zielsverhuizing, daar hij vijftig maal voor zoover men weet een nieuwe geboorte onderging, en niet altijd had hij 't even goed, daar hij soms hond, beer, aap, varken, kikvorsch en zoo meer moet geweest zijn.

Op dit oogenblik overstemde het gezang van een kokila of Indischen nachtegaal de bevende stem van Gautami. In die streken volgt de dag met bliksemsnelheid op den nacht, zonder zich te laten aankondigen door de morgenschemering.

De vrome man bewoog zich op zijn legerstede van bladeren, en zijne oogen, zich openend, ontmoetten die der prinses. De jonge wijze moest het al zeer ver gebracht hebben in den Citi-Bhava of koude natuur, om met een paar kalme oogen haar schoonheid aan te zien.

'Eerbiedwaardige moeder', zeide hij, 'zonder zich om de tegenwoordigheid der beide vrouwen te bekommeren, 'geef mij mijn aalmoezenzakje en mijn stok, opdat ik van deze lieden ons dagelijksch voedsel kan afbedelen.'

Bij deze woorden verschrikte de prinses: Bedelen, hij die op een godenkind of koningszoon geleek!

'Kom, lieve meesteres!' zeide Pousparika. 'Hoort gij den vogel zingen? Wij hebben veel te lang gedraald!'

En daar Soundari onbeweeglijk bleef, voerde het meisje haar met geweld mede en zij liepen voort als twee ontsnapte hinden. De natuur ontwaakte vol nieuwe schoonheid, alles ademde de zoetste geuren uit, zonder ongeval gingen zij het water over en reeds vleiden zij zich met de hoop, ongemerkt weer in het paleis terug te keeren vóór dat iemand op was.

‘Begrijpt ge mijn smart?’ sprak Soundari, als in zich zelf sprekend. ‘Hij, dien ik bemin, is vastgeketend door geloften, maar wij zullen ons als soudra[1] verkleeden en verscholen onder het volk zullen wij hem hooren; ik ten minste ben vrij en kan hem vereeren uit het diepst van mijn hart.’

Daar slaakte Pousparika een gil van ontzetting.

‘Verraad, zij hebben de ladder weggenomen, zonder twijfel heeft die ellendige aap van een Vidouchaka[2] dat gedaan. Hij heeft altijd zulke booze streken. Wat nu te doen?’

Plotseling teruggeroepen tot de werkelijkheid, bedekte de prinses zich het gelaat met een sjaal.

‘Jonge dwaashoofden, beschuldig den Vidouchaka niet’, sprak een barsche stem.

En een persoon, verschrikkelijker dan de goedige nar, vertoonde zijn grijnzend gelaat.

‘De Pourahita,[3] uw doodsvijand,’ fluisterde het bloemenmeisje.

Zeer in de gunst bij den tiran Agnimitra, mengde zich deze listige, eerzuchtige Brahmaan gaarne in allerlei familiezaken. Hij had het denkbeeld geopperd van de verbanning der prinses. In plaats van den toorn des konings te bedaren, zette hij hem tot nieuwe strengheid op. Wat een vreugde! De trotsche prinses bevond zich in zijn macht; boven op den muur verbannen, kon zij er niet afkomen dan als het hem behaagde.

‘Antwoord spoedig!’ sprak zij, ‘wat verlang je voor rantsoen? Zes maten rijst, uitgezochte manga's door mij zelf gekweekt, maar haast je de ladder weer te plaatsen. Wij moeten aan het werk, mijn kameraad en ik.’

‘Wat een toon! Zij kommandeert een Brahmaan of het een soudra was. Moest ge niet blozen, schaamteloos ding, dat je door mij betrapt bent.’

‘En waarom zou ik blozen? Over dag heb ik geen tijd en daarom ga ik 's nachts mijn moeder bezoeken, die daar ginds bij den vijver woont.’

‘Je moeder, ja praat daar maar van, een ellendige tooverheks, die de verdraagzaamheid van den koning een schandelijken godsdienst laat uitoefenen. Als ik meester was zou Gautami sinds langs achter slot zitten. Als ge haar spreekt, zeg haar dat zij oppast!’

Toen zette hij langzaam als met tegenzin de ladder tegen den muur. Iemand kon naderen en hij vreesde het schandaal, een prinses overkomen. Beide meisjes sprongen meer dan zij liepen de treden af; de Brahmaan greep Soundari in het voorbijgaan vast en maakte aanstalten den doek weg te trekken, die haar gelaat verborg.

1) Dienstbode.
2) Hofnar.
3) Hofbrahmaan.

‘Ben je dan zoo leelijk, dat ge je zoo verbergt. Je armen zijn erg blank voor een bloemenmeisje, dat den heelen dag in de zon werkt, en je handen zien er uit of ze meer een waaier dan een gieter hebben vastgehouden.’

Soundari, radeloos van angst, stiet hem zoo ruw weg, dat hij omver viel op het gras; hij stond op, duizelig, gekneusd, woedend, en zich keerend naar het boschje waarin Soundari verdwenen was, mompelde hij:

‘Ja, lieveling! loop als de hinde der bosschen, je zult mij niet ontsnappen. Een Brahmaan vergeet nooit een beleediging. Dadelijk als hij opstaat zal de koning hooren dat zijn nicht des nachts het paviljoen van de Parel ontsnapt is om met een meisje uit lagere kasten op avontuur uit te gaan.’

II.
Het lentefeest.

In het paleis was alles reeds opgestaan, de koninginnen die anders lang bleven slapen hadden haar dagelijksche afwasschingen reeds geëindigd en gaven haar hoofd over aan handige kapsters. Het met geurige olie bestreken haar werd in twee groote vlechten verdeeld, die boven het hoofd met parelen, koralen en diamanten werden bevestigd. Het was een strijd om het schoonste te zijn ten einde den ontrouwen echtgenoot terug te winnen. Op de binnenplaatsen werden de palankijnen naar buiten gebracht met de goudlakensche dekkleeden, bestemd voor den rug der olifanten.

Op de treden der trap, die naar het koninklijk vertrek leidden, waren ondanks het vroege uur reeds de dichters, lofzangers, sterrenwichelaars, kamerdienaren, gekleed in hun schitterendste gewaden, verzameld; de geneesheer was het eerst bij den koning binnengetreden.

Nog liggende op een bed van zwarte gazellenhuiden scheen Zijn Majesteit zeer slecht geluimd, hij had slecht geslapen en was opgestaan met pijnlijke oogleden, bitteren mond en pijnlijken hals. Hij haastte zich de tong uit te steken tegen den dokter.

Hij was wel wat onttakeld, die Oostersche despoot met zijn log lichaam, zijn hangende wangen, de wreede, sombere uitdrukking in zijn oog.

De hofdokter trachtte zijn hoogen patiënt gerust te stellen, nooit was Zijn Majesteit gezonder geweest; zij verwaardige zich slechts dit zuiverende sap te drinken dat alle schadelijke dampen zal verdrijven. De koning maakt een grimas, maar gehoorzaamt toch. Hij, voor wien alles beeft, is bang voor den machtigen vijand: den dood. De geneesheer maakt zich geen illusiën, als een recept bij den koning niet werkt dan zendt men hem ter strafplaats evenals zijn voorgangers. Blijde dat zijn hoofd de volgende vier en twintig uur nog op zijn romp zal zitten, verwijdert hij zich achteruit loopend. Een huichelachtige stem vraagt op den drempel der kamer:

‘Kan de koning den nederigste zijner dienaren ontvangen?’

't Is de Pourahita, die dezelfde voorrechten geniet als de arts. De koning schitterde nu juist niet door zijn godsvrucht maar hij werd toch beheerscht door dezen Brahmaan, wiens lage ziel geheel met de zijne in overeenstemming was.

‘Zoo, zijt ge daar, groote Brahmaan,’ vroeg Agnamitra schertsend, ‘uw gelaat is dezen morgen zoo geel als een citroen; gij moest mij navolgen en ook het sap van het darbakruid drinken.’

‘Mijn gelaat, groote koning! weerkaatst de indrukken mijner ziel. Ik breng tijdingen die Uw Majesteit niet zullen verheugen, ik weet zelf niet of ik haar zulke dingen durf vertellen.’

‘Spreek spoedig, laat mij niet wachten.’

Een duivelsche lach speelde om de lippen van den Pourahita, en langzaam als om het vergif druppel voor druppel toe te dienen, sprak hij:

‘Uw Majesteit kent zeker den bouwvalligen tempel, die zich buiten de poorten der stad aan den oever van een vijver bevindt?’

‘Of ik ze ken! Honderden malen hen ik terugkeerend van de jacht voorbij dat krot gegaan, waarin men mij gezegd heeft dat de listige Bouddha eens preekte.’

‘Welnu! daar woont een oude kluizenares, die uw onderdanen hoog vereeren.’

‘Waarom is deze gekkin niet sedert lang weggejaagd?’

‘Mijn genadige meester, omdat uw Majesteit al te toegevend is voor haar volk. En toch moet men voorzichtig zijn, in dit verlaten hoekje komen de Boeddhisten samen. Beschermd door koning Asoka, vreezen zij niet ons den oorlog te verklaren en hun afschuwelijke leer overal te verkondigen.’

‘Ik wachtte betere dingen van mijn neef Asoka, vroeger verstonden wij elkander goed, maar sedert hij vroom is geworden, is hij verloren voor de maatschappij. Maar wat hebt gij mij te zeggen: ik sterf van een nieuwsgierigheid die ge noodeloos prikkelt.’

‘Vergeving heer! Deze voorbereidingen waren noodzakelijk; in twee woorden zal ik u alles zeggen. Een vroom Bouddhist, uit het rijk van Magadha gekomen, waar Asoka regeert, preekt gedurende eenige dagen in de kluis der oude vrouw. Gisteren heb ik mij onder het volk gewaagd, verkleed als een soudra, alles hing aan zijn lippen, en wie zag ik op den eersten rang? Bhadrika, de gelukkige vrouw door uw koninklijke gunst vereerd.’

‘Gij raaskalt, Bhadrika kon niet op het paleis komen omdat zij zware koorts had.’

‘De liefdekoorts die haar oogen deed gloeien toen zij ze vestigde op den jongen prediker.’

‘Bij Vishnou! Als ik het geloofde zou ik dadelijk neus en ooren laten afscheiden van de deern, die mij verraadt voor een lagen bedelaar!’

‘Dat zeg ik met uw Majesteit! Alleen raad ik u aan, haar te doen bespieden en te wantrouwen. Vrouwen zijn zwakke, trouwlooze schepsels, die als jonge vurige paarden in bedwang moeten worden gehouden.’

Buiten zichzelf van toorn, sprong de tvran van zijn bed, uit zijn oogen spoten vlammen.

‘Vermetele Brahmaan,’ schreeuwde hij, ‘gij maakt

ZOMERMIDDAG. Naar L.C. Nightingale. (Zie blz. 243.)

misbruik van de voorrechten uwer kaste. Alle dagen verzint gij nieuwe vertelsels, die mij het geduld doen verliezen.'

Agnimitra's geduld was zoo bijzonder groot niet, maar de Brahmaan wist met zijn volkje om te gaan. Zich ter aarde buigend, ging hij kalm voort:

'Ik heb nog niet gedaan, groote koning! Gisteren terugkeerend van de kluis zag ik twee vrouwen dwalen in de koninklijke tuinen. Overtuigd dat de duiven weer in haar nest zouden terugkeeren, wachtte ik haar op bij het aanbreken van den dag.'

'Twee mijner vrouwen zijn op avontuur uit geweest, beken het maar!'

'Neen, groote koning! Het was de prinses Soundari en haar zoogzuster, de brutale tuinierster Pousparika.'

'O, nu begrijp ik alles, mijn nicht heeft een geheim. Daarom weigerde zij mijn bondgenoot, den Radjah van Guzerate te trouwen. O, die vrouwen, ze zijn allen gelijk, maar ik zal haar wel buigen. Uw raad was goed. Van avond nog vertrekt zij naar het kasteel der Bamboes. Wat de oude kluizenares betreft, vóór dat de zon is ondergegaan zal zij in het diepste van een kerker gaan nadenken.'

Daar verbraken de klanken van een vroolijke stem de woorden des konings en een mannetje met levendig uiterlijk trad al buitelend binnen. Het was Manavaka, de nar des konings, die ook vrijen toegang bij hem had.

'Wat,' riep hij uit, 'nog gevangen in de netten der luiheid! Haasten wij ons, edele vriend! om de lente te vieren, de vroolijke gezellin der liefde!'

'Gek,' mompelde de Brahmaan, 'werp je als de vogel in den muil der kat, ik heb hier niets meer te doen, nu ik toorn en verwarring in het hart des konings heb gezaaid.'

Terwijl hij terugging beschouwde de nar onbeschroomd het bezorgde gelaat des konings dat hij zoo dikwijls ontrimpeld had door zijn vroolijke zetten,

'Mijn vriend,' zeide hij, 'schijnt mij toe, van nacht slecht geslapen te hebben. Zal ik een der koninginnen roepen om uw voorhoofd met haar lieve handjes glad te strijken?'

'Zwijg! Verveel mij niet met je flauwe grappen. Ik ben in geen stemming om ze aan te hooren.

Het mannetje liet het zich geen tweemaal zeggen, hij sloop de kamer uit en de tyran dacht na. Ja, het was beter vandaag het feest door te laten gaan en zijn wraak een dag uit te stellen. De schuldigen verloren er niets bij.

Een uur later toen hij in het openbaar op de kris tallen trap verscheen, schitterend van edelgesteenten, omringd door hovelingen, dacht niemand aan de stormen, op dat koninklijke hoofd gestapeld. Alles knielde neder als verblind door de stralen die van den vorst uitgingen.

Zonder een blik te werpen op de lage kudde, die in het stof gebogen lag, richtte zich de koning naar de groote met mozaiek belegde binnenplaats. De koninginnen zaten reeds in haar palankijnen. Iravati en Dharini zonden hem haar bekoorlijke lachjes, maar Agnimitra scheen niet van zins haar coquette kunsten aan te moedigen, een woedende jalouzie verstikte in hem elk ander gevoel. Hij boog zich voorover om den draagstoel van Bhadrika te ontdekken, maar zij hield zich achter dichte gordijnen verborgen en de Radjah zag niets.

Het was een prachtige stoet die van het paleis uitging tot in het midden der stad. Vooraan gingen de jonge meisjes, allen gouden kannen dragend, gevuld met reukwater om den weg te begieten en te zuiveren. De palankijnen, versierd met klokjes, klingelden vroolijk, terwijl de olifanten in hun majestueuze zwaarte voortstapten,

trotsch van op hun rug koninginnen, prinsessen en de hoogste waardigheidbekleeders van het koninkrijk te dragen. Daarachter kwamen de vier legerkorpsen: cavalerie, infanterie, keurkorpsen, op olifanten gezeten of staande in vergulde koetsen. Zijden parasols, ontplooide banieren, wapperende vanen rijk aan schitterende kleuren, glanzende in de reeds hooge stralen der Meizon. De traagheid des konings deed den stoet nog wachten.

Op den hoofdweg van Mithila omringden de Brahmanen reeds een altaar, waarop in leem gekneed zich verhief het beeld van Vasantadeva, den held van het feest. De wonderbare Flora van Indië ontplooide zich daar in vollen rijkdom, een weelde van kleuren waarin het schitterend purper der tjampakas, het oranjegeel der asokas en der lotus, het paarswit der mangabloemen en het diepe blauw der kouravaha wegsmolten in een harmonisch geheel, de lucht vervullende met hun sterke geuren.

De priesteressen der Lente, allen even schoon en jong, stonden om het altaar geschaard, de eene zwaaide zilveren vaten, waarin grijze amber brandde, anderen speelden op de instrumenten, die toen ter tijd bekend waren, cymbalen, rieten fluiten, citers van eigenaardigen vorm, en dansten al zingend lofliederen ter eere van god Kama.

De nadering van den koninklijken stoet, herstelde voor een oogenblik de stilte. Het volk van Mithila had volstrekt geen zin om dezen despoot, wiens juk het zoo ongeduldig droeg, toe te juichen. Agnimitra nam plaats onder een troonhemel van geborduurde zijde, links van haar meester bogen zich de Ranies onder den last harer juweelen; rechts van hem stond de aanstaande echtgenoot van Prinses Soundari, door de vrouwen in stilte uitgelachen.

Hij was nu juist niet geschapen om het schoone geslacht te behagen, vooral niet in Indië, waar de schoonheid beschouwd wordt als het voorrecht der vorsten. Vroeger had een onhandige voedster hem laten vallen en was zijn been gebroken; hij hinkte merkbaar en, daar zijn groei belemmerd was, had zich zijn hoofd ontwikkeld ten koste van zijn lichaam.

Met zijn overdreven ronde oogen, zijn van oor tot oor gespleten mond, geleek hij op de vampirs der Topes van Sanchi, wat Agnimitra niet belette zijn bondgenootschap op hoogen prijs te stellen, want evenals alle Indische vorsten, leefde hij op gedurigen voet van oorlog met zijn buren.

Na de verplichte offeranden te hebben gebracht aan

de godinnen der Lente en der Liefde, begonnen de tournooien. Eerst een strijd met de knots, toen het boogschieten, een der oudste bekende spelen.

Om overwinnaar te worden moest men door het vel dringen van drie trommen en een ijzeren wild zwijn treffen, dat op aanzienlijken afstand stond.

Vele krachtige, goed gebouwde mannen dongen mede, de prinsessen volgden met belangstelling hun kunststukken, alleen prinses Soundari wendde het hoofd af, om den blik van haar bruidegom, die onafwendbaar op haar gevestigd was, te ontgaan.

Agnimitra had eindelijk haar gevonden, die hij zocht. De draagstoel van Bhadrika stond stil bij een met vlaggen versierden mast en het hoofd der danseres vertoonde zich naar buiten, hijgend van aandoening.

Jalouzie maakt scherpziende; achter de afsluiting door het volk gevormd, ontdekte de vorst een man, gekleed in de lange tunika der Bouddhistische monniken. Onder zijn nederig uiterlijk verborg zich een minachtende onverschilligheid voor het feest dat men vierde, er was geen twijfel mogelijk; hij was het, die Bhadrika's oog zocht.

Zich onbespied wanend, gaf de danseres zich vrij aan haar gevoelens over, en de bewondering schitterde in haar hartstochtelijken blik.

Het gelaat van den Radjah bedekte zich met een gloeiend rood; hij riep met een blik een zijner officieren en fluisterde hem een paar woorden in het oor en toen keerde hij zich met een vriendelijke uitdrukking naar zijn wacht.

De overwinnaar bij het boogschieten was uitgeroepen en nu bleef nog maar een laatste ceremonie over, de zegen van de asoka. Hier waren slechts weinig uitverkorenen; de beide koningen, de prinsessen en de hovelingen traden alléén binnen in de koninklijke tuinen, waarin zich het boschje bevond.

Bedeesd, met neergeslagen oogen nadert de Hindoesche jonkvrouw langzaam den hoogen struik. Zij strekt haar voetje uit, dat met rozeroode verf bedekt is en om den fijnen enkel door de noûpouras[1)] met de gouden klokjes omsloten is.

Een bewonderend gemurmel vervult de lucht; de Radjah van Guzerate verslindt met de oogen haar, die hem tot bruid bestemd is, en zelfs Agnimitra, die anders zoo geblaseerd schijnt, raakt onder haar betoovering:

‘Koninklijke vriend,’ roept Manavaka, de nar uit, ‘zie eens naar dat hemelsche voetje. Zou men niet zeggen, een frissche bloem ontloken aan den boom der liefde?’

Minder gevoelig voor vrouwelijk schoon, spraken de koninginnen en wisselden met elkander de scherpste critiek op Soundari's schoonheid en kleeding.

De Pourahita stikt van toorn, hij moet zich voor haar, die hij zooeven bespotte, neerbuigen en haar de eer bewijzen, aan een prinses verschuldigd. Hij mompelt een zegenformulier en Sonnidia, bevallig den voet uitstrekkend, slaat daarmede tegen den knoestigen stam van den boom. Dadelijk ontluiken bleekgele bloemen aan den asokaboom.

Misschien is dit wonder wel een gevolg van een goochelarij van een der hoveniers; 't doet er niet toe, het volk klapt in de handen en het hof keert naar het paleis terug om daar vóór dat het middag wordt zijn slaapje te houden.

Door de drukkende hitte bevangen gaat Agnimitra voor eenige oogenblikken zijn wrok vergeten.

De liefde houdt alleen hen wakker, die zij onder haar juk heeft doen buigen. Noch Soundari, noch Bhadrika denken aan den slaap. Terwijl de prinses droomerig peinst over hem, dien zij voor de tweede maal in enkele uren heeft teruggezien, besloot de

1) Beenring.

danseres zich aan geen beletselen te storen maar haar gevoel te openbaren aan den vromen bedelaar.

Wat een last, dat zoogenaamde feest, waarop zij op bevel des konings verschijnen moest, en wat zou zij zich daarop verveeld hebben als zij niet uit de verte de gestalte van haar geliefde had gezien!

Zoodra zij terug was riep zij haar kamermeisje:

‘Sondjata, ik heb een zending van vertrouwen voor je; ge moet naar de hermitage gaan, waar wij gisteren den prediker hebben gehoord.’

‘Dat Vishnou ons bescherme,’ antwoordde het meisje, dat op zeer vertrouwelijken voet met haar meesteres stond, ‘hebt gij dan onzen dood besloten? De stad doortrekken? In deze brandende zon? Wanneer alle schepsels tot zelfs die babbelzieke ekster op haar stok zich te rust begeven? Kan ik niet wachten, mevrouw, totdat de zon is ondergegaan?’

‘Neen, neen, kind! Er is haast bij. Bedenk dat de hitte der zon, die gij zoo vreest, niets is bij de vlam, die mijn hart verteert. Ik, die de mannen nooit anders dan met minachting aanzag, terwijl ik mij door hen liet liefkoozen en met geschenken overladen, ik ben nu gevangen als een gazelle in de strikken van den jager. Sedert ik dien jonkman gezien heb in de straten van Mithila, heb ik mijn trotsch hoofd gebogen en mijn overwinnaar erkend.’

‘Helaas! mevrouw, ik vrees dat uw moeite vergeefs zal zijn en u een machtigen mededinger heeft in Sakya-Mouni. Men verzekert dat die mooie jongen, die u zoo betooverd heeft, zijn leven doorbrengt met zijn zinnen te versterven en Boeddha's leer te volgen.’

‘Des te beter! De overwinning zal er te schitterender om zijn. Rusten de hartstochten ooit in een menschenhart? Zij sluimeren slechts somtijds om dan later met te meer kracht te ontwaken. Ik zal Kama aanroepen, hij zal mij met zijn machtige wapens ter hulp komen, en mij de overwinning geven.’

‘Maar wat moet ik zeggen om hem in de val te lokken? Hij zal zeker weigeren mij te volgen als hij de waarheid begrijpt.’

‘Handel zoo, dat hij niets vermoedt, speel komedie zooveel het zijn moet; zet een nederig, vroom gezicht om hem te zeggen dat een lijdende ziel zijn goede raadgevingen noodig heeft. Als ik mij niet in hem vergis, zal hij spoedig komen; het overige gaat mij alleen aan.’

Het meisje zuchtte maar gehoorzaamde en, haar parasol opzettende, sloeg zij den weg in naar de hermitage.

Bhadrika muntte uit in alle kunsten van haar beroep, zij kon heerlijk op de fluit spelen, zij was een uistekende danseres en een eerste actrice. De schatten waren haar dan ook toegevloeid; diamanten van Golconda, parelen van Coromandel, zijde van Singapore, mousselines van Kosala vulden haar huis; schoon, geestig, maar bovendien tot nu toe schijnbaar harteloos had zij vele harer aanbidders tot hun laatste penning geruineerd; en nu eerst begon zij te voelen dat ook haar hart rechten bezat.

Zoodra Sondjata vertrokken was, kon zij niet rustig blijven. Zij ging heen en weer, liet mollige tijgervellen op den vloer uitstrekken, groote tjampakabouquetten in vergulde vazen zetten, ging voor den spiegel staan en haar houding en toilet bestudeeren, bedenkend hoe zij hem zou ontvangen.

Eindelijk zag zij haar bode terugkeeren, gevolgd door den prediker. De liefderijke leerling van Bouddha had het dienstmeisje op haar woord geloofd en haastte zich toe te snellen, zonder te bemerken, dat hij op eenigen afstand bespied werd door een officier van het paleis.

Den drempel van het huis overschrijdend, wierp hij een verbaasden blik rond. Deze woning, versierd met alle verfijningen van een weelderige pracht, deze binnenplaats, geplaveid met lapis lazuli, door een rose scherm beschut tegen de zon, in het midden waarvan een waterstraal uit een rose schelp omhoog spatte, alles boezemde hem wantrouwen in. De gaven der bedienden versmadend, die hem reukwerken en bloemen aanboden, ging hij ernstig voort en bleef in zijn handen de zak met aalmoezen vasthouden.

Toen hij de geblankette, geparfumeerde, opgetooide pop zag, liggende op zijden kussens, werd zijn twijfel tot zekerheid. Er was een vergissing in het spel; dit was het ongelukkige verlaten schepsel niet dat hij verwachtte te vinden. De Bhikchou[1] maakte een beweging om heen te gaan.

Bhadrika sprong op en greep hem bij de slip van zijn kleed.

'Ik bid u, verwijder u niet en verwaardig u, mijn oprechte bekentenis aan te hooren. Hebt gij het niet geraden? Uw oogen hebben mijn hart gezuiverd sedert den dag toen gij mij verschenen zijt, zoo edel, zoo schoon in uw streng gewaad. Tot nu toe wist ik niet wat liefde beteekende, mijn hart spotte met de woorden, die mijn mond uitsprak. Kama, de god met de vijf pijlen, heeft mijn hart doorboord. Den hartstocht van een koning, de rijkdommen, die men mij biedt, ik wil ze u opofferen. Alleen uw liefde vraag ik! Op dezen feestdag als alles liefde ademt, zult gij dan alleen ongevoelig zijn, o mijn welbeminde, ach werp toch die treurige vermomming der Mounis[1] weg! Er is immers niets op de wereld dat het leven waard is dan het genot.'

Neergeknield, voor zijn voeten, buiten zichzelf van hartstocht, de oogen vol vonken, kromde zij zich als een jonge panter voor de voeten van den wijze.

Met trotsch voorhoofd, minachtende lip, zag de jonkman kalm op haar neder.

'Blind schepsel,' zeide hij, 'tracht andere mannen aan uw gril ten offer te brengen; als gij verschijnt op uw balkon, schitterend van sieraden, zegepralend, bewonderend, dan vallen de mannen u te voet. Ik, leerling van Bouddha, ik keerde het hoofd vol droefheid af; door uw schoonheid heen, zie ik uw bederf; onder uw satijnen huid zie ik de wormen krielen en den tijd alles vernietigen wat dwazen eens hebben aangebeden. IJdele hersenschimmen zijn de goederen, door ons vergankelijk vleesch

1) Bouddhistische monnik.
1) Bouddhistische monnik.

gezocht. Begrijp dat er niets is buiten onze laatste verlossing anders dan ijdelheid en leugen.'

Maar Bhadrika verstond hem niet, haar geheele leven was immers slechts aan ijdel genot gewijd geweest.

'Hoe is 't mogelijk dat gij mijn liefkoozingen weigert? Heeft de boetvaardigheid dan uw bloed verstijfd? Ziet gij niet hoe schoon ik ben en hoe vurig ik u liefheb? Koningen zouden u benijden.'

Nu stiet de Mouni met een gebaar vol walg de danseres van zich af.

'Ga weg van mij, onreine vrouw! Alle Asparas van den berg Moria, alle danseressen van Indië kunnen zich de moeite besparen te trachten mij te verleiden en evenals vroeger mijn meester, ben ik gewapend tegen alle verleidingen. Maar ik draal hier te lang, ik heb haast mij te zuiveren in de wateren van het heilige meer.'

Bouddha moest met welgevallen neerzien op den heldhaftigen tegenstand van zijn leerling.

Hopeloos boog Bhadrika het hoofd.

'Ik zal mij onderwerpen, ondankbare! Gedwee neem ik uw vonnis aan, maar verlaat mij tenminste niet; ondersteun mij op het moeilijke doornige pad der deugd, ik wil de wereld verbazen door mijn boetedoeningen, nog meer dan voorheen door mijn dwaasheden en,' voegde zij er zacht bij, 'u zien, dat zal nog het geluk zijn!'

Was de wijze bereid in deze wat al te plotselinge bekeering te gelooven? In elk geval, de tijd ontbrak hem om te antwoorden, want Sondjata stoof binnen als een stormwind in een berggrot.

'Vergeef mij, mevrouw, dat ik uw onderhoud stoor! Wij zijn bespied en verraden, de heilige man en ik, door een officier van het paleis. De Pourahita is beneden en klopt aan uw deur. Als hij u verrast, zullen er groote ongelukken gebeuren. Geef mij raad, Lakchmi, beschermende godin! Wat te doen?'

'Vóór alles het hoofd niet verliezen, breng den vromen kluizenaar naar de oevers der rivier. Een boot ligt daar gereed om passagiers te ontvangen. Aldus kan de leerling van Bouddha zijn vijanden ontsnappen! Och Heer, vlucht! Uw leven is zoo kostbaar en gij weet niet hoe de jalouzie een wreeden tyran kan bezielen.'

Nog vóór zij uitgesproken had, voerde Sondjata den kluizenaar weg, het was tijd, men hoorde de haastige stappen van den Pourahita, die het huis binnenkwam. Het gevaar gaf Bhadrika haar tegenwoordigheid van geest terug en zij ontving den Brahmaan met een spottend lachje.

DE MUIS. Naar Ch. Corbineau. (Zie blz. 243.)

‘Maar ik ben er overstelpt van! Dat de nar mij nu en dan een boodschap brengt van den koning, dat is meer dan ik waard ben, maar dat de Pourahita zich verwaardigt tot mij te komen, wat een eer! Ik meende niet, eerbiedwaardige Heer, zoo hoog in uw achting te staan, gij komt ongetwijfeld uit naam des konings? Wat wil Z.M....?’

‘U behandelen volgens uw verdiensten, trouweloos schepsel, die een machtig vorst verraadt voor een ellendigen bedelaar!’

Bhadrika veinsde rond te zien.

‘Waar ziet gij dien bedelaar, Heer! Ik zie hier niemand dan u en mij.’

‘Geslepen toovenares! Tracht niet mij te bedriegen! Alsof ik niet wist, dat hij zoo juist bij u was. Men heeft hem zien binnengaan en gij hebt hem doen verdwijnen. Volg mij en gij zult mijn meester te woord staan.’

‘Niets liever dan dit! Sta mij slechts eenige minuten toe om mijn toilet te maken.’

‘Om mij te ontsnappen en hem te volgen en meent ge misschien dat het u helpen zou? Dwaze schepsels, die u verbeeldt dat een paar woorden voldoende zijn om uw misdrijven te doen vergeten en ons voor uw voeten te werpen.’

‘Als ik gewild had zou je graag voor de mijne gevallen zijn, oude huichelaar! Je hebt gelijk, de vrouwen te haten, aan wie je valsche gezicht niet bevalt.’

Terwijl de Brahmaan en de danseres elkander deze lieflijkheden zeiden, constateerde de dokter, haastig op het paleis geroepen, vol schrik, dat de koning hevige koorts had.

‘Ik heb hem nooit zoo gezien,’ mompelde de nar aan het oor van den geleerde, ‘ik beb den geheelen dag getracht zijn voorhoofd te ontrimpelen, dat bewolkter was dan de top der Vindhyasbergen.’

‘Ik begrijp het niet,’ zuchtte de arts, ‘dezen morgen werkten mijn medicijnen zoo goed en voelde hij zich zoo wel. Deze ziekte moet een zedelijke oorzaak hebben; 't is de overspanning der zenuwen, die hem zoo rusteloos maakt. Misschien zou 't hem verlichten, iemand het hoofd af te slaan of te laten ophangen. Als jij je eens opofferde, Manavaka?’

‘Ik zou je danken. Ik heb geen haast, in den godenhemel te komen. Die goden eten of drinken niet, en zetten hun gasten zeker op hetzelfde dieet.’

Daar riep Agnimitra plotseling met donderende stem:

‘Kom hier, Manavaka, ik moet je spreken!’

De arme nar snelde toe, over al zijn ledematen sidderend en bevend.

‘Hier ben ik, groote Koning! Wat verlangt u van uw nederigen slaaf?’

‘Dat je van nacht prinses Soundari vergezelt naar het kasteel der Bamboes en er zoolang blijft als zij daar gevangen zit.’

‘Barmhartigheid! Wat heb ik mijn lieven meester gedaan dat hij mij naar een kasteel zendt, waarin de Vampirs en Rakchis spoken!’

‘Lafaard, je zult er niet van sterven. 't Zou ook zoo erg niet zijn als een kwade geest je worgde, een nar is gemakkelijk te vervangen.’

‘Maar Heer! Waarom zendt u daar geen krijgsman heen? Hun beroep is het, voor niets bang te zijn, en uw nar heeft een ander. En ziet u dan niet, welk een storm er nadert? Wij zullen in het bamboebosch vernietigd worden.’

‘Zwijg! Maak je klaar voor het vertrek. Onmiddellijk na zonsondergang zal een palankijn wachten voor het paviljoen der prinses. Je zult er in stappen met haar, mijn besluit is onherroepelijk!’

De arme nar, die juist gek genoeg was om zijn beroep te vervullen, zag dat er niets anders te doen viel dan te gehoorzamen; hij liep door de tuinen naar een landelijke hut, onder het groen verscholen.

‘Pousparika mijn liefje!’ riep hij buiten adem, ‘je ziet voor je de ongelukkigste der Vedouchakas.’

De tuinierster at haar sober avondmaal, uit gekookte rijst bestaande, en vertoonde haar guitig gezicht te midden van het klimop dat de hut overdekte.

‘Zoo! Wat is er weer! Is mijn mooie vriend tot den zweepslag veroordeeld omdat hij oneerbiedig is geweest tegen den papegaai van den koning of tegen koningin Dharina, zijn twee lieve gunstelingen?’

‘Stil! Je zou iemand kippenvel doen krijgen. Misschien is het beter, gegeeseld te worden dan prinses Soundari te moeten vergezellen naar het kasteel der Bamboes.’

‘Durf je tegen mij te klagen? Mijn arme zoogzuster moest je beklagen, ik zal haar waarschuwen en wij zullen vluchten naar de kluis van Gautami.’

‘Een mooi plan heb je! Je zult niemand vinden in de kluis. De geneesheer des konings, die in zijn hart Bouddhist is, heeft de gesprekken tusschen hem en den Pourahita afgeluisterd. Hij waarschuwde Gautami dat men kwade plannen met haar had en nu is zij op weg naar het rijk van Magadha.’

‘Nu, dan ga ik ook mee naar het kasteel der Bamboes en jij zult me daarin helpen. Ik verlaat mijn prinses niet.’

‘'t Spijt me je te moeten weigeren, lieveling mijner ziel. Om uwentwille wilde ik het verschil van kaste vergeten. Ik, de vertrouweling van den grooten koning, heb de nederige tuinierster lief, maar in dit geval mag ik niet ongehoorzaam zijn, het zou mij het hoofd kosten.’

‘Goed, leelijke nar! Ik zal het buiten je stellen, ik weet nu wat mij te doen staat.’

De lampen werden aangestoken in het vrouwenkwartier, waar de Ranies vroolijk babbelden over het feest van dien morgen. De avond was stormachtig en de wolken pakten zich steeds dichter samen aan den horizon. Een palankijn stond stil voor het paleis van Soundari, eenige oogenblikken later hoorde men kreten uit het paviljoen en de prinses verscheen, voortgesleurd door zes mannen, aangewezen om haar te vergezellen. Manavaka volgde al buigende en trachtte de nicht des konings te doen bedaren. Eenige stappen verder zag men het witte kleed van den Pourahita, achter een boschje verscholen.

Het hoofd der escorte nam de tengere prinses in de armen en legde haar in de palankijn, waarvan de gordijnen langzaam werden weggeschoven.

'Wees niet bang prinses,' fluisterde een stem, 'de duisternis heeft mij bijgestaan. Als er gevaar is, wil Pousparika het met u deelen.'

Zij zweeg. Manavaka trad er op zijn beurt in, de olifant, die den palankijn op zijn rug droeg, stelde zich in beweging en de karavaan ging op weg.

De wind begon zich te verheffen en spoedig blies de storm uit alle kracht.

(*Wordt vervolgd.*)

Zomermiddag.

Helaas! Die zomer is zoo heerlijk, zoo schitterend, zoo koesterend, zoo opwekkend, maar ach! zoo kort! En de winter zoo eindeloos lang! En konden wij dan nog maar dagelijks genieten van de schoonheden en heerlijkheden des zomers, konden wij elken dag, elk uur daarvan officieel op den almanak aangewezen nu maar beschouwen als een gouden korrel van den kostbaren snoer dier heerlijke dagen, wij zouden ons niet beklagen, tevreden zouden wij den mist van den herfst, de duisternis en koude van den winter, de woede der voorjaarsstormen dragen, getroost als wij ons voelden door de herinnering aan hetgeen wij doorleefd hebben, gesterkt door de hoop op hetgeen ons een volgend jaar zal wachten.

Maar neen! hoe weinig zomer is het nog als het werkelijk zomer moet zijn. Hoe moeten wij elk vluchtig straaltje der gouden zon betalen met stroomen regen, en vlagen wind zonder nog van de verschrikkingen van donder en bliksem te spreken!

En als eindelijk de hemel eens lacht en de zon ons vriendelijk aanziet, hoe vol hoop voelen wij ons dan! Ja, nu zullen wij eerst genieten, nu begint de zomer en wij klampen ons aan het oogenblik vast, wij drinken de geurige, balsemachtige lucht met gretige teugen in, wij koesteren ons in de lekkere stralen, wij maken plannen voor morgen, wij kunnen niet gelooven, dat er iets zoo onmogelijks en ongerijmds bestaat als slecht weer, regen, wind, kou en slijk midden in den zomer.

De jonge dame op onze plaat schijnt er ook zoo over te denken, ten volle geniet zij den zomer. Droomerig uitgestrekt op de kussens in haar gondel, door den Chineeschen parasol beschermd tegen de felle zonnestralen, omringd door water en groen, de witte zwanen aan haar voeten, schijnt zij geheel en al het beeld van het zoete Niets-Doen, waartoe de zomer de bevoorrechten der aarde zoo dringend uitnoodigt.

Het tafereeltje is buitengewoon aantrekkelijk, 't is of men den zomer niet alleen ziet maar zelfs ruikt, en hoort; want het plassen der zwanen in het water, het zachte ruischen van den wind door de bladeren verhoogen de bekoring uitgaande van een zomerdag!

Lieve, jonge dame! Wij gunnen u van harte het koninklijke rustuurtje, dat gij geniet. Adem het in met volle borst, laat uw oogen te gast gaan op de heerlijkheden rondom u; want wie weet - morgen, straks misschien nog! zullen zij alle verdwijnen in stralen regen en omsluierd worden door sombere duisternis.

Dit en niets anders staat u ten minste te wachten in den genotvollen zomer van den jare 1894.

De muis.

Over het algemeen heerscht er geen groote sympathie tusschen de vrouw en de - muis. Haar genegenheid gaat gewoonlijk veel meer naar de aartsvijandin van het kleine diertje, de poes. Onbegrijpelijk, die angst en afkeer, welke men voor het muisje voelt. Op zich zelf beschouwd is het toch zoo'n allerliefst diertje; vlug en bevallig in haar bewegingen, met guitige oogjes, aardige tandjes en eigenlijk alleen behept met ondeugden allen dieren eigen. Ja, zij is snoeplustig maar toch niet erger dan de kat, wie meestal allerlei lekkernijen worden voorgediend; maar wie denkt er aan, een menu voor de muis samen te stellen als zij haar eigen voedsel niet oploopt, waarbij zij even weinig acht slaat op het mijn en dijn als de kat of de hond. Niemand is er op bedacht, haar in den kost te nemen, zij vindt nergens haar tafeltje gedekt en is dus wel verplicht te snoepen en te stelen en daardoor soms het een en ander te beschadigen.

En toch is de haat tegen de muis algemeen; terwijl de kat tot de huisdieren wordt gerekend, beschouwt men haar als ongedierte; een muizenplaag wordt als een groote huiselijke ramp beschouwd, waartegen men zich met alle middelen wapent.

Arme muizen! Hun lot is niet benijdenswaardig; hoe aardig zij ook zijn, men ziet ze het liefst als zij in doodsangst opgesloten zitten in de val.

Zie dit jonge juffertje eens aan, dat er haar nachtrust aan opoffert om ademloos van belangstelling het onnoozele muisje te bespieden, dat langzaam maar zeker den weg des verderfs opgaat, hier voorgesteld door een muizenval.

Zij voelt zich onweerstaanbaar aangetrokken door den scherpen reuk van spek, dat zich daar ginds bevindt. Muisje heeft honger, Muisje houdt van een hartig stukje spek en heeft dat in lang niet geproefd. Misschien herinnert zij zich droevige verhalen, van ouders, zusters, broers, ooms en tantes, die, ook aangelokt door zoo'n lekker geurtje, een droevigen dood stierven. Zij strijdt lang maar ten slotte overwint de lust; wie weet! misschien hebben goede menschen hier zonder booze nevengedachten haar een extraatje willen bereiden, misschien legden zij het hier ook met een andere bedoeling neer.

Ach! wat zou dat nu? Even ruiken, even tippen en likken. Muisje nadert het noodlottige werktuig, dichter en dichter. Het kind houdt den adem in, haar oogen volgen het arme dier onafgewend.

Paf!

Het klepje valt neer! En juichend klapt het meisje in de handen, terwijl het dier radeloos tegen de tralies springt.

De mensch heeft weer een triomf behaald, en Muisje is de eerste niet, die, voor een onweerstaanbare verzoeking bezwijkend, daarin den ondergang vindt.

Een veldbloempje.
Door Melati van Java. Met gravure naar H. Koch.
(*Vervolg en slot van blz.* 216.)

Wat zij daar deed?

Zij woonde in een zeer fraai, streng artistiek gemeubeld bovenhuis, zij droeg altijd donkere kleuren en glad, naar achteren gestreken haar, zij ontving de vrienden en vriendinnen van haar man met een zeer schuchtere

WIELRIJDSTERS.

en weifelende houding, alsof zij hen telkens vergiffenis wilde vragen voor haar vermetelheid van een beroemd man te hebben durven trouwen, en of zij hun zeggen wilde: ‘Ik kan 't heusch niet helpen dat ik zijn vrouw ben. 't Is mijn schuld niet.’

Natuurlijk had de tijding van Dr. Van Vinken's huwelijk veel opzien in de stad gebaard, niemand kon zeggen hoeveel stille tranen vergoten en bittere smartkreten geslaakt werden door zijn getrouwen, maar wat zeker was, allen brandden van

nieuwsgierigheid om de gelukkige uitverkorene zoo spoedig mogelijk van nabij te zien.

Madeliefje kreeg zooveel bezoek dat zij er duizelig en vermoeid door werd; 't eenige wat haar hoe langer hoe duidelijker werd, was het feit, dat haar een geluk was te beurt gevallen, waarnaar ontelbaren vergeefs gesmacht hadden, dat zij geheel onverdiend een eer had genoten, die duizend anderen beter toekwam en dat het haar voortdurende taak moest zijn zich niet beneden dat geluk en die eer te toonen.

De indruk over haar was eenvoudig:

‘Wat een onbeduidend lachebekje! Hoe kon hij verliefd op haar worden? Als geleerde lui een dwaasheid doen dan is deze nog tienmaal dwazer dan die van domme menschen!’

Dr. Van Vinken was reeds onmiddellijk na zijn huwelijk met Madeliefje's of liever Magdalena's opvoeding begonnen. Hij zeide haar op den meest beslissenden toon dat zij dit

DE BOEMAN. Naar G. Chierici. (Zie blz. 252.)

doen en dat laten moest, dat zij geen duiven er op na mocht houden, en de bloemen niet verder dan de keuken moesten komen, want hij vond ze ongezond en nadeelig in de woonkamers. Zij mocht ook niet te hard praten, om elke kleinigheid lachen, en ook niet het hoogste liedje zingen; hij zou haar boeken geven, die zij lezen moest, opdat zij samen over den inhoud konden praten.

Dikwijls vroeg Madeliefje zich af, of zij waakte dan wel droomde, als zij de lange zomermiddagen doorbracht in haar snikheet huiskamertje met een zeer degelijk boek op den schoot, in haar zwart wollen kleed met het hooge, nauwe halsboordje, terwijl haar man naar school was; dan vroeg zij zich af of 't werkelijk waar was, wat op haar kaartje stond, dat zij ‘mevrouw Magdalena van Vinken - Huart’ heette en niet meer kortaf ‘Madeliefje’, en dan gingen haar gedachten terug naar het stille bosch, onder de zacht wuivende boomtakken, waar het zoo koel en frisch kon zijn op het roodbruine mos, waarover de zonnestralen gouden schijven strooiden, en in de schuur van den Branderhof, waar 't zoo heerlijk rook naar versch hooi en naar frissche klaver.

Als zij daaraan begon te denken, kon zij geen woord meer verstaan van alles wat zij las; zij keek naar buiten en begon soms te lachen als zij de jongens rondom de waterpomp voor haar venster zag stoeien en plassen en zij begreep dat het veel prettiger zou wezen met hen mee te doen, dan hier te zitten op haar hoogen gebeeldhouwden stoel in die verstikkende lucht.

Wandelen mocht zij niet anders dan met haar man of met een paar dames, op wier omgang met haar Dr. Van Vinken zeer gesteld was; hij hoopte van deze kennismaking de beste gevolgen voor haar ontwikkeling.

Magdalena werd veel uitgevraagd bij de knappe, verstandige bewonderaarsters van haar man, maar zij was haar gezelschap niet bijzonder waard. Zij kon haar gesprekken niet volgen, of liever zij boezemden haar niet het minste belang in; dan kreeg zij dikwijls slaap of raakte verdiept in het volgen der bewegingen van een vlieg of mug langs het raam.

Dr. Van Vinken was nog geen drie maanden getrouwd of hij kwam tot de overtuiging dat zijn vrouw een zeer bekrompen verstand bezat en dat zijn taak om haar te onderwijzen en op te voeden zeer moeilijk was.

Hij besloot haar algebra te laten studeeren en bracht een vol uur door met haar eenige formules te doen begrijpen; zij zag hem angstig aan.

‘Begrijpt u 't goed?’ vroeg hij.

‘O ja, zeker!’

‘Ik weet zeer goed dat u zich verveelt als ik niet t'huis ben, maak nu deze sommetjes maar klaar, die zijn erg gemakkelijk en als ik t' huis kom zal ik ze nazien. Dat is een aardige tijdkorting. Na het eten gaan we een bezoek brengen aan mevrouw van Deelwijk. Ik groet u Magdalene!’

‘Ik moet dankbaar zijn, dat mijn man zich zooveel moeite voor mij geeft,’ dacht Madeliefje, ‘dat zeggen mama en Jo ook altijd. Papa heeft nooit zooveel moeite gedaan om mij iets te laten leeren. En ik ben erg, schandelijk dom, in vergelijking van andere dames, die niet eens getrouwd zijn.’

Zij begon aan haar sommen, maar hoe zij ook peinsde en dacht zij kon maar niet begrijpen hoe a + b gelijk kon wezen aan c - d. Zij woelde met de vingers in haar dikke blonde haren totdat deze in een krullende kuif op gingen staan, zij rekte de armen uit, wandelde eens door de kamer en toen een draaiorgel in de verte ‘Die

schöne blaue Donau' speelde, begon zij tusschen de meubels in de nauwe ruimte een deuntje te walsen.

Er werd aan de deur getikt, de meid, een jonge, vroolijke deern, zei: 'mevrouw, daar is 't meisje van dien orgeldraaier aan de deur. Och arm! zij heeft geen schoenen aan de voeten en zij zegt dat zij sedert gister niets gegeten heeft. Zal ik haar een centje geven?'

'Een centje, neen! Ik zal zelf kijken Antje.'

En zij stak het hoofd uit het raam, keek naar het havelooze, magere, bleeke kind, en kreeg de tranen in de oogen.

'Weet je wat Ant, neem het kind in de keuken en geef haar een fermen boterham met vleesch; er is immers nog vleesch in de kast? Misschien heb ik nog wel wat kleertjes voor haar! Vraag 't den vader maar eens!'

Maar kinderkleertjes had Madeliefje niet, wel nog een oude japon; vlug en handig als zij kon wezen, knipte zij een, twee, drie daaruit een japonnetje voor de kleine meid, naaide het op de machine aan elkander en hielp toen Antje het kind te wasschen en te kammen, zonder er zich om te bekreunen dat aan het middageten weinig gedaan kon worden.

Mevrouw en meid waren zóó verdiept in haar liefderijk werk dat ze geheel en al vergaten dat het vier uur was en eerst tot dat begrip geraakten, toen mijnheer t'huis komende zijn vrouw niet binnen vond, als een straffende geest in de keukendeur verscheen en op ernstigen toon zeide:

'Maar Magdalena!'

Magdalena, die stralend van ijver en pret met een spons in de hand het gezicht van het kindje afwiesch, terwijl Antje knielend waschkom en zeepbak in de hand hield, sprong met een gil overeind.

'Och, van Vinken! Ik wist niet.... ik dacht niet....' mompelde zij.

'Van wie is dat kind!'

'Van.... van een orgeldraaier.'

'Breng het dadelijk weg, Antje, waar het t'huis behoort en kom met mij mee, Magdalena!'

Magdalena droogde haar handen af, wierp een weemoedigen blik op de kleertjes, die zij pas met zooveel ijver had klaar gekregen, wenkte Antje dat zij ze maar zou meenemen voor het kind en volgde haar man naar voren.

'Hoeveel sommen zijn er af?' vroeg hij.

Met gebogen hoofd antwoordde zij 'geen enkel!'

'Madalena, Magdalena! wanneer zult gij toch eens verstandig worden en nuttig werkzaam zijn.'

't Spookte flauwtjes in Madeliefjes hoofd of 't niet

nuttiger was een arm kind te kleeden en te voeden dan te bewijzen dat a + b = c - d is, maar haar man vond het niet en die was zoo wijs, hij moest 't weten en dan zou 't ook wel zoo wezen.

Nog meer zag zij haar fout in toen er dien middag ongaar eten op tafel kwam en Dr. Van Vinken mompelde dat het niet billijk was, hem, die hoofd des huizes was en hard werkte om het noodige geld te verdienen, slecht eten te bezorgen, alleen om een orgeldraaiers kind wel te doen.

Magdalena zag het billijke der berisping in; zij scheen nu werkelijk een echte berouwhebbende Magdalena en vroeg zeer ootmoedig haar man om vergiffenis met de belofte zich nooit meer aan zulk een wandaad schuldig te maken. Hij zag genadig op haar boetvaardige stemming neer, haalde de schouders op en besloot de toekomst af te wachten.

Zoolang Madeliefje Antje had, kon zij zich soms nog verzetten met in de keuken haar waardigheid als vrouw des huizes te vergeten, dan ging zij op de rechtbank zitten en vertelde Antje, in wie zij een opmerkzaam gehoor vond, met gloeiende oogen en blozende wangen van 't heerlijke leven dat zij als meisje had geleid en vergat dikwijls zoo den tijd, dat eerst wanneer er aan de huisdeur gemorreld werd, zij tot het besef harer plichten raakte; dan werd er gauw van de rechtbank afgesprongen, Antje nam haar schuurwerk weer ter hand en mevrouw zette zich zoo kalm mogelijk voor haar lessenaartje neer, oogenschijnlijk verdiept in haar wis- of natuurkundige studiën.

Maar Ant bleef niet lang meer; eens had zij de onverantwoordelijke brutaliteit gehad de kat van een buurvrouw op te vangen en het goedige dier met behulp van de meid een rokje en een jakje aan te trekken van een oude pop, en een zakdoek om het hoofd te binden bij wijze van muts. 't Dier zag er zoo koddig uit, dat Madeliefje den lust niet weerstaan kon, het door een ander te doen bewonderen. Zij was zoo door 't dolle heen van de pret, dat zij het door de deur schoof van haar mans studeerkamer en zij zelf er achter bleef staan, om den indruk te genieten. Dit genot was echter niet bijster groot.

‘Magdalena,’ zoo klonk het, ‘me dunkt dat u mij genoeg moet kennen, om te weten dat zulke grappen niet in mijn smaak vallen. Ik verwacht dergelijke flauwe aardigheden niet van mijn vrouw. Breng dat dier weg en stuur Antje bij mij!’

Antje kwam met behuild gezicht weer uit de studeerkamer te voorschijn. Mijnheer had haar de huur opgezegd en tegen zijn vrouw sprak de dokter in geen week meer dan het hoognoodige.

In dezen tijd was het dat Madeliefje toen zij haar vurige hoop in rook zag vervliegen, de vacantie van haar man ‘t'huis’ door te brengen, op een slechte gedachte kwam.

Zij wist zelf niet, hoe 't was gekomen, maar eens, toen zij zich erg verdrietig voelde, omdat zij begreep heel dom en onverstandig te zijn en haar man in alles tegen te vallen, dacht zij of het niet beter zou geweest zijn als zij met Hans was getrouwd. Hans was wel een domme boerenjongen, maar juist daarom paste hij veel beter naast zoo'n onbeduidend schepseltje als zij. Maar dadelijk reeds kreeg Madeliefje bitter berouw over deze gedachte en 's avonds wilde zij er Onzen Lieven Heer vergiffenis te vragen, maar toen herinnerde zij zich wat haar man haar gezegd had, dat de geleerden het lang nog niet met elkander eens waren of er werkelijk een Onze Lieve Heer was, en zoo er al een ‘Hoogere Macht’ bestond, dan zou 't nog zeer te betwijfelen

zijn of zij zich wel met de belangen van ieder onnoozel menschenkind verkoos in te laten.

Na dien tijd ontstond er een leegte te meer in Madeliefjes leven; tot nu toe had zij al haar belangen, al haar kleine wenschen vol vrijmoedigheid aan haar 'Vader in den Hemel' bekend gemaakt, nu bad zij nog wel, maar het ging niet meer zoo van harte, altijd kwam zoo'n akelig duiveltje haar in 't oor fluisteren:

'Zou uw man, die zoo geleerd is en zooveel weet, hierin ook geen gelijk hebben? Ge bidt en niemand hoort immers uw gebed!'

Hoe langer 't duurde, hoe meer Madeliefje tot de erkenning kwam dat het leven toch niet verdiende door haar zoo toegelachen te worden, als zij van jongsaf had gedaan.

Dr. Van Vinken vond dat hij eer begon in te leggen met zijn werk; het dwaze onverstandige kind, dat hij tot vrouw genomen had, geleek nu langzamerhand veel meer op het beeld, dat hij zich had voorgesteld van haar te maken.

Antje was weg en de nieuwe dienstbode was een meid, minstens eens zoo oud en met minstens tienmaal meer ondervinding dan haar meesteres. Magdalena had niets meer in te brengen; mijnheer en de meid wisten alles veel beter dan zij en wanneer zij eenvoudig in alles hun beider zin deed, dan wilden zij wel verklaren tevreden met haar huishoudelijk beheer te zijn.

Zij ontving tegenwoordig de kennissen van haar man met een zeer deftig en kalm voorkomen, zij ging geregeld naar hun bijeenkomsten, die gewoonlijk een wetenschappelijk doel hadden en deed haar uiterste best om geen neiging tot slaap meer te verraden. Op de voordrachten van den doctor verscheen zij trouw, en zat op de eerste rij der toehoorderessen, zeer benijd, zeer besproken, zeer bevit. Zij zag altijd strak haar man aan en scheen geen enkel van zijn woorden te willen verliezen; niemand vermoedde echter dat zij een speld in de hand hield en zich zelf onbarmhartig prikte, alleen om wakker te blijven.

Nog werd de keuze van den lievelingsleeraar niet gebillijkt; men beklaagde hem zelfs; hij was niet gelukkig in zijn huiselijk leven, hoe kon 't ook met zulk een onbeduidend wezentje als vrouw, een echt kindvrouwtje, meer niet? Het was zijn eigen schuld, hij had een domheid begaan, maar eigen schuld plaagt het meeste en het ongeluk scheen de aureool, die zijn

hoofd omgaf, nog te vergrooten. Zijn lessen werden dezen winter echter minder druk bezocht. Zijn vurigste vriendinnen alleen vonden het een welkome gelegenheid om meer van zijn gezelschap te genieten, de kennis met zijn vrouwtje druk aan te houden; wie weet, dachten zij in haar verhevene zelfverloochening, kunnen wij haar wat vervormen, haar waardiger maken voor zijn levensgezellin.

Magdalena sprak weinig met die geleerde dames; zij begreep als bij instinkt dat elk harer woorden gewogen werd en zij vergenoegde zich haar bewonderend aan te zien met haar groote, blauwe oogen, die steeds grooter en grooter schenen te worden.

Ach, wat kromp haar hartje ineen, wanneer zij den afstand mat die haar scheidde van deze verstandige, ontwikkelde vrouwen, en wat zette zij groote oogen op als zij haar wijze gesprekken hoorde of begreep hoe boos de wereld eigenlijk was.

Eens wekte zij haar gloeiende verontwaardiging op; twee van deze dames hadden haar meegenomen om een buitengewone voordracht bij te wonen door haar man gehouden, ten voordeele van een kinderspeeltuin of iets dergelijks.

Het was een marktdag en daar zag zij een flinken boerenjongen, met een koe aan een touw, op haar afkomen.

Zij gaf een kreet van vreugde en de dames die 't juist zeer druk hadden over de nooden en behoeften van het volk en de voordeelen van kinderspeeltuinen, zagen dat haar oplettende toehoorster verdwenen was om eenige stappen verder druk te praten met een boerenjongen in een blauwen kiel; haar fijne glacé handschoen drukte op den hals van een koe en met oogen tintelend van genot en een kleur van opwinding op het gelaat, vroeg zij in een adem naar alles:

‘En hoe gaat het je vader en moeder, en het beentje van Harm en heb je nog gedacht aan mijn konijntjes? Bloeien de waterleliën dit jaar ook? En zijn er veel moerbeien aan den boom? Gaat Mijntje spoedig trouwen? Heb je een nieuwe koe gekocht en zoo ver van huis? Wat een mooi beest!’

Hans stond verlegen met het touw, waaraan de koe vastzat in de eene hand en zijn pet in de andere en stamelde:

‘Ja juffrouw, neen... ik bedoel, mevrouw! En de juffer... neen, mevrouw moet zelfs komen kijken. Onze zwarte is van den herfst gestorven, en toen zei ik tegen vader...’

‘O Hans, je moet mij veel vertellen. Kom je straks, ik woon daar en daar! Wat zeg je is de zwarte gestorven, en het kalf?’

‘Mag ik mevrouw doen opmerken, dat om drie uur de voordracht begint en 't is op slag,’ zei een der dames met een zeer spits en zeer deftig gezicht.

‘O 't is waar ook. Dag Hans!’ en zij gaf hem de hand, ‘tot straks hoor! Ik verwacht je stellig.’

En zij verwijderde zich tusschen haar begeleidsters, wie zij op haar manier een verklaring gaf van haar gedrag.

‘Ja ziet u. Hans speelde vroeger altijd met mij! Niets was hem te veel moeite voor mij, ik heb wat een pleizier met hem gehad, toen ik nog jong meisje was!’

‘Zoo, mevrouw! Ja, 't is zeker een heel voorrecht zijn oude vrienden terug te zien,’ werd op ijskouden toon gezegd.

Dien middag had Magdalena geen moeite om wakker te blijven, want zij had zooveel te denken aan Hans en aan alles wat Hans in haar herinnering terugriep.

Toen zij echter met haar man naar huis ging, sprak hij onderweg geen woord en tot de meid zeide hij op strengen toon: ‘Cornelia! als straks een boer aanbelt, zeg dan dat wij niet t'huis zijn.’

En meteen wierp hij zijn vrouw een verwijtenden blik toe die haar keel toeschroefde.

Kort daarop werd gebeld; Hans kreeg belet en hij gaf slechts een mand met versche eieren en een reusachtige krentenmik af voor ‘mevrouw’.

Madeliefje deed vergeefsche pogingen om haar tranen te verbergen; eindelijk kreeg zij een huilbui, die zij niet vermocht te onderdrukken, waarop haar man koel en ernstig aanmerkte, dat zij naar bed moest gaan, morgen zou zij wel beter en verstandiger zijn.

Verstandiger - dit werd Magdalena voortaan bij den dag; haar man en haar meid hadden weldra geen aanmerkingen meer op haar; zij was zoo stemmig en zoo stil als zij beiden het gaarne wenschten. Zelfs kreeg zij meer het uiterlijk van haar emplooi; de frissche wangen verdwenen en maakten plaats voor een matbleeke kleur, de oogen tintelden niet meer van schalkschheid en de vroolijke lach werd nooit meer gehoord, maar een droog kuchje des te meer. Zij sprong de trap niet meer bij drie of vier treden te gelijk af tot ergernis van Cornelia, maar deed het langzaam en statig, soms bleef zij halverwege rusten; als zij een draaiorgel hoorde, bekroop haar de onweerstaanbare lust niet langer om te dansen; van slaap had zij geen last meer, overdag in 't geheel niet en 's nachts wentelde zij dikwijls uren haar hoofd op haar kussen vóór zij hem vatten kon.

Zoo vond haar haar oudste broer, die met verlof uit Indië kwam en zich nauwelijks den tijd gunde zijn ouders te omhelzen, zoo'n haast had hij, het jongste zusje, zijn oogappel te zien. Hoe dikwijls had hij daar ginds in het binnenland, wanneer hij 's avonds in zijne eenzame woning zat te luisteren naar het eentonig gezang der krekels, dorst gehad naar den gouden lach van het Madeliefje, hoe dacht hij dikwijls met heimwee terug aan haar ondeugende blauwe kijkers, als hij zich moe gestaard had in de diepe, sombere oogen der Indische nonna's.

Hij wist dat zij een goed huwelijk had gedaan en verheugde er zich op, haar als gelukkig vrouwtje terug te zien, die hij als een speelsch kind had achtergelaten.

Hij kwam in de stad en liet zich naar het bovenhuis van zijn zwager brengen; juist legde Dr. van Vinken zijn vrouw het verschil uit van de middelpuntvliedende en de middelpunttrekkende kracht, toen er hard gescheld werd en een oogenblik later tot groote

ontzetting van Cornelia een heer haar bijna omverwierp, en de trap opstoof naar boven.

Een oogenblik lichtte er weer een vonkje van het oude vuur in Madeliefje's oogen; zij herkende haar broer dadelijk, maar na een vreesachtigen blik op haar man, dwong zij zich tot kalmte en beantwoordde zeer bedaard zijn omhelzing.

'Madeliefje, mijn Madeliefje, ken je mij nog?'

'Zeker Frits, hoe vaart u, mag ik u mijn man voorstellen?'

Houtzaagmolens op den Noorderdijk te Dordrecht.

Frits was de eerste, wien de verandering in zijn zuster opviel en hij verschrikte; zijn oogen schoten vol tranen van weemoed, toen hij haar lach voortdurend moest missen, den moeden blik harer oogen zag en haarkuchje telkens hoorde.

'Uw vrouw is zeer onwel, zij moet mee naar huis! Niet waar Liefje, je wilt immers gaarne.'

Zij zag haar man aan met den angstigen blik, van een opgejaagde ree, terwijl zij antwoordde:

'Als Van Vinken er niets tegen heeft.'

Van Vinken had er niets tegen, hij was met een hoogst belangrijke studie bezig en wilde liefst niet gestoord worden; een vacantie in zijn opvoedkundige taak stelde hij nu juist op hoogen prijs. Madeliefje vertrok dan met haar broer en verwonderde er zich over dat zij nu lang niet zoo blij en opgewonden was, als zij eenige maanden geleden gedacht had het te zullen zijn, wanneer zij terug mocht naar 't geen zij steeds als haar eigenlijk en onveranderd 'Te huis' had beschouwd.

Zij kwam bij haar ouders en ook deze schrikten van de verandering, die met haar had plaats gegrepen; zij hadden hun dochter na haàr huwelijk slechts ééns gezien, want Dr. Van Vinken had hun duidelijk te verstaan gegeven, dat hij van plan was

zijn vrouw en niet haar familie te trouwen en dat Magdalena zich veel spoediger in haar nieuwen kring zou wennen, wanneer zij niet telkens herinnerd werd aan haar vroegere omgeving.

Den volgenden dag kwam Hans haar bezoeken, zij ontving hem vriendelijk doch op een afstand; alles wat haar kort te voren nog zooveel belang had ingeboezemd, liet haar nu koel en onverschillig. Het waren heerlijke hoewel koude voorjaarsdagen; met moeite was zij er toe te bewegen, op den arm van haar broer een wandeling te maken. Het liefst lag zij op de kanapé in de huiskamer; haar moeder vroeg in haar bezorgdheid, of zij wel gelukkig was.

‘O, Van Vinken is zoo goed voor mij, hij doet alles om mij verstandig te maken en ik geloof dat ik het nu ook langzamerhand zal worden. Als ik maar alles doe, wat hij en Cornelia zeggen.’

‘Maar kind! vergeet toch niet dat jij de meesteres bent en Cornelia is je ondergeschikte.’

‘Ja, dat weet ik wel, maar zij kan alles veel beter dan ik in 't huishouden, want ik merk 't hoe langer hoe meer, ik ben een dom, onverstandig kind, niets anders, maar nu gaat het beter.’

Als zij samen door tuin of bosch wandelden dan keek zij naar de bloemen alleen om zich hun Latijnschen naam te herinneren.

Frits werd ernstig boos op zijn zwager; wat de ande-

ren reeds sinds lang flauw vermoed hadden, sprak hij op zijn Indisch rondweg uit.

‘'t Is een domme streek geweest, die twee te laten trouwen. Zij hoorden niet bij elkaar, die vervelende kwast heeft ons Madeliefje geheel bedorven.’

‘Madeliefje, ik heb je veel liever zooals je vroeger was,’ zeide hij eens.

‘Dat kan je niet meenen Frits. Je moest die andere dames uit de stad eens zien.’

‘Daar wil ik niets van zien. Die zijn niet waard je schoenen toe te knoopen.’

‘Och kom, dat weet ik wel beter.’

‘Zullen we naar den Branderhof gaan?’

‘Neen,’ zeide zij met iets onrustigs in de oogen, ‘neen, dat wil ik niet.’

‘Hans heeft zooveel om je te laten kijken, 't stelde hem zoo te leur, dat je zoo onverschillig was en niets wou zien.’

‘Waartoe dient dat? Van Vinken heeft het niet graag en ik ook niet.’

‘En waarom dan toch?’

‘O je moet het mij niet vragen! Ik kan het niemand zeggen, ik voel me zoo slecht en ik weet niet eens of er een Onze Lieve Heer bestaat, wien ik om vergiffenis kan vragen.’

En groote tranen rolden over haar wangen.

Aan hare moeder vroeg zij eens toen zij alleen waren;

‘Mama, weet u zeker dat er een Hemel is, daarboven?’

‘Maar kind, hoe durf je dat vragen. Wie heeft je gezegd van niet?’

‘In de stad zegt ieder dat het niets is dan lucht, wat wij boven ons zien en die sterren zijn geen oogen van engelen, zooals ik vroeger dacht, maar groote, groote werelden, veel grooter dan de aarde. 't Is alles zoo anders dan men denkt, als men nog klein is en ongetrouwd.’

En zij begon plotseling hevig te snikken.

‘Wordt het geen tijd om naar de stad terug te gaan?’ vroeg zij nadat zij een week thuis was geweest. ‘'t Past niet voor een huisvrouw, zoolang weg te blijven.’

‘Je bent me een mooie huisvrouw, zeide Frits met een pijnlijke poging tot scherts. ‘Ze kunnen 't best zonder je af.’

‘Ik zal 't wel worden, mettertijd!’

Wanneer zij in een dikken doek gehuld, op den arm van haar broeder geleund, de dorpsstraat zachtjes op en neer wandelde, dan kwamen haar de kennissen van vroeger dikwijls tegen. Velen hadden haar reeds een bezoek gebracht, maar zij ontving slechts weinigen; 't vermoeide haar te veel. Niemand kon echter zonder medelijden de verandering zien, die van het vroolijke, wilde kind zulk een lijdende, zwakke vrouw had gemaakt.

De jongelui vooral, die allen vroeger Madeline een jolige, gezellige meid hadden gevonden, gaven gaarne Frits gelijk, wanneer deze verzekerde dat het alles de schuld van dien lammen kerel zijn zwager was, die had het Madeliefje bij gebrek aan lucht en licht doen verdorren.

Eens was 't een heerlijk dagje in Maart; voor 't eerst voelde men dat het de lentezon was, die haar vroolijke stralen over de boomen en weiden uitstortte; de heesters hadden reeds dikke roode knoppen, het gras kreeg een frisschen. scherp groenen tint en hier en daar kwam een nieuwsgierig blaadje naar buiten gluren. De vogels tjilpten met een drukte alsof zij haast hadden elkander alle voorbijgegane ellende van den winter te vertellen.

‘Nu moeten we eens het bosch in, Liefje!’ zeide Frits, ‘daar helpt niets aan. 't Is zoo lekker daar buiten.’

Madeliefje rilde nog ondanks het zoele zuidewindje en ondanks de warme doeken waarin mama en Jo haar gewikkeld hadden; langzaam ging zij met Frits door het tuintje en langs het voetpad tusschen twee groene hagen naar het bosch. De jonge vrouw werd spraakzamer, zij luisterde naar de vogels en wees haar broer een boom, waaronder zij vroeger zoo gaarne had gezeten, en de plek, waar zij altijd de eerste viooltjes plukte. Maar nu waren ze er niet meer, hoe Frits ook zocht.

Toen kwamen zij op den Branderhof, de boerin stond voor de deur in de waschtobbe te plassen.

‘Ha! de juffer!’ riep zij vroolijk uit en toen ‘Hans! Hans!’

Eerst moest Madeliefje rusten, maar zoodra Hans verscheen, groette zij hem met een vriendelijken glimlach, hij bracht haar een glas versche melk van ‘de rooie’ en zijn zuster klutste een versch ei voor haar en zij, die te huis noch melk, noch eieren meer beliefde, nam alles nu dankbaar aan.

Zij begon weer belang te stellen in haar vroegere liefhebberijtjes; zij keek naar de dieren, die haar vroeger allen kenden maar nu vergeten waren, zij vroeg naar Hans zijn ‘plantages’, zooals zij vroeger zijn bloembedden noemden, en zag hem verwonderd aan, toen hij antwoordde dat hij ze in het laatste jaar geheel had verwaarloosd. Piet, de jongste zoon van het huis, speelde een stukje op de harmonika en nu was zij voor een oogenblik weer gehéel het oude Madeliefje. Haar oogen schitterden.

‘Wil je gaan dansen, zus?’ vroeg Frits.

‘Neen, ik ben nu niet sterk genoeg, maar ik wil flink in de buitenlucht wandelen en veel melk en eieren gebruiken, dan word ik spoedig weer de oude. Geloof je ook niet, Frits, en jij ook Hans!’

Beiden knikten van ja, maar met een bedroefd en bezorgd hart.

Toen Madeliefje weer heén ging, reikte kleine Dientje haar een ruikertje viooltjes over, zij bloosde van genoegen.

‘Daarom kon ik ze niet vinden,’ zeide ze vriendelijk en kuste het kind, maar haar blik zocht Hans, die zich verlegen omdraaide en naar een paar wolkjes kijkend, de opmerking maakte, dat de wind niet gauw weer ‘hoog’ zou worden.

Dien avond was Madeliefje opgewekter dan zij 't in lang was geweest; telkens rook zij aan de viooltjes en zeide:

‘'t Is toch jammer dat mijn naamgenootjes later komen. Ik verlang er zoo naar, ze weer te zien.’

‘Maar er valt niets aan te ruiken, Madeliefje!’

‘Och dat spijt me zoo, maar dat doet er niet toe. Ik wou dat ze er reeds waren.’

Dien nacht echter kreeg Madeliefje een hevige koorts en ijlend riep zij telkens:

‘Och laat me hier blijven! Ik wil niet naar de stad terug!’ en dan herhaalde zij allerlei brokstukken uit de geleerde boeken, die zij had moeten lezen tegelijk met de lievelingsnamen van haar konijnen en duiven.

Na dien koortsaanval werd Madeline bij den dag zwakker; haar man kwam over, zij zag hem met een verschrikte uitdrukking in de oogen aan.

‘Kom je me halen? Ik ben zoo bang voor Cornelia. Laat me nog wat hier blijven!’

Dr. Van Vinken vond het opperbest, dat zijn vrouw zoolang zij ziek bleef, bij haar ouders vertoefde. Hij was er niet op ingericht een zieke te verplegen. 't Speet hem zeer dat Magdalena zoo naar was; zij kon zeker de buitenlucht niet goed verdragen, want in de stad scheelde haar nooit iets.

Hij zat naast haar op de kanapé en vertelde haar zeer veel van de kennissen en van de lessen, van het zware examen dat juffrouw P., door hem voorbereid, had doorstaan en van de onderwerpen, die hij op zijn damescursus behandelde. Madeline luisterde aandachtig en zij deed haar best belangstellend te zijn maar toen haar man met een zeer vormelijken kus afscheid genomen had en vertrokken was, bleef zij als vermoeid en verlicht tegelijk achterover liggen.

‘Is hij weg?’ vroeg zij,

‘Ja, moest je hem nog iets zeggen?’ zeide Jo.

‘Neen, hij schijnt me niets te missen, niets! En ik heb toch zoo mijn best gedaan, maar ach! ik ben tot niets goeds in staat. 't Ergste is dat ik volstrekt geen lust heb om weer op nieuw te beginnen. Ik kan 't toch niet doen zooals 't behoort. Ach, gij zijt allen zoo lief voor mij geweest van vroeger af, maar 't was niet goed, daarom deugde ik voor niets anders.’

‘Je deugde niet voor dien man en voor zijn blauwkousen,’ riep Frits verontwaardigd uit.

Jo gaf hem een wenk om te zwijgen, maar Madeline glimlachte.

‘Och’, zeide ze, ‘er zijn zulke rare modellen bij, ik zou dikwijls zoo'n lust hebben gehad ze uit te lachen, maar 't mocht niet, zei Van Vinken altijd, men moet niet op uiterlijkheden letten. Hij heeft zooveel op met die dames. Zij weten zooveel, o zooveel!’ en zij rilde.

't Duurde niet lang of Madeliefje kon nauwelijks meer het bed voor de sofa verlaten, zij verminderde bij den dag, maar altijd bleef zij even geduldig en vriendelijk; zij lachte niet meer tegen de wereld zooals zij steeds had gedaan van het wiegje af, maar een glimlach gaf zij nog altijd aan ieder, die haar een versnapering of afleiding bezorgde.

't Was het laatste wat zij nog geven kon.

Zij sprak niet veel en dan nooit meer over iets, wat op het laatste jaar van haar leven betrekking had, maar voor elke bloem, voor elk nieuwtje uit tuin, bosch, of duiventil had zij een woordje van belangstelling over.

Eens kwam Hans op een morgen vragen hoe 't met de jonge mevrouw was; de moeder deed de deur voor hem open met betraande oogen en natte wangen.

‘Och Hans, 't gaat bij het uur achteruit. Wil je ze ook zien?’

‘Als het niet te vrij is, mevrouw!’ antwoordde de knaap en veegde eenige minuten lang zijn voeten op de mat af.

Mevrouw ging hem voor in de tuinkamer, die voor ziekenvertrek was ingericht; voor de glazen tuindeur lag Madeliefje in een lossen, witten peignoir op een ruststoel uitgestrekt, haar mooi blond haar hing in een dikke vlecht, over haar schouder, op de borst, zij kon de zwaarte daarvan niet eens meer op haar hoofd verdragen.

Zij zag er nu zoo jong, zoo echt kinderlijk uit als een meisje van dertien jaar, juist zooals zij was toen zij met haar ouders voor 't eerst op het dorp kwam.

‘Liefje, Hans wilde je goeden dag zeggen,’ zeide de moeder en deed haar best een vroolijk gezicht te zetten.

‘Dag Hans’, en zij reikte hem haar klamme hand. ‘Wat heb je daar? O madeliefjes! Ach, wat ben ik daar blij om!’

Een zachte blos steeg onder haar witte huid op en verlichtte die teeder, juist zooals een albasten lamp zich rozig kleurt, als het licht daarbinnen ontstoken is.

‘Hans, hoe jammer dat die duif van mijn trouwdag niet terug gevonden is! Maar ach, 't was ook beter wij konden toch geen duiven houden. Mijn man heeft ze aan den dierentuin gegeven. Ze zeggen dat het een mooi exemplaar was van.., van... de klasse... neen, de familie... maar ach! ik ben zoo dom, ik weet niets meer... O wat zal ik weer veel moeten aanleeren, als ik terug ben.’

Hans sprak geen woord, later zeide hij: 't was of hem een stuk roggebrood dwars voor de keel had gezeten.

‘Ik wil gauw beter worden, Hans,’ ging zij voort, ‘dan zal het wel heel warm zijn en dan gaan we roeien op den vijver, om de waterleliën te zien. O wat zijn die madeliefjes toch mooi en frisch! Ik dank je wel Hans! ik dank je!’

Toen keerde hij zich gauw om en drukte zijne beide vuisten met geweld in de oogen en buiten gekomen groette hij niemand, en stormde de deur uit en wierp die met zoo'n slag toe, dat de arme zieke er van opschrikte.

‘Ik geloof toch dat ik beter had gedaan, altijd zoo'n lachebekje te blijven,’ sprak zij eenige uren later, altijd nog met de bloemen in de hand, ‘ik was er niet voor bestemd, verstandig en geleerd te worden. 't Is of men zoo'n madeliefje in een japanschen bloempot overplant, zooals Hans eens gedaan heeft, daar deugt het niet in, 't moet buiten blijven in het gras en nergens anders.’

Zij sprak niet veel meer, soms vouwde zij haar handen en zeide haar kinderlijke gebeden op; elke twijfel,

elke herinnering aan de vreemde dingen in de stad gehoord, scheen uit haar kindergeest weggevaagd.

'Laat de kleinen tot mij komen,' fluisterde zij eens, 'o ja, ik ben ook een kleine, een kind gebleven mijn leven lang! Daarom mag ik zeker komen in dien mooien hemel, ik geloof dat het daar een tuin is, een groote, heerlijke tuin en geen stad!'

Zoodra de toestand werkelijk zorgwekkend werd, ontbood men Dr. Van Vinken. Hij kwam onmiddellijk, maar zij herkende hem niet meer en eenige uren later liet zij als een geknakte bloem het hoofdje hangen en sliep zacht en rustig in, met een glimlach op de lippen. Lachend had zij het

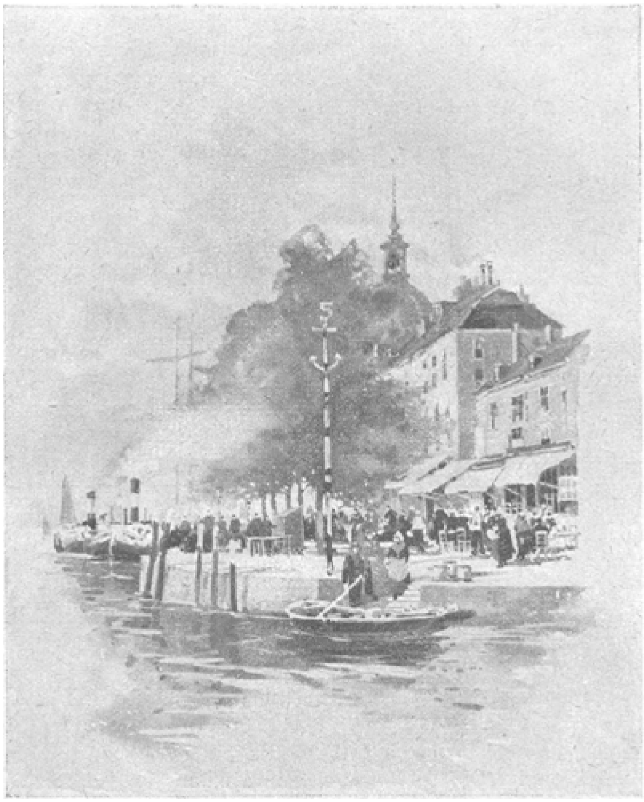

De kaden van Dordrecht.

leven begroet, en zij had voortgelachen zoolang men haar dien lach niet tot een fout aanrekende en nu lachte zij zelfs den dood toe.

Op den dag van de begrafenis was 't heerlijk weer, op het zwarte doodskleed zette zich een vogeltje neer en zong vriendelijk en vroolijk den heelen weg door, dien het Madeliefje voor 't laatst op de aarde maakte, en de takken der met een groen dons overtogen boomen sprongen voor een oogenblik terug, om de hooge lijkkoets door te laten. Haar vader en broers hielden zich zeer slecht bij de begrafenis, heel anders dan haar echtgenoot, die zijn smart droeg als een man, hoewel hij er toch veel spijt van had, dat Magdalena nu juist sterven moest, nu hij eer en genoegen aan zijn werk ging beleven en zij zoo verstandig en gewoon begon te worden.

Bijna het heele dorp woonde de plechtigheid bij, maar Hans van den Branderhof zag niemand.

Tegen den avond echter toen mevrouw Huart en haar dochters het graf harer lieveling kwamen bezoeken, vonden zij het bedekt door een wit kleed en naderbij gekomen, zagen zij dat het niets dan madeliefjes waren.

‘Dat heeft Hans gedaan,’ snikte de moeder.
Ja, Hans had alle weiden geplunderd, om Madeliefje te doen rusten onder haar naambloemen.

Den volgenden winter hield Dr. Van Vinken zijn voordrachten met een rouwband om zijn linkermouw en een andere gespannen om zijn hoed en nooit was zijn damescursus nog zoo druk en trouw bezocht geweest.

De boeman.

Ja, die boeman is altijd het schrikbeeld der kinderen geweest, vanaf de dagen van onzen goeden Hieronymus van Alphen en nog veel vroeger.
De Saraceensche moeders brachten eenmaal haar schreeuwende kinderen tot zwijgen door hen te bedreigen met Richard Leeuwenhart. Ouders en meesters hebben altijd een hulpmiddel van zeer twijfelachtige opvoedkundige waarde gevonden in den boeman, die de stoute kindertjes meeneemt in zijn zak, die hen met de roede bedreigt, hen opeet en wat er van dergelijke lievigheden meer zijn.
Paedagogen hebben dikwijls tegen dit verkeerde element in de opvoeding met kracht geijverd, maar steeds met bitter weinig succes. Telkens wanneer moeders en kinderjuffrouwen door de grillen der lieve kleinen tot wanhoop worden gevoerd en als alle middelen om hen tot kalmte te brengen falen, wordt de boeman er bij geroepen en, vooral als hij blijken van zijn aanwezigheid geeft, niet zonder vrucht.
Hier zijn het de kinderen zelf, die piepen zooals de ouders zingen; een masker van het leelijkste soort is voldoende om op de opgewekte fantaisie van klein zusje te werken en een boeman voor te stellen, die het kind tot wanhopigen angst voert. Het succes is echter van geheel tegenovergestelden aard. Zusje speelde zoet met de poesjes, die zij voederde; nu zijn de sluizen los, haar geschreeuw zal zoo spoedig niet geëindigd zijn. De katjes nemen de zaak kalmer op, een kijkt het monster nieuwsgierig aan, een ander vergeet er haar ontbijt niet door, een derde verwaardigt zich niet eens er naar te zien, een vierde alleen schijnt bescherming te zoeken bij het verschrikte meisje, dat op haar beurt alleen redding verwacht van den grooten broer, die hartelijk lacht om haar angst.

't Is een aardig tooneeltje uit de kinderwereld, geheel en al op het leven betrapt.

Een Engelschman over Dordrecht. Met drie illustratiën.

Het is aardig en interessant, van vreemdelingen te hooren, welk een indruk ons land op hen maakt, soms verhalen zij er wonderlijke dingen van, soms echter onderscheiden zich hun beschrijvingen door sympathieke waardeeringen zooals het geval is met onderstaande schets van Walter Armstrong, die onlangs in het Art Magazine verscheen.

Een brug voor voetgangers in Dordrecht.

De schrijver is blijkbaar een schilder want hij behandelt alles wat hij ziet en hoort uit een artistiek oogpunt.

'Iederen keer dat ik naar Holland ga,' zegt hij, 'verwonder ik mij over het gebrek aan populariteit dat het bij de Engelsche touristen geniet. Het ligt vlak voor onze deur. De reis naar Den Haag is veel aangenamer dan die naar Parijs en niet veel langer, terwijl zij veel minder kost. Eens in Den Haag, kunt gij logeeren in een hotel, uitziende op een hertenpark, en van daar kunt gij bij dag het voornaamste gedeelte van Holland doortrekken.

Westwaarts kunt gij met het Rhijnspoor naar Gouda gaan met zijn kaasmarkt en zijne wonderbaar gekleurde ramen, naar Utrecht en naar de schilderachtige, weinig bezochte stadjes Nijmegen, Arnhem en 's Hertogenbosch. Vijf mijlen ten zuiden verheffen zich de torens van Delft met hun herinneringen aan Willem den Zwijger, Vermeer en De Hoogh boven de vlakke velden. Vijftien minuten in den trein brengen u naar Rotterdam langs de distilleerderijen van Schiedam; nog twintig minuten, en

gij komt aan het juweel van Zuidholland, het betooverende stadje aan de Maas, dat de geboorteplaats was van Cuijp.

Elk van deze plaatsen kan men bezoeken en zien - zooals vacantiereizigers zulke dingen zien - tusschen ontbijt en diner in uw Haagsch hotel, en terwijl gij in den trein zit behoeft gij nooit te lezen. Tusschen April en October is het Hollandsche landschap heerlijk, de lucht is hoog en het oog dwaalt mijlen ver door de heerlijke vette weiden, alle mogelijke bevallige bijzonderheden onderweg opmerkend.

Op den voorgrond helpen de ooievaars, reigers en troepen meeuwen, de koeien en pootige paarden een vreemd en toch gezellig aanzien te geven aan het tooneel. De verre vlakten van groen worden afgewisseld door de roode zeilen der schuiten op de onzichtbare kanalen en door de windmolens - of liever windpompen - in hun onafgebroken reeks, die zich eindelijk in den horizont oplost.

En de boerderijen, met hun overdekte hooibergen, hun groepjes boomen en de greppel die hen omringt, zijn nog geheel dezelfde als toen Paulus Potter ze 2½ eeuw geleden bezocht. Nergens, zelfs niet in Touraine of in de Schotsche Hooglanden, of op de lijn tusschen Neurenberg en Weenen wordt het oog meer aan het venster geketend dan op den Hollandschen staatsspoorweg.'

Ons komt deze verklaring van den verrukten Engelschman wel wat zonderling voor; hoe dikwijls klagen wij niet over de vervelende eentonigheid van het Hollandsche landschap, dat ons niets anders vertoont dan weiden met koeien en koeien met weiden, en deze vreemdeling stelt ze op een lijn met de schoonste streken van Europa. De zaak is maar hoe men ze ziet en wil zien; wij kunnen in dit opzicht veel van den heer Armstrong leeren.

'Het land is een doorloopend schilderij. Een der elementen van zijn bekoorlijkheid ligt in zijn zichtbaarheid, in de ruimte van het panorama, en in het prachtige perspectief van witte wolken en blauwen hemel daarboven ontrold. Een ander schuilt in de gelukkige groepjes, waartoe de dingen samengevoegd zijn terwijl gij hen voorbijsnelt. Een derde element is de heerlijke kleur. De groene velden afgewisseld door strepen van blauw waar de lucht zich in de greppels spiegelt, de purperbruine huizen met hun rood en groene blinden, de roode daken, de witte en groene palissaden, de gele zeilen der schuiten, de zwarte kolossen der windmolens met hun witte armen, de zwart en witte koeien, hier en daar door een roode afgewisseld, dit alles maakt een palet uit, door de natuur harmonisch gebruikt op haar eigen geheimzinnige manier, en de indruk wordt niet verbroken als gij een stad binnentreedt.

De kleur volgt u in de straten. Rotterdam en Amsterdam zijn eentonig, maar de andere oude Hollandsche steden schijnen even zoovele schotels te zijn van verschillende vruchten. Levendige contrasten, door de vochtige lucht gedempt, ontmoeten u bij elke kromming van den weg. De Hoogh is altijd rondom u. De zeventiende eeuw heeft zich uitgestrekt tot de negentiende, en ontelbare gezichten openen zich voor uw oogen, die niets anders noodig hebben dan een kleine verandering in het costuum om te gelijken op de schilderijen van Van der Heijden en Vermeer.

Binnen de laatste tien of vijftien jaren hebben de architecten op groote schaal gewerkt. Rondom Amsterdam, Den Haag en Rotterdam zijn huizen als paddestoelen uit den grond opgerezen. De schrijver van G o d ' s f o o l '[1)] verklaart ernstig dat de dunheid hunner muren een slechten invloed uitoefent op den verkoop der couranten en boeken. De muren zijn zoo dun dat drie familiën zich vereenigen om een courant of een boek te koopen. Deze worden gelezen in het middelste huis, terwijl die aan weerskanten toeluisteren. De uitgevers klagen hun dan aan, maar deze dingen geschieden alleen in de drie hoofdsteden. In Haarlem en Leiden, in Delft en Dordrecht, kunt gij nog wandelen rondom de mooie tuinen die de oude muren hebben vervangen en weinig rondom u hebben wat op baksteenen en cement lijkt. Deze steden liggen

1) De heer Schwartz, die onder den pseudoniem van Maarten Maartensz verscheidene Engelsche romans schreef, die in Holland spelen en in Engeland grooten opgang maken.

als eilanden in het hun omringende groen, dat tegen hun aan schijnt op te springen als de zee op de kust.

Misschien, in tegenspraak met hetgeen ik bij het begin heb gezegd - doen zij, die naar Holland voor het eerst gaan het beste met Dordrecht te beginnen want het karakteristieke van het land is daarin vereenigd als in geen enkele andere stad en zij moeten daarheen gaan over de Maas. Gij komt in Rotterdam van Harwich aan, juist bijtijds om te ontbijten, dadelijk kunt gij aan boord van de stoomboot gaan, die dicht bij het Rhijnstation vertrekt en binnen twee uur zijt gij op uwe bestemming. De arm van de Maas door de boot bevaren is bijna zoo wijd als de Theems bij Putney. Gij houdt onophoudelijk op aan kleine aanlegplaatsen en gij hebt als regel een soort van chassé-croisé te dansen met de vloten van zeilschuiten die naar Rotterdam varen. Als gij acht of tien mijlen hebt afgelegd, zult gij boven de vlakte aan uw rechterhand een vierkante massa zien oprijzen, waarin gij als gij een kenner zijt van schilderijen een vriend zult herkennen.

De kerktoren van Dordrecht is schijnbaar onveranderd sinds de dagen van Cuyp; zijn eenvoudige lijnen worden nog bekroond door de vier zonnewijzers in hun poovere lijsten en de baksteenen conterforten zijn nog juist zoo als zij werden achtergelaten na de onheilen der Spaansche bezetting. Een half uur later, nadat gij dit land hebt gezien, komt het kanaal dat gij tot nu toe gevolgd zijt, met rechte hoeken in een veel wijder uit. Verder op, laag op het water gelegen, verschijnt Dort in de boomen verscholen. Een dom van groen koper, de kerktoren, een paar reusachtige windmolens en de masten van schepen verrijzen boven de daken, maar alles wordt haast vernietigd door de kolossale bogen van de spoorwegbrug aan onze rechterhand. Deze brug met haar zuster in Rotterdam en haar grooten broeder over het Hollandsche Diep is veel minder leelijk dan de meeste ijzeren viaducten, maar haar grootte doet alles in het niet verzinken. De stoomboot maakt haar weg door het wijde, met schepen bezaaide kanaal en komt tot onder den koperen Dom. De bel klingelt en gij stapt aan land tusschen een menigte tengere mannen met witte pantalons en zijden petten en vrouwen met de fladderende kappen en onmogelijke kurketrekkers aan het voorhoofd, de Zuidhollandsche kleederdracht.

Het beste hotel in Dordrecht ligt juist voor u en na een kamer genomen en uw valies neergezet te hebben kunt gij door straten wandelen zoo schilderachtig als de Venetiaansche kanalen.

Het eerste wat gij zult opmerken als gij uw bezoek niet te lang uitstelt is de beleefdheid van het volk. Vele welgekleede menschen, en alle dragers van het een of andere uniform, zullen u groeten als een gast, wien men het welkom toewenscht. Toen ik het eerst in Dordrecht kwam, een jaar of twaalf geleden, was deze gewoonte algemeen en mijn hand moest onophoudelijk mijn hoed aanraken. Nu is zij minder algemeen en over eenige jaren denk ik zal het een zaak uit het verleden zijn. Niet lang geleden heerschte dezelfde aangename gewoonte in de kleinere kijkplaatsen bij ons. Hawthorne was er verrukt over in Lichfield. Het toenemende in onbruik geraken daarvan in steden als Dort komt dunkt mij minder voort uit het toenemend aantal reizigers als uit hun verzuim om de groeten te beantwoorden. Het is ongemakkelijk telkens zijn hoed aan te raken en gemak is een moderne god!

Dordrecht heeft twee lange, bochtige straten - een daarvan gaat van de kade naar het station, de andere van de kade naar de kerk. Het voornaamste verschil tusschen hen en een straat in Den Haag bijv. bestaat in de zeldzaamheid der voertuigen. Een tramwagen sukkelt om de twintig minuten of zoo langs den eenen weg; langs den anderen gaan niets anders dan handkarren, met nu en dan een trouwstoet of een begrafenis. Het overige van de stad is een en al brug en gracht, met hun daarlangs liggende kaden. De bevolking op het water moet bijna even dicht zijn als in de huizen. De binnenhavens zijn met elkander en met de langere kanalen verbonden door verscheidene kortere grachten en alles is overvuld met kanaal- en rivierschuiten.

Sedert de middeleeuwen heeft Dordrecht gebloeid. Dank haar gemakkelijke verbinding met de zee, met Holland en België en met alle landen door den Rhijn bediend, is zij een verzamelplaats geweest voor hout uit het Schwarzwald, voor wijn van den Rhijn, voor de handwerksvoortbrengselen van elke stad, die door de talrijke armen der Maas kon worden bereikt. En zoo zijn haar kaden tooneelen van nooit eindigend gewoel.

Niets in Europa is schilderachtiger dan het gezicht zuid-westwaarts over de haven, die in haar boezem ligt. Dit moet men tweemaal per dag genieten. Gij moet daar gaan op den vollen middag als de zon - niet uit een wolkloozen hemel - neerschijnt op de vroolijk beschilderde schuiten en den zwerm menschen, daarop samengepakt, op de meiden die langs de winkels drentelen, op de sjouwerlui die de zware schepen ontladen, welke, wie weet van hoe verre, hier zijn aangeland, op den flikkerenden band van water, dat het eenige is wat wij van de haven zelf zien; op de lage huizen elk met hijschblok en zijn gapenden zolder daarboven en zijn huisvrouw beneden wasschend of breiend, op zijn cirkel van boomen en op de groote kerk, aan het einde hoog oprijzend ten hemel als een waakzame moeder.

Onder de zon vormt dit alles een beeld overvloeiend van vroolijkheid en leven maar het tooneel is nog aantrekkelijker als de schemering invalt. In de kleur schuilt Dort's grootste bekoorlijkheid, en kleur komt niet tot haar recht als de zon nog hoog boven den gezichteinder staat. Het is later, als de laatste stralen den toren der groote kerk vergulden, als de roode daken, de groepen grauwe zeilen, de donkerroode vlokken, waar schipperskleeren te drogen hangen, de groene wanden van de schuiten met hun vroolijke wimpels, de schitterende tinten van glimmend koper, het donkere loof der boomen en de achtergrond van de verweerde purperen steenen, in een heldere doorzichtigheid worden gezet en samen in een rijke symphonie van kleuren zingen.

Eenige der huizen van Dordrecht tarten zeer vermetel het noodlot door hun minachting van hun eigen zwaartepunt. Het is iets zeer gewoons om een gewoon

huis vier voet buiten zijn loodlijn te zien. Juist achter het hotel zijn er twee, die een afwijking vertoonen van meer dan een gevel aan den top, gemeten door nieuwe gebouwen naast hen. Zulk een vertooning herinnert iemand aan de legende, die verhaalt dat toen de Maas den 18 November 1421 zijn dijken verbrak, de stad *en bloc* van haar standplaats werd gerukt, zoodat haar buren eenige moeite hadden ze den volgenden morgen terug te vinden. De zonderlinge ligging der stad is aan diezelfde overstrooming te danken. Zij ligt op de noordelijke punt van een driehoek in een eiland, omringd door de muren der Maas en is de hoofdstad van een kleinen Archipel, den Biesbosch genoemd.

Eenige van de Dortsche waterwegen lijken zeer veel op een Venetiaansch kanaal. Een van zulke lange waterstraten leidt van het midden der stad naar de kerk. Huizen komen er van achteren op uit aan beide kanten, het water spoelt langs hun muren en de kooplieden leveren hun waren af juist zooals zij het in Venetië doen. Hier en daar leidt een brug van een laan aan den eenen kant naar een andere aan den overkant en geeft een aardig uitzicht. Hier ligt de bekoorlijkheid weer geheel in de kleur. Kleed deze purperen huizen met hun heldere daken, hun vroolijke blinden en hekken in den walm van Manchester en gij zult niets schilderachtigs meer zien. De omstreken van Dort hebben een aantrekkelijkheid van geheel verschillend soort. In de zomermaanden speelt een militaire kapel op het station en daar wandelt het volk op en neer. Rondom de stad, op de plaats der oude wallen is een bosschage geplant - een kronkelende rij boomen met een gracht aan elken kant. Kleine bruggen zijn na elke paar meters over het water geworpen en elke brug leidt naar het een of andere kokette landhuisje met een fantaisienaam als ‘Mijn Lust’, ‘Alwijsheid’, ‘Als ik kon’, zijn onder hen, die ik mij herinner - boven de deur geschilderd.

Nu en dan verbreekt een reusachtige windmolen - om hout te zagen gewoonlijk - de rij, een overblijfsel van den tijd toen de stadswallen hoog boven de vlakte stonden; als gij de Maas nadert worden de molens talrijker en de huizen onaanzienlijker, totdat gij eindelijk aan het ondereinde der kade komt, waar kleine houten winkels in het water reiken.

Er is nauwelijks meer ruimte over om te spreken van den historischen roem van Dordrecht, van de eerste

vergadering der afgevaardigden van de Vereenigde Nederlanden in 1572, van de beroemde Synode die den nationalen godsdienstvorm vaststelde en van andere gebeurtenissen door Motley verhaald, maar iets moet er nog gezegd worden van Dordrecht's voornaamste herinnering op kunstgebied.

Zij is de geboorteplaats van Albert Cuyp. Hij woonde meestal in een landhuis - wij kunnen het geen buitenplaats noemen - in den omtrek, Dordwijk genaamd. Men denkt dat hij alleen als liefhebber heeft geschilderd en van beroep brouwer is geweest. Zijn voorganger en voorbeeld was Jan van Gogh, wiens herhaalde keuze van Dordrecht

GENERAAL P.P.H. VAN HAM. †

tot onderwerp zijner stukken bewijst dat de beide mannen veel gelegenheid hadden om elkanders werk te zien en te waardeeren.

De toren van Dordrecht verschijnt in ontelbare Cuyps en Van Goghs: zoo kan men vele andere punten in de nabijheid nog herkennen, zooals de bouwvallen van den Merwedetoren. Cuyp stierf in 1591 en werd in de groote kerk begraven.

Generaal Van Ham.

De droevige gebeurtenissen van Lombok liggen nog versch in ieders geheugen, helaas! ook nog in menig hart, waar zij diepe wonden achterlieten. Veel edel bloed werd daar vergoten en zware offers zijn er gebracht; lang zal het duren vóór dat de treurige gevolgen zullen zijn uitgewischt en het vaderland dit verlies te boven komt. De bijzonderheden ontbreken nog, maar de treurige feiten zijn ons genoeg bekend; onder de vele slachtoffers, door het verraad der Baliërs gevallen, staat zeker Generaal-Majoor Van Ham, de tweede bevelhebber der expeditie, door zijn rang en persoonlijkheid op de eerste rij.

Onze dagbladen gaven reeds om strijd bijzonderheden uit zijn leven en militaire loopbaan, waaruit blijkt dat hij een roemvol verleden achter zich had en zich de achting en genegenheid van zijn meerderen, kameraden en minderen had verworven.

Te Maastricht geboren in 1839, klom hij van de laagste rangen op tot zijn hooge waardigheid. Nog geen volle 18 jaar oud, trad hij bij het instructie-bataljon te Kampen in dienst en behaalde daar vijf jaar later den officiersrang; naar Indië vertrokken, bracht hij de eerste jaren van zijn officiersleven in Borneo door en werd in 1867 gezaghebber in Doeson en Bekompey, welke betrekking hij met groote verdienste vervulde, getuige de Militaire Willemsorde, door hem aldaar verworven. Tot kapitein bevorderd, maakte hij den oorlog in Atjeh mede en diende onder den beroemden kolonel Pel zoo roemrijk, dat zijn borst er versierd werd met de gouden kroon eener eervolle vermelding. Later, na nog als chef van den staf op Sumatra's Westkust te zijn opgetreden, rukte hij in Atjeh als majoor weer tegen den vijand op en bleef daar tot in '85, toen zijn gezondheid het voor hem noodzakelijk maakte in Holland herstel van zijn gesloopte krachten te zoeken. In '87 keerde hij, geheel genezen en luitenant-kolonel geworden, naar Indië terug en werd benoemd tot militair commandant van Zuid- en Oost-Borneo. Na in '92 tot kolonel te zijn bevorderd, kreeg hij het commando der eerste militaire afdeeling op Java, welke betrekking slechts een jaar door hem werd bekleed, want toen moest hij als generaal-majoor en bevelhebber der tweede militaire afdeeling naar Samarang vertrekken. Nu twee maanden geleden werd hij als tweede bevelhebber aan het hoofd der expeditie tegen Lombok gesteld en eindigde aldaar zijn roemvolle loopbaan.

ZWEEDSCH MEISJE OP HAAR TOCHT NAAR DE KERK.

Zweedsche indrukken.
Met illustratiën.

Een reis naar Zweden gelijkt in niets op een reis naar Zwitserland of Tirol, zelfs niet naar Noorwegen. Daar vindt men geen schoone natuurtafereelen in een kleine ruimte verzameld, als het ware tot het genot en het gemak der touristen. Ze zijn niet zoo heel gemakkelijk te bereiken en den gewonen reiziger, die reist omdat - ja, waarom eigenlijk? om eens gereisd te hebben, omdat zijn buurman het ook doet - is het niet aan te raden Zweden tot doel van zijn uitstapje te kiezen. Wil hij nu volstrekt naar het Noorden, dat hij zich dan tot Noorwegen bepale, dit is voor hem verreweg de moeite meer waard.

Maar hij, die niet alleen op reis gaat omdat de Mode het zoo wil, die niet volstrekt comfort en medereizigers op zijn tochten zoekt, die dankbare onderzoekingsreizen wil ondernemen en alle natuurschoon, hoe bescheiden ook, weet te waardeeren, en daarenboven voor land- en volkenkundige eigenaardigheden een open oog heeft, die kome gerust naar Zweden; hij zal het niet teleurgesteld verlaten.

Men make echter uit het bovenstaande niet op dat Zweden alle natuurschoon mist! Integendeel, het heeft vele mooie, stille plekjes, prachtige punten, maar men moet die weten te zoeken; zij liggen maar niet zoo voor het grijpen, pasklaar gemaakt voor den gemaklievenden, kijkgragen tourist.

Alles ligt ver uit elkaar, zoo ver, dat men zich in ons landje, waar alles zich dicht samendringt, er zich nauwelijks een begrip van kan vormen: een omstandigheid, die het reizen verbazend kostbaar maakt. De oude legende, als zou men zich in Scandinavië het reisgeld bijna kunnen uitsparen, wordt door niemand meer geloofd. Zweden en Noorwegen zijn dure landen om in te reizen.

Verbazend moeilijk is het ook een reis door Zweden te organiseeren, daar de spoorboekjes zoo onpractisch en lastig zijn ingericht. Om te beginnen hebben zij den vorm van een courant en zijn zoo ingewikkeld als de paden van het labyrinth zonder den draad van Ariadne. Uren lang kan men er op suffen om zich een reisplan samen te stellen, zonder ergens de aansluiting te missen; is men er eindelijk met moeite in geslaagd een redelijk programma bij elkander te krijgen, dan ontbreekt er een kleinigheid en de geheele, met zooveel moeite en hoofdbrekens bij elkander gescharrelde reisroute ligt weer in duigen. De oorzaak dezer verwarring ligt in de uitgebreidheid van het spoorwegnet en de slechte aansluitingen, die grootendeels worden teweeg gebracht door het afwisselend reizen op stoomboot en in spoortrein; het spreekt van zelf dat de stoombooten niet steeds op tijd aankomen en dat dan de treinen daardoor ongeregeld moeten rijden. Ook op de reisgidsen kan men niet goed vertrouwen; wat als een bezienswaardig punt wordt aangewezen, is het alleen met betrekking tot de geheele streek, en omgekeerd verdient menig terloops vermelde merkwaardigheid een veel warmere aanprijzing. Men doet dus wijs zich te houden aan de ondervinding van zaakkundige vrienden, voordat men een verre reis onderneemt.

Verder raden wij elken tourist, die in Zweden aan wal stapt, aan, zich op de hoogte te stellen der Zweedsche maaltijden, want deze zijn ook ten hoogste merkwaardig.

Het ontbijt bestaat - wanneer men zich ten minste geen buitengewoon s m ö r b o r d , brood met toebehooren bestelt - uit koffie en droog, zoet gebak. Zweedsche monden

schijnen erg op zoet gesteld te zijn; aan koekebakkers is er zelfs in kleine steden geen gebrek. Zelfs het gewone brood is zoetachtig; tot de niet zoete broodsoorten behoort het karakteristieke 'knäckebröd', zoo genoemd, omdat tanden, die niet al te stevig zitten, gevaar loopen er door te breken. Het is een zeer smakelijk, donker roggebrood, dat van buiten met het gat, bestemd om de brooden aan elkander te reiken, veel op een schilderspalet lijkt. Versch en goed met boter besmeerd smaakt het zeer lekker en zelfs oudbakken verveelt het niet. Op alle maaltijden, ook op de fijnste tafels, ziet men het hoog opgestapeld liggen, en breekt daarvan zoo veel af als men verkiest.

De koffie is bijna overal goed, waartoe niet weinig bijdraagt dat men er overal room in plaats van melk bij krijgt. Bij het tweede ontbijt, het middagmaal en het avondeten beginnen de bezwaren voor de niet-Zweedsche maag. In Stockholm, en misschien in eenige hotels in andere groote steden, kan men zich ook naar eigen verkiezing verzadigen, overigens is men aan zeer ingewikkelde maaltijden gebonden. Behalve deze is er niets te krijgen.

Het eigenaardigste van deze Zweedsche maaltijden is het 'smörgasbord', een soort van maagpreparatie, die echter voor het eigenlijke maal hoogst verderfelijk is; deze inrichting is interessant om aan te zien en smakelijk en verleidelijk om van te proeven.

In een hoek van de Zweedsche eetzaal staat dag en nacht de 'tafel' gedekt. Zij is van indrukwekkende grootte en vertoont als middelpunt een schitterende ketel van Berlijnsch zilver, veel gelijkend op de Russische samarow; deze is echter met brandewijn gevuld. Op de tafel staan schotels met alle mogelijke koude spijzen, ansjovis, haring, worst, koud vleesch, kreeft, roode biet, salade, zalm enz.; daartusschen staan schalen met brood, koek, room, boter enz.

Men maakt zich staande een boterham gereed, terwijl men op den eigenlijken maaltijd wacht, en drinkt er een glaasje brandewijn bij om den eetlust op te wekken, deze wordt dan ook zoo opgewekt dat men zich een tweede broodje smeert, dan een derde, misschien nog een vierde of vijfde en als eindelijk de maaltijd

wordt opgediend, ziet men eerst in dat met een ‘smörgasbord’ niet te schertsen valt; in de meeste gevallen is het onmogelijk meer te eten en - het diner blijft onaangeroerd.

Er zijn minder welgestelde lieden, vooral studenten, die uitsluitend leven van het ‘smörgasbord’. Het is niet duur en voor een en denzelfden prijs kan men er vrij brandewijn bij drinken.

Daar men meestal het brood staande eet, heeft zich bij zulke smörgasbordtypen, door de veeljarige gewoonte een eigenaardige houding van het bovenlijf ontwikkeld, waardoor zelfs de bijzienden in staat zijn, zonder zich bepaald te buigen, den inhoud der schotels te monsteren.

Wat overigens het soort van eten betreft, zoo is het in de goede hotels bijna ideaal goed; een hoogst aangenamen indruk maakt het ook, dat men vrij is bier te drinken, daar hier nergens de ‘wijndwang’ heerscht.

In den spoorweggids vindt men de stations aangegeven waar men kan overnachten; alleen eenige treinen op de hoofdlijnen rijden des nachts door. Op zulke stations zijn dan, wanneer het plaatsje, hetgeen dikwijls gebeurt, geen andere hotels bezit, slaapvertrekken aanwezig, waarin men een matras huurt. Voor het toilet maken zorgen de Zweden meestal zeer goed. Geen Zweed zal een eetzaal binnentreden, voordat hij eerst de toiletkamer heeft opgezocht, waar alle toilet-benoodigdheden gereed liggen als: schoone handdoeken, borstels, kammen, zeep en - schrik niet lezer - zelfs tandenborstels voor algemeen gebruik.

De op eenvoud gestelde vreemdeling kan met zijn dames in Zweden gerust derde klasse reizen, ten minste op de hoofdlijnen; voor de zijlijnen is dit minder raadzaam als men niet eerst nauwkeurig de aansluitingen bestudeerd heeft. Men kan zich, zooveel men verkiest, ophouden op het platform der wagons en geniet op deze wijze niet alleen de frissche lucht, maar heeft dan de beste gelegenheid om het land van beide kanten te zien.

Voor de taal is het vooral in het binnenland geraden zich van een weinig kennis in de Zweedsche taal te voorzien; overigens komt men met Duitsch beter terecht dan met Engelsch en met Engelsch beter dan met Fransch.

Zooals wij reeds zeiden is Zweden lang niet arm aan natuurschoon - Duitschland bijv. is er veel rijker aan - maar 't is vooral interessanter. Het land stijgt van de Oostkust naar het Westen, zoowat in den vorm van een schuin loopend dak, dat dan eindigt in een steil naar de zee neervallenden muur. Uit deze vlakte, die doorsneden is van vele kanalen en rivieren en verschillende binnenmeren en fjordachtige wateren bezit, verheffen zich hier en daar hoogten, die naar het Westen zeer indrukwekkende vormen aannemen. Het land is over het geheel zeer rotsachtig. Goed bebouwde streken breiden zich tusschen de rotsen uit, afgewisseld door uitgestrekte bosschen van dennen, pijnboomen en berken. De treinen rijden uren lang er door heen. De eenige sporen van menschelijke woningen bestaan uit de houten hutten der landbouwers, die met moeite een weinig akker- of bouwland ontgonnen hebben.

Nu en dan vertoonen zich meren, door bosschen omgeven, met vriendelijke villa's te midden van tuinen en kleine steden. Komt men in vruchtbaarder streken, dan ziet men dorpen van rood-bruine huizen, rondom houten kerken met wonderlijk gevormde klokketorens. De huizen zijn zindelijk maar eentonig met hun vierkante vensters en gelijke kleuren. Zij liggen meest aan breede, ongeplaveide straten. Men ziet weinig opmerkenswaardige gebouwen, kasteelen, kerken of andere oude huizen; in grootere steden streelen mooie ‘Anlagen’ met goed onderhouden grasperken het oog.

De inwoners zijn over het algemeen flinke, krachtige, koninklijke figuren met rijk, blond haar, een doorschijnende huid en blauwe of grijze oogen van wonderbaren glans; vooral de vrouwen zijn mooi. Het schilderachtigst verschijnen zij ons niet met moderne ballonmouwen en klokkenrokken, zooals men ze in de meest afgelegene stadjes ziet wandelen, maar in hun fraai nationaal kostuum, met den witten hoofddoek, gekleurde spencers en in de week bonte boezelaars, waaronder zich niet zelden ongeschoeide, door de zon verbrande voeten vertoonen.

De mooiste tocht, dien men in Zweden maken kan - het bezoek aan Stockholm uitgezonderd[1)] - is een kanaalvaart, waarmede men het bezoek aan Göteborg verbindt. Wanneer men met een der 'Sond-stoombooten', die geregeld tusschen Helsingborg en Kopenhagen varen, de reis maakt door den Sond, bevindt men zich in de beste gelegenheid om dezen tocht te maken.

Helsingborg is trouwens veel beter dan de groote fabrieksstad Malmö er toe geschikt den vreemdeling een goeden indruk te geven van Zweden. Tusschen Helsingör en Helsingborg is de afstand tusschen de Zweedsche en Deensche kusten het kleinste.

De haven van Helsingborg is prachtig, zoo grootsch dat men een stad van minstens honderd duizend inwoners daarachter verwacht en toch bevat Helsingborg slechts 20000 zielen. De eerste indruk is ook bepaald grootsteedsch; een breede strand-promenade, door groote nieuwe huizen omgeven, loopt parallel met de spoorbaan langs haven en zee; het station is ook zeer indrukwekkend en van daar uit begint een parkachtige aanleg, waar men achter het groen de gevels van bevallige villa's ziet schitteren.

Alles is modern en elegant en vormt een levendig contrast met de ouderwetsche Deensche stadjes, men kan met veel genoegen een dag in Helsingborg zoek brengen, en van daar uit de vervallen vesting der stad 'Kärnän' bezoeken, vanwaar men een heerlijk uitzicht heeft over de Sond en de Deensche en Zweedsche kusten.

Van Helsingborg spoort men naar Göteborg, de tweede stad van Zweden; het meest indrukwekkende der stad

1) Zie jaargang '91 blz. 288.

LEEUWENSCHANS BIJ GÖTEBORG. HAVEN VAN GÖTEBORG.

is haar haven. De Göta-Elf heeft zich hier tot een reusachtige bocht verwijd, omringd door steile, naakte bergen en rotsen, waartusschen het bruist, sist, steunt en kermt, van de tallooze stoombooten, die er zich rendez-vous schijnen gegeven te hebben; de geheele linkeroever is een halve mijl lang bezet door schepen van alle landen en vlaggen. Geen wonder ook, Göteborg verzendt meer koopwaren, dan alle overige Zweedsche havens te zamen.

Het inwendige der oude stad heeft niets merkwaardigs dan een standbeeld van Gustaaf Adolf II, dat merkwaardige lotgevallen heeft gehad. Het eerste afgietsel volgens het model van den beeldhouwer Fogelberg, leed namelijk op reis naar Göteborg schipbreuk en werd door Helgolander visschers gevangen genomen. Zij eischten zulk een hoogen losprijs voor den grooten krijgsheld, meer dan 200 jaren na zijn dood, dat de practische Göteborgers hem maar in den steek lieten en een nieuw, eenvoudiger gedenkteeken bestelden. Nu moet de gevangene Gustaaf Adolf zich in Bremen bevinden en het daar ook heel goed hebben.

In de nieuwe stad biedt het Koningspark zeer aangename, lommerrijke rustplaatsjes den vermoeiden wandelaar aan. Verder heeft men er schouwburgen, goede restauraties en wellicht de schoonste straat van Zweden de ‘Kungspost Avenue’, geheel uit statige, moderne particuliere huizen bestaande. In een toekomststad kan men zich geen aangenamer woonplaatsen denken, dan die van de Göteborger aristocratie in de ‘Kungsports Avenue’.

Behalve het stedelijk museum, vindt men in Göteborg nog vele particuliere galerijen, waarin men het beste vereenigd vindt wat de Zweedsche kunst in de laatste tien jaren heeft voortgebracht.

Göteborg is moderner dan de modernste stad; de rijken doen niet minder voor hun eigen genoegen dan voor de schoonheid hunner woonplaats; zij zijn kunstlievend en ontwikkeld en steunen gaarne het talent door daaraan gelegenheid te geven zich ten volle te ontplooien. In weinige steden bijvoorbeeld vindt men zulk een meisjesschool

als hier, waar de muren langs de trappen met monumentale, moderne frescoschilderijen zijn ver-

sierd, die het kindergemoed indrukken van harmonie en schoonheid moeten geven en hun daarbij, zonder moeite, leeren, zich in de geschiedenis, de mythologie en de symboliek thuis te gevoelen.

Waarlijk, waar de rijkdom zulke schoone vormen aanneemt en zich zoo nuttig en bemind maakt, daar kan men vrede hebben met het kapitaal en het beste voor de toekomst hopen van de rijk geworden democratie.

De wonderbare droom.
(Eene ware gebeurtenis).

> Our life is twofold: Sleep hath its own world,
> A boundary between the things misnamed
> Death and existence: Sleep hath its own world
> And a wide realm of wild reality.
> ....
> Dreams pass like spirits of the past,
> They speak like sybils of the future,
> They leave a weight upon our waking thoughts,
> They take a weight from off our waking toils,
> They do divide our being, they become
> A portion of ourselves and of our time
> And look like heralds of eternity.
>
> BYRON.

'Nènèk'[1]. En nogmaals op luider toon 'Nèk' 'Njonja panggil?' (roept mevrouw?) Wij voeren onze

VISCHMARKT IN GÖTEBORG.

lezers terug naar het jaar 1805, en wel naar een der grootste huizen, die reeds toen op Molenvliet, (de weg naar Batavia, oude stad) bestonden.

Wij gaan de trap op naar eene ruime voorgalerij, welke met marmer bevloerd is. Op de trappen en langs de pilaren staan groote bloempotten waarin de prachtigste planten bloeien. In een hoek der galerij op een divan, voor welke eene kleine tafel

1) Nènèk, bij verkorting Nèk, is oude vrouw of grootmoeder, een naam die men gewoonlijk aan alle oude vrouwen geeft.

staat, zien wij eene jonge vrouw uitgestrekt; dezelfde welke zooeven de oude baboe riep.

Eene eenvoudige roode sarong en eene dunne neteldoeksche kabaja (de gewone Indische morgendracht) omhullen de slanke gestalte der jonge vrouw. Het prachtige zwarte haar golft los over het kussen van den divan en raakt bijna tot den grond. Groote, donkere, droefgeestige oogen, welke droomerig voor zich uitstaren, geven aan het bleeke gezichtje iets lieftalligs. 'Straks zal Sidin de koffie van Njonja brengen,' zegt Nèk.

'Soedah' is het antwoord. En toen eensklaps opspringende, zoodat de met goud gestikte muiltjes van de bloote voeten afvallen, staat ze eensklaps voor de oude baboe, uitroepende: 'Nèk, weer heb ik denzelfden droom gehad.'

'Astaga Njonja'[1]. 'Ja, weer droomde ik dat ik Toewan zag; niet zooals hij vertrokken is, niet zooals hij afscheid van mij nam, netjes gekleed met kort haar en die kleine snor.'

1) Uitroeping van schrik of verbazing bij den inlander.

‘Neen, ik zag hem nu voor mij staan in gehavende en gescheurde kleederen, bijna zonder kleêren, Nèk; en, wat mij 't meeste trof, met lange, verwilderde haren en een langen baard, en mij, o zoo droefgeestig aanziende. Weer riep hij: “Laat mij van hier halen! Help mij toch!” Ik zag hem aan het strand der zee staan en vèr achter hem verhief zich een hooge berg. Maar het vreemdste was, dat, toen ik met schrik en schreiende wakker werd, ik Toewan nog voor mij zag staan; ik zag hem duidelijk, en eerst toen ik mijne handen naar hem uitstrekte, verdween hij langzaam. O, ik verzeker u Nèk, ik heb hem gezien, even goed als ik u daar voor mijne oogen zie staan.’

‘En ik zeg u, Toewan is *niet* dood. Hij leeft nog, en ik zal hem gaan zoeken.’

‘Bedaar Atti (hartje), en drink eerst uwe koffie.’ Dit zeggende nam zij Sidin het zilveren blad uit de hand, waarop eene kan kokende melk, eene lange fijne japansche kop en een zilveren suikerpot stond. Eerst deed zij suiker, daarna de kokende melk in het kopje, om er het laatst slechts zeer weinig bij te doen uit een fleschje dat een donkerkleurig vocht bevatte (koffie-extract, zooals wij dat nog heden ten dage op dezelfde wijze op Java gebruiken).

Als uitgeput liet de jonge vrouw zich weder neervallen op den divan, terwijl Nèk met het kopje koffie voor haar stond. Terwijl zij bezig is het uit te drinken, zullen wij een en ander omtrent haar meedeelen, waaruit de lezer, den treurigen toestand der jonge vrouw kan begrijpen.

Drie jaren geleden, was Marie Benson, eene der mooiste meisjes van Batavia, op 17-jarigen leeftijd gehuwd met Francis Verbeek, den zoon van een vermogend planter, die een groot rijstland bezat in de omstreken van Batavia. Een jaar na hun huwelijk moest hij op verlangen van zijn vader, eene reis naar Engelsch Indië maken. Daar hadden ze nog bezittingen, welke de oude heer Verbeek van de hand wilde doen. 't Was nu twee jaren geleden dat hij vertrokken was. De ‘Mary’, zoo luidde de naam van het schip, was nooit aangekomen. Men had nooit iets van haar gehoord. Er was dus alle reden om te gelooven dat het schip met man en muis vergaan was. Eerst hoopte zijne jonge echtgenoote nog, doch in het tweede jaar na zijn vertrek maakte zich eene doffe onverschilligheid van haar meester, welke eindelijk tot wanhoop oversloeg. Eenige maanden na het vertrek van haren echtgenoot werd haar een zoontje geschonken, doch zelfs het gezicht van haar kind, kon haar weinig troosten of opbeuren.

Nu had zij eenige dagen geleden, den hierboven medegedeelden droom gehad, die haar, hoewel ze er sterk door getroffen was, toch niets meer dan een droom en iets zeer natuurlijks toescheen, daar zij steeds aan allerlei mogelijkheden dacht, want, ofschoon ieder geloofde dat het schip vergaan was met man en muis, was toch vroeger dikwijls de gedachte bij haar opgekomen, dat ze wel ergens schipbreuk konden geleden hebben en dat Francis nog leefde. Haar schoonvader had haar immers verteld dat hij diezelfde reis vroeger ook gedaan had en dat ze toen bij de Nicobaren bijna waren vergaan, doordat het daar wemelde van kleine eilanden, riffen en klippen. Doch later had ze langzamerhand ook die hoop verloren.

Doch toen ze de eerste maal van den droom, dien aan de oude baboe verhaalde, zag deze er eene waarschuwing in dat Sinjo Prancis[1)] (zoo noemde ze hem nog altijd omdat ze hem als kind had opgepast) nog leefde en spoorde hare meesteres aan, hem op te laten zoeken. Maar nu, nadat die droom zich herhaald had en ditmaal nog

1) De inlanders spreken de f uit als p.

duidelijker dan vroeger, twijfelde zij er in 't geheel niet meer aan. Volgens haar, was het de 'djiwa'[2] de ziel of geest van Toewan, die zijne vrouw in haar slaap bezocht had, om haar kenbaar te maken dat hij nog leefde niet alleen, maar ook om haar aan te sporen, hem te laten zoeken. 'O! wat moet ik toch doen, Nèk,' riep Marie uit? 'Wie weet, wáár Toewan zich op dit oogenblik bevindt, *hoe* moet ik hem gaan zoeken?'

'Njonja zelve, Sinjo Prancis gaan zoeken, maar dat is immers onmogelijk,' antwoordde Nèk.

'Vertel ik mijn' droom aan den ouden heer, die gelooft er toch niet aan, en *ik* kan toch geen schip uitzenden, dat hem op moet zoeken.

Neen, antwoordde Nèk, maar dat kan de Njonja Bezar[3].'

'Moeder, o, *die* zal mij gelooven, die houdt ook zoo veel van Francis; evenals ik, gelooft zij nog altijd dat hij terug zal komen.'

'Roep dadelijk Aurora, dan ga ik mij kleeden en wij gaan naar mama. Laat Sinjo (haar zoontje) baden, dan neem ik hem en zijn baboe ook mede.'

Dit zeggende, stapte zij eene deur binnen, die in de voorgalerij uitkwam. Welk een prachtig vertrek! Het groote ledikant, door een behangsel van wit neteldoek omgeven, dat opgenomen was door gouden haken in den vorm van bloemen; daaronder hing nog een net van witte tulle, om zich tegen de beten der muskieten te kunnen vrijwaren. In den eenen hoek stond een Psyche, in den anderen eene toilettafel met marmer blad; aan den spiegel daarvan waren zilveren lustres aangebracht, die ook den vorm van bloemen hadden; terwijl de geheele tafel bedekt was met zilveren doosjes, alle Indische vruchten voorstellende, daar zag men de sirih-kaja nauwkeurig nagemaakt en als bedakdoosje[4] gebruikt, ananassen, mangistans, de doerian enz.

In 't midden der kamer stond eene groote ronde tafel, terwijl een paar stoelen het ameublement voltooiden. De vloer was ook van marmer. Vóór het bed,

2) De Javanen gelooven evenals de Theosophen dat de mensch uit drie gedeelten bestaat: lichaam, ziel en geest. De geest, door de Theosophen aangeduid onder den naam van 'corps astral' of 'Linga Sarira', kan volgens hen het lichaam verlaten om iemand te verschijnen of te waarschuwen, doch die eigenschap is slechts aan sommigen gegeven. 't Is hetzelfde wat de oude Schotten bestempelden met den naam van 'Wraith'.

3) "Njonja bezar" oude mevrouw, eigenlijk groote dame.

4) 'Bedak', rijstpoeder.

dat in het midden der kamer tegen den muur stond, lagen aan beide kanten prachtige Perzische tapijtjes, terwijl in het midden een groot rond tapijt van dezelfde soort den grond bedekte.

De ramen stonden open en de koele morgenlucht kon zich dus door het geheele vertrek verspreiden. Chassinetten of horren met rood doek bekleed, beletten alleen onbescheiden blikken om in dit prachtig vertrek door te dringen.

'Komaan, Aurora, lekas' (spoedig), zei Marie tot eene jonge slavin, welke in de toenmalige bevallige dracht der slavinnen, een roode sarong en kort wit baadje, dat met diamanten knoopen gesloten was, voor haar stond, om hare bevelen af te wachten. 'Zeg eerst dat de palankijn moet worden ingespannen. dat ik naar het land van Toewan Bezar ga, en kom mij dan kleeden.'

Spoedig was het prachtige haar door de handige Aurora keurig opgemaakt, in een wrong op het achterhoofd verzameld en met twee diamanten haarnaalden bijeengehouden. De sarong werd verwisseld voor de toen ter tijd gedragen saja, zijnde een rok, geplooid met ontelbare fijne plooitjes, doch van dezelfde stof en even kostbaar als de gebatikte sarongs toenmaals waren. Ook de kabaja werd verwisseld, voor wat de dames toenmaals baadjes noemden, een lang, wit jakje, door prachtige borduursels omgeven en gesloten door twaalf groote diamanten knoopen. Gouden slangen met groote brillanten bezet, als armbanden om de fijne polsen gewonden, voltooiden het toenmalig Indisch toilet. - Ja waarlijk, Marie Verbeek was schoon! De droefgeestige trek was verdwenen uit die groote, zwarte oogen, nu sprak er hoop en wilskracht uit. De palankijn kwam voor en juist wilde Marie er instappen, met de onafscheidelijke Nèk, en haar zoontje met zijn baboe, toen een rijtuig met vier paarden bespannen, met groote snelheid het erf kwam oprijden. Ditmaal was het een reiswagen, voorafgegaan door twee loopers met zweepen in de eene en een soort van witte pluimen in de andere hand; zij moesten met het eene de paarden tot spoed aanzetten, de witte pluimen dienden om de paarden, als ze verhit stil stonden, van de lastige vliegen te bevrijden.

Eene oude, deftige dame stapte er uit; waren de diamanten waarmede Marie getooid was schitterend te noemen, dan kon men gerust zeggen dat die der oude dame verblindend waren. Haar baadje werd gesloten door 12 brillanten knoopen, doch die waren bijna zoo groot als hazelnoten, iedere mouw werd aan den pols gesloten door 6 kleinere knoopen van dezelfde soort. De grijze haarwrong van de nog altijd schoone vrouw werd opgehouden door eene enkele haarnaald, maar die fonkelde u tegen als eene zee van licht waarop de zon scheen, alle kleuren blonken u tegen als zij even het hoofd bewoog. Zij was vergezeld door twee jonge slavinnen; de eene was bijna blank en zeer schoon, de andere zag er ook goed uit, doch had eene donkerder tint. Beiden waren, evenals hare meesteres, met de schoonste diamanten getooid. In het haar, in de ooren, aan hare baadjes, kortom, men zou eerder gedacht hebben Oostersche prinsessen voor zich te zien uit de verhalen der duizend en een nacht, dan slavinnen, en toch waren ze dat, al werd er ook gefluisterd, dat de eene, de eigen dochter van den ouden heer Verbeek, dus eene halve zuster van Francis was. Wist Marie dit? Was het daarom, dat, nadat zij de oude dame omhelsd had, zij zachtjes eenige woorden tot Nèk zei, die de beide meisjes medenam naar de achtergalerij en ze daar op koffie en kwé kwé (gebak) onthaalde.

'O, mama, wat ben ik blijde u te zien, riep Marie uit. Ik was juist klaar om naar u toe te gaan, ik *kon* niet wachten, ik moest u spreken, want ik geloof dat Francis nog

leeft. Zonder eenige verbazing te toonen, hoorde de oude dame het verhaal der twee achtereenvolgende droomen aan. Ook zij, op Java geboren, deelde in het geloof der Inlanders dat de ziel zich eenigen tijd van 't lichaam kan afscheiden, om anderen, die men liefheeft, eene mededeeling te doen.

En die mededeeling had haar zoon, haar Francis, die ze zoo liefhad, nu niet aan haar gedaan, aan zijne eigene moeder, die zich bijna blind had geschreid om zijn verlies, neen, die mededeeling, deed hij aan eene andere, aan eene vreemde! Aan eene vreemde? Liet moeder Verbeek zich op dit oogenblik medesleepen door eene voor moeders zeer verklaarbare jaloezie? Of was ze vergeten dat zij zelve ook jong was geweest. Was Marie eene vreemde voor Francis? Was zij niet als het ware, een gedeelte van zijn eigen ik, een gedeelte zijner ziel? Zijn er niet huwelijken waarin de liefde zoo groot is, dat men bijna zou gaan gelooven aan de waarheid der spreuk: "De huwelijken worden in den hemel gesloten"? En wordt *zulk* een huwelijk door den dood ontbonden, ongelukkig dan diegene die overblijft. Er zijn dan ook voorbeelden genoeg, dat echtgenooten in zulk een geval elkander slechts na eenige dagen, soms na enkele uren gevolgd zijn. Niet allen kunnen de helft hunner ziel verliezen en blijven leven. Bovendien, wat noemde zij eene vreemde? Bestaat er niet eene sympathie des harten, die meer is dan alle banden des bloeds? Wat is het anders dan sympathie, dat onverklaarbare gevoel, dat zich soms in eens van ons meester maakt, als wij voor 't eerst iemand ontmoeten, die wij *weten* dat we nog nooit gezien, nooit vroeger ontmoet hebben? Toch kennen wij dat gelaat, toch gevoelen wij op 't eerste gezicht iets voor dien persoon, 't is alsof er eene oude herinnering bij ons opkomt. Waar hebben wij dien persoon vroeger gezien? Waar *kunnen* wij dien ontmoet hebben? Wij zijn er bijna zeker van. En toch, op aarde hebben wij hem nooit ontmoet. Zoo was ook de eerste ontmoeting van Francis en Marie geweest. Slechts eens had hij haar gezien, nog geen enkel woord met haar gewisseld en reeds gevoelde hij dat *zij* en geene andere zijne vrouw moest worden. En Marie zelve? Wat gevoelde zij, toen zij voor 't eerst den blik dier donkere oogen ontmoette, terwijl hij stapvoets hun rijtuig voorbij reed? Zij wist dat het niet goed was, dat het niet paste, maar zij

AANKOMST EENER SONDSTOOMBOOT TE HELSINGBORG.

moest omkijken, en daar stond dezelfde ruiter stil op den weg en keek ook om.

Marie was van minderen stand dan de familie Verbeek; eigenlijk van minderen stand, kon men het niet noemen, maar zij was eene afstammeling van Pieter Elberfeld, den halfbloed Europeaan, welke in 1702 te Batavia publiek terecht gesteld was, op afschuwelijke wijze doodgemarteld, (op de manier in dien tijd gebruikelijk) omdat hij een opstand had willen maken, waarbij al de Europeanen zouden vermoord worden. Gelukkig werd dit complot nog bijtijds ontdekt en verijdeld en hij boette zijn vergrijp met een verschrikkelijken dood.

Marie wist dit niet. Den ouden heer Verbeek was het echter bekend, waarom hij het zijn zoon mededeelde en hem voorhield, dat: hoewel hij overigens niets tegen het meisje of tegen de familie had, hij toch liever zou zien dat zijn zoon zich een andere vrouw koos. Marie's vader was havenmeester, eene zeer goede betrekking; door hare moeder stamde zij van Pieter Elberfeld af. Maar Francis Verbeek wilde van geene tegenwerpingen hooren. Marie en geene andere, “En als gij dan naar de stad rijdt,” zeide de oude heer Verbeek tot hem, “dan gaat gij iedere keer langs het hoofd van den overgrootvader uwer vrouw. Zou u dat niet hinderen?”[1)]

“Neen, vader, wat Marie's familie in vroegeren tijd ook gedaan moge hebben, dat kan mij niet schelen, zij kan dat niet helpen. Marie, zeg ik u nogmaals, en geene andere!”

Eindelijk gaf papa dan ook zijne toestemming. Daartoe droeg misschien wel bij, dat hij zich herinnerde, hoe *zijn* vader aan zijn groot vermogen was gekomen, als gezagvoerder der compagnie in de Molukken. Terwijl dáár de bevolking steeds armer werd, werd het vermogen van zijn vader steeds grooter. Had de bevolking niet de nagelboomen en notenperken moeten verwoesten, die ze eerst op bevel der Compagnie met veel inspanning en ten koste van veel tijd hadden moeten planten en werden ze er niet toe gedwongen die weder te vernielen om zoodoende den prijs der nagelen en noten hooger op te voeren? zooals de Compagnie toen in hare hooge wijsheid en

1) Pieter Elberfeld's hoofd, zoo luidde het vonnis, moest boven de deur zijner woning zichtbaar ingemetseld worden, het huis moest gesloten en zóó ten eeuwigen dage blijven staan, als eene herinnering aan en waarschuwing tegen verraad zooals door P.E. gepleegd was. Ik geloof dat het er nog staat, eenige jaren geleden heb ik het nog gezien.

vaderlijke bezorgdheid voor hare geldmiddelen dacht. Enfin, die daaronder of daardoor geleden hadden, dat waren slechts Inlanders, dacht hij, als die gedachten soms bij hem op mochten komen, luie Inlanders, voor 't overige heidenen. Aan die menschen was toch niets verloren.

Maar om op mevrouw Verbeek terug te komen. Het gevoel van jaloezie, dat iedere moeder zich eenigszins

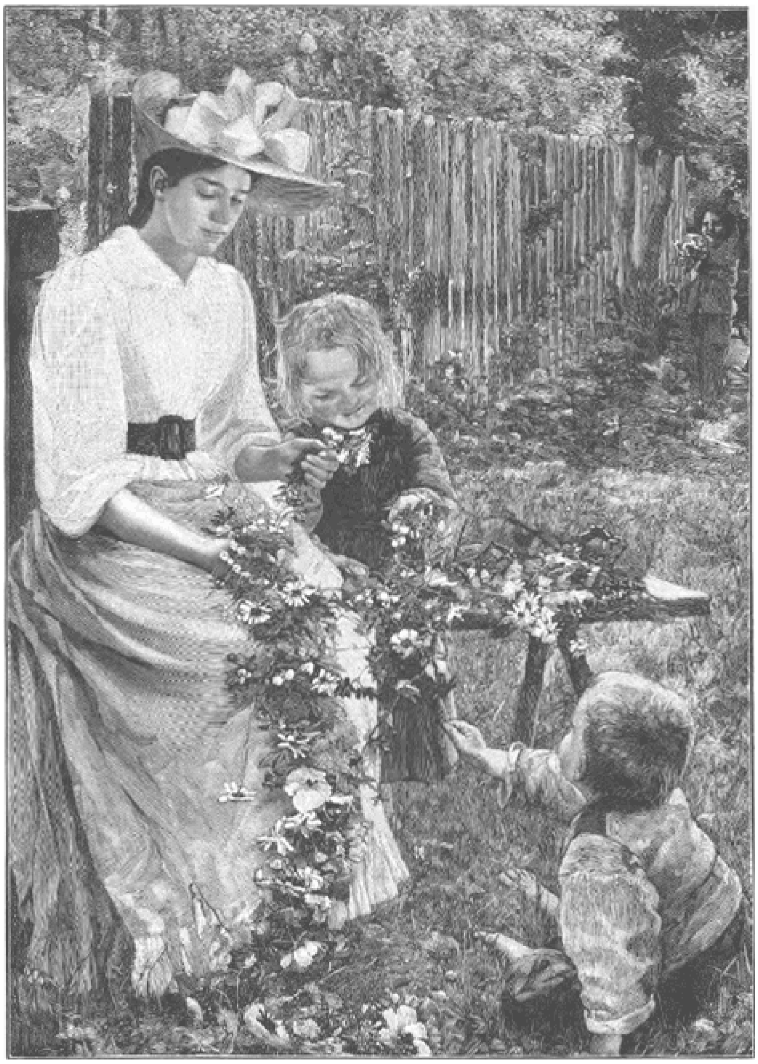

TUSSCHEN DE BLOEMEN. Naar Kobilca.

kan verklaren, dat juist Marie dien droom, of zooals zij meende, die verschijning had gehad, ging spoedig voorbij, want zij hield veel van Marie en aanbad haar kleinzoontje, waarin zij het beeld van haar zoon meende te herkennen.

Met veel gezond verstand begaafd, begreep zij echter dadelijk, dat die droom, hoe vreemd of wonderbaarlijk ook, geen volstrekte zekerheid gaf dat Francis nog leefde. Ja, zij en Marie geloofden dat, maar zij wist dat zoodra zij met het verhaal er van bij haar echtgenoot kwam, deze medelijdend zou glimlachen, de schouders ophalen, en hoeveel hij ook van zijn eenigen zoon, zijn Francis hield, dat hij toch op die gegevens geen schip zou zenden naar de Nicobaren, die men toenmaals door kannibalen bevolkt waande.

Zij zat dus nadat ze Marie's verhaal aangehoord had, nog eenigen tijd in gedachten verzonken, en gaf toen bevel dat men haar koetsier Amin zou roepen.

Toen deze kwam, beval ze hem naar den Arabier Ali ben Salech te gaan, een handelaar in juweelen en zijden stoffen, welke in de Arabische wijk woonde, en hem te verzoeken bij haar te komen.

Het was inmiddels 12 uur geworden, en men zette zich in de groote pendoppo (achtergalerij) aan de rijsttafel.

Wat een aantal gerechten stonden daar op tafel en dit alles voor slechts twee personen! De tafel stond als bedekt met schalen en schaaltjes, dáár gebraden kip, geflankeerd door twee verschillende schotels kerrie, kerrie van visch en kerrie van kip, gevulde eieren, gezouten eieren, groote garnalen, zoo groot als zeekreeften, gefarceerd en in de schil gebraden, frikadel (gehakt) van kip en frikadel van kepiting (zeekrabben), in de schalen gebraden, gevulde omelet, en dan in die groote bak, al die schoteltjes verschillende gekruide samballans, sambel hati, sambel oelèk, sambel oedang, sambel badjak, volgens mij de heerlijkste van alle sambels. Enfin, te veel om ze alle op te noemen.

En dan nog die prachtige vruchten, op kristallen schalen prijkend en omgeven door veelkleurige bloemen.

Achter den stoel der oude mevrouw stonden de twee slavinnen, Melati en Rosa, om haar te bedienen, achter den stoel van Marie, stond Aurora; de dispensjongen stond bij het buffet, om over de bediening het oog te houden, terwijl Nèk, dicht bij hare meesteres, op den grond neergehurkt zat. Aan tafel werd weinig gesproken, de oude mevrouw vertelde alleen, dat ze dien morgen reeds te vier uur was opgestaan en dadelijk aan Melati had gezegd, dat om half zes de reiswagen gereed moest staan, om naar beneden[1)] te gaan, en dat ze nu kwam om Marie en de kleine meê te nemen naar boven, voordat de warme Oost-mousson aankwam, daar het dan voor den kleinen jongen licht te warm zou worden zoo dicht bij Batavia, waarom ze den stand van Marie's huis toch al niet gezond vond. Marie vond dit goed en ze zouden 's avonds bij maanlicht, hare schoonmoeder naar 't land vergezellen. Na afloop van het déjeuner riep zij Nèk, gaf deze weer eenige bevelen en begaf zich, door de oude mevrouw vergezeld, naar hare kamer, daar zouden ze hare siesta houden. Het was inmiddels drukkend warm geworden, doch in de kamer was het koel gebleven, doordat de jalouzieën gesloten waren. Men zag weer de beide slavinnen der oude dame, aan een tafeltje in de pendoppo gezeten, die door Nèk van het lekkerste van de overblijfsels der tafel bediend werden; nadat Nèk daarna voor haar zelve en Aurora er nog een

1) Beneden, zoo zegt men nog als men dalende naar Batavia gaat; naar boven gaan, zegt men, als men naar Buitenzorg gaat, daar dat veel hooger ligt dan Batavia.

gedeelte van genomen had, verdeelde zij het overschot onder de bedienden van Marie (welke bijna allen slaven waren).

Het was inmiddels vier uur geworden. In de achter-pendoppo stond de theetafel gereed. Pisang gorèng en kwé ananas, (een gebak, bijna als onze appelbeignets, met dat verschil dat er in 't midden van het deeg in plaats van appelen ananas of pisang zit) stond op tafel. Nauwelijks had de oude mevrouw haar eerste kopje thee uit de hand der blanke slavin Melati aangenomen, toen de Arabier "Ali", zoo zullen wij hem kortweg noemen, aangediend werd. Een man van zekeren leeftijd, met de deftige, kalme manieren der Oosterlingen, naderde, maakte eene buiging, bracht eerst de hand aan zijn voorhoofd, legde die toen op zijn hart, maakte nogmaals eene eerbiedige buiging en nam toen plaats op den stoel die Melati hem op een wenk harer meesteres aanbood.

Na ook Marie een kopje thee aangegeven te hebben, wilde zij achter den stoel der oude dame gaan staan, doch Marie wees haar eene plaats aan op den divan, welke in een hoek der galerij geplaatst was.

"En wat verlangt de "Njonja bezar" van mij," vroeg Ali ernstig, "ik heb prachtige steenen ontvangen, ik heb er eenige van meêgebracht, wil Njonja die eens beschouwen?"

"Dezen keer wil ik noch steenen, noch iets anders van u koopen, Toewan Ali (de Arabieren zijn er zeer op gesteld dat men hen Toewan noemt), ik wilde u vragen, wanneer het schip van uw broeder terug komt, of is hij misschien reeds terug van Samarang?"

"Hij is juist twee dagen geleden teruggekeerd, Njonja, en vertrekt over eene week naar de kust van Coromandel."

"Zou hij niet hier kunnen komen, ik wilde hem gaarne zelf spreken," vroeg de oude mevrouw.

"Ik zal hem gaan roepen en over een half uur ben ik met hem terug," antwoordde de Arabier.

Eenigen tijd daarna kwam hij terug met een Arabier van jeugdiger leeftijd. Nadat deze de dames op dezelfde hoffelijke manier gegroet had en gezeten was, vroeg hij, wat het verlangen der oude mevrouw was. Deze begon hem eerst te vertellen van de reis van haar zoon; ofschoon Mohammed, zoo heette de Arabier, dit reeds wist, want het was op geheel Batavia bekend, hoorde hij de oude dame geduldig en kalm aan; daarna begon zij den droom harer schoondochter te verhalen, bij dit verhaal, verlevendigden zich de trekken van den Arabier, en hij mompelde "Allah

akbar" (God is groot). Toen zij dus met haar voorstel voor den dag kwam, dat hij op zijne reis naar Engelsch Indië, ook de Nicobaren zou aandoen, was hij daarop voorbereid en zat in zich zelven te berekenen, hoeveel hij wel kon vragen daarvoor, en een glans verspreidde zich over zijn gelaat bij de voorstelling welk een prijs hij wel kon bedingen, *als* die droom eens uitkwam, *als* hij de jonge heer Verbeek eens levend terugbracht.

"Njonja weet, de Nicobaren durft men niet aandoen, vooreerst is de branding er zeer sterk, zoodat men er moeielijk aan wal kan komen, doch ook het volk is daar zeer woest en barbaarsch, en ze zouden niemand laten landen; ook zegt men dat ze menscheneters zijn. Toch zou ik wel durven, maar dan moet ik meer volk meênemen en snaphanen en andere wapens, om dat volk gewapend met mij aan land mee te nemen."

"Ook zoudt gij een en ander voor die menschen kunnen meênemen als geschenken, voor mijne rekening," zei de oude mevrouw, "zooals kralen, spiegeltjes, rood katoen, en meer van die snuisterijen, wat dunkt u, Toewan Mohammed, wat zou ik u moeten betalen, als gij die eilanden aandoet om naar mijn zoon te zoeken? wat zou ik u moeten betalen, als gij hem terugbrengt, zooals onze hoop is."

"Door die eilanden aan te doen, waag ik niet alleen mijn leven, het leven van al mijne lieden, ook het bezit van mijn schip is er mede gemoeid, Njonja."

"Dat alles weet en begrijp ik, doch welken prijs zoudt gij daarvoor vragen," herhaalde de oude mevrouw.'

'Wat ik daarvoor vraag, is vijftien duizend ringgiets (ringgiet is een rijksdaalder), Njonja, doch breng ik uw zoon, de jonge Toewan, levend terug, dan moet die som verdubbeld worden.'

Bedaard hoorde de oude mevrouw hem aan, geen spier van haar gelaat vertrok. 15000 rijksdaalders! dat was eene groote som, maar te veel geëischt was het niet, te veel voor het leven van haar zoon was het geenszins. Maar hoe zou zij er aan komen? Het leven was in Indië destijds veel weelderiger dan tegenwoordig, bij sommige planters was de inrichting vorstelijk, en ook hun dagelijksch leven kon men gerust zoo noemen. Wilde men de som opnoemen, die door sommige families maandelijks verteerd werd, dan zou men dit nauwelijks kunnen gelooven. Doch de tijden zijn veranderd en Java is verarmd. Oud-gasten zeggen: daar is alles uitgehaald wat er uit te halen was. Terecht zegt men dan ook: 'Lain doeloeh, lain sekerang'[1].

Maar het geld? Waren hare diamanten niet meer dan honderdduizend gulden waard? Zoo zij die eens verpandde? Doch dit kon moeielijk, zij was gewend ze dagelijks te dragen. Zou het haar echtgenoot niet in 't oog vallen als hij haar langen tijd zonder zag. Al deze gedachten vlogen sneller door haar hoofd, dan ik ze ter neer schrijf.

'Kom morgen bij ons op "Soeka Boemi" (zoo heette het land van den ouden heer Verbeek), Toewan Mohammed, dan zal ik u antwoord geven,' zeide de oude mevrouw, waarna de Arabier opstond, eene buiging maakte en vertrok.

Dien avond te half zes vertrok de reiswagen weer naar boven, behalve Marie en haar zoontje gingen ook de oude baboe, Aurora en de baboe van den kleinen jongen meê naar het land. Om half negen kwam de wagen daar aan, thans begeleid door vier loopers, welke nu brandende toortsen zwaaiden, minder om den weg te verlichten,

1) Het is tegenwoordig anders dan het vroeger was.

daar het maneschijn was, dan wel om de wilde dieren, die destijds nog in groot aantal in de omstreken van Batavia gevonden werden, op een afstand te houden.

Eene laan Tamarinde-boomen voerde naar het huis, dat uit slechts ééne verdieping bestond. Aan beide zijden daarvan waren poorten, welke des nachts door groote ijzeren deuren gesloten werden. Toen de reiswagen aankwam werd eene dezer poorten geopend, de wagen rolde naar binnen en hield voor de achtergalerij stil. Daar brandden de lampen en stond de tafel gedekt, en toen de oude mevrouw Marie naar hare kamer gebracht had, welke in de pendoppo uitkwam, begon men het souper op te dragen. 'Di mane Toewan (waar is mijnheer), April?' vroeg zij aan een kleinen jongen, welke op de zijtrap zat, die naar eene overdekte galerij voerde.

'Di kantor (in 't kantoor), Njonja.'

De trappen afdalende, betrad de oude mevrouw de zijgalerij en hield stil voor de open deur eener groote kamer. Langzaam trad zij binnen en zag haar echtgenoot aan een schrijftafel gezeten, waarboven een groote hanglamp brandde. Hij was bezig verschillende papieren te rangschikken.

'Komt gij niet bij ons, John? Marie en de kleine jongen zijn hier, ik heb ze meêgebracht van Batavia.'

'Ja, Emmy, ik kom dadelijk, ik moet morgen of overmorgen naar Batavia, ik heb daar juist tijding ontvangen, dat het schip "De Fortuin", waarmeê de jonge Muller uit zou komen, denkelijk van avond aan zal zijn. Ik ga hem dan zelve halen. Doch wat scheelt u?'

'O, John, ik heb u iets te vragen, iets dat zeer gewichtig is.'

'Wel zoo, komaan dan maar met uwe vraag.'

'Ach, John, het is gewichtiger dan gij denkt, ik moet denkelijk binnen kort eene groote som gelds betalen.'

'Toch niet gespeeld, hoop ik,' vroeg de heer Verbeek, terwijl zijn wenkbrauwen zich boven de donkere oogen samentrokken.

'Gespeeld,' antwoordde zijne vrouw, eenigszins minachtend lachende, 'neen, dat heb ik nog nooit gedaan, zooals gij wel weet, en denkelijk zal ik dat ook nooit doen. Neen, John, het is voor onzen Francis, om dien te laten zoeken, want dood is hij niet.'

Verstomd staarde de oude heer haar aan. Francis niet dood! Hoe dikwijls had ook hij dat gehoopt, hij kon schipbreuk geleden hebben, een ander schip kon

hem vinden en weer thuis brengen, dit was nog het vorige jaar gebeurd, toen men op een klein eiland, dicht bij Java, drie schipbreukelingen had gevonden, welke daar meer dan eene maand vertoefd hadden en zich hoofdzakelijk met eieren van zeevogels en visschen hadden gevoed. Daar stond nu zijne vrouw voor hem en vertelde hem met schijnbaar volslagen zekerheid dat Francis niet dood was. Wist zij dan dat hij nog leefde?

'Hoor eens, Emmy, van raadselen houd ik niet, vooral in deze zaak. Zeg mij dus ronduit, hebt gij iets gehoord en komt gij mij dat meêdeelen. Hoe komt gij anders tot de overtuiging dat Francis nog leeft.'

In korte woorden vertelde mevrouw Verbeek hem nu den tot tweemaal herhaalden droom van hunne schoondochter, op 't laatst barstte zij in tranen uit. Hadden de tranen der moeder misschien meer uitwerking dan het verhaal van den droom? Ook de heer Verbeek werd aangedaan en ging fluitend aan de deur staan, met den rug naar zijne vrouw gekeerd, maar zij zag dat hij zich langs de oogen streek.

'En nu zegt gij, Emmy, dat kapt. Mohammed morgen hier zal komen om ons antwoord te halen? Ik zal mij niet laten kennen aan een paar duizend ringgiets, als het aankomt op het leven van onzen zoon, trouwens de eisch is niet te hoog. Brengt hij hem terug, dan zal ik méér geven dan de gevraagde som, zeg hem dat en bespreek alles met hem, de helft der gevraagde som kunt gij hem vooruit betalen, voor het overige geef ik hem een bewijs. Wanneer gaat hij? Hoe spoediger dan, hoe beter!'

'God, als dat eens waar was,' zuchtte de heer Verbeek, terwijl zijne vrouw, na hem omhelsd te hebben, de kamer wilde verlaten.

'Wacht even, Emmy, ik ga mede, ook wil ik mijne reis naar Batavia een dag uitstellen. Benson (Marie's vader) heeft mij beloofd, als ik er niet tijdig was, Muller af te halen en zoo lang meê naar zijne woning te nemen.'

(*Slot volgt.*)

Op deuren en glazen.

Ja, het zijn dwazen, die hun namen schrijven op deuren en glazen maar - het is dikwijls genoeg niet zijn eigen naam, dien men daarop schrijft; het hart kan dikwijls zoo vol zijn van een naam, dat men dien kost wat kost, aan de buitenwereld wil doen hooren.

En toch kunnen er omstandigheden zijn die ons beletten zoo luidruchtig te zijn als wij wenschen; want niemand mag misschien weten hoe die naam geheel ons denken en voelen vervult.

Lucie zat voor haar werktafeltje, zij borduurde vol ijver totdat er een oogenblik kwam dat de gedachten haar te machtig werden, dat het gevoel haar naar de keel steeg, de borst toesnoerde, het hart onstuimig deed kloppen. Wat haar zoo bewoog?

Och, een herinnering van gisteren op het ijs, een woord, een handdruk, zij bloost als zij er aan denkt, een kus!

Hij zal terugkomen, hij zal zijn liefde bekennen, niet voor haar alleen, maar in het openbaar, hij zal alle hinderpalen, die zich tusschen hen opwerpen, vertreden, zij moet de zijne worden en niemand anders.

Weer hoort zij zijn verleidelijke zoete stem, weer ziet zij zijn oogen schitterend van hartstocht, weer voelt zij den druk zijner vingers en in zalig genot doorleeft zij dat onvergetelijk uur.

Zeker, het is hem ernst, haar mooie, knappe ridder. Zij vergeet den afstand, die hem, den trotschen, veelgezochten baron, scheidt van haar. de rijke burgerdochter, zij gelooft in zijn woord, in zijn liefde, zij denkt niet dat eigenbelang bij hem spreekt, dat zijn teederheid niet alleen haar mooie oogen, maar ook de geldkist haars vaders kan gelden.

Overweldigd door aandoening staat Lucie op, zij ziet door de ruiten en zonder het te weten, schrijft haar vinger op het beslagen glas een L.

Haar moeder ziet het en zegt het gewone spreekwoord: 'Gekken en dwazen schrijven haar namen op deuren en glazen.' Lucie glimlacht, zij weet beter. Voor haar heeft die L. een geheel andere beteekenis, en de naam dien zij beginnen moet, is niet 'Lucie' maar: 'Leopold!'

De wijnstok.

Wanneer men de waarde van een gewas volgens zijn gunst bij de menschen wil beoordeelen, zoo kan men zonder tegenspraak gerust den wijnstok als den koning der plantenwereld erkennen.

Geen andere plant kan zich beroemen, de opmerkzaamheid der menschen in zulk een hooge mate op zich gevestigd te hebben. Hem hebben zelfs de grootste dichters liederen toegezongen, en in vroolijken tafelkring wordt hem menige vurige toast gewijd. Hij is reeds van de oudste tijden innig met het menschelijk leven samenverbonden geweest en zijn geschiedenis sluit een heel stuk beschavingsgeschiedenis in zich.

Bij de volkeren der oude en nieuwe wereld stond het edele druivensap te allen tijde in boog aanzien. Allen hebben meer of minder den wijn gehuldigd en feesten ter eere van god Bacchus gevierd. Reeds vóór Homerus was de teelt van den wijnstok in Klein-Azië en op de Grieksche eilanden in de AEgeische zee verspreid, want in vele gezangen van Homerus wordt zij herdacht.

Zoo stelde het schild van Achilles een wijnoogst voor, en de overvloedige wijn, dien de druiven in de tuinen van Alcinoris gaven, wordt hoog geroemd.

Theophrastus en Herodotus verhalen van den wijdverbreiden wijnbouw in Egypte, en de mythe laat zelfs den god Bacchus uit Indië den wijnstok naar Griekenland overbrengen. Zoo vertoont ons ook reeds eene oud-Egyptische wandschildering op de ruïne van Thebe een gezellig drinkerstooneel, en in overoude Grieksche graven

OP DEUREN EN GLAZEN. Naar R. Beyschlag. (Zie blz. 268.)

vindt men afbeeldingen, die op den aanplant van deze godengave betrekking hebben.

Duidt dit alles op een zeer oude teelt, zoo geeft de Sanscritsche naam van de wijndruif - Rafali, d.i. saprijk - een zeker bewijs, dat het edele druivensap ook aan dit overoude, beschaafde volk der aarde niet onbekend kan geweest zijn. Zelfs de Bijbel bericht ons immers dat de aartsvader Noë wijn bereid en gedronken heeft en dat hij de kracht daarvan nog niet goed kennend er dronken door werd.

De wieg van den wijnstok moet men eveneens daar zoeken, van waar de meeste onzer nuttige planten afkomstig zijn - in het Oosten. Waarschijnlijk is de oostelijke kust der Zwarte Zee, het Colchis der oude Grieken, het oorspronkelijke vaderland van onzen wijnstok.

Volgens Tournefort, Guldenstadt, Beberstein en Parrot groeit hij hier en verder in de streken van den Kaukasus, Ararat en Taurus, in buitengewone menigte in de bosschen. Nog heden slingeren de wijnranken zich in het zuidelijke gedeelte der Kaukasische bergketenen in Armenië en in de Zuid-Kaspische landen in teugellooze vrijheid van boom tot boom en lokken door hun witte en blauwe bessen in den tijd hunner rijpheid de omwonende Aziaten tot den wijnoogst in de bosschen, om hen met al hun zoetheden te overladen en te verkwikken.

Hierheen verplaatst daarom ook de overlevering de woonplaats van aartsvader Noë, van wien zij bericht dat hij den wijnstok het eerst geteeld heeft.

Op den Ararat ligt het door omstreeks 170 families bewoonde vlek Argari, dat met het klooster Sint Jacobi de eenige menschelijke woningen op den berg aan wijst. Dit plaatsje wordt als de plek genoemd, waar de aartsvader Noë den eersten wijnstok zou hebben geplant, want reeds in den naam is dit uitgedrukt, die woordelijk luidt: ‘Hij heeft den wijnstok geplant.’ Het moge dus zijn zoo het wil, zeker is het dat Klein-Azië het geboorteland is van den wijnstok.

Van hier uit bereikte hij de Grieken, die zeer dikwijls met die landen in aanraking kwamen en wien deze Lethedrank niet verborgen kon blijven. Ware het niet mogelijk den tocht der Argonauten in dezen zin te verklaren, dat de verjongingsdrank van Medea de edele wijn was, deze zorgenverdrijver, die zelfs den bedroefdsten nog eenige uren van tevredenheid en welbehagen geeft en het bloed met jeugdig vuur door de aderen drijft?

Daarna ontving waarschijnlijk Italië den wijnstok het eerst (omtrent 400 jaar v. Chr.) en zocht hem met allen ijver te verbouwen en te verzorgen. In den eersten tijd gelukte het echter niet op de gewenschte wijze, zooals Plinius mededeelt, daar hij als bewijs voor dit feit vermeldt, dat Romulus den goden melk in plaats van wijn offerde. Zijn opvolger Numa Pompilius verbood om dezelfde reden het wijnoffer bij het verbranden der lijken, en wellicht ook was het hierom dat aan de vrouwen het genot van den wijn verboden was, ja, zelfs den adellijken jongelingen was hij tot op hun 35e levensjaar niet geoorloofd.

Omstreeks honderd jaren later vinden wij dat in Zuid-Frankrijk vermelding van den wijnstok wordt gemaakt, waarheen hij door de Phokaeërs gebracht werd. Wel is waar slaagde deze teelt niet dadelijk, omdat het klimaat wegens de uitgestrekte wouden nog zoo ruw en streng was, dat Varro (72 jaar v. Chr.) verzekeren kon, dat er in Gallië aan gene zijde der Alpen geen wijn gevonden werd.

Volgens Livius en ook Plinius moet het vooral de heerlijke wijn geweest zijn, die de Galliërs verleidde de Alpen te overschrijden en invallen in Italië te doen. In de volgende eeuwen schijnt in Gallië echter de wijnbouw een grooter vlucht te hebben

genomen, ofschoon keizer Domitianus ten gevolge van een mislukten oogst het bevel gaf in Italië geen nieuwe wijnbergen meer aan te leggen, en zelfs in de provinciën, waartoe ook Frankrijk behoorde, de helft der aanwezige wijnbergen liet uitroeien.

Eerst tweehonderd jaar later werd dit verbod door keizer Probus herroepen, die ook den wijnstok in Duitschland in het jaar 281 na Christus invoerde en de eerste wijnbergen langs den Rijn en rondom Spiers, Worms en Mainz liet aanleggen.

Met de toenemende verdwijning der bosschen werd ook het klimaat zachter en de wijnstok drong verder naar het Oosten en Noorden door, zoodat reeds tegen het einde der 12e eeuw de streken aan de Oder en de Neisse op een bloeiende druiventeelt konden wijzen.

Ook naar Hongarije moet deze keizer den wijnstok hebben laten overbrengen, hoewel de hedendaagsche druiventeelt daar niet zoo oud is. Deze dagteekent eerst van 1250 en pas in de 16e eeuw begon in Spanje en Portugal de eigenlijke druiventeelt, hoewel men den wijnstok ook hier reeds veel langer kende. Alle andere aanplantingen van den wijnstok behooren tot den nieuwen tijd en zijn hoofdzakelijk door Rijnsche druiven vermeerderd en bevorderd geworden.

De in Duitschland verbouwde wijnstok is echter niet de eenige van zijn soort, maar telt omstreeks een half dozijn gebroeders, die echter niet met de verschillende soorten van de Duitsche wijndruif (*vitis vinifera*, de Pontische wijnstok), waarvan men 1400 soorten telt, verwisseld mogen worden. De meesten hebben evenals deze hun geboorteplaats in Azië, waar zij de gebergten van Klein-Azië, Armenië en den Kaukasus bewonen. De overigen bevinden zich meestal in Noord-Amerika; slechts weinige herbergt Afrika. Al deze soorten hebben zekere eigenaardigheden, die de familie van den wijnstok onder menig opzicht opmerkenswaardig maken.

Allen hebben de neiging, zich slingerend om andere planten op te heffen naar het licht. Zij zijn boonen (slingerplanten) in de volste beteekenis van het woord en zoeken dadelijk een nieuw steunpunt als het eerste hun ontnomen wordt. Ook hun bloemen zijn van de meeste andere planten verschillend en verheugen zich in een bijzondere bescherming der natuur. Evenals zij zich om de wereld der kleine mossen bekommert, zoo heeft de groote moeder Natuur zich ook het lot van den wijnstok aangetrokken. Zijn bloesems openen zich niet naar boven, maar naar onder, opdat zij door den

regen, die de bevruchting verhindert, minder te lijden zouden hebben. Als derde eigenaardigheid der druivenplanten moet men hun vatbaarheid noemen om groote massa's vloeistoffen in zich op te nemen. Het 'tranen' van den wijnstok komt uit deze eigenschap voort en herinnert den plantkundigen daardoor onmiddellijk aan zijne neven, de cissussoorten der oerwouden, die als plantaardige waterbronnen den moeden wandelaar verkwikken.

Ondanks deze gemeenschappelijke kenteekenen kan men de wijngewassen toch door een rijke, innerlijke verscheidenheid van elkander onderscheiden. Hun is het, hoewel zij alle misschien van één ouderpaar afstammen, gegaan als den menschen. Bodem en klimaat hebben invloed op hen uitgeoefend en de familie in volken en stammen verdeeld, die zich over de geheele aarde verspreid hebben.

Op de Himalaya kronkelen zich nog tot op een hoogte van vier kilometer corinthenranken om de reusachtige denneboomen naar boven, en op Perzië's hoogvlakten groeit de beroemde wijn van Schiras, wien de dichter Hafis zijne liederen wijdde. Ook de wijndruiven van Oost-Indië, waarvan men vele soorten kent, zijn beroemd.

Afrika bezit in het Noorden eveneens heerlijke druiven, en zijne eilanden in het Noord-Westen (Madera) zijn als echte wijnstreken algemeen bekend.

Op de zuidelijke punt van Afrika, aan de Kaap, gedijen wijn- en bijna alle Europeesche vruchten- en groentensoorten. Evenzoo schijnen er ook in het binnenland druivensoorten te bestaan; ten minste verhaalt Livingstone van een wijnstok, dien hij in Angoli gevonden had en die knolvormige wortelen bezat. Hij gelooft dat door kruising en inenting of veredeling dezer inheemsche druiven van Zuid-Afrika een goed soort gewonnen kon worden, daar de buitenlandsche er meest alle ontaarden.

Op andere plaatsen slingert zich de wijnstok als liane in de tropische wouden en de banaanboom dient hem tot steun.

Amerika heeft ook een tamelijk uitgebreide wijnflora, en Leif, die omtrent het jaar 1000 na Chr., (dus omstreeks 500 jaar vóór Columbus) het ontdekte, noemt het Winland. In de dichte oerwouden van Missouri vindt men overal wild groeiende wijnstokken (omstreeks 9 soorten), die zich ook om hekken en omheiningen ranken, evenals bij ons de braambeziënstruiken.

De ingevoerde Europeesche wijnstok ontaardt daar weldra; daarentegen veredelt zich hier de wilde Katawba-wijnstok door zorgvuldige teelt.

Alleen in het goudland Californië heeft onze wijnstok goede uitkomsten opgeleverd; vooral hebben de vroegere zendelingen daar veel tot zijn verbouw bijgedragen. Reeds in het jaar 1863 bedroeg de wijnoogst 2,060,000 liter, ofschoon van de 3½ millioen toenmaals geplante wijnstokken een groot gedeelte nog geen druiven droeg. De vruchtbaarheid is daar minstens driemaal aanzienlijker dan in Noord-Europa.

In Frankrijk rekent men in goede jaren 5000 pond op een acre, terwijl een middelmatige oogst in Californië 13-15000 pond geeft. Geen druif bederft hier; alle komen tot rijpheid en verheugen het oog van den bewonderenden vreemdeling.

Ook naar Australië heeft men den wijnstok verplant en hem in Nieuw-Zuid-Wales en andere streken een nieuw vaderland gesticht.

Europa overtreft echter nog steeds alle wijnlanden der aarde; voornamelijk hebben Frankrijk en de landen om de Middellandsche Zee de grootste wijnteelt. Frankrijk alleen telt over de twee millioenen hectaren wijnland, die jaarlijks gemiddeld 71 millioen hectoliter wijn opleveren en een gezamenlijke waarde van 1,633,000,000

francs vertegenwoordigen. Een zesde der geheele bevolking hangt hier van den wijnbouw af en voedt zich door hem. Vooral zijn de druiven van Fontainebleau en Thomery beroemd en worden als de grootste délicatessen naar alle kanten verzonden.

Naast Frankrijk is Hongarije het grootste Europeesche wijnland, waarvan de jaarlijksche opbrengst op 170 millioen gulden geschat wordt. In Duitschland staan het Rijnland, Baden, Wurtemberg en Rijnbeieren in den wijnverbouw bovenaan; toch vindt men ook in het verre Oosten op sommige plaatsen veel verbouw, waarvan echter de resultaten niet gelijkstaan met die van de Rijnlandsche gewassen.

De opbrengst van den druivenverbouw over de geheele aarde wordt jaarlijks op 125 millioen emmers geschat, die een waarde van ongeveer 2000 millioen gulden vertegenwoordigen. Toch is deze schatting evenals alle andere in betrekking tot den wijn een hoogst wisselvallige, omdat juist bij de wijnteelt de oogsten zoozeer verschillen. Naar een berekening, die over tweehonderd jaren loopt, rekent men gemiddeld in 20 jaar 11 geringe wijnoogsten, die vooral voor de kleine wijnbouwers den grootsten nood met zich voeren. En waarlijk, wanneer men aan de vele toevalligheden denkt, die de hoop van een jaar kunnen vernielen, zoo zal men er zich niet over verwonderen, wanneer men in de Pfalz in plaats van druiven veel tabak plant, die regelmatige oogsten doet verwachten. Vorst en droogte vernietigen dikwijls het werk van een geheel jaar en brengen onbeschrijfelijk veel ellende aan, want de wijnberg is immers het eenige goed van den wijngaardenier.

Buitengewoon verschrikkelijk en letterlijk epidemisch treden dikwijls de zoogenaamde druivenziekten op. De eene ontstaat uit twee kleine rupsen, die de natuurvorschers Tinca Uvella en Tortrix Ambigua noemen. De andere heeft haar oorzaak in draad-paddestoelen, die bessen en bladeren met een blauwgrijze, melige zelfstandigheid bedekken en daardoor het bederven der bessen veroorzaken.

In den laatsten tijd heeft zich nog een nieuwe vijand van Noë's lievelingsgewas op schrikbarende wijze vertoond - de druifluis, phylloxera vastatrix. Zij stamt uit Amerika, van waar zij in het jaar 1863 moet overgekomen zijn, en treedt op zoo vernielende wijze op, dat reeds bijna de helft der Fransche wijnbergen haar ten offer gevallen is.

Tegenwoordig groeit de wijnstok op het noordelijke

halfrond gemiddeld tot op 50 graad; op den 51[en] graad geeft zij nog drinkbaren wijn, maar boven den 56en wordt er geen druif meer rijp. Wel verbouwt men rondom Danzig, Konigsbergen en Memel nog wijndruiven, zelfs Scandinavië heeft nog eenige punten, waar de druiven tot rijpheid komen, maar het aldus gewonnen product is hoogst middelmatig en de Duitsche dichter Claudius zegt er van: 'Het ziet er uit als wijn, maar is het niet, men kan daarbij niet zingen, men kan er niet door vroolijk zijn,' zoodat wij het beste doen deze planten buiten de wijngrens te sluiten.

Streng genomen bepaalt zich Duitschlands wijnbouw alleen tot het Rijndal, met de zijdalen van den Main, Neckar, Moezel en Oder; ook het Donaudal behoort daartoe. Alle andere plaatsen in Saksen, in Thuringen, Silezië en Pruisen, zijn van minder beteekenis, zooals wij reeds boven aanmerkten. Vroeger is wellicht de wijnzone uitgebreider geweest. Koningsbergen en Krakau hadden toen veel wijnverbouw, zelfs in Zuid-Engeland en in het Noord-Westen van Frankrijk (Bretagne en Normandië) was dit het geval. Wat voor wijn de hier verkregene geweest moet zijn, blijkt uit een opmerking van koning Frans I, die op de pocherij van een edelman uit Bretagne antwoordde, dat de wijn van zijn land de slechtste en zuurste was in geheel zijn koninkrijk.

De wijnstok wordt dikwijls zeer oud en draagt langen tijd de schoonste druiven. Plinius kende reeds een stok, die 600 jaren oud moest zijn; ook Strabo bericht van een, welks stam door twee mannen niet omvat kon worden. In Frankrijk en Italië heeft men over de 300 jaar oude wijngaarden, die nog altijd de schoonste druiven voortbrengen. Zoo spreekt Audibert van een wijnstok in Frankrijk, waarvan de stam de dikte had van een man en waarvan de opbrengst 350 flesschen wijn bedroeg. Een 100 jaar oude stok aan de muren in Northallerton bedekte 1150 Pruisische vierkante voeten, een andere in Hampton Court 1094 vierkante voeten. Toen de tooneelspelers in Drury-Lane Theater zich eens den bijzonderen bijval van koning George III hadden verworven, veroorloofde hij hun, zich door den tuinier 1200 wijntrossen daarvan te laten afsnijden, mits deze er zoovele bezat. De tuinier sneed niet alleen dit aantal er af, maar meldde den koning dat hij er nog even zooveel van kon afplukken zonder den boom geheel te ontblooten. In het jaar 1816 droeg deze stok 2240 trossen, elk gemiddeld een engelsch pond wegend.

De grootste wijnstok der nieuwere tijden is bij gelegenheid der Philadelphiasche wereldtentoonstelling den Amerikaanschen ondernemingsgeest ten offer gevallen. Hij bevond zich bij Santa Barbara in Californië en had bij een ouderdom van omstreeks 100 jaren een omvang aan den stam van 5½ voet. Acht voet boven den grond begonnen de 20 reuzentakken zich uit te breiden, waarvan de dikste 27 duim omvang had. Het gebladerte bedekte een oppervlakte van meer dan 10,000 vierkante voeten. De jaarlijksche opbrengst werd op 12,000 pond druiven berekend. Dit wonder der schepping hebben de Amerikanen gewaagd uit te graven om het met veel moeite en opoffering op de wereldtentoonstelling van Philadelphia te laten pronken, wel een daad die de Yankee-natuur duidelijk kenmerkt.

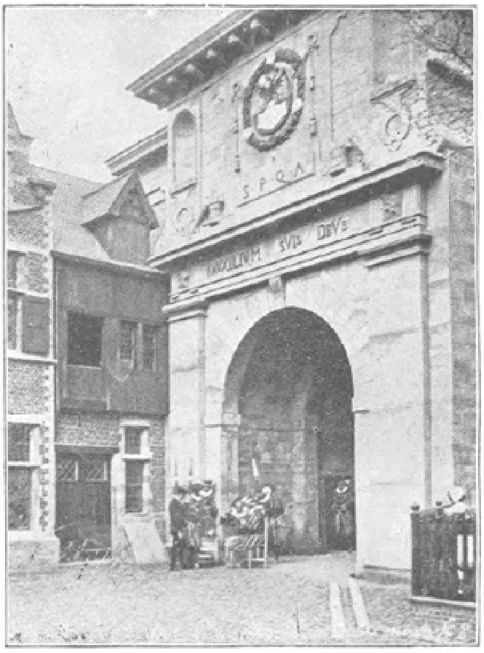

Kipdorppoort.

Oud-Antwerpen.
Met twaalf afbeeldingen.

Wie is er dit jaar niet op de Antwerpsche wereldtentoonstelling geweest, wie heeft er geen regen, zonneschijn, drukte, stilte, warmte, koude, genot of verveling gevonden?

Verschillend zijn stellig de indrukken van daar medegenomen, afhankelijk van stemming, gezelschap, maar vooral van weer, maar in één punt zijn allen het vrij wel eens, in bewondering van Oud-Antwerpen.

Wat de Eiffeltoren was voor Parijs, het Ferryrad voor Chicago, dat was Oud-Antwerpen voor Antwerpen, het middelpunt, de c l o u der Tentoonstelling.

Nieuw was het denkbeeld zeker niet om op een tentoonstelling een reproductie te geven van een oud stadsgedeelte. Wie herinnert zich niet het Oud-Hollandsche marktplein op de Amsterdamsche Voedingstentoonstelling? Wie heeft niet hooren spreken, ten minste als hij het niet bezocht heeft, van Alt-Wien, op de Weener Muziek tentoonstelling in '92 of van Old-London op de Hygienische Expositie van Londen; maar 't schijnt dat Oud-Antwerpen alle deze nieuwe oud-steden verre overtroffen heeft.

Misschien is de oorzaak hiervan wel te zoeken in het feit, dat weinige steden zulk een interessant antiek

karakter bezitten als de oude Schelde-stad, die zoo duidelijk den dubbelen invloed vertoont van het Vlaamsche karakter en de Spaansche overheersching.

In de Middeleeuwen en gedurende de Renaissance was Antwerpen een der rijkste steden, zoo niet de rijkste der wereld; de aanzienlijke burgers bezaten ruimschoots de middelen om aan hun kunstlievende neigingen te voldoen, vandaar het ontstaan van zoovele gebouwen, ware juweelen van bouwkunst. Eenige bestaan er nog van, de meeste echter zijn den modernen tijdgeest ten offer gevallen; maar op oude schilderijen en afbeeldingen is hun herinnering bewaard gebleven en het was zeker een gelukkige gedachte, hun gedurende eenige maanden een nieuw schijnleven te schenken.

Men heeft zich echter niet tevreden gesteld met het weergeven van de oude gebouwen, straten en pleinen; men trachtte ook de oude gewoonten, ambachten en feesten er in te doen herleven, door menschen uit die dagen daarin te laten huizen of rondwandelen, optochten en tournooien te organiseeren, in één woord, geheel

Het Stadhuis.

Bloemenmeisje.

de illusie te schenken van een stuk echt, vol Middeleeuwsch leven.

Wie Oud-Antwerpen bezocht, maar vooral daar een òmmegang of feest bijwoonde, zal volmondig moeten toestemmen, dat dit doel volkomen is bereikt. Het is een eigenaardige gewaarwording, wanneer men moede is van de drukke, negentiende-eeuwsche beschaving, waarvan men schier alle voortbrengselen op de Tentoonstelling kan bewonderen - tot vervelens toe - helaas! want zoo zwak zijn we, dat zelfs het interessantste en mooiste ons na eenige uren doodelijk vermoeit, het moge nijverheid zijn of kunst - om dan, terwijl onze ooren nog gonzen van het gedruisch in de machine-galerij, onze oogen verblind zijn van winkelopstallingen, verguldsel, kristal, porselein, stoffen, reclame-platen en wat al meer, plotseling geheel en al te worden verplaatst in het hartje der 16e eeuw.

De Kipdorppoort brengt u in die betooverde stad van vier, vijfhonderd jaar geleden; hoe jammer, hoe jammer alleen dat fin de siècle no. 19 u hier weer volgt in de gedaante van Engelschen in hun geruite pakken, dames met poufmouwen en klokke-

rokken, kinderen in Greenaway costuum, burgers en burgeressen, echt burgerlijk, smakeloos gekleed. Had men ook maar ieder, die

Een mooie borduurster.

hier binnentrad, kunnen verordenen, de kleeding der 16e-eeuwsche poorters en poorteressen aan te trekken om de harmonie niet te verstoren tusschen de bezoekers en het marktplein met zijn bewoners.

Alleraardigste oude huizen vindt men hier met schilderachtige, vooruitstekende gevels, torentjes, uithangborden, alle afbeeldingen van heusche, oude gebouwen, geestige hoekjes, rustige pleintjes. Daar staat het Stadhuis aan het oude marktplein, indrukwekkend, hoog op alle andere huizen en huisjes neerziende, met zijn vier achthoekige torens en zijn front, met de wapens versierd van Antonius van Bourgondië, Hertog van Brabant, onder wiens regeering het origineel gebouwd werd. In de nissen staan middeleeuwsche ridders in volle wapenrusting met hun

Een varkensslachter uit de 16e eeuw.

driehoekige schilden en lange zwaarden; daar zijn de standbeelden van de Hertogen van Braband, Karel den Groote, Godfried van Bouillon, Philips den Goede, Karel den Stoute, Maria van Bourgondië en keizer Karel V. Boven de boogvormige poort is een voorstelling aangebracht van de Heilige Maagd, door knielende engelen omringd. Steenen balustrades zetten de pui af en zijn met echt middeleeuwsche leeuwen versierd.

De kerk, de oude Beurs, de Doelen, de Poesjenellekelder, waarin vertooningen met de poppenkast worden gegeven, het Theater, waarin men oude kluchten

Een van de zes leden der Oud-Antwerpsche Commissie.

opvoert, het Schepenhuis, de Lakenhal en daartusschen huizen, die allen hun eigen physionomie bezitten, hun eigen karakter, geestige, sprekende huizen, die ons een afkeer doen krijgen van onze kazerneachtige straten, onze schilder-, zeehelden-, archipel-, kwartieren. Niets is vergeten, putten van gehouwen steen met ijzeren ornamenten, kapelletjes waarin lampen branden, een eereboog.

En te midden van deze antieke huizen en straten, die schilderachtige put, achter de kleine, groene, in lood gevatte vensterruiten, onder die overhangende luiven bewegen zich

mannen en vrouwen in het oude costuum; daar is de smidse, ginds laat een aardig meisje de klossen op haar kantkussen dansen, een ander bedient u op uw

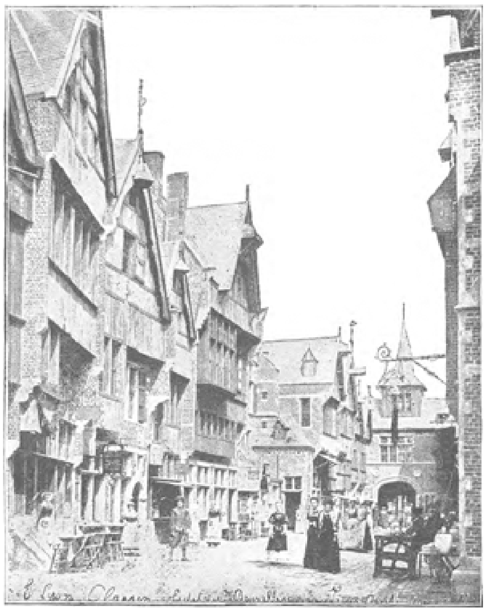

Een oude straat.

wenken, biedt u den koelen Rijnwijn of het schuimende bier aan, als gij daar ginds uitrust in de ruime zaal van het stadhuis of op de banken der alles behalve geurige Vischhal. De wachters hebben niet het banale

Een ezel te huur.

voorkomen van politieagenten, maar dragen het teekenachtige costuum der oude Vlaamsche soldaten.

Wat was het leven toen bonter, kleuriger, rijker aan afwisseling dan thans! Waartoe dienen echter al die huizen, al die monumentale gebouwen! Och! om zeer moderne dingen in te verkoopen, maar vooral om u te dwingen te eten en te drinken. Neen, dring niet te diep in Oud-Antwerpen. Klop niet op de steenen van het statige Stadhuis, de Beurs, de Kerk. Gij zoudt verbaasd opzien en meenen dat gij u bedroogt! Die steenen zijn niets dan schijn, geschilderd hout en papiermâché.

Een middeleeuwsche kellnerin.

Ziedaar! de materialen van Nieuw-Oud-Antwerpen. Zie de menschen ook niet van te dicht bij. De meisjes in haar bevallige kleederen onder haar stemmige kapjes, kijken u brutaal aan, bieden u haar koopwaren in echt modern Vlaamsch of plat Hollandsch te koop. Die kranige Vlaming smokkelt een vaderlandsch pruimpje weg achter zijn ongeschoren wangen. In die oude herberg drinkt gij Engelsche thee of Hollandsche cacao met Huntley en Palmers beschuiten, Consommé à la Reine, vol au vent, ge kunt het alles vinden in den 'aangenaemen Hof'.

Anachronismen zonder tal en toch amuseert men zich in Oud-Antwerpen, toch verdringt men zich, als een ommegang de straten vervroolijkt, toch verlaat men gaarne alle aantrekkelijkheden der wereldkermis om hier een oogenblik terug te keeren tot het verledene.

Wonderlijk, die zucht naar het ouderwetsche, het oude, het verleden in een tijd, die zooveel n i e D a g e w e s e n e s op elk gebied weet te vertoonen!

Zijn de wonderen van industrie, de meesterstukken

Een vergadering van kellnerinnen.

van kunst, de amusementen uit alle oorden der wereld, uit beschaafde en onbeschaafde landen dan niet voldoende om ons bezig te houden? Luchtballons en electrische machines. Straten van Caïro, Indiaansche jachten. Congoleezen en Kemmerich-torens, alles verlaat men om met genoegen eenige eeuwen terug te gaan te midden der huizen, straten en bewoners van Oud-Antwerpen.

Prinses soundari.
Bouddhistische roman door Mary Summer.
(*Vervolg van blz.* 243.)

III.
In het bosch der bamboes.

‘Men heeft de bevelen des konings niet gehoorzaamd, hier is iemand te veel,’ riep Manavaka, maar niemand luisterde naar hem, zijn schrale stem werd door den wind verdoofd. Pousparika legde haar hand op den mond van den nar.

‘Wil je wel eens zwijgen, leelijke nar! Je weet wel dat alle koningen der wereld mij niet van mijn zoogzuster kunnen scheiden en straks zal je maar al te blijde zijn een moedige vrouw bij je te hebben, want de storm breekt los en zal vreeselijk zijn.’

Inderdaad begon de storm met kracht op te zetten, warreldampen van stof zetten op en wolken van droge bladeren verblindden den olifant en deden hem waggelen op zijn logge pooten.

Oud-Antwerpen: Een schilderachtig hoekje.

Manavaka slaakte kreten van angst en riep de bescherming in van alle goden.

‘Bah,’ zeide Pousparika, ‘maak je niet schor voor niets; bewaar je geschreeuw voor een betere gelegenheid, wij zullen nog wel erger dingen zien.’

Inderdaad verdubbelden zich de stormvlagen in kracht, de wind speelde in het riet, zoo hoog als boomen, en deed het dansen als weidegras. Het geheele bosch, opgezweept door den storm, scheen te leven, de hooge bamboes slingerden heen en weer met pijnlijk gezucht. Een bliksemstraal, de lucht van-een scheurend, maakte de apen en papegaaien zichtbaar, die angstig van den eenen tak naar den anderen sprongen. In de verte, diep in het woud, deed zich onheilspellend gehuil hooren; het waren de tijgers, die op hun wijze zich beklaagden over den storm. De rivier, in haar slijkerig bed opgestuwd, stroomde over en de olifant trappelde in het modderige water. De begeleiders waadden tot aan het middel door het slijk. Verdere strijd tegen de elementen was ondoenlijk, men moest afstappen en zoo ver mogelijk van het water vluchten om er het einde van den storm af te wachten.

De nar streefde tegen, hij klampte zich vast aan den rug van den olifant. Het ware dwaasheid zich in den muil der tijgers te werpen, zich te wagen in die zwarte duisternis. Daar herinnerde zich de cornac, dat in hun nabijheid op een kleinen heuvel, zich de hut bevond van een ouden kluizenaar, die sints lang gestorven was, maar wiens dak hun nog een schuilplaats kon verleenen. Allen sprongen van den olifant af en ook Manavaka liet zich op den grond vallen; de gevangene en haar bewakers haastten zich naar boven, al tastend en zoekend, en slechts geholpen door het kortstondige licht der elkander opvolgende bliksemstralen.

De nar klaagde en jammerde daar hij zich bij zijn val den voet had verstuikt, maar niemand bekommerde zich om zijn gehuil; men kwam gelukkig in de hut aan en haastte zich licht te ontsteken, door twee houten tegen elkander te wrijven. Die voorzorg was niet overbodig, want men ontdekte een slang, die haar fonkelende roode oogen op de indringers richtte. Al sissend verliet zij de hut en

nam haar weg tusschen Manavaka's beenen. Hij gilde het uit.

‘Zij heeft mij gebeten. Ik ben dood.’

‘Zij heeft je niet aangeraakt,’ zeide Pousparika, ‘schaam je zoo'n geweld om niets te maken. 't Is me een mooie geleider dien de koning mijn lieve meesteres heeft meegegeven.’

En zich wendend tot Soundari, die bleek zag van schrik, fluisterde zij haar toe:

‘Maak u niet

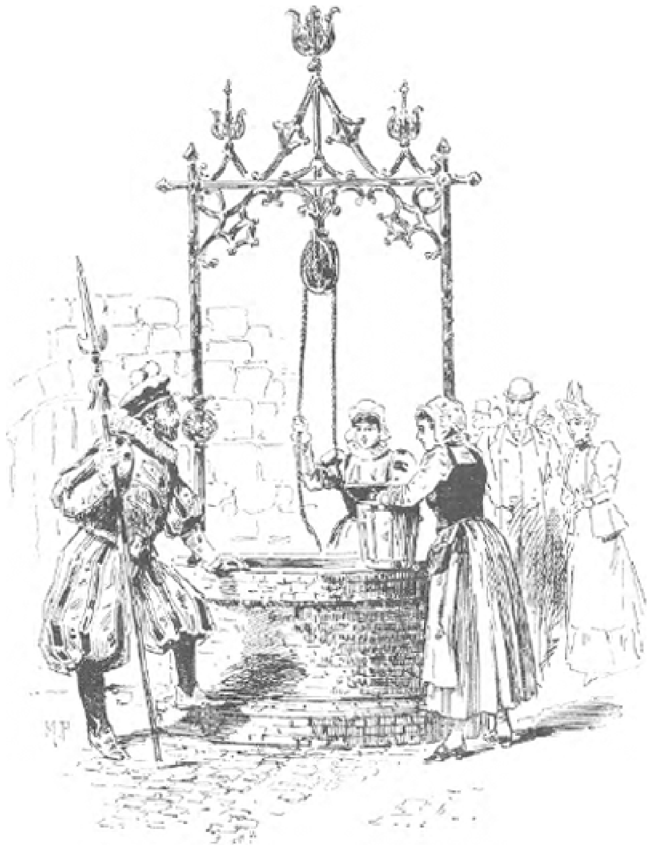

Oud-Antwerpen: Bij den put.

ongerust, ik zie daar een groene hagedis verscholen in een reet, en gij weet dat het een goed voorteeken is in alle harteszaken.’

De prinses zuchtte.

‘Ach! niets kan mij meer geluk aanbrengen, nu ik hem niet mag bezitten, wien mijn leven toebehoort.’

‘Wanhoop nooit aan de toekomst! Waren wij niet veroordeeld in den storm te sterven en nu hebben wij toch een toevluchtsoord gevonden.’

Maar hoe broos was dat toevluchtsoord! Alleen een zware rots beschermde de hut tegen het geweld van den storm. Met hun gewone zorgeloosheid haalden de Hindoes een vaatje voor den dag, gevuld met een mengsel van citroen, arak en rietsuiker, dat zij boven het vuur lieten koken. Manavaka vergat zijn verstuikten voet en slangenbeet, om van hun punch mede te drinken en er zich aan te goed te doen.

De prinses zat op den grond, het gelaat in de handen verborgen; Pousparika was naar buiten gegaan om poolshoogte te nemen en kwam zeggen dat de overstrooming niet erger was en de dieren rustig wachtten. De storm ging even snel voorbij als sporen van tranen op een vrouwengelaat; de wind bedaarde, de lucht werd helder,

men hervatte de reis en bereikte na een uur het kasteel der Bamboes, een dier fantastische gebouwen, waarvan men nu nog eenige sporen in Indië vindt.

Met zijn zes torentjes en schaarsche vensters leek dit koninklijke gebouw meer op een fort dan op een lusthuis. Mozaiek-versieringen en balustrades van uitgesneden steen, fijn en luchtig als kantwerk, vervroolijkten het sombere aanzien een weinig.

Niemand scheen gewaarschuwd, misschien was er niet eens een bediende om de prinses te ontvangen. Een der Hindoes ging door de hoofdpoort en klopte aan het luik van een der lage zalen.

'Hola! Soudinka, mijn oude wapenbroeder, sta op! en ontvang het hooge gezelschap dat de koning je zendt.'

De slotbewaarder snelde toe en na zich voor de nicht des vorsten neergeworpen te hebben, geleidde hij de reizigers over de kolossale binnenplaatsen, waar het gras tusschen de steenen groeide; toen een toorts aanstekende, ging hij een buitentrap op, die eindigde in een lange galerij, waaruit een vochtige graflucht hen tegenkwam.

'Verduiveld,' zei Manavaka schertsend, zooals de lafaards zingen in de duisternis. ''t Is hier heel mooi, maar je moet je wel vervelen, vriend!'

'Gelukkig,' voegde het hoofd der geleide er bij, die schik had in den angst van den nar, 'heeft hij de Nagas, de menscheneters, de vampiers en de Rakchas om hun gezelschap te houden.'

De nar trok een leelijk gezicht en de slotbewaarder wees de prinses de kamer der overleden koningin als haar verblijfplaats aan. Het was een groot vertrek,

flauw verlicht door een aarden lamp, op een marmeren tafeltje geplaatst; van boven koepelvormig gebouwd, drong het licht er alleen van boven in. De muren waren bedekt met gebeeldhouwde bas-reliefs, de verschillende menschwordingen van Vishnou voorstellende, en de karmozijnroode gordijnen van den troonhemel, boven het bed, vielen van ouderdom uit elkander.

Pousparika naderde aarzelend het bed, als vreesde zij er nog den geest in te vinden van de overleden koningin en mompelde zacht:

'Vervloekte storm! Ik word zoo dom als de Vidouchaka, maar 't is hier ook zoo griezelig. Kom, lieve prinses!' sprak zij hardop, 'geniet de rust die gij zoo noodig hebt; slaap onbevreesd, ik ben er immers om over uw slaap te waken.'

Sprakeloos en schijnbaar onverschillig, ging Soundari liggen; tevergeefs trachtte zij tegen den slaap te worstelen; de natuur overwon en zij sliep rustig in als een kind. Ook Pousparika, ondanks haar goede voornemens, bezweek weldra voor dezelfde onweerstaanbare macht.

Hoelang hadden zij geslapen toen een draperie werd opgelicht en een schaduw over den drempel der kamer viel?

Zou het gerucht waarheid bevatten en de overleden koningin terugkeeren in haar doodsvertrek?

Soundari ontwaakte eensklaps en bemerkte een vagen vorm, zich langzaam voortbewegend langs de muren. Een huivering doortrilde haar aderen, maar zonder weifelen sprong zij uit het bed, waarop zij zich geheel gekleed had neergeworpen.

Wie was de levende of doode die zich in het slaapvertrek der koninklijke jonkvrouw durfde wagen?

Reeds zongen de kokila en de bengali hun morgenliederen, de eerste stralen der ochtendschemering vielen door den koepel en bij haar licht deinsde Soundari ontzet terug. Was het een droom of werkelijkheid. Zag zij hem werkelijk voor zich, met wien haar gedachten zich wakend en slapend bezighielden?

O! hij was het, hij en niemand anders, in zijn roodbruin gewaad, waaraan het bidsnoer hing met de honderd en acht koralen, die fiere, trotsche gestalte, zooveel beter geschikt om over de menschen te heerschen dan hun liefdadigheid in te roepen. Elk verwijt stierf weg op haar lippen en als een schuldige sloeg zij haar oogen neder.

'Vergeef mij, mevrouw!' sprak de kluizenaar, 'ik wist niet, dat dit vertrek bewoond was; gisteren heb ik een dreigend gevaar moeten ontvluchten. De bootsman heeft mij naar dit verlaten kasteel gebracht, waar men mij een veilig toevluchtsoord beloofde; ik heb van nacht in de naaste kamer geslapen, van morgen als naar gewoonte met den dag ontwaakt, ging ik naar de tuinen om er te bidden, toen gij mij hier langs zaagt komen.'

En na deze zakelijke verklaring, boog zich de kluizenaar, gereed om heen te gaan.

'Een woord nog,' stamelde Soundari, 'heb ik u niet ontmoet in de hut mijner goede voedster?'

''t Is mogelijk; in Mithila gekomen om er het zaad der goede wet uit te strooien, dwongen zij mij, zonder redenen, zeer tegen mijn wil, het begonnen werk op te geven.'

De blijde vlam in den blik der prinses doofde uit. Hij, wiens herinnering haar zelfs in den slaap vervolgde, verwaardigde zich niet te herinneren dat hij haar gezien had; zij zag naar Pousparika, die nog vast ingeslapen was, en nu niemand haar hooren kon, zeide zij met een vleugje van hoogmoed in de stem:

‘Weet gij het? Ik ben de nicht van den Radjah van dit land, de prinses Soundari.’

Maar menschelijke ijdelheid trof den wijze weinig; haar woorden lieten hem koud, en een weinig verlegen ging zij voort:

‘Het moet een schoone leer zijn, die leer van Bouddha, en als gij mij daartoe waardig oordeelt, zou ik u willen vragen mij die te onderwijzen.’

Met meer aandacht zag de kluizenaar op het schoone meisje neer. Zeker, het zou een schoone geestelijke overwinning zijn, haar voor zijn leer te winnen; haar bescheiden houding en woorden wekten geen wantrouwen in hem op zooals de brutale verklaringen van Bhadrika, maar het gevaar was voor hem niet kleiner. Zij was zoo schoon in haar natuurlijken eenvoud, de lange, welriekende haren over haar schouders uitgespreid, haar frisch gelaat ontdaan van alle blanketsel, haar oogen zoo helder en onschuldig en toch zoo diep.

Onwillekeurig raakte hij onder den indruk van haar jeugd en lieftalligheid! Had hij daarom zoovele jaren in strenge boete geleefd om zoo plotseling weer de bijtende prikkels van den hartstocht in zijn hart te voelen! Hoogmoedige, die zich reeds een heilige dacht, een oogenblik is voor den duivel voldoende zijn prooi opnieuw te bemachtigen. Ja, hij voelt het, er is maar een redding mogelijk voor hem, de vlucht; beter is het in de handen te vallen van den strengsten tyran dan de wet te overtreden. Soundari, die niets vermoedt, nadert hem en smeekt:

‘Ach, antwoord mij en geef mij raad! Mijn oom zendt mij hier omdat ik de hand weiger van den Radjah van Guzerate; die man boezemt mij afschuw in; ik wil hem niet huwen en ik denk er aan, te vluchten naar het hof van koning Asoka, den beschermer der Bouddhisten. Kan ik daar uw lessen ontvangen?’

Hij had den moed niet haar naar troost dorstende ziel van zich af te stooten en antwoordde:

‘Wij zullen zien, ik zal trachten zooveel ik kan u van dienst te zijn en uw gewonde ziel te genezen door den troost van mijn geloof en nu moet ik heengaan om te bidden, de eerste bezigheid van mijn dag.

Hij was heen en als een vroolijk kind, door de zon in goede stemming gebracht, ging Soundari zachtjes den hals der slaapster kittelen. Pousparika sprong op, half wakker.

‘Wat is er! Help! Raak mijn lieve meesteres niet aan!’

‘Gekke meid! niemand denkt er aan je lieve meesteres, die het heel goed maakt, kwaad te doen.’

Het bloemenmeisje werd geheel wakker.

‘Werkelijk, uw oog schittert, uw wang is zoo frisch. Wie u gisteren gezien heeft, zou u vandaag niet meer herkennen. Wat is er toch gebeurd om u zoo te veranderen?’

‘Ik heb gerust geslapen, niets anders.’

‘En ik ben geradbraakt door afschuwelijke droomen; ik werd levend begraven in het graf van den koning. Dat komt van het slapen in een kamer die op een graftombe lijkt.’

‘Waar heb je toch je oogen. Deze kamer is prachtig, ik ben er zeer mede in mijn schik.’

‘O, prinses! om zoo toegevend te zijn hebt gij van nacht zeker in den droom den schoonen Oupagoupta gezien.’

‘Meer dan dat misschien, stout duiveltje! Maak mijn ontbijt maar klaar terwijl ik in den tuin ga wandelen, die er verrukkelijk uitziet.’

Soundari hoopte zeker, in de verte de tuniek van den kluizenaar te zien, en vermoedde niet dat de jonkman zich haastig langs de bamboelaan verwijderde, ongeduldig om een grooten afstand te plaatsen tusschen hem en het voorwerp van zijn ontwakenden hartstocht. Een weinig teleurgesteld doorliep de prinses de verwaarloosde tuinen, die een ondoordringbaar woud op sommige plaatsen schenen te vormen.

De rivier buiten haar oevers getreden, had zich in verschillende armen verdeeld en omringde de tuinen met een moerasachtigen gordel. Langs de vijvers, waarvan de slapende wateren schenen bezield te worden door de sprongen der groene adders en der zilveren hagedissen, spreidden de magnolia's hun witte bloemen uit. De frischheid en de dikte van het gebladerte leenden dezen tuin een onbeschrijfelijke, maar tevens een gevaarlijke betoovering. De prinses durfde zich niet bij de oevers van het water wagen, waar de monsterachtige spinnen, de schorpioenen en slangen haar bedreigden; door een vervallen deur trad zij in een boomgaard, waar de tuiniers in jaren geen hand hadden gezet. Daar groeiden in landelijke wanorde mangistans, kokos- en dadelpalmen, banaanstruiken, djamboeboomen, suikerriet. Op eens hoorde de prinses achter een boschje twee stemmen spreken; zonder al te groote nieuwsgierigheid bleef zij luisteren.

‘O, jij ongeluksprofeet,’ zeide Pousparika, ‘ik zal nooit den moed hebben haar zoo'n tijding te brengen; de boodschap van den Radjah is aan u gericht, om haar over te brengen, Vidouschaka!’

‘Neen, door u aangeboden zal de kelk minder bitter smaken. Zij houdt van u en gij zult haar beter kunnen overreden dat het onvoorzichtig is langer tegen te streven.’

De prinses vertoonde zich plotseling.

‘Wat is er gaande? Een nieuwe lieflijkheid van mijn oom? Van hem verwacht ik alles, spreek spoedig!’

‘Welnu prinses, er blijft u weinig tijd over om na te denken. Gister, na uw vertrek, heeft zich het bericht verspreid dat de onderkoning van Malwa, Kossala, Asoka's zoon, op ons land afkomt. Het volk, de dwingelandij van Agnimitra moede, wil niets liever dan met de vijanden gemeene zaak maken. Van binnen en buiten bedreigd, heeft de tyran slechts hoop op de tusschenkomst van zijn bondgenoot, den Radjah van Guzerate, die hem alleen hulp zal verleenen, nadat het huwelijk, dat hij begeert, gesloten is.’

‘Dat monster trouwen, nooit! Laat de koning mij in dien vijver werpen, gevuld met ondieren, daar ginds in dat duistere water of mijn hoofd laten afslaan, maar dit offer zal hij niet van Soundari verkrijgen. Wil hij mijn schatten, ik ben bereid ze hem te geven. Arm en vrij zal ik in een ver afgelegen land gaan leven; gij zult mij vergezellen en ik zal vergeten dat ik prinses geboren ben, te dicht bij een troon om gelukkig te kunnen zijn.’

‘Helaas! Van avond nog zullen de twee koningen hier komen met den Pourahita, die uw huwelijk moet inzegenen. Van morgen zijn reeds geschenken en sieraden in doozen van lapis lazuli hier gebracht.’

Hier vond de nar het gepast tusschenbeide te komen.

‘O zulke mooie sieraden, prinses, die geen vrouw zonder begeerte kan aanzien, braceletten, gordels, schitterend van paarlen en een ketting van drie snoeren, gesloten met een diamant van Guzerate, den grootsten, dien men kent.’

‘Zwijg, Manavaka! Durf je het geluk van mijn leven op een lijn stellen met ellendige steenen?’

En zij verwijderde zich haastig.

‘'t Is de eerste uitbarsting,’ zei de nar, ‘dat moet men verwachten; 't verlicht de vrouwen het soms uit te schreeuwen als kraaien. Ik wed dat zij over veertien dagen verzoend is met haar lot.’

‘Neen, dat zal zoo niet zijn. Help mij aan een middel om haar aan dit gehate huwelijk te doen ontkomen.’

‘Ik zie geen uitweg. Reeds vele koninklijke dienaren zijn van morgen gekomen en hebben haar geleide versterkt; zij zijn druk bezig met de toebereidselen van het huwelijk. Aan ontvluchten valt niet te denken. Het verstandigste is dus maar dat gij uwe meesteres aanraadt zich te onderwerpen. De koningen komen tegen den avond hier en het huwelijk zal niet vóór middernacht plaats hebben.’

‘Nu dan, tegen het vallen van den avond, moet je mij in dit boschje wachten en ik zal je komen zeggen hoe de prinses gestemd is, dan kan je den koning daarvan op de hoogte brengen.’

‘Best, dat is nu eerst spreken als een verstandige vrouw. En nu, lieve Pousparika, geef je mij niet een kusje om mij schadeloos te stellen voor zooveel nare dingen, die mij den eetlust benemen?’

Tot eenig antwoord liep het meisje lachend heen.

‘Manou[1)] heeft wel gelijk,’ bromde de nar, ‘meisje, vrouw of weduwe, al die lagere wezens hebben een meester noodig. Hoe kan ik, een Brahmaan, zoo'n nest, dat mij bespot, beminnen?’

Gedurende den geheelen dag drukte doodsch stil-

1) De groote wetgever van Indië.

zwijgen op het kasteel. Soundari en haar zoogzuster bleven in haar kamer opgesloten; als de prinses er uit was gekomen, zou men het haar misschien vol eerbied hebben belet. Niemand dacht er aan het arme meisje te beklagen, aan het staatsbelang opgeofferd; er gebeurden wel andere dingen in deze Indische rijken, geregeerd door mannen, bedwelmd door de oppermacht en wier hartstochten door geen breidel werden in toom gehouden. Tegen den avond kon Pousparika, die zich vrij bewegen mocht, ontsnappen om naar het boschje te snellen, de nar was er reeds.

'Nu,' riep hij haar toe, 'is je prinses besloten de gelukkigste der vorstinnen te worden?'

'Helaas! het moet wel. Wij kunnen niet anders, ik ga mijn meesteres het bruidskleed aantrekken. Zeg uw meester dat wij gereed zijn hem te gehoorzamen.'

'Bravo! ik wist wel dat je dat oproerig hoofdje zou doen buigen. Je weet, 't gebeurt zelden in ons land dat de vrouwen opstaan tegen haar heeren en meesters.'

'Die er schandelijk misbruik van maken. De goden zullen dezen hatelijken tyran straffen en ik hoop er getuige van te zijn.'

'Zwijg, onvoorzichtige, men moest je eens hooren. O, wat heb ik angsten uitgestaan om jou en je meesteres. Als zij eens niet gehoorzamen wilde, zou de koning het op mij verhaald hebben en nu krijg ik zeker een goede belooning. Ik zou van blijdschap kunnen dansen.'

'Je moest eens weten,' dacht de tuinierster, 'maar ik moet voorzichtig zijn, opdat hij niets vermoedt. Beste Manavaka,' sprak zij hardop, 'ik ben zoo blij dat je tevreden bent, want al plaag ik je soms, ik houd toch veel van je.'

'Dat weet ik wel, mijn schatje! Kom een beetje met mij in den maneschijn wandelen en ik zal je lekkere, sappige bananen laten proeven, die ik van morgen heb ontdekt.'

'Gulzigaard! En het toilet der bruid! Denk je er niet aan? O, daar valt mij iets in, een kleinigheid, waaraan de prinses veel gewicht hecht. Zij wil den huwelijkseed slechts uitspreken, het gezicht bedekt onder een sluier.'

'Wat een vreemde gril! De Pourahita zal bepaald weigeren haar dit toe te staan.'

'Och ja, een kinderachtigheid, maar onze prinses is een kruidje-roer-mij-niet, waar men teer mede moet omgaan. Zij wil niet dadelijk gezien worden door den bruidegom, dien zij gekozen heeft.'

'Goed dan, om je plezier te doen, zal ik het zien te schikken, maar nog een vriendenraad, laat je niet zien, de koning weet niet dat je hier bent. Het zou mij duur te staan kunnen komen.'

De uurwerken bestonden toen nog niet, maar toch werd het middernachtuur door den zandkoker aangegeven, toen Agnimitra op het kasteel kwam met den Brahmaan en den blijden bruidegom. De koning van Mithila was minder prettig gestemd en verwenschte haar, die hem zijn nachtrust kostte. Bovendien dacht de koning, die weer met Bhadrika verzoend was, meer aan de schoone danseres dan aan zijn nicht en luisterde nauwelijks naar de tegenwerpingen van den Pourahita, die zich verzette tegen den sluier, waarin de bruid zich wilde hullen voor de plechtigheid.

'Waarom ons storen aan die kleinigheden,' riep de Radjah van Guzerate uit, 'na de plechtigheid zal ik den sluier, die mij de trekken verbergt mijner geliefde, wel wegrukken; ik sterf van ongeduld, laten wij niet langer dralen.'

In de lange galerij, die tot de kamer der overleden koningin leidde, was alles haastig toebereid voor de huwelijkssluiting. Men had wegens den beperkten tijd van de ingewikkelde ceremoniën voor vorstelijke trouwfeesten moeten afzien. De offerande

van het paard en andere gebruikelijke offers hadden geen plaats kunnen hebben. Maar het heilige vuur was ontbrand en de bruid wachtte nederig haar heer en meester.

Een dichte mousselinen sluier omhult haar van het hoofd tot de voeten; als zij den gehaten bruidegom ziet, kan zij een huivering niet onderdrukken; nòch vriendinnen, nòch hofdames omringen haar in dit plechtig oogenblik. Alleen eenige officieren van het paleis, diep gebogen, staan in de galerij, terwijl de Vedouchaka met de grootste drukte en vol trots de laatste bevelen geeft. De Pourahita nadert het doorluchtig paar; zijn geelachtig gezicht straalt; de prinses Soundari vereenigen met het monster dat zij verafschuwt, is een zoete wraak, die hij ten volle geniet.

Hij ziet verder, hoe de koning van Mithila haast heeft de plechtigheid te doen afloopen, en vol verlangen om weer in zijn gunst te komen, die een weinig geleden heeft door de verzoening met Bhadrika, haast hij zich het gewijde water over de hoofden van het bruidspaar te gieten en de heilige woorden uit te spreken:

‘Dat een wederzijdsche trouw u tot den dood verbinde, dat is de eerste plicht van man en vrouw.’

Dan spreekt hij nog eenige huichelachtige woorden uit en biedt verder den echtgenooten een pijl aan, die zij na elkander aanraken, en strekt ten slotte zijn armen boven hen uit als om hen te zegenen. De Radjah, den arm zijner vrouw vol vuur drukkend, begint met haar rondom het heilige vuur de zeven voorgeschreven stappen te doen. Zij siddert als de lotus boven het trillende water, de arme bruid; door het gaas, dat haar bedekt, ziet men haar lichaam sidderen en beven. Niemand beklaagt haar dat zij overgeleverd is aan den brutalen, grilligen tyran! Daar doet de nachtuil een somberen kreet weerklinken. Slecht voorteeken! een bijgeloovige vrees bekruipt allen.

De zevende stap is gedaan, de vereeniging is gesloten, onherroepelijk. De dwergkoning snelt toe om den sluier af te rukken, die haar verbergt, wier gelaat hij zoo vurig verlangt te aanschouwen. Te vergeefs weerstaat hem de bruid en tracht de plooien van haar sluier rondom haar te verzamelen; in den strijd scheurt de stof, haar gelaat vertoont zich, de Radjah slaakt verschrikt een gil, door alle aanwezigen herhaald.

VERONGELUKT. Naar J. Kleinschmidt. (Zie blz. 286.)

O, schande, het is de prinses Soundari niet, die hij getrouwd heeft, maar Pousparika, het bloemenmeisje.

IV.
Bij de Bhillas.

Terwijl een tooneel vol onbeschrijfelijke wanorde in het kasteel plaats had, vluchtte het prinsesje door het hooge gras. Den geheelen dag had zij gestreden tegen Pousparika's aanbod, niet kunnende besluiten een offer aan te nemen dat haar vriendin noodlottig kon worden. Maar deze wist haar te overtuigen, dat zij zich wel uit dit avontuur zou redden. Vrij laat in den avond besloot zij er eindelijk toe, en de kleederen van de tuinierster aantrekkend, sloop zij in de groote zaal, waar de toebereidselen voor de plechtigheid plaats hadden. Manavaka beknorde de bedienden, die niet gauw genoeg vorderden. In de verte ontdekte hij de vermomde dienares.

'Wacht even, ik moet je iets vragen!' riep hij haar toe.

Soundari wacht zich wel te gehoorzamen, snel stijgt zij de buitentrap af, die verlicht wordt; aangetrokken

door het licht vliegen kolossale vleermuizen tegen de prinses aan, maar zij mag zich niet aan kinderachtige vrees overgeven. Soundari gaat het bosch niet in, maar op goed geluk een weg inslaande, heeft zij slechts een doel, de koningen te ontvluchten, die door het bosch zich naar het kasteel begeven.

O, wanneer de wijze Oupagoupta haar vergezelde, wat zou deze tocht, vol verschrikkingen, een heerlijke wandeling zijn; de gedachte aan hem verlaat haar geen oogenblik. Zij had er haar vriendin over gesproken, maar deze lachte over haar ontmoeting en verzekerde haar dat het een der booze geesten van het kasteel was, die de gedaante had aangenomen van den heiligen man.

Wat zal er van de teere prinses worden in deze ontzettende woestenij, zij, die niet gewoon was zich anders te bewegen dan vergezeld door een stoet van dienaren; haar fijne ledematen kwetsen zich bij elken stap aan de doornige struiken. In den donkeren nacht hoort zij in de verte het klagend gehuil van den jakhals, de schorre kuch der panters, den loggen tred der buffels, die door het hooge gras dringen, het gesis van slangen, terwijl de sarika's, op hun hooge takken gezeten, de wilde dieren schijnen uit te lachen met hun spottende trillers. Het regenseizoen nadert en de warmte is drukkend. Soundari valt op het gras neer, nu voelt zij hoe dwaas het is zich hier te wagen. Het verlangen, haar vervolgers te ontsnappen, voert haar een wissen dood te gemoet. Welnu! beter te sterven, dan geschandvlekt te leven; de koninklijke jonkvrouw zal onbesmet ten grave dalen; vrij zal zij sterven te midden der wouden met den naam van haar welbeminde op de lippen.

Door deze gedachten versterkt, hervat zij haar loop; de grond begint zich te verheffen. Soundari komt in de bergstreek, zij klimt op de rotsen, zij hoort de stroomen ruischen, de watervallen murmelen. Als het dag ware zou zij het groote bosch ontwaren, dat Mithila scheidt van het koninkrijk Malwa, het doel van haar tocht. Daar voelt zij eensklaps haar voet dringen in zacht gras; een meer, gevormd door de wateren van den berg, is daar vlak bij, omringd door diepe beken, waarin overdag het sombere groen zich weerspiegelt. Soundari maakt met moeite haar voet vrij, maar haar weg is versperd, het meer belet haar verder te gaan. Jeugd en vermoeidheid

zegepralen alweer over haar onrust, zij valt in slaap en de goden waken zeker over haar rust; nòch wilde dieren, nòch slangen, nòch nachtvogels naderen haar.

De zon is reeds opgegaan als zij wakker wordt; een afschuwelijk wezen met zwarte huid, platten neus en dikke lippen, meer gelijkend op een neger dan een Hindoe, buigt zich over haar. De arme prinses slaakt een gil van angst, zij heeft een der Bhillas herkend van den berg, die den schrik verspreiden in den omtrek, een wild rooverras, waarvan zij de afgrijselijkste misdaden dikwijls hoorde verhalen.

'Je bent mooi,' zegt hij in slecht Sanskriet, 'men ontmoet niet alle dagen in het gras vrouwen, zooals jij. Ik zal je naar mijn huis meenemen, mijn vrouwen zullen goed voor je zijn.'

En daar Soundari bevend zwijgt, hervat hij op trotschen toon:

'Je schijnt niet verrukt over het fortuintje dat je te beurt valt; verneem dan dat ik een der Bhoumies[1)] ben en dat alles in het gebergte mij gehoorzaamt, mijn voorvader Prithon, schitterend als de god des vuurs, is uit de dij van koning Vena voortgekomen. Van welk ras gij ook zijn moogt, ge kunt tot geen ouder behooren dan ik.'

'Ik ben de nicht van Agnimitra, koning van Mithila,' fluisterde de prinses.

Een straal van vreugde schitterde in het oog van den wilde.

'Ha zoo! Heel goed; wij hebben nog een oude rekening te vereffenen, je oom en ik; zijn soldaten hebben ons vervolgd als wilde dieren en ons een ontzettende schatting van tijgerhuiden opgelegd. Ik zal je als gijzelaarster houden en al sterven al mijn vrouwen van jalouzie, jij wordt mijn koningin. Ben je tevreden!'

Den Radjah van Guzerate te hebben geweigerd en dan te vallen in de klauwen van zulk een menscheneter!

'Genade, dood mij!' smeekte Soundari.

Zijn glimlach veranderde in een afschuwelijke grijns, die zijn wolventanden ontblootte; hij was blijkbaar in zijn ijdelheid gekwetst!

'Wat!' riep hij, 'ben je daar niet trolsch op? Omdat je een paleis bewoont, veracht je onze hutten? Weet, malle pop, dat wij meer waard zijn dan je landgenooten, de huichelaars, die ons dieven durven noemen. Maar genoeg gepraat! 't Wordt laat, loop vooruit, slavin!'

1) Meesters der aarde.

Soundari moest het bevel gehoorzamen van dezen ruwen Hercules. Bevend liep zij voor hem uit, en zij traden in een soort rotsachtigen gang, aan het einde waarvan eenige hutten, zonder deuren of vensters, verspreid lagen. De grootste daarvan was het paleis van dezen heer der aarde. Het landschap rondom hen was somber en doodsch; niets dan granietrotsen, verbrand door de zon en schoon gewasschen door de zon; een gloeiende wind blies door al die spleten. Soundari meende te stikken in deze woestenij. Een troepje vrouwen hurkte voor het paleis; toen zij hun meester zagen stonden zij haastig op.

'Ziet eens,' sprak hij, 'ik ben uitgegaan om gazellen te jagen en hier breng ik er een.'

Nieuwsgierig verdrongen zij zich om de vreemdeling, betastten haar armen, speelden met haar vlechten; er waren er zes, de eene al leelijker en mismaakter dan de andere, en toch de bloem der Bhillasche schoonheden, maar zij hielden er eene andere schoonheidsleer op na dan de Indiërs.

'O, wat is zij leelijk!' riep de favorite uit, ''t is een slavin, die je mij geeft. Ik zal haar water laten halen uit den regenput.'

'Zou het niet,' vroeg een andere, 'een aangenaam offer zijn voor den god van het vuur, haar morgen levend te verbranden op het feest dat wij vieren?'

Soundari begreep de taal der dames niet, maar bij instinct voelde zij dat geen welwillende gevoelens haar bezielden. Met zijn bevelende stem maakte het opperhoofd een einde aan het gekakel der vrouwen.

'Gij vindt haar leelijk, ik vind haar mooi, ik wil dus niet dat men haar mishandelt. Zij zal geen water dragen en ook niet aan de goden worden opgeofferd, maar voor mijn plezier leven. Houdt u dit voor gezegd!'

Een dadelijk onderdrukt gemompel verhief zich onder de vrouwen; hoe kon men dat flauwe schepsel, met die slanke gestalte boven haar verkiezen? Al hield de vrees haar in toom, toch wisten zij haar genoeg te doen blijken dat zij haar evenzeer haatten als de vrouwen van Agnimitra. Een trachtte haar te prikken met een dikke speld. Soundari week terug en wierp het schepsel den vernietigenden blik toe van de beleedigde koninklijke prinses. Het opperhoofd keek niet meer naar de gevangene om, zoo verdiept was hij in het verslinden van een stuk geroosterd vleesch.

Een oogenblik dacht Soundari er aan, zich naar beneden te werpen in den afgrond, maar het denkbeeld van den zelfmoord heeft slechts zelden vat op de zielen der Hindoes en zij verjoeg deze gedachte. Op een steen gezeten, wachtte zij de toekomst af, vast besloten zich tot het uiterste te verdedigen als men haar aanviel, toen een nieuw personage zijn intrede deed.

Het was een der machtigen van den stam, een toovenaar en priester van den tempel van Agni, bestaande uit een grot, waar vormlooze afgoden bewaakt worden door fantastische dieren. Hij beschouwde zich echter de gelijke van het opperhoofd, en de vreemdelinge ziende ondervroeg zijn blik de vrouwen.

''t Is,' antwoordde een harer vol verachting, 'een stuk wild, door den meester dezen morgen in het gebergte gevangen. Wat zegt u er van?'

'Hij verwaardigde zich niet te antwoorden en wendde zich tot Ougra, het opperhoofd, die nog altijd het bloedende buffelvleesch inslikte.

'Je komt juist bijtijds, Gherka,' zeide deze, den mond nog vol, 'ken je ook toovermiddelen, om een preutsche schoone over te halen, die ik van morgen slapend

heb gevonden aan de oevers van het meer? Verbeeld je mijn vreugd, toen ik bemerkte dat zij de nicht was van Agnimitra, onzen gezworen vijand.'

'De wraak is inderdaad zoet voor het menschelijk hart. Laat mij je gevangene tot morgen; ik heb middelen om haar zoo buigzaam te maken als de lianen van het woud.'

Misschien boezemde de priester van Agni den wildeman slechts weinig vertrouwen in.

''t Is dwaas,' hernam hij met een verlegenheid, die zeer afstak bij zijn gewone manieren, 'bij de andere vrouwen ben ik tevreden met haar onderwerping; maar van deze zou ik willen dat zij mij liefhad en mij oprecht mijn liefkoozingen teruggaf.'

'Heel gemakkelijk deze fantaisie te voldoen; ik behoef haar maar een aftreksel van kruiden in te geven volgens een tooverspreuk, die de oude gevangen Brahmaan van het vorige jaar mij geleerd heeft. Vrees niet, zoodra het meisje gedronken heeft, zal zij je om den hals vliegen.'

'Des te beter. In dat geval wacht ik nog een dag, maar pas op! als je mij vleit met een ijdele hoop, zal je het duur betalen.'

Gherka, die wat minder ruw was dan de jager, antwoordde niet en ging heen; hij was bijna een geleerde en sprak vloeiend het prakriet, de taal, algemeen bij het volk en de vrouwen. In zijn jeugd had hij Rajagrika bewoond en een ambt bekleed aan het hof van Asoka, maar hij was naar de woestijn gevlucht, daar hij liever over wilden heerschte dan beschaafden gehoorzaamde. Daar kon hij aan zijn boosheid den vrijen loop geven, want ieder beefde voor hem. Maar toch dacht hij met spijt terug aan de schitterende steden en hoven der beschaafde wereld en in zijn bedorven hart koesterde hij bitteren wrok tegen de bevoorrechten, die dat alles nog konden genieten. Als bij instinct haatte hij Soundari reeds, en, haar brutaal aanstootend, sprak hij:

'Sta op en kom met mij mee! Geen tegenstand of ik breek je als een stuk glas.'

Soundari dacht er niet aan, tegen te streven; zij stond werktuigelijk op. Den een of den ander volgen, wat kwam het er op aan? Als zij den volgenden nacht maar ontsnappen kon; zij wist dat achter die rotsachtige bergen zich de rivier Nasmada bevond en het rijk van Malwa, dat tot de staten van Asoka behoorde.

De tempel van Agni bevond zich in het diepste van een ravijn, waarin een waterval bruiste; men daalde er in af langs een trap van rotsen; de zon kon nauwelijks in deze diepte dringen. Als de open muil van een

reus, gaapte de heilige grot van Agni tusschen de rotsen; van alle kanten ontsnapte een doordringende vochtigheid. Grof gesneden, wanstaltige afgodsbeelden, onmogelijke dieren en monsterachtige gestalten, waarvan de oogen, zonder appels, Soundari schenen te bedreigen, omringden haar. Voor het beeld van Agni, dat vlammend rood uit de duisternis opsteeg, boog de toovenaar zich en mompelde:

'Wees tevreden, schrikwekkende godheid! wij zullen u morgen een offer uwer waardig opdragen.'

En zijn hyena-blik naar Soundari gekeerd, verried maar al te goed zijn bedoeling. Gherka had zijn meester bedrogen; morgen zou hij hem wel doen begrijpen dat Agni een offer wenschte van vorstelijken bloede en dat Ougra aan den beschermgod der Bhillas, zijn hartstocht moest ten offer brengen.

Soundari begreep hem; morgen zouden haar schoonheid en jeugd worden vernietigd, nergens zag zij een uitweg, de afgrond scheen ontoegankelijk van buiten en verjoeg elke gedachte aan vlucht, en dezen toovenaar te vermurwen, wiens hart gesloten was voor elk menschelijk gevoel, zij dacht er niet aan en besloot zich niet te vernederen tot een smeekbede. Hij wees haar een soort van nis aan, gevuld met droge bladeren, waar zij

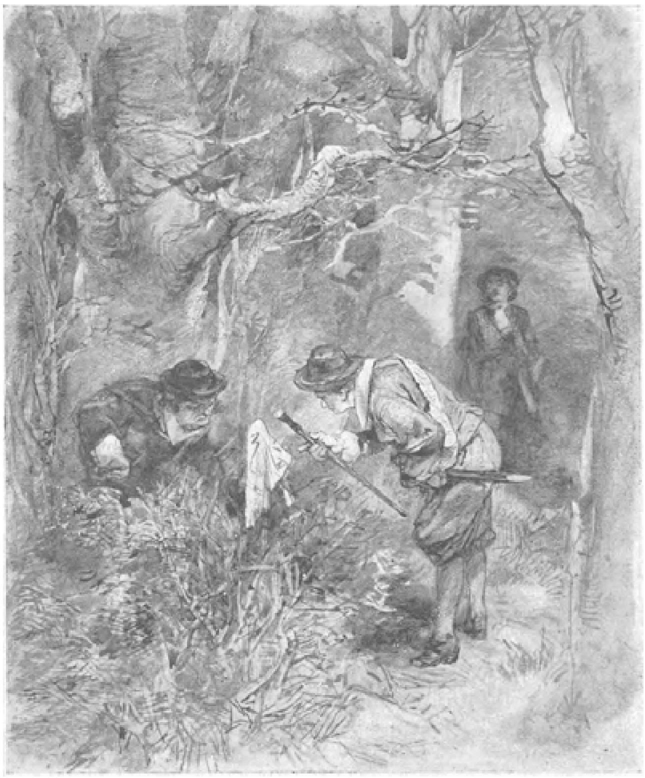

Reproductie naar een teekening van Ch. Rochussen.

Reproductie naar een teekening van Ch. Rochussen.

haar laatste uren kon doorbrengen, en verdween toen in de duisternis.

Alleen gebleven brak het arme meisje in tranen uit; zij weende om haar jeugd, haar liefde, zij zou moeten sterven zonder hem terug te zien, die haar ziel vervulde. Welke fout had zij begaan in een vorig leven om zoo bitter gestraft te worden? O, kwam hij haar maar redden, haar koning, haar prins, maar neen, Oupagoupta was verre van haar en zij zat daar alleen tusschen de steenen draken en monsters, die haar in hun verachtelijke onbewegelijkheid omringden.

Maar Pousparika, wier toestand ook niet benijdenswaardig was, wat werd er van haar?

Natuurlijk was Agnimitra woedend en gaf bevel haar de tong uit te rukken, de oogen met gloeiend ijzer uit te branden, haar te vierendeelen, en terwijl de nar luide zijn onschuld betuigde, bleef zij zwijgen, verheugd en gelukkig haar meesteres gered te hebben. De Radjah van Guzerate maakte echter de wijze opmerking dat toorn hier niets baatte en men eerst moest trachten van de schuldige te hooren, waar de

prinses gebleven was. De nar en het bloemenmeisje werden dus stevig gebonden en terwijl Manavaka de bitterste klachten uitte en zijn lotgenoote de scherpste verwijtingen deed, bleef Pousparika zwijgen; alleen sprak zij om den nar van alle schuld vrij te pleiten. Daarom en ook omdat hij Brahmaan was, liet men zijn handen vrij.

Intusschen vielen de officieren en

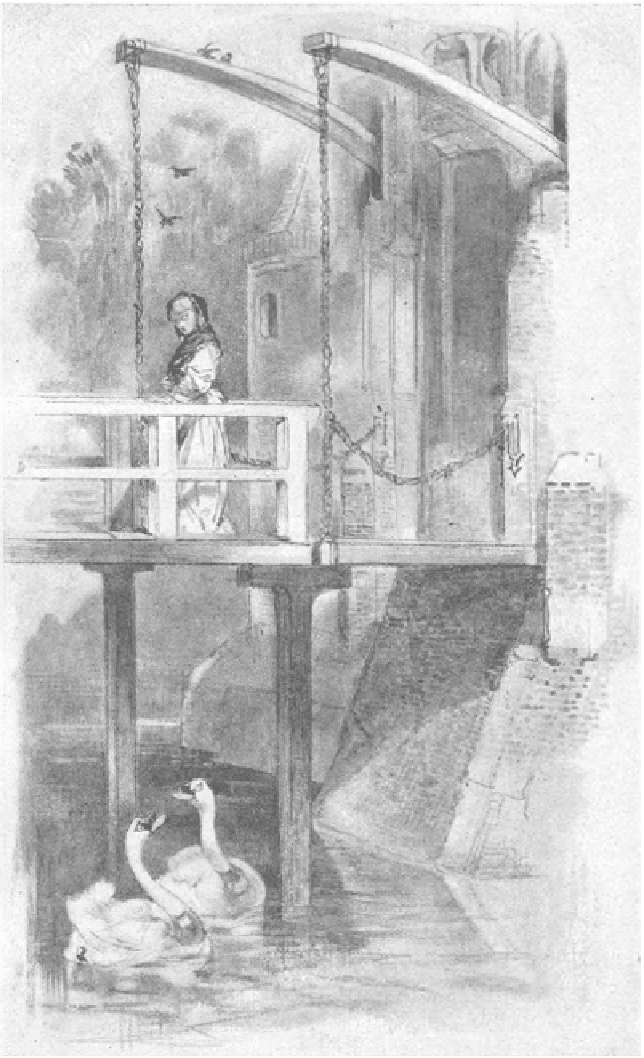

Reproductie naar een teekening van Ch. Rochussen.

andere bedienden, bedwelmd door de arak, waaraan zij zich te goed hadden gedaan, in slaap; ook de koningen hadden zich te ruste begeven en slechts de zuchten van Manavaka verbraken de stilte. Toen alles in rust was, riep de tuinierster haar medegevangene toe:

'Manavaka, je bent vrij, maak mijn touwen los.'

'Slang! Heb je mij nog niet genoeg in het ongeluk gestort, wil je mij nog dieper laten zinken?'

'Prettig is onze toestand juist niet, maar wij hebben niets meer te verliezen. Een gunstige kans biedt zich aan, laten wij daar gebruik van maken. Zij slapen allen.'

De nar kwam op zijn teenen nader.

'Spoedig, verlies geen minuut! 't Wordt dag!'

‘Maar als zij eens veinsden te slapen en de buitentrap is door soldaten bewaakt.’

‘Ja, maar uit de koninginnenkamer leidt een trap recht naar de tuinen. Onhandige! je brengt die strikken nog meer in de war, kom, je hebt een mes in den zak, snijd door! Van je vlugheid hangt onze redding af.’

Eindelijk gelukte het hem de kluisters door te snijden. Licht als een vogeltje, snelde Pousparika naar de koepelkamer, gevolgd door den hijgenden nar.

‘Zie je wel!’ riep zij, ‘hier is de trap. Daar ben ik langs gegaan toen ik je gisteren in het boschje kwam spreken.’

‘Had je het maar gelaten,’ bromde de nar, ‘waarom ben ik zoo zwak altijd je raad te volgen. Bij nacht te vluchten, dat kan nog, maar bij dag, wat een dwaasheid!’

‘Zwijg en loop wat gauwer, in plaats van te klagen; komen wij in het hooge gras dan zijn wij gered!’

Manavaka gehoorzaamde, werkelijk bereikten zij behouden het woud, waar Soundari dien nacht zulke vreeselijke angsten had doorstaan, maar overdag was de tocht niet zoo gevaarlijk als des nachts en Pousparika kon beter tegen de vermoeienis dan haar meesteres. Eindelijk kwamen zij aan een heerlijk plekje, waarover een vijgenboom zijn dik lommer verspreidde.

‘Nu kunnen wij rusten,’ zeide Pousparika, ‘gedurende de warmte; zeg je nog dat ik gek ben?’

‘'t Is wat moois; wat hebben wij er aan? Voor het avond is zullen wij opgegeten zijn door de wilde dieren.’

‘Men moet vertrouwen op de goden, Manavaka, die zullen ons beschermen en dan is de berg ook niet ver van hier.’

‘Wat zullen wij op dien berg vinden, niet eens een lepeltje rijst om mijn honger te stillen.’

‘Kom! Die slaapt, die eet! Doe als ik!’

Zij strekte zich op het zachte mos uit en al pruttelend volgde de nar haar voorbeeld; vermoeid van den ontzettenden nacht sliepen zij tot het vallen van den avond. Manavaka werd wakker, bedaard en opgefrischt; hij bewonderde zijn slapende gezellin en zeide tot zichzelf:

‘Wat ziet zij er lief uit, in haar slaap, frisscher dan haar bloemen,’ en haar wekkend zeide hij: ‘Sta op, Pousparika, als je van avond nog op den berg wilt zijn.’

‘Niets liever, Manavaka! Ik moet mij orienteeren. Voelt ge die frissche bries uit het Oosten, daar moet de berg staan. Misschien ontmoeten wij daar wel een goeden kluizenaar, die ons een beter avondmaal geeft, dan deze half rijpe vijgen.’

‘Helaas! je kraait te vroeg victorie! Zie je daar tusschen de takken geen menschelijk wezen, men vervolgt ons zeker!’

Het bloemenmeisje gierde het uit van het lachen.

‘Arme Manavaka! wat brengt de angst je van streek! Je ziet een dier kluizenaars, waarvan ik sprak, voor een soldaat aan. Vishnou zendt hem ons en ik ga hem te gemoet!’

‘Ik bid je, onvoorzichtige, blijf, je gaat je ongeluk in.’

Maar doof voor zijn kreten, ging Pousparika naar den man, wiens roodachtig kleed den Bouddhist verried. Manavaka had niets te vreezen van een man, die zelfs het kleinste insekt geen kwaad zou doen. Hij luisterde welwillend naar haar woorden.

‘Vreest ge niet,’ zeide hij, ‘u te wagen in dit bosch, dat deel uitmaakt van het land der Bhillas 't Is een wonder dat ge nog door geen hunner jagers gevangen zijt genomen. Kom mede, ik woon daar ginds op den berg en gij zijt welkom in mijn kluis!’

Het vooruitzicht van een avondmaal, hoe sober ook, gaf den nar nieuwe krachten en de goede kluizenaar praatte voort, hoewel hij gebogen ging onder een zware vracht hout.

‘Gij weet niet aan welk groot gevaar gij ontsnapt zijt. Morgen dragen de Bhillas ter eere van hun god Agni een menschenoffer op; het liefst offeren zij gevangenen en als zij u gevonden hadden, zouden zij u zeker hebben gedood.’

Het bloemenmeisje schrikte:

‘O, Manavaka, zou mijn zoogzuster geen van die vervloekte wilden ontmoet hebben?’

‘Wel neen, zij is zeker aan de andere zijde van den berg, op de grenzen van Malwa, waar zij niets meer te vreezen heeft. Maar hoe komt het, eerbiedwaardige man! dat gij aan de wreedheid der Bhillas zijt ontsnapt?’

‘Mijn ouderdom en mijn stand hebben mij beschermd; daarbij bezit ik geneeskundige kennis en heb vele Bhillas verpleegd en genezen. Hun hoogepriester Ghirika vreest mij, ik weet dingen van hem, die hij liever niet bekend wil zien. Vroeger kenden wij elkander, samen verlieten wij het schitterend hof van koning Anka, hij om in deze wildernis te trekken, terwijl mijn oogen geopend werden voor het licht, dat een oude Bouddhist mij leerde kennen.’

‘Ook mijn moeder is een vurige Bouddhiste. Misschien kent u haar. Zij heet Gautami.’

‘Of ik Gautami ken, de vrome ascete, die haar leven doorbrengt met haar vleesch te dooden. Ik ben gelukkig, haar dochter onder mijn dak te herbergen.’

‘O, dan weet ik het, gij zijt het, Sourapoutra, de kluizenaar der Vindhyabergen, die mijn moeder heeft gevoerd op den weg der deugd. Dank uw gestrengheden geniet gij het zeldzame voorrecht u in de lucht te kunnen verheffen en daar de vier houdingen aan te nemen.’

De kluizenaar boog nederig het hoofd.

‘Mijn zwakke verdiensten hebben mij eenige voorrechten bezorgd, maar ik had een metgezel...’

Daar zweeg hij eensklaps; zij waren aan den voet van den berg gekomen en de rots verhief zich steil en recht tegenover hen. De medelijdende Pousparika bood hem aan een gedeelte van zijn vracht te dragen, terwijl de nar met leege handen liep en alleen er maar aan dacht zijn kostbaar persoontje voor vallen te vrijwaren. De weg was lang en moeilijk en het was reeds geheel nacht, toen men de kluis bereikte.

Een armoedige woning, die in niets geleek op de schitterende beschrijvingen van den dichter Kaldasa, nergens zag men de bloeiende jasmijnstruiken en de schoone Sakontala, die de planten begoot, was niet te vinden.

‘'t Is me de moeite waard,’ zeide Manavaka verachtelijk, ‘daar twee uur lang voor te klimmen. Zeg vooral niet, Pousparika, dat ik een Brahmaan ben; 't is al hard genoeg dat ik de kale gastvrijheid van dien ongeloovige moet aannemen.’

Maar dit belette hem niet de grootste hoeveelheden rijst, dadels en bananen op te peuzelen, die de gastheer in zijn gulheid hun ruim aanbood. Toen wierp Manavaka zich op een bed van droge bladeren en sliep dadelijk in. Pousparika bleef wakker; een zonderling voorgevoel waarschuwde haar dat haar lieve prinses zich in gevaar bevond. Des morgens, zoodra zij den Richi[1] zag, liep zij hem na. Hij was bescheiden als alle leerlingen van Bouddha en had hun niets gevraagd.

‘Eerbiedwaardige man!’ zeide Pousparika, ‘mag ik u eenige inlichtingen geven?’

(*Wordt vervolgd.*)

Verongelukt.

Liesje is al een groote meid, bijna twee jaar, zij loopt reeds alleen, zij zegt duidelijk ‘Pa, Ma,’ zij weet zich heel goed verstaanbaar te maken als zij dorst heeft of honger, als haar iets bevalt of niet. Ieder zegt dat Liesje een zeer ‘voorlijk’ kind is, dat zij wel vijf jaar lijkt, zoo bij de hand is zij, en toch - Liesje heeft een

1) Kluizenaar.

zwakheid. Nu, wie heeft ze niet? De grootste mannen en vrouwen hebben hun minder goede hoedanigheden waarom dus klein Liesje niet?

En wat is nu die zwakheid van het lieve kind? Zij is al te gehecht gebleven aan haar zuigflesch. Die zuigflesch neen! daar kan Liesje maar niet van scheiden. Zij lust geen melk of die moet haar worden toegediend in zoo'n eigenaardig soort flesch. En vader, moeder, broers en zusters vinden niets grappiger dan kleine Zus 's morgens in volle waardigheid te zien rondloopen met de volle flesch in de hand en het speentje in den mond.

Maar niet altijd loopt alles even goed van stapel, op een morgen dat Liesje vroolijker, joliger en dorstiger dan anders was, en met het ontbijt hangend aan haar lieve lipjes allerlei grappen uithaalde, gebeurde er iets heel treurigs. In de overmaat van pret vergat zij haar flesch vast te houden en deze bengelde in volle zwaarte vrij aan de speen.

Paf! daar ligt zij en de melk stort zich uit, niet in Liesjes keel, waarovor zij bestemd was maar over den grond. Hoe klein Liesje de haar treffende ramp opneemt zullen wij niet trachten te beschrijven - de plaat zegt het genoeg!

Charles Rochussen.

Reproductie naar een teekening van Ch. Rochussen.

ONS is een groot kunstenaar ontvallen!

Charles Rochussen is niet meer; met hem is weer een kunstenaar van het oude, rechte soort heengegaan, een kunstenaar vol eerbied voor zijn kunst, maar ook zonder verachting voor het publiek; een kunstenaar, dus vóór alles een man van impressie, maar gevoed en gesteund door serieuze studie; geen eenzijdige artist, de lijn versmadend, slechts kleur waardeerend, maar harmonisch beide gebruikend tot bereiking van zijn doel; een meester, van wiens werken ieder, van den eenvoudigste tot den meest ontwikkelde, kan genieten, die zijn gedachten rechtstreeks liet overgaan van geest tot geest, zonder dat hij het noodig achtte die in geheimzinnige lijnen, zonderlinge figuren, nevelachtige omtrekken te hullen; een geheel eenige figuur,

afzonderlijk staande in zijn eenzame grootheid en daarom juist voor iedereen zoo zichtbaar, door iedereen zoo gezien.

Een historicus als weinige, opgaande in onze vaderlandsche historie met de liefde van heel zijn hart, levende met de fiere ridders, de stoere poorters, zich bewegend in het volksgejoel dier dagen op de markten en pleinen, op de slagvelden en in de huizen, alle geheimen kennend van hun kleeding, huisraad, gewoonten niet alleen, maar van hun gevoelens en gedachten.

Zijn tachtigjarig leven kende slechts een doel: scheppen, werken. Zijn kracht was nog onverzwakt, zijn fantasie nog vol bloei en rijkdom, toen onverwacht de dood hem neervelde te midden van den arbeid, dien hij nog met jeugdigen levenslust volbracht.

Als illustrator vooral won Rochussen zijn schoonste lauweren; van '41 af, toen hij de Gijsbreght illustreerde, hoevele boeken zijn niet door hem ‘verlucht’, Munchhausen, Melis Stoke, Van Lennep, Van Zeggelen, Hofdijk, Witkamp, Majoor Frans, zijn laatste werk zou ‘Sinjeur Semeyns’ van Schimmel zijn; vol vuur zette hij zich aan den arbeid en wat hij verrichtte - onze lezers kunnen er over oordeelen. Zij zullen het onwaardeerbare voorrecht hebben de p r i m e u r te bezitten van dit hoogst belangrijke werk des grooten meesters, te gelijk het laatste wat zijn onvermoeide teekenstift voortbracht, toen de dood haar uit zijn hand sloeg.

Behalve deze illustraties maakte Rochussen tal van schilderijen en teekeningen, alle van historischen aard, waaronder wij slechts noemen een Valkenjacht op het Loo, Floris V op den dijk te Vianen, De Watergeuzen vóór Leiden, Maarten van Rossem, Melis Stoke zijn kroniek aanbiedend aan den Graaf van Holland, de aanhouding van prinses Wilhelmina te Goejanverwellesluis, de slag van Castricum, van Malplaquet enz.

In het dagelijksch leven onderscheidde zich Rochussen door zijn eenvoud; treffend teekent hem de heer David van den Keller, die hem blijkbaar persoonlijk kende, in de volgende regels:

‘Rochussen mag ongetwijfeld een groot genie genoemd worden. Slaan wij de geschiedrollen onzer kunst op, vruchteloos is ons trachten, om een kunstenaar te vinden, die zóó rijk is geweest in de kunst van samenstellen als hij, die door zijn groote, dichterlijke verbeeldingskracht zoo zonder moeite de meest uitgebreide composities als uit zijn mouw schudde. Alleen de beroemde Jan Luiken valt in dit opzicht eenigszins met hem te vergelijken.

Spelende schreef hij de grootste composities neer en deed daarin zoo meesterlijk elk figuurtje de rol vervullen, die hij er aan had toebedeeld, dat men nooit behoeft te vragen wat die of die figuur doet.

Hij dankte dit talent aan zijn gave van juist zien en scherp opmerken, en aan zijn buitengewoon sterk geheugen.

Waar een ander zijn schetsboek noodig had, om de herinnering te bewaren aan 't een of ander, wat hem in de natuur getroffen had - voor Rochussen was dit

overbodig, voor hem was het voldoende een beeld met aandacht te bezien, en het stond voor altijd in zijn geheugen gegrift.

Aan dit geheugen had hij het ook te danken, dat hij ons zoo geheel weet te verplaatsen, tusschen welk volk en in welken tijd hij verlangt, zoodat wij niet kunnen twijfelen of het moet er daar toen zoo hebben uitgezien of dit of dat feit moet zich werkelijk zóó en niet anders hebben toegedragen.

Hij had veel gereisd, veel van de wereld gezien, was in alle opzichten zeer belezen en had vele vakken grondig bestudeerd; vandaar dan ook, dat men moeielijk een gesprek kon voeren over welke zaak ook, waarin 't niet bleek, dat Rochussen thuis was. Maar daartoe was het noodig, dat hij in 't gesprek gehaald werd: 's mans zedigheid belette hem zich ongevraagd daarin te mengen; hij bezat het kenmerk van vele groote mannen: hij stelde zich niet gaarne op den voorgrond, ja hield zich liefst bescheiden terug.

Niet zoo echter, wanneer hij zich onder zijne meer intieme vrienden bevond; dan was er geen gezelliger man dan Rochussen te vinden, dan wist hij door fijne kwinkslagen of geestige anekdoten, somtijds door een enkel te juister plaatse aangebracht woord, een geheel gezelschap in een schaterlach te doen uitbarsten.

Wie herinnert zich niet de gezellige oogenblikken, aan de ronde tafel in Arti's sociëteitszaal in zijn gezelschap doorgebracht? Wie denkt niet eens met genoegen terug aan de feesten en diners dier maatschappij, waarbij hij zooveel tot verhooging der feestvreugde wist bij te dragen?

Rochussen was in de kunst een man van alle markten thuis. 't Zij hij bij de uitvoering van zijne composities de waterwerf tot middel van zijne reproductie koos, of wel de pen of de houtskool, 't zij hij de etsnaald ter hand nam, of de lithographie te hulp riep, uit alles spreekt de geniale meester. In zijne schilderijen was hij in de kleur niet altijd even gelukkig; hij gaf zich dan ook, niet voor een geboren kolorist uit. Wij schrijven het dan ook daaraan toe, dat de jongeren van de nieuwe richting, alleen van kleur levende, weinig notitie van den grooten meester nemen, wiens kunst zal blijven, ook nog als de hunne vergeten is.'

Bij zijn begrafenis bleek in hoe hoog aanzien de overleden kunstenaar bij iedereen stond; de Koningin-Regentes liet een lauwerkrans op zijn graf leggen als hulde aan den kunstenaar, die bij haar koninklijken echtgenoot in zulk hoog aanzien stond.

Deputatiën van Kunst-Academiën, geleerde genootschappen en kunstkringen, kunstenaars en kunstvrienden, stonden treurend om zijn lijkbaar, toen zijn stoffelijk overschot te Crooswijk aan de aarde werd toevertrouwd. Ieder voelde, dat hij, hoe bejaard ook, nog te vroeg was heengegaan. Rochussen was ongehuwd, maar toch laat hij in den kring zijner vrienden en familiebetrekkingen een ledig na, dat zij nog lang vol weemoed zullen voelen.

Als een bewijs van zijn goed hart strekke het volgende stukje, door den heer Haverkorn van Rijsewijk kort na het bericht van zijn overlijden in de couranten geplaatst en dat wij niet kunnen nalaten hier een plaats te geven:

'Nu Rochussen begraven is, mag ik wel iets vertellen, dat ik niet zeggen mocht zoolang hij leefde, en eene bijdrage is ter kennis van zijn groote goedhartigheid.

Vooraf dient herinnerd te worden aan iets, dat meer Rotterdammers weten, maar ook niet tot heden werd openbaar gemaakt.

Op een der jaarlijksche feesten van de in 1882 ontbonden Yachtclub, eindigde de voorzitter zijn heildronk op Prins Hendrik, die eere-voorzitter was en steeds de

jaarvergaderingen bijwoonde, met den wensch, dat de Vereeniging het portret van Z.H. mocht laten maken. De Prins gaf zijne toestemming en, gevraagd welken kunstenaar hij daarvoor koos, noemde hij Charles Rochussen. Deze weigerde echter, daar hij geen portretschilder was, en de eervolle taak werd aan C. Bisschop opgedragen.

Het zal ongeveer tien jaren geleden zijn dat ik op Rochussen's atelier - een eenvoudig gemeubelde kamer met een paar tafels en een paar stoelen met rieten zittingen - op een ezel een klein doek zag staan, met den rug naar voren, en daar naast op een tabouret eenige kinderkleeren zag liggen. Ik vroeg wat hij hiermede voor had, en hij vertelde:

Eergisteren kwam een burgervrouwtje bij mij. Zij was diep bedroefd en zeide huilende: “Och, mijnheer, mijn man en ik, we hebben ons eenig kind verloren. 't Was zoo'n lief, goed meisje, nog maar acht jaren oud. En we hebben niets van haar dan een photographietje, dat wel gauw verbleeken zal. En nu zeiden de buren: op den hoek dáár woont een schilder, die maakt wel portretten; vraag hem of hij je dochtertje wil uitportretteeren; misschien doet hij 't wel voor een kleinigheid. En nu kom ik u vragen, of u 't zoudt willen doen, en hoeveel dat zou kosten. Hier hebt u 't photographietje - zie zelf maar wat een lief kind 't was.”

Toen zei ik: “Vrouwtje, ik zal 't voor je doen, maar je mag 't niet vertellen en kosten zal 't je niets. Breng me maar de kleertjes van je kind, de daagsche, hoor, niet de Zondagsche.”

En nu is 't bijna klaar, kijk maar!'

Jammer, bitter jammer is het, dat den grooten kunstenaar niet nog een korte spanne levens werd toegestaan om de illustratie van ‘Sinjeur Semeyns’ ten einde te brengen. Slechts half mocht hij die voltooien. Hoe heerlijk deze zou geworden zijn, hoe echt artistiek en voornaam, dit blijkt uit de gravuren op de blz. 284, 285 en 287. Zelf was Rochussen ten hoogste met dit werk ingenomen; hij voelde er veel lust in en werkte con amore. Helaas! dat de Dood hem in zijn arbeid stoorde!

Deze laatste penneteekeningen zullen er zeker veel toe bijdragen zijn naam te vergrooten en onzen rouw over zijn heengaan te vermeerderen.

MIJNWERKERS AAN DEN ARBEID.

Driehonderd meter onder de aarde.
Met illustratiën.

Een oude kroniek verhaalt over het ontstaan van Mansfeld, een Saksische stad, de volgende legende:

Ascenas, ook wel Aspanes genoemd, een zoon van Gomer en kleinzoon van Japhet, een van Noach's zonen was naar Duitschland gekomen, stichtte Aschersleben, vroeger Ascharie of Askanie, en zijn zoon Manus, dien ook Tacitus in zijn beroemde verhandeling over de Oud-Germaansche stichterperiode noemt, bouwde in de nabijheid van Aschersleben een andere stad, Mansfeld genaamd.

Of deze sage grond van waarheid bezit, zullen wij in het midden laten, maar in elk geval was Heer Manus een verstandig man, want hij bouwde niet op zand maar op zilver.

En de geschiedenis van het Mansfelder zilver gaat zoo ver terug, dat historisch feit en legende bijna met elkander overeenstemmen.

Reeds Karel de Groote droeg kennis van de Mansfelder mijnen; het eerste graverswerk naar het kostbare koper en het glinsterende zilver, geschiedde onder de regeering van Otto den Groote en het waren omstreeks het jaar 1200 twee bergbewoners, Neuke en Napian, die in de mijn bij Hettstedt het eerste koper wonnen.

In de 15e en 16e eeuwen leverden de Mansfelder mijnen een jaarlijksche hoeveelheid op van 18000 centenaars koper en 18000 mark (tegen 26½ ct.) zilver hetgeen voor de graven van Mansfeld, wien de geheele mijn eerst als keizersleen en toen als Saksisch leen toebehoorde, een winst van 75000 mark opleverde.

Den graven van Mansfeld bracht echter de rijkdom weinig geluk aan; zij verkeerden in voortdurende, pijnlijke geldverlegenheid en reeds in het jaar 1570 beliep het totaal der schulden der Heeren van Mansfeld 2.721.916 Meiszner gulden, toen een ongehoorde som, waartegen de milliarden-rijkdom der familie Rotschild nauwelijks

opweegt. Door de Leipziger regeering werd den 13 September 1570 de inbeslagneming van het goed bevolen.

Den 31 Maart 1780 stierf door den dood van vorst Jozef Wenzel Mansfeld, het beroemde geslacht in de mannelijke lijn uit en de naam ging tengevolge van het huwelijk der dochter van den laatsten vorst over

aan het huis Colloredo, dat nog in vollen bloei verkeert en welks erfgenamen met de Pruisische regeering in een millioenen-proces gewikkeld zijn.

De eene helft van het graafschap viel als Maagdenburgsch leengoed koning Frederik II van Pruisen ten deel, de andere aan Saksen, het geheele graafschap werd in 1815 met Pruisen vereenigd, dat de mijn tot volle ontwikkeling bracht.

In 1820 zijn 196.277 centenaars koper en 51.586 kilo zilver aan het licht gebracht. In het laatste jaar werden 88000 kilo zilver en evenveel koper gewonnen. Of de productie nog tot ver in de 20e eeuw zal reiken, hangt er van af of het zal gelukken de wateren van de Mansfelder meren van de onderaardsche gangen verwijderd te houden. Reeds is de mijn Otto III ondergeloopen; het bestuur heeft nu het Zoutwatermeer aangekocht en geeft aan den op omtrent 60 millioen kubieke meter geschatten inhoud van het meer een andere richting.

Men moet weten dat het water in de mijn Otto III van 1 tot 7 November 1893, bijna 14 Meter gestegen is, er is dus wel haast bij het in spel.

Wanneer het Zoutwatermeer en zoo noodig ook het Zoete Meer - als dit gevaarlijk mocht worden - wat nog niet zeker is - geledigd zullen zijn, zal het dreigende gevaar zijn afgekeerd. Men zal weer in de diepere lagen kunnen werken zonder dat er vrees bestaat voor een doorbraak van het meerwater, dat een groot verlies van menschenlevens zou kunnen veroorzaken. Dit is de meening van het Mansfelder Mijnbestuur, terwijl Dr. Willy Ule te Halle verzekert, dat de droogmaking van het Zoutwatermeer slechts een voorbijgaande vernieuwing van den arbeid in de ondergeloopen mijnen zal ten gevolge hebben; hij beweert te hebben ontdekt dat ook dan nog 120 tot 130 kubieke Meter water in de minuut er in zullen loopen. Ons schijnt deze beschouwing een weinig pessimistisch toe, maar - onder de oppervlakte der aarde zijn alle dingen mogelijk.

Een der mijnen, Lichtloch 81 genaamd, behoort tot de diepste der aarde en tot een der rijkste van de geheele mijnstreek, en de wijze, waarop zij ontgonnen wordt, is geheel op de hoogte der hedendaagsche techniek.

In deze mijn zijn 3000 mannen aan het werk, en wel 37 ambtenaren, 16 opzieners, 1600 leihouwers, 49 steenhouwers, 112 handwerkers, 329 voerlieden, 446 sleepers en jongens enz., dus een geweldige werkkracht.

De leihouwers zijn de mijnwerkers, die de lagen van lei, waartusschen de zilveren en koperen aderen loopen, doorslaan: de steenhouwers laten de steenen springen en maken de gangen; de sleepers en jongens brengen de door de voerlieden opgestapelde wagens met lei en erts naar den uitgang der mijn, vanwaar zij dan door een machine naar boven worden gebracht. Paarden worden bovendien nog voor het vervoer in de mijn bruikt.

De woningen der Mansfelder mijnwerkers zijn buitengewoon goedkoop, de huur bedraagt gemiddeld slechts 40 mark, bovendien heeft de Maatschappij omtrent een kwartier van iedere mijn een slaaphuis gebouwd, waarin 350 man gemakkelijk en met het oog op de gezondheid gunstige slaapplaatsen vinden. De huizen hebben bad- en waschkamers, luchtverversching en droogzolders; in elke der groote, ruime slaapzalen slapen 8 tot 12 man. Bovendien zijn een menigte familiewoningen voor de gehuwde arbeiders door de Maatschappij gebouwd.

Ook de levensmiddelen zijn niet duur; een pond vleesch kost per pond 60 penning (36 ct.), boter 70 en brood 9 penning (42 en 6 cent), goed bier per liter 25 penning (15 cent).

De Maatschappij heeft als werkgeefster, door stichting eener pensioen- en verzekeringskas, die zij van het begin rijk ondersteund heeft, zeer veel voor haar arbeiders gedaan; van een aandeel in de winsten hebben zij echter moeten afzien.

De concurrentie met onder veel gunstiger omstandigheden werkende Amerikaansche mijnen, is echter zeer groot, zoodat feitelijk met een verlies gewerkt wordt, dat per ton 7 Mark bedraagt; reeds voor een jaar werd er geklaagd dat de lage prijzen van koper en zilver een veel erger ramp dan de waterramp zijn; die lage prijzen worden veroorzaakt door de roekelooze concurrentie der Noord-Amerikaansche Vrijstaten, een toestand, die de bevolking zwaar drukt.

De verdiensten der menschen bij achturigen arbeidsdag bedragen 2.50 tot 4 mark en meer, dus gemiddeld 2.70 tot 2.90 mark. De jongens van 14 jaar verdienen 1 mark weekloon, vrije slaapplaats enz.

Laten wij nu eens in de mijn afdalen!

Nadat wij ons in de trapkamer hebben verkleed, lederen broeken en lederen buizen aangetrokken en den op een schippershoed gelijkenden mijnwerkershoed hebben opgezet, waaraan wij de lamp bevestigen, dalen wij tegen vijf uur in de mijn af.

De mand brengt ons binnen weinige seconden in een ontzettende diepte van 240 Meter; gemakkelijker kon Dante niet in de hel afdalen; wij zweven naar beneden op Zephirs vleugelen met een ‘Glück auf’ tot groet, dat weldra in de ingewanden der aarde een echo zal vinden. In de eerste laag maakt ons onze geleider opmerkzaam op de steenformatie, die uit verschillende aard- en steensoorten bestaat, als leisteen, kopererts, onreinheid en gips.

De lucht in de omtrent 1½ Meter breede en gemiddeld 2 Meter hooge, zorgvuldig gemetselde en gepleisterde en door ijzeren banden gesteunde gangen is voortreffelijk, de ventilatie uitstekend en in de luchtkokers ruischt en bruist de geketende lucht als de branding der zee.

Wij gingen weldra de dynamietkamer voorbij, waarin meer dynamiet is opgesloten dan noodig zou zijn om de geheele inrichting binnen de aarde te doen springen, naar de nog in bewerking zijnde dwarsgang in gips. Kort te voren had men daar een steen laten springen, de lucht was afschuwelijk; de kruitdamp, vermengd met de lucht van den stinksteen - zooals men het gips ook noemt - ontneemt ons bijna den adem; wij

zien medelijdend naar de zes gespierde gestalten, die daar hun gevaarlijk en alle voorzichtigheid vereischend beroep uitoefenen. Hun vroolijk 'Glück auf', hun vriendelijke, opgeruimde gezichten troosten ons; deze mannen hangen met hart en ziel aan hun werk; zoo praten en lachen, zoo groeten verbitterde menschen niet, kameraadschappelijk drukken wij hun de hand.

Het doen springen is wel het gevaarlijkste werk in de zilvermijnen, waar uitbarstingen van stikgas, zooals die in kolenmijnen dikwijls voorkomen, zelden plaats hebben en waar slechts waterrampen en bergvallen dreigen en de meeste ongelukken door eigen onvoorzichtigheid veroorzaakt worden.

Het zijn dan ook m a n n e n , die daar hun werk doen, goed vertrouwd en beproefd. Bij het springen trekken zij zich in de horizontale uitgehouwen dwarsgangen terug. Hoe vlug en stelselmatig er gewerkt wordt, blijkt uit het feit, dat de gipslaag tot omtrent 5 Meter van den wand reeds uitgeboord en met ijzeren banden gesteund is; hoe duur het bouwen in de diepte komt, blijkt daaruit, dat het beschieten van 1 Meter ruimte alleen reeds 45 mark kost.

Wij dringen dieper in de mijn; talrijke, met de kostbare met koperadertjes doorweven ertsen gevulde wagens komen ons tegen.

Hoe moeilijk het werk in een ½ Meter hooge gang ook mag zijn - de menschen liggen hier op hun linkerzijde en houwen zich met moeite een weg - toch wordt dit werk om zijn stoffelijk voordeel het meest gezocht.

De vakman noemt dit werk het werk van de plaats; geen ander werk is zoo kenschetsend voor den mijnarbeid, geen ander ook bezorgt de kunst van den mijnwerker zulke schitterende triomfen, want hier toont zich de menschelijke mol in haar volle energieke grootheid. Met boor en hamer slaat hij zich zijn baan en wanneer de steen al te weerbarstig blijkt, dan ruimt het dynamiet elken hinderpaal uit den weg.

Wij gaan nu vooruit in gebukte houding langs een schuin afdalende, lage verbindingsgang, die tot luchtkoker dient en de eerbiedwaardige lengte heeft van ½ kilometer, naar de tweede laag. Dikwijls stooten wij met het hoofd tegen de zoldering; onze begeleider verzekert zuchtend dat het met hem wel minstens tien malen het geval is geweest.

Wij slaan rechts af in de tweede laag en gaan door de 1 kilometer lange mijn naar een werkplaats, die wij slechts kruipend kunnen bereiken. Ook daar zijn de steenen uiterst zilver- en koperhoudend; het zilver glinstert in de zwarte, harde massa, als de sterren aan den nachtelijken hemel en het koper vertakt zich in kronkelende aderen door de steenen; wij bevinden ons in een der schatkamers, welke de natuur in de aarde heeft gelegd en waarvan de rijkdom nog vermeerderd wordt door het kostbare daar aanwezige kopernikkel.

Men verbeelde zich echter niet, dat het steen der muren met glinsterende zilveren sterren is bedekt als het gewaad van de koningin der nacht; om deze sterretjes in de kwaadaardige bruin-zwarte massa te zien, moet men reeds een heel sterk vergrootglas gebruiken, anders ziet de steen er zeer prozaïsch uit. Juist dat het zilver in zulke nietige hoeveelheden in het erts voorkomt, vermeerdert het ontzilveringswerk in de smeltovens buitengemeen en brengt de rentabiliteit van het gemeenschappelijke bedrijfskapitaal tegenwoordig in gevaar.

Ondanks de voortreffelijke ventilatie is de lucht hier warm en zwaar; wij baden in zweet en hebben al onze energie noodig om niet te midden dezer ruwe schatten, wier bezit ons Molière's Harpagon benijd zou hebben, in slaap te vallen.

Wij herademen, als wij weder rechtop kunnen loopen en nu gaat het omhoog en wij komen na een lange, moeilijke wandeling in een streek, waar het verkeer uiterst levendig is. Naar den uitgang snellende werklieden, paarden, die in groot aantal aan elkander gebonden karren trekken, komen ons tegen; de grond is moerassig, waterdruppels vallen in de plassen, plotseling weergalmt de donder; een stoet rijdt boven ons, een andere dondert voort in een zijgang. Spoedig bevinden wij ons in een paardenstal - 300 Meter onder de aarde.

Zola beschreef op aandoenlijke wijze het arme mijnpaard, dat nooit meer het licht der zon mag aanschouwen. Ik dacht hier den vermagerden, stijven knol die zoo menig dichtertje bezield heeft, in n a t u r a te vinden. Niets daarvan!

Er bevinden zich in het geheel 31 paarden in de mijn, daaronder zijn er, die er reeds negen jaar vertoeven, maar allen schijnen weldoorvoed, opgewekt en flink. Zij worden goed verzorgd en iedere week bezoekt hen een veearts, die daarmede 20 mark verdient.

Terwijl wij de paarden, deze ‘martelaars van den arbeid’, zooals een Fransche schrijver ze noemt, bekijken, nadert ons een kleine grijze kat. ‘Mies’ leeft reeds eenige jaren in vrijwillige verbanning onder de aarde en maakt, haar oude neiging ook onder den grond getrouw, op menig muisje jacht.

Het dierenleven, 300 Meter onder het daglicht, is zeer goed ontwikkeld; een paar dagen te voren had een groote rat nog het ongeluk bij haar middagwandeling in een dwarsgang overreden te worden.

Wij zijn reeds vijf volle uren in de mijn en door de onderaardsche wandeling uiterst vermoeid; de vriendelijke uitnoodiging van onzen geleider om nog 60 Meter dieper te dalen, slaan wij af, omdat in iedere laag zich dezelfde tooneelen herhalen en de wegen steeds morsiger en moeilijker worden; wij besluiten daarom langs den naasten weg het machinehuis op te zoeken. Deze naaste weg neemt een vol half uur in beslag, daarbij is hij niet geheel zonder gevaar, want wij moeten de ketting langs, waaraan de kleine open karren afzonderlijk door de machine worden voortgetrokken. De weg voor de voetgangers is alleen door een dun ijzerdraad van de lijn gescheiden; het voortgaan vereischt in zooverre voorzichtigheid dat de wagens bijna onhoorbaar aan komen rollen en een kleine misstap, - die zeer goed te verontschuldigen is bij het nu juist

niet schitterende licht van de mijnlamp op

AAN ELKANDER GESPANNEN KARREN.

onzen hoed - op de natte plank, die tot voetpad dient, de noodlottigste gevolgen kan hebben.

Men zal ons een uitvoerige beschrijving der onder de aarde in gebruik zijnde machines wel ten goede houden; zij gelijken zeer veel op de ‘bovenaardsche’, het verschil is alleen dat zij zich onder den grond bevinden.

Het is 10 uur 's avonds als wij weer tot het dag- of liever nachtlicht opstijgen. Wij zijn dikwijls zoo diep geweest onder de oppervlakte der aarde als de Keulsche Dom hoog is, en hebben daar eenige flinke Duitsche mijlen afgelegd en bezochten niet eens de derde laag. Zooals onze geleider ons zegt, zou een volledige bezichtiging der geheele mijn een geheelen dag in beslag nemen, juist zooveel als het doorwandelen eener middelmatig groote stad zou duren. Geen wonder dat wij moe zijn, maar toch hebben wij geen hoofdpijn, het beste bewijs, dat het verblijf in de zilver- en kopermijnen niet zoo schadelijk is als men zegt. Erger is het in dit opzicht met de mijnwerkers in de kolenmijnen gesteld, zonder nog te spreken van de grootere gevaren daaraan verbonden. Gewerkt wordt hier dag en nacht; het eerste gedeelte van den dag begint om 5 uur des morgens en eindigt om 2 uur; het tweede duurt van 2 uur tot 10 uur en het derde van 10 uur des nachts tot des morgens zes uur.

De uit den berg gehouwen ertsen worden bij het daglicht nog eens gesorteerd; het aldaar afgezonderde zilver- en koperhoudende ruwe materiaal aan de smeltovens overgeleverd, waar duizenden handen noodig zijn, om het van alle onreinheid te zuiveren.

Prinses Soundari.
Bouddhistische roman door Mary Summer.

(*Vervolg van blz.* **286.)**

‘Dat is niet noodig, gij zijt mijn gasten, dat is voldoende. Over eenige uren zal ik u op het grondgebied van Malwa brengen, maar eerst ga ik zien of de weg vrij is en gij geen Bhilla kunt ontmoeten, hetgeen zeer onwaarschijnlijk is, want zij zullen wel vereenigd zijn voor het feest van Agni.’

In haar angst verhaalde het meisje den kluizenaar haar geheele geschiedenis en hij hoorde haar aandachtig aan.

‘Dat is een vreemd geval,’ sprak hij. ‘Als gij vreest dat de prinses in handen der Bhillas gevallen is, zal ik dadelijk naar hun kamp gaan, maar de weg is lang en ik zal wel niet voor den avond terug kunnen zijn en gij moet dus nog een dag wachten met vertrekken.’

Pousparika had lust hem te vragen waarom hij van zijn voorrecht geen gebruik maakte om door de lucht te vliegen, wat den weg zeer verkort zou hebben, maar Sourapoutra scheen er niet aan te denken en ging heen, op zijn stok geleund, als elk ander bergbewoner

Ondertusschen werd alles bij de Bhillas voor het afschuwelijke offer gereed gemaakt; van alle kanten stroomden de mannen, vrouwen, kinderen uit het ge-

PAARDENSTAL IN DE MIJN. EEN ZIEKENBEZOEK.

bergte naar de hoogvlakte, bij de hut van Ougra. Zijn vrouwen hadden minder werk met haar toilet dan de koninginnen van Agnimitra; haar grove lokken vielen, als een staart paardenhaar zoo stijf, over haar bruine schouders; haar kleeding bestond slechts uit een kort rokje en een guirlande bloemen, maar zij namen alle ‘airs’ aan van echte vorstinnen tegenover de andere vrouwen.

De brandstapel was opgericht; de gongs en de trompetten weerklonken in de verte en kondigden de nadering aan van den stoet, toen Ougra eindelijk uit zijn hut trad. Hij zag er niets feestelijk uit. De hoogepriester had hem het verlangen van zijn god geopenbaard, dat slechts een prinses van koninklijke bloede hem kon bevredigen, en hij moest Soundari dus afstaan. Hij vond Agni wel al te veeleischend, maar hij was gedwongen toe te geven. Zijn spijt werd nog grooter toen hij het slachtoffer zag, getooid met bloemen, recht en fier naar den brandstapel schrijdend. Zij had besloten als een koningsdochter te sterven; haar blik dwaalde vol verachting over de menigte, die wreede kreten slaakte.

Ghirika zag ongerust naar Ougra's bewolkt voorhoofd; als hij zich eens bedacht! Men moest de ceremonie dus verhaasten. Door een teeken gaf hij bevel het vuur te ontsteken, terwijl de prinses aan den staak werd gebonden. Met begeerig oog volgden vooral de vrouwen het vreeselijk schouwspel.

Daar verscheen eensklaps in hun midden de Richi, hij ging recht op Ougra af en zeide beslist:

'Deze man maakt misbruik van zijn gezag door dit jonge meisje als offer aan te wijzen. Een buffel is voor Agni een even aangenaam offer. De mensch heeft het recht niet zijn medebroeder het leven te ontnemen, geef haar dus de vrijheid en laat mij haar medenemen naar mijn hut.'

Op deze woorden klonk van alle kanten gemor; de Bhillas, die weinig gevoelig zijn van aard, wilden niet van dit heerlijke schouwspel beroofd worden en de vrouwen van Ougra schreeuwen harder dan de andere want 't is zoo zoet een mededingster te zien sterven. Hij zelf zweeg aarzelend, maar Ghirika sprong woedend op den indringer.

'Intrigant! Waar bemoeit gij u mee? Ga terug en bid uw Bouddhistisch bidsnoer af, maar kom onze godsdienstoefeningen niet storen. Het offer zal plaats hebben ondanks je inmenging; men weerstaat de goden niet en Agni vraagt de prinses.'

'Agni vraagt niets. Gij alleen doet hem spreken, bedrieger!'

'Gij beleedigt de godheid! Pas op of ik laat de soldaten u gevangen nemen.'

De Richi hief zijn door den ouderdom gebogen gestalte op.

'Ik tart er u toe. En nu zal ik spreken. Ougra, deze man denkt aan niets anders dan u te verdrijven en zich op uw plaats te stellen, bij toeval heb ik zijn verraad ontdekt. Ghirika en de voornaamste krijgslieden van den stam waren in een grot vereenigd, waarin ik mij verscholen had tegen den storm. Ik hoorde hun plannen, de opstand moest binnen acht dagen uitbreken, en ik zie onder het volk dengene, die aangewezen werd u te dooden.'

'Lage spion, lasteraar!' gilde Ghirika.

Maar Ougra gaf onmiddellijk bevel hem gevangen te nemen; de opgewondenheid was onbeschrijfelijk, vele gemoederen, die zichzelf bewust waren van schuld, waren diep bewogen; men wist dat het opperhoofd niet vergevensgezind was. Tevergeefs werden de gongs geluid en stookten de offeraars het vuur aan; niemand dacht meer aan het offer en de kluizenaar maakte er gebruik van, het meisje los te maken en buiten het gewoel te brengen, zonder dat iemand er aan dacht zich te verzetten.

Al te bewogen om te spreken volgde Soundari zwijgend haar bevrijder, wien het dreigende gevaar de veerkracht der jeugd scheen te hebben terug gegeven.

'Uw vrienden zijn daar!' sprak de kluizenaar, toen zij de hut waren genaderd, en nog vóór de prinses hem kon ondervragen, wierp Pousparika zich in haar armen.

'Wat een vreugde, wat een verrassing! Mijn dierbare prinses!'

'Ik had nooit gedacht je terug te zien, mijn lieve vriendin! Ik was veroordeeld levend verbrand te worden.'

'En ook mij wilde men ter dood veroordeelen, maar de goede Richi heeft ons gered.'

'En mij ook, wat zijn wij hem dank schuldig!'

'Neen, lieve kinderen! gij zijt mij geen dank schuldig, ik heb slechts mijn plicht als leerling van Bouddha vervuld. Maar laten wij geen tijd verliezen. Ougra zal zijn mannen afzenden om ons te vervolgen en wij moeten voor den nacht de helling van den berg bereiken, die afdaalt naar Malwa.'

Zij begaven zich op weg toen een stem uit de verte riep:

'Hé! vergeet gij Manavaka? Gaat gij heen zonder hem? Dat is heel leelijk van je, Pousparika! Ik ga ook met u mee. Asoka is een verstandig vorst, die de verdiensten

van iemand als mij zal erkennen. Ik verban mij zelf. Blijde onze prinses heelhuids terug te zien, maar toch was het beter geweest als zij kalmpjes den Radjah van Guzerate had getrouwd. Dat had ons menig avontuur bespaard.'

'Kom, wat weet jij er nu van? Loop wat harder of moeten wij je naar Malwa dragen?'

Terwijl Pousparika met haar aanbidder kibbelde, gingen de Richi en Soundari vooruit.

'Nu het toeval mij een prinses laat ontmoeten uit de koninklijke familie van Mithila,' sprak hij, 'moet ik haar een geheim meedeelen, dat ik vijf en twintig jaar trouw heb bewaard. Toen ik mij pas op den berg had teruggetrokken, bracht mij een Bhillasche vrouw een klein kind, dat zij in het bosch had gevonden en dat op een lint, dat om zijn hals hing, den naam droeg der prinsen van Mithila!'

'O, dan kan ik mij niet vergissen; dat moet mijn neef zijn, de zoon van den onttroonden koning, die op bevel van Agnimitra gewurgd is. Het kind werd in het kasteel der Bamboes opgevoed, niemand weet wat er van hem geworden is, men denkt dat de min, om de soldaten te ontvluchten, die uitgezonden waren om het te dooden, hem in het bosch heeft gebracht.'

'Misschien stierf zij van honger of werd door de wilde dieren verscheurd; hoe het zij, ik nam hem op, dien Bouddha mij zond om er een heilige van te maken. Mijn geiten voedden hem met haar melk en ik leerde hem de heilige leer. Hij groeide op in kracht en wijsheid, deze geliefde leerling van mij en zie, hoe zwak de mensch is, ik schreide bitter toen ik mij van Oupagoupta[1)] moest scheiden.'

Soundari greep bezwijmend de takken van een boom, zij werd bleeker dan des morgens op den brandstapel en mompelde:

'De vrome Oupagoupta zou dan de wettige erfgenaam van den troon zijn? Zijt ge er zeker van, eerwaardige man?'

'Zoo zeker als ik daar ginds de zon zie ondergaan achter den berg. Als ik nu besluit te spreken, is het omdat het oogenblik daartoe gekomen is. Een voorzegging, sedert jaren in omloop, verzekert dat een kind, in het bosch verdwaald, Mithila zal bevrijden van een verafschuwden tyran! Nu is Oupagoupta vijf en twintig jaar oud, 't is de leeftijd door het orakel vastgesteld,

1) In 't Sanskriet: die goed verborgen, bewaakt is.

en ik reken op u, prinses, om mijn leerling het geheim zijner geboorte mede te deelen.'

Voegde het orakel er bij dat de prins een vrouw moest huwen uit zijn eigen familie gekozen? Soundari durfde het niet vragen, maar haar hart klopte blijde, nu werd haar dwaze, ongeoorloofde liefde wettig en zelfs plichtmatig; zij moest Oupagoupta opzoeken! Wat was de weg nog lang? Wanneer zou men te Rajagrika komen?

Zij had de kracht om haar geheim zelfs voor Pousparika verborgen te houden. De reis liep verder zonder ongevallen af en de kleine stoet kwam gelukkig in de hoofdstad van Magadha aan.

V.
Het hof van koning Asoka.

Rajagrika, de hoofstad van het koninkrijk Magadha, waarover koning Asoka regeerde, was in alle opzichten waardig, de residentie te zijn van zulk een groot koning.

De Indische stad maakte den indruk van een feeënverblijf; rondom een vijver, bedekt met lotus, verhieven zich tempels met slanke torentjes, vihara's[1] met marmeren koepels, paleizen met open galerijen, zich spiegelend in de heldere wateren.

Alles beheerschend, stak boven alles uit de hooge gevel van Asoka's paleis met zijn ontelbare torentjes, zijn mozaïeken van geëmailleerde steenen, groene palmen voorstellend op blauwen grond en zijn vergulde lantaarns, boven een driedubbele rij van veelkleurige kolommen.

Kunstenaars, uit Bactriane gekomen, hadden de pilasters, frontons en porteelen versierd, ze bezaaiend met alle grillen van een schitterende, stoute verbeelding. De eenvoud der Ariërs was ver te zoeken, het rijk van Antiochus grensde aan dat van Asoka, en in Indië, dat aldus in aanraking kwam met het Grieksche genie, bloeide een renaissance gelijk aan die, welke in Europa tegen de 16e eeuw zou ontluiken.

Er was groote receptie op het paleis; twintig jaar geleden had Asoka den troon beklommen en ter eere van dezen verjaardag kwamen de gezanten van Antiochus den vorst hun gelukwenschen aanbieden. Vroeger had zijn vader, Bindousna, de Grieksche gezanten ontvangen. Het inwendige der koninklijke verblijfplaats, beantwoordde aan het uiterlijk, en dien avond hadden de vrouwen van Asoka zich getooid met haar schoonste sieraden.

De Ranies kenden, evenals de Romeinsche en Byzantijnsche dames, alle kunstmiddelen van het toilet; blanketsel en poeder, om den glans der oogen en der wangen te verhoogen, lagen uitgestald op haar kaptafels. Een basrelief van de pagode van Samki heeft ons de herinnering aan haar bewaard. Zij zijn wel wat kort gekleed, als koordedanseressen, maar hun kapsel is het voorwerp geweest van de nauwlettendste zorgen, de kleine ijzers, die onze modepoppen niet zouden versmaden, hebben haar haren gefriseerd, banden van paarlen of linten omringen haar hoofden. Ook doet zich de Grieksche invloed gevoelen. Haar juweelen, al zijn ze niet zoo kunstvol gezet als die van onze juweliers, zijn over haar geheele lichaam verspreid als om de schaarschheid van haar kleeding te doen vergeten.

Asandhimitra, de eerste vrouw, draagt evenals haar gezellinnen, een ketting van drie rijen paarlen, ieder gesloten door een koralen slot. Het dunne middel en de uitspringende heupen teekenen zich af onder een ceintuur met afhangende klokjes.

1) Kloosters.

Gouden braceletten omsluiten de polsen en den bovenarm; beenringen van twaalf tot vijftien rijen tooien de slanke beenen; alles heeft op dezen plechtigen dag de etuis verlaten.

Ter linkerzijde van den purperen en gouden troon, waarop Asoka is gezeten, staan de koninginnen in nederige houding, terwijl de gezanten zich voor hem ter aarde buigen.

Met minachtenden blik ontvangt Asoka hun hulde; de hovelingen merken op, dat hij zich telkens omkeert om aan het oor te spreken van Tiskya, de eenige zijner broeders, die hij heeft laten leven, want deze koning, die uiterlijk zoo beschaafd schijnt, was vóór zijn bekeering een ware tyran; eens had hij al zijn vrouwen, die in een oogenblik van kwaad humeur, de takken en bloemen van den heiligen asokaboom, bloeiend onder zijn venster, hadden vernield, rondom dezen boom levend laten verbranden. Hij was nu acht en veertig jaar en voelde zich in de volle majesteit van zijn rang; de vleiers riepen het van de daken:

'De koning der koningen heeft het voorkomen van den leeuw, het lichaam gevuld als de stam van den Nyagradha[1] en de armen zijn lang genoeg om zonder bukken zijn knieën aan te raken.'

Maar zij voegden er zacht bij:

'Zijn huid is echter ruw en harig en onaangenaam om aan te raken.'

De officieele ontvangst is afgeloopen, de koning staat op om in een open galerij lucht te scheppen. Daar onder bloeiende bosschages spelen onzichtbare muzikanten kwijnende melodieën; slavinnen bieden vruchten en dranken aan, even geurig en zoet als de Amrita[2] der goden.

De Ranies, bevrijd van het strenge oog des meesters lachen en praten vroolijk en luid als eksters.

Twee nieuwe personen treden op dit oogenblik binnen; een vrouw gaat vóór, noch paarlen, noch juweelen versieren haar, maar zij is van een verblindende schoonheid en elk harer bewegingen verraadt bevallige majesteit.

De glimlach verdwijnt van de lippen der koninginnen: wie is die vreemdelinge, van waar komt zij? Wie heeft haar veroorloofd deze uitgelezen vergadering binnen te treden?

Tiskya snelt op de onbekende toe en haar met eerbied groetend, zegt hij:

1) Heilige vijgenboom.
2) Drank der Indische goden.

SLEPERSJONGEN.

'Ik heb mijn broeder over u gesproken, hij wacht uw bezoek, volg mij, terwijl uw begeleider de koninginnen in dien tusschentijd met zijn geestige invallen zal vermaken.'

Onze lezers hebben Soundari en Manavaka herkend.

'Dat is nu eerst een man, die zijn wereld kent,'

HET ONTSTEKEN DER GASSEN.

dacht de nar, 'ik wist wel dat men mij hier beter zou waardeeren dan in Mithila.'

En zich buigend voor de vorstinnen, sprak hij:

‘Het is geen gemakkelijke taak, die Tiskya mij oplegt, zulke machtige koninginnen te vermaken. Maar ik beloof u dat ik mijn best zal doen, dames!’

Asandhimitra, die ongerust scheen, viel hem op hoogen toon in de rede:

‘Wie ben je? Een kermisgast zeker, de dansmeester van dat schepsel? Hoe kan prins Tiskya zijn tusschenkomst verleenen om zoo'n springster aan zijn broer voor te stellen?’

Stikkend van verontwaardiging mompelde Manavaka:

‘Ik een kermisgast! Zij een springster! De prinses Soundari, de nicht van den koning van Mithila.’

‘Een prinses! 't Is ernstiger dan ik dacht,’ mompelde de jaloersche aan het oor van een harer gezellinnen; ‘zou de koning er aan denken een nieuwe koningin te maken? Sedert eenigen tijd schijnt hij ons niet jong genoeg te vinden. Hoe vreemd dat de mannen, hoe ouder zij worden, zich veeleischender toonen.’

Asandhimitra had gelijk, de koning wist schoonheid te waardeeren; zijn trotsch oog verzachtte zich, een welwillende lach speelde over zijn gelaat, toen de prinses, bewogen en bedeesd hem naderde, wiens roemrijke naam heel Indië deed sidderen.

Geen behendige vleierij kon den heerschzuchtigen vorst beter behagen; haar zwakheid trok hem aan en zonder haar woorden af te wachten, sprak hij:

‘Ik weet dat gij mij hulp en bescherming komt vragen; ik ben bereid ze u te schenken. Ik zal bevelen, dat een mijner paleizen te uwer beschikking wordt gesteld en gij kunt er blijven zoo lang het u behaagt. Daar zult gij geëerd worden als een prinses van uw rang en zult niets te vreezen hebben van Agnimitra.’

Soundari boog zich bevallig, de armen over haar borst gekruist.’

‘Heb dank, o groote koning! Uw Majesteit overlaadt mij met haar goedheden!’

‘Bedank mij niet, misschien heb ik minder verdienste dan gij denkt. Agnimitra is mijn gezworen vijand, het behaagt mij zijn plannen te dwarsboomen. Mijn zoon

Kousala maakt zich gereed het grondgebied van Mithila binnen te dringen; ik wil een schitterende wraak nemen op hem, die mijn Bouddhistische priesters vervolgt en zich zoo wreed toont tegenover de beminnelijkste prinses der wereld!'

Hoe vormelijk deze vleierij ook was, toch kleurde een

RUSSISCHE BOERENMEISJES. Naar A. Weinert. (Zie blz. 304.)

zacht rood Soundari's wangen.

'O schoonheid zonder wederga,' riep de koning uit, 'de rozen van mijn tuin zouden u dien wonderbaren glans benijden. Schande over den dwerg van Guzerate, die op zulk een schat zijn oogen durfde vestigen! De grootste koningen der aarde zouden zich onwaardig achten, haar, die nu voor mij staat, de zijne te mogen noemen.'

Maar op Soundari's hart, vervuld van een andere liefde, maakten de vleiende woorden van den monarch even weinig indruk als de brutale hartstocht van den wilde.

'Omdat Uw Majesteit,' sprak zij, 'zoo toegevend jegens mij is, zal zij mij toestaan, haar de geschiedenis te verhalen van den vromen Oupagoupta.'

'Onnoodig te herhalen wat ik reeds weet; verdwaald in het bosch, door een kluizenaar opgenomen, is Oupagoupta een heilige geworden, dien ik hoog vereer en soms raadpleeg.'

'Maar de koning weet zeker niet dat deze heilige de zoon is van den oudsten broeder mijner moeder, de wettige erfgenaam van den door Agnimitra overweldigden troon. Een wijze heeft voorzegd dat mijn neef eens den troon zou beklimmen met behulp van een groot koning. Wie kan die koning anders zijn dan Uw Majesteit?'

'De prinses vergist zich, ik kan er niets aan doen. Oupagoupta heeft een gelofte uitgesproken, hij moet haar trouw blijven.'

De welwillende Tiskya trachtte tusschen beide te komen.

'Een monnik kan, dunkt mij, wel ontslagen worden van zijn belofte door zijn eigen wil of door de toestemming van het hoofd der orde.'

'In elk geval moet men eerst weten, wat er van Oupagoupta geworden is. In het klooster heeft niemand bericht van hem ontvangen sedert hij den bewoners van Mithila de goede leer verkondigd heeft. Een koerier, dien men heeft gezonden om hem te zoeken, is zoo juist teruggekeerd en verhaalde dat de monnik zeker het offer moet geworden zijn van de een of andere hinderlaag. Men heeft aan de oevers der rivier Narmada een kleed gevonden en een bidsnoer, waarvan men veronderstelt dat zij hem hebben toebehoord.'

'Hulp,' riep Tiskya, de armen uitstrekkend om Soundari tegen te houden, 'de prinses valt in onmacht.'

'Nu, dat is wel een nicht, die teeder gehecht is aan haar neef,' zeide Asoka spottend. En zonder haar meer aan te zien, keerde hij haar den rug toe. Als de gedachte, haar tot vrouw te kiezen even in hem opgekomen was, dacht hij er nu niet meer aan; nu hij merkte hoe haar ziel vervuld was van een ander, deed hij zonder moeite afstand van haar.

Wat het herstellen van Oupagoupta op zijn troon betreft, dat nooit! Sints lang aasde hij voor Kousala op het kleine koninkrijk Mithila. Dat de schoone prinses zich maar zelf hielp, hij bekommerde zich niet om haar en tot ieders groote verwondering zocht hij zijn vrouwen weer op en toonde zich bijna beminnelijk jegens haar.

De nar zag zich nu ook genoodzaakt, het gezelschap der koninginnen, die hij bijzonder amuseerde, te verlaten en Soundari te volgen, die men nog altijd bewusteloos wegvoerde naar den palankijn, welke haar op het plein wachtte. Om de woning der vluchtelingen te bereiken, moest men de geheele stad doortrekken en de weg was lang. Intusschen had de prinses haar bewustzijn nog niet terug, toen Manavaka haar op de zijden kussens neerlegde in de kamer, waar Pousparika haar wachtte.

'Wees vooral niet ongerust,' zeide hij haar, 'de ontzettende warmte heeft alleen dit toeval moeten veroorzaken; 't is niets. Zie maar eens, daar opent zij weer haar oogen, haar borst gaat zeer haastig op en neer, zij gaat spreken.'

'Ach! Pousparika,' fluisterde Soundari, haar hoofd op den schouder van het jonge meisje verbergend, 'niets blijft mij over dan te sterven.'

'Wat is er gebeurd, lieve meesteres? U scheen zoo gelukkig toen u mij verliet om naar het paleis te gaan! Ik heb onder uw afwezigheid, met het sap der asclepiade en het leem der heilige vijvers, de balsems bereid die geluk brengen.'

'Werp uw balsems weg! Waartoe kunnen zij mij voortaan dienen? Een droevige tijding heeft mijn hart gebroken, de edele Oupagoupta leeft niet meer! Weet ge dat ik mij een oogenblik heb gevleid met een dwazen wensch? Hij, de koningszoon, geroepen om eens den troon zijner vaderen weer te beklimmen, kon ook mijn gemaal worden.'

'Zijt gij er zeker van, dat hij verdwenen is, die tot zulk een hooge bestemming geroepen scheen? In uw plaats, mevrouw, zou ik wachten met mij zoo bedroefd te maken tot het bericht bevestigd werd.'

'Ge hebt gelijk, mijn wijze vriendin, ik zal uw raad volgen. De koning heeft mij een zijner paleizen tot woning aangeboden, maar liever wil ik mij terugtrekken in het vihara, dat zich vóór de poorten van de stad bevindt, daar, waar mijn dierbare neef een der dochters van Asoka moest inkleeden. Evenals koningin Gopa[1)], toen zij hem verloor, die haar ziel liefhad, zal ik den mantel dier heilige vrouwen omslaan en met den bedelzak in de hand zal ik mijn dagelijksch voedsel afbedelen. De vrede van het vihara lacht mijn gewond hart toe.'

'De vrede van het vihara! Wat een droombeeld! Voor dat zij zich in het woud terugtrok, heeft mijn moeder Gautami de vihara's bezocht, maar hoe meer vrijen tijd men heeft, hoe meer men elkander haat, verafschuwt en belastert. Alle regels van den Pratimoukcha kunnen er niets aan doen; de vrouwenaard is daar ook met zijn zwakheid en zijn listen, zijn dwaze dweperijen en kinderachtigen haat.'

'Meent ge dan, dat de vrouwen van den koning mij met zulk een bijzondere welwillendheid aanzagen? Ik beroep mij op Manavaka.'

1) Vrouw vau Bouddha vóór dat hij kluizenaar werd.

‘De zaak is dat zij Uw Hoogheid niet erg gunstig beoordeelden; zij schenen te denken dat u gekomen was om haar het hart van haar meester te betwisten en ik heb haar dien waan moeten ontnemen.’

‘Zullen de Bikchounies zich beter toonen? Ik twijfel er aan. U leefde in te hooge kringen om het te bemerken, prinses: de schoonheid is de noodlottigste gave die een vrouw kan te beurt vallen.’

‘Alles wat ge zeggen kunt is nutteloos, ik wil naar het vihara gaan.’

‘En ik zal er u volgen, hoe ongaarne ook, lieve meesteres! Wat ik geweigerd heb aan de beden van Gautami, dat zal ik voor u doen; Pousparika, het bloemenmeisje van Mithila, zal den mantel van pada omdoen en in plaats van haar bloemen te verzorgen, zal zij de honderd en acht poorten der Wet bestudeeren. Dat lacht mij niet erg toe, en misschien word ik wel een heel slechte Bikchounie.’

‘En ik,’ sprak de nar, ‘heb andere plannen; morgen zal ik aan het hof verschijnen, ik zou nergens anders kunnen leven. De prins Tiskya heeft mij aan zijn huis willen verbinden: dat de prinses dus mijn afscheidsgroet ontvange! Wat jou betreft, Pousparika, door de vensters van het paleis, zal ik je zien voorbijgaan, met je bedelzakje in de hand; je zult er wonderlijk uitzien in je kloosterkleed, maar je ondeugend gezicht, ondankbaar schepsel, zal toch de oogen van Manavaka verheugen.’

Terwijl men aldus te Rajagrika beraadslaagde, had een treffend tooneel in Mithila plaats.

Het twaalfde uur had geslagen, het sombere uur, waarop de bleeke geesten hun doodskleed voortsleepen, het kerkhof verlaten en de bloeddorstige vampirs de verlaten wegen doorkruisen, azend op offers.

Daar viel een van die stormachtige regens, welke in Juni zoo dikwijls over Indië vallen en niemand in Mithila dacht er aan, zich buiten te wagen, toen Bhadrika en haar dienstmaagd Soudjata, zacht door het slapende huis slopen. Beiden waren uitgerust tot een reis, de eene hield in haar hand een kistje, de andere een bundeltje, waarin zich eenige kleederen bevonden.

‘Ik hoop, Soudjata,’ zeide de danseres op zachten toon, ‘dat gij mijn vina[1] niet hebt vergeten; dat zal

1) Soort van guitaar.

onze broodwinning zijn gedurende de reis, ik zal zingen en gij de aalmoezen ontvangen. Ik wil niets medenemen van zooveel slecht verkregen rijkdommen.'

'O, reken daarop! Dat is mooi praten, maar wij zullen geen mijl hebben afgelegd, zonder dat uw fijne voetjes gewond zullen zijn aan de steenen van den weg. Ik bid u, mevrouw, geef toch voor van avond ten minste dit dwaze plan op. Hoort u den regen dan niet met geweld kletteren tegen de steenen der terrassen? Wij konden ons even goed in de Ganges werpen als die watervallen te trotseeren. Een dag meer of minder, wat komt het er op aan? Morgen brengt raad!'

'Hoe kan je er aan denken? Morgen zal ik misschien gevangen zijn. De gunst des konings is zoo broos; wantrouwender dan ooit laat Agnimitra zich opnieuw beheerschen door den Pourahita. Die booze man houdt niet op, mij te belasteren en den koning te verzekeren dat ik ontsnappen wil om Oupagoupta te volgen.'

'Is dat wel laster, mevrouw? Beken dat de Pourahita voor dezen keer gelijk heeft!'

'Goed! Ik heb den moed niet, langer te veinzen. Als Agnimitra mij liefkoost, is het mij of een ruige beer mij streelt; soms bekruipt mij een onweerstaanbare begeerte dezen brutalen meester te wurgen en om de bekoring te weerstaan, denk ik aan den schoonen kluizenaar, dien ik bemin zooals de teedere Damaganti haar gemaal Nati liefhad. Geen uur langer wil ik die kwelling verduren; wij moeten vertrekken.'

'Luister! Iemand heeft gesproken; men heeft uw naam genoemd, het bloed stolt mij in de aderen.'

Zij gingen door de bogen, die de met marmer geplaveide binnenplaats omringden.

'Bhadrika, Bhadrika!' herhaalde een scherpe stem, die wonderlijk in de nachtelijke stilte weergalmde.

Soudjata kermde:

''t Is een vampir of een Rakela[1], die ons bespiedt; ik bid u, mevrouw, laat ons terugkeeren in uw kamer.'

'Lafaard! ziet ge dan niet dat het de sarika is, die mij roept?'

En zij ging naar den ring, waarin de vogel zich bevond, de nabijheid zijner meesteres radend; met haar slanke vingers, streek de danseres de schitterende veeren van haar lieveling glad.

'Arme vogel! eenig schepsel misschien, dat zich bekommert om Bhadrika! Ik zal u niet meer terug zien, zonder twijfel, en 't is de laatste keer dat ik je liefkoos.'

Alsof hij haar begreep, begon de vogel klagende kreten aan te heffen. Soudjata zeide ongeduldig:

'Genoeg aandoenlijkheid, mevrouw! dat vervloekte beest zal ons verraden; het schijnt dat men daarboven al beweging maakt; de slaaf, die door uw intendant onlangs gegeeseld is, zou in staat zijn u te verraden om zich te wreken. Daar een duivel u aanzet een dwaasheid te doen, moeten wij ze maar spoedig doen.'

Zij opende de deur die toegang gaf tot de groote straat van Mithila en beiden overschreden den drempel der woning.

Evenals de koninklijke jonkvrouw ging de danseres van Kachimir een leven vol avonturen te gemoet. Verblind door den regen trachten meesteres en dienares zoo goed mogelijk haar weg te kiezen om vóór het begin van den dag Mithila te verlaten. Zoo goed en kwaad zij konden, kozen zij de richting der kluis. Ondanks de geringe aantrekkelijkheid van den nachtelijken tocht, was Bhadrika blijde, zich te bevinden

1) Booze geest.

op den weg naar den heiligen vijver. Was het daar niet dat zij voor het eerst Oupagoupta had aanschouwd? Zij naderden den tempel, dien zij verlaten waanden!

O, verrassing! Een troep mannen lag te slapen tusschen de afgeknotte zuilen.

'Laat ons voorzichtig voortgaan,' zeide Bhadrika, 'gij, die zulk een scherpen blik hebt, zeg mij, zijn dat dieven of soldaten des konings?'

'Geen van beiden! Ik herken de kooplieden van de Egyptische vloot, die hun ankers in onze haven hebben geworpen; zij trekken door het land met een lading wijn en kostbare voorwerpen. Als ik mij niet vergis, moeten zij zich nu richten naar Oudjayana. Het zekerst is ons aan deze eerlijke menschen toe te vertrouwen en met hen te reizen.'

Nog had zij niet uitgesproken of een der kooplieden ontwaakte en bemerkte de twee vrouwen.

'Hola!' riep hij, 'brutale landloopsters, diefegges, wat komt ge hier doen in een weer dat zelfs de parias zich niet buiten hun krotten durven wagen?'

Soudjata antwoordde onbevreesd:

'Gij vergist u! Wij zijn eerlijke vrouwen van de kaste der Soudras, zooals onze kleederen het aanduiden. Als gij in de richting gaat van Malwa staat ons dan toe u te vergezellen.'

'Inderdaad begeven wij ons naar Malwa en wij waren reeds in het gebergte toen wij des nachts werden aangevallen door dieven; wij hebben ons dapper verdedigd en velen van ons zijn bezweken, maar onze Grieksche wijnen, onze diamanten van Golconda, onze paarlen van Coromandel, onze zijden van Singapore, onze mousselines van Kacala, de ellendelingen hebben alles weggenomen, zonder nog onze olifanten, onze buffels, onze kameelen en ezels mee te rekenen. Beroofd van alles, moesten wij omkeeren om morgen het schip te bestijgen, dat ons weer naar ons vaderland zal terug brengen.'

Soudjata raadpleegde haar meesteres, die tot nu toe gezwegen had, met een snellen blik en op een goedkeurend teeken van Bhadrika, riep zij uit:

'Neem ons dan mee op uw schip. Gij zult het niet betreuren, terwijl de eene zingt zal de andere dansen om u te verstrooien en den overtocht te vervroolijken.'

'Onmogelijk, jonge Soudra, wij hebben beslist dat geen vreemdeling zich meer bij ons zal aansluiten; een monnik, wien wij hadden toegestaan met ons te reizen, heeft al deze rampen over onze karavaan gebracht; tot dat oogenblik gingen onze zaken uitstekend. De roovers hebben overigens den ongelukkigen monnik wreed behandeld; zij hebben hem van zijn kleederen beroofd en in de Narmada geworpen. Zijn verscheurde

mantel, dien zij zich niet verwaardigd hadden mede te nemen, is door ons opgeraapt op de kust en herkend als eens behoord hebbende aan Oupagoupta.'

'Ik bid u, bedwing uw ontroering,' smeekte Soudjata, haar meesteres ondersteunend, die even geschokt was als Soundari eenige uren te voren. 'Deze man kon niets voor u zijn! Misschien had u hem nooit weer teruggezien. Bederf uw mooie oogen niet door tranen.'

'Gij zult alleen tijd hebben, hem in uw gevangenis te beweenen, trouwelooze,' riep de Pourahita, zich plotseling vertoonend met een troep soldaten. 'Je vermoedde het niet, maar ik waakte over al je bewegingen; ik wist wel dat ik je vangen zou als een gazelle in het net. Een eersten keer zijt ge mij ontsnapt; vandaag heb ik mij gewroken; uwe vervloekte listen zullen er niets aan doen. De koning weet nu, dank aan mij, wat hij aan u heeft en uw straf zal vreeselijk zijn. Soldaten, boeit deze vrouw!'

Op deze woorden naderden de wachten van het paleis; vastgeklampt aan de kleederen harer meesteres, verdedigde Soudjata haar als een verwoede leeuwin, schreeuwend, krabbend, bijtend, al degenen die de hand op Bhadrika legden.

Ontwaakt door het gedruisch en het licht der fakkels, stonden de kooplieden op en mengden hun stemmen bij al dat geschreeuw. Alleen de danseres bewaarde haar kalmte en gelatenheid.

''t Is overbodig, Soudjata; wij moeten ons hoofd buigen onder de machtige hand van het noodlot. Doet wat u bevolen is, wachten! Ik ben gereed u te volgen.'

Toen zij gedaan had met spreken, was de horizon lichter geworden, en de zon, dringend door de wolken, kleurde den berg, die de stad Mithila beheerschte, heerlijk rozerood.

VI.
In het vihara.

De omstreken van Rajagrika zijn vervuld met Bouddhistische herinneringen. Daar verhief zich eens het klooster van Vensavana, waar de meester gedurende het slechte seizoen kwam uitrusten van de vermoeienissen van zijn zwervend leven. Op korten afstand van daar werd het eerste vrouwenklooster gebouwd, waarvan de Chineesche pelgrim Hioen-Tsing omstreeks de VIIe eeuw onzer tijdrekening de sporen zou terugvinden.

Reeds den volgenden morgen begaf Soundari, trouw aan haar besluit, zich naar een voornaam vihara, door de vroomheid van Asoka opgericht.

Pousparika volgde haar, van ganscher harte de grillen verwenschend, die de wanhoop eener teleurgestelde liefde ten gevolge heeft.

Haar jeugd begraven, terwijl de zon zoo schitterend scheen en de geheele natuur tot geluk en vreugde uitnoodigde, welk een dwaasheid!

De rijstvelden, groen als smaragd, en de groote ruikers van gloeiend roode papaverbollen, aan welker gebruik nog geen enkele opiumrooker dacht, ontrolden zich zoover het oog reikte. In de verte verhief de vihara zijn trotsche pyramide te midden van uitgestrekte tuinen; gebeeldhouwde friezen en steenen nissen, die de voornaamste Bouddhistische heiligen bevatten, verdeelden de zeven verdiepingen

van het gebouw. Het platte dak nam den vorm van een koepel aan. Voor den hoofdgevel gaf een portaal toegang tot een groote zaal, bekroond door een dom. In het midden verhief zich het gekleurde beeld van Bouddha en rondom bas-reliefs, Asoka en zijn gezin voorstellend.

Bouddha had slechts schoorvoetend zijn toestemming gegeven tot het oprichten van kloosters voor vrouwen; hij vreesde haar hartstochtelijke, bewegelijke karakters, en was overtuigd dat de strenge regels niet lang zouden gevolgd worden in een door haar bestuurd huis. Drie malen kwamen de vrouwen haar verzoek bij hem herhalen; drie malen zond hij ze weg en besloot eindelijk te vluchten, maar zij vervolgden hem halsstarrig en eindelijk overwonnen zij dezen vasten wil, dien zelfs de duivel niet vermocht te breken; maar hoewel hij toegaf, nam hij zijn voorzorgen en legde haar strenge wetten op en maakte haar afsluiting van de wereld zoo strikt mogelijk.

Deze instellingen, hoewel niet door den hoogeren geest van het Christendom bezield, hadden toch haar nut in de bedorven, weelderige Indische maatschappij; zij boden den verdrukten, vervolgden vrouwen een geschikt toevluchtsoord aan, en deze woorden, bij de inkleeding gebruikelijk: ‘Ik ga bescherming zoeken bij Bouddha,’ waren ten volle gerechtvaardigd.

Evenals later de Christelijke godsdienst, waarvan zijn leer, hoe onvolmaakt ook, reeds een beeld gaf, zocht Bouddha zijn kracht en steun bij de lijdende menschheid; vandaar zijn groote sterkte en levensvatbaarheid.

Soundari en Pousparika stonden een oogenblik stil, om het majestueuze schouwspel van de kloostergebouwen aan te staren.

‘Dat is dus onze kooi!’ riep het oneerbiedige bloemenmeisje uit. ‘Wat zegt u er van, prinses? Waar is ons verukkelijk paviljoen van de Parel? Voortaan zullen wij een cel bewonen van twaalf schreden in de lengte en zeven in de breedte; ons nauw bed zal ook niet zacht zijn; onze bruin wollen sprei moet zes jaar ten minste duren en als zij zoo goed zijn ons een nieuw kleed te geven, dan moeten wij er nog een stuk van het oude inzetten. Voeg bij dit prachtig huisraad nog een bekken voor de aalmoezen, een naald, een filter, een lamp, en dat is alles. Een spiegel, helaas! daar is geen denken aan; om ons te bekijken, daarvoor hebben wij den naasten vijver. Daarentegen zijn de regels van den Pratrinocka lang; tachtig bladzijden om onophoudelijk te overdenken en uit het hoofd te leeren. Wat moet ik u toch liefhebben om mij in deze gevangenis op te sluiten.’

‘Nu, als het je spijt, kan je mij verlaten. 't Is nog tijd.’

‘Neen, ik blijf om over mijn zoogzuster te waken. De zusters mochten haar eens een booze poets spelen.’

Zij waren de vihara genaderd. Een reeds bejaarde

WATERLELIES. Naar W. Roelofs.

vrouw, van streng uitzicht, wier outara[1] majestueus over het gras sleepte, kwam haar te gemoet.

Stilzwijgend reikte Soundari haar den brief van prins Tiskya over; de aanbeveling van een prins maakt altijd een goeden indruk, het gelaat der kloosterlinge nam een zachter uitdrukking aan en zij geleidde de nieuw aangekomenen naar het portaal van den tempel, waarin zich het standbeeld van Bouddha bevond. De Bickchounie[2] boog zich, de handen op het voorhoofd gedrukt, toen zij voorbij het heiligenbeeld kwam; iets verder herhaalde zij denzelfden groet, voor een altaar. bedekt met frissche bloemen.

Bouddha, die de onafhankelijkheid van zijn volgelingen wenschte, had toegestaan dat zij huizen, gronden en andere aanzienlijke offeranden aannamen, daar de aalmoezen, die zij ontvingen, niet voldoende waren om te voorzien in de behoeften der orde. Onder de bijzondere bescherming des konings geplaatst, bood de vihara, waarin Soundari was getreden, niet het beeld aan der armoede.

De zalen van het bestuur waren ruim en goed ingericht; op de verschillende verdiepingen vond men alles wat noodig was voor de behoeften van geest en lichaam, studiezalen, bibliotheek, ziekenkamers.

De geleidster der beide vrouwen beklom vlug de zeven verdiepingen der vihara en de deur openend van een cel, waar een jong meisje gebogen over een tafel scheen te studeeren, zeide zij:

‘Padmani, mijn nicht, laat de Vinoya[3] voor eenige oogenblikken rusten en maak kennis met dit jonge meisje, dat zoo verstandig is de wereld te verlaten om bij ons een schuilplaats te zoeken.’

Hier achtte Pousparika, die de voorstelling niet voldoende vond, het noodig tusschenbeide te komen.

‘Groet haar! Gij bevindt u in tegenwoordigheid van een prinses uit het koninklijk huis van Mithila.’

De Bickchounie zag Soundari's vriendin met strengen blik aan:

‘Dwaze! Verneem dat wij onder elkander niets anders zijn dan zusters, wij kennen de ijdele titels der wereld niet meer. Ik, de zuster, zij de dochter van den vorst van dit koninkrijk, wij beschouwen ons als de gelijken van de nederigste der Soudras. Het is dus niet om twee prinsessen aan elkander voor te stellen dat ik u bij deze jonge vrouw heb gebracht, maar om een oproerig schepsel te overtuigen dat men uit vrijen wil het kloosterleven kan kiezen.’

Het jonge meisje boog het hoofd en twee dikke tranen rolden over haar bleeke wangen.

De drie meisjes bleven alleen en de oude Bickchounie ging heen, de deur ongeduldig toeslaande.

‘Arme kleine!’ riep Pousparika uit, ‘wat beklaag ik u! Zoo mager als een groen riet, afgesneden uit den vijver. Dat komt door dien kloosterkost! Altijd rijst, wortels, vruchten! Bah! dat flauwe eten! Men zegt dat vleesch, visch, boter en suiker aan de zieken zijn toegestaan; nu, ik zal mij dikwijls ziek houden.’

‘Stil toch, gulzigaard!’ zeide Soundari en zich tot de nieuweling wendend, vroeg zij, ‘is het dus niet uit vrijen wil dat gij hier gekomen zijt?’

1) Mantel, die op den linker schouder-werd vastgehaakt en onder den rechter doorging.
2) Bouddhistische kloosterling.
3) Het boek der orderegels.

‘Hoe kunt gij dat denken? Ik ben opgeofferd, door een wreede stiefmoeder naar de vihara gesleept. Mijn zuster Sangkanutha en mijn broeders zijn het Bouddhisme op het eiland Ceylon gaan prediken; mijn stiefmoeder Asandhimitra heeft mijn vader overtuigd, dat tot stichting van zijn onderdanen, ik in deze vereeniging moest treden, die bestuurd wordt door haar, die gij gezien hebt.’

‘Uw overste,’ zei Pousparika, ‘ziet er niet gemakkelijk uit; toen zij heenging wierp zij op u een blik, die niets goeds voorspelde!’

‘Ik heb van haar geen medelijden te wachten; zij overlaadt mij met straffen en houdt mij van mijn gezellinnen af.’

‘En men laat u alleen met de Vinoya, die u niet erg amuseert, dat begrijp ik wel.’

‘Mijn geest is ver van de studie der wet; te vergeefs tracht ik mij te onderwerpen, en mijn gedachten tot de regels te bepalen, maar zij vliegen verre van hier. Ik denk aan het aangename leven, dat men buiten deze muren leidt, aan het geluk, aan de liefde.’

‘Geen man te krijgen, dat is haar grootste grief,’ mompelde Pousparika, en toen haar meesteres toefluisterend: ‘Verbeeld u, indien gij ook in plaats van de kalmte en de rust, die u hier komt zoeken, ook niets vondt dan spijt en berouw? Dat het voorbeeld dezer arme prinses u tot leering strekke!’

Zonder te antwoorden vroeg Soundari nog eens aan Asoka's dochter:

‘Men zegt toch dat Bouddha eischt, dat geen wil geweld worde aangedaan en dat elke nieuweling een proeftijd van twee jaar moet ondergaan.’

‘Nu, ik heb hem doorgebracht, dien proeftijd en hij heeft alleen gediend om mij te overtuigen dat ik geen roeping had. Toen ik veertien jaar oud was, bracht men mij hier. Ik ben nu zestien en reeds zou ik den mantel der Bickchounies dragen als de vrome Oupagoupta, gekozen om mij in te wijden, niet plotseling verdwenen was. Maar,’ ging zij voort, zonder op de ontroering te letten, welke de naam van Oupagoupta Soundari had veroorzaakt, ‘ik zal het uur van het offer niet afwachten, ik zal wel het middel vinden om te ontsnappen; het klooster zal er niet veel bij verliezen.’

‘O!’ riep de prinses, ‘bedenk u toch! Geef zulk een ergernis niet!’

En haar naar het vensterraampje voerend:

‘Ziet deze steden en velden daar ginds in de vlakte, zoo ver als uw oog zich uitstrekt; wij zien op hen allen neer, maar het gedruisch der wereld sterft weg onder deze muren, zooals de golf wordt gebroken tegen het strand. Zoo ook verheft Bouddha's genade ons tot ontoegankelijke hoogten. Zij, die door den hartstocht bewogen werd, zal in de vihara de rust der ziel terugvinden, en het hart kan hier oogsten wat duurzamer

is dan de liefde: de vriendschap. Wilt gij mijn vriendin zijn? Reeds gerijpt door het lijden, zal ik uw wankelende schreden ondersteunen, ik zal trachten voor uw voeten alle oneffenheden weg te nemen; wij zullen elkander ondersteunen, wij zullen elkander troosten, wij zullen te zamen leven, beschut tegen kwade verzoekingen en menschelijke ellende. Geloof mij, dat is reeds veel en eens zullen wij deze aarde verlaten, sterk tegen de booze geesten, ons verheffend op den weg van het Nirwana, waarvan de Meester ons het schitterend verschiet heeft geopend.'

'Werkelijk, zij praat als de zuster van koning Kalasoka,' dacht het bloemenmeisje, 'maar ik hoop dat wij in het klooster niet zullen verroesten en dat al die schoone voornemens zullen vervliegen als wij van onze liefde genezen zijn.'

Soundari's woorden brachten de prinses van Magadha tot waardiger gedachten en zij omhelsde vol vuur haar nieuwe vriendin.

De zon liefkoosde met haar laatste stralen de lieve groep der beide koninklijke jonkvrouwen, twee bloemen, die haar geuren vermengden; de eene, witte lotus, reeds gebogen op haar stengel, de andere, rozeroode lotus, in de volle ontwikkeling harer schoonheid.

'Tot weldra, zuster mijner ziel!' zeide Padmani, 'beloof mij morgen die troostrijke woorden weer te komen brengen, waarnaar mijn ziel dorst!'

Een nieuweling trad de cel binnen.

'De overste wacht u in de bibliotheek,' zeide zij tot prinses Soundari.

Dit woord bibliotheek moeten wij niet in den strikten zin des woords nemen; het beteekende eenvoudig, dat in drie manden, lange palmbladen waren neergelegd, waarop in verbleekt schrift verhandelingen over tucht, wijsbegeerte, onderrichtingen en legenden waren geschreven.

Midden op de trap der zeven verdiepingen, vertoonde zich een vrouw op den drempel van een der tachtig cellen van het klooster.

'Mijn moeder Gautami!' riep Pousparika, op de oude ascete toesnellend, 'wat ben ik gelukkig dat gij hier zijt, veilig tegen uw vervolgers!'

'En ik niet minder, lieve dochters! Zegen Bouddha, die u de roeping gegeven heeft, beide hier binnen te treden, de veilige toevlucht tegen alle bekoringen.'

'Wij zullen u dat later wel uitleggen, goede pleegmoeder,' zeide Soundari, 'nu hebben wij geen tijd, de overste wacht ons.'

De nadering van den nacht had de Bickchounies in de bibliotheek verzameld, zij gleden zwijgend door de halve duisternis, meer aan schaduwen dan aan vrouwen gelijk; zij waren allen even mager en bleek. Elk harer dagen was op een zonnewijzer nauwkeurig afgedeeld; bedelen, onderricht geven, overigens ging geen minuut in ijdel gepraat verloren. Het klooster, door de zuster van Asoka bestuurd, genoot een zeer goeden naam; men verzekerde zelfs dat eenige dezer nonnen de gave bezaten duivels te bezweren en door de lucht te vliegen.

Toen zij deze vergadering binnentraden, bogen Soundari en Pousparika eerbiedig.

'Welnu!' vroeg de overste, 'is het u gelukt het dwaze meisje te overtuigen dat het geestelijke leven het eenige middel is om de opperste wijsheid te verkrijgen en de laatste verlossing.'

'Ik heb prinses Padmani kalm en aan haar lot onderworpen verlaten, mevrouw!'

'Des te beter! Want ik kondig het u plechtig aan, dierbare zusters! Morgen zal de koning met het heele hof hier komen om de inwijding mijner nicht bij te wonen.'

Een gemompel van voldoening deed zich hooren.

‘Het werd tijd dat deze plechtigheid plaats had,’ verklaarde ernstig een oude Bickchounie, met gerimpeld, geel vel.

‘Dat is zij, die door de lucht kan vliegen,’ fluisterde de nieuweling in Pousparika's oor.

‘Als onze kluizenaar van het gebergte,’ mompelde het ongeloovige bloemenmeisje; ‘ik moet het eerst zien om het te kunnen gelooven.’

Terwijl alle Bickchounies in deze zaal deelnamen aan het eenige maal, dat de regel toestond, trok Pousparika haar meesteres ter zijde.

‘Misschien was het wel een liefdedienst, de vrome Padmani te waarschuwen welk lot haar bedreigt? Indien ik van nacht eens in haar cel klom en haar hielp vluchten, wat zegt gij er van?’

‘Den toorn des konings opwekken en van de overste, die ons een schuilplaats geeft? Ik verbied het je.’

‘Des te erger! Ik zou verrukt zijn geweest zulk een poets te spelen aan die booze heks, die zoo trotsch is met haar nederig gezicht als de pauwen van onze tuinen in Mithila.’

‘Je oordeelt altijd voorbarig; als de eerbiedwaardige vrouw een weinig de roeping van haar nicht dwingt, heeft zij zeker goede redenen aldus te handelen; haar teederheid wil Padmani de onaangenaamheden der zielsverhuizing besparen.’

‘O, jawel! mijn moeder heeft het mij dikwijls herhaald. Een vrouw kan niet in het Nirwana aankomen, dan onder voorwaarde dat zij als man herboren wordt in een volgend bestaan, zonder nog te spreken van de mannelijke meerderheid, die zich in alle heilige boeken op een voor onze sexe werkelijk vernederende wijze laat voelen. Die leelijke jaloerschen! of wij niet evenveel waard zijn als zij!’

Men ziet, had Pousparika in onzen tijd geleefd, zij was zeker toegetreden tot de Vrije Vrouwenvereeniging om met vuur te strijden voor de emancipatie harer zusters.

‘Uw vrije taal past niet in deze omgeving,’ zeide Soundari streng, ‘zwijg er dus over. Laat de Bickchounies eten en kom met mij de frissche lucht der tuinen inademen.’

‘Niets liever dan onze laatste vrije oogenblikken te genieten: indien gij wilt, zullen wij spreken over hem dien ge betreurt! Weet u wel, mevrouw, dat hij een der hoofden was van dit huis en dat gij hier vele mededingsters hebt?’

Niets schilderachtiger dan de tuinen van het klooster; heuvels en valleien volgden elkander op langs een uitgestrektheid van vele mijlen. De nacht was nu ingevallen; de glimwormpjes verlichtten met hun groenachtig licht de grasperken; de maan wierp haar koele stralen vol geheimzinnig licht over de bosschages, en de echo's brachten de wandelaarster het avondlied over dat de Bickchounies aanhieven.

‘Wat is het hier heerlijk! Wat doet die eenzame rust het hart goed!’ zeide Soundari, een der kronkelende lanen inslaande.

‘Ik bid u, mevrouw! loop zoo hard niet! Als wij eens verdwaald raakten en onzen weg niet konden terugvinden! Buiten slapen, den eersten nacht in het klooster, wat zou Gautami er van zeggen?’

Zonder naar haar te luisteren liep Soundari steeds voort, een zonderling voorgevoel scheen haar voort te stuwen. Op de grens van het park zag zij een trap, steil in de rots gehouwen, en zij beklom die zonder aarzelen.

‘Goed!’ zuchtte Pousparika, ‘daar zij niets wil hooren, laten wij haar volgen, wat er gebeure!’

En de trouwe gezellin, de steile treden opgaande, volgde haar meesteres, die verhit en moe bleef staan op een smal plat, dat toegang gaf tot een grot.

‘Ga ten minste daar niet binnen!’ riep Pousparika uit, toen Soundari een beweging maakte om verder te gaan, ‘ik zie licht, misschien is het een roovershol! Kom, laat ons gaan!’

Maar zij had nog niet uitgesproken of Soundari was reeds in de grot. In plaats van een bende roovers, bevond zich daar alleen een man, gekleed in den mantel der kluizenaars; met de beenen gekruist zittend, was hij in zulk een diepe overweging verzonken, dat hij niet eens merkte hoe men zijn eenzaamheid stoorde.

De prinses ging een weinig beschaamd achteruit.

‘Laat ons heengaan, het zou onbescheiden zijn de oefeningen van dezen vromen kluizenaar te storen.’

Pousparika daarentegen, die niet meer bevreesd was, voelde zich geprikkeld door nieuwsgierigheid, zij naderde zachtkens en veinsde over een grooten steen te struikelen.

Nu hief de hermiet verwonderd het hoofd op en vertoonde aan beide vrouwen het verbleekte, vermagerde gelaat van Oupagoupta.

Twee kreten weerklonken tegelijkertijd in de grot; een kreet van vreugde, een kreet van schrik. Met sidderende hand trachtte Pousparika haar meesteres tegen te houden.

‘Nadert niet, ziet ge dan niet dat het een geest is, uit het kerkhof ontvlucht, een spook en geen mensch?’

‘Dood of levend, hij, dien ik bemin, is mij welkom!’ antwoordde de prinses en rukte zich los uit de handen van haar zoogzuster.

En zich tot Oupagoupta wendend, hernam zij:

‘De tijding van uw dood heeft zich door heel Magadha verspreid; men wanhoopte er aan, u terug te zien.’

‘Werkelijk zijn mij eenige avonturen overkomen, sedert ik het kasteel der Bamboes heb verlaten.’

‘Verlaten, zeg liever dat gij het plotseling hebt ontvlucht.’

Zonder dit verwijt schijnbaar te begrijpen, boog hij het hoofd en ging voort:

‘De plicht, mevrouw! riep mij ergers anders; nauwelijks op weg, ontmoette ik een troep kooplieden en ik verzocht hen mij toe te staan met hen te reizen. Maar op de oevers der Narmada werden wij aangevallen door dieven en een gedeelte van het gezelschap stierf, terwijl zij zich verdedigden. Om onze aanvallers te ontsnappen, trok ik mijn kleederen uit en wierp mij in de rivier.’

‘Hoe onvoorzichtig, zulk een snelle stroom, zulk diep water, u kon er in verdrinken.’

‘Het lot heeft het anders beschikt. Dikwijls genoeg heb ik in het gebergte bergstroomen overgezwommen. Ik kwam behouden aan den anderen oever, maar ik had geen bovenkleeren en moest mij verbergen in een grot; de dagen gingen voorbij en ik verloor den moed, het land van Magadha terug te zien, toen ik op zekeren avond een ouden Bouddhistischen bedelaar zag, steunend op zijn stok en zich met moeite voortsleepend. De arme man naderde zijn einde; ik verzachtte zijn laatste oogenblikken zoo goed ik kon en hij stierf, mij zegenend. Nu kon ik verder gaan; ik trok zijn kleederen aan, hoe slecht die ook waren. Vandaag ben ik na ongekende vermoeienissen hier aangekomen, in de grot, waarin de eerste vergadering der Bouddhisten plaats had na Bouddha's dood. Hier, onder dit gewelf, waar zoovele welsprekende stemmen hebben weerklonken, wilde ik den Hemel danken, die toestond, dat mijn zwakke stem niet werd verdoofd en dat ik langer mocht leven om aan de menschen de goede leer te verkondigen.’

(*Wordt vervolgd.*)

Russische boerenmeisjes.

Het Russische is in den laatsten tijd erg in de mode. Komt het door de sympathie welke tusschen de Franschen, de bekende toongevers der mode, en de Russen heerscht, of wel door den verbazenden invloed in de laatste jaren door de Russische literatuur op ons geoefend, - zeker is het dat alles wat maar eenigszins Russisch heet, kans heeft op een goed onthaal.

Het nationale kostuum zelfs der Russische boerinnen heeft in onze damestoiletten burgerrecht verkregen; men ziet het duidelijk op nevensgaande plaat. De blouses van de beide boerenmeisjes schijnen zoo uit de étalagekasten onzer eerste faiseuses te zijn weggehaald; het losse jakje der waterdragende schoone heeft veel weg van de open jaquette, door onze vrouwen en dochters gedragen, en zelfs het boezelaartje is met het thans zoo populaire Russische borduurwerk versierd; de korte rokjes alleen en de bloote voeten hebben bij ons weinig kans op navolging.

Zonderling! Terwijl de Hollandsche boerinnetjes om strijd haar schilderachtige nationale kleeding afleggen, gaan onze dames bij de bewoners van het verre Rusland de modellen zoeken voor haar elegante toiletten; wel een bewijs van het spreekwoord: ‘Een Profeet wordt nooit in zijn eigen land geëerd.’

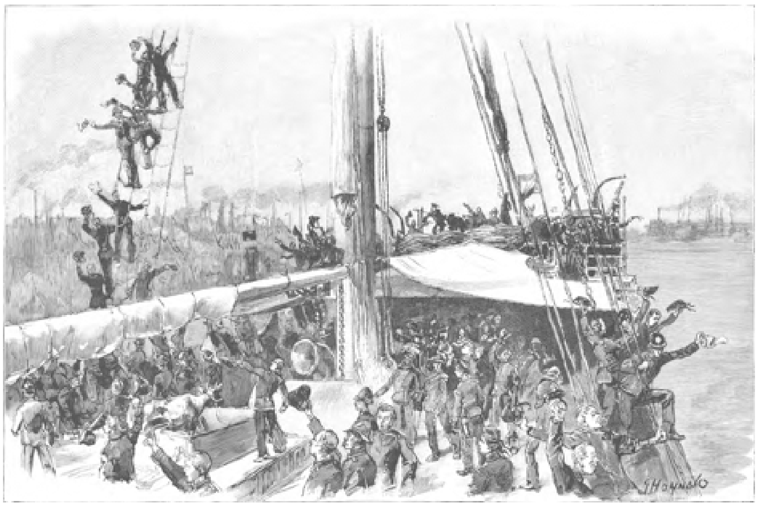

VERTREK DER MANSCHAPPEN VAN AMSTERDAM. (Zie blz. 306.)

In elk geval, de beide meisjes zien er aantrekkelijk genoeg uit en hebben er in haar vroolijkheid en eenvoud zeker niet het minste vermoeden van dat zij dienst kunnen doen als modeplaatjes.

Het vertrek onzer troepen naar Indië.
Met teekeningen van J. Hoynck van Papendrecht.

De treurige gebeurtenissen van Lombok hebben ten minste het voordeel gehad, ons nationaal bewustzijn wakker te roepen, aan vele kleine veeten het zwijgen op te leggen en onze harten met geestdrift te vervullen voor de dapperen, die daar ginds de eer der Hollandsche vlag gaan wreken ten koste van hun bloed.

De laatste uitbetaling der soldij in Holland.

Een indrukwekkende demonstratie was het dus, toen op den morgen van den 8en September j.l. een verbazende menschenmassa zich naar de Handelskade te Amsterdam begaf om het vertrek bij te wonen der eerste afdeeling manschappen, die onder commando van kapitein Drijber zich naar Indië zouden begeven met de ‘Prinses Wilhelmina’. De kade was overvuld met duizenden en duizenden belangstellenden, zich verdringende om straks de dapperen van

Een curiositeit aan boord. (‘De koe’.)

nabij te zien. Elke steiger zag zwart van de menschen; onbeschrijflijk was de geestdrift toen de extra-trein aankwam, die 9 onder-officieren en 181 minderen aanbracht, bestemd om zich onmiddellijk in te schepen.

Het *Wien Neerlandsch bloed* deed zich hooren, waarna het detachement zich in het gelid begaf op het dek, terwijl de commandant der Koloniale Reserve, luitenant-kolonel Bruinsma, de volgende gloedvolle toespraak tegen hen hield:

‘Mannen, na enkele oogenblikken vertrekt ge naar Indië, en, nu ge opgehouden hebt onder mijne bevelen te staan, gevoel ik mij opgewekt, u eenige hartelijke woorden toe te spreken. Nimmer vertrok een detachement onder eene zoo groote belangstelling, als waarvan wij heden getuigen zijn. De reden dier

Een der officieren.

belangstelling is bekend. De vorst van Lombok heeft, na onze troepen weken lang in zijn verblijf te hebben toegelaten, na tal van blijken van onderwerping, genegenheid en trouw te hebben gegeven, verraad gepleegd en in den nacht de onzen aangevallen.

‘Heel Nederland heeft getreurd bij het vernemen der mare en alom ging een kreet op van verontwaardiging, van waardeering en deelneming tevens met den slag die het Indische leger trof. Gelijk van morgen, bij ons vertrek uit Nijmegen, zoo ondervinden wij ook hier te Amsterdam de uiting dier deelneming. Wij stellen die op hoogen prijs; daarom betuigen wij - en hier wendde de overste zich tot de menigte - namens het Indische leger diepgevoelden dank. Nederland heeft ook nu weder getoond dat het leeft en treurt met het Indische leger. En zoo onze troepen op Lombok dit vernemen, zullen zij zich aangespoord gevoelen tot groote daden! Mannen, in naam uwer ouders en ook in naam uwer landgenooten, in naam

van het vaderland wensch ik u een goede reis toe aan boord van dit schip, dat den naam onzer geëerbiedigde Koningin draagt. Uw verblijf in Indië zij roemvol! Welke vermoeienissen en gevaren uw deel zullen zijn, weten wij niet. Toont, onder welke omstandigheden ook, dat ge waardig zijt, deel uit te maken van onze Indische troepen en dat het bloed der vaderen ook door uwe aderen vloeit. Volharding was een der hoofddeugden onzer voorvaderen. In deze dagen hebben wij bij herhaling ondervonden, hoezeer onze Koninginnen het leger op Lombok waardeeren. Daarom brengen wij onzen Koninginnen hier eene eerbiedige hulde met den kreet, die eerstdaags op Lombok moge weerklinken, den kreet: ‘Leven onze Koninginnen!’

Met groot gejuich herhaalden zoowel de soldaten als de menigte dien schoonen kreet; het *Wilhelmus* werd uit volle borst aangeheven en een oorverdoovend hoera vervulde de lucht.

Onvergetelijk was dit oogenblik en menigeen wischte

Typen van soldaten.

een traan van aandoening af uit medelijden met het lot dier brave jongens, maar ook uit bewondering voor hun moed en van vreugde, dat onze oud-Hollandsche deugden bij dit geslacht nog niet geheel gestorven zijn.

Nog sprak generaal Eland, commandant van Amsterdam, de volgende woorden tot kapitein Drijber en zijn mannen:

‘Officieren, onderofficieren en manschappen! Allen, die ge hier ziet, wenschen het bewijs te leveren hunner waardeering en deelneming op dit oogenblik, eene waardeering en deelneming, welke niet alleen u geldt, maar ook het dappere leger, dat gij gaat versterken. Of ook gij zult gaan strijden op Lombok is ons onbekend. Maar, hetzij gij dáár of elders onze wapenen gaat hoog houden, van u allen verwachten wij, dat ge uw plicht zult vervullen naar eer en geweten. Gaarne drukten wij allen u persoonlijk de hand ten afscheid. Wijl dit echter niet kan, bied ik, als symbool van wat wij zouden willen doen, den overste Bruinsma en uwen bevelhebber Drijber mijnen handdruk voor u allen, terwijl ik daarbij instemming vraag met den roep: ‘Leve het Indische leger!’

Luide werd met dien kreet ingestemd en nu bedankte ook kapitein Drijber op de volgende wijze voor dien hartelijken afscheidsgroet:

‘U allen, die een zoo groot en overtuigend bewijs van belangstelling geeft bij ons vertrek, zeggen wij hartelijk dank. Soldaten, ik stel u voor, met mij uit te roepen: ‘Leve het vaderland!’

En opnieuw weergalmde die vaderlandslievende roep, en toen was het oogenblik van vertrek gekomen. Langzaam en statig zette zich de boot in beweging. Het *Wilhelmus* klonk nogmaals luide, begeleid door de stemmen der soldaten. Aan het gewuif en geroep: ‘Lang zullen zij leven! Vaartwel!’ kwam geen einde totdat het schip uit het oog verdwenen was.

Ook onze Koninginnen toonden haar belangstelling aan de vertrekkenden door het zenden van hartelijke telegrammen.

Onze gravuren stellen typen voor van de soldaten op het schip en daags voor hun vertrek als hun soldij voor 't laatst in Holland wordt uitbetaald. Onze teekenaar maakte ook een schets van een belangrijk personage aan boord: de koe, om wie zich de soldaten verdringen als om een nooit geziene curiositeit.

De groote plaat geeft een goed denkbeeld van de geestdrift bij het vertrek dier dapperen, een geestdrift, die in de eerste plaats henzelf vervult.

Moge het hun vergund zijn, daar ginds op Lombok veel roem in te oogsten en, zoo het mogelijk is, behouden in het vaderland terug te keeren!

De wonderbare droom.
(Eene ware gebeurtenis.)
(*Vervolg en slot van blz.* 268.)

Den volgenden morgen, vóór het déjeuner, verscheen kapt. Mohammed om het antwoord van mevrouw Verbeek te vernemen. Zijn gelaat verhelderde toen zij hem mededeelde, dat hij de verlangde som zou hebben en, zoo hij haar zoon terugbracht, meer zelfs dan hij gevraagd had, doch dat de oude heer wilde dat hij zoo spoedig mogelijk zou vertrekken.

‘Het is vandaag Dinsdag, dan gaan wij over vier dagen weg, Njonja; zoo ik hoop, zal God ons zegenen op onzen tocht.’

Hij stond op en wilde vertrekken, toen eensklaps een oude Maleier binnentrad, welke verlof vroeg aan de oude dame, om eenige woorden met kapt. Mohammed te mogen spreken.

De oude Maleier, ‘Man Molani’, door de meeste slaven ‘oom’ genoemd, was mandoer of opzichter over de slaven van de familie Verbeek, welke uit een 50-tal slaven en slavinnen bestonden. Hij was vrijman en had in zijne jeugd gevaren op het schip zijns vaders. Door zeeroovers aangevallen, had hij zich dapper verdedigd, vandaar dat litteeken dwars over zijne linkerwang. Toch had hij zijn vader en ouderen broeder bij die gelegenheid verloren. Dicht bij de kusten van Java was ook zijn schip vergaan, door een zwaren storm en hadden hij en een jongere broeder zich al zwemmende gered. Op vijf en twintig jarigen leeftijd was hij in dienst gekomen bij de familie Verbeek. Nu telde hij er vijftig. Den jongen Francis had hij zien opgroeien,

hij had hem leeren paard rijden, hem vergezeld op zijne tochtjes in de omliggende bosschen. Niet minder dan de ouders, had ook hij getreurd om het verlies van zijn jongen meester. En daar was Melati bij hem gekomen en had hem verteld, dat de jonge heer niet dood was, dat men dien op ging zoeken, dat er reeds een schip voor gereed lag. En als de oude heer en de Njonja hem nu permissie gaven, wilde ook hij meegaan met dat schip, om zijn 'geliefden Sinjo Prancis' (want ook hij noemde hem nog zoo) op te gaan zoeken. Juist kwam de oude heer de trap der achtergalerij op en de oude Maleier, anders zoo hooghartig van aard, stortte zich aan de voeten van zijn meester en vroeg toestemming om meê te mogen gaan.

'Zoo kapt. Mohammed het goed vindt,' zeide de heer Verbeek, 'dan geef ik gaarne mijne toestemming; bedenk echter Molani, dat gij geheel onder diens bevelen zult staan, er kan slechts éen hoofd op een schip zijn.'

De Arabier had er niets tegen, integendeel, hij zag den moedigen Maleier met een goedkeurenden blik aan, en beschouwde hem als eene aanwinst voor de expeditie. De jonge mevrouw Verbeek wilde ook nog een slaaf medegeven, 'de oude Ali' genaamd; deze was in zijne jeugd geroofd van een der naburige eilanden, hij verstond de meeste talen der slaven, die uit verschillende havens aankwamen. Stil van aard, sprak hij gewoonlijk weinig met de andere slaven, die zelfs vrees voor hem schenen te koesteren wegens zijn woest en stug uiterlijk. Aan zijne meesters scheen hij zeer gehecht, vooral aan Francis. Deze had hem gekocht van een ouden planter, welke bekend stond wegens de wreede behandeling zijner slaven. Toen Francis daar op zestien-jarigen leeftijd logeerde, werd hij gebeten, door eene kleine witte slang, op 't oogenblik dat hij eene vrucht wilde plukken, en Ali stond er dicht bij, toen hij gebeten werd. Snel als de bliksem, had hij het slangetje bij den kop gepakt, dat met een steen verpletterd en daarna fijn gewreven, vervolgens vermengd met eenige kruiden, die hij snel uit het gras zocht en dit op de wond van den jongen man uitgespreid. Daarna had hij gezegd dat er gezorgd moest worden dat de jonge heer wakker bleef. Den ganschen nacht had hij met 'Man Molani' bij diens bed gewaakt, en terwijl Molani den jongen man wakker hield, door hem sterke koffie te laten drinken, en hem gedurig te schudden, had hij voor diens bed geknield gelegen, den ganschen nacht door allerlei gebeden prevelende. 'Tooverspreuken,' zeiden de andere slaven. 'Nonsens,' zeide zijn oude meester.

Hoe het zij, Francis was genezen en de slang, eene 'Oeler welan', was bekend als zeer vergiftig. Francis kocht dadelijk den slaaf van zijn vorigen meester, en toen hij hem medebracht op het land van zijn vader, wilde deze hem dadelijk de vrijheid geven. Doch Ali *wilde* niet vrij zijn. Zijn land, het land waar hij geroofd was, kon hij toch nooit terug vinden, zeide hij, zijne ouders, zijne geheele familie, waren te gelijk met hem geroofd, zijne moeder had hij gedurende dien tocht zien sterven. En waar zouden de anderen zijn?

Bij die natuurmenschen kan men nog dankbaarheid vinden. Als een hond had hij zich gehecht aan zijn jongen meester, 'en naderhand aan diens vrouw en kind. "Ali" moet ook mede,' zeide de jonge mevrouw Verbeek. Daar hij in het huis te Batavia was gebleven, zou de oude heer het hem den volgenden dag gaan meêdeelen.

Deze ging den volgenden dag reeds vroegtijdig op weg naar het schip 'de Fortuin', dat hem een zoon van een ouden vriend zou brengen. Voor het huis van zijne schoondochter gekomen, liet hij den wagen stilhouden, om aan Ali meê te deelen welken tocht hij mede mocht maken. Deze hoorde, zooals altoos, schijnbaar

ongevoelig alles aan, doch toen hij goed begreep, dat hij, ‘Ali’, meê mocht gaan, om zijn geliefden jongen meester op te zoeken, beefde zijne stem, toen hij den ouden heer voor die gunst dankte, en zijne toestemming verzocht om een dolk en ook den sabel van zijn jongen meester meê te mogen nemen.

‘Een dolk zal ik voor u koopen, nieuw, in de stad, en de sabel moogt gij meenemen,’ luidde het antwoord van den ouden heer.

Tegen 12 uur kwam de heer Verbeek op zijn land terug, vergezeld door zijn logé, den jongen Muller. Diens vader was in zijne jeugd een schoolmakker van hem geweest. Was het den heer Verbeek meegeloopen in de wereld, den heer Muller was alles tegengeloopen.

Ten laatste had hij gedacht aan zijn ouden vriend, die hem eens geschreven had, dat het hem zoo goed ging in de ‘Oost’ en hem herhaaldelijk had aangeraden, toch over te komen. Neen, dáárvoor was hij te oud, maar zijn zoon, zijn Anton, *dien* zou hij zenden. En hij zal ‘welkom’ zijn, had de heer Verbeek geantwoord. En wat *dat* woord in Oost-Indië toen beteekende en ook nu nog somwijlen beteekent, daar zou menig Hollander verhalen van kunnen opdisschen die men hier in ons koude Holland voor overdrijving, ja zelfs voor tooversprookjes zou houden.

Het was een jongmensch, met blond krullend haar, en een gezonde, blozende tint, die donkerder was geworden gedurende de reis, die vijf maanden geduurd had. Hij zag er knap uit, doch had eenigszins weifelende of bedeesde manieren.

‘Komaan, Muller, nu zal ik je eerst eens aan de dames voorstellen. Vrouw, hier heb je nu Anton Muller, de zoon van mijn ouden vriend, en dat is nu mijn vrouw en mijn dochter, de vrouw van mijn zoon, het woord “weduwe”; had de heer Verbeek nog nooit kunnen uitspreken als hij van de vrouw van Francis sprak. En nu zal ik je eerst je kamer wijzen, jongmensch, eene aanmerking echter vooraf, als je niet precies doet of je hier in je eigen huis bent, dan worden wij kwade vrienden. Beschouw dit als uw eigen huis en beschouw mij als uw vader. Komaan, dit is uwe kamer. Hola, Nèk, is alles hier in orde? Jawel,’ zeide hij, de keurige en ruime kamer rondkijkende.

‘Daar stond een ledikant, twee groote kasten, een divan, eene tafel en een paar stoelen, en in het galerijtje, vlak daarvoor, een paar luierstoelen en kleine tafel.

IN DE DORPSSTRAAT. Naar Fred. Brown.

'De mandiekamer (badkamer) zal April je wijzen. Hier April,' den kleinen jongen roepende, die voor de deur zat, 'dit is uw nieuwe meester, bedien hem goed, hoor.'

April boog deftig en wilde zijn nieuwen heer de mandiekamer wijzen, doch de oude heer ging meê.

'Zeg eens, totok' (echte Hollander), zei hij, 'baden zal je nog wel niet gewend zijn, dus ik wil je uitleggen, hoe je dat doen moet. Wij sirammen ons hier, dan gooi je eenige malen dat kleine emmertje dat gij daar ziet staan, naast die groote kuip water, over uw hoofd, begrijp je? Hier naast is ook een zwembad, maar als gij niet goed zwemmen kunt, heb ik liever niet dat gij daarvan gebruik maakt, daar het vrij diep is. Over een uur dejeuneeren wij en verwacht ik u in de achtergalerij.'

Zagen wij eerst reeds de overvloedige rijsttafel bij de jonge mevrouw Verbeek, hier kon ze gerust overdadig genoemd worden. Welk een aantal gerechten! De vruchten stonden in zilveren schalen tusschen de prachtigste bloemen op tafel gerangschikt. De ananas, niet zooals men die in Europa ziet voordienen in hare schil of liever bevallig kleed gewikkeld, neen, geheel afgeschild en daarna in zout water afgewasschen om er de scherpte aan te ontnemen, de donkere mangistans, de groene zoete oranjeappelen, de lichtgele doekoes en verschillende soorten van pisang flankeerden de tafel.

Om één uur waren allen aan de rijsttafel bijeen. De jonge Muller, zich onhandig bedienende van de ontelbare kleine schoteltjes, welke meest gekruide samballans bevatten, vond ze voor zijn Hollandsch verhemelte *te* sterk gekruid.

'Komaan, Muller,' zeide de heer Verbeek, 'al die dingen zijn nog te sterk voor u, maar gij zult er u wel aan wennen, want het eten er van is zeer gezond en men heeft die prikkelende spijzen in dit klimaat noodig. Ik heb ten minste opgemerkt, dat menschen, die ze niet eten, hier nooit zeer gezond zijn. Men schijnt hier dien prikkel bepaald noodig te hebben. En nu het déjeuner afgeloopen is, is het onze gewoonte, allen wat te gaan rusten, gij waart dat zeker aan boord ook reeds gewend. Om 4 uur verzamelen wij ons weer hier om thee te drinken, Maar, kom dan niet in een gekleed jasje, zooals nu, binnen. Hebt gij geene witte jasjes, hebt gij geene kabaja's meêgebracht?'

'Kabaja's? Witte jasjes? Neen, die heb ik niet, ik weet niet eens wat een kabaja is!'

'Enfin, moeder zal en wel eenige voor u laten maken, tot zoo lang zal ik u met een paar helpen, want gij kunt toch niet in een gekleede jas naar de mandiekamer gaan.'

Niettegenstaande die vermaningen en raadgevingen, kwam Muller om 4 uur toch in zijn gekleede zwarte jas aan de theetafel, hoewel de heer Verbeek hem zelf eene kabaja gebracht had. Maar, zich in zulk een kostuum aan de dames te vertoonen, neen, dat durfde hij niet, daarvoor bedankte hij ronduit!

'En ik dan,' zei de heer Verbeek?

'U, ja u is er aan gewoon, *u* staat het goed, ik zie er bespottelijk in uit, ze zouden mij uitlachen. Ook is u in uw eigen huis.'

'Pas op, Muller, ik heb u gezegd het ook als het uwe te beschouwen, die laatste aanmerking gaat dus niet op.'

Ten laatste kwam men overeen dat Muller de kabaja zou dragen naar en van de badkamer, terwijl men spoedig voor witte jasjes zou zorgen.

Den volgenden morgen, toen hij in zijn voorgalerijtje zat, waar April hem zijne morgenkoffie had gebracht, stond er een jonge slaaf voor hem, die zich buigend

aandiende als de kleermaker en hem de maat nam. 's Avonds te 6 uur in zijne kamer komende om zich te kleeden, vond hij daar reeds een compleet wit kostuum voor hem klaar liggen. De vlugge vingeren van eenige jonge slavinnen hadden meêgewerkt om dat zoo spoedig klaar te krijgen.

Het was Zaterdagmorgen geworden, en de oude heer zou, door Muller vergezeld, naar de benedenstad gaan, om de ‘Bintang Mas’ (de gouden ster), zoo heette het schip van den Arabier uit te zien zeilen. Reeds om 4 uur des morgens vertrokken zij en om half zeven waren ze in de stad en aan de reede van Batavia. Ze lieten zich naar boord van den schoener roeien.

‘Man Molani’ en ‘Ali’ waren den vorigen avond reeds aan boord gekomen, nadat Molani eerst dien morgen aan de bedienden en slaven van zijn heer een sedekah[1)] gegeven had.

De priester was eerst gekomen en had den buffel gezegend, dien men slachten zou; den kop en nog een gedeelte er van, nam hij als zijn buit, als zijn rechtmatig aandeel, meende hij, mede. Voor hij vertrok, had hij ook de wapenen van Molani gezegend. Ali was geen Mohamedaan en wilde zijne wapenen niet laten zegenen. Toen Molani hem dit voorstelde, had hij op zijn gewone stugge manier geweigerd. Dit nam niet weg, dat hij van harte meedeed aan het inlandsche feest. Men verdeelde de overblijfselen onder de slaven en eenige genoodigde vrije mannen der naburige landerijen en toen het feestmaal om 4 uur afgeloopen was, hadden Molani en Ali zich op weg begeven naar het schip, voorafgegaan door vier koelies, welke hunne kisten droegen. Beiden waren voldoende uitgerust voor de lange zeereis, welke men berekend had dat misschien zes à zeven maanden zou kunnen duren. Nog lang hoorden de beide mannen de luidruchtige, nu vroolijke tonen der gamelang, welke hen eene goede en voorspoedige reis toewenschte.

Om half acht vertrok het schip uit de haven. De heer Verbeek en Muller hadden de inrichting beschouwd. Eene kleine kajuit was gemakkelijk ingericht; daarin waren 2 kooien, de hut van den kapitein grensde daaraan, hij deelde die met een broeder van hem, welke den rang van stuurman op het schip scheen te bekleeden. Behalve de bemanning, Chineesche kok enz.,

1) ‘Sedekah’ is een gastmaal dat men geeft om zijne vreugde over iets te toonen, ook als men eene gelofte gedaan heeft of als een wensch is uitgekomen.

Molani en Ali, had hij twintig mannen meêgenomen, waaronder een reusachtigen neger, die ieders bewondering opwekte. Er waren voldoende wapenen aan boord, ook twee kleine mortieren, zooals men ze noemde, ingeval men door zeeroovers aangevallen mocht worden.

En zoo stevende dan de 'Bintang Mas' onder goede voorteekenen, prachtigen zonneschijn en gunstigen wind, de zee in; op zijn geheimzinnigen tocht, het zoeken naar een vermiste, de hoop en goede wenschen van zoovelen met zich mede voerende.

Eenige dagen later vinden wij den jongen Muller, reeds meer gewend aan het Indische leven; hij begint met smaak van de scherpe schotels eerst te proeven, daarna te eten; jammer echter dat zijn toilet in 't geheel niet ingericht was voor het Indisch klimaat. Jasjes van dik laken of fijn duffel, zijn daar te allen tijde te warm geweest. Toen hij dan ook den heer Verbeek zou vergezellen naar eene partij bij een der Hoog Edele heeren in de stad, waar men in een rok moest verschijnen, werd dat kleedingstuk met algemeene stemmen afgekeurd. Niet alleen, dat het laken er van te dik was, maar ook de snit was zóó, dat men bang was, dat hij er om uitgelachen zou worden. De heer Verbeek verzon dus een voorwendsel om niet te gaan, en bleef met Muller thuis, want in *dien* rok kon hij zich onmogelijk vertoonen.

Men wist echter in zulke gevallen raad. Er hadden meer jongelui bij de familie Verbeek gelogeerd, die in dezelfde omstandigheden als Muller verkeerd hadden. Op zekeren dag werd aan Muller door de oude mevrouw meegedeeld, dat er 's avonds eenige gasten kwamen dineeren en men verzocht hem voor die gelegenheid in zijn rok aan tafel te komen. Toen Muller 's avonds feestelijk gekleed aan tafel verscheen, zag hij echter niemand dan den ouden heer en mevrouw Verbeek, benevens Marie, hunne schoondochter; men vertelde hem toen, dat de gasten na het diner zouden komen. Bij het rondbrengen der soep had Rosa echter de onhandigheid, een gedeelte daarvan op zijn schouder uit te gieten. De jonge mevrouw Verbeek meende toen gezien te hebben dat Melati haar een duw gaf en dat de beide meisjes glimlachten. Gewoonlijk werd zoo iets streng berispt, ditmaal vergenoegde de oude mevrouw zich met een enkel woord, terwijl de oude heer, tot Marie's verbazing, de beide meisjes lachend aankeek. Muller alleen scheen hevig verschrikt te zijn door het voorval. Zijn rok bedorven! De rok waarmede hij op audientie moest!

Hij had reeds vernomen, hoe schrikkelijk duur men zulk soort kleederen te Batavia betalen moest. Na afloop van het diner, nam de oude heer Muller meê naar de voorgalerij en sprak hem aan:

'Zeg eens, mijn jongen, door de onhandigheid van een mijner bedienden is heden avond uw rok bedorven, vergun mij dus die lompheid weer goed te maken. Zoodra wij naar de stad gaan, breng ik u bij Cordier, (een toenmalig Fransch kleermaker, die als soldaat was uitgekomen en zich later als kleermaker te Batavia had gevestigd) en wij laten u een anderen rok maken, want dat is iets, waar gij hier niet buiten kunt. Neen, geene bezwaren, ook geen dankbetuigingen, 't is niet meer dan een staaltje van mijn plicht, want ze hebben heden avond uw rok leelijk bedorven. Voor 't overige kunt gij u nu best in uw zwart jasje vertoonen, daar komt juist onze visite aanrijden. 't Is onze buurman Van Tol met vrouw en dochter.'

Zoo handelde men toenmaals als men logé's kreeg, wier garde-robe iets te wenschen overliet. Welk eene kiesche manier om iemand van andere en betere kleeding te voorzien.

Toen Marie in hare kamer gekomen was, vertelde Melati haar, dat zij en Rosa op last van den ouden heer gehandeld hadden, en dat zij soep het beste hadden gevonden om den rok totaal te bederven. Wat heeft mijn schoonvader toch een edel hart, dacht Marie. Den volgenden morgen gaf zij aan de oude mevrouw te kennen dat zij weer naar haar eigen huis verlangde en vroeg haar of zij Melati meê mocht nemen.

‘Gij moogt haar meenemen,’ kreeg zij tot antwoord, ‘ja, wat mij betreft, zelfs houden, doch dit moet met papa's goedkeuring geschieden. Spreek er dus eerst met hem zelf over.’

Meermalen reeds meende Marie opgemerkt te hebben, dat de oude mevrouw niet veel van Melati hield; toen zij dan ook op het land logeerde, werd Melati zoo lang aan haar gegeven om haar te bedienen. Spoedig ontstond er nu eene innige vriendschap tusschen de beide jonge vrouwen. Ook had Marie dikwijls den blik opgemerkt van den ouden heer als Melati aan tafel bediende, 't was somtijds of het hem hinderde, als zij hem de spijzen aanbood. Hetzelfde had ze ook vroeger bij Francis opgemerkt. Aan de toestanden dier dagen gewoon, bracht Marie een en ander met elkander in verband en ze besloot aan mama te vragen haar Melati af te staan. Het toeval was haar daarin gunstig.

Op zekeren dag, aan tafel zittende, had zij Melati bij haar zoontje gelaten, plotseling hoort zij een gil in hare kamer, en ziet de oude baboe aan komen vliegen met het kind op den arm, terwijl Melati hinkende achteraan kwam. Terwijl het kind in zijn bedje lag en Melati het kipaste (zachtjes met een waaier wuiven om te verkoelen), zag zij eensklaps, dicht bij het hoofdje van 't kind, een grooten schorpioen zich bewegen. Zonder zich te bedenken sloeg zij dien met den rand van 't kussentje op den grond neer, hij viel vlak bij haar voet en stak haar meteen. Nèk, welke er dichtbij zat, schrok zoo geweldig, dat zij het kind in eens opnam, en bij zijne moeder bracht, hetgeen het deed schrikken en in een luid geween uitbarsten. Voordat men nu wist of begrepen had *wat* er gebeurd was, want uit den verwarden woordenvloed van Nèk kon men niet wijs worden, dacht men reeds dat de kleine sinjo gestoken was. Toen Marie echter de gezwollen voet en de pijnlijke trekken van Melati zag, viel zij dezen om den hals, haar dankende dat zij haar kind gered had. April moest de schorpioen opzoeken en volgens de geneesmethode der inlanders werd het dier fijngewreven en op de wond gelegd. (Kinderen sterven dikwijls door

den steek van een schorpioen, door de hevige koortsen die er op volgen; volwassenen echter zelden). Ofschoon Melati veel pijn leed, genas de wond toch in een paar dagen. Dit maakte dat Marie zich nog meer aan Melati hechtte. Als zij haar aanzag, zoo jong, zoo schitte end schoon, bijna even blank als zij zelve, dan beklaagde zij het lot der jonge slavin. Wat stond haar naderhand te wachten, als hare meesters eens overleden waren? Kwam Francis terug, dan was het niets, dan zou Melati ook bezorgd zijn, doch, kwam die niet meer terug, wat dan?

Toen Marie dus een uur daarna naar papa's kantoor ging en dien verhaalde dat zij zoo aan Melati gehecht was, ook door haar gedrag toen zij haar zoontje gered had van den steek van den schorpioen, dat zij haar dus gaarne wilde meênemen naar Batavia...

‘Om uw kind op te passen?’ vroeg papa eenigszins scherp, haar onderzoekend aanziende.

‘Neen, papa, als u mij Melati geeft, wilde ik haar tot mijn gezelschap meênemen, ik wilde haar hare vrijheid geven en haar meer als vriendin, als zuster,’ zeide Marie weifelend, ‘beschouwen, ik ben daar zoo alleen sinds Francis weg is,’ zeide zij, in tranen uitbarstende.’

‘Welnu, Marie, wilt gij Melati als zoodanig in uw huis nemen, dan schenk ik u haar, ik behoef u niet te zeggen goed voor haar te zijn, gij zult haarde vrijheid geven, zegt gij? Doch,’ voegde hij er aarzelend bij. ‘Weet mama er van?’

‘Die heeft mij juist naar u verwezen, papa. O, hoe dank ik u,’ zeide zij, hem omhelzende.

Melati zou dus meegaan, Marie deelde haar mede dat zij vrij was, dat zij door haar gedrag jegens haar kind, haar voortaan als een zuster beschouwde. Eerst kon Melati moeielijk aan de groote verandering in haar toestand gelooven, doch toen zij hare slavenkleederen moest afleggen, toen de oude baboe haar kwam kleeden in de kleeren van haar meesteres, toen dankte zij Marie met tranen in de oogen. Ook de oude baboe hielp haar met de meeste bereidwilligheid, terwijl zij onder het aankleeden mompelde: Sinjo Francis' *eigene* zuster.

Reeds zijn zeven maanden verloopen. Nog is de ‘Bintang Mas’ niet terug. Men heeft er zelfs nog niets van vernomen. Reeds lang is Marie in hare woning teruggekeerd en wij zien haar in de pendoppo zitten. Melati, thans Nonna Anna, zit in sarong en kabaja gekleed bij haar. Zij is bezig met eenig naaiwerk, Marie zit droomerig voor zich uit te staren, droeviger dan ooit staan hare trekken. Zou Francis dan toch verloren zijn? Zou het schip dan nooit terugkomen, dacht zij.

De oude baboe zien wij niet. Nèk werd oud. Op zekeren morgen had zij over hoofdpijn geklaagd en was sinds dien tijd niet meer uit hare kamer gekomen. Juist waren Marie en Melati (thans Anna) naar haar wezen kijken en ze hadden haar in eene hevige koorts gevonden. Ze lag te ijlen en verbeeldde zich met haar Sinjo Prancis te wandelen, toen hij nog een klein kind was. Ze bevalen haar aan de zorg van de oude slavin aan, welke haar oppaste, toen de oude Nèk eensklaps op ging zitten, strak voor zich uitkeek en met duidelijke stem de volgende woorden sprak:

‘Daar, dáár komt het schip aan, met mijn sinjo. Neen, ik wil niet verhuizen[1)], voordat ik hem nog eenmaal gezien heb. Zoolang zal ik nog blijven.’

1) De inlanders spreken niet van sterven, dit noemen zij verhuizen.

Getroffen keerde Marie zich om, doch Nèk lag weer wezenloos ter neer en antwoordde op geen enkele vraag.

Marie zat nu zich zelve af te vragen, of dit wat beduidde. Helaas! Waren *hare* voorgevoelens, *haar* droom uitgekomen? Immers neen, langzamerhand begon hare hoop te verflauwen en zij werd met den dag moedeloozer.

Den volgenden dag, het zal zoo wat drie uur in den middag geweest zijn, hoorde Marie stemmen, eerst in de voorgalerij, daarna hoorde zij Anna aankomen, die aan hare deur riep, dat de Arabier Ali er was om haar te spreken.

'Ali, Toewan Ali, dat was immers de Arabier, de broeder van den kapitein, die met zijn schip was uitgezeild om haar echtgenoot te gaan zoeken.'

Marie gunde zich den tijd niet haar kapsel te ordenen. Blootvoets, met hangende haren, kwam zij voor den Arabier staan, en had Anna haar geen stoel toegeschoven, dan ware zij misschien neergevallen, zoo beefde zij van schrik en angst en tevens van verlangen, om iets te hooren omtrent de reis van zijn broeder. Bedaard als altijd, doch met een vroolijken glimlach, begon de Arabier:

'Schrik niet, Njonja, schrik vooral niet, want ik breng misschien goede tijding.'

'Spreek dadelijk, Toewan Ali, waar is mijn echtgenoot, waar is uw broeder? Aan uw gezicht zie ik, dat gij goede tijding brengt.'

'Ja, die breng ik, en als Njonja bedaard wil zijn, zal ik alles vertellen, en zal Njonja straks Toewan terugzien.'

Dat was te veel voor Marie. Onder hevig snikken, viel zij Anna om den hals, en deze had veel moeite om haar tot bedaren te brengen. Zij bracht haar naar hare kamer terug, bracht daar zelve Marie's kapsel wat in orde en bracht eindelijk haar kind bij haar, om hare zenuwen tot bedaren te brengen, en juist toen ze in de achtergalerij aan de thee zaten, stapte Francis Verbeek de voorgalerij van zijn huis in, dat hij nu bijna drie jaren geleden verlaten had, liep de binnengalerij door en bleef aan de deur der achtergalerij staan, zijne armen naar Marie uitstrekkende. Met een gil stortte zij zich daarin, terwijl zij hem omhelsde. De kleine Francis, zijn zoontje, dat op eene mat met zijn baboe zat te spelen, zette verschrikte oogen op en verborg schreiend zijn gezichtje tegen zijne baboe.

'En dat kind?' vroeg Francis.

'Is onze zoon,' zei Marie, 'drie maanden na uw vertrek geboren; heeft Molani u niets verteld?'

'Jawel, ook Ali sprak er van, maar ik kon mij hem niet zoo groot voorstellen,' zei Francis, terwijl hij op het kind toetrad, dat verschrikt den vreemden heer aankeek.

'En Melati ook hier?' vroeg Francis.

'Geen Melati meer, maar Anna, die ik als zuster heb aangenomen,' zei

VERDIEPT. Naar H. König. (Zie blz. 315.)

Marie, terwijl zij op het woord zuster drukte. 'Aan haar hebben wij het behoud van ons kind te danken.'

Francis trad op Melati toe en drukte haar hartelijk de hand, toen in eens de waggelende gedaante eener oude vrouw op de trappen der pendoppo verscheen. Het was Nèk.

'O, mijn sinjo, mijn kind, zijt gij daar eindelijk terug?' bracht zij met moeite uit.

Francis ving haar in zijne armen op, en terwijl zij hem omhelsde bracht zij er met moeite uit:

'Eindelijk, eindelijk, terug. Nèk wilde niet verhuizen, zij *kon* niet heengaan, zonder u nog eerst gezien te hebben.'

Francis wilde hare waggelende gestalte naar een divan geleiden. Hij bracht er slechts haar zielloos overschot heen. In zijne armen, in de armen van haar beminden sinjo; van haar kind, zooals ze hem noemde, had ze den laatsten adem uitgeblazen. Een zalige glimlach verhelderde de magere trekken der oude slavin. Hare laatste bede was verhoord, ze had Francis teruggezien voor zij naar een ander land verhuisd was.

Molani en Ali hadden intusschen de blijde mare op het erf aan de slaven verkondigd en deze stonden allen aan de trappen om hun geliefden meester weer te begroeten. Molani zadelde een klein Javaansch paard en vroeg verlof Toewan en Njonja Bezar

te gaan verwittigen, dat hun zoon terug was, en een oogenblik later zag men hem in vliegende vaart het erf afrijden, om in eene stofwolk op den weg te verdwijnen. Francis wilde wachten tot zijne ouders kwamen om een omstandig verhaal van zijne lotgevallen en redding te doen. Wij zullen Molani volgen en diens verhaal aanhooren, zooals hij het aan den ouden heer vertelde.

De eerste weken hadden zij eene voorspoedige reis gehad, doch dicht bij het eiland Poeloe Nias hadden zij langen tijd met tegenwind te kampen gehad, het duurde dan ook vrij lang, voor zij de Nicobaren bereikt hadden. Zij waren er zoo dicht mogelijk langs gegaan, en Molani had met den kijker, welke de oude

heer hem meêgegeven had, vruchteloos naar alle eilanden gekeken, sommige waren onbewoond, andere kon men niet naderen en hoevele ook heuvelachtig schenen, zocht hij te vergeefs naar een eiland met een hoogen berg, zooals Nèk hem op het hart gedrukt had, dat hij vooral naar kijken moest, dáár zou hij Toewan vinden, want in den droom van Njonja, was die berg duidelijk achter Toewan zichtbaar geweest. Zij waren de Nicobaren dus voorbij en langzaam ging het naar de Andamanen, toen zij op zekeren morgen, een beetje uit den koers geraakt zijnde, in de verte een hoogen berg meenden te bespeuren. De kapitein zeide, dat hij dat eiland nooit op eene zijner vorige reizen had gezien; Molani raadde hem aan er heen te stevenen. De kapitein volgde dien raad, en tegen den middag waren zij dicht bij een vrij groot eiland, waarop zich een hoogen berg bevond. Het scheen echter onbewoond, want geen spoor van leven vertoonde zich aan de kust. Zij konden er vrij dicht bij komen, daar de zee er nogal diep was. De kapitein besloot er om heen te zeilen, en daar aan den anderen kant, zagen zij duidelijk gestalten zich aan het strand bewegen. Toen Molani er den kijker op richtte, meende hij onder de donkere gestalten, die meestal klein waren, eene hoogere gestalte te ontdekken, die ook gekleed scheen. Ook de kapitein bespeurde zulks en men besloot nu in eene boot naar wal te gaan. Behalve de kapitein zouden Molani, Ali en een twintigtal gewapende mannen meêgaan. Toen zij, dichterbij gekomen waren, konden zij duidelijk onderscheiden dat het donkere wezens waren met groote haarbossen; één echter bewoog zich daartusschen die minder bruin was, en eenigszins gekleed. Op een halve mijl afstands, had Ali zijn heer reeds herkend, zich van zijne kleeren ontdaan, zijn kris in zijn hoofddoek vastgemaakt, de sabel tusschen zijne tanden geklemd en had zich zoo in zee gestort om spoediger bij hem te zijn. Een wild geschreeuw begroette zijne aankomst op het eiland, doch niemand scheen hem eenig leed te willen doen. Wel werd hij omringd door de donkere eilanders, doch op een bevel van den blanken man, die hij nu duidelijk herkende, verwijderden de wilden zich een weinig en Ali viel voor de voeten van zijn meester neer. In dien tusschentijd kwam de sloep aan met Molani en de overigen. Wederom verhief zich een wild geschreeuw en weder verstomde het op een gebaar van den blanke. De wilden waren allen met knotsen gewapend, aan sommige daarvan waren steenen bevestigd. Er schenen er omstreeks 50 à 60 te zijn, meest mannen. Sommigen waren bedekt met wonden en zweren, de meesten met een akeligen uitslag. Voor 't overige schenen zij den blanke als hun opperhoofd te erkennen, ten minste op een bevel van dezen schaarden zij zich op eenigen afstand van hem. De kapitein verhaalde hem nu, dat hij uitgegaan was om hem te zoeken en dat, nu hij hem gevonden had, hij hem ook mede wilde nemen. Toen de wilden begrepen dat men hun opperhoofd meê wilde nemen, wilden zij zich eerst daartegen verzetten, maar nadat de kapitein spiegeltjes, kralen, blikken doosjes en gekleurd katoen rondgedeeld had, en zij verheugd als kinderen zich daarmeê tooiden, maakte Francis van hunne opgewondenheid gebruik, om hen meê te deelen, dat hij wel is waar, met deze mannen, die hem langen tijd gezocht hadden, meê zou gaan, doch dat hij later terug zou keeren, en dan nog veel meer meê zou brengen, ook gereedschappen om te timmeren enz. Hij vertrok dan ook, doch sommige zijner trouwe vrienden zwommen nog een eind de sloep na, en niet dan na herhaalde verzekeringen dat hij terug zou komen, keerden zij eindelijk naar hun eiland terug. Francis had zich de toegenegenheid en de dankbaarheid dezer natuurkinderen verworven, door hen bekend te maken met vele dingen, waarvan ze nog geheel onkundig waren. Zij hadden, toen hij er (aangespoeld)

landde, nog niet eens besef om eene kokosnoot te openen. Hij leerde hen dat met een scherpen steen. Hij leerde hun ook, hoe ze zich moesten reinigen van het ongedierte, dat hen als overdekte, door hen eerst de bittere kruiden aan te wijzen, waarmede ze zich moesten inwrijven, om dan de zee in te loopen en zich geheel onder te dompelen en af te wasschen. Ook hunne wonden en zweren genas hij gedeeltelijk, door kruiden die hij er vond, dezelfde als op Java. Ze werden dus spoedig aan hem gehecht, en beschouwden hem als een hooger wezen. Hij was de eenige die gered was bij de schipbreuk der 'Mary'. Toen die door den storm uit elkander was geslagen, was hij met de overigen in zee gestort en denkelijk op het eiland aangespoeld, want toen hij bijkwam, lag hij op het strand en was omringd door de wilden, die hem verbaasd aanstaarden. Ze stonden nog op zulk een lagen trap van ontwikkeling, dat ze niet eens vuur aan konden maken. Dit alles had hij hun geleerd, hij had hen ook leeren koken, visschen, braden enz.

Het was een prachtige avond. De maan scheen en verlichtte den weg naar Batavia met tooverachtigen glans. Deze was echter nog niet zoo geëffend als heden ten dage, want de groote postwegen zijn op Java gemaakt tijdens Daendels, de energieke gouverneur, daar het bewind voerde. Zooals gewoonlijk, werd de wagen toch door loopers met toortsen begeleid, ter afwering der wilde dieren. De loopers moesten ook door hun geschreeuw de paarden tot meerderen spoed aanzetten. Sprakeloos keken de oude heer en mevrouw naar het betooverend schoone landschap, door de maan beschenen.

Hun zoon, hun Francis terug! Was het geen droom? Zij vlogen langs den weg; toch zette de koetsier de paarden nog gedurig aan tot meerder spoed. Eindelijk, te negen uur, bereikten zij de woning van hun zoon. Geen licht in de voorgalerij.

'Houd u kalm, Emmy. Wees bedaard,' zeide de oude heer, terwijl hij zijne vrouw uit het rijtuig hielp.

Daar voelde zij zich omvat door de armen van Francis, haar zoon, en diep geroerd omhelsde zij hem.

Men ging in de achtergalerij zitten. Ver op den achtergrond zag men de lichten in de kampong en bij de woningen der slaven. De tonen der gamelang verhieven zich bij tusschenpoozen en daartusschen de kla-

gende tonen der inlandsche viool, want ook de bedienden vierden feest, omdat hun jonge meester teruggekeerd was. De maan bescheen dit alles met wonderlijken gloed. Ook de gestalten van Marie en Francis, zooals ze daar met de oude lieden in de achtergalerij zaten. Francis moest nu alles vertellen wat hij ondervonden had, van de schipbreuk tot zijne redding, en het was diep in den nacht, toen men zich ter ruste begaf. Er valt niet veel meer te vertellen. Nog leven er afstammelingen van den zoo wonderbaar geredden Francis Verbeek op Java. Ze bekleeden daar hooge betrekkingen. Het verhaal van den droom en van de redding werd mij door eene oude dame medegedeeld, welke te Djocja woonde. Zij was de dochter van Francis en Marie.

Melati, later Nonna Anna, huwde naderhand met Muller, die het tot den hoogen post bracht van Secretaris van Batavia. Francis en Marie gaven haar een prachtig uitzet, mijnheer en mevrouw Verbeek zorgden voor een huis voor het jonge paar. Evenals na hem nog zoo vele anderen, heeft Muller ondervonden wat het woord 'welkom' en de gastvrijheid op Java beteekenen.

ISOLINE.

Verdiept.

Waar zij aan mag denken, die kleine meid met het frissche gezicht en de peinzende oogjes? Dat droomen is haar leeftijd anders niet eigen, wij gelooven echter, dat zij verdiept is in het aanhooren van muziek, haar geheele wezen ademt belangstelling en genot; het kind is muzikaal. Onnatuurlijk zou het wezen als zij zonder eenige aanleiding van buiten daar zoo onbewegelijk stond, maar als zij muziek hoort, een draaiorgel wellicht of een muziekkapel, want het schijnt een openbare tuin te zijn, waarin zij kijkt - dan wordt haar heele houding daardoor verklaard en wij hebben er het kind te liever om.

Kleine meid! Wie weet waar uw muziekliefhebberij u misschien nog toe leidt, tot roem, eer en glans? Moge het in de eerste plaats zijn tot geluk!

Nieuwsgierigheid.

Aantrekkelijk kunnen wij deze plaat volstrekt niet noemen. Het zijn afschuwelijke monsters dat apenpaar met hun geliefden telg, en wij begrijpen niet hoe er menschen zijn, die voor deze, hun zoogenaamde voorouders, nog een gevoel van sympathie kunnen koesteren.

Maar dat er iets menschelijks is in hun manier van doen, zal niemand, zelfs de felste tegenstander van Darwin kunnen ontkennen; zie hun leelijke tronies eens, hoe daarop de nieuwsgierigheid staat uitgedrukt, waarmede zij de wonderlijke voorwerpen bekijken, die de zoon hun aandraagt.

Practisch het ding tusschen de teenen geklemd, tracht de eene groote aap de stop der flesch er af te krijgen; wij willen er op wedden dat het Moeder de Vrouw is, die het werkje onderneemt. Manlief, - mannen zijn immers niet nieuwsgierig, onder de apen evenmin als onder de menschen - kijkt er toch met belangstelling naar.

De levendige uitdrukking op hun apentrekken heeft de Poolsche schilder Weezerzich uitstekend weergegeven en hoe langer wij naar het tweetal zien, hoe meer wij er door getroffen worden en hoe meer wij ons verzoenen met hun

afzichtelijke trekken; de kleine aap is aardig voor zoover een apenkind aardig kon zijn, in elk geval maakt hij de beminnelijke apenfamilie compleet.

Naar spelende katjes te zien is prettiger, maar voor een enkelen keer zijn zulke apen tòch ook niet onaardig.

Sprekende horloges.
Met twee afbeeldingen.

Iets nieuws op het gebied van horloges uit te vinden schijnt moeilijk. De nauwkeurigheid der tegenwoordige inrichting laat weinig speelruimte over tot verbeteringen, de aanwijzingen die men deze kleine instrumenten laat doen zijn zoo talrijk en belemmeren zoo weinig hun loop, dat men de kunst van het horlogemaken bijna tot volmaaktheid gebracht kan rekenen.

Een Fransch horlogemaker, te Genève gevestigd, de heer Sivan, is er echter in geslaagd iets fonkelnieuws te bedenken door een chronometer te maken, die de uren uitroept in plaats van ze te slaan. Dit geschiedt door een behendige toepassing van de phonograaf.

Het gewone repetitie-horloge heeft een drukker, waardoor men een beweging kan voortbrengen, werkend op hamertjes die op metalen veeren slaan. Men kan op deze wijze de uren, de kwartieren en zelfs de minuten naar willekeur laten slaan. Deze eentonige slag vereischt echter een groote oplettendheid van den kant des dragers, gedwongen als hij is, de slagen en de rustpunten te tellen tusschen uren en kwartieren, kwartieren en minuten. Geen van deze ongemakken in het horloge van Sivan. De metalen veeren zijn vervangen door een ronde plaat van gevulcaniseerd caoutchouc met gleuven voorzien en hamertjes, die met een stift op de klankveeren drukken. De platen, bij dit artikel gevoegd, stellen ons in staat gemakkelijk deze inrichting na te gaan.

Figuur 1 stelt het geopende horloge voor met zijn phonographische plaat en haar 48 gleuven, overeenkomende met de 12 uren en de 36 kwartieren, door den wijzer doorloopen bij een rondje van de wijzerplaat. Figuur 2 is hetzelfde horloge, waaruit men de plaat genomen heeft om het werk te laten zien. De er uit genomen plaat ziet men van den kant, die geen gleuven draagt.

Als men op den drukker drukt dan begint het caoutchouc te draaien, de punt, die er de oneffenheden van volgt, trilt en haar trillingen worden hoorbaar in volzinnen, als: ‘Het is acht uur. Het is twaalf uur. Het is half een,’ enz. De gleuven zijn de nauwkeurige af-

beelding, door een menschelijke stem voortgebracht op den cylinder van een phonograaf.

Natuurlijk zijn de horloges niet de eenige uurwerken waarop dit vernuftige systeem kan worden toegepast. Alle pendules kan men er van voorzien en op het oogenblik maakt de heer Sivan wekkers, die in plaats van het sarrende bellen, sprekende platen hebben.

Men kan zich dan laten wekken door hanengekraai of door een paar krachtige tonen van een bekende stem. De uitvinder maakt wekkers, die met een plaat van 6 à 7 centimeters u van de eene kamer tot de andere, met dichte deuren, volzinnen toeroepen, als:

‘Sta op! kom! word wakker,’ zoo hard en zoo lang tot gij u ontrukt hebt aan Morpheus' armen.

Behalve de moeilijkheid, ontstaan uit de wanverhouding tusschen de kleinheid der gleuven en de kracht die men aan den toon moet geven, heeft de heer Sivan nog vele andere bezwaren moeten oplossen. Men moest eerst het systeem brengen in een horlogekast,

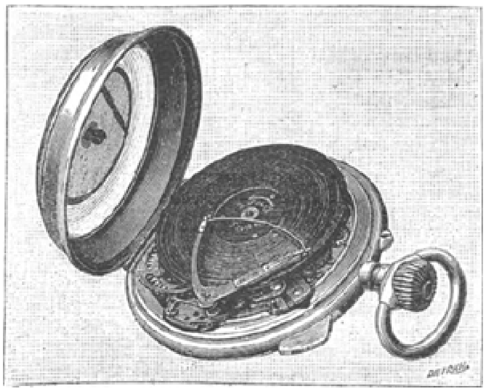

Het sprekende horloge met zijn phonografische plaat.

zonder den omvang hiervan te veel te vergrooten, verder een geschikte stof vinden voor de platen. Deze bezwaren zijn goed overwonnen; de horloges van den heer Sivan lijken op gewone repetitie-horloges en hun platen, niettegenstaande de drukking van de stift, kunnen vele duizenden malen spreken zonder dat men eenige slijtage daaraan kan opmerken.

Nog meer, door de gephonographeerde gleuven te wijzigen, er eenige van weg te nemen, andere grooter te maken, is men er in geslaagd aan de woorden het bijzonder accent te geven van sommige provinciën. Liefhebbers, die zich niet tevreden willen stellen met gewone platen kunnen er bestellen, die ware familie-herinneringen zullen worden. Er is geen grens aan de verscheidenheid van combinaties, welke door dit systeem mogelijk worden.

Eén ding echter waarvoor men zal moeten zorgen is, dat in een huis waar zich verschillende sprekende horloges bevinden, alle goed gelijk loopen, anders zouden hun twisten oorzaak worden van slechte voorbeelden, die de rust der ernstige huishoudens verstoren en bedaarde menschen uit hun gewone doen rukken; maar de nauwkeurige werking dezer instrumenten zal dit ongemak wel doen vermijden.

Genezen.

Zij was altijd zeer zwak geweest, een zeer bleek, uiterst gevoelig schepseltje, met groote droomerige oogen en doorschijnende, nerveuse handen; in 't geheel niet geschikt de vrouw te zijn van een landheer, die vroeg moet opstaan en zelve toezicht moet kunnen houden. Reeds in 't eerste jaar van haar huwelijk begon zij te sukkelen. De geboorte van een tweeling verzwakte haar erg en deed haar als 't ware geheel instorten. Iedereen dacht dat zij er mede heen zou gaan, maar zij stierf niet, het was slechts het begin van een langdurig, smartelijk lijden.

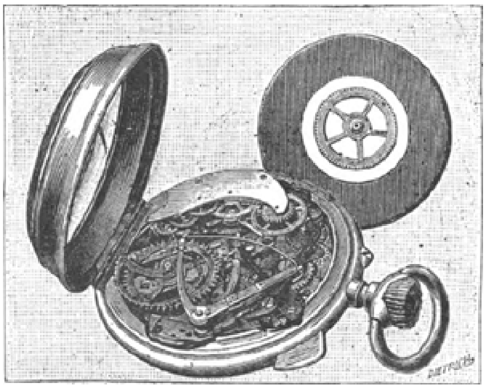

Hetzelfde horloge zonder de phonografische plaat.

'Volkomen rust en algeheele afzondering' had de dokter bevolen. 'Iedere aandoening, elk tochtje kan in haar toestand doodelijk zijn.' De geheele rechtervleugel van het huis was toen voor de zieke ingericht geworden; de kamers werden donker gemaakt door zware gordijnen, de vloeren met dikke tapijten belegd en deuren en vensters van tochtband voorzien. Winter en zomer brandden er groote houtblokken in den haard. Dit was van nu af aan haar wereld waarin zij woonde met haar verpleegster, een liefdezuster met een kalm gelaat en rustige bewegingen.

Iedere ademhaling deed haar pijn - zij kon geen lichtstraal verdragen, geen menschelijk wezen, dat sprak of zich bewoog, om zich heen dulden, zij schuwde bepaald de menschen. Haar overspannen zenuwen beefden terug voor iedere aanraking met de levenden, de gezonden.

Haar man en kinderen hadden den anderen vleugel in gebruik genomen en hare jongere zuster kwam om het huishouden te besturen. De gedachte, dat zij niet

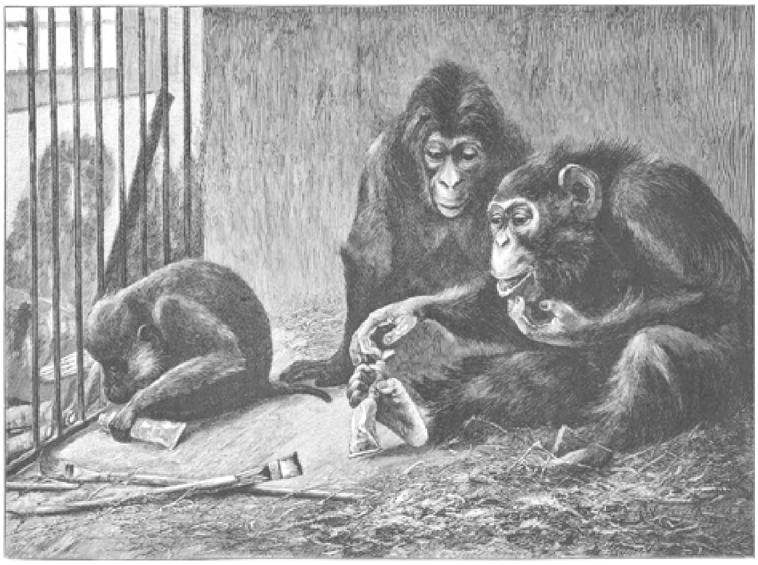

NIEUWSGIERIGHEID. Naar A. Weczerzick. (Zie blz. 315.)

in staat was hare moederplichten te vervullen en haar huishouden waar te nemen, pijnigde de zieke; dus was het goed dat Hanna kwam en voor alles zorgde. Zij was flink en practisch en de kinderen mochten de vroolijke tante graag lijden. Iedereen hield van Hanna. Het was al een genot haar aan te zien. Zij was zoo heerlijk gezond! de levenslust in eigen persoon!

Zij had altijd een blos op de wangen, zelfs al had zij drie nachten achtereen gedanst of al was zij ook nog zoo vroeg opgestaan. Als zij met den sleutelbos door het huis liep, zong of floot zij altijd een liedje.

Zij reed als een jockey en kon met de buks schieten als de beste jager. Stil zitten kon zij niet, evenmin ernstig zijn. Hare voeten waren voortdurend in beweging en wat kon zij van harte lachen! Al wat zij deed, deed zij met eene zekere gratie en met het dienstpersoneel wist zij aardig om te gaan. Een pracht van een meisje, die Hanna!

Hij was, toen hem het ongeluk trof, nog jong: nauwelijks 27 jaar; hij had een goedaardig, eerlijk karakter, was door en door jager en sportman en met hart en ziel bij zijn werk. Hij had veel van zijn zwak, blond vrouwtje gehouden en het leed had hem in het begin genoeg getroffen, maar het leven ging zijn gang. Het werk kon niet wachten. Hij moest weêr naar het land en op de jacht. De oude vrienden bezochten hem en noodigden hem uit en God zij dank! of 't zij Gode geklaagd! de mensch gewent langzamerhand aan alles, zelfs aan een vrouw, die altijd ziek is en iederen dag sterven kan.

Van tijd tot tijd gaf de dokter permissie, dat hij haar, al was het ook slechts voor enkele minuten, bezocht. Het greep haar iederen keer aan en zij leed daarna dagen lang in dubbelen zin pijn. Hij had altijd krakende laarzen aan en hoe zachter hij trachtte te loopen hoe erger zij kraakten, en dan bracht hij ook een kouden luchtstroom en stal- en tabaksreuk mede. Als hij haar met zijn harde hand liefkoosde, moest zij zich geweld aandoen, om niet te kreunen! Zij wisselden altijd dezelfde stereotiepe woorden: ‘Van daag zijt ge toch wat beter, niet waar Lize? nog maar een beetje geduld, kleine! Probeer eens op te staan, eet een biefstuk en drink een glas wijn er bij, dat doet wonderen. Het is vandaag zulk heerlijk weêr. Wat dunkt je, kind, zal ik eens laten inspannen?’.... Zij trachtte te glimlachen.

‘Het gaat niet, beste, het gaat werkelijk nog niet.’

‘Altijd nog 't zelfde?’ Ta, ta!.... Hij zuchtte en schudde het hoofd. Ziekte en zenuwen waren voor hem onbegrijpelijke dingen. Hij schold op de verpleegster, op die vervloekte pillendraaiers en kwakzalvers, die nergens verstand van hebben, ten laatste op den lieven God zelf, die een fatsoenlijk man, die Hem toch niets gedaan had, ook niet zoo ellendig slecht moest behandelen. ‘Het is een kruis, een waar kruis!

Ja, als wij Hanna niet hadden. Een flinke meid, die Hanna!’....

Een pijnlijke trek op haar gelaat deed hem zijn loftuiting op Hanna afbreken. ‘Wordt 't niet erger?.... Nu adieu, mijn arm vrouwtje; het mocht je anders te veel vermoeien, houd den moed er maar in, en slaap lekker. Slapen is hoofdzaak, als men ziek is. Morgen zult ge zeker wat beter zijn.’

‘Wij willen het hopen, lieve’

‘Kan ik nog iets voor je doen?’

‘Niets, goeiert! Ik heb alles wat ik noodig heb.’

Hij ging heen. Hij kon toch niet helpen. Hij was geheel machteloos - ja radeloos tegenover haar. Een ontzettend pijnlijk gevoel voor een man, die zich sterk genoeg voelt om een os neer te vellen en die zelfs voor den duivel niet bang is.

Als zij een bijzonder goeden dag had, gaf de dokter permissie, dat de kinderen eens kwamen, alleen de beide oudsten natuurlijk. Het was hun dan vooraf ingeprent, dat zij heel stil en lief moesten zijn bij Mama. Op 't oogenblik zelf wisten zij niet wat zij zeggen zouden en staarden onrustig en verlegen en met schuwe blikken de moeder aan, die zoo zachtjes sprak en er zoo treurig uitzag, Zij waren niet graag in de ziekenkamer, waar het zoo donker was en naar medicijnen rook.

Kinderen toch houden van zonneschijn. Zij herademden als de verpleegster hun het vurig verlangde teeken, tot vertrekken gaf.

Eens bracht Hanna toch de beide kleintjes mede.

'Dat is Mama' zeide zij. 'Weest nu lief en geeft haar een fermen kus!'.... Maar de jongens trokken een lip en verborgen hunne ronde gezichtjes aan de borst van het jonge meisje. Zij waren bang voor het bleeke, uitgeteerde gezicht in de witte kussens. 'Tante Hanna is onze Mama! Bij tante Hanna blijven. Die vreemde dame weg! weg!....'

De zieke was in tranen uitgebarsten. Weken lang leed zij de ondragelijkste pijnen, terwijl zij alle medicijnen en troostwoorden afwees: 'Als ge mij lief hebt, bidt dan niet, dat ik beter worde' smeekte zij. 'Ik kan het niet langer dragen. Bidt dat er spoedig een eind aan kome!'

Toch zou zij niet sterven. Het scheen alsof de ziekte was uitgewoed in die vreeselijke weken van slapeloosheid en hevig lijden.

De dokter was sinds eenigen tijd meer tevreden, als hij haar bezocht. Op zekeren dag trad hij aan haar bed en zeide: 'U zult weêr beter worden, Mevrouw. God doet nog altijd wonderen. Nu maar moed gehouden! De wil om gezond te worden is de hoofdzaak bij een lijden als het Uwe. Wij moeten de ziekte zedelijk overwinnen!'

Zij had hem strak en ongeloovig aangezien met hare fletse matte oogen.

Hij keek haar evenwel zoo vertrouwend en deelnemend aan en knikte haar lachend toe.... 'Leven! Ik zou kunnen leven'....

En toen, als opschrikkend uit een benauwden droom, riep zij, de handen opheffend, uit:

'Neen! neen! laat mij sterven! laat mij liever sterven!'

'Gij zult leven,' zeide de dokter op stelligen toon.

‘Als God mij helpt en gij wilt medewerken. Denk aan Uw man aan Uwe kinderen die hunne moeder moeten missen. Ge zijt ook nog zoo jong en het leven is zoo schoon.’

Een zonnestraal gleed door de half gesloten luiken juist op het bed. Zij greep er naar, hoewel zij de oogen als verblind moest sluiten: ‘O ja het leven is schoon, maar moeielijk, vooral als men dood is geweest.’

‘Dat is lichamelijk en gaat voorbij; gij moet leven en willen leven!’

‘Moet ik?’ vraagde zij als droomend, terwijl zij glimlachte. ‘O ja, ik moet leven. Ik heb nog zoo velen, die mij lief hebben en bedroefd zouden zijn, als ik stierf, mijn arme man en de kinderen en de arme menschen uit het dorp. Ik wil zeer dapper zijn, dokter!’

Van dien dag af werd zij werkelijk beter. Zij had uren, dat zij geen pijn gevoelde, en langzamerhand week ook dat beklemmende gevoel, die vertwijfeling, die bitterheid en ook die schuwheid voor de levenden, zoo eigen aan zieken en afgezonderden. Zij kon uren lang met gesloten oogen liggen en voelde de zekerheid dat zij genezen zou, nog beter dan de dokter het zag met den scherpen blik der wetenschap, maar zij sprak het niet uit.

Haar man zag haar evenals vroeger op haar rustbank in de donker gemaakte kamer. Misschien scheen zij hem nog stiller en matter dan te voren! Den lichten blos op hare wangen, het gelukkige bijna guitige lachje in hare oogen bemerkte hij niet.

‘Nu wordt 't lente buiten’ zeide zij op een mooien dag in Maart.’ Ik heb een gevoel, alsof ook bij mij de winter zijn afscheid zal nemen.’

‘Ja, ja lieveling!’ zeide hij haastig en keerde zich af als om zijn medelijden te verbergen.

Arme man! Hoe dikwijls moest hij teleurgesteld geweest zijn om zoo sceptisch te worden!

Er kwam een heerlijke Meidag. Voor 't eerst scheen de zon met volle gouden stralen in de ziekekamer, waar alle gordijnen waren weggeschoven. De vogels zongen in de boomen van het park en de westenwind voerde heerlijke bloemengeuren naar binnen.

De zieke had haar verpleegster in den tuin gezonden. Zuster Beatrice had behoefte aan frissche lucht; zij zag er slecht uit. Zij kon zich nu ook best alleen helpen Men geloofde het nog niet en zij brandde van verlangen om hare herwonnen krachten op de proef te stellen.

Zij stond op en trok zelf haar witte warme morgenjapon aan. Het vele licht en de ongewone luchtstroom, die naar binnen woei, electriseerden haar bepaald. Zij had een gevoel van zaligheid en verheugde zich over hetgeen zij weêr in staat was te doen. Hoe mager en vreemd zag zij er uit, toen zij in den spiegel keek met het kort geknipte haar en de vele rimpels om oogen en mond! Waarlijk, zij zag er uit als eene oude vrouw: de witte morgenjapon was haar te wijd geworden! Zij trachtte daarover te lachen, maar het ging niet van harte. Een dwaas traantje biggelde over de ingevallen wangen. Zij veegde het spoedig weg. Zij was nu toch gezond en de roode kleur, de gevuldheid, de kracht, alles zou terugkomen, als zij maar eerst buiten was, buiten in de heerlijke lentelucht!

Een oneindig verlangen naar lucht, naar zonneschijn, naar menschen kwam over haar...

Van uit den tuin klonk gelach, gegons van vroolijke kinderstemmen. Het trok haar naar 't venster maar zij kon niemand zien, niemand roepen. Die kleine schelmen! Het was hun streng verboden aan deze zijde van den tuin te spelen, waar 't die arme Mama kon hinderen. Maar nu is Mama gezond. Voor 't eerst gevoelde zij 't met zalig bewustzijn. Haar hart vloeide over van dankbaarheid en liefde!

Zij kon niet langer alleen blijven... Het was het uurtje, dat allen bij elkander riep op het met bloemen getooide terras! Haar man, hare kinderen, Hanna. Allen! allen! - - slechts één ontbrak. Haar plaats aan het boveneind der tafel, de plaats in den mooien gemakkelijken ziekenstoel, dien haar man zelf voor zijn verwend vrouwtje had laten maken, was ledig. Zijn oog werd vochtig, zoo dikwijls hij er naar keek, en de kinderen wisten, aan wie Papa dacht, als hij zoo zuchtte en hielden op met hun vroolijk gesnap. Mama was ziek, al zoo lang ziek en vroolijkheid en zonneschijn waren uit het groote huis geweken. Iederen avond baden de kinderen: 'Lieve Heer, maak onze lieve Mama weêr gezond. Laat Mama spoedig weêr bij ons komen....' Zij komt....

Gij hebt lang genoeg gebeden, arme, kleine lievelingen! Al zijn de dochter en zuster Beatrice nog zoo boos, heden moet zij naar hare kinderen en de blijde boodschap zelf brengen. Zij ziet het gezicht van haar man opklaren; hij was zoo stil en ernstig geworden in dien moeielijken tijd. Hoe zal hij haar aan 't hart drukken met tranen in de oogen! Mijn eigen vrouw! Mijn schat!

En de kinderen verdringen zich om haar heen, ieder wilde haar hand grijpen en haar vertellen, och er is zooveel te vertellen uit die lange booze jaren, toen Mama ziek en niet bij hen was. Zij hoort de vroolijkheid door het geheele huis. Hare oude bedienden komen tot haar om hare hand te kussen en Zondag zal er een groot feest zijn met bloemen en vlaggen voor de kinderen en voor het geheele dorp! Haar herstellingsfeest!

Het loopen ging wondergoed. Zonder moeite bereikte zij haar oude, lieve kamer in den anderen vleugel van 't huis. Het was haar eigen plekje geweest, haar heiligdom waar alleen haar man en kinderen en eenige uitverkorenen toegang hadden....

Nu had Hanna haar in gebruik genomen. Zij was ook zoo gemakkelijk gelegen tusschen zijn vertrekken en de kinderkamer. Het was heel natuurlijk dat zij die kamer voor zich had ingericht. Waarom zou zulk een mooi groot vertrek niet gebruikt worden?...

Dat was een sentimenteele, dwaze gedachte van haar. Zij begreep zich zelf niet... maar een weemoedig

gevoel overviel haar, toen zij de kamer binnentrad en om zich heen zag in die bekende ruimte, haar eigen en toch niet haar eigen kamer! De meubelen waren dezelfde gebleven en stonden op hun oude plaats. De planten hadden zich heerlijk en vol ontwikkeld. In den ring van een vergulden kooi, wiegde Lorre zich, haar lievelingspapegaai met zijn fluweelachtig groen kopje die zich vroeger alleen door haar liet liefkoozen en verzorgen. Nu vloog hij bij haar nadering luid krijschend met uitgespreide vleugels in een hoek van de kooi en toen zij hem een klontje suiker voorhield pikte hij met zijn snavel naar hare hand. Hij kende haar niet meer. Vier jaar is een lange tijd. Zij was een vreemde geworden in haar eigen huis.

Daar stond het sleutelmandje - haar sleutelmandje, dat de huishoudster der jonge vrouw bij haar intrede feestelijk had overhandigd. In de vazen op haar tafel geurden frissche rozen. Rozen uit de kassen. Rozen telen was een lievelingswerk van haar man. Hij sneed ze altijd zelf af voor de beide vazen in haar kamer. Zij had altijd veel van bloemen gehouden maar in de ziekenkamer duldde de dokter ze niet: zij veroorzaken hoofdpijn.... Het was veel beter dat Hanna ze nu kreeg, de jonge, vroolijke Hanna, die geen hoofdpijn kende. Het huishoudboek lag opengeslagen op de schrijftafel, allemaal posten en cijfers in Hanna's flink duidelijk schrift. ‘Zij rekent als de beste’ had hij eens van haar gezegd.

Daar stond ook zijn portret in het zilveren lijstje; ook nieuwe portretten van de kinderen, Hanna met de beide oudsten, Hanna met de tweelingen, de geheele familie. Hij, Hanna! De vier kinderen en de honden. Zij knikte langzaam met het hoofd.

Op het hoektafeltje lagen zijn couranten naast een aschbakje. Hij was altijd gewoon s'avonds hier zijn sigaar te rooken. Hij las haar dan voor, of zij babbelden, of maakten muziek. Hij hield veel van muziek en had eene mooie, geoefende stem. De groote vleugel stond open; een opengeslagen muziekstuk stond op den lessenaar. Het was het duet tusschen Werner en Margaretha uit den ‘Trompeter’. Zij hadden 't vroeger samen gezongen. Dat was lang geleden, later mocht zij niet meer zingen, haar borst was te zwak en muziek maakte haar zenuwachtig....

Langzaam, schuw, als een indringster sloop zij verder... door de kinderkamer, het salon. Twee stoelen stonden tegenover elkander aan de tafel, een witte strooien meisjeshoed en een jachtpet lagen naast elkander voor den spiegel. Zij zag alles.

Een glazen deur gaf toegang tot het terras.

Zij hoorde gegons van stemmen, gerinkel van kopjes en den luidklinkenden lach van een man... Hare voeten weigerden plotseling hun dienst. Zij werd duizelig en leunde tegen den post van de deur om niet te vallen. Daarbuiten zaten zij allen om de tafel, de vier kinderen, Hanna en hij. Er was geen plaats onbezet; niet eens zooveel ruimte om een stoel er tusschen te schuiven voor een onverwachte gast. Aan het boveneinde in den leuningstoel zat Hanna. Wat zag zij er allerliefst uit in die witte japon met den grooten matrozenkraag. Zij hield het brood vast tegen zich aan en sneed met de kleine gebruinde hand ronde sneden daarvan af, altijd maar door, zonder één oogenblik op te houden. En zulk een huisbakken brood is hard en snijdt niet zoo gemakkelijk als gewoon brood! Lize, de oudste, streek zorgvuldig over iedere snede wat honig eer zij verdween in de onverzadelijke maag van Walter, die 't zich goed liet smaken en onderwijl als een heldenstuk vertelde, dat hij tante Hanna in den ponnywagen naar de kerk gebracht heeft. De tweelingen Hansje en Fransje luisteren vol bewondering. ‘Mama Hanna met Hans ook naar de kerk rijden.’ ‘Mama Hanna

Fransje's tuintje zien'... Men kon zien dat het meisje aller lieveling was, en zij had voor ieder een vriendelijken blik, een schertsend woord.

'Zoo, maar nu komt Papa eerst aan de beurt, gij kleine kwelgeesten.' Zij nam het kopje van hem aan. Het was het tweede dat nog maar voor driekwart gevuld mocht worden, juist tot aan het vergulde randje, en twee en een half klontje suiker moest er in. Dat was hij zoo gewoon, nog van huis uit en hij was zoo gesteld op zijne kleine gewoonten. Hij keek voortdurend naar het meisje, terwijl zij inschonk, precies bij de grens ophield en toen het klontje suiker met hare dunne krachtige vingers doorbrak. Hij zag er vroolijker en mannelijker uit dan vroeger en zoo tevreden, zoo recht tevreden en gelukkig, terwijl hij daar zoo naar haar zat te kijken.

De kleine Hans was op Hanna's schoot geklauterd. 'Mama Hanna!... met Mamatje drinken'... Over het blonde kopje van het kind heen, zagen zij elkander aan, terwijl zij hem het kopje overreikte.

'Dankje vrouwtje,' zeide hij lachend....

Zij, die bij de glazen deur stond, kreunde zachtjes.

Hansje zat juist een groote bromvlieg achterna, die boven de tafel gonsde, en stootte daarbij tegen de glasruiten van de deur. Plotseling begon de jongen vreeselijk te schreeuwen en sloeg de beide handen voor 't gezicht: 'O, o, het spook! Ik heb het spook uit den dooden vleugel gezien!... Het spook staat daar en kijkt mij aan.'

Hanna ging naar het schreiende kind toe en bracht het tot bedaren. Walter ging eens kijken in de tuinkamer. Er was geen spoor van een spook te zien. Hansje was een kleine domme jongen en werd hartelijk uitgelachen om zijn bangheid.

Zij werd niet meer gezond; nog eer de rozen bloeiden, droeg men haar naar het kerkhof.

'Het is een zegen dat zij gestorven is,' zeiden de menschen. 'Voor den armen man is het wezenlijk een geluk! Nu kan hij toch weer trouwen en van het leven genieten.... Zulke zieken zijn toch altijd een kruis voor zich zelf en voor hunne familie.... Het is goed dat zij gestorven is. Het leven behoort den levenden'....

DE TJüFVALLEN IN HET GÖTAKANAAL.

Zweedsche indrukken.
Met illustratiën.

Men zou zeer verkeerd doen, als men Göteborg des zomers bezoekt, geen uitstapje te maken naar Marstrand, de grootste badplaats van Zweden. Marstrand ligt slechts eenige uren varens ten westen van Göteborg. De tocht door de wijde scheren heeft zijn eigenaardige bekoorlijkheid, hoewel de golven en stormen der Noordzee er voor gezorgd hebben, dat er niet veel groen schittert tusschen de kale klippen; daarentegen wordt men hier door eigenaardige natuurtooneelen geboeid, alles is hier wel kaal en dor maar tevens grootsch en somber. De lucht is van zoutdeelen verzadigd, versterkend en frisch, het water kristalhelder en het landschap door de golven blank geschuurd en gepolijst, alles ziet er zoo helder en netjes uit als om de ‘beaumonde’ van Stockholm en Göteborg gerust te stellen over de afwezigheid der bacillen.

De Westkust van Zweden is rijk aan badplaatsen. Ieder klein visschersdorp kan zich verheugen in het bezit van een Kurhaus en een warmwater-badinrichting. Telkens ziet men een blauwe en gele vlag waaien boven een fonkelnieuw gebouw; er is dan weer een nieuwe badplaats geboren en ter eere van de jonggeborene viert men feest.

De belangrijkste en misschien de oudste onder hen is Marstrand, de oude stad der haringvisschers op het kleine eiland onder de oude vesting Karlstens. Hier te midden der naakte rotsen hebben geld en beschaving al het mogelijke gedaan om voor verwende stedelingen

een aangenaam rustoord te scheppen. Deze rotsen zijn zelfs zoo naakt, dat volgens de verzekering van een Göteborger spotvogel, preutsche dames ze niet eens kunnen aanzien zonder blozen.

Maar Zwedens 'haute volée' voelt zich hier recht te huis, de tourist kan ze op concerten en bals vereenigd vinden en als het geluk hem bij zijn bezoek dient, kan hij er de koninklijke familie van Zweden zien, die dikwijls Malstrand met haar bezoek vereert.

Hebben wij ons hart aan Göteborg en zijn mooie omstreken genoeg opgehaald, dan is ons naaste doel de beroemde waterval van de Göta Elf, de Trollhättan. Men kan de reis daarheen zoowel met het spoor als de boot maken, maar daar wij nog stoombootvaarten genoeg in het vooruitzicht hebben, besluiten wij liever het spoor te nemen dat ons vier uren eerder aan het eindpunt brengt, bovendien is de oostelijke helft van het Göta-kanaal - het gedeelte dat het dichtst bij Stokholm ligt - verreweg het mooist.

Langs de breede Göta Elf stoomt de trein verder; nog gelijkt zij meer op een zeearm dan op een rivier; de sombere, naakte rotsen van de Bohnsläus Scheren houden nog wel altijd aan beide kanten van het stroombed de wacht, maar daar beginnen zich toch kleine aanzetsels van groen te vertoonen, eerst aan den voet der rotsen als de zoom van een kleed, maar hoe dieper wij het land ingaan, hoe hooger de groene bekleeding over de kale rotsen stijgt. Aan het station van Trollhättan stapt men uit en verwondert er zich over, niet dadelijk het bruisen der wateren te hooren. Eerst als men den breeden weg afdaalt, die in een diepe dalengte voert, hoort men bij elken stap duidelijker het razen van het water.

Zooals het meestal gaat met prachtige natuurtafereelen, waarvan men zijn leven lang gehoord heeft, is de eerste indruk, door de Trollhättan gemaakt, een teleurstelling, maar later bij de Toppi- en Tinf-vallen neemt hij schitterend wraak. Het is de nijverheid, die veel van de grootsche schoonheid van den waterval heeft weggenomen; molens en andere fabrieken, die uit alles behalve schilderachtige gebouwtjes bestaan, bederven het landschap.

Potgieter zag de watervallen van Trollhättan zeker toen zij nog in volle schoonheid waren, door geen menschenwerk ontsierd.

'Ik waag het niet,' schrijft hij in 'het Noorden', 'er u een beschrijving van te geven, dewijl ik er zoovele las en durf ik het zeggen, geene mij voldeed. Het valt licht u een breeden vloed te schetsen, die door een boschrijk eilandje in zijn vaart gestuit, dat drijvend woud in zijn armen schijnt te klemmen, als wilde hij het struikelblok van graniet medevoeren naar den oceaan, tot wien hij zich rept; het klinkt schoon, hem aan de andere zijde van dien maagdelijken grond te doen bruischen, in toorn ontstoken, neen, in schuim gekeerd, vademen diep nederstortende, en dit waar gij wilt vreeselijk of verheven schouwspel tot twee, drie malen toe herhalende. Maar zoo gij, mijn lezer! ooit een waterval zaagt, die geen naäping der kunst, die schepping der natuur was; zoo gij staardet en hoordet en genoot, dan hebt gij geene beschrijving beproefd. Hoe onjuist, hoe onwaar zijn de dichterlijke beelden, waarachter wij de armoede onzer uitdrukking trachten te verbergen. De weelde van het schouwspel verrukt ons en wij plunderen den woordenschat: stroomend kristal, vloeibare sneeuw, wegstuivende paarlen, oogverblindende juweelen! Ai! ik schenk u al dien rijkdom voor een enkelen blik op die eindelooze verscheidenheid van tonen en tinten. Wij staren de woede van het gedrukte element verwonderd aan en wij verlagen den vloed

door hem bij een ros te vergelijken, wars van breidel steigerende op de stang; of zoo wij iets van den eerbied gevoelen, dien de weergalooze kracht eischen mag, bezielen wij haar ten held, in het ijlen naar den slag, door bede noch klacht weerhouden. Ach! waarom laten wij de natuur niet de natuur, zoo ons het talent van Ruijsdaal haar na te volgen ontbreekt!'

En verder:

'Ik luisterde naar hun gedruisch, toen het zonnelicht op de schuimende, woelende, stuivende watermassa beurtelings vonkelde en verbleekte en het boeide mij evenals het dit den avond te voren deed, toen de stralen der maan op de dennentwijgen sliepen, die van de rotsen aan de overzijde afhingen, maar ik liet het blad, voor den waterval bestemd in mijn dagboek, wit. Er is geen stijl voor een harmonie grootsch, stout, schier had ik gezegd, wild als deze; het oor heeft zoowel zijn rechten als het oog. Ik had voorzeker mijn toevlucht kunnen nemen tot de rei van helsche geesten, die mijn verbeelding in den ziedenden kolk zag dooreen dwarrelen, een huivering wekkende dans! Maar hoe u een denkbeeld gegeven der verheven rust van de granietzuilen naast den afgrond, die het hoofd in stroomen lichts baadden en zich niet verwaardigden af te zien naar het joelende heir aan hunnen voet, dat genot smaakte in de drift, die het geeselde!'

De beroemde sluizen van het Göta-kanaal bereiken hier hun grootste hoogte; weer kunnen wij niet beter doen dan het woord geven aan onzen Potgieter, die in zulk heerlijk proza zijn indrukken daarvan weergaf.

'Wij gingen de sluizen van Trollhättan zien, vrees niet dat ik u zal doen geeuwen, lezer! Ik heb, als gij ten onzent sluizen, kapitale sluizen, sluizen zonder weerga bezocht; en ik durf met u beweren, dat de verveling tusschen haar muren en wanden tehuis is. Die effene, vierkante plas waters, waarin gij u zoo leelijk ziet teruggekaatst - dat half door het kabbelend vocht bespoeld gedenkteeken. Neen, met die banale Hollandsche sluizen vormen die der Trollhättan een al te groot contrast!

Zie!'

'Een gedruisch naar dat van een waterval zweemende, had mij onder het moeilijk overspringen van woudbeken en rotsblokken op een herhaling van zulk een tooneel voorbereid; er verraste mij iets geheel anders. Wel stortte ook hier uit het booze meer een watermassa donderend neer, maar ongeveer dertig voeten lager rimpelde het windje ter nood het stilstaand vocht der

tweede sluis; weder dertig voeten lager wuifde van een vaartuig met ijzer geladen, de Zweedsche vlag mij tegen en nog verder neerstarende zag ik de stralen der ochtendzon flikkeren op het meer, dat zich de Göta Elf aansluit. Op deze hoogte staande, herinnert gij u onwillekeurig de rivier, welke gij gisteren als een zilveren slang, het schubbig lijf over de rotsklippen van Lilla-Edet zaagt heenwringen - die reusachtig uitgestrekt langs Götenburg voor uw voeten naar de grauwe gebergten van het strand kronkelde. Ge kunt u echter niet weerhouden uwer verbeelding de wieken te korten en nog eenmaal het schouwspel om u heen te genieten. Het is of het vernuft hier de natuur in stoutheid wilde op zijde streven. De stroom verloor op den rijzenden granietgrond der hoogte, welke wij bestegen, zijn bed, eerst negentig voeten lager vindt hij het diep aan onze voeten weder, na de klippen van Trollhättan, als een andere Belial zoude Vondel durven zeggen, te zijn afgedonderd. Door deze drie sluizen en nog vijf andere gelukt het de kunst hier 's lands nijverheid te doen nakruipen. Want hoe fraai de aanblik dier kiel tusschen de enge, altijd vochtige, bruine rotswanden zij, hoe bevallig zij allengs nederdale, naarmate het vocht der laatste sluis zich in den schoot van het benedenmeer verliest, menschenarbeid is stout noch schoon als de reuzensprongen der vrije wateren.'

Wanneer men na het bezoek der beroemde titanische Trollhättan een der meest idyllische kanaalvaarten wil maken, zoo is er zeker niets, dat maar eenigszins in vergelijking kan komen met een watertocht op het heerlijke Dalslandskanaal, dat van Köpmannabro aan het Wener meer, mijlen ver door Dalsland in Zweden's meest romantische landschap, het veel bezongene Wermland voert. Hier wisselen verrukkelijke groene idyllen, ruischend water en met bosschen bedekte heuvels af met schilderachtig liggende fabrieken en schoone villa's.

Er is misschien nergens ter wereld een schooner waterweg dan deze verborgene maar grootsche aanleg, dien men het Dalslandkanaal noemt. Langs de meeren Lee en Foxen komt men tot aan de Noorweegsche grenzen, waar Kölens geweldige granietmassa's zich beginnen opeen te stapelen en een somberen achtergrond geven aan de vriendelijke landschappen van het Noordsche Zwitserland, zooals men met recht het schoone, aan aardsche goederen arme, maar aan dichters rijke Noorwegen noemt.

Een stoombootvaart over het Wener meer trekt de touristen gewoonlijk niet, wanneer men echter het voorrecht heeft van mooi weer te hebben en de zee kalm is als een spiegel, dan wordt het een ware pleziervaart. Wij komen dicht langs het oude, romantische slot Leskö, dat indrukwekkend en vol zelfbewustzijn op de ver in het Wener meer uitstekende landtong staat en zijn grauwe muren in de golven spiegelt. Het slot telt onder zijn vroegere eigenaars de katholieke bisschoppen van het nabij gelegen Skara; het heeft deelgenomen aan veroveringen en omwentelingen, en ziet er nu nog zoo krijgshaftig uit als wilde het den vijand tot een aanval verlokken, om hem in de slotgrachten te verdrinken, die midden in de rotsen zijn gegraven, zoodat het kasteel op een klein eiland van het vasteland gescheiden staat.

Op de andere zijde van Leckö opent zich naar het Zuidwesten een breede bocht en aan haar oostelijken oever verheft zich de hoogste berg van Zuid-Zweden, de Kinne-Kulle, trotsch in de blauwe lucht. Zijn schoone, bijna Italiaansche lijnen blijven nog lang zichtbaar, de afstand schildert den berg in wazig blauw en hij lost zich langzaam in de lucht op, nadat wij het Wener meer hebben doorkruist en bij Sjötorp in het oostelijke gedeelte van het Göta-kanaal zijn aangeland.

Tusschen het Wener en Wetter meer strekt zich ook een zeer mooi en belangwekkend stuk kanaal uit, dat echter niet met het Dalsland-kanaal kan vergeleken worden.

Een morgen op het Wetter meer laat zich goed vergelijken met een morgen op het Meer van Constans ofschoon de beide meeren niets met elkander gemeen hebben dan hun buitengewoon bewegelijk water. Het Wener meer is kalm, bedaard, het Wetter meer opgewonden en lijkt op een mooi verwend, jong meisje Reizigers verklaren dat zij nog nooit golven zulk een razende woede hebben zien ten toon spreiden als die van het Wetter meer bij een weer, dat niet eens op den naam van stormachtig aanspraak kan maken.

Na zich als een furie te hebben aangesteld en het porselein aan boord der stoomboot kort en klein te hebben geslagen, veranderde het eensklaps geheel en al en scheen als het ware met tranen in de oogen rouwmoedig te glimlachen en al zijn booze buien door lieftallige vroolijkheid weer goed te maken. Een zonderling meer! Ook zijn wateren zijn helder en diep als de blauwe oogen van een blonde schoonheid, even betooverend en even ondoorgrondelijk.

Uit de groenkleurige wateren steekt een klip omhoog, die den naam van Jonkvrouw draagt en waaraan de volgende legende verbonden is.

Een jongeling, Sigurd geheeten, was verloofd met een jonkvrouw, Hedda genaamd; eens vroeg hij haar wanneer zij bruiloft zouden houden. ‘Over een maand, over een week, morgen?’

Hedda antwoordde echter niet en liep van hem weg.

‘Wie heeft u zingen geleerd?’ vroeg zij, want in het geheele land had niemand zulk een prachtige stem als Sigurd, en haar vragen ontwijkend zong hij zoo heerlijk dat zij eindelijk beloofde ‘over een maand’ en toen hij voortging ‘over een week’ en eindelijk ‘morgen’.

Den volgenden morgen vaarden zij over het meer naar Wadstena en in de kloosterkerk werden zij getrouwd; de bruiloftstoet ging vroolijk terug over de wateren van het Wetter meer, toen bij deze klip gekomen eensklaps een heerlijke muziek, zoo schoon als niemand ooit een had gehoord, uit de diepte opsteeg.

‘Dat is Nicke, de geest van het meer,’ fluisterden de feestelingen, en luisterden vol verrukking. Alleen Sigurd werd doodsbleek en verroerde zich niet. Daar doorkliefde een bliksemstraal de lucht en allen sloten verblind de oogen, toen zij die openden was de bruid verdwenen en de muziek verstomd. Angstig gillend

wilde Sigurd haar naspringen, maar Hedda's ouders hielden hem terug en schreiend bekende Sigurd dat Nicke hem zingen had geleerd onder voorwaarde dat hij hem honderd zwarte katten zoude bezorgen en zijn schuld was nog niet betaald. Wanneer de meergod er hem aan herinnerde, klonk zijn antwoord steeds ‘morgen, morgen!’

Dat was een kwade tijd voor de zwarte katten dien nacht. Sigurd en zijn vrienden doorkruisten het heele land in wilde jacht en

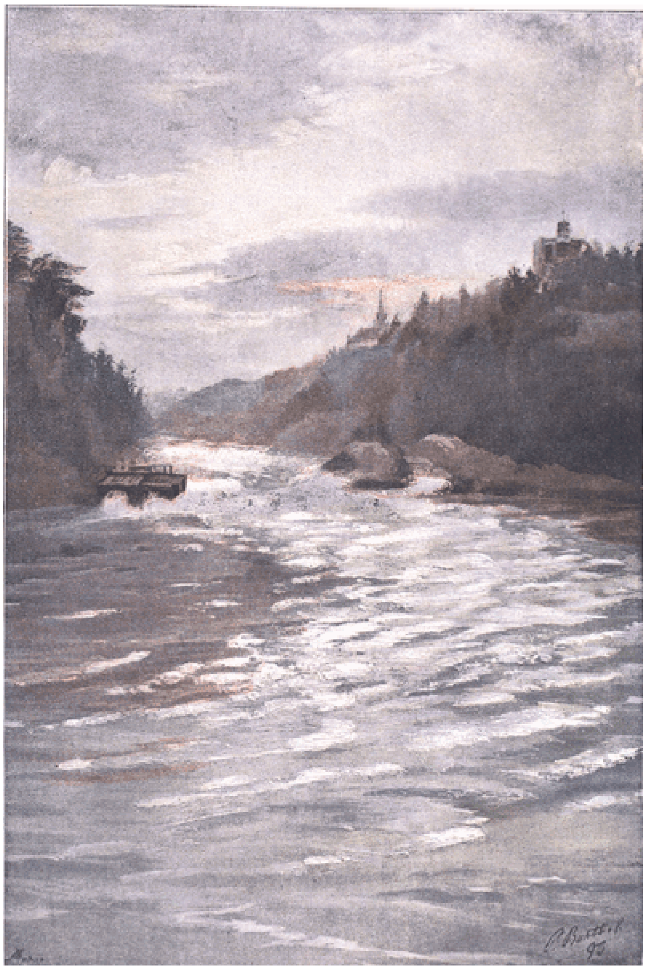

eindelijk was het getal bij elkander. Sigurd roeide naar de klip en wierp de erbarmelijk miauwende dieren in de golven, de meergod steeg op en nam ze in ontvangst.

‘Waar blijft mijn Hedda nu?’ vroeg de bruîgom, ‘geef haar mij weer.’

‘Morgen!’ was het antwoord en Nicke dook onder.

‘Elken avond kwam Sigurd terug, telkens en telkens bracht hij een nieuwen aanvoer katten aan, maar vergeefs, spotlachend herhaalde Nicke steeds zijn tartend “morgen!” Eindelijk, in den derden nacht nadat Sigurd biddend en vastend op de klip had gewacht, rees Hedda omhoog, rustend op een bed van groen, omringd door twaalf waternimfen en vergezeld door Nicke, die heerlijk op zijn groene harp speelde, zoo verleidelijk, dat hij niet alleen Hedda, maar ook Sigurd naar den afgrond wilde meeslepen - maar daar glansde in de verte een zacht licht, Onze Lieve Vrouwe daalde neer en verjoeg Nicke in de

Wadstena is een oude, historische stad, die een groote rol in Zweden's historie heeft gespeeld. Het heeft een slot dat thans als graanschuur dienst doet en een oude kloosterkerk, eenmaal een veel bezocht bedevaartsoord, thans verlaten en niet veel

meer dan een bouwval. De steenen zouden ons wondere verhalen kunnen doen van geschiedenissen uit vervlogen dagen. Het slot werd door Gustaaf Wasa gebouwd en nu zwerven diens nakomelingen in ballingschap.

GEZICHT IN HET DALSLANDKANAAL.

diepte; een treurig geschrei was alles wat men hoorde. Hedda intusschen ontwaakte aan Sigurd's borst en de klip werd voortaan “Jonkvrouw” genaamd.’

‘Steenen der huizinge,’ zegt Potgieter weer, ‘gij duurdet langer dan de dankbaarheid der Zweden! Het onkruid dat op den binnenhof groeide, de distels die het baardig hoofd langs den trap opstaken, alles werk voor de vernielingszucht van mijn gids, die de hoofden, welke hij vallen deed, niet telde. Hij had mij een weg gebaand naar een der torens. Toen onze schrede op de borstwering weerklonk, vloog een heir van zwaluwen uit de talrijke geschutgaten. De liefde nestelde nu, vanwaar weleer de verwoesting uitging; hoe klein, hoe dwaas, hoe boos is de mensch in vergelijking met de natuur!’

Prinses Soundari.
Bouddhistische roman door Mary Summer.
(*Vervolg van blz.* 304.)

Hier zweeg de kluizenaar stil. Hij had toegegeven aan de behoefte om zijn geschiedenis te vertellen aan haar, wier schitterend beeld de duisternis van het woud was komen verlichten. Reeds verweet hij zich deze zwakheid en maakte zich gereed, zijne overdenkingen voort te zetten.

Soundari liet hem daartoe geen tijd.

‘Vergeef,’ zeide zij, ‘twee onnadenkenden meisjes, die uw rust hebben verstoord; onze wandeling door de tuinen van het klooster heeft ons hierheen gebracht; ik betreur het niet. Sourapoutra, de hermiet, heeft mij een belangrijk geheim toevertrouwd.’

‘Gij hebt mijn pleegvader gezien! O, vertel mij, hoe het hem gaat, die mij geleid heeft in de studie der wet.’

‘Verneem eerst, wat de asceet u tot nu toe heeft verborgen! Vorstelijk bloed stroomt door uw aderen! Gij zijt de zoon van Douchmanta, eens onttroond door Agnimitra, de wettige erfgenaam van Mithila's troon.’

Een wolk van onrust streek over het kalme gelaat van Oupagoupta; hij vroeg zich af:

'Zou het de duivel Mara zijn, die een menschelijken vorm aanneemt om mij te verslinden door den hoogmoed, zooals hij reeds trachtte mij te verslinden door de liefde?'

'Vrouw, wie gij ook zijt, gij spreekt de taal der wereld, ik versta die niet meer. Wat gaan mij haar ijdele titels, rijkdommen en macht aan? Als arme kluizenaar heb ik geleefd, als arme kluizenaar wil ik sterven.'

'Heer. gij hebt er het recht niet toe! Uw volk verkwijnt en sterft, verpletterd onder de tyrannie van een monster. Sta op en werp den mantel der monniken af om het purper der koningen aan te doen. Vertoon u aan het volk van Mithila als den zoon van hem, dien hij steeds betreurt; zonder wapenen en zonder strijd, zult gij uw vijanden verstrooien, den overweldiger verjagen en het orakel vervullen, dat uw toekomstige grootheid voorspelde! Ik bid u, laat u verbidden! wees niet doof op mijn nederig gebed; als gij regeert over een koninkrijk zult gij meer voor de Bouddhisten verwerven, dan als gij bidt, verscholen in een klooster; gij zult het voorbeeld der koningen en den menschen een troost en hulp zijn.'

En meegesleept door haar gevoelens, kuste zij den zoom van zijn kleed en besproeide het met tranen.

De strenge Oupagoupta voelde zich bewogen door deze stem, die reeds te veel macht bezat op zijn ziel.

'Laat mij alleen,' zeide hij zacht, 'ik kan nog niet antwoorden, ik moet in stilte nadenken en God om verlichting smeeken.'

Maar Soundari begreep dat zij haar overwinning bijna had behaald en zij stond zegepralend op.

'Vaarwel,' sprak zij, 'ik ga in de vihara terug en zal er bidden voor den roem en het geluk van een dierbaren bloedverwant.'

Daar snelde Pousparika, die zich bescheiden buiten op het plat had verborgen, de grot in.

'O, prinses! hoort u dat geroep? Ziet u die flambouwen? Men roept, men zoekt ons, men zal ons vinden, o, hoe verschrikkelijk!'

Zij had gelijk; de regels waren onverbiddelijk; is de zon ondergegaan dan mocht een monnik geen vrouwenklooster meer binnengaan en niet met haar spreken, behalve wanneer hij een zieke moest troosten.

En nu zou hij hier gevonden worden met twee vrouwen, de vrome kluizenaar! Al zijn deugd en heiligheid zouden vernietigd worden door zulk een zwak oogenblik. Wat vervloekte Soundari haar dwazen inval! Zij liep van rechts naar links, als een vogel die fladdert tusschen de mazen van een net.

'Ach, Pousparika! gij zijt anders zoo slim, vindt ge niets om ons uit dit moeilijk geval te redden?'

'Helaas, mevrouw! De kans is tegen ons! onmogelijk te ontsnappen zonder gezien te worden, met al dat licht door den tuin verspreid. Luister eens! de stem van de overste, op haar bevel komen twee vrouwen hierheen; zij komen zeker de trap op; er is maar één uitkomst, dat de grot een anderen uitgang heeft.'

'Er is er wel een,' zeide Oupagoupta, 'maar aan dien kant is er geen trap en geen pad, niets dan de steile rots. Wie zulk een sprong waagt, zou stellig armen en beenen breken.'

'Goed, ik zal het wagen! Wat is het leven eener nederige vrouw waard bij uw eer? Maar in deze oogenblikken vol doodsangst, Oupagoupta, vergeef mij de bekentenis,

die ik niet weerhouden kan, ik heb u lief en ik verheug mij, mijn leven voor u te geven!'

De kluizenaar snelde naar Soundari:

'Meent gij dat ik zulk een offer zal aannemen?'

En op hetzelfde oogenblik was zijn besluit genomen. Ja, hij wilde koning worden om haar tot zijn koningin te verheffen; hij trachtte haar te weerhouden, maar te vergeefs! Zij was verdwenen en Pousparika volgde haar zuchtend.

'Onze prinses praat er gemakkelijk over; ik, die niet verliefd ben, heb er weinig lust in, mijn nek te breken voor den mooien Oupagoupta. Zou het niet eenvoudiger zijn ons in de duisternis te verschuilen en tot den morgen het gunstige oogenblik af te wachten om het klooster binnen te gaan?'

Oupagoupta wilde de beide vrouwen volgen, toen de Bickchounies de grot binnentraden.

'Wat een verrassing!' riepen zij, 'wat een goede tijding om onze overste te brengen! Morgen wordt prinses Padmani gewijd, en de eerbiedwaardige is opzettelijk daarvoor teruggekomen.'

'Inderdaad, ik bereidde mij in ernstige overdenkingen voor op deze indrukwekkende plechtigheid.'

Het was misschien de eerste leugen die de lippen van Bouddha's leerling ontsnapte, maar hij wilde de beide vrouwen doen heengaan, die ter sluiks rondzagen met onderzoekenden blik. Zij begrepen echter spoedig dat zij onbescheiden waren en verwijderden zich met diepe buigingen.

Oupagoupta snelde toen naar de achterzijde der grot, waar hij Soundari hoopte te vinden, maar hij zocht te vergeefs naar alle kanten, zonder de opening te vinden. Eindelijk, geleid door een frisschen luchtstroom, school hij eenige takken weg en stond op de kale rots. Te laat, helaas! Niemand meer!

De overste scheen het op te geven, de prinses en haar gezellin te zoeken. De lichten verwijderden zich in de richting van het klooster en de tuin werd weer stil, de maan was omwolkt en men onderscheidde niets meer.

Over het ledige gebogen luisterde de Bickchou aandachtig. Misschien lag daar aan den voet der rotsen het schoone lichaam van haar, die hem zoo pas haar liefde had bekend. Het bloed stolde in zijn aderen; het liefst zou hij haar nagesprongen zijn om zich ten minste in den dood met haar te vereenigen.

Gelukkig bezat hij nog zooveel macht over zichzelf om den minder korten weg van de trap te kiezen. Beneden gekomen doorzocht hij alle hoeken van den tuin; hij riep met zachte stem haar, wier welluidende naam als geurige honig zijn lippen streelde; geen stem beantwoordde de zijne en de dag verraste hem terwijl hij nog zocht. Wat was nu de inkleeding verre van zijn gedachten, maar hij moest er zich toch waardig op voorbereiden!

Alles was in de Vihara in beweging; de palankijnen der hovelingen reden langs alle wegen, de koning en de koninginnen zouden spoedig aankomen. In de groote vergaderzaal stond alles gereed. Uit de naburige kloosters waren vele Bickchous overgekomen om de plechtigheid door hun tegenwoordigheid op te luisteren; niet dagelijks zag men de inkleeding eener koninklijke prinses.

Daar verkondigden de gongs en de trommen de nadering van den koninklijken stoet.

Majestueuzer dan ooit kwam de zuster des konings onder het portiek den doorluchtigen gasten te gemoet; zij verwaardigde zich Asandhimitra toe te lachen, die haar zegepralend toeknikte.

Terwijl de koning plaats nam op een hooge estrade aan het einde der zaal, trad Padmani binnen; met wanhopend gelaat en betraande oogen zag zij rond, als zocht zij hulp tegen het geweld dat men haar aandeed, Een oogenblik scheen de vader wroeging te gevoelen:

‘Zult gij zwak worden, Heer?’ zeide de koningin, die niet ophield het gelaat van haar echtgenoot te bespieden, ‘indien men de roeping der prinses een weinig voorthelpt, zoo geschiedt het voor haar toekomstig geluk!’

Terwijl de prinses van den eenen kant binnentrad, verscheen Oupagoupta van den anderen. Niemand vermoedde zijn terugkeer. Ieder stond vol eerbied op en zelfs de koning boog het hoofd. Misschien had hij in het diepst van zijn hart gewenscht, dat deze koningszoon, die zijn eerzuchtige plannen dwarsboomde, op den bodem der Narmada gebleven was.

De ceremonie begon. Padmani stond met gevouwen handen; de overste naderde en sprak:

‘Bedenk u goed over hetgeen gij doet. Geen wil mag geweld worden aangedaan; men moet met kennis en vrijen wil zulk een verbond aangaan.’

En het arme slachtoffer antwoordde op haast onverstaanbaren toon:

‘Ik zoek bescherming bij den eerste der menschen, bij den eerbiedwaardigen Bouddha.’

Op deze woorden omringden alle Bickchounies Padmani om haar te herhalen wat zij moest doen en vooral vermijden. In deze lange lijst, die wij onzen lezers zullen besparen, bevonden zich vele kinderachtige voorschriften, vermengd met raadgevingen van hoogere, zedelijke waarde.

Men beval de zuster aan, zich de nagels niet tot de wortels te knippen en haar knevelharen niet uit te trekken, als zij die later krijgen mocht. Zij moest tweemaal per maand met nieuwe en volle maan een bad nemen en mocht met haar gezellinnen niet over toilet spreken, een nieuw kleed met slijk besmeren en er eerst een stuk in zetten van het afgedragene.

Toen volgden een menigte dwaze, zonderlinge vragen:

‘Zijt gij vrouw? Zijt gij slavin? Zijt gij Naga[1)]? Zijt gij melaatsch? Hebt gij den koning vermoord? Zijt gij boos op hem?’

Nog andere vragen waren er, zoo ruw en ongepast, dat de wangen onzer vrouwen er van zouden blozen en die wij niet durven overschrijven. Toen naderde haar een oude Bickchounie met een reusachtige schaar:

‘Jonge vrouw! Stemt gij er in toe uw haar te laten scheren?’

1) De naga's, fabelachtige dieren, half mensch half slang.

Padmani huiverde. Haar vrijheid opofferen, haar geluk! Zij berustte er in. Maar haar prachtig haar, waarop zij zoo trotsch was. Zij had slechts den moed door een teeken te antwoorden en een oogenblik later lagen die zijdeachtige lokken, als een mantel van ebbenhout over haar schouders geworpen, ter aarde en het jeugdige gelaat kwam te voorschijn, ontbloot van elk sieraad. Asoka had moeite zijn dochter te herkennen. De koninginnen beklaagden haar; alleen Asandhimitra dacht met wreede vreugde:

'Wat is zij nu leelijk! Zij kan niemand meer behagen!'

Toen haar hoofd goed uitgewasschen was, bracht men Oupagoupta alle stukken van haar kloosterkleeding. Veel was het niet en elegant nog minder. Bouddha had het niet eens noodig geoordeeld onderscheid te maken tusschen de kleederen der mannen en vrouwen. Padmani werd gekleed in het lange gewaad aan het middel toegebonden; men drapeerde den mantel met lange plooien om haar heen en gaf haar het aalmoezenzakje in de hand.

Zich toen buigend voor de overste en de meesteres, die haar geleerd had, zeide de prinses met vaste stem:

'Ik verbind mij, altijd de wet van Bouddha te volgen; ik zeg alles vaarwel wat op het bestuur van een huis gelijkt en ik neem alles aan wat tot het karakter behoort van een bedelares.'

'Heeft de vergadering niets te zeggen?' vroeg de overste.

Een doodsche stilte volgde deze geheel vormelijke vraag, terwijl Asoka zijn handen uitstrekte over Padmani's hoofd.

'Omdat niemand zich verzet tegen uw besluit,' hernam de overste, 'zijt gij voortaan een Bickchounie.'

De geloften waren uitgesproken; de dochter van den machtigen koning was niets meer dan een bedelzuster, voortaan moest zij water putten, hout rapen en aalmoezen vragen, zonder ooit het recht te hebben ze anderen te geven.

Nog bleef de vermaning over van den kluizenaar. De geestkracht van Oupagoupta had gezegepraald over de aandoeningen van den nacht; zich wendend tot de koninklijke tribune prees hij de vroomheid van Asoka, die zijn dochter ten offer gaf, hij had een handig compliment voor de overste, voor de koninginnen, voor Tiskya, voor Sanghamitra en haar twee broeders, die in Ceylon predikten.

Misschien had hij den draad zijner rede wel verloren, als hij achter een kolom twee oogen had kunnen zien, schitterend van overgroote vreugde. Den geliefde te zien, zonder gezien te worden, hem hooren spreken tot een geboeid, geestdriftig gehoor, is dit niet een der grootste vreugden eener vrouw? Soundari genoot het ten volle. Hoe had zij zich gisteren kunnen redden? Wij zullen het spoedig hooren. Toen de preek afge-

loopen was, wendde de koning zich tot prins Tiskya.

‘Wel, dat is een mooie rede,’ zeide hij, opstaande om de zaal te verlaten, ‘het zou jammer zijn, niet waar broeder, dat zulk een hoogbegaafd jonkman den geestelijken staat verliet voor een ander ambt.’

Verscholen achter haar zoogzuster, had Pousparika de heele plechtigheid gevolgd. Onder voorwendsel de koninginnen te zien wegrijden, snelde zij naar buiten, waar zij Manavaka hoopte te ontmoeten en Kama, de god der liefde, schonk haar die gelegenheid.

‘Ach heer! ik verveel mij zoo, nu ik u niet meer mag zien. Uw vroolijkheid ware mij zoo te pas gekomen om de eentonigheid van het klooster te verdragen.’

‘Wat ben je lief van morgen! Zoo zoet als een gesuikerde banaan! Ik klaag niet over mijn lot. In plaats van een nar te zijn, dien men uitlacht, ben ik een raadgever, dien men aanhoort. Als ik je nuttig kan zijn, kind, zal ik de gelegenheid niet laten voorbijgaan. Vaarwel! mijn prins wenkt mij hem te volgen.’

‘Zoo'n trotschaard,’ dacht het bloemenmeisje, ‘toen wij samen door het bosch vluchtten was je zoo trotsch niet.’

De Bickchous, met hun hoofden vet van de olie

SLOT WADSTENA.

van Ingoudie, vergezelden den koning tot zijn palankijn en wierpen zich ter aarde, even kruiperig als lage hovelingen. Bouddha zou hen hierover zeker berispt hebben, maar meer dan driehonderd jaren waren verloopen sedert zijn dood en de overtredingen van zijn wet waren niet meer te tellen.

Alleen Oupagoupta bleef achter, langzaam loopend om onderweg geen insekten te vertreden en zijn blikken niet verder werpend dan de lengte van een juk. Hij richtte zich naar een klooster, dat iets verder op een heuvel lag, toen Pousparika hem eensklaps den weg versperde. De Bickchou hief de oogen op en de kalmte aan zijn waardigheid verbonden vergetend, riep hij uit:

‘Zijt gij daar, mijn dochter, en de prinses, waar is zij?’

‘In het vihara, waar zij geen woord verloren heeft van uw toespraak.’

‘Ik geloof mijn oogen niet. Heeft een goede geest u opgenomen en aan den voet van den heuvel gebracht?’

‘O neen, de zaak is veel eenvoudiger dan u denkt. Beneden de grot gekomen, vonden wij een touwladder, gehecht aan een ring in het graniet. Zij klampte er zich

aan vast en ik volgde haar; zonder ongevallen kwamen wij beneden en liepen door een bosch van lianen, die de tuinier niet al te dikwijls opruimt. Na ons het gezicht wat te hebben geschramd, konden wij ons een weg banen tot een laan, waar de overste zich bevond. Zij gaf ons een strenge vermaning, wat zou dat, niemand vermoedde iets van ons tochtje en wij gingen naar bed, heel tevreden over onzen avond. Mijn zoogzuster vooral!'

De hermiet deed of hij deze toespeling niet hoorde en zeide op waardigen toon:

'Vaarwel! ik kan mij niet langer ophouden, ik ga voor het laatst naar het klooster, afscheid nemen van mijn broeders. Zeg uw meesteres, dat ik mij morgen op weg zal begeven naar Mithila. Het zal misschien de eerste keer zijn dat men een man alleen ziet oprukken, zonder ander wapen dan een pelgrimsstaf, om een land te veroveren.'

VII.
Het kerkhof van Mithila.

Een kamp op de oevers der Narmada; de tenten der soldaten strekken zich zoo verre het oog reikt, uit, evenals de tenten hunner voorouders, de herderkoningen. In het midden van het kamp een tent, hooger dan de andere: die van den onderkoning van Malwa, op weg om het rijk van Mithila te veroveren.

Het jonge legerhoofd is bezocht door de wreedste kwaal; zijn oogen zijn gesloten voor het licht; nauwelijks twee en twintig jaar oud, heeft hij reeds een droevige geschiedenis achter zich. Zijn schoonheid had een diepen indruk gemaakt op een der vrouwen zijns vaders, maar de deugdzame Kousala verstiet vol afschuw de bekentenis harer schuldige liefde en om haar vervolgingen te ontkomen, trok hij zich terug in de provincie Malwa, waarvan hij gouverneur was. Ondertusschen was Asoka zwaar ziek geworden en de koningin verpleegde hem met de teederste zorg. Zij had hier echter een bijbedoeling mede; even onverbiddelijk als de Grieksche Phedra, maakte zij van het vertrouwen, dat men haar bewees, misbruik, door zich van het koninklijk zegel meester te maken en er een voorgewenden brief van Asoka mede te stempelen; de vorst beval de oogen van den verraderlijken Kousala uit te steken en hem van Malwa te verjagen.

De legende verzekert het en daarom moeten wij het gelooven, hoe onwaarschijnlijk het ook moge schijnen; de onderworpen zoon gehoorzaamde aan dit barbaarsche bevel. Hij nam zijn vina[1] en gevolgd door zijn jonge vrouw, dwaalde hij door de dorpen en zong liederen waarin hij zijn ongelukken bezong. De aalmoezen vielen ruim in den zak van den koninklijken bedelaar en hij kwam in Magadha aan, waar zijn vader hem met open armen ontving. De booze stiefmoeder werd natuurlijk ter dood gebracht en hij opnieuw tot gouverneur van Malwa benoemd, maar zijn oogen was hij voor goed kwijt.

Een boodschapper kwam een brief naar het kamp brengen, die nu werkelijk afkomstig was van koning Asoka. Kousala verbrak het zegel, kuste het eerbiedig en gaf hem daarop aan een zijner officieren, opdat deze hem hardop voor zou lezen.

'Aan mijn welbeminden zoon Kousala, heil en zegen! Ik waarschuw het hoofd van het leger, dat zich op weg bevindt om Mithila binnen te dringen, een bedriegelijke monnik, Oupagoupta genaamd...'

1) Muziekinstrument.

Hier verbrak Kousala de lezing.
'Gij bedriegt u zeker, de koning kan niet in zulke termen spreken van den vromen man, dien wij vereeren.'
'Ik lees goed; 'Oupagoupta,' het mishage Uw Hoogheid niet; dat zij zich verwaardige, het vervolg aan te hooren: 'Deze bedrieger, die beweert een zoon te zijn van Douchmanta, schijnt het voornemen te hebben den troon van Mithila te beklimmen. Hij heeft sedert eenige dagen zijn klooster verlaten en zal van daag of morgen waarschijnlijk de linie van het leger overschrijden. Dat men hem gevangen neme en zonder genade in den kerker werpe. Dat is mijn wil!'
Edicten of brieven, de tyran eindigde altijd op deze wijze. Kousala bleef eenige oogenblikken besluiteloos; het kostte hem moeite den kluizenaar als een boosdoener te behandelen, maar hij, die uit kinderlijke gehoorzaamheid zich de oogen had laten uitsteken, moest Asoka's wil eerbiedigen.
'Dat men de voorposten van het kamp bewake,' beval hij met tegenzin, 'en dat men doe wat bevolen is.'
'Uw Hoogheid kan gerust zijn,' antwoordde een der officieren. 'Onmogelijk in Mithila te dringen zonder het water over te trekken, waarbij wij nu gekampeerd zijn wij versperren den weg en de monnik kan ons niet ontsnappen!'
Het bevel van Asoka kwam juist bij tijds: de zon was nog niet ondergegaan toen Oupagoupta herkend werd, gevangen genomen en voor een der legerhoofden gebracht.
'Met welk recht arresteert gij een vreedzamen kluizenaar?' vroeg de wijze verwonderd.
'Op bevel des konings; er zal u geen kwaad geschieden; gij zult hier den nacht doorbrengen en morgen onder goed geleide naar uw klooster worden teruggeleid.'
Een namelooze verachting teekende zich af op het gezicht van Oupagoupta; hij begreep het nu. Asoka wilde zich meester maken van den troon van Mithila en vreesde den indruk dien de tegenwoordigheid van den wettigen erfgenaam in het koninkrijk zou teweegbrengen.
'Het zij zoo!' zeide de monnik, 'belaad mij met ketenen als gij wilt: wat gebeuren moet, gebeurt en de menschen zullen er niets aan veranderen.'
En zonder zich te bekommeren om de twee wachters, die hem niet uit het oog verloren, trad hij in de tent, die men hem had aangewezen, en bleef daar rustig zitten, de beenen onder zijn lichaam gekruist, verzonken in een diepe overweging.

Of hij alleen aan de laatste verlossing dacht, òf dat soms het beeld van zijn mooi nichtje, dat hem zoo oprecht haar liefde had bekend, hem ook voor den geest zweefde? De vuren waren uitgedoofd, de duisternis omringde het kamp, hij bleef verdiept in zijn gedachten en vergat dat het uur van den slaap gekomen was. Eensklaps bewoog zich het fijne weefsel dat hem beschutte.

'Verwijdert u,' zeide een bevelende stem tot de soldaten die op den drempel der tent de wacht hielden.

En in de duisternis naderde een schaduw al tastende.

'Zijt gij daar, vrome Bouddhist?' vroeg de stem op veel zachter toon.

'Prins Kousala!' riep Oupagoupta uit en drukte de hand, die de blinde hem in het donker toestak, 'wat verschaft mij de eer van uw bezoek?'

'Den zegen ontvangen van een heilige mag men nooit verzuimen; maar ik zal oprecht zijn: dit is de reden niet die mij des middernachts in uw tent brengt. Gij hebt er verwonderd over moeten staan, dat men uw weg durfde versperren. Ik betreur het zeer, maar het is mijn schuld niet. De soldaten gehoorzamen een bevel van den koning, mijn vader. Ik ben uw vriend sedert langen tijd, antwoord mij in alle oprechtheid. Is het waar dat gij de erfgenaam zijt van den troon van Mithila? Waarom hebt gij niet eerder uw rechten doen gelden?'

'Sedert eenige dagen is mij het geheim mijner geboorte pas onthuld. Ik aarzelde het kalme bestaan te verlaten, dat mijn deel was; zijn de verzoekingen niet menigvuldiger in het leven van een koning dan in dat van een kluizenaar? Maar men heeft mij gezegd dat mijn volk ongelukkig en verdrukt was en ik acht het mijn plicht het te onttrekken aan de tyrannie van Agnimitra.'

'Ik begrijp u, het is weer de menschlievendheid die u geleidt. O, dierbare Oupagoupta, konden wij van rol verwisselen! Waarom mag ik het kleed der asceten niet in uw plaats aantrekken? Mijn oogen, niet meer afgeleid door de zichtbare voorwerpen, laten mijn geest dieper dringen in het wezen der dingen, maar sta nu op en volg mij! Om mijn vader te gehoorzamen heb ik moeten veinzen u gevangen te nemen, nu zijt gij vrij. Geef mij uw arm en ik zal u geleiden tot de grenzen van het kamp en samen zullen wij de zon zien opgaan.'

De prins en zijn gevangene gingen langs de rijen der ingeslapen soldaten. Op den oever der rivier aangekomen omhelsde Kousala zijn vriend.

'Hier moeten wij scheiden, mijn dierbare tegenstander. Schijnbaar verplicht u te bestrijden, zal ik in mijn ziel wenschen vormen voor uw welslagen. Onder voorwendsel mijn troepen te laten rusten, zal ik u twee dagen vooruit laten gaan. Moge het u gelukken!'

Terwijl de jonge generaal zich verwijderde, met zijn stok tegen den grond slaande, naderde Oupagoupta de doorwaadbare plek.

O, teleurstelling! De regens hadden de rivier buitengewoon doen zwellen en de plaats was ondoorwaadbaar. Een schipper bood zich echter aan hem over te zetten; in de eene hand hield hij zijn riemen, de andere stak hij uit om zijn loon.

Helaas! het geld woog niet zwaar in den zak van onzen Bouddhist en hij bekende oprecht dat hij onmogelijk zijn overtocht kon betalen; het vriendelijke gezicht van den veerman werd donker en hij keek minachtend zulk een slechten klant aan.

In zijn verlegenheid keek Oupagoupta in het rond; nu herkende hij de plaats, het moest de snelstroomende Narmada zijn, die hij was overgezwommen gedurende den noodlottigen nacht, toen de dieven de karavaan aanvielen; daar vóór hem was het

woud der gazellen, waarin de kooplieden kampeerden. Bouddha zou over de wateren zijn gevlogen, maar zijn leerling bezat deze macht niet; hij koos dus een eenvoudiger middel en zonder zijn kleeren uit te trekken als den vorigen keer, wierp hij zich in het water, tot groote verbazing van den schuitenvoerder, die pruttelde:

'Vele zwemmers van die kracht en ons ambacht zou verloopen; ik wou van harte dat een haai dien kerel ophapte!'

Gelukkig werd deze liefderijke wensch niet vervuld, en hij, dien de Fortuin voor groote doeleinden bestemde, kwam zonder ongeval aan den overkant. De Indische zon droeg er zorg voor, zijn kleederen spoedig te drogen.

De grootste moeielijkheid was overwonnen; het bosch bevatte voldoende voedsel voor den kluizenaar, gewoon zich met vruchten en wortelen te voeden. De grotten van den berg boden hem des nachts een schuilplaats aan. Gehard tegen de vermoeienis, trok Oupagoupta in minder dan twee dagen het woud door dat Mithila van Malwa scheidt. De zon ging onder toen hij de stad bereikte, waar hij geboren was. Klokketorens en koepels werden verguld door de laatste zonnestralen. De herders, door hun kudden omringd, keerden huiswaarts; een onbeschrijfelijke vrede rustte op het heerlijke schouwspel; alles lachte en straalde. Oupagoupta ging juist langs het kerkhof en de gedachte kwam in hem op, daar eenige oogenblikken te gaan peinzen; hier was niets dat den bezoeker somber stemde dan het contrast tusschen de graven en de heerlijke bosschen en springende fonteinen die hen omringden. De kluizenaar meende alleen te zijn in deze schoone lanen, toen hij twee menschelijke wezens zag, ongetwijfeld de doodgravers, die een graf voor den volgenden morgen groeven.

Oupagoupta ging kalm zijn weg toen een even verschrikkelijk als onverwacht schouwspel zijn oogen trof: een vrouw lag op het gras te midden van een bloederig slijk, haar neus, ooren, voeten en handen waren afgesneden en nu rondom haar verspreid. Het leven had echter dit lichaam, stuiptrekkend onder den druk eener ongehoorde smart, nog niet verlaten. Naast de gemartelde vrouw trachtte een andere vrouw de raven te verdrijven, die rondom dit nog lillend vleesch fladderden.

'O, mevrouw!' riep zij, 'wat een spot van het noodlot! Hier is de man, die de onwillekeurige oorzaak is van al uw rampen.'

Oupagoupta's tegenwoordigheid behoefde haar niet verraden te worden; hoe ook verzwakt door het lijden

kunnen de oogen eener vrouw nog haar welbeminde onderscheiden. Met een laatste vleugje coquetterie, richtte de ongelukkige zich op.

'Ik had hem vóór u herkend! Spoedig, verberg die bloedige overblijfselen onder een doek. Bespaar hem den afschuw van zulk een tooneel.'

De kluizenaar stond verbaasd; bedrogen zijn oogen hem? Was het dus die schoone, trotsche vrouw, Bhadrika, wier verleidelijke kunsten hij ontvlucht was!

'Gij herkent mij niet,' sprak zij vol bitterheid, 'gij, naar wien ik zoo vurig heb verlangd, dien ik zoo dikwijls heb geroepen, moest ik zóó voor u verschijnen! Weet dan dat ik het offer ben eener wreede wraakzucht. Dezen morgen heb ik op bevel van Agnimitra de pijnlijkste marteling ondergaan, en men heeft mij op dit kerkhof gebracht om er den dood af te wachten, dien ik met verlangen roep!'

'En niemand bij u dan een kamenier? Waar zijn dan uw talrijke vrienden?'

'Vraagt gij dat nog, gij, die zoo goed het diepste der harten kent. De dichters, die mijn schoonheid verheerlijkten, de sterrenwichelaars, die mij een lang leven voorspelden, de hovelingen, die mijn dwaasheden prezen, zelfs de kooplieden die ik begunstigde, niemand heeft zich bekommerd om de ongelukkige Bhadrika; geen stem heeft zich verheven om haar te verdedigen. Ieder had het te druk met zijn zaken, zijn genoegen; alleen de arme dienstmaagd bleef haar meesteres trouw!'

De gewone onverstoorbaarheid des kluizenaars verdween; hij voelde zich vervuld van medelijden. Nu kon hij zonder gevaar Bhadrika aanzien en de stem, die der danseres woorden van teederheid had geweigerd, zou haar nu troosten en steunen. Het arme schepsel verzwakte meer en meer.

'Ik bid u,' stamelde zij, 'verwijder u! Toen mijn lichaam schoon was als de lotusbloem en bedekt met prachtige sieraden, hebt gij mij versmaad, waarom blijft gij dan nu bij mij, nu ik slechts afkeer opwek?'

'Mijn zuster, indien ik vroeger niet tot u kwam, aangetrokken door uw schoonheid, zoo wil ik u thans, nu ieder u verlaat, u de ware bron van geluk voor den mensch leeren kennen. Waar is die schoonheid gebleven, eens uw trots en uw vreugd? Neergeworpen in het slijk en in het bloed, verminkt door het scherpe zwaard, schijnt gij mij geheel verheerlijkt toe; uw lijden heeft u gereinigd, gij hebt de gunst van Bouddha verdiend, sidder niet bij het naderen des doods; slechts de zonde is duisternis, sterven is de verlossing naderbij komen.'

De stervende richtte haar groote oogen op den wijze, de dood omsluierde hen reeds en een onbeschrijflijke vreugde straalde op haar verwrongen gelaat. De aardsche banden gingen verbroken worden, de laatste druppels bloed ontsnapten uit haar gapende wonden en in een laatste opflikkering scheen zij te herleven.

'Gezegend Bhadrika's beulen!' fluisterde zij met gebroken stem, 'zij hebben haar nog haar lippen gelaten om een laatste bede te storten vol berouw en geloof!'

En terwijl Oupagoupta's hand haar voorhoofd aanraakte om haar te zegenen, blies zij zacht den laatsten adem uit, gezuiverd door het berouw, getroost door hem, dien zij zoo vurig liefhad.

'Eindelijk heeft mijn meesteres uitgeleden,' snikte Soudjata.

De nacht was gevallen, de maan verlichtte met haar bleeken glans het gelaat der doode, dat nu nog bleeker scheen. Oupagoupta staarde in diep nadenken op haar levenloos overschot; stappen deden zich eensklaps hooren.

'Men nadert,' zeide Soudjata, 'men wil weten wat er van de arme geworden is. Reeds tweemaal in dezen morgen is de Pourahita, die vampier, door den haat

uitgedroogd, komen genieten van haar folteringen; 't is onze gezworen vijand maar de uwe ook, Heer! Vlucht dus zoo spoedig gij kunt!'

Maar de laatste der vorsten van Mithila was niet van zins te vluchten voor dezen lagen hoveling; hij bleef kalm staan bij Bhadrika's lijk en deze twee mannen, die de twee beginselen, het Goed en het Kwaad, vertegenwoordigden, stonden in elkanders nabijheid.

Toen hij Oupagoupta zag, vertrok zich het boosaardige gelaat van den Pourahita tot een verachtelijken grijns.

‘Wat komt deze bedelaar in lompen hier doen! Hij was 't waard, dit gemeene schepsel in haar laatste uur bij te staan, hij, die den opstand aan het volk van Mithila gepredikt heeft.'

De prins zag fier op zijn tegenstander neer; in zijn rood linnen kleed, besmeurd door het stof der wegen, zag hij er even indrukwekkend en edel uit als een vorst in purper gehuld. Met zijn heldere stem antwoordde hij:

‘Kruiper voor een onbarmhartigen tyran, indien het opstand is, voor de lijdende menschheid haar onvervreemdbare rechten op te eischen, de vooroordeelen te verachten en tegen de nederigen te zeggen: “Komt tot mij, de wet, die ik u breng is een wet van genade voor allen!” ja, dan ben ik er trotsch op een opstandeling te zijn, evenals hij, wiens leer en voorbeeld ik volg!'

‘Beroem u op zoo'n meester! Een listige dweper, die in plaats van de goden der Veda te aanbidden, zich zonderling aanstelde en nederigheid veinsde om de menschen beter te kunnen overheerschen; een gulzigaard, gestorven aan te veel eten, een babbelaar, die in een zijner wedergeboorten is neergedaald tot den staat van een papegaai.'

‘Gij vergeet, dat hij zich daarin, evenals in alles, het toonbeeld der liefde heeft getoond; toen de boom, die hem tot steun diende, gestorven was, wilde hij zijn ouden vriend niet verlaten. U voorspel ik, gij zult als adder herboren worden en een eerlijk man zal uw hoofd onder zijn voet verpletteren.'

‘In afwachting daarvan zal ik u verpletteren. Meent gij dat ik zoo dom ben mij des nachts alleen in een eenzamen tuin te wagen? Hier, soldaten! grijpt den Bouddhist aan, die een Brahmaan durft beleedigen.'

Op dit bevel stormden verscheidene soldaten uit de nabijgelegen boschjes, maar de kluizenaar, hoe oud ook door zijn wetenschap, was vlug zooals het zijn vijf

AARDAPPELEN-ROOIEN. Naar Jules Breton. (Zie blz. 334.)

en twintig jaren paste. De muur van het kerkhof was slechts twee ellebogen hoog, in een sprong was Oupagoupta er over. Hem vervolgen door de bosschen, waartusschen hij zich weldra verborg, was niet doenlijk en de Pourahita moest het tot zijn grooten spijt opgeven.

‘'t Zij zoo,’ mompelde hij, ‘ik zal hem wel eens terugvinden. Keeren wij naar het paleis terug om den koning te waarschuwen dat een opstandeling het volk tegen hem opruit.’

De Pourahita wist niet dat hij zoo goed raadde. Toen hij zich wilde verwijderen hield Soudjata hem bij den mantel terug.

‘Zal 't mij ten minste veroorloofd zijn,’ vroeg zij, ‘de overblijfselen mijner meesteres te begraven.’

‘Maak je daar niet bezorgd over! De gieren en de jakhalzen zullen er voor zorgen,’ antwoordde hij, zelfs door den dood zijner vijandin niet ontwapend.

Toen Oupagoupta in de stad kwam, ging hij bij een barbier binnen, niet alleen om voor zijn verwaarloosd toilet te zorgen, maar ook om zich op de hoogte te stellen van den publieken toestand; evenals thans, waren in de hooge oudheid de barbierswinkels de plaatsen, waar men de eerste nieuwtjes hoorde. Hij bedroog zich niet; dien avond was de winkel vol menschen, allen zeer opgewonden en druk. Tegelijk riepen zij:

‘Alweer een nieuwe belasting ons dezen morgen opgelegd om het leger van Kousala te bestrijden. 't Is niet langer te dragen.’

‘Het volk bezwijkt onder den last; als dat zoo voortgaat blijft ons geen penning over om onze vrouwen en kinderen te voeden.’

‘De uitzuigerij van den tyran kent geen grenzen. Vriend Boudraka, vertel ons eens van welke schurkerij gij het offer zijt geworden.’

‘Ja, heeren, ik had prachtige paarlen gekocht, met het doel hen weer te verkoopen. Agnimitra vroeg hen te zien; toen hij ze in handen had bedreigde hij mij met gevangenisstraf en geeseling als ik er ooit geld voor verlangde.’

‘Alle koningen zijn dieven!’ riep de barbier uit, zijn scheermes boven Oupagoupta's hoofd zwaaiend.

Deze hield zich stil en luisterde geduldig naar al hun klachten. Als men zich onder barbiers handen bevindt, is het oogenblik slecht gekozen, zich als bevrijder van het volk op te werpen.

‘Ach!’ zuchtte een grijsaard, ‘zeg dat niet! Gij hebt het geluk niet gehad te leven onder de regeering van Douchmanta, den rechtvaardigste der koningen! Hij is in de kracht des levens gestorven, gewurgd door den tyran, wiens ellendig juk wij nog dragen. Toen deze revolutie in het paleis uitbrak, zoogde mijn vrouw den jongen prins, den eenigen afstammeling van Douchmanta. Zij vluchtte het bosch in. Helaas! gedurende vijf en twintig jaar heeft men niets meer vernomen van zoogster en zuigeling.’

De barbier was met Oupagoupta gereed, die nu vroeg:

‘Bestaat er geen teeken om den prins te herkennen voor het geval dat hij weer eens op kwam dagen?’

‘Ja, een keten, door mijn vrouw hem om den hals gedaan en waarop de naam der vorsten van Mithila gegraveerd was.’

‘Een keten! De kluizenaars hebben geen kleinoodiën, dat weet gij; echter had Saripoutra, mijn leermeester in de wet, mij geraden de keten te bewaren, die ik om

mijn hals droeg, toen hij mij in het bosch opnam; dit kleinood, zeide hij, kon mij dienen om mijn ouders terug te vinden; het klooster verlatende heb ik het bij mij gestoken. Hier is het! Onderzoek het!'

En uit de ceintuur van zijn kleed de keten, die in de halve duisternis schitterde, te voorschijn halend, wierp hij haar op de plank, waarop de gereedschappen van den barbier verspreid lagen.

'Wat!' riep de grijsaard uit, 'hebben wij noodig met de keten! Onmogelijk, nu de baard weggeschoren is, zich te vergissen; het beeld van den overleden koning staat voor ons. Vergun mij den zoon te begroeten van onzen welbeminden Vorst!'

De geestdrift werd algemeen en allen riepen uit:

'Leve de prins, die ons zal verlossen van de heerschappij der overweldigers! Leve de wettige erfgenaam van den troon!'

'Tot nu toe,' hernam Oupagoupta, 'meende ik vrij te zijn mijn eigen levensdoel te kiezen. Maar het volk van Mithila is ongelukkig, ik behoor mijzelf niet meer toe. Men zegt dat een koning eens een stuk van zijn vleesch ten prooi gaf aan een hongerig volk. Des te meer reden heb ik mijn leven te wijden aan hen, die mij noodig hebben! Voortaan leg ik de geestelijke kleederen af.'

'En gij komt bij mij de kleederen aantrekken, passend aan uw rang. Hoe kon ik denken ooit zoo gelukkig te zijn onder mijn dak den kroonprins van Mithila te herbergen. Het volk, zijn tyran moede, was gereed zich te werpen in de armen des vijands. Morgen reeds zullen wij u aan het volk voorstellen. Geen twijfel of zij zullen u vol geestdrift begroeten!'

'Voorzichtig!' riep de barbier op gewichtigen toon uit, 'overhaasten wij niets! Laten wij den Pourahita en de ministers wantrouwen; die listige vossen zetten onophoudelijk Agnimitra tegen ons op. Wij moeten in de duisternis werken en vooral zorgvuldig het geheim bewaren, dat ons van avond is geopenbaard.'

'Vervloekte babbelaar!' mompelde de voedstervader van den prins, 'aan u moet men dezen wijzen raad in de eerste plaats geven.'

Terwijl men aldus zijn ondergang beraamde, keek Agnimitra al geeuwend naar den zwerm mooie danseressen, die, om hem te vermaken, haar schoonste passen uitvoerden.

(*Slot volgt.*)

Aardappelen-rooien.

De bekende Fransche landschapschilder Jules Breton gaf ons hier een tafereel, dat, hoewel aan het landleven van zijn vaderland ontleend, toch ook bij ons een hoogst bekend onderwerp vormt.

'Aardappelen-rooien', wie zag dat niet herhaaldelijk?

Wie weet niet, dat de aardappel te recht of te onrecht bij ons de volksvoeding bij uitnemendheid is? Van het goed of minder goed slagen van den aardappeloogst hangt hoofdzakelijk de welvaart af van onze plattelandsbevolking.

In den laatsten tijd heeft men getracht, het ons volk duidelijk te maken, dat er veel voedzamer en gezonder spijzen bestaan dan de aardappel; boonen, erwten, rijst, hebben veel meer recht den hoofdschotel uit te maken van onze boeren en burgerlui; maar hoewel pas sedert een eeuw in Europa bekend, heeft de aardappel zich zulk een groote plaats in het hart - of de maag - der Europeanen verworven, dat hij niet licht daaruit verdreven zal worden.

Jong en oud, rijk en arm, zij zien in den aardappel het hoofdbestanddeel hunner maaltijden. In Frankrijk, waar veel meer brood gegeten wordt, speelt hij misschien zulk een belangrijke rol niet als bij ons, maar toch heeft ook daar de aardappeloogst een groote beteekenis.

Het schilderij van Jules Breton onderscheidt zich door zijne fraaie lichteffecten - waarvan de gravure natuurlijk slechts een flauw denkbeeld kan geven - en door de flinke teekening der hoofdfiguren, die geheel bij hun werk zijn.

De oogst schijnt hier wel overvloedig te zijn, te oordeelen naar de kar, die blijkbaar goed gevuld heengaat.

Laten wij voor de ijverige landlieden hopen, dat er nog zooveel voor hen overschiet, dat zij nog een stukje vleesch en een smakelijke saus er bij kunnen eten, want aardappelen alleen is ten minste voor onze verwende magen een flauw kostje.

Een toovenaar uit de XVIII^{de} eeuw.

Tegen het einde der vorige eeuw kwam een man, eenvoudig maar zonderling gekleed, bij het vallen van den avond kloppen aan de deur van een herberg in Würzburg. Hij vroeg een avondmaal en een kamer.

Terwijl men het eene bereidde, bracht men hem in de tweede, waar hij zijn weinige bagage neerlegde; een klein wit houten kistje met touwen vastgemaakt.

Toen het avondmaal gereed was, trad hij in de gelagkamer. Zonder iemand aan te spreken, zette hij zich aan het tafeltje neer, dat voor hem was gedekt.

Hij scheen in gedachten te zijn, en al etende neuriede hij wonderlijke liedjes binnensmonds, of floot, terwijl hij zijn vork neerlegde en zijn armen op en neer bewoog.

De verbaasde herbergier riep zijn vrouw om haar den zonderlingen reiziger te toonen en de herbergsmeid, die haar meening bij de hunne wilde voegen, verzekerde, dat de vreemdeling stellig een gek was.

De reiziger scheen de nieuwsgierigheid, waarvan hij het voorwerp was, niet te bemerken, en ging voort met zijn gezang en dwaze gebaren.

Hij scheen omstreeks veertig jaar oud te zijn, zag er gedistingeerd uit en zijn schoon, bleek gelaat, omringd door lange, op zijn schouders neervallende lokken, dat hij droeg evenals de studenten der Universiteit, had een droefgeestige uitdrukking. Hij scheen zich met iets zeer belangrijks bezig te houden.

Hij at weinig en ging weldra terug naar zijn kamer, zonder zelfs de tegenwoordigheid der nieuwsgierigen te hebben opgemerkt.

Daags na zijn aankomst ging hij vóór het daglicht uit, zonder de meid, de eenige, die zoo vroeg op was, te hebben gewaarschuwd.

Hij scheen den heelen dag in het veld te hebben gedwaald, langs stoffige, eenzame wegen.

De volgende dagen deed hij evenzoo.

Een kleine herder vertelde aan den herbergier, dat hij hem had zien wandelen aan den oever der rivier, eensklaps stilhoudend, als een bezetene gebaren makend, en verschrikkelijke woorden uitsprekend, nu eens half luid dan weer bijna schreeuwend.

Jonge meisjes uit de stad waren hem voorbijgegaan en volgden hem om naar hem te luisteren zonder dat hij ze opmerkte.

Weldra maakte men allerlei gissingen over dezen vreemdeling, over dezen gek, die echter volgens zeggen van den herbergier zeer sober was in zijn maaltijden en altijd tevreden met hetgeen men hem voorzette.

De nieuwsgierigheid vermeerderde. Men volgde hem, bespiedde hem en merkte op, dat hij na het avondmaal in zijn kamer teruggekeerd, niet dadelijk naar bed ging.

Iemand, die midden in den nacht wakker werd, zag licht door zijn raam.

Op zekeren avond kwam de meid zeer verschrikt in de zaal, waar de herbergierster met twee of drie buurvrouwen zat. Zij zwoer bij alle goden, dat iemand met den onbekende in de kamer praatte en zij had toch niemand naar binnen zien gaan, door de deur ten minste.

De herbergierster in tegenwoordigheid dezer getuigen kon niets anders doen dan de meid flink beknorren, dat zij zoo luistervinkje had gespeeld; maar nauwelijks waren de gasten weg of de goede vrouw ging haar oor tegen de deur van de kamer drukken.

Wat zij hoorde, vertelde zij niet om ook niet op haar beurt van onbescheidenheid te worden beschuldigd; maar zij kwam beneden zoo van streek, dat zij den geheelen nacht niet sliep; en den volgenden morgen vroeg, wikkelde zij zich in haar mantel en liep naar den burgemeester.

Toen de vreemdeling uit zijn kamer kwam om zijn gewone wandeling te doen, en zij hem voorbij kwam, maakte zij een kruis, mompelend:

‘Ach! 't Is een verhard zondaar! Wie zou het kunnen gelooven, iemand met zoo'n mooi gezicht!’

's Avonds, zoodra hij binnen was, kwamen twee politieagenten zich voor de deur plaatsen, vergezeld door eenige aanzienlijken van Würzburg.

Op de trap, de straat en in de gelagkamer, bevonden zich alle vrouwen van het dorp, angstig maar toch nieuwsgierig.

Die het dichtst bij de kamer stonden, hoorden de stem van den onbekende, die zich bij tusschenpoozen verhief en weer daalde, alsof hij met iemand redetwistte.

'Onwaardige telg der ongeschapen machten,' riep hij toornig op dreigenden toon; 'verachtelijk wezen! Gij, dien ik zoo lang zoek, gij zult mij niet meer ontsnappen. Antwoord mij! Kom, zwarte poedel, verander van gedaante! Ha! daar staan uw zwarte haren op! Uw lichaam zwelt en uw roode oogen fonkelen! Eindelijk! Begrijpt ge mij? - Groei, groei nog! - Genoeg! - Houd op! Goed! Een laatste poging! Helsche macht! Als gij mij niet onderworpen zijt! Vertoon u, Duivel! en spreek tot uw meester!'

Een donderende stem, die uit het diepste van de hel scheen te komen en tot over de trap weergalmde, antwoordde met een spotachtige nederigheid:

'Meester, wat verlangt gij van uw dienaar?'

Alle luisterende vrouwen vluchtten al schreeuwend - mannen trapten de deur in - en vonden den reiziger alleen in een leuningstoel gezeten vóór een tafel, waarop schrijfgereedschap lag.

Wat den duivel betreft, hij was verdwenen! Maar vele der getuigen verzekerden, dat in de kamer een sterke zwavellucht heerschte.

Men greep den toovenaar aan en ondanks zijn verzet bracht men hem naar den burgemeester, waar hij moest antwoorden op een beschuldiging van tooverkunst, wichelarij en omgang met den duivel.

Nu de reiziger zag, dat men hem mee wilde voeren, verzette hij zich niet langer; hij liet hun begaan en eindigde met te glimlachen, toen hij hoorde, wat men hem verweet.

Toen de burgemeester geëindigd had, zeide hij vroolijk:

'Wat, gelooft men in deze stad nog aan toovenaars? Wat een drukte voor zoo'n eenvoudige zaak! Ik ben dichter, ik maak op het oogenblik een treurspel, en daar mijn vrienden mij in Weimar, waar ik woon, te veel stoorden, ben ik hier gaan werken, hopende er kalmte en rust te vinden. De held van mijn stuk is een man, die de duivel aanroept en wien de duivel verschijnt. Ik ben gewoon hardop te lezen naarmate ik schrijf, en dat is het, wat deze goede menschen gehoord hebben. Mijnheer de burgemeester, laat het handschrift uit de herberg halen, dan zult gij u kunnen overtuigen....'

''t Is goed, mijnheer!' antwoordde de magistraat met benepen gezicht; 'ik geloof u! Wil u eenvoudig uw naam op dit register schrijven?'

De zoogenaamde toovenaar schreef en de burgemeester las over zijn schouder:

'Johann Wolfgang Goethe, geboren te Frankfort in 1749.'

De schrijver van *Werther*, *Götz von Berlichingen* en *Egmont* werkte op dat oogenblik aan zijn *Faust.*

Een bijdrage tot de geschiedenis der tabakspijpen. Met teekeningen van R. Starcke en P. Völkel.

Een groot, zoo niet verreweg het grootste gedeelte

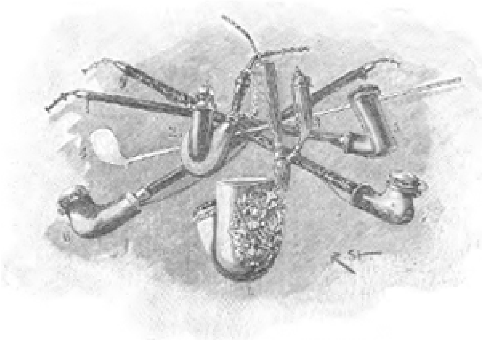

VERSCHILLENDE VORMEN VAN PIJPEN.
1 Gesneden meerschuimpijp. 2 Ulmer pijpekop. 3 Zwaardpijp. 4 Goudsche pijp. 5 Göttinger pijpekop. 6 en 7 Meerschuimen pijpen.

van het sterke geslacht, bezit een vriendin, die hun boven alles dierbaar, zelfs dikwijls onontbeerlijk is, hun toevlucht in droevige uren, hun troost in zorg, de bron hunner stille vreugden, kortom, hun alles. 't Is waar, deze vriendin - wij haasten ons het tot geruststelling, van alle tot ijverzucht geneigde vrouwelijke harten te zeggen - bestaat volstrekt niet uit vleesch en bloed, maar is van gips, hout, aardewerk, porselein of, bij meer begunstigden der Fortuin, van die stof, waaruit eens Venus is opgestegen, het 'Schuim der Zee', vervaardigd. Toch ademt zij gloed en leven uit en houdt den man niet zelden zoo geheel en al onder haar macht, dat hij meent, zonder haar niet te kunnen leven en alles aan haar opoffert.

Lessing bijv. was zoo aan haar gehecht, dat hij

zich, zooals zijn huishoudster verzekerde, van des morgens vroeg tot des avonds laat, niet van haar scheidde en Nicolaas Lenau verklaarde aan wie maar hooren wilde:

1 De oudste pijp. 2 Indiaansche vredespijp. 3, 4, 5 en 6 Amerikaansche pijpekoppen.

‘Ik zou geen regel kunnen schrijven zonder mijn tabakspijp - want zij is voor den man de vriendin die wij bedoelen - in den mond te hebben.’

In denzelfden zin, alleen met andere woorden, uitte zich de voor twee jaren gestorven Engelsche dichter Lord Alfred Tennyson. Tennyson en tabakspijp, dat waren onafscheidelijke begrippen. Hij had haar bovenmate lief. Zij was dagelijks zijne eerste en laatste gedachte en vooral na het eten onontbeerlijk. Zij alleen mocht hem in zijn studeerkamer begeleiden en hoe meer hij dampte en zijn vriendin gloeide, hoe opgewekter zijn geest werd.

In de geschiedenis van zulk een belangrijk voorwerp een blik te werpen, is zeker wel de moeite waard en zoo zullen wij eerst de afkomst der pijp nagaan voor zoover het ons mogelijk is en dan de merkwaardigste voortbrengselen van menschelijke kunstvaardigheid op dit gebied nader beschouwen.

Toen de Spanjaarden onder aanvoering van Christophorus Columbus voor het eerst de Antillen bezochten, zagen zij daar tot hun grootste verbazing mannen en vrouwen kruiden rooken.

‘Dat waren,’ zoo luidden de berichten van den ontdekker, ‘droge kruiden in een eveneens droog, breed blad gewikkeld, op het oog van het soort der kleine musketten, waarmede de kinderen tegen Pinksteren spelen. Aan het eene uiteinde waren zij aangestoken, aan het andere zogen de menschen en dronken in zekeren zin door inademing de rook. Zij werden daardoor bedwelmd en blijkbaar tegen vermoeidheid beschermd. De menschen noemden deze kleine musketten ‘t a b a c o s ’.

Met nog andere dingen stelden de inboorlingen deze gedroogde bladeren aan de vreemdelingen ter hand; zij waren den Spanjaarden toen nog zeer onverschillig. Niemand hunner kon vermoeden dat na vierhonderd jaar de tabak eens wereldbeheerscheres zou worden, dat eens in de vijf werelddeelen alle jaren omtrent

een milliard kilogram dezer bladeren zou worden geoogst en haar waarde op honderden en millioenen guldens zou geschat worden.

Columbus, die met het Indische goud de Spaansche schatkist wenschte te vullen, dacht er zelfs niet in den droom aan, dat deze nietige bladeren, die hij vol minachting ter zijde schoof, eens millioenen en millioenen zouden opbrengen, ten voordeele der verschillende Europeesche budgetten.

De ‘tabacos’ der bewoners van de Antillen of de ‘sigaren’, zooals wij heden de samengerolde bladeren noemen, bleven geruimen tijd zonder beteekenis voor de volken van Europa. De Spaansche avonturiers in de nieuwe wereld, wenden zich wel gedeeltelijk het rooken aan, maar ‘de barbaarsche gewoonte’ maakte geen voortgang.

Omtrent de helft der 16de eeuw zag men ook matrozen, die uit Amerika terugkeerden, in de Europeesche landen rooken, maar men haastte zich niet hun voorbeeld te volgen.

Matthias de Lobel heeft in een in het jaar 1576 te Antwerpen verschenen boek een dezer eerste sigarenrookers in Europa vereeuwigd. Een blik op de bovenstaande

Hollandsche soldatenpijp uit de 17de eeuw.

afbeelding zegt ons dat hier sprake was van een grooten stomp, een trechtervormig riet, dat uit palmblad ofriet vervaardigd en met fijn gesneden, droge tabaksbladeren gevuld was. De sigaren hadden in dien tijd zoowat de grootte en den vorm van een kaars. Maar de sigaar, die thans zulk een groote rol

in de wereld speelt, was er volstrekt niet toe geroepen, de tabak den weg in de oude wereld te effenen. Eerst toen de tabakspijp naar Europa werd overgebracht, begon het welriekende kruid met den stormpas zijn veroveringstocht rondom de aarde.

In den loop der tijden leerden de Europeanen in Amerika de verschillende soorten van tabak rooken. In Mexico bedienden zich de Azteken van eigenaardige rookpijpen, over welker vervaardiging de Franciscaner monnik, Bernardino de Sahagun, het volgende mededeelt:

'Die Indianen, die buizen tot het inzuigen der tabaksrook verkoopen, snijden riet en ontdoen het van de bladeren. Dan worden zij met fijngewreven, natte kolen bestreken en met bloemen en dieren, adelaars, visschen enz. beschilderd. Men heeft er ook, waarvan het scnilderwerk eerst zichtbaar wordt, als het riet gebruikt en door het vuur verteerd wordt. Vele zijn mooi verguld. De pijpen worden met de droge tabak en verscheidene aromatische kruiden, rozebladen, welriekende gomsoorten gevuld en aangestoken.'

Deze pijpen, waarvan men de nakomelingen misschien in de nog heden gebruikelijke met witte teekeningen, koperen knoppen, spiegels en dergelijke dingen meer versierde rookgereedschappen der Pampus-Indianen kan zien, vonden echter in Europa even weinig sympathie als de eerste sigaren.

In het jaar 1512 bezocht de Portugees, Juan Ponce de Leon, voor het eerst het land Florida. De inboorlingen waren zeer verslaafd aan het tabakrooken, maar de wijze, waarop zij zich aan dit genot overgaven, was weder een andere. Zij gebruikten holle voorwerpen van aarde, waarin zij een hol riet staken. Deze koppen werden met de droge tabaksbladeren gevuld, aangestoken en de rook door het riet opgezogen. Hier leerde men dus werkelijke tabakspijpen kennen, maar ook zij trokken nog niet de aandacht.

Zestig jaar later ging Sir Walter Raleigh op een ontdekkingstocht naar Amerika uit. Hij landde aan de Oostkust van Noord-Amerika, noemde de door hem in bezit genomen landstreek Virginia, de zoogenaamde maagdelijke Koningin Elizabeth ter eere en vestigde daar een kolonie. De Engelsche kolonisten traden in nadere betrekkingen met de inboorlingen, die evenals de Roodhuiden in Florida uit aarden pijpen de gedroogde bladen van het kruid Yppowae rookten, namen deze gewoonte der wilden aan en een vroeger leermeester van Raleigh, de wiskunstenaar Thomas Harriot, schreef uit Virginia de eerste lofrede op het tabakrooken: de rook zuivert het hoofd van overtollig vocht, opent de zweetgaten en andere wegen van het lichaam. Raleigh's kolonie stierf echter een vroegen dood, en toen in het jaar 1586 de admiraal Francis Drake, van een rooftocht in de West-Indische wateren terugkeerend, haar bezocht, verzochten de kolonisten hem hen weer naar Engeland mee te nemen.

Den 27 Juli 1586 landdden deze menschen in Plymouth, en vertoonden daar tot verbazing van het volk voor het eerst het schouwspel van tabakrookende menschen. Op dien dag werd de bacil van het tabakrooken in Europa verspreid. De Indiaansche aarden pijpen vielen in den smaak; het voorbeeld der teruggekeerde kolonisten werkte aanstekelijk, spoedig zag men overal in Engeland menschen met pijpen en in het jaar 1598 rookte men in Londen reeds in de schouwburgen. Het kruid zelf werd uit Amerika verkregen, maar de Engelsche pottenbakkers maakten reeds spoedig aarden pijpenkoppen en zoo ontstond weldra het ambacht der pijpenmakers, waaraan reeds in 1619 in Londen gildenrechten werden verleend. De eerste hoofdzetel der

Europeesche aarden-pijpen-industrie werd het plaatsje Broseley in Staffordshire, waar men geschikte aarde hiervoor vond.

De verspreiding der aarden pijp over Engelands grenzen was het werk der Engelsche studenten, die de Universiteit van Leiden bezochten. Hier zag men ze reeds omtrent het jaar 1590 hun pijpen rooken en hun voorbeeld stak de Hollanders aan - wij weten met welk succes. Reeds in het jaar 1610 was de tabak een belangrijk handelsartikel in Holland en bij Gouda ontstond een nieuw middelpunt der pijpenfabrikatie. In haar glorietijd waren hier omtrent 300 pijpenfabrieken in werking, die millioenen Goudsche pijpen door de wereld verzonden.

Het feit, dat door het rooken dorst en honger voor een tijd verdoofd worden, maakte de pijp spoedig in de toenmalige legers zeer populair en zoo werden de Engelsche en Hollandsche troepen de voorvechters der tabakspijp; zij waren het, die gedurende den 30-jarigen oorlog deze gewoonte naar Duitschland overbrachten. In de jaren 1620 en 1622 zag men Engelsche en Hollandsche troepen voor het eerst in Saksen en Zuid-Duitschland rooken en spoedig rookte men ook in de legers van Tilly en Wallenstein.

In den loop der 17de eeuw 'dronk' of rookte men de tabak slechts uit pijpen en wel uit aarden naar het Virginisch-Indiaansche model, maar zoodra de gewoonte van het rooken algemeen verspreid was geraakt, trachtte men de werktuigen daarvan te volmaken. Voordat wij ons echter met deze nieuwigheden bezig houden, moeten wij nog het verleden der pijp in haar oud-vaderland, Noord-Amerika, verder navorschen.

Hier was het tabakrooken niet alleen een zeer geliefd genot, waaraan ieder zich voor zijn persoon overgaf, maar ook een godsdienstige en staatkundige handeling. Aan de Zon, die de Indianen als een godheid vereerden, werd de tabak als een offer gebracht en rook uit de pijpen tegen de schitterende Daggodin geblazen. De Indianen bezaten oorlogspijpen, waaruit de mannen vóór het begin van een veldtocht gemeenschappelijk rookten en die het opperhoofd steeds bij zich droeg; zij bezaten echter ook vredespijpen, die onder den naam van calumet bekend zijn, (zie blz. 337 afb. 2). Het uit vier tot vijf voet lang, uit licht hout vervaardigde calumetroer werd met de staartveeren van een soort van arend, met linten, vlechten van vrouwenhaar, verschillend gekleurde pennen van een stekelvarken, bonte veeren, ook met koraalsnoeren en vogel-

bekken versierd. Iedere stam versierde zijn pijp op zijn manier, zoodat de Indiaan op het eerste gezicht kon bepalen, wien zulk een calumet toebehoorde. De kop van den calumet was echter niet uit aarde gebakken, maar meestal uit een eigenaardigen steen, 'catlinit' genaamd, gesneden, waarvan de mijnen zich in het westen van Dakota bevinden. Nog heden geldt deze plaats als een geheiligde grond voor de weinige overgebleven Indianen.

Hoe overoud het gebruik der tabakspijp in Noord-Amerika is, daarvan kunnen wij ons overtuigen door de vele in onze Musea aanwezige Noord-Amerikaansche pijpen, waarvan de oorsprong ongetwijfeld in de vóórhistorische tijden te zoeken is. In de dalen der boven-Missisippi, der Missouri en Ohio, evenals in die hunner zijrivieren in Wyoming, Pennsylvanië en de landen tot aan den Sint Laurentiusstroom, zijn er talrijke graf- en offerheuvels, die men met de namen 'Mounds' aanduidt en die vermoedelijk afkomstig zijn van een volksstam, die nog vóór de Indianen deze streken bewoonde. In deze 'Mounds' vond men naast vele andere gereedschappen zeer dikwijls pijpekoppen, die nu eens uit aarde gebakken, dan weer uit steensoorten gesneden zijn, den vorm hebben van een eenvoudigen kop of dieren, vogels en menschenhoofden voorstellen (zie blz. 337, no. 3, 4 en 6). Deze pijpekoppen gelijken sprekend op de onze; duizenden van jaren heeft deze vorm zich gehandhaafd, de Moundslieden vermaakten ze aan de Noord-Amerikaansche Indianen en deze weder aan de Europeanen. Eigenaardig zijn echter pijpen, die menschenhoofden of dieren voorstellen, op een gewelfde oppervlakte bevestigd. Zij vormen zonder twijfel het oudste soort van korte pijpen. Men zie bijv. de kikvorsch op onze afb. blz. 337. In de holte op den rug stopte men de tabak; het voorste gedeelte van het vlak, waarin een met die holte in verbinding staand roer uitliep, nam men tusschen de lippen, het andere gedeelte gebruikte men als handvatsel.

In Mexico waren ten tijde der ontdekking van het land door de Spanjaarden de reeds beschreven rookroeren in gebruik; in vroeger tijden waren echter ook de tabakspijpen daar bekend; want er werden op verschillende plaatsen aarden pijpen uitgegraven, die aan de Virginische herinnerden en nu eens menschen dan dieren voorstelden. Van daar is de wonderlijke vorm (blz. 337, no. 5) afkomstig. Het wonderlijkste is echter een pijp van witten steen, die op de Koningin-Charlotte-eilanden aan de westkust van Noord-Amerika thuis hoort. De hierbij gevoegde afbeelding is genomen naar het in het Natuurhistorische Hofmuseum te Weenen aanwezige origineel.

De tijd der alleenheerschappij der aarden pijp zou echter in Europa niet lang duren. Reeds in de 17de eeuw was men op verbetering bedacht en wel in twee richtingen; aan den eenen kant wilde men het breekbare aardewerk door betere stoffen vervangen, aan den anderen kant de pijpen geschikter maken voor het rooken en door een bijzondere inrichting de onaangenaam bijtende werking der tabak verminderen. De Oostenrijksche geneesheer Vicarius vond een tabakspijp uit met een mondstuk, die zich weldra in een groote verspreiding verheugen mocht. Het belangrijkste echter voor deze nieuw ontstane industrie was de keuze van een nieuw materiaal.

In Zuid-Duitschland - vooral in Ulm, maar ook verder in het Noorden - ontstond nu de houten pijp, thans nog als 'Duitsche pijp' algemeen bekend. Zie de afbeeldingen (blz. 336, no. 2 en 5). Men vergenoegde zich niet met inlandsche houtsoorten, maar bestelde hout uit verschillende landen, uit de Pyreneën, uit Amerika en West-Afrika, van waar men het palissander-, viooltjes- en campêche-hout kreeg, het welriekende

cederhout kwam uit Azië. De draaiers hadden veel te doen en begonnen behalve hoorn ook barnsteen voor de mondstukken te gebruiken. Later, tegen het einde der vorige en in het begin dezer eeuw, kwamen de porceleinen koppen in gebruik en de zetel dezer industrie werd in het Thuringerwoud gevestigd. Het schoonste en meest gezochte materiaal voor pijpekoppen vond men echter in het begin der vorige eeuw in het meerschuim.

In het jaar 1724 leefde te Pesth een schoenmaker, Karl Kovacz genaamd, die door zijn behendigheid in het pijpen snijden zich eenigen naam had gemaakt en o.a. ook de gunst van graaf Andrassy verwierf. Toen de graaf in dat jaar van een Turksche reis terugkeerde, bracht hij een groot stuk witte grondstof mede, dat men hem in Turkije als iets om zijn gering soortelijk gewicht zeer zeldzaams, had geschonken. De schoenmaker vond deze stof zeer geschikt voor pijpen en maakte er twee van, een voor den graaf en een voor zichzelf. Door zijn eigenlijk handwerk kon hij zijn handen niet schoon houden en zoo gebeurde het dat er bij het rooken eenige stukjes pek op zijn pijp achterbleven. Toen Kovacz deze wegnam, zag hij tot zijn verwondering dat de stof op deze plaatsen glinsterend was geworden en er geen vlekken meer op waren achtergebleven. Om nu zijn pijp dezelfde kleur te geven, bestreek hij ze geheel met pek en merkte later tot zijn blijdschap welk een mooie kleur de oorspronkelijke witte pijp had aangenomen. Zoo werd Kovacz de uitvinder der meerschuimen pijp en tegelijk van de kunst van het doorrooken.

De pijpen vielen in den smaak en menige edelman liet, toen hij van de wonderbare eigenschappen dezer merkwaardige stof hoorde, groote massa's daarvan komen ter fabrikatie van pijpen.

Wij kunnen niet meer nagaan of deze vertelling op geschiedkundige waarheid berust, maar dit is zeker, dat in de eerste helft der 18e eeuw meerschuimen koppen uit Turkije over Hongarije en Oostenrijk werden ingevoerd en dat zich om dezen tijd een handel in ruw meerschuim ontwikkelde.

Te Lemgo en Neurenberg begon men - in welk jaar is niet meer nauwkeurig vast te stellen - uit deze stof pijpekoppen te snijden en, van deze steden uit, plantte zich deze nieuwe tak van nijverheid ook naar het Thuringer vlek Ruhla voort. Daar luid in 1750 een

uitvinding plaats, die er veel toe bijdroeg, deze plaats tot een middelpunt der tabakspijpen-industrie te verheffen.

Oosterling met de waterpijp.

Zekere Johan Christoffel Dreisz kwam op het denkbeeld uit het afval van meerschuim het zoogenaamde kunstmeerschuim te vervaardigen en hieruit de onechte meerschuimen pijpekoppen, die ook voor bescheidener beurzen toegankelijk waren. Zooals het meer met zulke uitvinders gaat, trok Dreisz zelf weinig voordeel uit zijn vondst, terwijl anderen daarentegen er veel geld mede verdienden.

De meerschuimen koppen uit Ruhla werden op de Leipziger Mis gebracht en van hier uit over de geheele wereld verspreid. Het aanzien van het kleine plaatsje steeg en het werd de beroemdste pijpenstad der wereld ofschoon alle grondstoffen uit de verste streken moesten worden overgebracht: meerschuim uit Klein-Azië, barnsteen van de Oostzee, hars uit de Oost-Indische wouden, cederhout van den Libanon, berken en beukenhout uit Zweden enz.

Ruhla behoort half aan Saksen Weimar en half aan Gotha en heeft omstreeks 5000 inwoners, maar de pijpen, die van hier uit naar alle werelddeelen worden verzonden, bedragen millioenen. Ruhla vervaardigde gemiddeld een half millioen echte en vijf en een half millioen onechte meerschuimen pijpen. Een enkele echte meerschuimen pijpekop kost 20 tot 150 Mark, terwijl men voor hetzelfde geld een heel dozijn onechte kan krijgen. Fijn gesneden kunstwerken, gelijk op onze afb. 2, blz. 336, no. 1, zijn natuurlijk duurder en worden met 3 à 400 Mark door liefhebbers betaald. Behalve deze pijpekoppen maakt Ruhla pijp-beslagen, waarmede het millioenen van pijpekoppen uit hout en porselein voorziet. In de groote magazijnen zijn honderdduizenden pijpen en mondstukken in 10000 verschillende soorten opeengestapeld. Ook de houten ‘zwaardpijp’ (zie afb. 1, blz. 336, no. 3), is uit Ruhla afkomstig en wel uit het einde der vorige eeuw. Op haar zegetocht door de wereld

heeft de tabakspijp ook in andere landen vele veranderingen ondergaan. De Turk dweept met de Aschibouk met den rooden aarden kop, het roer van jasmijn of kersenhout en het mondstuk van barnsteen; hij versiert haar zelfs met edelgesteenten. In het verder afgelegen Arabië, in Perzië en Indië staat de waterpijp bijzonder hoog in gunst. Zij bestaat (zie nevensst. afb.) uit een vaatwerk van glas, porselein of metaal, tot de helft met water gevuld. Hierin wordt de uit gebakken aarde of metaal vervaardigde pijpekop gezet, waaruit een roer voortkomt, dat tot in het water reikt. Een lange, met het mondstuk verbonden buis, bestaande uit spiralen van ijzerdraad met leder bekleed, voert in de vrije ruimte der flesch boven het water; dikwijls zijn ook twee zulke buizen aan een flesch aangebracht. Tengevolge dezer inrichting komt de rook bij het opzuigen eerst in het water, wordt hier afgekoeld en verliest zijn scherpen, branderigen smaak.

Andere volken, andere zeden! Bij de Japanners, die, zooals een kenner van land en inwoners eenmaal schreef ‘meer rook dan rijst’ verbruiken, rooken zelfs de jonge meisjes uit allerliefste pijpjes van porselein of metaal, dikwijls van de grootte van een vingerhoed (zie onderst. afb.). De Khergies boort in een schapebeen ter zijde een gat, vult deze mergpijp met tabak en rookt er uit; uiterst eenvoudig is ook de uit een uitgeholden wortel vervaardigde Siberische pijp. Daarnaast schijnt de andere, in Siberië gebruikelijke houten pijp, met tinnen beslag en ruw snijwerk, een waar kunstwerk. De Jakoet, die niet altijd tabak kan rooken, vult zijn pijp met houten spanen, die hij met eenige tabaksbladeren kruidt.

Bij vele Aziatische volksstammen, bijv. de Birmanen, nemen ook vrouwen en kinderen ijverig aan het rookgenot deel, zooals wij 't trouwens van onze Zigeuners weten.

Rookende Japansche vrouw.

Van de duizenden vrouwen, die den Harem van den koning van Siam vormen, is er geen enkele van de pijp afkeerig, waarom dan ook Zijn Siameesche Majesteit de kleinigheid van 20000 pijpen zijn eigendom noemt en afzonderlijke ambtenaren tot hun verzorging bezoldigt. Verder zijn de Coreanen, mannelijke en vrouwelijke, het voorbeeld hunner koningin volgend, met lichaam en ziel gehecht aan de 'Huhka', zooals zij de tabakspijp noemen.

Men verzekert dikwijls dat niet alle tabakspijpen der Aziatische en Afrikaansche volken uit het Noord-Amerikaansche

Darfourneger, zijn aarden pijp rookend.
AFRIKAANSCHE TABAKSPIJPEN. 1 Timbuktoe. 2 en 3 Ashanti. 4 Verschill. West-Afrik. stammen. 5 Trompetpijp van het Niassameer. 6 Slangenpijp der Bakungo. 7 Pijp der Mayumbe. 8 Pijp uit het Congogebied. 9 Kiko, pompoenpijp der Makraka. 10 en 11 Houten dachapijpen der Bogumbe. 12 en 14 Tabakspijpen der Kassai. 13 Niam-Niam. 15 en 16 Bjoer. 17 Marvendscha.

model zijn voortgekomen, dat veeleer het rooken bij eenige volkeren reeds vóór de ontdekking van Amerika bekend was. Er zijn hier wel geen zekere bewijzen van voorhanden, maar verschillende omstandigheden geven recht tot de gevolgtrekking dat de zwarten veel vroeger hebben gerookt dan de blanken. In elk geval geen tabak, want deze is eerst na de ontdekking van Amerika als een daar inheemsch gewas bekend geworden; maar gewone, bedwelmende hennip en 'Dacha', een eigenaardige Afrikaansche hennipsoort. Maar ook allerlei andere gedroogde planten kunnen reeds vóór tijden gediend hebben om aan den teugelloozen rooklust der wilden te voldoen.

Hoe echt primitief hun manier van rooken vroeger geweest mag zijn, dat kan men nu nog in het Betschuanaland zien. Een Betschuaan vervaardigt namelijk

Opiumrookers van Java en Sumatra.

zijn pijp op de volgende manier; hij maakt zich een kleinen zandheuvel met een kratervormige opening van boven, en vult dien met hennip, dacha, tabak of andere brandstof, legt er een brandende kool op en nadat hij een roer door het zand tot aan de rookstof geleid heeft, begint hij op den buik liggend te rooken. Andere Zuid-Afrikaansche stammen hebben het veel verder gebracht, hun grappige pijpen van buffel-, antilopen- en andere hoornen, zijn bestemd tot het rooken van hennip of dacha, hebben geen spits uiteinde, maar worden met de breede opening van den hoorn aan den mond gezet, waardoor een groote inspanning der longen gevorderd wordt om den rook uit de in het roer gestoken koppen te halen.

Wat nu de andere Afrikaansche tabakspijpen betreft, zoo zijn de omstreeks 30 tot 40 cM. lange houten pijpen der Niam-Niam daarom merkwaardig, omdat aan een de menschelijke gestalte voorstellend roer, twee koppen zitten (nevensstaande afb., no. 13). Worden nu door de Afrikaansche houtsnijders over het algemeen menschen- en dierenfiguren tot voorbeeld genomen voor zeer fraaie tabakspijpen, zoo geven zij, die zich met de vorming van pijpen uit zwarte of roode aarde belasten, daaraan alle mogelijke denkbare vormen, waarom zich bij den Bakungo gewoonlijk een slang kronkelt. De sierlijkste pijpekoppen of liever kopjes, vindt men in Timbuktoe. Karakteristiek voor alle Afrikaansche pijpen, zwart, rood of geel, is de omstandigheid dat de ingewerkte versieringen met een witte massa worden ingewreven, waardoor zij als geschilderd schijnen.

Een ander kenteeken der Afrikaansche pijpen is het

Aarden pijp van de Koningin-Charlotte-Eilanden.

roer, dat zich in kortheid met het roer der Europeesche sigarenpijpjes kan meten. Maar evenals overal, zoo raken ook hier in het duistere werelddeel de uitersten elkander; zoo

hebben bijv. de Wanjoso kleine pijpekoppen aan zeer dunne, tot twee meter lange roeren, de langste der wereld. Nog moeten wij de uit een cocosnoot gevormde tabakspijp van den beneden-Congo vermelden en de pijp der Kassai, bestaande uit een langen houten hoorn met een bekervormigen pijpekop. De Marundscha's hebben pijpen, waarvan het bovenste gedeelte van het roer uit hout, het middelste uit ijzer en het onderste uit koper bestaat.

Een eigenaardige, omtrent 30 cM. hooge trompetpijp, waarvan het bovenste gedeelte met ijzerdraad omwonden wordt, is bij den Bakunjo aan het Niassameer gebruikelijk; van andere pijpen kan men gerust zeggen dat zij in Afrika in het wild groeien. Zij heeten gewoonlijk ‘koko’ en bestaan uit een buikige, uitgeholden pompoen, waarop men een pijpekop zet. Dezen pompoen vult men met water, den kop met tabak en zuigt nu, hetzij uit den nauwen hals van den pompoen of uit het daarin gestoken houten roer.

De afkeerwekkendste verschijning in de internationale pijpen-familie is ongetwijfeld de opiumpijp, welks vaderland ontegensprekelijk China is. Deze, men kan het gerust zeggen, afschuwelijke pijp beheerscht in een zeer zonderlingen vorm een groot deel van Azië en de eilanden van den Oost-Indischen Archipel. Onze afbeelding vertoont er eenige soorten van, benevens hun rookers op Sumatra en Java.

Wanneer wij nu onzen blik naar het vijfde werelddeel wenden, zoo blijkt het ons dat zijn oorspronkelijke inwoners het minst verslaafd waren aan de tabakspijp. Evenals de Indianen en Javanen kauwen zij betel (sirih) en rooken sigaretten. De waterpijp kennen zij in het geheel niet en met de ijverigste nasporingen in Australië en de daarbij behoorende eilanden zal men weinig meer vinden dan de houten lepelpijp met het roer van een vogelpoot der inboorlingen van Nieuw-Zeeland en de eveneens houten neuswarmer van de Papoeas uit de Rooneilanden en het rookwerktuig der bewoners van Nieuw-Guinea.

Dit laatste wordt ‘Banhan’ genoemd en is een meer dan een meter lang hol bamboesriet, met ingebrande versieringen, aan één eind open en evenals een fluit van een zijgat voorzien. Hierin steekt men een sigarette en vult dan door zuigen het roer aan het open gedeelte met rook, die vervolgens, nadat de sigarette verwijderd is, uit het zijgat wordt ingezogen - een omslachtige, misschien de omslachtigste manier van rooken der wereld.

Nog moeten wij hier als een merkwaardig feit vermelden, dat de Schah van Perzië zich beroemen kan, de kostbaarste tabakspijp der wereld te bezitten - een pijp die met de schoonste edelgesteenten versierd, op niet minder dan een millioen gulden geschat wordt. In Brussel woont echter iemand, die zijn verzameling pijpen zelfs voor dit prachtstuk niet zou willen geven, namelijk de bekende verzamelaar kapitein Crabbe. Deze bezit niet minder dan 5000 pijpen uit alle tijden, landen en uit elk denkbaar materiaal.

En hier zijn wij aan het einde gekomen van onze land- en volkenkundige studie. Een zorgvuldig onderzoek zou nog menige interessante bijzonderheid aan het licht kunnen brengen; maar dit staat vast dat de tabak als genotmiddel vóór de ontdekking van Amerika in de Oude Wereld niet bekend was en zich eerst in de 16e en 17e eeuw verspreidde. Op dezen veroveringstocht vergezelde de pijp overal de dorre tabaksbladeren.

In den laatsten tijd is het anders geworden; de tabakspijp schijnt op het toppunt van haar glorie te zijn gekomen en op haar plaats is als nieuw rookwerktuig het

sigarenpijpje verschenen. Maar deze voorliefde tot sigaren is voor het oogenblik nog slechts bij de Europeesch-Amerikaansche beschaafde wereld aanwezig, hoewel er zich onder hen nog talrijke pijpenliefhebbers bevinden.

De millioenen gele, roode, bruine en zwarte menschen aan gene zijde der bergen en oceanen huldigen nog altijd de beheerscheres der wereld: de Tabakspijp.

Indische Bourbons.

De Fransche reiziger Rousselet, die zich vooral verdienstelijk maakte door zijn studiën over Britsch-Indië, trof gedurende zijn verblijf aldaar, daar een aanzienlijke inlandsche familie aan, die van het Fransche koningsgeslacht der Bourbons beweerde af te stammen en te midden eener mohammedaansche bevolking gedurende drie eeuwen hun oorspronkelijken godsdienst (den katholieken) bewaard hebben. Wat Rousselet over de geschiedenis dezer familie vernam, is zoo interessant, dat het wel de moeite waard is, in wijderen kring bekend te worden.

In 1557 of 1559 verscheen aan het hof van den beroemden Groot Mogol Akbar te Delhi een jonkman, die zich prins Jean de Bourbon noemde en verklaarde tot de eerste familie van Frankrijk te behooren. Hij verhaalde, op een zeereis, die hij in gezelschap van zijn gouverneur maakte, door Turksche zeeroovers gevangen genomen en naar Egypte gevoerd te zijn. Dit was in 1541 gebeurd en hij was toen 15 jaar oud. De Egyptische vorst had hem zijn gunst en een plaats in zijn leger geschonken. Gedurende een veldtocht tegen Abyssinië werd hij opnieuw gevangen genomen en kreeg als christen in Abyssinië spoedig een belangrijke betrekking. Aangetrokken door de wonderen, die hij over het schitterende hof van den Groot Mogol hoorde verhalen, was hij op een schip ontvlucht en nu bereid, in den dienst van keizer Abkar te treden.

Den Mogol beviel het innemende voorkomen van het jonge mensch en hij ontdekte spoedig, dat hij zeer uitgebreide kundigheden bezat. Hij maakte hem onder den titel van een Mensubdar tot bevelhebber zijner artillerie.

Prins Jean de Bourbon stierf met eerbewijzingen en schatten overladen te Agra en liet uit zijn huwelijk met een Georgische slavin van het keizerlijk paleis twee zonen na. De oudste, Alexander de Bourbon, of

in het Indisch Secander Bourbonn genaamd, werd de gunsteling van keizer Jedanghir, die hem de erfelijke waardigheid verleende van gouverneur van het paleis der Begum en hem het belangrijke leengoed van Sigurh schonk.

De Indische Bourbons behielden hun hoogen rang aan het hof van Delhi tot in 1739, in welk jaar de Perzische Veroveraar Nadir Shah het noordelijke Indië onderwierp. De laatste gouverneur was Faradi Bourbon. Zijn zoon Salvador trok zich op zijn bezitting Sigurh terug, waar hij als souvereine vorst den titel van Nabob aannam.

Zijn opvolger Bhoba Bourbon werd in 1794 door den kapitein Jean Baptiste Fantôme, een Fransch Avonturier, onttroond, door een merkwaardige speling van het noodlot bijna op denzelfden tijd, dat zijn verwanten in Frankrijk ook van den troon werden gestooten. Korten tijd na het verlies van zijn vorstendom werd Bhoba Bourbon aan het hof van den Radjah vermoord en zijn zoon Shobar Bourbon vluchtte met zijn geheele familie naar het hof van den regeerenden vorst van Bhopal. De vizier Mohammed vertrouwde hem het bevel over de citadel toe en schonk hem, als erkenning zijner gewichtige diensten, aanzienlijke goederen als erfelijk leen.

In 1816 werd zijn opvolger Balthasar de Bourbon, Shakzahad Messiah, de christenvorst, eerste minister van het rijk Bhopal en twee jaren later, toen de Radjah plotseling stierf, regent van diens minderjarigen zoon. Hem had het kleine land een zeldzame vermeerdering van welvaart te danken. Van alle kanten door de Mahratten omsingeld, was Balthasar een der eersten, die zich bij de Engelschen aansloot.

Generaal Malcolm, die toen de krijgsverrichtingen in Malwa leidde, spreekt in zijn uitstekend werk over Centraal Indië met den hoogsten lof, over de degelijkheid en geestesgaven van Balthasar de Bourbon. Deze stierf in 1830 en liet zijn rechten en titel na aan zijn weduwe Elisabeth de Bourbon, genaamd Doulan Sirca, en zijn neef Bonaventura de Bourbon of Merban Messiah.

Toen Rousselet aan het hof van Bhopal vertoefde, was Elisabeth de Bourbon een hoogbejaarde vrouw, het hoofd der familie en werd door allen als vorstin geëerd. De nakomelingen van Jean de Bourbon vormden toen een klas van ongeveer 400 personen en voerden allen den naam Frantcis, een verbastering van Français, Franschman. De kleine gemeente had een eigen kerk, waarin een katholieke missionaris den dienst verrichtte. Rousselet beschrijft Elisabeth de Bourbon als een waardige oude dame, wier lichtbruin gekleurd gelaat vol uitdrukking duidelijk het Europeesche type verried. Zij toonde hem een oud wapen, dat nog van Jean de Bourbon afkomstig was en, hoewel slecht geschilderd, de lelies der koninklijke Bourbons vertoonde.

De Fransche reiziger hield het er voor, dat Jean de Bourbon een natuurlijke zoon was van den beroemden Connétable de Bourbon, die in dien tijd leefde. In elk geval was hij een man van buitengewone talenten, anders had hij aan het hof van den grooten Abkar, dat toen het schitterendste en meest ontwikkelde der wereld was, niet tot zulk een hoogen rang kunnen stijgen.

Huiselijke twist.
Met gravure.

‘Zal ik Valérie's ontbijt naar haar kamer zenden, Rex, of is zij van plan van morgen beneden te komen?’

‘Ja, zij zal dadelijk hier zijn, Kate; zij heeft een nieuwe japon of iets van dien aard gekregen en zij is verrukt over zichzelf en over iedereen.’

De heer Hamblin nam een stapel brieven naast zijn bord op en begon den inhoud te doorloopen; een in fijn vrouwelijk schrift trof zijn oog; een uitroep van ergernis ontsnapte hem toen hij de enveloppe opensneed; zijn zuster was echter te druk bezig met het klaarzetten van het ontbijt om het op te merken.

‘Was het geanimeerd op het bal?’ vroeg zij, ‘en heeft Valérie zich geamuseerd?’

‘O! ik denk het wel!’ antwoordde hij zonder op te zien, ‘het was er schrikkelijk vol en de lucht was bepaald verstikkend door den geur van de bloemen en de warmte van de lichten, dus geloof ik wel dat Valérie zich amuseerde.’

‘Natuurlijk deed zij het,’ zeide een stem bij de deur en Rex legde haastig zijn brief neer, terwijl juffrouw Hamblin vol verwachting opkeek.

Valérie kwam langzaam naar voren, niets verloren willende laten gaan van het effect van haar elegant costuum op de familievergadering.

‘Hoe lief,’ riep juffrouw Hamblin vol echte geestdrift, toen haar schoonzuster haar naderde.

Groot, donker, de golvende haren fantastisch tot een kroon gestoken boven op haar hoofd met een zilveren pijl er tusschen en een menigte krulletjes naar alle richtingen ontsnappend, het fijn mousselinen kleed in bestudeerden eleganten eenvoud om haar leden sluitend, geleek zij op een fijne pastelteekening, zóó uit haar lijst gestapt.

‘Is het niet verrukkelijk?’ vroeg zij lachend, op een stoel naast de tafel neervallend. ‘Houd je er niet van, Rex?’ vroeg zij, koket haar man aanziende; en toen, zonder zijn antwoord af te wachten, richtte zij zich tot juffrouw Hamblin. ‘Je had met ons mee moeten gaan, Kate! 't Was heerlijk! Ik had niet gedacht dat gij Engelschen zooveel aardige dingen kondet zeggen als ik gisteravond hoorde.’

Juffrouw Hamblin lachte.

‘Ik geloof niet dat zij mijn ooren zouden bereikt hebben, als ik er geweest was.’

Valérie zag onwillekeurig haar schoonzuster aan en kon slechts met moeite een glimlach onderdrukken bij de gedachte, dat deze half bejaarde ooren de ontvangers hadden kunnen zijn van zulke complimenten als die de hare gisteravond vervulden.

Zou iemand ooit Kate van liefde gesproken hebben? vroeg zij zichzelf nieuwsgierig af. Kate kon nooit mooi

geweest zijn zelfs toen zij jong was, zoo lang geleden. Rex was ook niet mooi en hij was vijftien jaar jonger dan zijn zuster, maar hij had iets gedistingueerds over zich dat haar reeds bekoorde op den eersten avond dat zij hem zag op het Engelsche ambassadebal in Rome.

't Was heel gauw in zijn werk gegaan en juist zes weken na die eerste ontmoeting was Signorina Valérie del Lucia eenvoudig mevrouw Hamblin geworden. Valérie's gedachten hadden de gewoonte bij sprongen voort te gaan en terwijl juffrouw Hamblin haar koffie inschonk, dacht zij met eenig welgevallen er aan dat er toch wel voorrechten waren in het huwelijksleven, wanneer het elegante morgenjaponnen als deze met zich bracht, en tooverachtige costumes van Worth, in plaats van de eene japon per seizoen, waaraan een handige meid niet altijd een aanzien van nieuwheid kon geven; daarbij natuurlijk Rex, die heel aardig was en -

Op dit punt harer gedachten gekomen merkte zij dat het kopje koffie haar was overgereikt en dadelijk begon zij over het ontbijt en over de partij van gisteren met evenveel vuur te praten.

‘Weet je wel, Rex,’ zeide zij, ‘dat je mij gisteravond zoo naar huis hebt gehaast, dat ik geen tijd had Guido goedennacht te zeggen?’

‘Was je broer er ook?’ vroeg juffrouw Hamblin.

‘Ja, hij was de ziel en het leven der heele partij als gewoonlijk! Je moet weten, Kate, toen wij kinderen waren was ik gewoon te zeggen dat ik hem zou trouwen als wij groot waren, omdat hij mooier en knapper was dan alle mannen, die ik ken, de beste Guido! Wat een flinke man is hij! Er zijn er niet veel zoo!’

De heer Hamblin rukte ongeduldig aan zijn stoel.

‘Ik begrijp maar niet, Rex, dat je niet kunt opschieten met Guido; hij is toch zoo gemakkelijk te voldoen, die beste jongen, maar 't schijnt dat je tweeën...’

Juffrouw Hamblin viel snel in het gesprek.

‘Wie anders waren er bij Lady Meredith, Valérie?’

‘O je zult de heele lijst in de courant zien! Maar zooals altijd, de eenige persoon, die ik wilde zien, was er niet.’

‘En wie was dat?’

‘Mevrouw Lascelles.’

Rex en zijn zuster keken elkander aan.

‘Mevrouw Lascelles?’

‘Ja, Guido stelde haar laatst in het Park aan mij voor. Zij is bepaald allerliefst en een groote vriendin van hem.’

Juffrouw Hamblin rinkelde zenuwachtig met de kopjes en Hamblin wierp zijn servet zoo ongeduldig weg, dat het een paar van zijn geopende brieven op den grond wierp; een enveloppe viel voor Valérie's voeten, zij bukte en raapte die op.

‘Rex, van wie is dat?’ vroeg zij nieuwsgierig, het fijne damesschrift beziende.

Hamblin fronste zijn wenkbrauwen.

‘'t Is een brief over zaken,’ zeide hij kortaf.

‘O,’ en Valérie was op het punt hem neer te leggen, oen haar oog het vergulde monogram S.L. opmerkte. ‘Ik wist niet dat menschen van zaken op zulk papier schreven, dat doen zij niet in Italië,’ voegde zij er haastig bij, en toen zich wendend tot Kate, altijd nog met de enveloppe in de hand: ‘Guido bracht mij toch een boodschap van mevrouw Lascelles; zij wil mij hebben om mee te doen in een paar

tableaux-vivants, die zij den 12en van de volgende maand laat opvoeren. Ik mag mijn eigen personen kiezen en doen wat ik wil. Is dat niet heerlijk?'

'Wat heb je geantwoord?'

'Beste Kate, dat ik 't dolgraag deed!'

Rex keek op.

'Ik hoop niet, dat je dat meent, liefje!'

'Waarom?'

'Omdat ik je onmogelijk kan toestaan iets van dien aard te doen.'

Valérie staarde hem verbaasd aan.

'Maar ik zeg je, dat ik reeds aangenomen heb; 't idée trekt mij aan en ik ben niet van plan het op te geven,' voegde Valérie er beslist bij.

'Lieve kind! Laat mij dat voor je beslissen. Je kunt onmogelijk deelnemen aan die tableaux van mevrouw Lascelles.'

'En waarom niet?' vroeg Valérie driftig, verbitterd door de ongewone tegenspraak.

'Omdat mevrouw Lascelles geen vrouw is, die ik gaarne in je gezelschap zie.'

Valérie bloosde hevig.

'Zij is de vriendin van mijn broer.'

'Juist,' hernam Rex op een toon, waaruit heel veel sprak.

'Rex! hoe kun je zulke dingen insinueeren? Guido zou niet willen dat ik in kennis kwam met iemand, die niet net was. Hij vroeg mij zoo dringend de vriendin te worden van mevrouw Lascelles en ik wil alles doen om hem tevreden te stellen.'

'Lieve Valérie,' begon Rex maar zij viel hem haastig in de rede.

'Je bent jaloersch op Guido, jaloersch omdat hij er zooveel beter uitziet en zooveel aardiger is dan gij! Ik heb 't al gemerkt sedert hij in Londen is. Ik wil niet hebben dat men mijn broer beleedigt en zijn vrienden, en ik zal van middag mevrouw Lascelles een visite maken.'

'Je zult dat niet doen, Valérie,' sprak Rex op een toon, die nieuw was voor zijn vrouw. 'Die vrouw is het praatje van de stad en ik wil niet hebben dat je met haar samen genoemd wordt. De naam van Stella Lascelles is in ieders mond.'

'Stella Lascelles! S - L!' riep Valérie uit, wier oogen naar de enveloppe dwaalden, 'en haar brieven zijn in ieders zak, denk ik. Nu begrijp ik waarom je niet wilt dat ik haar ontmoet.'

'Valérie!' riep Kate waarschuwend.

'Laat mij begaan, Kate!' zeide zij ongeduldig, haar gelaat doodsbleek, haar oogen gloeiend. 'Denk je dat ik zoo'n kind ben om niet te begrijpen wat hier gaande is?'

'Je spreekt zulken dwazen onzin dat het de moeite

niet waard is je tegen te spreken.' zeide Rex, van tafel opstaande en een courant openvouwend.

'Onzin! Laat mij dan den brief zien, die in de enveloppe stak.'

'Ik zal zoo iets niet doen.'

'Natuurlijk niet. Ik begrijp je wel. Een brief over z a k e n ! '

'Als je gelooft - -'

'Wil je mij zeggen dat hij niet van mevrouw Lascelles is?'

'Ik wil je niets zeggen,' zeide hij en ging naar de deur.

'Zooals het je belieft.'

Kate zag hen even aan - h i j staande bij de open deur der kleine serre, die in de eetkamer uitkwam, een blik van verdriet en zorg op het gelaat, z i j haar stoel van tafel geschoven, haar heele houding boos en wantrouwend; juffrouw Hamblin ried als bij instinct dat zij den sleutel van het heele tooneel bezat, dien haar broeder voor zijn vrouw trachtte te verbergen. Wat moest zij doen?

Kate Hamblin was te lang moeder, zuster en vriendin geweest van haar eenigen broeder om hem niet door en door te kennen. Zij hield te veel van hem, dan dat zij eenige jaloezie zou gekoesterd hebben tegen de vrouw, die hij zich koos; en dank haar tact, had het *ménage à trois* altijd op geoliede wielen geloopen. Maar Kate had geen zes maanden in het gezelschap harer zuster doorgebracht zonder eenig inzicht in haar karakter te krijgen. Zij wist dat Valérie meer van haar man hield dan zijzelf wel wist, maar dat zij een karakter had, dat niet gemakkelijk vergaf, en zij voelde dat, zoo deze grief in haar geest wortel schoot, het de droevigste gevolgen voor de toekomst kon hebben. Na een seconde aarzelens volgde juffrouw Hamblin haar broeder in de serre.

Toen zij na een paar minuten terugkeerde, zat Valérie

HUISELIJKE TWIST. (Zie blz. 343.)
'Valérielief!' zeide zij, 'wil je naar mij luisteren?'

nog steeds in dezelfde houding; alleen stond haar gezicht wat strakker en haar lippen waren vaster gesloten.

‘Valérielief!’ zeide zij, een hand op haar schouder leggend, ‘wil je naar mij luisteren?’

‘Neem mij niet kwalijk, Kate!’ zeide Valérie, ‘je bent heel vriendelijk, maar dit is een zaak tusschen Rex en mij, en niemand anders heeft er iets mee te maken.’

‘O ja, zeker wel! En ik zal je zeggen waarom. Kom zusjelief, ik ben zoo'n oude vrouw naast je, dat je naar mij moet luisteren. Ik had gewild dat Rex het je lang te voren had gezegd, maar hij was bang je verdriet aan te doen en - -’

‘Ja, ik weet het wel; wij behoeven ons niet te bekommeren over het verleden van onze mannen, maar te denken, Kate, dat wij nog geen jaar getrouwd zijn en dat zij hem schrijft.’

Daar was een trilling in haar stem, die Kate trof.

‘Mevrouw Lascelles? O, maar zij heeft weinig in deze zaak te maken.’

De tranen, opkomend in Valérie's oogen, droogden plotseling op en zij lachte, een leelijk lachje.

‘Natuurlijk niet! Daarom wou Rex mij den brief niet laten lezen.’

‘Wil je hem gaarne zien?’ vroeg juffrouw Hamblin, bedaard haar het geparfumeerde papier toereikend.

Valérie stak begeerig haar hand uit.

‘Laat me je eerst wat vertellen,’ smeekte Kate, maar het vrouwtje had den brief reeds aangevat en las hem haastig door.

‘Waarde heer Hamblin,

Ik moet u over een zeer kiesche zaak raadplegen. Uw schoonbroeder is in den laatsten tijd een trouw bezoeker van mijn huis geweest; wij houden van een partijtje baccarat, en hij doet dikwijls met ons mee; gisteravond was hij zoo ongelukkig 800 pd. st. aan mij te verliezen, van morgen zond hij mij een chèque voor het bedrag.

Hij heeft dergelijke zaakjes dikwijls op deze wijze met mij geregeld, zoodat uwe handteekening mij heel goed bekend is, en ik ben nu een beetje ongerust over die op de chèque in quaestie, die mij voorkomt erg van de andere te verschillen - wil u eens even aankomen zoo spoedig als u kan?

Uw dienstwillige

Stella Lascelles.’

Valérie las den brief tweemaal over en zag toen haar schoonzuster verward aan.

‘Ik begrijp niet, wat het beteekent!’

‘Arm kind! het beteekent een heel ernstig geval.’

‘Maar wat heeft Guido er mee te maken?’

‘Guido is onder verkeerde vrienden in Londen geraakt; hij kent te veel vrouwen als mevrouw Lascelles; hij heeft groote sommen met kaartspelen verloren, sedert hij hier is.’

‘Maar hoe kan dat? Guido is arm.’

‘Ja, maar Rex is rijk; hij heeft hem geholpen. Je ziet wat die vrouw zegt; mijn broeder heeft de eene schuld na de andere voor Guido betaald, totdat hij einlijk laatst zei, dat hij ze niet meer wilde betalen.’

‘Maar die chèque van 800 pd. st. dan?’

‘Die chèque was niet door Rex geteekend; Guido heeft getracht zijn handteekening na te maken...’

‘Kate,’ riep Valérie uit, eindelijk begrijpend en overeindspringend, ‘heeft Guido dat gedaan! O hoe schrikkelijk! Wat zal hem gebeuren?’

‘Niets! Je gelooft toch niet dat Rex zou willen dat iets gebeurde met iemand, die je zoo na is? Valérie, begrijp je nu dat mijn broer je liefheeft?’

Maar Valérie had de kamer reeds verlaten; zij vloog naar de serre en wierp zich in de armen van haar man. Kate deed zachtjes de deuren toe.

Het ordelijk kransje van Kien.

Ik kan u niet zeggen waar 't stedeke ligt -
Het is op geen atlas te zien -
Zijn naam werd bekend door een krantenbericht
‘Men meldt ons het volgende uit Kien:’

Daar kwamen de heeren zeer laat uit de soos
En konden niet tellen tot tien.
Dat avondgeplak maakte vreeselijk boos
De vrouwen van orde te Kien.

Zij vormden een kransjen en sloegen er raad:
‘Wij zullen Jandopjes eens zien
Waarom er voor mannen geen orde bestaat,
En wie er hier baas is in Kien!’

Zij schreven eerbiedig den Burgervaêr aan:
‘De soos worde op klokslag van tien
Bij stedelijk voorschrift gesloten voortaan,
Dit vordert het kransje van Kien!’

Vooral is een Hoofd der Gemeente galant,
Dit kon men in casu weer zien:
Het dames-rekest wees hij niet van de hand.
(Zijn vrouw leidde 't kransje van Kien.)

Toen gingen de mannen ‘gehoord het besluit’
Naar huis toe op klokslag van tien;
Toen juichten hun vrouwen: ‘Het plakken heeft uit!
Nu heerscht er weer orde te Kien!’

Daarop gaf het kransjen een feest - 't spreekt van zelf -
De pret was er niet te overzien;
Men dacht aan geen tijd, en... de klok bromde al elf...
Wee, ordelijk kransje van Kien!

B. VAN MEURS.

K.

Het rijtuig der toekomst.
Met twee afbeeldingen.

In den laatsten tijd heeft het vraagstuk der zelfwerwerkende rijtuigen vele hoofden beziggehouden. In Parijs heeft het blad ‘Petit Journal’ in Juli '94 een wedstrijd uitgeschreven voor het vlugste en meest practische rijtuig zonder paarden. De eerste prijs zou worden gegeven aan het rijtuig dat zonder gevaar gemakkelijk te besturen

was door de reizigers en niet te veel kostte. De weg tusschen Parijs en Rouaan moest door de mededingers worden afgelegd.

Wij geven hier de afbeeldingen van twee der bekroonde voertuigen; het eerste dat den hoofdprijs won, 2500 francs, kwam in minder dan elf uur te Rouaan aan; het wordt door een petroleum-motor in beweging gebracht; deze heeft twee cylinders en is voor in

het rijtuig geplaatst, de as van den motor is evenwijdig met die van het rijtuig, maakt 700 wentelingen in de minuut en brengt de achterwielen in beweging; door een flinken rem wordt het rijtuig bestuurd; het weegt 700 kilogram met twee plaatsen, maar dit gewicht kan tot 800 stijgen als het vier plaatsen bevat. De brandstof daarvoor gebruikt is een extract van petroleum, gazoline genaamd; men heeft omstreeks 1 kan voor 10 kilometer noodig.

Onze tweede gravure stelt een wagen voor, die door stoom bewogen wordt en slechts den aanmoedigingsprijs ontving. Het voertuig kan zeven reizigers en den stoker bevatten, het heeft den vorm van een break met een tent, waarvan gordijnen afhangen, die men door glazen kan vervangen, hetgeen er een omnibus van maakt. Bovenop is een imperiaal, geschikt tot het opnemen van bagage. Het weegt 1680 kilogram en is 1,75 M. breed en 3.9 M. lang. Het waterverbruik is 6 tot 8 liter in de vlakte en 8 tot 10 liter in bergstreken; het kolenverbruik bedraagt 1,5 kilogram in de vlakte en 2,5 kilogram in het gebergte. Een klein ongeval heeft dit voertuig belet zijne bestemming te bereiken; hoewel niet beantwoordend aan de vereischten van den wedstrijd, verdiende het toch aanmoediging en kon als bruikbaar worden beschouwd.

De uitslag van den wedstrijd heeft echter voldoende aangetoond, dat de stoommachine verre staat beneden die door gazoline in beweging gebracht; deze levert minder gevaar voor ongelukken op, is gemakkelijk te besturen en kost niet te veel onderweg. Zonder nog het ideaal van tourist of koopman te verwezenlijken, heeft het gazoline-rijtuig nu toch zijn practisch nut bewezen; langzamerhand zal de inrichting vereenvoudigd worden en zullen allerlei verbeteringen het eens maken tot het zoo vurig begeerde ‘rijtuig der toekomst.’

Perry-city.
Naar het Fransch van C. de Varigny.

In drie uur tijds een stad te stichten; haar in drie dagen op te bouwen; in een wildernis, ontbloot van water en plantengroei, een bevolking van 200.000 zielen uit te storten, die op een gegeven teeken, vol koortsachtig ongeduld, aanvalt op een dorre streek gronds, waarvan zij zich, met de bedreiging op de lippen en de revolver in de vuist, de verdroogde gedeelten betwist, dit schijnt in de Vereenigde Staten een heel eenvoudige en natuurlijke zaak te zijn. De nieuwsgierigen, die door dit schouwspel werden aangetrokken, hadden groote moeite, niet door de voertuigen en cowboys verpletterd te worden; en wat hun wel niet het minst verwonderd zal hebben, is wel geweest dat, in den tijd van drie uur, een stad van tenten uit den grond verrees, straten, pleinen en open ruimten afteekenende, en dat hun door de krantenjongens, die hun handen vol werk hadden, het eerste nummer van de Perry Daily Times werd aangeboden, dienzelfden avond samengesteld, gedrukt en rondgevent, terwijl van het concurreerende blad, de Cherokee Sentinel, zes duizend exemplaren werden verkocht vóór de nacht inviel.

Dit gebeurde den 15den September van het vorige jaar in den staat Kansas op de ‘Cherokee Strip’ of het Vrijgebied der Cherokee's. Men verstaat onder den naam Vrijgebied of ‘Strips’ uitgestrekte, zorgvuldig bewaakte gronden, waar men de Indianen opsluit; verre eilanden, waar de stijgende golf der emigratie naar het Westen

tegen aan slaat. De rondzwervende Indiaan sterft er uit, de een zittend leven leidende blanke zal er leven en voorspoedig zijn. Onder zijn pressie wijkt de afscheiding. Den 22sten April 1889 te twaalf uur opende de ‘Springer Bill’ aan de Amerikaansche Settlers het Oklatoma of ‘Schoone land’, vrijgebied der Cheyanne Indianen. Den 16den September 1893 was het de beurt van het vrijgebied der Cherokee's, breed 100 Kilometer bij een lengte van 250.

Reeds weken lang kampeerden er kolonisten rondom de prooi, die tot voldoening hunner begeerte bestemd was. Voorzeker, aan grond ontbrak het hun niet: er waren drie millioen hectaren goede grond, maar er was meer en beter te doen dan boerderijen te verdeelen; er was een stad in te nemen, een fortuin te veroveren. Die stad bestond wel is waar niet, maar de ligging er van was bepaald, de stukken terrein afgebakend, en de landverhuizer, zoo dicht mogelijk bij de grens gekampeerd, kon morgen reeds de gelukkige bezitter zijn van een gedeelte, dat hem voor altijd rijk zou maken. Des avonds vertelde men elkander de geschiedenissen, onwaarschijnlijk maar waar, van een Giles Williams, makelaar te New-York, eigenaar van een terrein te Chicago, vóór 30 jaar op 3000 francs geschat en nu op meer dan 90 millioen; of van een zekeren mijnwerker, die, onwetend, in een oogenblik van dronkenschap, op een puklieke verkooping tegen den prijs van 250 francs eigenaar was geworden van een bouwterrein te San-Francisco, waarvoor men hem drie jaar later, toen de ellende hem op het armoedige hospitaal-leger geworpen had, 200.000 francs contant kwam aanbieden. Een dergelijke kans konden eenige van die duizenden pioniers loopen, en indien deze mislukte, dan nog altijd die, van eigenaar eener boerderij te worden. Naarmate dan ook de dag en het uur naderde, waarop het vrijgebied geopend zou worden, groeide de menigte aan, die zich zoo dicht mogelijk bij Perry-City samentrok. Daar hoopten zich de Prairie-Schooners opeen, de monumentale voertuigen van de Far-West, feitelijk rondtrekkende forten, vol schietgaten, in staat om een belegering der Indianen te doorstaan, voortgetrokken door tien paar ossen, en in hun breede zijden de levensmiddelen, kleederen, wapenen en voorraad bevattende voor de reis van zes maanden eener talrijke familie, dwars door vlakten, wouden en wildernissen. Is men op de bestemming aangekomen, dan wordt, nadat de plaats, waar men zich wil vestigen, gekozen is, de Prairie-Schooner gesloopt; van de planken en eiken delen stelt men een huis te zamen; men spant de ossen uit en gebruikt ze voor de ploeg; men haalt de zaden, gereedschappen en

levensmiddelen te voorschijn, en men ontgint den grond, die in het voorjaar zich met den oogst zal overdekken.

Naast de Schooners alle mogelijke soorten van voertuigen: voorraad-wagens en afgedankte diligences, lichte

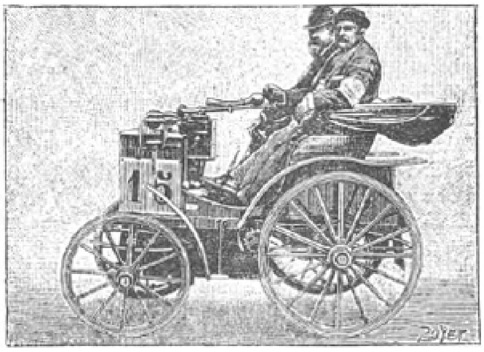

HET RIJTUIG DER TOEKOMST: Petroleumrijtuig. 1e prijs.

buggies en hooiwagens; vervolgens paarden zonder tal, met den voet aan paaltjes gekluisterd, beter gevoed dan hun meesters, die hen sparen voor den grooten dag, en die zichzelven het water ontzeggen, om het hun te geven: want het water is schaarsch, de warmte verschrikkelijk, en de wind verheft van den uitgedroogden en drukbeganen grond wolken van stof, die den horizon verduisteren, en alles, tot zelfs de zonnebloem, het zinnebeeld van den staat Kansas, met een eentonige, grijze tint overdekken. De droogte van dezen zomer is zoo groot, dat het water in Arkansas-City geheel en al ontbreekt. De rivier is er opgedroogd en de stad is, in geval van brand, aan de genade der vlammen overgeleverd. Op den weg, die haar met Cherokee Strip verbindt, in het kamp der kolonisten, verkoopt men dan ook het water en welk water! tegen 5 francs het vaatje en 1 franc den emmer.

Op den morgen van den 16den is iedereen klaar; om twaalf uur wordt het teeken door de artilleriestukken gegeven. Op hun vlugste mustangs gezeten, en tot de tanden gewapend, springen de cow-boys de afsluiting over, en spoeden zich in de grootst mogelijke haast naar Perry-City, de toomelooze vaart hunner dieren nog met de keelklanken yip-yip versnellende. Om hun voorsprong te behouden, nemen degenen, die aan den spits rijden, een Indiaansche list te baat. Voorover gebogen op hun zadel, schieten ze hun karabijnen in de hooge, verdroogde grassen af, die vuur vatten en waarvan de dichte rook hen aan den blik onttrekt, door de oogen dergenen, die hen volgen, te verblinden. Bijna hebben ze reeds het doel bereikt, maar vóór hen loopt nog een vrouw, zoo hard ze kan, met een kind in haar armen en bijna ademloos. Hoe is het mogelijk, dat zij hun vóór is? Later hoorde men het. Vast besloten, alles te wagen om aan de ellende te ontkomen, had ze den trein genomen naar Wharton, dat eenige kilometers aan gene zijde van het vrijgebied gelegen is. Onderweg deelde ze haar reisgenooten mede, dat ze van plan was uit den in vollen gang zijnden trein te springen, op het punt, dat het dichtst bij Perry-City gelegen was. Te vergeefs zocht men haar er van af te brengen, ze hield vol; en dit ziende kwamen haar metgezellen haar te hulp. Twee krachtige inwoners van Texas lieten haar en haar kind uit het portier neer en dank zij hunne hulp, kwam ze veilig op haar voeten terecht, bedwelmd maar zonder eenig letsel. De Amerikanen hebben eerbied voor de vrouw en ontzag voor stoutmoedigheid. De cow-boy, die haar het eerst inhaalde, ontmoette den blik dezer uitgeputte moeder; en, zonder stil te houden, voorover gebogen op zijn zadel,

ontnam hij haar het kind en wist het neer te zetten op een der meest gezochte hoekgedeelten, waar de moeder het later vond. Het had alzoo aan de voorwaarde van eerste inbezitneming voldaan, die door de wet geëischt wordt. Dienzelfden avond bood men haar 10.000 francs voor dit terrein. De cow-boys wilden er niets van weten. Het stuk grond was van de kleine Bosie, en eens zou het zijn 100.000 francs waard zijn; de moeder heeft het gehouden.

Achter de cow-boys schiet de voorhoede der kolonisten uit de brandende prairie: familievaders met hun zoons, die van hunne paarden een buitengewone inspanning vorderen en zich van het paard werpen op het eerste het beste ledige stuk grond, dat zich voordoet. Het is onmogelijk een keus te doen, de tijd ontbreekt, de menigte volgt, en men is maar al te blij op een oningenomen gedeelte aan te komen; maar het te nemen is nog niet alles, men moet het verdedigen tegen de na hen komenden en goed de wacht houden tot aan de komst van den wagen, die de vrouw en de dochters aanbrengt, met de palen en koorden, die voor de afsluiting moeten dienen, de tent, waaronder men slapen zal, en de levensmiddelen, zonder welke men gedwongen zou zijn het veld weer te ontruimen. Om één uur is alles ingenomen, er is geen enkel ledig stuk meer; om drie uur staan de palen reeds, en zijn de koorden gespannen. In het midden van de omheining wordt de tent opgesteld, de paarden en wapenen worden onder het bereik van de hand gehouden en de wagen vormt de afsluiting. Men pakt

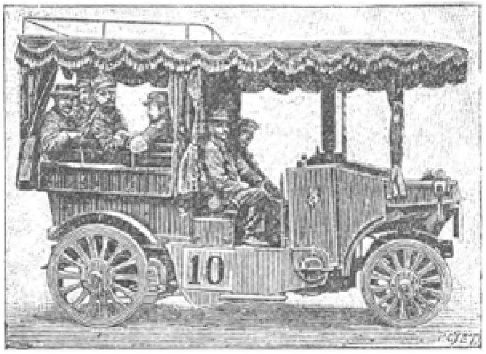

HET RIJTUIG DER TOEKOMST: Stoomrijtuig. Aanmoedigingsprijs.

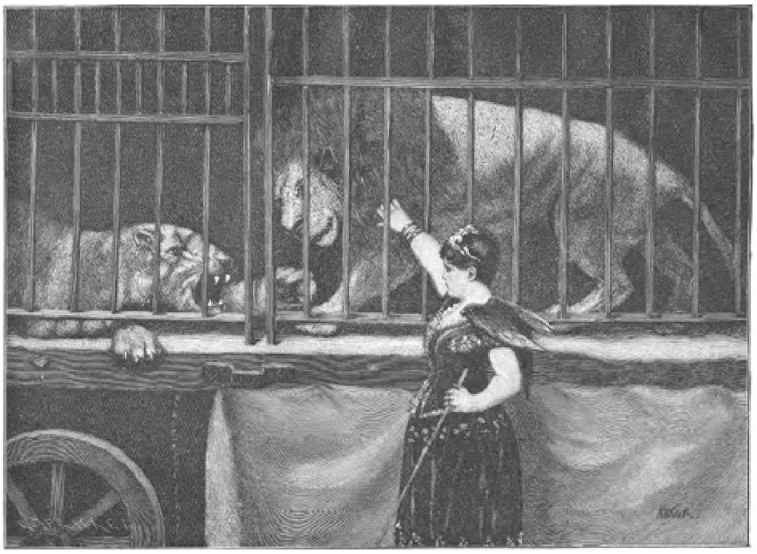

DE LEEUWENTEMSTER. Naar A. Waitz. (Zie blz. 351.)

uit, en richt zich met koortsachtige haast in, vol vreugde, nu eindelijk in een stad grondeigenaar te zijn; deze vreugde wordt echter wel een weinig verstoord door de revolverschoten, die dicht in de buurt in hevige standjes gewisseld worden, welke geen politie onderdrukt.

Nauwelijks zijn er eenige uren verloopen, of ziedaar! op het eerste houten huis, met den grootst mogelijken spoed opgericht, verkondigt een reusachtig opschrift de opening van de 'Bank van Perry-City', werkende met een kapitaal van 250.000 francs, directeur T.K. Robinson, en kassier T.W. Tarron. De loketten zijn open, en de kolonisten stroomen toe, om hun geld te deponeeren. In dezelfde straat is reeds de drukkerij van de 'Daily Times' in werking; die van de Cherokee Sentinel is haar nog 40 minuten voor, en men betwist elkander de nog vochtige bladen. Er zijn reeds een menigte herbergen: men heeft namelijk onder tenten tafels geplaatst, en op de pooten leest men: thee, koffie, bier, sandwiches en koude lunch, evenals de prijzen der levensmiddelen. Bizonder hoog zijn ze niet; in den goeden tijd van San-Francisco heeft men heel wat anders gezien, en niemand vindt het dan ook te veel, als men voor een kop thee 2.50 francs moet betalen.

De nacht valt in, en deze herbergen vullen zich; niet zooals men denken kon, met een luidruchtige menigte, gereed tot iedere buitensporigheid bij afwezigheid van alle beteugeling, ofschoon de dronkaards en twistzoekers niet ontbreken; maar men heeft wel wat beters te doen dan te drinken, te spelen en pret te maken. Er zijn menschen van allerlei slag onder die menigte, maar de persoonlijke kenmerken worden overheerscht door eenen algemeenen hartstocht, de zucht tot speculeeren, den dorst naar winst. Allen willen nuchter blijven, niemand zich blootgeven aan de sharpers, harpijen, die op een oogenblik van dronkenschap loeren, om hun slachtoffer uit te schudden. Men voelt zich eigenaar en wil verstandig blijven. Men verkoopt, men koopt, men verwisselt van gedeelten, men voorspelt Perry-City een schitterende toekomst, men spreekt elkaar moed in, en eindelijk gaat men uit elkaar, niet om te slapen, niemand denkt er aan, maar om zijn vestiging te bespoedigen, zich op zijn stuk grond in te richten en te versterken, en er werkelijk en zichtbaar bezit van te nemen.

Welk een verandering dan ook den volgenden morgen met het aanbreken van den dag! Gisteren avond telde de stad nog slechts één houten huis, nu staan er reeds twintig. Mannen, vrouwen en kinderen hebben de Prairie-Schooners ontdaan van de genummerde planken, hebben ze opgesteld en in elkaar gezet op den netjes gelijk gemaakten grond, en hebben hun meubels ontpakt. Daarenboven zijn de koorden, die de grenzen aangaven, vervangen door houten schuttingen. Langs de straten is de afbakening regelmatig, de plaats voor het trottoir aangegeven, en de voorgevel der huizen, zelfs al zijn ze nog niet klaar, draagt in groote letters den naam van den eigenaar. Het is dan ook van veel belang, de teekenen van inbezitneming, van werkelijke bewoning te vermeerderen en daarvoor doet men in één nacht het werk van een week.

Den eersten dag: een bank, twee drukkerijen en een dozijn logement-restauraties. Al zou het ook in ieder ander land, wat de herbergen betreft, zoo gegaan zijn, men zou dit niet kunnen zeggen van de opening van een bank en de vestiging van twee dagbladen in een plaats, gisteren nog zonder inwoners. Inderdaad, zoo zij het allereerst verschijnen, dan geschiedt dit, omdat zij beantwoorden aan de eerste behoeften van den Amerikaan, en voor hem de kenmerkende teekenen der beschaving zijn. Daarna

komen achtereenvolgens de anderen, en de opmerker, die ze naar hun verschijnen opteekent, kan uit die gegevens den algemeenen regel afleiden, op voorwaarde dat hij rekening houdt met de bizondere omstandigheden, aan die plaats verbonden.

Naar de uithangborden te oordeelen, zijn alle beroepen er vertegenwoordigd. Van geen enkel zijn er te veel, behalve van dat der makelaars in gronden, waarvan er steeds meer bijkomen. Hun beroep vereischt volstrekt geen kapitaal, het is in ieders bereik en dikwijls zeer winstgevend. Toch zal uit den aard der zaak slechts een klein getal kunnen slagen; de anderen geven het op en zoeken iets beters. De advocaten zijn talrijk; talrijk zijn ook de geschillen en het is hier voor hen dan ook een ware goudmijn. Ook de dokters en chirurgen ontbreken niet, voorzien van min of meer authentieke diploma's, en daar er menigmaal ongelukken gebeuren, zijn ze zelden werkeloos. Men ziet er dan ook bij den ingang van hun tent zitten, om dadelijk bij de hand te zijn en hulp te verleenen bij een dier tallooze twisten, waarin de revolvers een rol spelen en, in de zoo geoefende handen, zelden hun doel missen.

Dan de timmerlieden; iedereen is het een weinig in Amerika, maar goede werklieden worden nog met 50 francs per uur betaald. De landmeters; zij zijn steeds aan het werk en zeer gezocht. Twee bierbrouwerijen worden opgericht, maar het water ontbreekt en men boort putten. Ziehier nog kruidenierswinkels, kleedermagazijnen, winkels van wapenen en werktuigen, alles koopwaren, sedert weken op de grens van het vrijgebied opgehoopt, en die men in aller ijl aanvoert en uitpakt op het verworven stuk grond. Ziehier eindelijk het postkantoor, geopend en op orde en reeds geregeld in werking.

In één nacht zijn elf hotels verrezen; en hoe schamel ze ook zijn ingericht, men betwist er elkander de bedden. Morgen zullen er vijf en twintig zijn en toch zullen allen goede zaken doen. Ziehier de houtwerven: gedurende den nacht heeft men de wagens aangevoerd en leeg gemaakt; men heeft er de planken, eiken delen en leggers, de palen en latten uitgeladen; de klanten stroomen toe, de verkooper weet bijna niet naar wien te luisteren; zijn voorraad vermindert, maar zijn prijzen stijgen en zijn prijzen zijn *booming prices*. De *boom* is aan de orde van den dag. Men geeft met dit woord, ontleend aan het Amerikaansche argot, iedere onweerstaanbare neiging tot stijgen aan, door een toevallige oorzaak of door den uitslag eener

gewaagde speculatie ontstaan. Een artikel is b o o m e d , wanneer de prijs er van alle verwachtingen overtreft; een kandidaat is b o o m e d , wanneer hij op zijn mededingers een grooten voorsprong behaalt of wanneer hij de algemeene opinie op zijn hand heeft. Perry-City is *boomed* door haar bewoners, die niet aan haar succes twijfelen, dat ook het hunne zal zijn.

Er zijn evenwel zwarte punten aan den horizon, zóó zwart, dat ze ieder ander ras zouden doen ontstellen en het doen aarzelen. Zoo komt men letterlijk van dorst om. Het water ontbreekt, de warmte is onhoudbaar, het stof onverdragelijk. Sedert drie en een halve maand heeft geen druppel water dezen uitgedroogden grond verfrischt, en de hemel blijft onverbiddelijk blauw. De bronnen zijn opgedroogd en de rivieren liggen droog, maar wat geeft dat? De landbouwer weet, dat de aarde vruchtbaar is, dat het katoen en de maïs er prachtig zullen groeien, en dat zich vereenigingen zullen vormen, om water aan te voeren. De burger weet, dat Perry-City reeds 8000 inwoners telt en misschien 50.000 binnen een jaar. Allen hebben het onwrikbaar geloof, dat bergen verzet. Zij twijfelen nergens aan, vooral niet aan zichzelven, en in hun gouden droomen zien ze Perry-City vooruitgaan en zich uitbreiden in een groenenden gordel van drie millioen hectaren maïsvelden, katoenaanplantingen en weiden, Perry-City, dat gesticht werd in drie dagen en dat misschien weldra de mededingster zal zijn van Chicago, de 'Koningin der prairiën.'

De leeuwentemster.

Van jongs af had zij tusschen de wilde dieren geleefd, nooit had zij vrees voor hen gekend; haar vader, de beroemde leeuwentemmer Cyriani had haar met zich mede genomen in hun hokken, tot angst harer moeder maar voor haar een groot genot. Zij had de leeuwen lief, die fiere, edele dieren en zij gehoorzaamden Rosita op al haar wenken.

Velen vroegen haar hoe zij die macht over hen had verkregen, maar zij wist het zelf niet; de geweldige dieren legden zich als lammeren neer voor haar voeten, zij lieten zich door haar streelen en likten haar handen; wat haar vader door slaan en dresseeren van hen had verkregen, dat gelukte Rosita van zelf.

Het was een indrukwekkend tooneel, haar onbevreesd te zien op en neer gaan tusschen de koningen der wildernis, als schoothondjes het jonge meisje volgend. Waar Cyriani dan ook verscheen met zijn menagerie liep het storm; men verdrong zich om zijn tent, ieder wilde de schoone Rosita zien te midden van haar vreeswekkenden stoet; zij bewoog zich tusschen hen zoo gemakkelijk en onbevreesd als een herderin tusschen haar schapen.

Maar sedert eenigen tijd merkte men eenige verstrooidheid op bij Rosita; zij glimlachte nog altijd even vriendelijk, zij zwaaide nog steeds even bevallig haar karwats, als ware het een tooverstaf, waarmede zij over de ondieren aan haar voeten heerschte. Zij deed hen gehoorzamen met een wenk harer oogen, geuit als vroeger, maar toch - toch! Er was iets vreemds over Rosita gekomen; voorheen scheen het of er niemand in de tent was dan zij en haar leeuwen, nu echter liet zij den blik soms al zoekend ronddwalen, reeds bij haar eerste optreden was haar aandacht niet onverdeeld gewijd aan de dieren, een andere gedachte moest haar bezig houden, totdat er op eens een glimlach over haar gelaat verscheen en dan begon zij zich

geweld aan te doen, zij riep de leeuwen bij hun naam en verrichtte haar schoonste kunststukken.

Maar op zekeren avond zag men den glimlach niet komen, onafgebroken gleed haar blik over de talrijke toeschouwers, wier oorverdoovende toejuichingen haar koud lieten; zij zag niets dan een leege plek. Sedert maanden, waar zij ook ging en kwam, altijd zag zij daar datzelfde gelaat met oogen van bewondering en verrukking haar aanstaren en nu vandaag was hij er niet; zij had het verwacht, een briefje had haar gewaarschuwd dat de omstandigheden hem dwongen haar niet meer te zien, hij was van adel, rijk, zij niets dan - snikkend had zij het zich dien dag telkens herhaald - niets dan een kermis-kunstenares. Hoe spoediger zij scheidden, hoe beter! Ja, zeker, 't was beter, maar o zoo hard, zoo hard, en nog kort vóór dat de voorstelling begon had zij, de onverschrokken leeuwentemster, daar in haar ellendig zolderkamertje geschreid en gesnikt als een gewoon, zwak meisje.

Een briefje was haar nieuwen moed komen brengen:

‘Mijn geliefde!’ stond er, ‘nog één hoop blijft me over! Nog een laatste poging heb ik bij mijn ouders gewaagd; als deze gelukt, dan ziet ge mij op mijn gewone plaats en anders - vaarwel! voor eeuwig vaarwel!’

En de eerste blik door de tent had haar verraden dat hij er niet zat; als een willoos werktuig boog zij het hoofd en zwaaide haar karwats en wenkte de leeuwen, maar het vuur ontbrak aan al haar bewegingen, de geheimzinnige gloed, waarmede zij hen onderwierp, straalde niet uit haar oogen en de dieren sprongen hoog op, brieschten, brulden, voelden zich vrij en ongetemd.

Nu kwam er een vreeselijk oogenblik, angstig gegil vervulde de lucht, te vergeefs trachtte Rosita haar macht te herwinnen, de woeste natuur der ondieren was ontketend, geen menschelijke kracht kon hen meer in toom houden.

Ontzettend tooneel, de leeuwen wierpen zich op hun meesteres, er knalden schoten, en bloedend, gewond, ontvleesd, stervend, werd het meisje aan hun klauwen ontrukt. Zij stierf nog dien nacht, haar laatste woorden waren:

‘Een andere macht heeft mij overwonnen en verzwakt, hoe kon ik dan nog langer leeuwen beheerschen?’

Alexander III, czaar van Rusland.

De oogen van geheel Europa waren nog kort geleden op Livadia gevestigd, waar een droevig treurspel

zijn einde vond. Een der machtigsten der aarde streed daar onder vreeselijk lijden in de kracht zijns levens, omringd door zijn familieleden en hovelingen, zijn laatsten strijd.

Alexander III, zoon van keizer Alexander II en Maria van Hessen, werd den 10^{den} Maart (26 Februari) 1845 geboren, overleed 1 November 1894 en was dus nog geen 50 jaren oud. Hij werd eerst in '65 troonopvolger

ALEXANDER III, CZAAR VAN RUSLAND.

of Czarewitch van het ontzaggelijke Russische rijk, daar zijn oudste broeder Nicolaas Alexandrowitch toen aan de tering stierf. Nicolaas was verloofd met de schoone, hoogbegaafde prinses Dagmar van Denemarken; een innige liefde en levendige sympathie verbond beide vorstenkinderen. Nicolaas was een zachte, artistieke, droomerige natuur, geheel het tegenbeeld van zijn tweeden broeder, zoowel innerlijk als uiterlijk. Hij was fijn, teer gebouwd, zwak van gezondheid. Alexander daarentegen een reus in lichaamskracht, maar goed van hart, een ruwe, ongeslepen diamant, want aan zijn opvoeding was lang niet dezelfde zorg besteed als aan die van den troonopvolger.

Toen hij eensklaps tot Czarewitch verheven werd, was de jonge vorst wanhopend; de kroon trok hem niet aan, hij had daarenboven een adellijke dame lief en zoolang hij gewoon groothertog was gebleven, wanhoopte hij er niet aan, eens de toestemming zijner ouders te ontvangen voor hun huwelijk, maar toen zijn broeder stierf, wachtten hem andere plichten; niet alleen erfde hij diens waardigheid, maar ook diens bruid; men wil zelfs, dat de stervende Nicolaas hun beider handen vereenigde. Geen grooter contrast was denkbaar dan tusschen die beide gedwongen verloofden, wier harten

reeds met andere beelden waren vervuld, en toch is het huwelijk van Alexander en Dagmar een der gelukkigste geworden, dat ooit op de treden van een troon werd gesloten. De prinses overwon haar droefheid en slaagde er in, het hart van haar echtgenoot te winnen, hem met fijnen tact te ontwikkelen en te beschaven, zich aan hem onmisbaar te maken. En zij hadden die onderlinge liefde wel noodig, want benijdenswaardig is het leven van het Russische Czarengezin volstrekt niet.

In 1881 beklom hij den troon na den ijselijken dood zijns vaders; opnieuw was het een vreeselijke erfenis die zijn schouders kwam drukken. De nihilistische samenzweringen maakten het bestaan der Russische keizersfamilie tot een voortdurend sidderen en beven; geen oogenblik waren zij van hun leven zeker, en men zegt zelfs dat de mislukte spoorweg-aanslag bij Borski de oorzaak is van 's keizers ziekte en vroegen dood. Wat de invloed van Alexander III op het lot van zijn volk en van de wereld is geweest, zullen wij hier niet onderzoeken; aan de geschiedenis is het, dit te beoordeelen.

Vijf kinderen zijn uit zijn huwelijk geboren, waarvan de oudste, grootvorst Nicolaas, met prinses Alix van Hessen verloofd is en zijn vader heeft opgevolgd als keizer aller Russen.

Wie zal hun dit lot benijden?

OVER DE HINDERNISSEN.

Wedrennen.
Met illustratiën.

Wat heeft aan de wedrennen die kolossale populariteit bezorgd, welke zij - zooal niet bij ons - dan toch in het buitenland genieten?

In Duitschland, Frankrijk, maar vooral Engeland, hebben de wedrennen de beteekenis van een nationaal belang. Bij ons echter hebben zij, ondanks de krachtige pogingen van eenige sportliefhebbers, het hart van ons volk niet kunnen verwarmen. Eenige jaren geleden scheen het of er meer belangstelling voor deze edele, hoewel gevaarlijke sport ging ontwaken, maar nu reeds is die belangstelling zeer geluwd. Er worden nog wel wedrennen gehouden, bijv. in Clingendaal, maar het is slechts een betrekkelijk klein aantal dat zich daarvoor interesseert, het groote publiek laten zij geheel koud. Niemand kent de namen der voornaamste paarden en van de lievelings-jockey's, niemand denkt er aan op hen te wedden dan de ingewijden en ook niemand grijpt vol vuur naar de courant om te zien wie er gewonnen heeft.

Om werkelijk vuur te zien ontgloeien voor wedrennen zou men naar Friesland moeten gaan, waar het rijden om de gouden zweep nog altijd een nationaal feest vormt. Doch aangezien deze wedrennen meer harddraverijen zijn met de chais, zullen wij er ons niet verder mede bezighouden. Wat wij hier onder wedrennen bedoelen is minder een volksvermaak dan een liefhebberij der hooge standen, waaraan echter ook de gegoede stand deelneemt, al is het dan maar van verre en nog eens herhalen wij onze vraag: Wat bezorgde hun die verbazende populariteit waarvan Epsom, Derby, Longchamps getuigen?

Is het belangstelling alleen in het schoone en snelle rijden, in de prachtige paarden en geoefende ruiters?

Men moet al een optimist van 't zuiverste water zijn om deze vraag met een volmondig *ja* te beantwoorden. Het kan wezen dat de grootste aantrekkelijkheid voor het meerendeel van het publiek bestaat in het interessante schouwspel van de wedrennen op zichzelf. In het gezicht van die wedstrijden, waarin man en paard - de twee edelste schepselen - vereenigd om de overwinning strijden, ligt zeker een eigenaardige tooverkracht, die alle zinnen van den toeschouwer in beslag neemt en hem in een koortsachtige opwinding doet verkeeren, onverschillig of hij al dan niet belang heeft bij het winnen of verliezen van een der renpaarden. Telkens, hoe dikwijls men ook zulk een wedren bijwoont, begint die spanning opnieuw en bij onze steeds

naar nieuwe emoties zoekende medemenschen is dat reeds een waar buitenkansje, maar er komt nog meer bij. Elke toeschouwer interesseert zich, bewust of onbewust voor een paard, al reikt ook zijn kennis van renpaarden zoo heel ver niet. 't Is toch volstrekt niet noodig dat men bijzonder verstand moet hebben van dit soort sport; zaakkundigen zullen de *finesses* van het schouwspel natuurlijk veel beter kunnen waardeeren, maar zelfs aan oningewijden biedt het een eigenaardig genot. Onwillekeurig toch begint men met zijn vrienden te wedden op het een of andere paard. Of het dier dat eerst vóór is, al weet men er ook anders weinig van, zijn voorrang zal behouden is iets, wat zelfs den onverschilligste belang inboezemt. Hoeveel te meer zal het dus zijn wanneer men geldelijk belang heeft bij het winnen van een der dieren.

De wedrennen hebben vooral als weddingschappen zulk een groote - en laten wij het gerust zeggen, betreurenswaardige - beteekenis gekregen. Zoolang het een edelen wedstrijd gold om het behalen van den prijs of om de schoonheid van het schouwspel, kon niemand iets tegen wedrennen hebben, maar nu is het in 't buitenland ontaard in een - waarom zullen wij het ware woord niet noemen? - dobbelpartij.

De beroemde wedrennen van Derby, Epsom, Longchamps hebben aanleiding gegeven tot een dobbelen op groote schaal. En 't is zeker in ons volk wel te prijzen dat zulk soort van wedrennen geen vasten voet bij ons heeft kunnen krijgen, hoewel het er eenige jaren geleden, toen de wedrennen in Amsterdam op het terrein achter het Rijksmuseum in vollen gang waren wel het aanzien had of zij ook bij ons met al hun voor- en nadeelen het burgerrecht zouden verkrijgen.

Behalve deze aantrekkelijkheid van hoogst twijfelachtig gehalte, voegt zich onder de redenen voor belangstelling in de wedrennen nog de omstandigheid, dat zij een modevermaak zijn; voor de dames een gelegenheid haar mooie toiletten te vertoonen, te zien en gezien te worden, zichzelf in de eigenaardige sporttaal uit te drukken en daardoor eens iets nieuws te zeggen, haar vrienden een bewijs te geven van haar belangstelling, te flirten, te bewonderen en bewonderd te worden - deze dames brengen ook haar aandeel mee in het schitterende tooneel, dat vooral bij mooi weer een renbaan oplevert.

In Parijs wordt bij de ‘Courses de Longchamps’ over de modes van het voorjaar- en zomer-seizoen beslist; de groote confectionneurs vertoonen dan bij wijze van proefballon hun nieuw uitgevonden costumes. Daar wordt opgelet hoe de toongeefsters der elegante wereld getoiletteerd zijn; modisten van minderen rang doen er haar voordeel mede en na eenige dagen worden de toiletten van Longchamps door de mode-journalen over de geheele wereld verspreid. Maar niet alleen ijdelheid en winzucht liggen aan de wedrennen ten grondslag; zij hebben ook een edeler en ernstiger doel; voor de krijgskundigen der verschillende landen hebben zij een groote, practische beteekenis, want daardoor wordt het paardenras veel verbeterd.

Wie wil weten hoe het op zulke belangrijke wedrennen toegaat en hoe groot daar de spanning is, leze de volgende prachtige beschrijving van de ‘courses’ te St. Petersburg, door Tolstoï gegeven in zijn roman A n n a K a r e n i n e, waar hij Alexis Wronsky en zijn merrie Frou-frou om de overwinning laat rennen:

‘Het veld der wedrennen, een ellips van vier wersten, strekte zich uit tegenover het voornaamste paviljoen en bood negen hindernissen aan; de rivier - een groote barrière tegenover het paviljoen - een droge greppel - een andere met water gevuld - een steile hoogte - een Iersch bankje (de moeilijkste hindernis), dat wil zeggen een

dam, bedekt met takkebossen, waarachter een tweede greppel den ruiter dwong over twee hindernissen tegelijk te springen, op gevaar af, dit met den dood te bekoopen - na het bankje nog drie greppels, waarvan twee gevuld met water - en eindelijk het einddoel, vóór het paviljoen.

De ruiters zetten zich in slagorde in afwachting van het signaal, maar drie malen achtereen moest men opnieuw beginnen. De kolonel, die de wedrennen leidde, begon ongeduldig te worden - toen eindelijk, op het vierde bevel, de ruiters vertrokken.

Alle oogen, alle lorgnetten en binocles waren op hen gevestigd. En om hen beter te volgen, snelden de toeschouwers afzonderlijk of bij groepen naar de plaats vanwaar men ze kon zien. De ruiters verspreidden zich een weinig; uit de verte schenen zij naast elkander te rijden, maar de kleine afstanden, die hen scheidden, hadden nog hun waarde.

Frou-frou, opgewonden en al te zenuwachtig, verloor bij het begin terrein, maar Wronsky, terwijl hij haar tegenhield, kwam gemakkelijk twee of drie paardenlengten voor en werd spoedig slechts voorafgegaan door Gladiator, die haar met zijn geheele lengte overtrof en door de mooie Diana, aan hun aller hoofd, die den armen Koutzlof droeg, half dood van emotie.

Gedurende deze eerste minuten was Wronsky zichzelf evenmin als zijn paard meester.

Gladiator en Diana kwamen nader en snelden met een bijna gelijktijdigen sprong over de rivier. Frou-frou volgde hen zoo vlug als had zij vleugels. Op het oogenblik dat Wronsky zich tusschen hemel en aarde bevond, ontdekte hij onder de voeten van zijn paard Koutzloff met Diana, worstelend aan den anderen kant der rivier (hij had de teugels losgelaten na gesprongen te hebben en zijn paard was onder hem neergevallen). Wronsky hoorde deze bijzonderheden eerst later, hij zag slechts één ding, dat Frou-frou vasten voet kreeg op het lichaam van Diana, maar Frou-frou, een vallende kat gelijk, verhief zich al springend op haar rug en beenen en viel op den grond over het gevallen paard.

“Och, mijn liefje!” dacht Wronsky.

Voorbij de rivier kreeg hij geheel macht over zijn paard en hield het een weinig in met het plan over de groote barrière achter Mahaline te springen, dien hij slechts wilde voorbijgaan op de laatste vlakte van ongeveer tweehonderd sagenen, die vrij was van hindernissen.

Deze groote barrière verhief zich recht tegenover

het groote paviljoen; de keizer zelf, het hof en een ontelbare menigte zag hen naderen.

Wronsky voelde dat al deze oogen op hem gevestigd waren, maar hij zag slechts de ooren van zijn paard, de aarde onder hem verdwijnend, den rug van Gladiator en zijn witte voeten in cadans tegen den grond slaande en altijd dienzelfden afstand vóór Frou-frou behoudend. Gladiator sprong bij de barrière, zwaaide zijn kort geknipte staart en verdween uit de oogen van Wronsky zonder de hindernis te hebben aangeraakt.

"Bravo!" riep een stem.

Op hetzelfde oogenblik gingen de planken der barrière als een bliksemstraal langs Wronsky voorbij, zijn paard sprong zonder van draf te veranderen, maar hij hoorde achter hem een gekraak. Frou-frou, op het gezicht van Gladiator aangehitst, had te vroeg gesprongen en tegen de barrière met haar achterhoeven geslagen; haar draf veranderde echter niet en Wronsky, wiens gelaat bespat was met modder, begreep dat de afstand niet verminderd was, daar hij voor hem het kruis van Gladiator ontdekte met zijn kort geknipten staart en zijn vlugge witte voeten.

Frou-frou scheen dezelfde gedachte te hebben als haar meester, want zonder er toe te zijn aangevuurd, vermeerderde zij onwillekeurig haar snelheid en kwam Mahaline nader, zich schuin richtend naar het koord dat Mahaline trouw volgde. Wronsky vroeg zich af, of men hem niet kon voorbijgaan aan den anderen kant van het spoor, toen Frou-frou, van voet veranderend, zelf die richting nam. Haar schouder, gebruind door het zweet, naderde den rug van Gladiator. Gedurende eenige seconden renden zij vlak naast elkander; maar om het koord te naderen, hitste Wronsky zijn paard aan en snel reed hij op de helling Mahaline voorbij, op wiens met slijk bedekt gelaat hij meende een glimlach te zien. Hoewel voorbijgereden, was hij nog vlak bij en Wronsky hoorde altijd dienzelfden regelmatigen galop en de haastige, maar volstrekt niet vermoeide ademhaling van diens paard.

De twee volgende hindernissen, de greppel en de barrière, reed men gemakkelijk voorbij, maar de draf en de adem van Gladiator kwamen nader. Wronsky zette Frou-frou aan en voelde vol vreugde dat zij gemakkelijk in snelheid toenam; het geluid van Gladiator's hoeven verwijderde zich.

Hij was het nu die aan het hoofd der renners ging, zooals hij had gewenscht: hij voelde zich zeker van de overwinning. Zijn aandoening, zijn vreugde, zijn liefde voor Frou-frou werden er door vermeerderd. Hij had willen omzien, maar hij durfde het hoofd niet wenden en trachtte zichzelf te kalmeeren en zijn paard niet oververmoeid te maken. Een enkele ernstige hindernis, de Iersche bank, bleef nog te overwinnen over; als hij die over was en hij steeds aan het hoofd bleef, zou zijn zegepraal onbetwist zijn. Hij en Frou-frou zagen de bank uit de verte en beide, paard en ruiter, voelden een oogenblik van aarzeling. Wronsky merkte deze aarzeling aan de ooren zijner merrie en hief reeds zijn karwarts op, toen hij bijtijds merkte dat zij reeds wist wat zij moest doen.

Het lieve dier nam haar aanloop, en de ruiter die dit voorzag, gaf zich over aan haar verkregen snelheid, die haar verre over de greppel bracht; toen nam zij haar loop weer aan op de maat, zonder inspanning, zonder van tred te veranderen.

"Bravo, Wronsky!" riepen de stemmen.

Hij wist dat zijn kameraden en vrienden bij de hindernis stonden en herkende de stemmen zonder iemand te zien.

“Mijn zoet diertje!” dacht hij van Frou-frou, terwijl hij luisterde naar hetgeen achter hem gebeurde. “Zij heeft gesprongen,” zeide hij bij zichzelf, toen hij den draf van Gladiator hoorde naderen.

Een laatste greppel bleef nog over; nauwelijks wijdde Wronsky er zijn aandacht aan, maar daar hij het eerst wilde aankomen, veel voor de anderen, begon hij zijn paard de sporen te geven. De merrie raakte uitgeput; haar hals en schouders waren vochtig, het zweet parelde op haar kop en ooren; haar ademhaling werd kort en hijgend. Hij wist echter dat zij zich krachtig genoeg voelde om de 200 sagenen af te loopen, die haar van het doel scheidden en merkte de versnelling van haar draf niet op dan doordat zij bijna den grond niet raakte.

De greppel was over, vóórdat hij 't wist. Frou-frou vloog als een vogel, meer dan zij sprong; maar op dit oogenblik voelde Wronsky vol ontzetting dat in plaats den gang te volgen van het paard toen hij weer in het zadel viel, zijn lichaam verkeerd was aangekomen, door een even onverklaarbare als onvergefelijke beweging. Hoe was dat gebeurd? Hij kon er zich geen rekenschap van geven, maar hij begreep dat iets vreeselijks hem overkwam; de vos van Mahaline ging hem als een bliksemstraal voorbij.

Wronsky raakte den grond met een voet, de merrie zakte op dien voet neer en hij had nauwelijks den tijd zich los te maken, toen zij geheel en al viel, pijnlijk hijgende en met haar fijnen, bezweeten hals nuttelooze pogingen doende om op te staan; zij lag ter aarde en spartelde als een gewonde vogel. Door de beweging die hij in het zadel had gemaakt, had Wronsky haar de ruggegraat gebroken, maar hij begreep eerst later zijn fout. Hij zag toen slechts één ding, dat Gladiator zich snel verwijderde en dat hij daar stond alleen, op den vochtigen grond, naast de neergestorte Frou-frou, die haar kop naar hem uitstrekte en hem met haar mooie oogen droevig aanstaarde.

Altijd nog zonder het te begrijpen trok hij aan den teugel. Het arme dier bewoog zich als een visch in het net en trachtte zich op haar voorpooten op te heffen; maar machteloos om op haar achterpooten te staan, viel zij sidderend op zijde. Wronsky, het gelaat bleek en verwrongen door toorn, gaf haar een schop in den buik om haar te dwingen op te staan; zij verroerde zich niet, wierp haar meester smeekende blikken toe en verborg haar bek in het zand.

“Mijn God!” zoo huilde Wronsky bijna, zijn hoofd in beide handen nemend, “wat heb ik gedaan!”

En de gedachte aan zijn verloren rit, aan zijn vernederende en onvergefelijke fout, aan het ongelukkige

verpletterde dier, alles overstelpte hem tegelijk: “Wat heb ik gedaan?”

Men snelde naar hem toe, de chirurgijn en diens helper, zijn kameraden, iedereen! Tot zijn groote droefheid voelde hij zichzelf ongekwetst.

Het paard moest worden afgemaakt...’

Prinses Soundari.
Bouddhistische roman door Mary Summer.
(*Vervolg en slot van blz.* 334.)

VIII.
Het einde van een tyran.

In de vrouwenvertrekken hadden de Ranies het druk over het droevige lot van Bhadrika.

‘Ik hield niet van de Kachemirsche,’ zeide Iravati, de eerste vrouw, die het hoogste woord in het vrouwenkwartier had, ‘de goden zijn er getuigen van, maar haar zoo te verminken, arm schepsel!’

‘'t Is de Pourahita,’ hernam Dharini, ‘die den koning deze verfijnde wreedheid heeft ingeblazen. Ik sidder als ik er aan denk hoe iets dergelijks uw Majesteit en mij kon overkomen.’

‘O, laat haar gerust zijn,’ fluisterde Vasavadatta een harer kameraden in het oor, ‘niemand zal twee oude koninginnen van vijf en twintig jaar te na komen! Als wij het nog waren. Maar wij moeten voorzichtig zijn! Zie je mij reeds zonder neus en ooren? Wat moet een vrouw zonder die dingen leelijk zijn!’

Iravati ging voort:

‘Er gebeuren hier wonderlijke dingen; sedert drie dagen heeft de koning zich niet laten zien; zoo lang als ik in den Harem woon, heeft hij zijn vrouwen deze vernedering nog niet aangedaan.’

‘Is u reeds langen tijd in den Harem?’ vroeg Vasavadatta boosaardig.

Iravati keerde zich om zonder te antwoorden. Hoe

DRAVEN.

TOESCHOUWERS.

slecht vrouwen ook een geheim weten te bewaren, haar bescheidenheid is bewonderenswaardig als er sprake van is haar geboortejaar te vermelden.

Dharini, die geen gelegenheid liet voorbij gaan, om Iravati aangenaam te zijn, vond het geraden tusschenbeide te komen.

‘Gij moet er niet beleedigd of bedroefd om zijn, lieve Iravati. Onze meester heeft zware zorgen! Gij weet immers dat zijn beste bondgenoot, de Radjah van Guzerate, hem verlaten heeft na die belachelijke historie in het kasteel der Bamboes.’

‘Toen de tuinierster Pousparika, een kat, die ik altijd wantrouwde, de rol speelde van haar meesteres, de trotsche Soundari! O, die! Dat men van haar afsnijde wat men wil! Ik zal haar niet beklagen! Maar nu gij zoo goed op de hoogte blijkt te zijn, is 't waar wat men zegt dat het leger van den onderkoning op weg is naar onze hoofdstad?’

‘Het feit is slechts al te waar; bovendien is er sinds gisteren een pretendent naar den troon opgestaan, de kluizenaar Oupagoupta. De mededinger van onzen meester in het hart der Kachemirsche, de Bouddhist, van wien gij allen hebt hooren spreken, noemt zich zoon van den vorigen koning en men verzekert dat hij nog dezen nacht het kasteel zal overrompelen.’

‘Maar dan loopen wij groot gevaar,’ riepen de vorstinnen uit, ‘wat zal er van ons worden te midden van dien strijd!’

‘Wat er van komt! Agnimitra heeft gezworen niet levend in de handen zijner vijanden te vallen en hij is in staat ons met hem te dooden.’

‘O zeker! Wij zullen niet wachten tot het zoo ver komt,’ riep Vasavadatta. ‘Blijf, als het u plezier doet, mooie Dharini! Mijn vriendinnen en ik, wij hebben

DICHT BIJ HET DOEL.

volstrekt geen lust offers van onze huwelijkstrouw te worden; wij lijden evenals de anderen onder den druk van dien knorrigen, brutalen tyran; wij hebben hem nooit bemind en mij dunkt, dat wij geen reden hebben hem te betreuren. Mooie vrouwen weten zich altijd te helpen; men vindt gemakkelijk een jongen, dapperen prins als bruidegom.'

Kort daarop was alles in het paleis in diepe rust verzonken, alleen de geneesheer des konings, na zijn meester een drank te hebben gegeven, die hem een ongestoorde nachtrust moest verzekeren, dwaalde alleen door de eenzame gangen, de voorhoven en veranda's; nu en dan stond hij stil om te luisteren of de lamp, die hij in de hand hield, omhoog te heffen. Hij scheen ongerust en mompelde:

''t Is sterker dan mij zelf, ik kan er niets aan doen. Ik vrees dat op het laatste oogenblik er nog iets zal gebeuren wat onze plannen omverwerpt. En toch is alles in de kleinste bijzonderheden geregeld; op dit oogenblik gaat de zoon van Douchmanta over de beweegbare brug, die door een onzer over de gracht is geworpen. Door een talrijken stoet omringd nadert Oupagoupta langs de kronkelende paden; in minder dan een kwartier zal hij hier zijn, aan den voet van dit terras, boven de fontein; ik laat hem binnen door de kleine deur, die mij dag en nacht toegang geeft tot het paleis! O, ik weet het wel! Ik speel grof spel, de koning zou mij mijn verraad laten boeten in ongekende folteringen, evenals de arme Bhadrika!'

Hij wischte zich het angstzweet van het voorhoofd.

'Dwaas, die ik ben, mij zoo te laten verontrusten! Ik heb de achterdocht van Agnimitra in slaap gewiegd. Hij rust nu en vermoedt niet hoe het verraad hem nadert. En de hovelingen! Ik ken hun lafheid genoeg; zij, die zich vandaag nog voor Agnimitra neerwerpen, zullen morgen verklaren dat hij de strengste straffen verdient en dat Oupagoupta de koning is zonder weergâ.'

Reeds naderde de arts de deur, die toegang moest geven aan de samengezworenen, toen hij twee voeten bemerkte onder het zijden gordijn, dat den ingang der vestibule verborg. Zou een spion den samenzweerder gevolgd hebben? In elk geval, een der beide mannen moest voor den andere wijken. De geneesheer zette zijn lamp op den grond, en lichtte onbevreesd het gordijn op; met zijn gierenoogen zag de Pourahita hem woedend aan.

''t Is dus waar,' riep hij uit, 'gij verraadt uw weldoener! Men had het mij gezegd. Ik heb er mij zelf van willen verzekeren.'

'En gij hebt groot ongelijk, want gij zult uw nieuwsgierigheid met uw leven boeten.'

'Wat maakt ge u driftig! De studie had uw verhit brein moeten kalmeeren! Ziet ge dan niet dat ik zoo spreek om u te beproeven! Er is altijd een middel om elkander te verstaan. Ik ben ook zoo dol niet op dien grilligen meester, die vandaag of morgen ons onverbiddelijk zou hebben vertrapt alsof wij vliegen waren. Men zegt dat Oupagoupta zeer verstandig is en het geluk van zijn volk zal uitmaken. Mijn ondervinding in regeeringszaken kan den jongen koning nuttig zijn; mag ik hem dan ook niet dienen?'

'Vlei u daar niet mede! Onze eerste zorg zal zijn alle Brahmanen te verjagen, wier hatelijke tyrannie wij al lang moede zijn.'

'Maar ik heb geen enkel vooroordeel; als gij er volstrekt op staat dat men Bouddhist moet zijn om een hoogen post te verkrijgen, dan heb ik er niets tegen. Ik zal ook Bouddhist worden!'

‘Gij zijt tot alles in staat, dat weet ik, maar wij vragen dat niet. Opgepast, verdedig u!’

‘Zeker, ik zal mij verdedigen! Meent gij dat men zich ongewapend te midden eener samenzwering begeeft?’

En de Brahmaan van onder zijn wit kleed een krommen dolk te voorschijn halend, begon de woedende slagen van zijn tegenstander te pareeren. Geen van beiden was gewoon te vechten; de vonken sprongen uit de tegen elkander kletterende wapens, de beide tegenstanders wierpen zich op elkander en putten zich uit in eindelooze krachtsverspilling. De strijd dreigde lang te duren; men moest zich echter haasten en dit zonderlinge gevecht eindigen vóór Oupagoupta's komst. Plotseling sloeg de Pourahita door een handige beweging den arts diens dolk uit de hand en toen zelf zijn wapen wegwerpend, wierp de Brahmaan zich op zijn vijand, dien hij met zijn armen omstrengelde.

Wie had ze nu herkend, den geleerde, doorkneed in de kennis der Rig-Veda, en den geneesheer voor wien de wetenschap geen geheimen had?

Driemalen rolden de beide mannen over den grond en stonden telkens op, aldoor in elkander gestrengeld, hijgend, sissend, rochelend. Armen, beenen, nagels, tanden, het geheele menschelijke werktuig speelde een rol in dezen wanhopigen strijd; men zou gezegd hebben dat het twee slangen waren, die elkander trachtten te verstikken en in hun ringen te verpletteren!

Uit deze vormlooze massa begon reeds het bloed te stroomen, toen men uit den tuin het geschal van een hoorn vernam; dat was het afgesproken teeken om in het paleis te dringen.

Met een laatste, krachtige poging maakte de arts zijn rechterhand los en trachtte zijn dolk terug te vinden, die eenige stappen verder, door het licht der lamp beschenen, glinsterde.

Minder sterk dan zijn tegenstander, verzwakte de Pourahita zichtbaar; zijn oogen werden dof, zijn zenuwen ontspanden zich, hij liet eindelijk zijn prooi los. De geneesheer sprong op het wapen dat hij snel opraapte en recht op het hart van den Brahmaan richtte, die, zonder een kreet te slaken, ineen zonk. De ellendeling had de straf voor zijn misdaden ontvangen.

Na het lichaam verborgen te hebben achter een zijden gordijn, snelde de arts den samenzweerders te gemoet.

‘Waar waart gij? Waarom ons zoo laten wachten?’ vroeg de voedstervader van Oupagoupta.

‘Verwijt mij niets! Ik verloor mijn tijd niet en ik heb u van een geduchten vijand verlost. Maar talm

niet langer en voer uw plan uit. Terwijl onze vriend Roudraka het paleis met de helft zijner troepen omsingelt, zal de andere helft met ons de slaapkamer van den tyran binnendringen. Een enkel gevaar is te vreezen; de toegangen tot de koninklijke vertrekken worden bewaakt door de vrouwelijke wacht van Yavani. Acht hen niet gering, Heer! het zijn dappere amazonen, die zich even goed als mannen kunnen verdedigen, want de koning heeft geen betere soldaten.'

Men zette zich in beweging; de geplaveide pleinen, de zuilenrijen, de bloemrijke veranda's, zoo straks door den geneesheer doorwandeld, werden door geen enkelen schildwacht bewaakt, maar op de trap, die regelrecht naar Agnimitra voerde, stonden de samenzweerders eensklaps tegenover die zonderlinge eerewacht, die in Oud-Indië het voorrecht had over de koningen te waken[1].

Het was geen eerepost, want de vorsten waren gewoonlijk niet erg bemind en de omwentelingen volgden elkander daar even snel op als in onze gezegende dagen.

Op elke trede stond een krijgsvrouw, met hangende haren onder een soort van kleinen helm, de handen gekruist op een krommen dolk. Zenuwachtiger dan de mannen, konden zij beter den slaap weerstaan. Allen hielden de oogen wijd geopend en de ooren gespitst. De Yavani, op de eerste trede geplaatst, zag in de verte den troep naderen en toen Oupagoupta verscheen, wilde zij hem, zonder eenige andere verklaring, met haar wapen treffen. De barbier en de voedstervader van den vorst snelden toe om hem te beschermen. Men kon dezen strijd, hoe ongaarne ook, niet vermijden. Van alle kanten herhaalden zich de angstkreten. De samenzweerders maakten hun dolken los en trachtten zich een weg te banen door dezen levenden wal; verpletterd onder het aantal, vielen de dappere amazonen, zonder een klacht te uiten, met die stoïcijnsche berusting, door het Oostersche fatalisme ingeboezemd; haar warm bloed verfde de doorschijnende kristallen treden rood; de opstandelingen klommen aldoor naar boven, telkens uitglijdend, al deze verminkte, bloedende lichamen vertredend.

'Houdt op,' riep Oupagoupta vol afschuw uit, 'was dat dus, wat gij mij beloofd hebt? Mij, die er mij een gewetensbezwaar van maakte een insect te dooden, moet ik voor de zegepraal mijner zaak zoovele menschelijke wezens opofferen? Liever dan dit bloedbad voortzetten, wil ik liever niet regeeren! Dat alle dolken onmiddellijk in hun scheden terugkeeren.'

De gebiedende stem des vorsten liet geen verzet toe. Oupagoupta, de nederige en vreedzame kluizenaar, maakte plaats voor den afstammeling van een groot ras, voor wien ieder sidderde.

Overigens was de strijd geëindigd, de arme heldinnen hadden bijna allen haar trouwe plichtsbetrachting met haar leven betaald en men was het koninklijk slaapvertrek genaderd.

Op dit oogenblik kwam een vrouwelijke gedaante zich voor de voeten van Oupagoupta werpen. Zij was beeldschoon, haar lange lokken vielen verward over haar kleeding, die duidelijk verried dat zij vol angst en verwarring, werkelijk of slechts voorgewend, haar rustbed had verlaten; zij omklemde zijn voeten en smeekte om genade.

Het was Vasavadatta, die, toen zij het gevaar bemerkte en begreep dat Agnimitra's rijk geëindigd was, al haar gezellinnen vóór wilde zijn om zich het eerst te vertoonen

1) Troepen van deze soort bestonden nog in 1813 in Indië.

aan den nieuwen meester, hopende daardoor indruk op zijn hart te maken. Maar zij had den verkeerde voor zich.

‘Wie is die vrouw?’ vroeg Oupagoupta, zich onverschillig omkeerend.

‘De jongste en schoonste van Agnimitra's vrouwen, Heer!’ antwoordde de barbier Oupali, ‘men zou ver moeten zoeken om haar gelijke te vinden.’

Zonder op haar smeekende houding en smachtende oogen te letten, weerde de prins haar van zich af en trad in de slaapkamer des konings. Eindelijk zou hij den ontaarden broeder en moordenaar zijns vaders van aangezicht tot aangezicht zien.

Een ongeloofelijke wanorde heerschte in de kamer; de meubels waren omver geworpen, de gazellenhuiden van de koninklijke legersteden met geweld vertreden, alles droeg den stempel van schrik en verwarring, maar de roofvogel was zijn nest ontvlucht.

Vergeefs lichtten de samenzweerders de draperieën op en onderzochten de hoeken der zalen. Waarlangs had hij kunnen ontvluchten; zijn buitengewone zwaarlijvigheid moest hem immers in alle pogingen tot vluchten belemmeren!

Het was van belang zich van zijn persoon te verzekeren, want wanneer hij vrij was in zijn bewegingen zou hij nog het overschot van zijn troepen kunnen verzamelen en zich in zijn paleis versterken als in een fort.

De zoo gelukkig begonnen onderneming scheen gevaar te loopen; reeds betreurden velen het, zich in een komplot te hebben gewikkeld dat hun duur kon te staan komen, want de doodstraf was voor politieke misdaden in Indië nog alles behalve afgeschaft.

Vooral de barbier scheen ontevreden en fluisterde den voedstervader des vorsten toe:

‘Mijn compliment! Gij hebt ons in een mooie onderneming meegesleept. Als wij Agnimitra hier niet vinden, dan is het omdat hij zich bij den Pourahita bevindt, de slimme wreedaard, die ons allen zonder genade zal laten wurgen.’

Gelukkig voor den wettigen erfgenaam, was de angst van den barbier ijdel; wij weten dat de Pourahita niet meer in staat was een vlieg kwaad te doen en Agnimitra's toestand was niet veel beter.

Plotseling gewekt door het gedruisch van het gevecht op de trap, was hij uit zijn bed gesprongen en begreep hij dat het zoo gevreesde einde nader was dan hij meende.

Dharini had gelijk; tot geen prijs wilde de koning levend in handen vallen zijner vijanden. Een hoop kussens hielp hem een soort van opening bereiken,

zorgvuldig verborgen achter een houtwerk, dat men naar verkiezing kon wegschuiven. Dit beweegbare luik kwam uit op een binnentrap die toegang gaf tot den top van den hoogsten toren der koninklijke paleizen.

De tyran, hoe ook bemoeilijkt door zijn dikte, klom met jeugdige behendigheid tot de tinne der torens; zijn suizende ooren deden hem zich verbeelden dat men hem vervolgde, en de vrees leende hem vleugels.

Op het plat gekomen, bleef hij staan en aarzelde zich zelf recht te doen, maar in de verte zag hij zijn vrouwen vluchten als een troep verschrikte sarika's, Vasavadatta aan haar hoofd.

Allen verlieten hem; zelfs al schonk men hem het leven, dan nog zou hij door allen verlaten zijn. Waarom zou hij langer in ballingschap of in de gevangenis zijn ellendig bestaan voortsleepen? Vrouwen of hovelingen, hij had zich bij niemand bemind weten te maken, des te erger voor hem! Het noodlot besliste, hij moest verdwijnen.

En de tyran, die niet wilde leven, beroofd van zijn macht, wierp zich in het ledige; zijn verpletterd lichaam ketste van balkon tot balkon tot aan den voet van den toren, waar zijn hersens uit elkander spatten als een bloedige brij.

Eenige minuten later raapte men hem op; onder zijn verbrijzeld voorhoofd fonkelden zijn oogen nog van toorn. Ondanks de liefderijkheid, aan Bouddha's leerlingen eigen, was Oupagoupta niet bijzonder aangedaan op het gezicht van zijn oom in dezen droevigen toestand. Zijn zelfmoord vergemakkelijkte de zaak buitengewoon; geen tegenstand was meer te vreezen en evenals de geleerde dokter had voorzien, de opgaande zon zag de hovelingen diep neergebogen om den nieuwen koning te begroeten.

Het land herademde, van alle kanten begroette men vol blijdschap den jongen, ridderlijken vorst, die weldra ook van zijn machtigen nabuur, den koning van Magadha, een gezantschap ontving, met de opdracht, hem te verzekeren, dat koning Asoka zijn veroveringsplannen liet varen en gereed was de rechten van Douchmanta's zoon tegen iedereen te verdedigen. Bouddha was hem in een droom verschenen en had hem dit bevolen.

De vrede was dus in binnen- en buitenland verzekerd en nu mocht ook Oupagoupta aan zijn eigen geluk denken.

'Wat wil Uw Majesteit beslissen ten opzichte der Ranies?' vroeg de geneesheer, 'zij wachten vol onrust en angst haar lot af en vragen gehoor bij den nieuwen koning.'

'Wat behoef ik haar te zien? Dat men ze wegzende met een behoorlijke som gelds en alle juweelen, die zij aan de mildheid van den vorigen koning hebben te danken.'

'Maar Uw Majesteit heeft toch niet het voornemen te leven als de kluizenaar Oupagoupta? Het is de plicht van den afstammeling van een groot ras voor een talrijke nakomelingschap te zorgen.'

'Vrees niet!' zeide de Bouddhist met een ondeugenden glimlach, 'wij hebben daar reeds aan gedacht.

GEVALLEN.

Gij vertrekt onmiddellijk naar een vrouwenklooster, dat zich in den omtrek van Rajagrika bevindt; daar zult gij haar vinden, die mijn hart uitverkoren heeft; gij zult haar in alle haast hier brengen opdat onze vereeniging zoo spoedig mogelijk plaats hebbe!'

En terwijl haar vriend zijn stoutste droomen werkelijkheid zag worden, bedelde Soundari, in gezelschap van haar vriendin Padmani van deur tot deur haar dagelijksch voedsel af; de vriendschap van Soundari was Padmani's eenige troost.

'Alle regels van den Pratimockcha zullen mij niet beletten u lief te hebben,' zeide zij, haar magere armen om de bloeiende gestalte harer vriendin slaande; 'gij hebt mij den lust om te leven teruggegeven. Zoo lang gij hier zijt, zal ik alles dragen, zal ik den moed hebben te

leven, maar als gij mij eens verlaat, dan zal ik evenals de plant, verwelkende in de schaduw der bosschen, van deze wereld scheiden, waar ik niets heb gedaan dan lijden. Zweer mij dat gij mij nooit zult verlaten!'

'Lieve Padmani, twijfel niet aan mijn genegenheid,' antwoordde Soundari,

EEN LIEF KLAVERBLAD. Naar H. Rettig. (Zie blz. 362.)

geen eed willende uitspreken, dien zij vurig wenschte niet te houden.

Groote tranen sprongen uit de oogen der prinses.

'Weigert gij onze vriendschap te bevestigen? Helaas! vergeef mij, indien ik er op aandring. Dezen morgen ben ik zoo treurig, zonder te weten waarom, of liever, ik weet het maar al te goed. Dezen nacht heb ik gedroomd dat men u kwam halen om een troon te beklimmen en de gade te worden van een groot koning. 't Is dwaas misschien, maar ik stel een onbepaald vertrouwen in droomen. Beknor mij, lieve vriendin, zeg dat het dwaas is mij zoo te verontrusten en dat ik niet behoef te vreezen, ooit van u gescheiden te worden.'

Geheel verteederd drukte Soundari haar tegen haar hart, als een bedorven kind, dat men tot bedaren tracht te brengen. Padmani droogde haar tranen en de twee vrouwen traden in de stad met de ernstige ingetogen houding, die bedelzusters past; haar aalmoezenzakje was spoedig gevuld en niemand vermoedde welke gedachten de zielen der koninklijke jonkvrouwen vervulden.

Arme Padmani! Acht dagen later werd haar droom werkelijkheid en de afgezant van Oupagoupta kwam Soundari halen in een vergulden draagstoel, door een olifant gedragen.

Toen zij den prachtigen stoet vóór de kloosterpoort zag stilstaan, sprong Pousparika van blijdschap op, en riep juichend uit:

'Wij zullen dus voor goed dit saaie gezelschap verlaten en die vervelende regels en die flauwe maaltijden.'

Gautami, die haar hoorde, zag streng haar dochter aan.

'Is het wel mijn kind, dat zoo durft spreken? Dwaze, gij waart in de haven, veilig tegen den storm, en nu gaat gij u opnieuw, vroolijk van harte, werpen in den afgrond van ijdelheid, ellende en ongerechtigheden, die de wereld der zielsverhuizing genoemd wordt?'

'De eerbiedwaardige Gautami moge zeggen wat zij wil, maar mijn leven is onafscheidelijk aan dat mijner prinses verbonden; ik heb haar ongeluk gedeeld, waarom zou ik niet meegenieten van haar vreugde! Kom, mevrouw! Laten wij gaan! Wij hebben nog toebereidselen te maken, want ik denk wel niet dat u zich in deze oude pij zal voorstellen aan uw koninklijken gemaal?'

'Hare Majesteit,' zeide de geneesheer, 'zal in Rajagrika de kleederen vinden, passend aan haar rang.'

Maar Soundari toonde niet denzelfden ijver als haar dienares; zij bleef zwijgen met neergeslagen oogen; toen zij ze opsloeg, bemerkte Pousparika dat zij vol tranen stonden.

'Wat mevrouw,' riep zij, 'een troon en een aangebeden echtgenoot wachten u en gij weent! Wat een ondankbaarheid jegens het lot, dat u zoo gelukkig maakt!'

'Ziet gij dan niet dat een bittere gedachte mijn geluk vergiftigt? Wat zal er worden van het lieve kind, dat mij zoo aanhing? Ach! ik zal in geen geval heengaan zonder haar vaarwel te hebben gezegd.'

'Ik deel in uw leedwezen, maar Padmani is op dit oogenblik niet hier; zij geeft les in een klooster, verscheidene mijlen ver en zij komt pas van avond terug. Geloof mij, niets is hartverscheurender dan afscheid nemen; dat is de wond openrijten, in plaats van haar te genezen.'

'Bovendien,' zeide de dokter, 'zijn de bevelen des konings zeer streng; 't is mij niet geoorloofd hier langer te blijven dan een uur!'

Soundari zuchtte maar zij gehoorzaamde, na de vrouwen op het hart te hebben gedrukt, Padmani zoo voorzichtig mogelijk op de treurige tijding voor te bereiden.

Het geheele gezelschap, Gautami er onder begrepen, snelde toe om den stoet te zien vertrekken.

'Vergeef mij, moeder!' sprak Pousparika, 'ik kan niet anders, als ik eens van het hof kan ontsnappen, dan zal ik eenigen tijd bij u komen doorbrengen!'

En hier zijn de avonturen van prinses Soundari geeindigd. Deze laatste reis liep even snel als gemakkelijk af. De vreugde van Oupagoupta is niet te beschrijven; zijn nog geheel ongerept hart kon nu in vollen omvang de zaligheid eener geoorloofde liefde smaken.

De arme Padmani was minder gelukkig; toen zij het droevige nieuws vernam, uitte zij geen klacht, maar zij hield woord; haar leven was geknakt, na Soundari's vertrek begon zij te kwijnen en stierf kort daarna.

Vasavadatta vluchtte naar het hof van Guzerate, den versmaden minnaar van Soundari en was zoo handig hem er toe te brengen haar te huwen.

De nar Manavaka had een schitterende loopbaan en bracht het aan 't hof van koning Asoka tot de hoogste eereposten; hij dacht er niet meer aan, de tuinierster Pousparika te huwen, die er volstrekt niet om treurde en haar kostbare vrijheid niet door het huwelijk aan banden liet leggen.

En verder eindigt de geschiedenis als een tooversprookje. Oupagoupta en Soundari regeerden lang en gelukkig en verheugden zich in een groot nageslacht.

Een lief klaverblad.

't Is een klaverblad van drie, maar wie die het ziet zal er zich niet opgewekt en vervroolijkt door voelen als had hij zelf de zoogenaamde gelukaanbrengende klaver vier gevonden? Wat is er toch vriendelijker en aardiger dan een kinderkopje - als het lacht ten minste. Is het niet vroolijk, dan is het iets onnatuurlijks, iets ergerlijks, iets onbeschrijfelijk vervelends; kindergeschreeuw, kindergehuil kan alleen een moederoor verdragen; voor vreemden is het even vervelend als een dag van eindeloozen regen, maar een lachend kindermondje, oogen tintelend van schalksche ondeugd, waar men ze ook ziet, bij een kleinen koning of een bedelaarskind, overal is 't een aantrekkelijk, genotvol schouwspel.

Hier is ons drietal - want Hector met zijn goedig, harig gezicht hoort er bij - stellig op het leven betrapt; een moment-photographie moet die kinderen vereeuwigd hebben. 't Is niet mogelijk dat de houding van den kleinen baas een oogenblik bestudeerd is. Zoo heeft de kunstenaar hen gezien, zoo heeft het licht ze beschenen vóórdat hij hen op het doek overbracht; zulk een schilderijtje aan den muur, wie zou er niet gaarne vele van de voortbrengselen onzer allernieuwste schilderschool voor willen geven?

Anna Maria van Schurmann.
Met portret.

Deze beroemde vrouw werd in Keulen den 5en November 1607 geboren; haar ouders waren Frederik van Schurmann en Eva van Horf, wier ouders om de geloofsvervolging uit Antwerpen naar Duitschland waren gevlucht en zich in Keulen hadden gevestigd. Toen de Hervormden ook uit deze stad werden verdreven, namen haar ouders de wijk naar het Guliksche en kozen tot hun woonplaats het kasteel Dreihorn bij Schleiden, waar zij zich geheel aan de opvoeding hunner kinderen wijdden.

Reeds vroeg vertoonden zich de buitengewone begaafdheden van Anna Maria; nog vóór haar derde jaar kon zij reeds lezen, en meer nog, verstaan wat zij las, rekenen leerde zij zonder inspanning en zoodra haar kindervingers de pen konden besturen, schreef zij niet alleen duidelijk, maar haar penneschrift werd spoedig kunstwerk. Nu nog staat men verbaasd bij het zien van haar calligraphische proeven, moeielijk kan men gelooven dat zulk schrift met de pen werd voortgebracht. Zoowel Grieksche als Hebreeuwsche, Arabische,

Syrische en Ethiopische letters schreef zij met de grootste volmaaktheid.

Toen zij zes jaar oud was, knipte zij met pennemes of schaar allerlei kunststukken uit papier, en bracht het langzamerhand ook in deze kunst tot de hoogste volmaaktheid; enkele proeven van haar hand bevinden zich nog in Leeuwarden. Men weet niet wat meer te bewonderen, die onnavolgbaar kunstig geknipte bloemen met hun eigen loof, zoo uitvoerig behandeld, dat men zelfs de meeldraadjes kan tellen, de sierlijke wapens, fantastische voorstellingen, het nagebootste kantwerk of wel de landschappen waarin zich zooveel leven en diepte bevindt als waren zij geteekend; maar ook portretten wist Anna Maria zoo goed te knippen dat het voor hooggeplaatste personen als een eer gold een beeltenis van haar hand te verwerven.

In teeken- en schilderkunst maakte zij ook groote vorderingen en had zij zich hieraan geheel kunnen wijden, dan zou zij wellicht de evenknie van Rachel Ruisch, de beroemde bloemenschilderes hebben kunnen worden, nu echter heeft zij, hoe vaardig en handig zij ook was in het hanteeren van penseel en teekenstift, geen bijzonderen naam als schilderes verworven.

Als beeldhouwster wordt haar naam met meer lof vermeld dan als schilderes; zij boetseerde zeer goed in was; haar bloemen waren van de natuurlijke niet te onderscheiden. Zij maakte o.a. haar eigen portret voor den spiegel. Marmer, hout, ivoor, palmhout wisten haar kunstvaardige vingers even goed te behandelen als was. In Munchen wordt nog haar portret en dat van haar vader, in ivoor gewerkt, bewaard; zij bediende zich bij dit werk alleen van een mes.

Toen zij elf jaar oud was, leerde zij in drie uren de borduurnaald behandelen en bootste toen landschappen met watervallen, bergen en heuvels, dorpen, tuinen, rivieren met schepen enz. op zijde of tapijtwerk na. Met verbazende vlugheid en sierlijkheid schreef zij met diamant op bokalen, roemers, fluiten, drinkschalen, die zij haar vrienden ten geschenke aanbood; zelfs maakte zij met weergalooze snelheid portretten op glas, die door hun sprekende gelijkenis ieders verbazing opwekten.

Ook de etsnaald behandelde zij met het grootste gemak, evenals de graveerstift; wat er van haar prenten bewaard is, geeft getuigenis ook van deze uiting van haar veelzijdig talent; het schijnt dat geen enkel onderdeel van menschelijk vernuft haar vreemd bleef; de natuur had haar met alle gaven toegerust. Een fraaie stem en een goed gehoor, toonden haar muzikale begaafdheid aan; zij speelde op de luit, de cimbel en de viool zoo uitstekend, als ware zij hiervoor alleen opgeleid. Zelfs in dansen muntte zij uit, maar wat waren al deze aangename kunsten bij haar groote, wetenschappelijke kennis!

Hoewel haar vader volstrekt niet van zins was, zijn dochter tot een geleerde te maken, zag hij zich toch gedrongen haar haar neiging te laten volgen, toen hij bemerkte hoe zij, pas elf jaren oud, haar broeders bij hun Latijnsche lessen hielp. In korten tijd was zij deze taal volkomen meester en las zij alle klassieke schrijvers en de latijnsche kerkvaders, maar zij schreef haar ook met het grootste gemak en maakte er zelfs gedichten in.

Later beschaamde zij de hoogleeraren van Franeker en Utrecht, wanneer zij wetenschappelijke gesprekken met hen aanknoopte. Haar Fransche brieven wekten de bewondering op van Fransche geleerden.

In het Grieksch voelde zij zich weldra tehuis; zij sprak en schreef het even sierlijk en juist als het latijn; maar nog sterker is 't dat zij het Hebreeuwsch zonder meester leerde en het zoover in deze taal bracht als geen Nederlandsche vrouw vóór of na

haar; haar hoofddoel met het aanleeren dezer talen was den Bijbel in het oorspronkelijke te lezen en daarom legde zij zich ook toe op de studie van het Arabisch, Syrisch en Ethiopisch en zelfs het Chaldeeuwsch. Zelfs beweert men dat zij in andere Semitische talen als het Samaritaansch en Perzisch zeer ervaren was. Zij schreef in de Oostersche talen woordenboeken en spraakkunsten.

'Met elke natie,' wordt van haar verzekerd, 'kon zij in haar eigen taal spreken; zij had een burgeres kunnen zijn van elken ouden en nieuwen staat; geen geleerde overtrof haar in de kennis der Heilige Schriften, geen Jood in die van den Talmud, geen Muzelman in die van den Koran.'

Zooals men ziet grensde de geleerdheid van Anna Maria van Schurmann aan het wonderbare, doch er was nog meer; ook als dichteres behaalde zij bij haar tijdgenooten vele lauweren, al mag zij met onze groote dichters niet op één lijn geplaatst worden. De wetenschap beoefende zij met denzelfden ernst en hetzelfde succes; aardrijkskunde, geschiedenis, wijsbegeerte, sterrenkunde, natuur- en zelfs geneeskunde hadden voor haar geen geheimen.

Haar weetlust kende geen grenzen, haar dorst naar kennis was niet te lesschen; maar vooral de godgeleerdheid was haar lievelingsstudie. Zij bracht het hierin zoover dat zij de vraagbaak werd van alle theologen en zeker een hoogleeraarsstoel in Utrecht zou hebben verworven als zij een man ware geweest.

Haar vader was in 1623 in Franeker gaan wonen om zijn zoon Johan Godschalk daar in de medicijnen te laten studeeren; hij zelf liet zich daar aan de Hoogeschool als student in de wiskunde inschrijven, maar het was hem niet vergund, aan de lessen deel te nemen, want kort na zijn aankomst in Franeker werd hij ernstig ziek en stierf kort daarna; op zijn sterfbed liet hij Anna Maria de gelofte afleggen niet te trouwen opdat zij zich niet onvoorzichtig in de strikken der wereld mocht wikkelen.

De dood haars vaders was voor de 16-jarige Anna Maria een zware slag, zij had hem innig lief; hij had haar studie geleid en haar karakter gevormd, maar haar groote vroomheid, waarin haar vader haar ook het voorbeeld had gegeven, hielp haar zijn verlies met onderwerping te dragen. Na den dood van Frederik van Schurmann bleef zijn gezin te Franeker wonen, totdat Johan Godschalk zijn studiën had volbracht, waarop de familie zich in Utrecht vestigde.

Bij de feesten ter gelegenheid der oprichting van de

Utrechtsche hoogeschool dichtte Anna Maria van Schurmann een Latijnschen feestzang, die haar roem door de geheele Nederlandsche Republiek verspreidde; de geheele zangberg kwam in beweging. Wie maar zingen kon greep naar de lier, een stortvloed van Hollandsche, Fransche, Italiaansche, Latijnsche, Grieksche, Hebreeuwsche en Arabische gedichten en rijmelarijen overstelpte Utrecht. Men kan zich geen eer voorstellen zoo groot, die haar niet bewezen, geen lof zoo uitbundig, die haar niet toegezwaaid, geen talent zoo uitstekend, dat niet verre beneden haar werd gesteld. Men wedijverde om stoute beelden uit te denken, waarbij men haar kon vergelijken, krachtige woorden om de uitmuntendheid harer gaven uit te drukken. De hoogdravendste stijl der 17e eeuw was niet voldoende,

ANNA MARIA VAN SCHURMANN. Naar Gerard Dou.

wanneer men van juffrouw Schurmann sprak, zegt haar biograaf Dr. Schotel.

Ook in het buitenland werden haar talenten vergood; weldra werd zij het onderwerp van gesprekken en brieven door de geheele beschaafde wereld; men gewaagde van haar in ontelbare geschriften en gaf haar een eereplaats in alle werken over het vrouwelijk geslacht.

Anna Maria was een wonder der natuur, nooit heeft de aarde van haar grondvesting af zulk een sterveling zien geboren worden, of zij bracht er slechts om de duizend jaar zoo ééne voort. Dit was de hoofdtoon der te harer eere aangeheven lofzangen.

Men kan zich geen denkbeeld vormen in onze dagen van het opgewekte, geestelijke verkeer, dat in dien tijd de geleerden van alle landen verbond; men redeneerde toen niet zooveel als thans over vrouwenrechten, maar vrouwen, die op de een of andere wijze uitblonken, genoten de algemeene achting en waardeering.

Vele groote personages kwamen juffrouw van Schurmann bezoeken; ja, er waren zelfs beroemde vreemdelingen, die de reis naar Utrecht maakten, alleen om haar te zien. Hen te noemen, die tot haar kwamen, zou hetzelfde zijn als de namen van bijna alle godgeleerden, letterkundigen en kunstenaars van dien tijd te vermelden. Mannen en vrouwen van hoogen rang en zelfs vorstelijke titels die Nederland doorreisden, meenden niets gezien te hebben als zij 'de princesse van Utrecht', zoo werd zij genoemd, niet hadden aanschouwd. De koningin van Boheme, Elizabeth van Engeland

en haar kinderen bezochten haar dikwijls, de koningin van Polen, Louise Marie van Gonzaga, de hertogin van Longueville, de koninginnen Maria de Medicis en Christina van Zweden betraden haar woning.

Een warme vriendschap verbond haar met Jacob Cats, die een der eersten geweest was om zijn landgenooten op de talenten zijner vriendin opmerkzaam te maken. Men zegt zelfs dat hij haar ten huwelijk heeft gevraagd. Ook met Huygens was zij in briefwisseling en hield eens met hem een dichterlijken wedstrijd; Heinsius, Rivet, Voet behoorden ook tot haar vrienden.

Haar strenge godsdienstige opvatting belette haar met den veel ruimer denkenden Muiderkring in nauwe betrekkingen te treden, hoewel Barlaeus (Van Baarle) veel moeite deed haar naar de boorden van den Amstel te lokken; ook Hooft, Vondel en Coster achtten haar talenten hoog.

De grootste vriendin van Anna Maria van Schurmann werd echter prinses Elizabeth, oudste dochter van den zoogenaamden Winterkoning, Frederik van den Palts en van Elizabeth Stuart. Beiden hadden dezelfde wijsgeerige en godsdienstige begrippen, ten minste in het begin; later legde de prinses zich meer toe op de beoefening der philosophie onder Descartes. Schurmann daarentegen ging geheel op in de theologie en deze hoog ernstige studie nam haar zoodanig in beslag, dat zij in kunst noch poëzie meer behagen vond. Toch verkoelde dit verschil van richting de vriendschap der beide vrouwen niet.

Hoe hoog, of liever wonderbaar ontwikkeld Anna Maria ook was, zoo miste haar karakter niet den echten vrouwelijken trek, zich door een man, dien zij bewonderde en misschien liefhad te laten overheerschen. De eerste wiens invloed zij onderging was de geleerde Gijsbertus Voetius, hoogleeraar te Utrecht, dien zij haar vader en leermeester noemde. Deze man, een vurig, bijna dwepend calvinist, bracht Anna Maria zoo ver dat zij haar lievelingsstudiën liet varen, zich bijna geheel van de wereld afscheidde om zich toe te wijden aan het bestuur van haar huis en aan de verzorging van twee zieke, oude tantes; den weinigen vrijen tijd die haar overbleef, wijdde zij niet meer aan de beoefening van wetenschap en kunst, aan briefwisseling en omgang met geleerden, maar aan het bezoeken van armen en het verrichten van andere werken van barmhartigheid;

IJS. Naar Ten Kate. (Zie blz. 366.)

de eenige studie, door haar nog aangehouden, was die eener bekrompen theologie.

De vroegere vrienden en benijders van Anna Maria verzekeren dat deze verandering van haar leefwijze vooral aan ijdele aanstellerij en geestelijken hoogmoed was toe te schrijven; men beschuldigde haar van allerlei zwakheden en tekortkomingen. Wat hiervan zij, 't is zeker moeilijk iemands geheimste beweegredenen te doorgronden, maar even zeker is het dat weinigen Anna Maria van Schurmann, dat wonder van geleerdheid, de meest bewierookte vrouw van Europa, zouden willen volgen in haar vrijwillige vernedering, die bijna twintig jaren duurde, want tot aan den dood harer hoog bejaarde tantes ging zij voort haar te verzorgen en te verplegen, zelfs toen zij hulpeloos en ziek geworden waren.

Zij betreurde den dood der oude vrouwen oprecht, maar nog meer dien van haar broeders, waarvan de oude, Johan Godschalk, haar het liefste was, daar hij met haar in zijn gevoelens sympathiseeerde. Hij was het ook, die haar het eerst sprak van den predikant Labadie, die bestemd was op haar leven een nog veel grooter invloed te oefenen dan Voetius. Deze man, door zijn geestverwanten als een heilige vereerd, door zijn vijanden daarentegen een onruststoker en huichelaar genoemd, wilde de verslapte Hervormde Kerk tot meerder strengheid en zedelijkheid opwekken. Hij preekte eerst in Genève en kwam toen in Holland, waar ook de grootste verwarring en ongerechtigheid in de gemeente heerschten. In Middelburg beroepen, begaf hij zich op zijn reis daarheen eerst naar Utrecht, waar Anna Maria hem in haar woning ontving en waar hij haar geestverwanten leerde kennen en in Utrecht den kansel beklom.

Met groote geestdrift hechtte zich Anna Maria van Schurmann aan hem; zij deelde al zijn hervormingsplannen en ijverde voor hem met zulk een vuur, dat zelfs Voetius zich verplicht achtte haar tot meer matiging aan te sporen. Het baatte niet, zij volgde hem naar Middelburg, vergezeld door verscheidene harer Utrechtsche vriendinnen.

Toen Labadie met de Synode in botsing kwam, trok hij naar Amsterdam en vestigde daar een eigene kleine gemeente, waarvan Schurmann natuurlijk een der hoofdpersonen was; zij brak nu met haar vroegere beste vrienden en vestigde zich zelfs bij Labadie aan huis, tot groote verontwaardiging van al haar bewonderaars, zoowel in als buiten haar vaderland.

Met hart en ziel hechtte zij zich nu aan de gemeente der Labadisten, die een volmaakte gemeente van Christenen zou moeten worden en ging voortaan geheel op in - om het zachtste woord te noemen - zonderling mysticisme. Dat zij - zooals haar vijanden beweren - met hem getrouwd was, komt ons haast ongeloofelijk voor, met het oog op haar reeds tamelijk hoogen leeftijd, zestig jaar, en op een ander huwelijk dat Labadie later met een jong meisje moet gesloten hebben.

Na vele, alles behalve door Christelijke liefde en toegevendheid gekenmerkte twisten en bittere, wederkeerige beschuldigingen, waarin Voetius en Labadie vooral heftig streden om juffrouw van Schurmann, en elkander de liefelijkste scheldnamen toeslingerden, en na verscheidene aanvallen van de bevolking op de door haar gewantrouwde en misschien niet onschuldig belasterde sekte, besloot Labadie met zijn kudde Holland te verlaten en de uitnoodiging van de Boheemsche prinses Elizabeth, thans protestantsche abdis van Hertford, aan te nemen om zich in dat stadje te vestigen. Haar oude vriendschap voor Anna Maria bewoog de prinses ongetwijfeld haar en haar geestverwanten in haar nabijheid te roepen.

De ontvangst der Labadisten was hier ook niet hartelijk van den kant des volks; Anna Maria werd zelfs door een steenworp gewond en de abdis had druk werk om de gemeente te beschermen. De zonderlinge gewoonten der Labadisten, die in een soort van communisme leefden en bij hun godsdienstoefeningen van geestverrukking huppelden, dansten, elkander omarmden en kusten - de oude Labadie en Schurmann gaven het voorbeeld - en hun zonderlinge manier van huwelijken sluiten zonder inachtneming der burgerlijke wetten, wekten echter ook Elisabeth's misnoegen op; zij trok zich meer en meer terug en het was haar misschien niet geheel en al onaangenaam toen het bestuur der stad Hertford het hun zoo lastig maakte, dat zij uit eigen beweging wegtrokken en zich in Altona vestigden. Hier begon en voltooide Anna Maria haar boek 'Eukleria of verkiezing van het beste deel.' Hoe uiteenloopend de oordeelvellingen ook mochten zijn over den inhoud, zoo werden toch de letterkundige vorm en het sierlijke Latijn waarin het geschreven was, algemeen geprezen.

In 1673 trof haar de zware slag van Labadie's dood, die als hoofd der gemeente opgevolgd werd door zijn leerling en geestverwant Pierre Yvon. De grijze Anna Maria bleef ook hem trouw ter zijde; weer moest zij gaan zwerven toen de oorlog uitbrak tusschen Zweden en Denemarken. Een Friesch edelman bood der gemeente zijn dorp Wieuwerd ter bewoning aan en nu verplaatsten zij zich allen daarheen.

Den 4en Mei 1678 stierf Anna Maria van Schurmann hier, omringd door haar bedroefde broeders en zusters, in den leeftijd van 71 jaar; de dood van haar, eens de trots van Europa, ging schier onopgemerkt voorbij; zij was bij de meesten harer tijdgenooten reeds vergeten. Na haar dood verviel de gemeente der Labadisten langzamerhand en ging na eenige jaren geheel onder.

Er bestaan verscheidene portretten van Anna Maria van Schurmann, niet alleen van haar zelf, maar van vele beroemde schilders uit dien tijd; het origineel der hierbij gevoegde gravure wordt aan niemand minder dan aan Gerard Dou toegeschreven.

IJs.

Actueel is dit onderwerp zeker; wie weet, als onze vrienden deze plaat onder de oogen krijgen, of straten

en daken niet begraven zijn onder een smetteloos wit kleed, of aarde en water niet zijn verstijfd door de koude omhelzingen van den Wintervorst, en ons land niets anders lijkt dan een uitgestrekt sneeuw- en ijsveld; maar het menschelijk leven laat zich niet verstoren en verschrikken; het inwendige vuur baant zich een weg naar buiten. Jonge kelen juichen, jonge oogen gloeien, den Winterkoning ten trots. Hoe zwaarder zijn schepter drukt, hoe strenger zijn gelaat zich vertoont, hoe blijder zij schijnen.

Ja, nu kunnen zij het Noordsche genot bij uitnemendheid genieten, en de aarde verlaten om op het verstijfde water zich te wagen; met de schaatsen onder de voeten bestaat er voor hen geen ruimte meer, zij kennen geen koude, geen vorst, geen ellende. Daar zwieren zij op die onafzienbare plas, de onbevalligste, de ruwste vertoont hier nog eenige gratie. Zij buigen het anders zoo stijve lichaam in sierlijken zwaai, de grofste trekken worden als verlevendigd, als bezield door het vuur dat uit de oogen straalt, en 't is niet het ijs alleen, dat die wonderen wrocht - ten minste niet onmiddellijk. Op het ijs is zooveel geoorloofd, op het ijs is men verlost van de soms zoo drukkende banden, die stand, opvoeding, verschil van geslacht opleggen. Op het ijs is alles gelijk, ten minste zoo behoorde het te zijn - daar zijn allen broeders en zusters. Gerust legt men op, gerust laat men zich de schaatsen onderbinden door degenen, waarop men anders uit de hoogte neerziet - onverschillig of men boerin is of freule.

't Duurt immers maar zoo kort, men moet genieten van het ijs zoolang als het er is, en men heeft den heelen zomer om aan dat genot te denken, hetwelk alleen de sombere, strenge winter kan geven.

David Teniers de jongere.

David Teniers was de zoon van den verdienstelijken Antwerpschen schilder van dien naam, wiens roem hij echter verre overtrof. Als schilder en graveur is hij een der grootste sieraden der Vlaamsche school.

In 1610 te Antwerpen geboren, ontving hij de lessen zijns vaders en studeerde hij verder onder leiding van Rubens en Brouwer. Hij bekleedde de waardigheid van deken van het St. Lucasgilde van 1644-45 en huwde in 1637 Anna, een dochter van den schilder Breughel, bijgenaamd den Fluweelen. Aartshertog Leopold Willem benoemde hem tot hofschilder en Christina van Zweden schonk hem een gouden keten. Koning Philips IV van Spanje schatte hem zoo hoog dat hij een afzonderlijke galerij inrichtte voor zijn schilderstukken, en diens zoon Don Juan ontving van hem les in de schilderkunst.

Op zijn kasteel De Drie Torens bij Perck tusschen Vilvoorde en Brussel ontving hij het bezoek van vele aanzienlijke mannen en werkte hij daar onafgebroken voort. Zijn werkzaamheid was buitengewoon; hij vervaardigde meer dan 200 kopergravures naar de grootste meesters uit de verzamelingen van den aartshertog, en schilderde zijn talrijke tafereelen uit het Vlaamsche volksleven die zich alle onderscheiden door fijn en helder koloriet, prachtige lichteffecten en levendigheid van voorstelling.

Vooral ook maakte hij zich verdienstelijk door de oprichting der Antwerpsche schilder-akademie, waaraan zoovele beroemde kunstenaars hun opleiding mochten ontvangen. In Juli 1663 gaf de koning van Spanje op zijn aandringen het octrooi tot het stichten dier school. Na den dood zijner eerste vrouw hertrouwde hij met Isabelle

de Freu, een dochter van den secretaris van den Raad van Braband en werd in 1680 tot den adel verheven.

Tengevolge van een proces moest hij zijn vorstelijk leven vaarwel zeggen en was zelfs genoodzaakt zijn kasteel te verkoopen. Hij stierf den 25en April 1690. Bij het vieren van het tweede eeuwfeest van het bestaan der Akademie werd een monument te zijner eer onthuld.

Zijn talrijke schilderijen, waarvan wij hier een als gravure bijvoegen zijn door geheel Europa verspreid. Vele museums beroemen er zich op, werken van dezen meester te bezitten, wiens naam onmiddellijk na dien van Rubens en van Dijck verdient genoemd te worden.

Hij vormde verscheidene bekwame leerlingen, onder wie zich ook zijn zoon David bevond, de derde Teniers van dien naam.

De reis om de wereld voor drie francs.

Dit is geen sprookje maar een ware geschiedenis, zoo waar, dat wij, aangetrokken door haar waarheid, ze dood eenvoudig willen vertellen zonder er iets bij te voegen, alleen om den lezer onze eigen gewaarwordingen te doen deelen.

Een les valt uit dit zonderlinge verhaal te leeren, dat men namelijk met een onverzettelijken wil en een altijd helder, gezond verstand, alle beletselen en hinderpalen kan overwinnen.

Wil en gezond verstand zijn in onze dagen geen zoo algemeene hoedanigheden, dat het overbodig zou zijn hen aan te bevelen.

Jean de C., een wel onderricht jongmensch, begeerig om iets nieuws te leeren, verveelde zich in Parijs. Hij vond er geen bezigheid naar zijn zin omdat geen enkele bezigheid hem moeilijkheden te overwinnen gaf. Hij had geen lust in eenig beroep daar hij van oordeel was dat elk beroep de menschen verlaagt en dat op hun beurt de menschen alle beroepen verlagen. Hij was rijk geweest en was alle genietingen van den rijkdom moede en ook de bittere lusten van de ellende. Hij had zich een weinig vermaakt met de laatste overblijfselen van zijn bezitting te verdedigen, maar toen hij niets, letterlijk niets meer bezat, en niet meer van zijn familie wilde leenen om zich niet door hen te laten verachten en niet van zijn vrienden om er geen vijanden van te maken, besloot hij te reizen.

‘Waarheen ga je?’ vroegen hem de naaste toeschouwers van zijn leven, die, wetende dat hij bescheiden was en niet in staat om tot hun beurzen zijn toevlucht te nemen, belang stelden in zijn ecxentriciteiten

‘Om te beginnen ga ik een reis om de wereld maken en daarna zullen wij verder zien.’

‘O, als je middelen had om deze fantasie te betalen!’

‘De middelen zal ik vinden. 't Is niet mogelijk dat een verstandig mensch op zoo'n reis geen onnoozelen genoeg vindt om van te leven. Ik weet alleen niet, hoe ik van Parijs naar Havre zal komen, Frankrijk is zoo weinig schilderachtig.’

‘Ik zal zien je een vrijkaart voor den Westerspoorweg te bezorgen,’ zeide een kameraad, aan de redactie van een courant verbonden en vol vuur om een dienst te bewijzen, die hem niets kostte.

‘Je zou me verleiden! Maar dat is een gunst en ik wil mijn reis verdienen; ik ga te voet!’

Daar hij op zijn vestjeszak klopte, durfde men hem vragen:

‘Hoeveel heb je op zak?’

‘Ik zal 't u morgen zeggen, als ik mijn inkoopen heb gedaan.’

De inkoopen bepaalden zich tot een paar flinke schoenen, een rotting en een zak, waarin zich meer brood dan kleederen bevonden, en den volgenden morgen, zeide Jean, met zijn zak op den rug aan zijn vrienden, terwijl hij hun zijn geopende portemonnaie liet zien:

‘Dat is alles wat me overblijft, nog 12 francs.’

‘Je bent gek,’ riepen de verbaasde vrienden in koor.

‘Zij die voor gek doorgaan,’ hernam de philosoof, ‘zijn dikwijls de wijsten. Ik ga onder de menschen en ik zal hun zoo nuttig zijn, dat zij mij wat opbrengen.’

Maar al is men nog zoo'n wijsgeer, als men Parijzenaar is, heeft men altijd iets sentimenteels over zich en op 't oogenblik dat hij zijn vrienden verliet, die niet heel veel van hem hielden, maar die hij amuseerde, kameraden die hem bespotten om niet door hem veracht te worden, voelde hij dat hij aangedaan werd, maar dat was zijn laatste zwakheid vóór dat hij zijn kracht zou toonen, zijn laatste hulde aan zijn vaderland.

Van hun kant wilden zijn vrienden en kameraden hun deel hebben van deze eigenaardige reis om de wereld en stelden voor hem naar Rouaan te begeleiden om hem dit onbelangrijk begin van zijn tocht te bekorten. Hij nam het voorstel aan en stond hun toe voor hem te betalen, maar te Rouaan zeide hij hun goeden dag en legde te voet de 90 kilometer af die hem nog overbleven, zonder ergens anders dan in de open lucht te slapen, niets anders te eten dan de provisiën uit zijn zak en niets anders te drinken dan water.

In Havre aangekomen liet hij geen tijd verloren gaan, hij ging een kapitein opzoeken van een Amerikaansch schip en vroeg hem brutaal weg zijn recht op overtocht in ruil voor allerlei kleine diensten, die zich konden uitstrekken van het boekhouden tot het pianospelen; hij overbluftte den zeeman door zijn vasten toon, verleidde hem door zijn overgroote oprechtheid en vertrok eindelijk gratis zonder zijn twaalf francs anders te hebben aangesproken, dan om op de kade voor het vertrek der boot een roos van tien centimes te koopen, die hij aan een Amerikaansche jonge dame bood, wie hij besloot gedurende de reis een weinig het hof te maken.

Hij was heel aardig gedurende den overtocht; in New-York aangekomen nam hij afscheid van de Amerikaansche als van een vervlogen droom, bedankte den kapitein, die van aandoening hem bijna de handen brak en hem aanbevelingsbrieven gaf. Trotsch over zijn eerste etape, zwoer hij plechtig dien avond nog een ligplaats te

zullen hebben en een diner zonder te bedelen of zijn elf francs, negentig centimes aan te spreken; hij had overigens geen rozen meer te koopen, zijn offertje had hem geluk aangebracht, het te hernieuwen zou twijfelen zijn aan zijn ster.

Dien avond deed hij zijn intrede in een pensionaat om er Fransche les te geven en meteen om zich te volmaken in het Engelsch.

Wij vergaten te zeggen dat hij vrij goed Spaansch en Italiaansch kende.

Na acht dagen had hij een clienteele en kon zich voorzien van papieren boordjes en manchetten. Vast besloten zich niet te bezondigen aan aanteekeningen of reisindrukken, vond hij dit het eenige papier dat hem onontbeerlijk voorkwam.

Na eenige weken verliet onze reiziger New-York met geld genoeg om naar San Francisco te reizen. Hij had groote plannen voor deze stad, maar de natuur wilde zijn beproevingen vermeerderen.

In San Francisco werd hij ernstig ziek, verkwistte al zijn geld om tegen de koorts te strijden en liet zich bijna overwonnen naar een hospitaal overbrengen, zich een tijd lang overgevend aan de doktoren, zonder echter zijn besluit om te leven en verder te reizen op te geven. Zijn wil genas hem tegen de verwachting der doktoren. Gedurende zijn beterschap in het hospitaal, maakte hij kennis met een anderen herstellende, eersten stuurman van een Amerikaansch schip, dat reizigers naar Yokohama overbracht. Hij liet zich door dezen hospitaalvriend als hoofd van het dienstpersoneel aan het schip verbinden. Hij was zoo vol vuur en hij vroeg zoo weinig geld, dat men altijd gaarne van zijn diensten gebruik maakte.

Daar is onze Jean nu in Japan. Hij stelt zich voor aan een Fransch hotelhouder en biedt hem aan zijn kost te betalen door zijn diensten als tolk, vier talen sprekende. Men neemt hem aan, hij brengt de reizigers op hun gemak; hij heeft bij iedereen succes en daar hij als tolk diende, tusschen de Japansche kooplieden (de eerste der wereld) en de Italiaansche commissionnairs, wint hij in korten tijd zulk een ronde som, dat hij er verlegen door wordt. Hij wil geen schatten opzamelen en scheept zich in naar Hong-Kong.

Hier wordt hij in een club van Engelschen aangenomen als secretaris van den president. Hij herinnert zich, in zijn jeugd een goed biljardspeler te zijn geweest, hij organiseert wedstrijden, weddingschappen, en wint bijna ondanks zich zelf een belangrijken match.

De vrees om zich te verrijken en zich onderweg op

DE VLAAMSCHE COLLECTANT. Naar David Teniers den jongere. (Zie blz. 367.)

te houden, grijpt hem aan, en hij maakt gebruik van een goede gelegenheid om naar Calcutta te gaan.

De overtocht kost veel en wordt voor hem hoogst schadelijk door de talrijke halten, die de boot houdt, door het slechte weer, door den slechten staat van het schip, zonder nog te spreken van den weinig gastvrijen aard der lieden bij wie men verplicht was te landen.

In Calcutta aangekomen had Jean de C. geen cent meer op zak.

Hij dwaalt droomerig door de hoofdstad van Bengalen en vraagt zich af of dit zachte klimaat voldoende zal zijn hem te voeden. Toen hij het mooiste hotel der

stad voorbijging, trad hij binnen als om een kamer te kiezen en terwijl men den voornaamsten bediende gaat roepen, die zijn middagslaapje doet, treedt hij in het reizigerssalon en vindt daar een mooie tentoonstelling van photographieën, die meer bewonderaars schenen te vinden dan koopers, te oordeelen naar de gele kleur van het papier en naar de vlekken door de Indische zon veroorzaakt.

Het artistieke gevoel van onzen wijsgeer komt hiertegen op; deze photographieën zijn heel mooi, maar de onverschilligheid der menschen van het hotel en de luiheid van den photograaf beletten dat zij behoorlijk verkocht worden.

Voordat hij een kamer nam, vroeg Jean het adres van den photograaf, zocht hem op, verweet hem zijn achteloosheid, en bood hem aan, tegen een behoorlijk honorarium zijn fraaie gezichten van Calcutta te verkoopen aan de reizigers, die zich hier ten hoogste vier en twintig of acht en veertig uur ophouden en daar zij het land niet kunnen zien, er toch gaarne afbeeldingen van meenemen om er onderweg van te genieten of aan de toehoorders van hun verhalen te laten zien.

De photograaf, die wegkwijnde in deze heerlijke natuur, welke hij zoo goed weergaf, nam met genoegen het aanbod aan en gaf zijn agent huisvesting. Jean begeeft zich dadelijk op weg; hij loopt de hotels af, hij loert op de nieuw aangekomenen, verkoopt zoo goed die weinig gevraagde waren dat de photograaf verrukt van blijdschap hem aanbiedt, zich met hem te associeeren en samen fortuin te maken.

Onze wijsgeer was er de man niet naar om zich door de fortuin te laten vastleggen; hij nam van de winst zooveel aan, als hij rechtvaardig vond en wat hem noodig was om zijn reis voort te zetten, trekt Indië door en komt in Bombay.

Daar ontdekt hij zeer spoedig dat de Duitschers den verkoop der Fransche wijnen in handen hebben en dat zij onder schitterende etiketten afschuwelijke producten verkoopen, die Frankrijk zouden onteeren.

Als men zoo ver van zijn vaderland is, heeft men het vurig lief en onze Jean geeft zich stoutmoedig uit voor keurder van echte Fransche wijnen. Hij had er geen proefje van, maar het gelukt hem er eenige te vinden in onbekende depôts, die den strijd niet konden volhouden tegen de drankjes, door de bierverkoopers aan den man gebracht.

Binnen eenige dagen doet hij den handel der eerlijke lieden herleven, maakt schitterende reclame voor een huis, waar hij een plaats krijgt als kassier, verheft de zaak van zijn half geruïneerden patroon, en doet voor het product der Fransche zon wat hij in Calcutta heeft gedaan voor het werk der Indische en toen zijn taak vervuld was liet hij zich half op crediet, half à contant een kleine vracht Indische vruchten toevertrouwen om in Egypte te verkoopen, vervolgens vertrekt hij naar Caïro.

In Caïro verkoopt hij gemakkelijk zijn koopwaren, doet zijn zaken met de huizen van Bombay af, gunt zich de weelde van een paar wetenschappelijke tochten, woont de ontdekking bij van een vrouwenmummie, in wier vingers hij iets vindt dat op een bloem gelijkt, verbeeldt zich dat het de bloem is, die hij aan de Amerikaansche heeft gegeven en die een uitgedroogde schoonheid van eenige duizenden jaren oud hem terugbrengt, gaat de veertig eeuwen zien, die de soldaten van Bonaparte zoo nieuwsgierig bekeken, vergelijkt de reistalenten van den kameel met die van den olifant, houdt juist genoeg over van zijn handels-operatiën om zijn reis naar Marseille en zijn spoorkaartje naar Parijs te betalen, scheept zich in op een stoomboot der Messageries en komt zegepralend in Parijs terug, waar hij zijn komst reeds heeft aangekondigd.

Zijn vrienden wachten hem op aan het station. Hem ziende met zulk een gezond uitzicht en verbrande kleur, twijfelen zij er niet aan of hij heeft fortuin gemaakt.

'Wel,' vroegen ze hem, 'waar is je millioen?'

Jean de C. glimlachte en haalde de schouders op.

'Mijn millioenen zijn daar,' antwoordde hij, en klopte zich op het hoofd. 'Ik had 12 francs toen ik mij in Havre embarkeerde, zie wat ik terugbreng!'

Hij haalde uit zijn portemonnaie 9 francs, dat was het overgeblevene van de onderweg gewonnen fortuinen. Inderdaad had de reis om de wereld hem slechts drie francs gekost en hij had zooveel geleerd!

Nu is hij sedert eenige maanden weer op reis rondom de wereld, maar nu van den anderen kant beginnende.

Hoeveel heeft hij dezen keer meegenomen? Ik zou niet durven beweren dat het honderd francs is, ondanks de raadgevingen zijner vrienden en de ondervindingen zijner eerste reis.

Een bezoek bij Edison.

Waar gij ook gaan moogt in de Vereenigde Staten, als gij vraagt:

'Wie is uw grootste man? Wie is de man van wien gij het met den meesten trots zegt: "Hij is een Amerikaan?"'

Dan luidt het antwoord in negen gevallen van de tien: 'Edison.'

Edison heeft der wereld het electrisch licht gegeven; hij heeft ons geleerd hoe de stem en de woorden te bewaren van de groote dooden, en door zijn laatste groote ontdekking, de kinetoscoop, kan het sprekende gelaat, het geringste gebaar, de juiste gelijkenis van hen, die schijnbaar zijn heengegaan, ons worden teruggegeven.

Over honderd jaar kan Lord Roseberry bijv. nauwkeurig en in de kleinste bijzonderheden worden afgebeeld in een zitting van het Engelsche Hoogerhuis en zijne woorden in dezelfde heldere klanken herhaald worden, met dezelfde losheid van houding en beweging. Een schaduw natuurlijk, maar de schaduw zal den man getrouw weergeven zooals hij eenmaal leefde.

'Over eenige jaren,' zeide mij Edison, terwijl ik met hem keuvelde in zijn werkplaats te Orange, New-

Jersey, 'minder dan zes misschien, zal ik u een volledige opera in deze kamer laten opvoeren,' en hij wees naar een phonograaf, een kinetoscoop en een groot wit blad, dat aan eene zijde van de kamer was opgehangen. 'Natuurlijk zal het vele phonografen en kinetoscopen kosten, maar gij zult het zien en hooren, spoediger dan gij verwacht.'

Weinig menschen in Amerika hebben eenig denkbeeld van den persoon van den grooten Toovenaar der 19^{e} eeuw, en in Europa nog minder, hoewel hij ons werelddeel meer dan eens bezocht heeft; maar dan was hij in zijn reishumeur, en de levendigste herinnering, door hem nagelaten, was die van een man zeer karig met zijn woorden en schuw in gezelschappen.

Aan het wonderbare grenst dan ook het leven van dezen man, die, 10 Februari 1847 geboren te Milaan in het graafschap Erie, Ohiostaat, zijn loopbaan begon als courantenjongen bij een spoorwegmaatschappij in Michigan, toen zelf een courant redigeerde, als telegrafist het land doortrok, zich onderwijl altijd bezighield met chemische en mechanische studiën en proeven en thans als wereldberoemd millionnair woont in Oranje, in een mooi huis, eenige minuten verwijderd van zijn werkplaats, een huis met vele gevels en boogramen, omringd door hooge boomen en uitgestrekte grasperken en door mevrouw Edison 'Glenmont' genaamd.

De werkplaats is een zeer groot, langwerpig gebouw, met een ruime zaal en wijde galerijen, dat den algemeenen indruk maakt van een openbare bibliotheek. Het gelijkvloers is werkelijk een bibliotheek, en een zeer geleerd-diepzinnige ook, want hier zijn vele honderden boekdeelen over elken tak van wetenschap en in de meeste moderne talen vereenigd. In het midden staat een zinnebeeldige figuur, het electrisch licht voorstellend, een gedeeltelijk gedrapeerde vrouw, zittende op een omgekeerde straatgaslantaarn en een toorts opgeheven houdend, die door een enkele aanraking een electrische lamp wordt, in staat de geheele kamer te verlichten.

De meubels en de paneelen zijn van licht eikenhout en de initialen van Edison staan op iederen stoel en elke tafel. Een adres in een lijst vermeldt dat al deze voorwerpen door zijn voornaamste ondergeschikten aan hun geachten meester werden geschonken. Op den uitgesneden schoorsteenmantel staat een kolossale klok, door electriciteit in beweging gebracht, en daaronder een arend met brandende oogen.

Blokken hout gloeiden vroolijk in den ijzeren haard op den dag van mijn bezoek, want buiten was het koud. Toen Edison mij tegemoet kwam om mij te groeten, opstaande uit den grooten armstoel, waarin hij, naar de vlammen ziende, had gezeten, maakte hij op mij den indruk van een goedigen, hartelijken pastoor in zeer bevlekte en veelgedragen kleederen. De hoed vooral, die achter op zijn hoofd stond, was van het ordinairste soort, eens zwart geweest, maar nu goed gebronsd door het roest en de stof van de twaalf jaren, gedurende welke, zooals Edison mij verhaalde, hij reeds gedragen was.

Edison is hartelijk en flink en om zijn breeden mond speelt een aangename trek. Hij spreekt met luide stem en berispt zijn helpers dikwijls op ruwe wijze over hun luiheid, maar zij weten dat hij het niet zoo meent. Houding en beweging zijn die van een krachtig, gezond man met breede schouders en sterke borst; alleen zijn gelaatskleur is wat bleek, zeker ten gevolge van het lange verblijf in gesloten ruimten. Een eenigszins levendiger kleur, die echter volstrekt niet aan alcoholverbruik moet toegeschreven worden, vertoont zijn neus. Merkwaardig is zijn oog, het heeft iets koels, men zou haast zeggen vischachtigs, maar het is het oog van een vorscher en

in de plooien, die het omringen, vindt men den langjarigen arbeid van een genie uitgedrukt.

De Toovenaar vroeg mij naar eenige menschen en plaatsen in Europa, en toen hij mijn dwalende oogen opmerkt, begon hij mij rondom de kamer te leiden.

Eerst toonde hij mij de laatste, verbeterde phonograaf en gedurende een minuut of tien luisterde ik naar vocale en instrumentale muziek, zoo duidelijk dat men moeielijk kon gelooven dat alles uit een paar wentelende cylinders van bruine was voortkwam.

'Een bladzijde van de Londensche *Times* zal spoedig op een cylinder kunnen worden gevat,' zeide Edison, 'eens misschien een geheel boekdeel. Waarom zoudt gij niet rustig in uw studeerkamer kunnen zitten, uw lievelingsroman oprollen, de snelheid der uitvoering regelen en u dan laten in slaap lezen of wakker houden, juist zooals ge wilt? Ik zal de vernietiger zijn van alle voorlezers, dat verzeker ik u. Wacht maar wat!'

Toen naar boven in de galerijen, hoofdzakelijk gevuld met glazen kasten, de volledigste verzamelingen bevattende van alle metalen en kristallen der wereld, en terwijl eenige der vreemdste soorten mij werden verklaard, hoorde ik toevallig van de andere ateliers, dertig of veertig mijlen verder gelegen in Edison, een dorp naar den uitvinder genaamd in New-Jersey. Daar heeft hij zes vierkante mijlen van een ijzerberg gekocht en er de kolossaalste machinerieën, ooit door een man gebouwd, opgericht, en als hij een tiende vervuld ziet van zijn verwachtingen in het uitgraven van ijzer door middel van zijn reusachtige magneten en scheppers, zal zijn tegenwoordige rijkdom - omstreeks een millioen pond sterling - verre die van Gould of Vanderbilt overtreffen.

Tweehonderd duizend pond van Edison's eigen geld zijn in dien ijzerberg gestoken, en hij hoopt dat alles in volle werking zal zijn voordat deze regels in druk verschijnen. Maar een volgenden keer zal ik misschien een artikel schrijven over Edison's ijzerbergen en voor het oogenblik terugkeeren naar zijn werkplaats.

Naast de bibliotheek zijn de groote ateliers waar de verschillende electrische werktuigen worden vervaardigd, alsmede de verschillende instrumenten, eindigend op 'meter', aan vele waarvan Edison verbeteringen heeft toegevoegd. Hij toonde mij ook in werking zijnde modellen van magneten.

Behalve de ateliers is hier ook de photografische inrichting, waar een volledige staf van camera-artisten

door den Toovenaar aan het werk gezet wordt. Vier en vijftig photografen kunnen daar in een seconde een photografie van u nemen in al uw bewegingen, en men wijst u ook de ruwe bank, waarop Edison soms neervalt om een paar uren te slapen, als hij geheel uitgeput

EDISON IN ZIJN STUDEERKAMER.

is door dagen en nachten van onafgebroken werk.

'Maar uw huis is maar een paar minuten hier vandaan, mijnheer Edison,' zeide ik.

'Dat is zoo,' antwoordde hij, 'maar als ik naar huis ga, laten zij mij doorslapen. Hier zet ik mijn bank op een plaats, waar een man moet passeeren die naar zijn werk moet, en hij wekt mij dan precies op het uur dat ik het wensch.'

'Maar hoe kunt gij daarbij gezond blijven?'

'De meeste menschen zouden het niet kunnen, maar zoolang ik mij goed gevoel, vind ik er geen reden in mijn levensgewoonten te veranderen. Gij hebt dagelijks acht uur slaap noodig, terwijl ik zes maanden lang toekom met vier uur per dag en er mij toch heel wel bij bevind. Want acht uren slaap maken mij lui, loom, onbruikbaar. Ik geloof dat de meeste menschen er niet aan denken, welk nauw verband er bestaat tusschen eten en slapen. De reden waarom vele menschen niet toekomen met vier uur slaap, is dat zij zich volstoppen, dat zij te veel eten. Nu zal ik mij wel wachten voor deze zware maaltijden. Deed ik het niet, dan zou ik ellendig zijn, hulpeloos als een oude maaglijder. Dat was 't wat mij in Frankrijk zoo van streek bracht. Men sleepte mij naar groote, zware diners, die ik niet verdragen kon. Tehuis ben ik een kleine eter. Voor mijn ontbijt neem ik een paar eieren, een stukje ham, met twee of drie geroosterde broodjes en wat thee of koffie, en voor 't diner ongeveer evenveel. Thee, koffie en water zijn de dranken, die mij het best bekomen; ofschoon ik geen bedenking heb tegen spiritualiën, geef ik er toch niets om. Ik houd niets van het wijndrinken, zooals dat in Engeland en Frankrijk gebruikelijk is. Men zeide mij dat ik wijn moest drinken om geen typhus te krijgen. Daarom deed ik het en werd er zenuwachtig van. Ik geloof dat die heele historie met den typhus een streek was om hun wijnen aan den man te brengen. Maar u moet het mooie bier zien, dat men in Engeland heeft! Zijn specifiek gewicht is lood en als een peillood zinkt het naar den bodem der maag en blijft daar liggen. Men kan 't als ballast voor de schepen gebruiken, maar dan zou de reis over den oceaan 365 dagen duren.

KINDERLEED. Naar Louis Deschamps. (Zie blz. 374.)

'Apropos, mijnheer Edison, hoelang hoopt u nog te leven?'

'Tot negentig jaar,' antwoordde hij zonder aarzelen. 'Mijn vader is 87 jaar, hij legt zijn tien mijlen per dag af en zou zich schamen hij het trappenklimmen maar één trede tegelijk te nemen. Mijn grootvader leefde 103 jaren, ondanks de verschrikkelijke gewoonte van tabak, en ik denk, als mij geen ongeluk overkomt, zal ik het wel tot 90 brengen.'

'Waarom noemt u het tabakrooken verschrikkelijk? Gelooft u, dat het schaadt?'

'Integendeel, dat was maar een grap. Ik houd het voor zoo schadelijk dat ik tien tot twintig sigaren per dag rook.'

'En pakt dat uw zenuwen niet aan?'

'Neen, daarvan heb ik nog niets gemerkt; als het mijn zenuwen schaadde zou ik het opgeven.'

'Maar behalve uw lectuur, wat doet u anders voor uw uitspanning?'

'O, niets bijzonders! Ik lach gaarne en geef niets om dansen en ik houd niet van gedrang, vooral wanneer ik mijzelf er niet in kan verliezen. Maar ik heb pleizier in een aardig verhaal en in het theater. Daar ga ik dikwijls heen met mijn familie en ik zou er nog meer genot van hebben, als ik beter hooren kon (Edison is aan een oor doof). Het beste amuseer ik mij in lichte opera's, die versta ik het best. Ik ga dan in het parket zitten en heb de muziek uit de eerste hand.'

'U is dus een vriend van muziek?'

'Ja, dat ben ik, inderdaad.'

'Zingt u ook?'

'Vroeger deed ik 't wel, maar bij mijn proeven met de telephoon heb ik mijn stem bedorven. Ik had er succès mede, dat is waar, maar ik geloof dat de inspanning mijn stembanden heeft doen springen,' en de uitvinder lachte over zijn eigen scherts.

'Wat is nu uw levensdoel, mijnheer Edison? Waarvoor leeft u? Wat is het einddoel van al uwe pogingen?'

Bij deze vraag lachte de Toovenaar hartelijk en zocht naar adem, als had men hem een stoot tegen de maag toegebracht, keek naar het plafond, draaide zijn stoel om en zag toen even door het venster naar het heerlijke landschap.

'Ja, weet u,' zeide hij toen, 'dat ik juist daaraan eigenlijk nog nooit heb gedacht! Dat kan ik zoo bepaald niet zeggen, maar mij dunkt, alles wat mij nog aantrekt is een groot laboratorium te hebben om daarin zoolang ik kan, proeven te doen en met succès nuttige dingen uit te vinden. Maar juist daarin steekt wat philanthropie. Dingen, die men niet koopt, mag ik ook niet uitvinden, omdat alles wat niet verkocht wordt geen succès heeft. Juist die afneembaarheid der waren is een bewijs voor hun nut, en nut is succès.'

Wij wandelden door naar Glenmont en een paar kinderen kwamen al stoeiend over het grasperk ons tegemoet: Madeline, zes jaar oud, en Charles, drie en een half, twee flinke gezonde kinderen met hun moeders oogen en hun vaders uitdrukking van het gezicht.

Hij neemt het meisje in de armen en kust haar, en wij vieren dwalen over het gras om op den drempel van Glenmont begroet te worden door een mooie, slanke vrouw, de tweede vrouw van den Toovenaar en de moeder der twee kinderen. De moeder van Edison's drie oudste kinderen - een dochter, nu getrouwd, en twee jongens van 16 en 18 jaren - stierf eenige jaren geleden.

De tegenwoordige mevrouw Edison is de dochter van den heer Muller uit Aäron, Ohio, evenals zijn schoonzoon een uitvinder van naam, vooral op landbouwkundig gebied. Hij is '£ 3,000,000 waard,' dus zijn de kinderen wel eenig fortuin wachtende, zelfs als hun vader zich ruïneert met zijn ijzerberg.

Een smakelijk maal, een rustig keuveluurtje en een lekkere sigaar met Edison in zijn huisbibliotheek - een volledige verzameling van moderne werken over reizen, geschiedenis, dichtkunst en romantiek - en een wandeling door de lagere kamers van de woning doen mijn bezoek ten einde spoeden. De brougham van mevrouw Edison, bespannen met twee appelschimmels, - Edison houdt een half dozijn paarden, maar hij zelf rijdt er nooit op - brengt mij naar het station, juist bijtijds om den trein naar New-York te halen.

Uren lang dwarrelde het in mijn hoofd van machinerieën, stemmen van dooden, opera's, liederen, mooie kinderen, kostbare meubels, kinetoscopen, magneten en vorstelijke geschenken van Czaars, Mikado's en koningen, het groot-kruis van het Fransche Legioen van Eer en een half dozijn ridderorden, door elkander geworpen in een glazen kast vol kostbare snuifdoozen, sigarenkokers en medailles van internationale tentoonstellingen en wereldkermissen.

Kinderleed.

Nog altijd denkt men aan onzen Hildebrand, als men staat voor een dier innige uitingen van kinderleed. Niemand als hij heeft ons met meer sympathie en fijner gevoel doen mede lijden met die arme kleinen, voor wier miniatuur-rampen wij maar al te dikwijls een gesloten oog en oor hebben.

Wij spreken niet van de ellende van zoovele arme kinderen, wien het ongeluk reeds hij de wieg - of hetgeen voor wieg dienst moet doen, schijnt op te wachten - schepsels der armoede, helaas! maar al te dikwijls der zonde en schande, opgroeiend in een atmosfeer van alle ondeugden, reeds vroeg de straat opgezonden om te bedelen, zoo niet te stelen, de kinderen, waaruit de jeugdige booswichten groeien, wier misdaden ons doen huiveren.

Neen, wij hebben alleen het oog op de kleine verdrietelijkheden van wel opgevoede, gelukkige kinderen; kinderen, die niets liever zouden doen dan spelen, stoeien en ravotten in de open lucht en die thuis gebannen worden alleen omdat zij huiswerk moeten afmaken.

O, dat huiswerk, dat huiswerk! wat een duistere

schaduw werpt het op menig kinderleven! Hoevele heerlijke, zonnige uren gingen er voor hen door verloren! Hoeveel nuttiger konden zij die besteden aan visschen, vechten, kattekwaad uitvoeren! Is het nog niet genoeg dat zij uren lang op school gedwongen worden stil te zitten als muisjes, moeten zij nu nog in die vrije uren der vacantie vervolgd worden met dat lastige, vervelende huiswerk?

Ons mannetje schijnt er maar niet goed mee terecht te kunnen; in gedachten staart hij naar buiten, zijn uitdrukking is haast wanhopend. Ja, hij was er even niet ‘bij’ met zijn gedachten; die gedachten zwierven naar den tuin, waar het zonnetje zoo verlokkelijk schijnt, waar de vlinders vroolijk fladderen van bloem tot bloem en waaruit hij alleen verbannen schijnt en in dat oogenblikje van verstrooiing stiet hij even aan den inktpot en de met zooveel moeite en inspanning beschreven bladzijde is een en al inkt. Radeloos ziet het ventje het aan! Is er dan nergens redding te vinden! Dat bemorste werk moet hij overmaken natuurlijk, dat is weer zooveel uren langer zitten in de benauwde kamer, terwijl alles hem lokt naar buiten, naar groen en licht, naar spel en beweging!

Wie zou er geen medelijden krijgen met zoo'n slachtoffer zijner plichten; wie zou geen eerbied voelen voor zulk een grievend kinderleed, wie hoopt niet dat een goedige zuster of toegevende moeder zich zijner ontfermt, de vlakken zoo goed mogelijk uitwischt en hem zendt naar buiten om ten volle te genieten van die korte spanne tijd, te kort en te kostbaar om nog door verdriet te worden verduisterd, den tijd van de schoone kinderjaren?

Miss Kate Marsden in Siberië.

Onder hen, bij wie de edele, sympathieke figuur van pater Damien niet alleen grenzenloos medelijden en bewondering heeft opgewekt, maar voor wie het tevens een drijfveer geweest is om in zijn voetspoor te treden behoort de heldhaftige miss Kate Marsden, die zich het gruwelijk lot der Siberische leprozen heeft aangetrokken.

De berichten aangaande pater Damien in 1889 uit Molokai tot haar doorgedrongen, hadden een overweldigenden indruk op haar gemaakt en onmiddellijk zou zij zich derwaarts hebben begeven om hem in zijne moeilijke taak ter zijde te staan, ware het niet dat alleen zij, die den Katholieken godsdienst belijden, op het eiland werden toegelaten.

Eenmaal reeds toefde zij in Siberië, en eenigen tijd geleden tijdelijk in Engeland verblijf houdende met het doel om zich van daar naar de Vereenigde Staten te begeven, trokken haar mededeelingen betreffende den toestand der lijders dermate de aandacht, dat ook die der vorstelijke familie daarop gevestigd werd. De koningin, alsmede de prins en de prinses van Wales toonden bij een afzonderlijk onderhoud op Balmoral en Marlborough House het levendigste belang in hare onderneming te stellen en waren weldra geheel voor hare zaak gewonnen.

Ook in Amerika hoopte zij door het houden van lezingen zich van geldelijken of ander bijstand te verzekeren om zoodoende de plannen, die zij met hare beschermelingen op het oog had, ten uitvoer te kunnen brengen.

Genoodzaakt van haar eerste voornemen af te zien wijdde zij zich aan de verpleging der lijders in Indië die tot dusver veel te wenschen had overgelaten. Wat zij daar vernam aangaande zekere, in Siberië inheemsche plant, welke een geneesmiddel tegen melaatschheid zou zijn, deed haar het besluit opvatten zich het lot der Siberische

leprozen aan te trekken en tevens te onderzoeken in hoever deze mededeeling waarheid behelsde. Op haar reis deed zij Jeruzalem aan om de daar aanwezige inrichting voor melaatschen te bezichtigen. In het Heilige Land zijn de zieken echter, zooals wellicht bekend is, niet in hospitalen opgesloten doch hebben vrijheid zich op den openbaren weg te bewegen Hoe veel aangenamer dit ook voor de ongelukkigen zelve is, toch kan deze maatregel niet dan de allernadeeligste gevolgen hebben, want het geld dat medelijdende lieden hun geven, gaat natuurlijk van hand tot hand en maakt dat de ziekte zich meer en meer verspreidt.

Van Jeruzalem begaf zij zich naar Tiflis, waar zij andermaal van het geheimzinnige kruid hoorde gewagen. Na een langdurige reis bereikte zij eindelijk St. Petersburg. Voor haar vertrek uit Londen door de Prinses van Wales ten gehoore ontvangen, schreef deze, op het vernemen van Miss Marsden's aanstaand vertrek naar Siberië, een brief aan hare zuster, de keizerin van Rusland, met het verzoek hare landgenoote de reis zoo gemakkelijk mogelijk te maken. Kate Marsden was dan ook niet lang te St. Petersburg of zij werd op Gatchina ontboden, en door de keizerin uiterst vriendelijk ontvangen. Na hare plannen te hebben blootgelegd ontving zij een brief, waarin hare keizerlijke beschermster verklaarde zelve erkentelijk te zullen zijn voor iederen dienst aan miss Marsden gedurende haar moeitevollen en gevaarlijken tocht bewezen. Geen wonder dat dit haar weg aanmerkelijk effende.

Door hare vriendin, miss Ada Field, die vloeiend Fransch en Russisch sprak, tot Omsk vergezeld, was het begin van de reis verreweg het aangenaamste. Het overige gedeelte legde zij af met geen ander gezelschap dan de tolken, die een weinig Fransch verstonden en die door de gouverneurs der verschillende provinciën, welke zij doortrok, tot hare beschikking werden gesteld. Aanvankelijk was de reis vrij gemakkelijk.

De slede of de tarantasse - een reiswagen zonder veeren - waren de vervoermiddelen waarvan men zich tot Yakoutsk bediende. Hier genoot zij bij den bisschop van Yakoutsk en Veluisk een gastvrije ontvangst, en na er eenige dagen vertoefd te hebben om zich van reisproviand en kleederen te voorzien, zette zij haar reis voort met een escorte van dertig man, waaronder één tolk. Daar het moeilijkste en onaangenaamste ge-

deelte van de reis nu volgde, had zij zoo weinig mogelijk bagage meegenomen. Behalve de voor de leprozen bestemde benoodigdheden, als wollen kleedingstukken, thee, [...] tabak, had zij niets meer bij zich dan een [...] een zweep en een tasch met de allernoodzakelijkste artikelen. Haar reiscostuum bestond uit een strooien hoed, die haar gelaat tegen de zonnestralen beschutte, een lange jas met ruime mouwen, een wijden broek en hooge laarzen, die tot aan de knieën reikten. Daarbij had zij zich voorzien van een muskietennet, want over dag heerschte er een tropische hitte in de streek, die de reizigers doortrokken, en hadden zij een ondragelijken last van paardenvliegen, muskieten en dergelijke insekten. Wilden zij midden op den dag eenige uren ongestoord rust hebben dan waren zij genoodzaakt in de tenten vuur aan te leggen, om de muskieten door den rook te verdrijven. Slechts bij nacht konden zij hun weg door de dichte wouden vervolgen en dan hadden zij met een vinnige koude te kampen. Als men, zooals miss Marsden, nimmer paard heeft gereden en men ziet zich genoodzaakt de Siberische wildernissen door te trekken en daarbij, op een ongemakkelijken, houten zadel gezeten, een woesten, ongetemden ponny te berijden, is dit geen gemakkelijk begin en niet geschikt om er iemand tot een hartstochtelijk liefhebber van te maken. Op iederen afstand van tweeduizend mijlen kreeg zij ongeveer zes maal versche paarden en verscheidene der mannen, die haar vergezelden, zakten, toen zij halfweg waren, in elkander van vermoeienis. Met opengereten knieën en enkels, doch zonder andere kwade gevolgen van den inspannenden en langdurigen rit te ondervinden, bereikte zij eindelijk de plaats harer bestemming.

'Nooit zal ik den eersten melaatsche, dien ik te Veluisk aanschouwde, vergeten,' deelt miss Marsden mede. 'Hij zag er niet uit als een menschelijk wezen, maar als een dier, en toen hij ons in het oog kreeg ijlde hij ontsteld heen. Het wordt den leprozen ingeprent, dat zij zich als booze geesten moeten beschouwen, in wier tegenwoordigheid geen Christen zich ooit wagen zal. Men geleidde mij naar de eerste leprozenkolonie. Het hoofd der politie, een zekere Anderowitch, die een onbeperkt gezag heeft over het geheele district - dat eene bevolking van pl. m. 70.000 zielen telt - vergezelde mij. Ik kan niet zeggen hoe ik getroffen was door de wijze, waarop deze edele man met de lijders omging. Toen hij de yourta's of kleine hutjes, waar de melaatschen in wonen, binnentrad, sprak hij hen een voor een hartelijk toe en raakte hen zelfs aan - de grootste vriendelijkheid, die men een leproos kan bewijzen. Toen wij hun de hand reikten, stroomden de tranen hun langs de wangen, zoo groot was hunne dankbaarheid, nu zij als andere menschen behandeld werden.'

De toestand, waarin miss Marsden de leprozen aantrof, gaat alle beschrijving te boven. De ellendige houten hutjes, die hun als woning dienen, hebben geen andere bevloering dan de vochtige aarde, geen ander licht dan wat door de vier duim dikke ijskorst, die gedurende de negen wintermaanden voor glasruit dient, naar binnen dringt.

Een dier hutten vond zij bewoond door zestien mannen en drie vrouwen, die daar gezamenlijk hun rampzalig bestaan voortsleepten. Eenmaal naar deze koloniën verbannen, komen zij met geen andere menschen dan die zelve door de vreeselijke ziekte zijn aangetast in aanraking. De overige wereld bestaat nauwelijks voor hen. Zij, die hun van tijd tot tijd hun ellendig voedsel brengen - gewoonlijk een voorraad bedorven visch, boomschors of stukken bevroren vleesch, waar zij dan ongeveer zes weken of twee maanden op teren - zien hen niet, daar de leprozen hunne yourta's

niet mogen verlaten, voordat degene, die hun het voedsel gebracht heeft, uit het gezicht is.

Wat het oorspronkelijk doel van hare reis betreft, het geneesmiddel dat zij meende te zullen vinden, bleek wel verzachting aan te kunnen brengen bij ziekten van scrophuleusen aard, maar geenszins genezing bij lijders aan lepra. Het resultaat van haar verblijf in Siberië is van geheel anderen aard. Reeds vijf zusters uit het prinses-Shachosky-klooster te Moskou hebben haar voorbeeld gevolgd en zich op reis begeven om de lijders te verplegen en te doen wat in haar vermogen is om hun troosteloos bestaan op te vroolijken, terwijl tevens voor de aanwezigheid van een geestelijke in de nabijheid der leprozen gezorgd is. In hoever de verdere plannen, die zij ter verbetering had - het bouwen van twee hospitalen en van door tuintjes omringde huisjes - uitgevoerd kunnen worden, heeft van hare verdiensten in Noord-Amerika afgehangen. Trouw liet zij zich steeds van den toestand der lijders op de hoogte houden en het volgend schrijven, dat door enkele leprozen gedicteerd en door een beambte van het Russische gouvernement in het Russisch overgezet werd, ontving zij tijdens hare afwezigheid.

‘Aan onze geliefde beschermster, miss Marsden. Wij danken u zeer voor de giften, welke gij ons hebt doen toekomen en die wij juist ontvangen hebben. Steeds zullen wij God voor u bidden. Sedert gij ons verliet is er nog geene verandering in onzen toestand gekomen. De vreeselijke ziekte kwelt ons onophoudelijk. In onze ellendige hutten lijden wij koude en honger. God alleen weet hoe rampzalig ons lot is. Den vorigen zomer is de oogst mislukt, zoodat de gemeente ons niet één pond meel kon afstaan; wij hebben zelfs geen behoorlijken ketel om ons theewater in te koken.

Heer, bescherm onze weldoenster, Kate Marsden!’

Als een bewijs hoezeer zij zich in de hoogachting en de sympathie van Koningin Victoria mag verheugen, schonk deze aan miss Kate Marsden een gouden broche, den engel der overwinning voorstellende, die den voet op een parel, waar de aardbol mee bedoeld wordt, laat rusten - naar wij hopen een symbolische voorstelling van den uitslag, welken wij miss Marsden, na haar volhardend streven, van harte toewenschen.